JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

P. P. P. P.

DE SEDIBUS ET CAUSIS MORBORUM

PER ANATOMEN INDAGATIS

LIBRI QUINQUE.

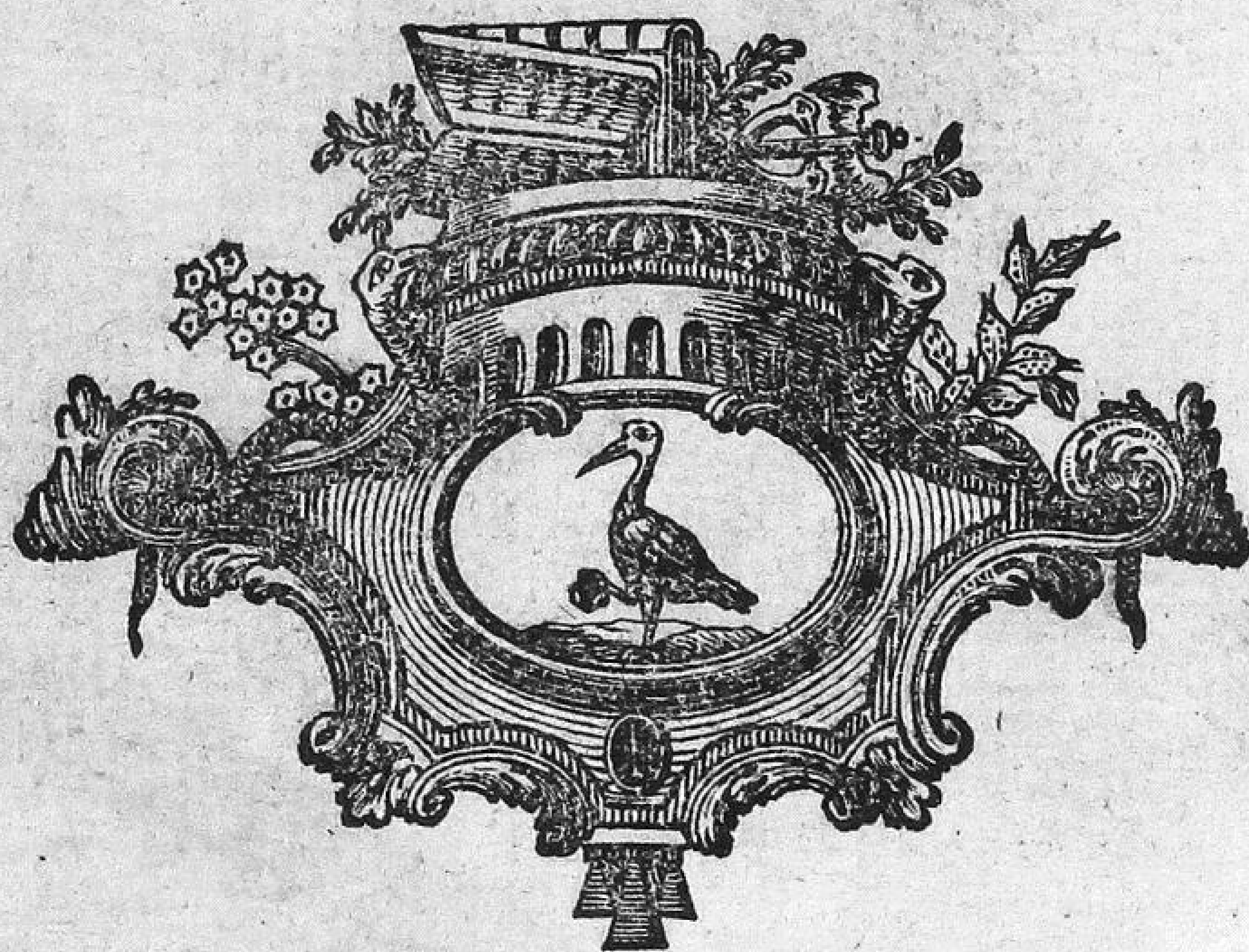
DISSECTIONES, ET ANIMADVERSIONES, NUNC PRIMUM EDITAS, COMPLECTUNTUR PROPEMODUM INNUMERAS, MEDICIS, CHIRURGIS, ANATOMICIS PROFUTURAS.

Multiplex præfixus est Index rerum, & nominum accuratissimus.

Præfatus est S. A. D. TISSOT, M. D.

TOMUS TERTIUS,

EDITIO A MENDIS EXPURGATA ET AUCTA.

EBRODUNI IN HELVETIA.

M. DCC. LXXIX.

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.

LIBER QUARTUS,

Quo de Morbis agitur ad Chirurgiam, aut ad universum corpus spectantibus.

Præclarissimo Viro

JOANNI FREDERICO SCHREIBER,

Medico & Anatomico Præstantissimo

Joannes Baptista Morgagnus, S. P. D.

Cogitanti mihi, per quem Inclytæ isti Imperiali Scientiarum Academiæ, quæ me sibi anno 1735. *benigne adjunxit, hos modo a me editos libros, grati, obsequentisque animi testimonium, meo nomine offerendos curarem, forte accidit, ut inter cætera ejusdem Academiæ Volumina, sæpe a me in his libris conscribendis versata, ultimum quod Petropoli huc est importatum, in manus sumerem, Novorum Commentariorum Tertium. Itaque sub oculos mihi redeuntes, quas antea excerpseram, Observationes Tuæ, Vir Præstantissime, spem dederunt, Te non illibenter oblaturum esse meas, tum quia ejusdem generis, ac Tuæ, sunt, tum quia a me sunt, in quem pro Tua Humanitate quam bene esses animatus, vel ante hos duos & viginti annos, cum Lugduni Batavorum degeres, non paucæ ex Tuis eruditis ad libellum Jac. Douglassii Adnotationibus ostenderunt. Rogo igitur, ut has officii mei partes istic suscipere ne graveris.*

Quod si forte quæras, ex raris sint, an ex communibus Observationes hæ meæ; ingenue dicam, esse promiscue ex utrisque, magis tamen ex communibus, quippe magis ad institutum hoc meum attinentibus. Mihi enim proposui, non homines admiratione afficere, sed meos pro quibus potissimum scriberem, Auditores utiliora docere. Longe autem utilius est monstrare ipsis per Medicam Anatomen quæ causæ sint eorum morborum quos sæpenumero, quam paucorum quos nunquam fortassis in Medicina exercenda sunt visuri. Et huc facile spectabat Peyerus (1), *cum scripsit*, bonum esse omni ægritudinum genere defunctorum cadavera, quorum haberi copia potest, dissecari, atque describi, *& Consultissimus Medicus Frider. Hoffmannus* (2), *cum ad artem hominibus salutiferam magis perficiendam* optandum fore, *existimabat*, ut cadaverum, quocunque etiam morbo perierint, sectiones essent frequentiores, *& magis diserte Illustris utriusque nostrum Amicus Hallerus* (3), *cum* esse, *ait*, in observationibus vulgatiorum morborum verius forte quam in iis pretium, *quæ* adeo raro occurrunt, *& vel planius, ubi* (4) *de Jo. Rod. Camerarii Memorabilib.*

(1) Meth. Hist. Anat. Medic. c. 4.
(2) Prooem. ad Dissert. de Pancreat. Morb.
(3) Præf. ad Opusc. Pathol.
(4) Ad Boerh. Meth. Stud. Medic. Part. 9.

Medic. verba generatim faciens, inprimis autem, *inquit*, ad rariora, & ad id respexit, quod admirationem moveret, eo ipso minus utilis. *Reliquos nunc sciens, uti solitus sum, brevitatis causa omitto, ut potius ex Viri Summi, Vestrum utriusque Praeceptoris, meique, dum viveret, Fautoris, & Amici ingenui Boerhaavii sapientissimis dogmatibus rem conficiam.*

Statuebat ille (1), *ut praeclare nosti*, omnium optimum inter eos qui observaverunt ea quae in vita contingunt, fuisse Hippocratem; sed qui examinaverunt cadavera post mortem, hos optime de Arte meruisse. *Quid ita? Nimirum quia morbos sanare ex arte non possumus, nisi & morbos, & causas proximas dignoverimus, quae non morbos solum efficiant, sed & eas quae in horum singulis insint, differentias. Quae omnia dum ille explicat in iis praecipue Academicarum Praelectionum Partibus quae ad Pathologiam, & ad Symptomatologiam spectant; quis est qui, non dico illa omnia dignoscere se posse, speret, sed accedere dumtaxat ad tot dignoscenda quot homini permissum est, nisi per morbosorum cadaverum innumeras propemodum dissectiones? Nam primum quod ad morbos attinet, incredibilem, & augescentem in dies eorum enumerationem vel unius oculi ostendunt morbi, quos cum Galenus, ut est apud Eruditissimum Trillerum* (2) *jam olim CXII. diversos observasset, Boerhaavius nominat qui CCC. numeraverit superiore saeculo. Ex quibus ut eos tantum attendamus qui ex diversis oriuntur causis, insidentque diversis sedibus; ingentem vel sic habebimus numerum. Quantus erit igitur morborum numerus universarum corporis Partium, cum aliae quoque, praeter oculos, inter eas sint, quae bene multis instrumentis egent ad suum perfecte munus implendum, eoque morbis & frequentibus, & multiplicibus magis, quam caeterae, sunt obnoxiae. Unde simul facile est intelligere, quanto major sit, quam vulgus putat, vel uno in morbo, diversarum causarum numerus, & quomodo morbus idem & unus sit, & millecuplus quod praeclaris exemplis Caecitatis, Surditatis, Difficilis Respirationis Boerhaavius ostendit, ut Palpitationis Cordis Cel. Senacius* (3), *& quare paucae adeo quorundam morborum sanationes, plures autem infelices curationes, multaeque interea injustae querelae audiantur, quod contra unum eundemque, si nomen spectetur, morbum tot, nec raro inter se contraria remedia in aliis aliorum Medicorum libris laudentur. Scilicet non ut morbi nomen, ita morbus quoque est simplex, sed multas complectitur differentias, a multis non diversis tantum, sed & oppositis interdum causis effectas. Quae cum ita sint; Ars certe tanto longius aberit a facultate bene curandi, quanto pauciores cognoverit differentiarum causas, & causarum notas. Contra vero propius, quoad*

---

(1) Meth. Stud. Medic. Part. 14.
(2) Procem. ad Differt. de Fame Lethali. n. 18. & 19.
(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 11.

ejus fieri potest, accedet, si noverit plures. Nulla autem est alia pro certo noscendi via, nisi quamplurimas & morborum, & dissectionum historias tum aliorum, tum proprias collectas habere, & inter se comparare. Atqui non nisi communiorum morborum habere quamplurimas possumus, rariorum autem ob id ipsum quod rariores sunt, paucas adeo, ut vix, imo sæpius ne vix quidem, tot sint, ut comparatio institui possit, ex qua præcipua existit utilitas. Tam patet igitur, quam quod maxime, communiorum morborum Observationes longe esse utiliores, quam rariorum.

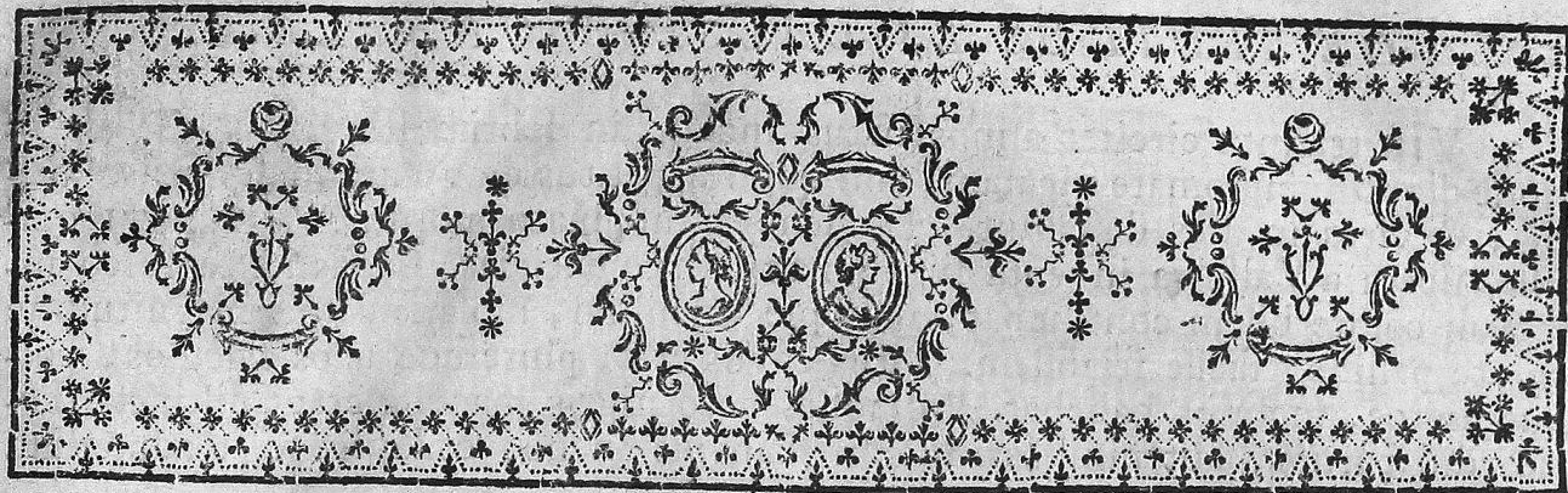
Quas tamen non contemno; imo ideo probo, quod raræ, & mirabiles sunt; interest autem Medici nec has ignorare, cum quia id quod semel accidit, potest iterum accidere; tum quia sic ubi sincera complurium testificatione res mirabiles confirmantur, illaudabili multorum consuetudini occurritur, qui propterea quod mirificæ narrationes hominibus sæpenumero imposuerunt, videntur nimis facile statuisse, nulla quæ admirabilia sint; ab se unquam esse credenda; quasi fieri nihil posset, nisi cujus causa intelligi ab ipsis queat. Sic etiam olim multi Medici, *ut legimus apud Galenum* (1), rerum quæ manifeste videntur, causam reddere nequeuntes, eas esse, omnino negabant, *ideoque, ut opinor*, quidam etiam ultro rara exempla, ubi causa deficiebantur, reticebant, *quos ille vel eo nomine reprehendit* (2), *quod si* ita *fiat*, scitu digna infinita præteribuntur. Quin veritatis studiosus, *inquit*, omne debet quod conspiciat, etiamsi eum angat causa, sedulo exponere. *Quod ego monitum, & eas de quibus dictum est, rationes secutus, non veritus sum in his libris non semel iis quoque Observationibus locum dare quæ explicatus habent difficillimos, ut cum in robusto bajulo, quinquaginta circiter annos nato, cor descripsi puerili corde non majus, neque tamen ut alia nonnunquam inventa æquo minora corda, quidquam habens læsionis, aut vitii, ne in ipsa quidem substantiæ constitutione. Sic & alia etiam sane rara proposui, ut in libro hoc quarto tunicam oculi Retinam osseam factam, & intra genu articulum osseos plurimos innatos globulos, quæ nemini, quod sciam, ante me videre in Italia contigit.*

Sed quanto majorem ad raros, magisque ad vulgatiores morbos observandos Nosocomia nobis præbent opportunitatem: tanto sæpius vicem doleo priscorum Medicorum, qui ea caruerint necesse est, si Nosocomia primum instituta sunt non longo ante Justinianum tempore, quemadmodum in Imperialis Academiæ istius Commentariis (3) *Vir ostendit recondita eruditione præditus Jo. Henr. Schulzius. Quod si vel posteaquam Nosocomia esse cœperunt, morbos non in ægrotantibus solum, sed & in denatis post quancunque ægrotationem, examinare licuisset; ii per insecuta decem admodum sæcula Medicæ Facultatis progressus fuissent, quos conjicere facile est*

(1) De loc. aff. l. 5. c. 2. (2) De Cauf. Pulf. l. 2. c. 13. (3) Tom. 13. Claff. Histor.

ex his quos fecit postquam tandem utrumque illud permitti cœpit circa initium sæculi XVI. Quo magis nostrarum partium est, eorum omnium qui Rem Medicam his temporibus profitentur, jacturam tot sæculis factam diligenter sarcire. Omnium autem dixi propterea quia in tanto, ut diximus, numero inquirendarum causarum, notarumque per quas causas internoscamus, nisi unanimi, atque assiduo labore, & studio contendamus, verendum est, ne posteris; quanquam ipsis quoque multum restabit semper, ut in immenso propemodum opere, quod adjiciant; nos tamen aliquanto minus quam possemus, allevasse eorum inquirendi onus videamur. Sed quid ego hæc meis primis ad Te litteris tam longo sermone tecum ago, quasi hæc omnia aut non melius, quam ipse, nosses, aut non æque libenter ac ego, faceres? Nimium; si nimium in ullo esse potest; in me veri, & publicæ utilitatis studium abduxit longius ab hujus epistolæ proposito, ad quod tandem redeo, Te iterum orans, ut pro Tua singulari Humanitate his libris faveas, quibus nihil accidere honestius potest, quam si per Te, Vir Doctissime, una cum debitis auctoris officiis Illustribus istis Academicis offerantur. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIↃ IↃCC LX.

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM.
AD AMICUM
EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XLIX.

De Febribus verba fiunt.

QUI longiſſimas a me Litteras non ita pridem acceperis, nunc expectas fortaſſe longiores, ut quarum argumentum ſint Febres, morbi omnium frequentiſſimi, & varii adeo, atque multiplices. Et ſane quæ ipſis in Sepulchreto aſſignatur Libri IV. Sectio I. unam ex prolixioribus eſſe, vides. Hæc tamen Epiſtola ut breviſſima non ſit; certe inter longiores non erit. Quid enim hic, Sectionem illam imitatus, repetam, aut anticipem quæ ſatis, aptiuſque alibi ad te ſcripſi, aut ſcripturus ſum, de tot morbis agens quibuſcum ſua certa febris conjuncta eſt? In illa autem Sectione quamplurimæ Obſervationes ſunt quas Bonetus ipſe fatetur, aliis locis quæ indicat, ab ſe proponi, & ex iis de quibus non fatetur, alias præterea agnoviſſe videor de quibus idem fateri poſſet. Quin etiam quaſdam in illa eadem Sectione non ſemel poſitas animadverti: quas ſingillatim non memoro, quia te puto, ſi diligentius quam ego, ipſam perlegas, vel plures alias animadverſurum, ſimulque nonnullas miraturum, in quibus incredibilia leges, ut puta in peſtilenti hemitritæo (1) repertam inter cerebri meninges immanem *cimicum* copiam, ut in peſtilentiis quibuſdam (2) natas paſſim in humanis corporibus *viperas ac lacertas, quæ mille hominum in dies* poſt cruciatus acerbiſſimos interficerent, aut (3) inventa hominum, & equorum *jecora bufonibus ſcatentia.* Mihi vero ſtatutum eſt aliquot Obſervationes quæ ex Valſalvæ præſertim ſchedis ſuperſunt, hic deſcribere, in quarum pleriſque illud potius miraberis, quod poſt graves, aut citius opinione interimentes febres, vix quidquam, interdum ne vix quidem compertum ſit quod earum gravitati, aut impetui reſponderet, uſque adeo id ſæpe latet per quod febres interficiunt!

(1) Obſ. 57. §. 11. (2) Obſ. 62. §. 8. & 9. (3) Ibid. §. 10.

2. VIR triginta circiter annos natus incidit in febrim lentam, nullo attentione digno ſymptomate ſtipatam, niſi quod appetitus erat omnino dejectus. Pulſus, & vires in dies deficiunt. Tandem ex inopinato moritur. DISSECTI omnia viſcera a Valſalva inventa ſunt ſana, ſi hæc excipias. Cyſtis fellea fuſco infectam colore bilem continebat, in eaque calculum, molaris dentis magnitudine colore pallido, facile friabilem. Intus cavus erat, pluresque alios calculos, eosque nigros, incluſos habebat. Pulmones vero nigris maculis erant diſtincti. Pericardio parum, aut nihil ſeri inerat. Sanguis in hoc cadavere erat admodum cœnoſus, in cordis autem ventriculis coagulatus.

3. Sive lentam febrim, ſive malignam fuiſſe, credas; certe quæ per diſſectionem reperta ſunt præter naturam, in aliis quoque haud raro occurrunt, qui neque ejuſmodi ægrotatione, neque præſertim ejuſmodi genere mortis abſumuntur. Non ita ſæpe accidit, ut in corde ipſo ea conſpiciantur quæ Valſalva in puero vidit, quem hectica, opinor, febris ſuſtulit, quanquam nonnulla ſunt quæ in vivente, & fortaſſe etiam in mortuo fuerint, an non, ſcire aveas.

4. PUER quidam macie confectus obiit. COR valide cum pericardio nectebatur: quo ſimul cum pinguedine ſeparato, per omnem exteriorem muſculorum cordis faciem quædam paſſim disjecta albida corpora cernebantur. Horum pleraque figura, magnitudine, colore parva milii grana referebant: nonnulla autem erant aliquanto majora, figura abnormi. Per diaphragma lymphæductus ſatis manifeſto apparebant.

5. Sed jam ad ea tranſeamus, quæ idem in tribus fœminis obſervavit, ad aliud febrium genus attinentia.

6. MULIERIS annorum triginta, temperamenti bilioſi, duplici febre tertiana jam diu laborantis, abdomen bacculo percuſſum eſt. Excepta in S. Mariæ de Vita Noſocomium, de abdominis dolore tantummodo querebatur. Sed tertio ex quo percuſſa fuerat die cœpit delirare. Pulſus erat parvus, & celer. Non ſemel vomitu humorem ejecit, aquæ ſimilem, in qua caro recens lota eſt. Tandem aucto in dies morbo, interiit. ABDOMINIS muſculi contuſi reperti ſunt ſic tamen, ut neque exterius, neque intra ventrem ullum extaret contuſionis indicium. Hepar ſubalbum ad duritiem nonnihil vergebat: ejus veſicula quæ inſigni erat magnitudine, bilis atro colore infectæ, tres circiter uncias continebat, cujus portio aliqua etiam in ventriculo inventa eſt. Reliqua in ventre ſecundum naturam. In Thorace pulmones qua vertebras ſpectabant, magna erant phlogoſi affecti, cætera ſani. Dexter ventriculus cordis mediocrem polypoſam concretionem habebat.

7. Qui abdominis ictum, & de illius dumtaxat dolore querelas ſpectaſſet, cætera quæ conſecuta ſunt, læſo inde alicui ventris viſceri tribuiſſet. At diſſectio quidquid in jecinore vitii fuit, ad diuturnam potius illam febrim attinuiſſe, oſtendit, Valſalva judice, qui huic Obſervationi titulum adſcripſit *De Tertiana duplici*, ſive totum id vitii credidit ad hujus cauſas, ſive ad effectus pertinuiſſe. Quid ad illud occaſione ictus acceſſerit, in bilioſi temperamenti muliere, inſpectum cerebrum fortaſſe, ut delirium indicat, ſignificare potuiſſet. Nam quod ad magnam pulmonum phlogoſim ſpectat; quis pro certo affirmet, cum poſteriora teneret, non eam potius, ut alias (1) admonuimus, & paſſim videmus, fuiſſe a ſupino cadaveris poſitu? quod ad inſequentem hiſtoriam quoque dictum putato.

8. VIRGO annorum duodeviginti multos jam dies laborans tertiana duplici, deinde ardenti febre correpta, capitis, & totius corporis dolore vexata, moritur. IN VENTRE ad Ilei inteſtini finem, qua parte meſenterio annectitur, multa prominebant corpuſcula, quæ magnitudine, forma, colore grana referebant pul-

(1) Epiſt. 4. n. 13.

veris pyrii. In utero plura protuberabant rotunda corpora, glandularum instar: quibus disruptis, viscidus humor prodibat. Præter hæc, omnia in ventre secundum naturæ modum. In Thorace autem pulmones qua dorsum respiciebant, leviter inflammati: & in cordis ventriculo dextero polyposa concretio.

9. Sive rotunda ista corpora exstabant in exteriore, sive in opposita uteri facie, sive item nigra illa corpuscula, vel potius puncta hanc, aut illam intestini faciem tenebant; haud satis apparet, unde primum tertiana, deinde vero ardens febris oborta sit. Haud satis, inquam, apparet, non quod me fugiat, qua ratione a viscido humore, non una ex latebra intra certum tempus prodeunte, Viri Doctissimi recurrentes febres deduxerint, aut posse nigra illa puncta exiguas inflammationes jam in gangrænam degenerantes significare: sed quod vitium utrumque in pluribus fuisse, sciam, quas non istiusmodi febres, sed noxæ aliæ male habuerint, quas frustra in hac historia perquiro, vitiorum illorum sedem indicantes.

10. Mulier annos nata viginti quinque, eodem quo prior illa (1) temperamento, in idem Nosocomium venerat, cum difficultate spirandi tentari cœpisset. Conjuncti erant cum ea difficultate dolor in thoracis parte sinistra, quidam intra hunc inter respirandum materiæ sonitus, & pulsus mollis quidem, sed frequentior. Quincto die regius morbus accessit: qui cum usque ad octavum perstitisset, evanuit. Tunc ob febris pertinaciam, sanguinis missio, jam primis diebus instituta, rursus repetita est. Tandem ex improviso mors occupavit; neque enim febris erat ejusmodi, ut tunc mortem minaretur. Ventre aperto, sana omnia inventa sunt, nisi quod selibra aquæ in tota illa cavea occurrit: quæ tamen res in aliis etiam cadaveribus sæpius fuerat animadversa. In Thorace dexter pulmo, qui superiore parte costis adhærebat, inferiore erat inflammatus, ex cujus dissecta substantia paululum effluxit seri. At sinister pulmo & a costis undique solutus, & sanus repertus est. Ex cordis ventriculo dextero polyposa concretio, quæ in ejus lacertulis basim habebat, in venam se producebat cavam, firma ubique compage, colore autem ex altera parte pallido, ex altera rubescente.

11. Nisi Valsalva ipse huic suæ Observationi titulum fecisset *De Febre Ardente*; ipsam potius inter Peripneumonias retulissem: quanquam ne sic quidem satis intelligeremus, quomodo ex inopinato mors ingruerit. Sed neque cum dolor a sinistris fuisset, apparet, cur inflammatio esset a dextris; nisi forte ubi aut ille, aut hæc memoratur, calamus, ut fit, alterum pro altero latere exaraverit. Illud constat ex Hippocratis Aphorismo (2), male de hoc morbo jam tum fuisse ominandum, cum icterus ante diem septimum febri accidit. At si in ulla propositarum hactenus febrium maligni aliquid delituisse, suspicaris; multo id magis in ea conjicies, cujus descriptionem Valsalva nobis ad hunc modum reliquit.

12. Vir annos quadraginta natus, ob tibiam contundente instrumento vulneratam in eodem illo Nosocomio decumbebat. Ibi cum vulnus jam optime se haberet, ipseque omnino a febri liber esset; repente acuta febri corripitur. Hac magis magisque sæviente e medio tollitur. In Cadavere nihil usquam vitii, nisi quod sanguis ferme naturalem fluorem servabat.

13. Quid proclivius est in hoc casu, quam quod Riverius (3) in quodam suo, existimare? Scilicet in puero quem accutissima febris sustulerat, iis stipata symptomatibus quæ viscerum inflammationis magnam suspicionem afferrent, cum per dissectionem *omnia viscera* (sic enim Riverius scripsit; non, ut in Sepulchreto (4) per gravem operarum incuriam descriptum est, *omnia symptomata*) *bene constituta* invenisset, neque ullam, quæ quidem appareret, causam tanto-

(1) n. 6.
(2) 6. ex Sect. 4.
(3) Cent. 2. Obs. 83.
(4) In Additam. ad hanc Sect. Obs. 10.

rum ſymptomatum deprehendiſſet; hanc in latentem malignitatem rejecit. Quod tu eo facilius fortaſſe facies, quod hic ſaltem in conſpectum ſe dedit ſanguinis fluor. Cum ejus enim diſſolutione malignas febres bene multas conjungi, Medici Præſtantiſſimi docuere. Quos ſecuti in aliis quoque ſumus Valſalvæ Obſervationibus (1) interpretandis, ſic tamen, ut quoniam malignæ febres non uno omnes eodemque modo ſe produnt, nec illos deſerendos cenſeamus, qui contra, cum ſanguinis concretione multas quoque earum junctas eſſe, tradiderunt. Quorum ſententiæ favent cum aliæ, tum præſertim hæc quam poſtremam ex Valſalvæ hiſtoriis ſubjicimus, hoc titulo ab ipſo inſcriptam *De Febre Maligna, & alvi ſtypticitate.*

14. VIR Nobilis annorum circiter quadraginta, qui vel ſanus tantæ erat alvi duritiæ obnoxius, ut non niſi Artis ope exoneraret, cum ex patria regione, tenui aere prædita, in alium craſſi aeris, domicilium tranſtuliſſet; brevi poſt tempore in febrem incidit, nullo alio ſtipatam ſymptomate, niſi quod æger de aſſidua animi inquietudine, & de vigiliis perpetuo conquerebatur. Sed decimo quarto die cum dolor capitis acceſſiſſet, pulſuſque modo ſe proderent, modo ita contraherentur, ut percipi a Medico ſæpe non poſſent; eodem die vitam cum morte commutavit. VENTRICULI fundus atro erat colore infectus. Inteſtina, & Craſſa præſertim, anguſta erant. Cætera ventris viſcera ſana. Sanguis erat valde concretus.

15. Nunc ad diſſectiones haſce adjungemus noſtrarum, aut Amicorum ſive Obſervationum, ſive animadverſionum exempla aliquot, ad memorata, ad aliaque febrium genera ſpectantia. Aliquot autem diximus; nam, ut ſuperiorem ſervantes ordinem, ab Lentis, Hecticiſque febribus incipiamus; alia in miſſis antea Epiſtolis jam legiſti ſive cum thoracis ex propoſito, ſive etiam interdum cum obiter ventris abſceſſum aliquem (2) commemoravimus. Unum hic aut alterum vel ſine manifeſto abſceſſu exemplum adjiciemus.

16. VIR macie confectus, quem propterea aliqui phthiſicum exiſtimabant, cum ſecus nobis videretur, noviſſime in Noſocomium hoc venerat, cum ibi poſt Martii initium A. 1747. vivendi finem fecit. THORACE, Ventre, Capite diſſectis & pulmones ſani, & viſcera cætera ſine labe reperta ſunt, niſi quod Dura meninx craſſior, cerebrum autem laxiſſimum fuit. Illud inſuper animadverti, cum circa poſteriorem Spinalis medullæ partem quædam aggrederer ſtudioſis Juvenibus demonſtrare, non ita, ut alias, facile, atque adeo nullo negotio meningem illam diduci potuiſſe, imo paulatim procedendum mihi fuiſſe, ut ſine proxime Arachnoidis laceratione ab hac ſejungerem. Cæterum cutis, ut in tabidis ſolet, in hoc cadavere duriſſima fuit.

17. Cutis hæc durities, ſive cultro, ſive acubus tentes; manifeſtiſſima non in phthiſicis ſolum in quibus plures experti id ſunt, ſed in aliis pariter quos valde macies extenuaverit, ſecantibus occurrit, vel quod nihil pinguedinis in ſubjecta adipoſa membrana ſupereſt a cujus inunctione mollis illa ſervetur, vel quod non propter pinguedinem modo in muſculorum interſtitiis, ſed & propter humores, paſſim in horum vaſculis magna ex parte deficientes, carnes concidunt, ut cutis non amplius diſtenta, ſe in ſe ipſam contrahat, & craſſior fiat; quam ob contractionem, rugaſque propterea non majores tantum, ſed etiam minimas, ejus perit nitor; ſic enim Mortonum (3) interpretor, hæc attingentem. Contra, a ſubjecta pinguedine diſtenta cutis & nitet, ut omnes vident, & mollior ſervatur, ut in ſuillo corio in minutiſſimas partes concidendo vel farciminum confectores norunt eo leviori labore utentes quo pinguior ſus erat; eo majori, quo minus. Sed ad diſſectionem alteram tranſeamus, in qua mani-

(1) Epiſt. 4. n. 9. & Epiſt. 7. n. 2. (2) Ut Epiſt. 46. n. 27. (3) Phthiſiolog. l. 3. c. 13.

festæ quidem viscerum & ventris, & thoracis noxæ, at sine abscessu apparuerunt.

18. Senis adeo emaciati, ut senili marasmo absumptum dicerent, cadaver in Gymnasium illatum est, unde Anatomes saltem initium ducerem ante finem Januarii A. 1741. Venter glandulas habuit cum in mesaræo non adeo minutas, ut ætate illa fere solent, tum per Iliaca vasa ab horum origine ad femur usque tot, & tantas, ut ea vasa perpetua quadam illarum quasi catena obducerentur, quarum aliquæ duos tresve digitos transversos longitudine æquabant, crassitudine etiam magnæ; ut mirum non esset, eas arterias parietibus videre nonnihil inflexis, & quasi varicosis, quippe quos ejusmodi glandulæ stiparent, & premerent: quæ tamen cum secarentur, a sana lymphaticarum glandularum constitutione discrepare non videbantur. Sed lien, cæteris dimensionibus potius parvus, æquo erat crassior, ad medium præsertim, & præterquam quod vincula membranea per quæ cum diaphragmate nectitur, ipsa quoque magis facta erant crassa quam solent, tunicam habebat in medio ipso faciei convexæ non modo crassam pariter, verum etiam duram tanto spatio quantum circulus occuparet cujus diameter vix brevior esset duobus transversis digitis, quin etiam quadam spatii illius parte jam osseam, ad quam annexus erat interius quidam quasi vasis truncus, ipse quoque durus, in lienis substantiam pertinens. Hoc etiam ad lienem spectans adnotavi: arteria ipsum petens æquo angustior a Cœliaca ad digitorum aliquot tactum pergebat, donec ubi in plures, ut solet, flexus incipiebat se contorquere, ibi latior fieret. Vesica lotio distenta, ut supra pubem se attolleret, tunicas habuit crassas: quibus manu compressis, illud non facile exibat, ut omne exprimi non potuerit, an ob Prostatam glandulam amplificatam, & in vesicæ cavo circum urethræ orificium undique protuberantem? qua in glandula quid deprehenderim Epistola jam scriptum est XLIV. (1). Thorace, & pericardio apertis, cor vidimus omni pinguedine orbatum, lurida facie, nec lævi. Magna arteria valvulas habuit duriores: ipsa autem modico supra has intervallo grandibus sub tunica intima squamis rigebat, omnino osseis: quarum ostenderat dumtaxat inchoamenta, seu maculas albas, in ea trunci parte quæ in ventre est, & in iliacis ejus ramis. Nec singulare quoddam Carotidum vitium est reticendum: quæ cum ad suæ longitudinis medium ascendissent, ibi se intorquebant cochleæ instar, statimque ad rectitudinem primam redibant: eratque ille flexus adeo pertinax, ut si in rectum arterias extenderes; mox amota manu, in eandem se contorsionem restituerent.

19. Quæ cum vidissem; sane displicuit, non plura de hoc Sene, cum viveret, quippe ignoto paupere, scire nos posse, nisi quod palam erat, macie extrema confectum interiisse. Cujus effectus, an causa, an potius utrumque plura eorum fuerint quæ in mortuo deprehendimus, ipse existimabis. Certe Sepulchreti hanc Sectionem (2) versans, auctas in Hectico (3) alias glandulas de lymphaticarum genere invenies, in aliis autem (4) non sine vitio cor, ut in puero etiam illo de quo supra (5) ex Valsalva dictum est, nedum in altera (6) ex indicata Sectione, qui ad marasmum deductus, cor habuit, ut noster Senex, *omni pinguedine exutum*, rugisque inæquale. Mitto cætera unde pariter intelligi liceat, sanguinem, secretosque ex hoc humores non ita impelli potuisse quo oportebat, ut justa illius, horumque copia in dies reficeretur, & in minima quæque vascula contruderetur, quorum pars maxima si illis careat; omne corpus, præter ossa, & cartilagines, in se collabatur necesse est, quo in collapsu macies summa consistit. Quidquid enim solidi in musculis, & membranis est,

(1) n. 20.
(2) Libri IV. Sect. 1.
(3) Obs. 16. §. 2.
(4) Obs. 12.
(5) n. 4.
(6) Obs. 56. §. 7.

longe minorem ad ſanguinem, & humores quibus eorum vaſcula, & cellulæ extenduntur, rationem habet, quam vulgus putat; ut incredibile propemodum eſſet, quam ad exiguum redeat, ubi illi avolent, atque evaneſcant, niſi Viri Doctiſſimi, collectis plurium experimentis id demonſtraſſent. Quæ tamen inter experimenta minus referendum, crediderim, quod aliud ſpectans Lanciſius (1) inſtituit per diuturnam humani cordis macerationem. Cum aqua enim, ſæpius renovata, ramenta plurima, quæ illa ſenſim disjunxit, membranularum, fibrillarumque abjiciuntur. Cæterum ut ſanguinis, humorumque cæterorum inops corpus fiat, & contabeſcat, nulla frequentior cauſa eſt, quam difficilior factus per meſenterium chyli tranſitus, ſive ea difficultas in ultimis ſit meſenterii glandulis, ſive in primis, ſive promiſcue in multis quibuslibet. Prioris illius difficultatis exemplum habebis ex Cowpero (2) qui in juvencula toto corpore perquam macilenta duas ex illis glandulis invenit quæ tumore ſuo chyli receptaculum comprimebant. Difficultatis ſecundæ exemplum dabit Cl. Fantonus (3), qui in viro, lenta febri a multis jam menſibus detento, chylum in vaſis lacteis primi dumtaxat generis deprehendit, remorante videlicet obſtructione glandularum ad quas vaſa illa appellebant. Tertiæ vero difficultatis Obſervationes, quas cum duabus illis Sepulchreto addas, complures occurrent. Nam vel ſola quæ poſt ultimam ejus editionem prodierunt, Cæſareæ Academiæ Volumina haud paucas exhibent, *glandularum* videlicet *meſenterii totaliter obſtructarum, tumentium* (4), *omnium glandularum meſenterii una cum pancreate infartarum* (5), *meſenterii glandulis tumidis referti* (6), *meſenterii cum glandulis undique ſcirrhoſis* (7), meſenterii cum *vaſis chyloſis obſtructis hinc inde* (8), & has quidem Obſervationes habitas in *atrophia*, *in hectica febre*, in corpore *toto emaciato*, in *macie extrema*, *febrem lentam hecticam ſequuta*. Quin etiam cum bis leges, in *atrophia* fuiſſe meſenterium *innumeris tumoribus ſteatomatoſis* refertum (9), & fœdum (10); utrobique vix dubitabis, glandulas fuiſſe ab reſtitante chylo in eos tumores mutatas; ne quid dicam de meſenterio poſt *febrim lentam* reperto *toto ſcatente ulcuſculis*, & *abſceſſibus* (11). Quod ſi aliter ſentire, vel aſſentiente me, placeat, neque illorum tumorum, aut horum abſceſſuum ſedem in iis glandulis ponere; tamen in tanto utrorumque numero fieri non poteſt quin multæ earum, & plurima compreſſa fuerint vaſa chylum vehentia, hujuſque tranſitus magna ex parte prohibitus, quemadmodum in Obſervatione quoque Cl. Phil. Conr. Fabricii (12) tumor *aliquot pugnos magnitudine æquans, ſcirrhoſus*, eſſe non potuit *in centro meſenterii* infantis, atrophia *defuncti*, nec vaſa chylifera ultimi generis premere. Et habet quidem alibi Anatomicus ille Exercitatiſſimus (13) diſſectionem fœminæ *lenta tabe* extinctæ, cujus viſcera omnia nihil inſoliti exhibuerunt, niſi quod *glandulæ meſenterii penitus evanuerant*. Sed continuo hæc ſubjicit, in ejuſmodi hominibus, *niſi ſenio nimio ſint confecti* (a quo longe ea diſtabat fœmina) *hæ glandulæ ſi non plane ſcirrhoſæ, inſigniter tamen plerumque tumidæ deprehenduntur*. Cum vero penitus evaneſcunt, an non ſic quoque chyli traductioni officitur, quam, ſi non aliter, at illum ſaltem addita lympha diluendo, adjuvabant? quibus imminutis, cum hæc imminuatur, an non hinc etiam repetere cauſam poſſumus, cur ſe-

---

(1) De Mot. Cord. Prop. 53.
(2) Vid. Act. Erud. Lipſ. An. 1699. M. Febr. ad Tab. Cowperi 34.
(3) Anat. corp. hum. Diſſ. 5.
(4) Dec. 3. A. 9. & 10. Obſ. 218.
(5) Cent. 3. & 4. Obſ. 119.
(6) Act. Tom. 1. Obſ. 59.
(7) Eorund. Tom. 4. Obſ. 146.
(8) Eorund. Tom. 8. Obſerv. 125.
(9) Cent. 6. Obſ. 16.
(10) Dec. 3. A. 9. & 10. Obſ. 214.
(11) Dec. ead. A. 3. Obſ. 139.
(12) Progr. quo Obſerv. in 3. cadaverib. verſ. fin.
(13) Propemptic. ad Diſſert. J. B. Hoffm.

nes plerique macrescant? Ut ut est, cum certum sit, plerumque in senibus eas decrescere glandulas; si in Sene quem proposuimus, non tam minutæ erant, quam fere solent; veri est similius, propter earum obstructionem id accidisse, eoque difficili facta chyli trajectione, corpus marasmo subsedisse.

20. Est contra; ut ad aliud transeam febrium genus; cum febricitantium corpora quadantenus collabi, optamus, copia videlicet, aut turgentia imminuta vitiosorum humorum. Quod cum alias, neque ita raro, ab omnibus qui Hippocratis Aphorismos (1) non negligunt, tum præsertim in Virgine quadam Bononiensi a Medicis quos sectabar, optatum memini. Cum enim ex acuta febri sudasset; cito quidem acuties desiit, non febris, ut post dies plus centum ab ea prorsus libera fieri non posset. Verum tam longo tempore ut febris non discessit, sic ne parum quidem facies concidit, sed plena perstitit, nec unquam pallida. Itaque cum jam tandem febris abiisse videretur, & Virgo surrexisset, ecce iterum febris, ut illi expectaverant, se prodidit, eaque nec levis, ut solebat antea, nec paucos ad dies, donec cum plenitudine illa corporis abiit, non reditura. Nolim vero, ex hujus casus narratione, in quo ille sudor minus juvisse in tollenda acutie, quam nocuisse in producenda, tandiu febre videri potest; nolim, inquam, ex iis me esse, credas, qui in acutis febribus sudori vel magis adversantur, quam paulo ante hanc memoriam dejectionibus adversarentur Medici illi qui sæpius ægros ejuscemodi a propinatis dejectoriis pharmacis misere sublatos animadverterant. Scilicet nihil proclivius est hominibus, quam, ut ab extremo errore aliquo refugiant, in alterum extremum currere. Aliæ regiones, alia anni tempora, aliæ ætates, aliæ vires, aliæ corporum, & morborum, & causarum conditiones aliud ferunt. Sed nullæ ferme violenta ferunt sine periculo, multoque minus, si materia cruda est, aut si cocta, non eo ducitur *quo maxime natura vergit*, ut Hippocratis (2) verbis utar, *per loca conferentia.* Natura autem neque semper, neque in omnibus eodem vergit; sed alias alio, ut puta ad renes, ad intestina, ad cutem. Ad quam vergere, & per sudorem morbos sæpe gravissimos solvere, & in illis febres, etiamsi diserte antiquissimus ille Magister (3) non docuisset, Medicorum tamen neminem credebam posse ignorare. Verum extremi unius fuga eo quosdam vel eruditissimos homines agit, ut ne apud ipsum quidem Hippocratem, apud quem Malpighius (4) tot minus felicia secessus exempla indicaverat, criticorum sudorum exempla invenire se posse, ajant. Quibus satis a Cl. Hallero (5) factum est. Alii vero, ut illud non ajunt, ea tamen objiciunt sudorem excitare conantibus, ut timorem incutere possint Medico, qui naturam paulo quidem segniorem, sed manifesto ad cutem vergentem, opportune, & caute, id est blande adjuvare studeat; quasi vero non adversus catharsim, quam ipsi tantopere commendant, non eadem fere possent objici. Alios denique remediis quæ sudorem movent, hoc insuper adversos facit, quod prima sudorifera, ut ipsi quidem inquiunt, ab Arabibus inceperunt. Sed & utilissimus corticis Peruviani usus ab Americanis initium cœpit, neque Arabum Medicorum inventa sunt omnia improbanda. Nec Arabes certe illi erant Medici, ex quibus Plinius tot sua Natur. Historiæ locis accepit, quæ semina, aut radices, aut herbæ, resve aliæ essent utiles ad sudorem ciendum. Neque Arabs erat Andromachus, ex quo Galenus (6) antidotum descripsit quæ etiam febricitantibus daretur, *multumque moveret sudorem*: neque Oribasius (7), neque

---

(1) Vid. 38. Aph. Sect. 2.
(2) Sect. 1. Aph. 21.
(3) Sect. 4. Aph. 36.
(4) Resp. ad Lipar.
(5) In Boerh. Prælect. ad Inst. §. 425. not. *p*.
(6) De Compos. Medicam. sec. loca, l. 8. c. 7.
(7) Medic. Collect. l. 8. c. 17. & de Virt. Simpl. ubi de Calamintha.

Aetius (1), neque Paulus (2) ex Arabica, sed ex Græca Schola extiterunt; eorum tamen nemo remedia commemorare omisit, quibus devoratis, aut epotis sudores cieantur: quin duo ultimi peculiare de Sudorificis caput conscripsere. Nec vero hæc eo dico, quod putem, iisdem eruditis Viris non æque ac mihi esse nota; sed ut intelligas, nimio certa quædam remedia improbandi studio aliquando fieri, ut eorum quæ probe scimus, obliti esse videamur.

21. Itaque in febrium epidemicis Constitutionibus prudentis Medici est nulli præjudicatæ opinioni mordicus adhærere, sed per se attente animadvertere quo vergat natura, neque ex una observatione, aut fortuita curatione quid in cæteris sit faciendum, existimare. Vidi ego mulierem febri continua laborantem, quam e brachio sanguine emisso, in quo parum seri fuisse memini, illico multo gravior corripuit febris, insolitæ hactenus accessionis instar. Et sane vera illa fuit intermittentis febris accessio, quam postridie altera excepit, & intra quartum diem mulier febre soluta est. Salubris igitur extitit quæ a primo metum incusserat, gravis illa accessio quæ sanguinis missioni continuo successit; siquidem febris ex continua facta est intermittens, quæ cito, & facile per se abiit. Sed fortuita mutatio ista fuit, & vel sine ulla sanguinis emissione, ut puto, adventura. Non est opus exempla alia, crebrius inter medendum obvia, addere, ut quid mihi velim, intelligas. Verum non in eventu dumtaxat febrium, sed & in prognosticis eventus indiciis quæ fortuito ab iis quæ non fortuito significant, sunt discernenda. Inter hæc vulgus etiam ponit, ac læte aspicit pustulas, & ulcuscula, quæ circa labra oboriuntur; fortasse non perperam. Nam Albertinus quoque (3) illa fatebatur esse etiam crisium, *quæ post sequuntur, indicia*, & ipse, nec semel, animadverti, eventum spei respondisse: quanquam in continua pessima febri fefellisse sperantes, memini; tametsi per se, non *post terrorem*, & decimo quarto morbi die apparuerint, & *simul urina cum aliquali ardore mitteretur:* quæ cur ego hic adnotaverim, facile intelliges, si Commercii Litterarii certa quædam inspexeris loca (4), ad ulcuscula hæc labrorum, postulasque spectantia. De hoc signo tamen non tot ipse habeo Observationes, quot vellem. Sed aliud quod casu, ut fit, animadvertere cœperam in urinarum inspectione, quam rarissimi accidit ut falleret in permagno numero Observationum. Eo enim attentius, sæpiusque adnotare perrexi ex quo in duos gravium Medicorum incidi locos, quos, alia quantum vis de causa, in Sepulchreti hanc Sectionem (5) relatos videbis, Jouberti, & Gradii; Jouberti, inquam; neque enim verba quæ ibi, tanquam Schneideri, describuntur, hujus sunt, sed Jouberti ab ipso diserte laudati Tractatu de Arthritide libro 1. cap. 6. quomodo Schneiderus erat citandus non *Cap. de Arthritide*, & certe Alibi, in Sepulchreto (6) ubi Scholii cujusdam partem maximam ex Schenckio (7) sumptam esse, animadverti, Jouberto verba illa tribuuntur. Hic igitur *arenulas febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copiose cum urina mingi*, scripsit, *nulla vel præsente, vel præterita etiam nephritide.* Gradius vero olim docuerat, arenas *apparere in declinatione febrium, & post longas febres:* distingui autem ab illis quæ significant calculos, *quoniam si fricentur digitis comprimendo, facile dissolvuntur.* Porro ego non in febribus solum, sive essent vernæ, aut æstivæ, sive autumnales, aut hyemales, sive intermittentes, sive continuæ, sive benignæ, sive malignæ vel cum periculis junctæ, sive inter illas mediæ, aut interdum levissimæ, diuturnæ, aut breves,

---

(1) Medic. Tetrabibl. 1. Serm. 1. ubi de ead. & Serm. 3. c. 48. & 157.

(2) De Re Med. l. 1. c. 48.

(3) In Opusc. de Cort. Peruv. Tom. 1. Comment. de Bonon. Sc. Instit.

(4) A. 1745. Hebd. 31. & A. 1739. Hebd. 28.

(5) Obs. 40. & Schol.

(6) L. 3. Sect. 25. in Schol. ad Obs. 14.

(7) Obs. Medic. l. 3. ubi de Ren. Symptom. Obs. 5.

sive

ſive in pueris, aut adoleſcentibus, ſive in viris, ſive in mulieribus, & his aliquando etiam prægnantibus, ſive demum ex frequentioribus cauſis ortæ, ſive interdum ex ſingularibus, ut ex ingeſto erodente veneno; non ſolum, inquam, in febribus, verum etiam in nonnullis aliis morbis, a febri ſejunctis, & nominatim in capitis acerbis doloribus, & apoplecticis quibuſdam affectibus, nonnunquam etiam ſenilibus, animadverti, quotieſcunque iſtæ arenulæ apparuerunt, ſæpius quidem febrim, aut morbum fuiſſe aut finitum, aut fini proximum, ſed haud raro tamen cum vel declinare necdum cœpiſſet, vel, ſi cœpiſſet, non ita manifeſto declinare pergeret, ut dubium adhuc eventum magis quam vellem, non relinqueret. Quemadmodum autem in morbi fine, aut in declinatione jam certa, & in dies majori facta naturæ victoriam confirmarunt; ſic ante declinationis initium, aut in dubia adhuc declinatione eandem victoriam ut plurimum portenderunt; namque ut morbus feliciter omnino deſiit, aut, ſi recidiva ſecuta eſt, ea levior, breviorque fuit. Semel dumtaxat, quod ad te alias (1) ſcripſi, hydropi qui febrim exceperat, ſoluto morbi alii graves, neque ita breves ſed ii quoque ejuſmodi, ut ex iis æger convaleſceret, ſucceſſerunt. At ſemel omnino ægri interitus ex autumnali maligna febri, quem ego neque ante, nec poſt illum unum diem inviſi, ut febriſne, an peccatum aliquid poſtea aut ab ipſo, aut ab aſſidentibus, aut ab Medico occiderit, pro certo neſciam, ut neque an arenæ illæ to o morbi tempore fuiſſent, an eo primum die apparuiſſent. Neque enim de iis loquor quæ ſemper, ſed de iis tantum quæ vigore morbi ad declinationem jam accedente, aut hac inchoata, ſe prodere incipiunt *adhærentes ſuperficiei*, ut Gradius (2) ait, *urinalis*; non urinæ, ut in Sepulchreto (3) deſcriptum leges, ubi ne liber quidem in quo hæc ſcripſit, indicatur. Nempe lotium in præclara luce inſpiciens, animadvertes vitreæ matulæ lateribus arenulas tenues adhærentes, nonnunquam tamen ſimul in urinæ ſuperficie natantes, ſubrufas ut plurimum, ſubalbas perraro, quales in Juvene quodam cum febris maligna, & peticulis ſtipata declinaret, vidiſſe memini.

22. Facta iſtius Juvenis mentio ad memoriam redigit ſanguinem, qui in ejus morbo quater, alias ex inciſa vena miſſus, alias per cucurbitulas eductus, præterquam quod æquo fludior, ſeu molliori craſſamento ſemper fuit, tribus certe poſtremis ſive miſſionibus, ſive eductionibus hoc circumfuſum ſero habuit quaſi a commiſto chylo albeſcente. Quod non adnotaſſem, ſi in bene paſto, ut alias, & certa a ſumptis alimentis hora id vidiſſem. Sed inſecuto menſe alteri quoque Juveni ſanguis miſſus tertia, & rurſus quincta morbi die, utraque ſerum albicans oſtendit, exigua quidem copia, imo ad paucas omnino guttas tertia illa die, cum eſſet craſſamentum durum, & cruſta obductum mediocris craſſitudinis, quod fuit quincta mollius quam par ſit, & obductum cruſta non minus quam ipſum, craſſa, nec dura illa quidem, ſed ita tenaci, & ſectioni reſiſtente, ut cultro vix ac ne vix quidem ſcindi potuerit. Hic vero alter Juvenis febri laborabat, quæ ad malignitatem potius vergebat, quam eſſet maligna, multo priore illa tum brevior, tum levior, & ſine peticulis. In aliis autem malignis febribus in quibus hæ apparuerunt, neque albicans ſerum vidi, neque molliſſimum craſſamentum, imo hoc interdum æquo durius, quin duriſſimum in aliquo cui ſolebat alias eſſe mollius. Præterea memini, cum ſuper febribus quaſi peſtilentibus, quæ paſſim A. 1731. veris tempore in ea parte agri Patavini ſæviebant quæ circum Montaneanam eſt (ſic enim ſunt qui nunc dicant; Montanianum Petrus Bembus (4) dicebat) duo ex hoc Gymnaſio Medici, mandato Ampliſſimi Venetorum Magiſtratus conſuleremur, expoſitum nobis eſſe, etſi initio ægrorum ſanguis ni-

---

(1) Epiſt. 8. n. 10.
(2) Prax. in Non. Almanſor. tr. 3. c. 14.
(3) In Schol. cit.
(4) Rerum Venetar. Hiſtor. l. 9. & 10.

mis ut plurimum ſolutus, tunc autem nimis concretus appareret, utroque tamen Conſtitutionis illius tempore peticulas ſe prodidiſſe, & vel tunc ſiqui forte diſſolutum haberent ſanguinem, his quoque promiſcue non ſecus ac cæteris, eaſdem provenire; ut proclive eſſet intelligere, malignam quidem illam vim, quæ in quam pauca, & tenui materia conſiſteret, communicatio morbi per contagium oſtendebat, illam, inquam, ut in una eademque eodem loco, & tempore conſtitutione, unam eamdemque eſſe; at ſanguinem, ut in his, illiſve erat aliter diſpoſitus, ita in aliis aliter vitiatum apparere: Atque ut aliud in aliis manifeſtum ſanguinis vitium tum alia, aut aliter in aliis quædam ſymptomata induceret, tum alia quædam, aut aliter in aliis remedia poſceret; eſſe tamen & quædam tum ſymptomata, tum remedia omnibus communia, quanquam illa his multo notiora: quis enim malignæ illius vis communiter omnes inficientis peculiarem naturam, niſi ex iis quæ communiter omnibus proficua, aut noxia obſervata eſſent, quadantenus conjicere ſe poſſe, crederet? Neque enim etſi febres hæ non omnino eſſent peſtilentes, hic cogitare quis poſſet cum celebri de Re Medica Scriptore, ægrorum robur non maligna vi, ſed copia ſanguinis obrui, quando præceſſerant cauſæ quæ hanc minuerent potius, quam augerent, & ſanguinis miſſionem experimenta jam ſatis ſuperque repetita oſtenderant pernicioſam.

23. Conjungi igitur cum maligna vi ſolutionem aut coagulationem ſanguinis, in neutraque harum malignitatem conſiſtere, credibile eſt, præſertim cum alterutram in tot aliis, qui maligni non ſunt, morbis videamus. Attamen ubi alterutra magna ſit, & adjuncta habeat ſymptomata quibus malignitas ſignificetur, ut in primis citam maximamque proſtrationem virium; quæ neque in prægreſſas evidentes cauſas, neque in nimiam rejici poſſit, obruentemque ſanguinis copiam; ipſa quoque, ut quæ creberrime, & gravia quidem addens ſymptomata, cum malignitate ſolet conjungi, hanc quodammodo comprobabit, velut in multis, in eaque etiam quam ex Mediavia noſtro ſubjiciam, Obſervatione.

24. MULIER annos nata ad quinquaginta, maligna evidentiſſime febri correpta, in Noſocomium illata eſt. Pulſus diebus ſex primis exigui, & obſcuri, viſi quidem poſtmodum ſunt paulo vividiores fieri. Sed ingens pectoris in reſpirando anguſtia, & cordis palpitatio ingruentes, intra biduum mulierem confecerunt. THORACE propterea dumtaxat aperto, ſanguis repertus eſt in ſiniſtro cordis ventriculo ſemiconcretus; in dextero autem non modo ſic congeſtus, ut ipſum diſtenderet, ſed totus in concretionem polypoſam adeo conſtipatus, ut quamvis hæc carnea, cum aſpiceres, videretur; non minus tamen, ubi incidere conareris, cultro obſiſteret, quam tenaciſſima quævis cruſta, ſanguini inſidens pleuriticorum.

25. Sanguini autem concretionis, ſive, ut plures loquuntur, coagulationis num cauſam afferant acida, ut iidem autumant, an etſi quædam afferunt acida, non omnia tamen, ut aliis videtur, aut afferant, aut afferre pergant, ſi forte ex me quæras; ſimul dicam, alias præter acida eſſe poſſe cauſas unde ſanguis concreſcat, ſimul quaſdam meas in miſſo e venis ægrorum ſanguine attente, propiuſque inſpectando obſervationes adjiciam. Et primum, cum ego, idque non ſemel, in ſanguinem inciderim, qui acidum quendam odorem nauſeoſum, atque, ut ita dicam, ſylveſtrem exhalaret; nunquam accidit; quamvis in pluribus malignis morbis ſanguinem mittere coactus ſim; ut in eo ſanguine acidi odoris quidquam deprehenderem. Deprehendi autem in fœmina quam aſſidua æſtiva febris, itemque in viro, & ſexenni puero, quos vernæ intermittentes, benignæque, ut illa, tertianæ, alium alio anno exercebant, quibus vena certis cuique de cauſis ſecari debuit. Durum quidem puero, & per

pauco cum ſero craſſamentum fuit; mediocriter autem firmum in illa fœmina, eoque viro, & in hoc certe cum ſero potius pauco, eoque ſubflavo. Quo etiam in viro accidit, ut cum odorem illum quarta a miſſione ſanguinis hora animadvertiſſem; poſt alias ſeptem percipere vix poſſem, non obſcuro indicio, fuiſſe ejus cauſam in corpuſculis facilius avolantibus, quam a cæterorum ſanguine, in quo poſt decem aut duodecim horas vigentem perceperam. Nec in iis ſolum de quibus indicatum eſt. Nam vel ubi nulla eſſet febris, ut in recurrente acerbo capitis dolore, itemque ut in ſcabie, idem ſanguinis erat odor, plurimo ſero præditi circum craſſamentum tenaci cruſtula obductum, in illo tamen cui caput dolebat, non ita durum, & nigrum, ut in ſcabioſo; quanquam uterque ſcabioſus erat. Ne vero ſanguinem putes in ſcabioſis omnibus acidum olere; in aliis non oluit, ut neque in Viro Nobiliſſimo quem erodens cutem cruſtoſa affectio, introrſum temere iis diebus repulſa, male habebat, ſanguine ſub lentiſſima craſſa pelle diffluens craſſamentum habente. Quin illi eidem ſcabioſo cujus ſecundo loco memini, cum eſſet quater intra quinque menſes ſanguis emiſſus, ex hoc acidus odor exſtitit non niſi ſemel. Sed ejuſmodi ſanguinis haud ita raram, ut vides, affectionem mittamus, ut multo rariorem, quæ Patavii anno ab hinc decimo, non olfaciendo, ſed tangendo percepta eſt, conſideremus.

26. Catharina B. honeſti viri Joſephi R. honeſta uxor, mediocri ſtatura mulier, temperatura autem ſanguinea, ut cum annum agenti decimum tertium menſtrua cæpiſſent, nec copia modica, eadem, vel majori fluere ſingulis menſibus perrexerint, etiam lactanti, & lac multum poſt primum, alterumque partum; bis enim peperit; gignenti, tum etiam poſtea febre inflammatoria quotannis & vere, & autumno, idque annis duodecim, laboranti, tametſi crebro ob eam febrim ſanguis mitteretur, imo etſi primam earum febrium tanta ex utero hæmorrhagia excepiſſet, ut ultra undecimum diem perdurans, magnam pulſuum infirmitatem afferret, quam & morbus regius ſecutus eſt; poſt duos tandem menſes, promota urinarum copia ſolutus: hæc igitur mulier, cujus temperaturam, morboſque omnes ut tibi hactenus memoravi, ita ſum inſequentes memoraturus propter illas cauſas quas, narratione abſoluta, attingam; cum annum agens undetrigeſimum de funeſto cariſſimi fratris caſu improviſum nuncium accepiſſet, animoque, acri alioquin, & intrepido, illico defeciſſet; ad ſe rediens, menſtrua, in quibus tum forte erat, emanſiſſe, animadvertit, poſtridie autem iterum vidit, non qualia antea, ſed aquæ inſtar in qua caro recens lota eſt: cujuſmodi, inſecutis deinceps aliquot menſibus, ſtatis temporibus prodiere. Quamobrem miſſus eſt ſanguis, nec ſemel, mox autem ſæpius in graviſſima oborta febri, quæ ſudore finita eſt. Verum poſt hæc ad priorem naturam menſtrua rediere, neque ipſis obſtitit duplex tertiana continua febris, quæ verno tempore quotannis, idque ad decennium, revertens, non niſi iterata ſanguinis miſſione, & dato cortice Peruviano, diſcedebat. Poſt id decennium, æſtate febres ejuſdem ferme generis ingruerunt, ſed eo acerbius, & periculoſius vexantes, quod ſævos conjunctos habebant totius ventris dolores, uterique hæmorrhagiam, tunc fere magis augeſcentem, cum illi nonnihil ſe remittebant. Pugnatum eſt modis omnibus, in his ſexies repetita ſanguinis miſſione, cujus ſerum croceum erat, craſſamentum autem durum, & cruſta polypoſa obtectum. Sed quamvis & febris, & illa ſymptomata nonnunquam imminuta ſint, nonnunquam, ut videbatur, ſublata; non tamen his omnibus eſt finis impoſitus, niſi per ipſam, magna, ſi unquam, copia reverſam uteri hæmorrhagiam die ex quo febres inceperant quadrageſimo quincto. Cito nihilominus convaluit mulier, atque ita convaluit, ut triginta quinque a poſtrema hæmorrhagia exactis diebus, menſtruis rurſus ſecundum naturæ modum redeuntibus, juſtoque tempore ſemper recurrere pergentibus, viginti ipſos menſes egregie valens

traduxerit. Sed posteaquam æstate A. 1749. magnam, siti cogente, aquæ vim sine ulla stomachi molestia sæpius bibisset, quam annis superioribus vel febricitans nullo modo ferre poterat, eo autem qui secutus est, autumno propter externas evidentissimas causas corpus laboribus animum ægritudine afficientes, in nauseam, vigilias, dolorem capitis, lassitudinem incidisset; illud accessit proxima hyeme, ut cum thorax, & caput valde æstuarent, venter, artusque inferiores frigerent, nec vestibus, nec ullo alio auxilio satis a frigore defendi possent, itemque ut horrore per dorsum vagante corriperetur a prandio, noctu autem magis cum in lecto se ex uno in alterum converteret latus: quin etiam tremoribus, siquid somni caperet, & repentinis terroribus excitaretur; quanquam nec deerant diurni quidam, falsam certe quadam in re imaginationem consequentes, ob quos identidem animo deficiebat. Hinc illa omnia de quibus novissime dictum est, in dies augebantur, & internæ oppressionis sensus urgebat, caputque in primis grave adeo factum erat, & vertigini obnoxium, ut mulieri fulcro opus esset, ne caderet. Agebat tunc annum quadragesimum tertium, cum Medicum accersivit suum; is a quatuor annis jam erat Mediavia noster; eique ipsis Nonis Maji A. 1750. hæc narravit omnia, illudque insuper quod in ejusmodi muliere præcipua est adnotatione dignum, menstrua, quorum copia quæ semper fuisset, ex superioribus intelligitur, & quæ proxima æstate non minor fuerat, tametsi bis singulis fluebant mensibus, & quam consuessent, calidiora, atque adeo calidissima, jam sibi ex quo sic affecta esset, non modo imminuta, sed frigida prodire cœpisse, & frigida etiam novissime prodiisse. Quibus auditis, alvo, cujus adstrictionis mulier semper obnoxia fuerat, confestim, sed leniter, soluta, imperatur sanguinis missio, quo non prosiliente, sed lentius defluente, illud quod prolixæ hujus meæ narrationis causam præbuit, simul ab ægra, simul a Chirurgo, spectatæ fidei æque, ac experientiæ viro, Danielle Fasolato summa cum utriusque admiratione animadversum est, sanguinem, cujus exeuntis vehementem fervorem & illa alias, & Chirurgi, vas quo excipitur, vitreum manu tenentes mirabundi interdum perceperant, nunc adeo frigidum prodire, ut ægra de gelida; sic enim ajebat; per cubiti flexuram defluente quereretur; Chirurgi autem manus frigore afficeretur. Paucum, & croceum ejus sanguinis serum fuit; nigrum, & viscidum crassamentum. Cujusmodi & frigore, & ferme etiam natura fuit is qui vespere missus est de pede. Cum prope nullum esset hinc, & a remediis quibusdam, ut vocant, cardiacis levamen relatum; non dubitavit Medicus in ejusmodi præsertim fœmina, quo sanguis in majorem motum concitaretur, postridie e brachio, & pede mittere eodem tempore. Et voto respondit eventus. Nam & sanguis prodiit non adeo frigidus, & dum prodiret, demi sibi oppressionis sensum, mulier ajebat, & vespere oborta febricula, noctu inferiores partes, quæ superioribus mensibus semper riguerant, nonnihil calefecit; mane autem remisit, & mulierem mox reliquit. Bene hæc se habuit dies decem, inferioribus artubus tepidis, pulsibus qui duri, parvi, humiles, prementi digito non resistentes antea fuerant, nunc oppressione sublata, in melius conversis, urinisque ipsis quæ prius, ut multæ, sic crudæ, & limpidæ excernebantur, jam ad naturalem modum, coloremque accedentibus.

27. Accipe nunc reliqua; neque enim satis esse, duco, quæ prægressa, & comitata sint ejusmodi sanguinis affectionem proposuisse, nisi & quæ deinceps consecuta sunt omnia ad certum usque tempus memorentur. Igitur decimo exacto die, ecce levis dolor eam partem metatarsi sinistri pedis invadit quæ digito pollici respondet, brevissimus ille quidem, ut cum semel primo die, postridie autem tredecies ingruerit, intra semihoram quinquies recurreret, atque ita evanesceret, ut paulo post illo eodem die mulier exire domo potuerit vix

aliquo cum incommodo, nisi revertens cecidisset repente, & sine ulla exteriore causa, in latus dexterum, nec nisi aliorum adjuta manibus surrexisset. Domum tamen reversa est: ibique levis primum is dolor, postridie autem magna cum febri acutus adeo, atque assiduus rediit, ut totum illum diem acriter vexarit, nec nisi opio dato quieverit. Insequenti die sine dolore, & febri fuit; ut bene habens e lecto surrexerit. Die autem proximo convulsione pectoris, & coli vehementi correpta est. Deinceps a febri, & dolore, quibus se magna addebat convulsio, male habita est, remittentibus quidem interdum vel ad triduum, alias vero perstantibus, aut invalescentibus adeo, ut vix spiritum ducere liceret, & denique caput gravi sopore premeretur. A prima illa convulsione dies undecim cum morbo pugnatum est alias dato oleo ex dulcibus amygdalis recens expresso, alias antispasmodicis pulveribus ejusdem generis ac qui a Marchione nomen habet, cinnabari interdum, nonnunquam opio, quod in medio morbi cursu desertum est, cum inutile vel datum ad duo grana deprehenderetur, sæpius autem vena, semel videlicet in brachio, bis in manu, ter in pede incisa, unde novissime emissus sanguis & soporem illum, & convulsionem ferme sustulit, febri superstite, quæ mane quotidie se prodebat siti, ac dolore capitis, & stomachi hactenus stipata dum ad vigorem perveniret, illis deinde cessantibus, & febri ipsa adeo se remittente, ut vespere nulla esset propemodum, & ægra noctu sic satis dormiret. Quæ febris cum dies aliquot ad eundem modum perstaret, Peruviano cortice vix ad unciam partite sumpto, mulierem incolumem reliquit. Ab eo tempore triennium sine ullo incommodo traductum est, quod esset adnotatione dignum. Postea autem dolores, febres, convulsiones, alia ejusmodi redierunt, sed prioribus leviora semper, & citius largis sanguinis missionibus cedentia. Ad quæ jam olim a me litteris mandata, hæc placuit addere, quæ cum hæ Epistolæ sub initium A. 1760. describerentur, sedulo a me quæsita de eadem muliere accepi. Anno illam 1758. qui ejus ætatis quinquagesimus primus fuit, menstruis denique purgationibus carere cœpisse, quæ ad id tempus & uberrimæ, & coccineæ esse perrexissent. Nihilominus sic satis valuisse, & valere, nisi quod fere assiduus in ventre est glaciei sensus: qui cum inde ad pectus ascendit, eam affert respirandi difficultatem, ut continuo sanguis, neque copia modica, mittendus sit. Nec deesse quæ id ferant, vires mulieri, bonum adhuc & corporis habitum, & faciei colorem servanti.

28. Habes de affectione sanguinis haud minus fortasse admiranda quam cum apud Lowerum (1) in immani hæmorrhagia totus propemodum effusus, simul autem jusculis identidem sumptis instauratus, his quam sibi similior effflueret, homine tamen non vivente modo, sed sanitati restituto; habes, inquam omnia ex Mediaviæ nostri Medica ephemeride, prolixe a me quidem, sed, ut puto, haud inutiliter excerpta. Quanto enim difficiliores hujusmodi res habet explicatus, tanto diligentius danda opera est, ut ab iis qui explicandam forte suscipiant, nihil ex historia desideretur, secus atque in aliis accidit in quas hactenus incidi, Observationibus ejusdem generis. Ut enim quod Spigelius noster (2) scripsit de *sanguine crasso ac frigido*, quem e secta vena post frigidam ab æstuantibus epotam vidit, nec sine difficultate, prodeuntem, omittam, quippe cum potius ab œsophagi frigore intra adsitam arteriam Magnam densiorem crassioremque factum, quam actu frigidum videatur intelligere; certe quæ Observatio olim apud Riverium (3) proposita est in muliere admodum iracunda, quæ intra quinctam a secta vena diem interiit, tantum abest ut sciamus, quibus prægressis causis, aut comitantibus symptomatibus febris illa esset qua

(1) Tract. de Cord. c. 2. (2) De hum. corp. fabr. l. 6. c. 2. (3) Obs. communic. 46.

tunc assidua laborabat, ut Thomæ Bartholino (1) per divinationem, ut ita dicam, conjiciendum fuerit, horrorem perpetuum illi febri comitem fuisse. Petrus autem Borellus (2) satis hoc habuit scribere, equitum ducem *sanguinem frigidum, in morbo phlebotomatum, emisisse*; ut ne morbum quidem quo tenebatur, aut quis id retulerit, doceamur. Sed & explicationem addit ejusmodi, ut mirum sit, non jam contigisse id nonnunquam, sed potius non semper, aut non multo sæpius contingere. Denique Gabriel Clauderus (3) explicationem producens aliam, secundum quam in gravissimis apoplexiis semper, aut plerumque id accidere deberet; idem quod apud Riverium est, ait, se in duabus Matronis violento paroxysmo apoplectico correptis observavisse, prosiliente videlicet, dum e vena emitteretur, in suam quoque manum frigido sanguine; illarum autem utramque per adhibita, ac data volatilibus fœta particulis medicamenta restituisse. E vena autem mulieris nostræ haud prosiluit sanguis, sed lente defluxit; ut aliquanto facilius huic suam, qualis ea cunque est, Clauderus explicationem accommodasset. Idem subjicit (4) sanguinis frigidi e naribus stillantis, & urinæ frigidæ prodeuntis Observationes. Quod si contigisset, ut serius scriberet; adjicere potuisset alias tum lotii frigidi emissi, ut puta a milite (5), & a puero (6), utroque maligna lethali febre prægravato, hoc insuper jam toto frigido, tum fœtus gelidi ejecti, non solum jam mortui, & a gelida jam matre, ac mox intra horam moritura (7), sed & vivi a victura (8) ea toto corpusculo *frigiditate intentissima*, & ea *rigiditate plane insolita & quasi lignea*, ut ab ortu ad triduum quod vixit, nisi respirasset, idque admodum leviter, pro mortuo ab omnibus habitus omnino esset. Neque exemplum omisisset Clauderus illustris Fœminæ (9), cui *aliquot ante mortem diebus exspiratio semper fuerat frigidissima*, in extincta autem cum pulmo uterque *copiosos* haberet *scirrhos & vomicas*, sinister *tactu excessive instar glacici frigidus* inventus est, *quale frigus neque in altero* pulmone, *neque in ulla alia corporis parte observabatur*. Sed nos & mortuos, & cito morituros seponamus, eosque dumtaxat quos servare potuit Clauderus, quamvis frigidus e naribus sanguis stillaret, aut urina frigida prodiret, cum muliere nostra, quæ ipsa quoque servata est, comparemus. Certe & ægræ nostræ menstrua frigida provenerant: quanquam satis discriminis est inter sanguinem ex incisa vena statim manantem, & sanguinem in narium, uterive, ac vaginæ caveas stillatim excidentem, humoremque tandem, postquam e sanguine secretus est per viam longissimam defluentem; ut aliquanto minus difficile sit intelligere, quomodo hæc frigida exire, quam quomodo in vena sanguis frigidus esse potuerit. Quod si ut inferiora, ita superiora etiam corporis in ægra nostra tunc friguissent; fortasse alicui veniret in mentem dicere, eum reliquus sanguis qui per viscerum penetralia interea flueret, sic satis calidus, vitæque servandæ aptus esset, eum dumtaxat qui per exteriores venas, ipsique cuti subjectas ferretur, ab hujus frigore refrigerari potuisse. Verum ne huic quidem explicationi, cujusquemodi ea sit, hic ullus est locus. Nam & superiora æstuabant, neque mulier de sanguinis defluentis frigore conquesta esset, nisi cutis minus quam sanguis, fuisset frigida. Qua igitur ratione sanguis possit non modo qualis in piscibus est, sed frigidior in viventibus, victurisque hominibus interdum esse, ipse quo ingenio es, disquires. Mihi vero, cui historiam summa fide proposuisse, cum aliisque comparasse satis est, ad

---

(1) Cent. 4. Epist. Med. 47.
(2) Cent. 2. Med. Phys. Obs. 51.
(3) Eph N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 138.
(4) Ibid. Obs. 139. & 140.
(5) Earund. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 206.
(6) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 34.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 80.
(8) Earund. Cent. 9. Obs. 30.
(9) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 2 n. 4.

alia quæ tametsi miranda non sunt, ipsa ad memoriam revocavit, est transeundum.

29. Cum Bononiæ degerem, honestus vir quotidie frigore corripiebatur, quod etsi nullus sequebatur calor, de duobus nobilibus Medicis alter pro febri, alter, quoniam æger, eo frigore correptus, cadebat, pro vertiginoso affectu malebat accipere. Persanatus est usu cardui benedicti, & spiritus salis ammoniaci. Mulierem quoque memini annos natam ad quinquaginta in illud S. Mariæ de Morte Nosocomium exceptam, singulis noctibus a certa hora ad matutinum usque tempus frigore prehendi cum tremore, quem pulsus non crebrior quidem, sed obscurior factus, neque aliud præterea comitabatur incommodum, neque calor sequebatur febrilis. Quin pedibus erat assidue frigidis, & sæpe aliis quoque, sed incertis, horis brevi frigore, temore, & pulsus obscuratione corripiebatur. Cum viginti jam dies res ad hunc modum se haberent; dato cortice Peruviano, primi omnium erratici illi rigores abiere, periodici autem remisere, demum hi quoque fine redeundi facto, incolumem fœminam reliquere. Sed hi ad febrim sui generis spectare mihi quidem sunt visi. Tremores autem alios, febrilium quidem simillimos, sed cum vero frigore non conjunctos, nedum calore nullo exceptos, quos meæ Civitatis Patricium Virum alternis noctibus invasisse, scio, alio retuli, ipsosque multis sponte urinis, multisque lenis pharmaci auxilio per alvum ejectis sublatos vidi sine illo cortice: quanquam periodicos quosdam affectus, sive febriles ii sint, vel absque eo sæpe abigi, nemo ignorat, sive non sint, eo nonnunquam pervinci, a pluribus adnotatum est.

30. Cujus vi corticis (ubi perpaucas, in quibus minus respondere visus est, Constitutiones excipias) longe certius, si quidem eo quo par est, & tempore, & pondere sumatur, febres profligari periodicas, sive illæ intermittant, sive ex intermittentibus, jam sint factæ assiduæ, sive benignæ, sive malignæ sint, & perniciosæ, nunc ferme inter omnes constare, arbitror, quando vel quosdam nostrates Medicos, quos timor olim, & aversatio nescio quæ a corticis usu absterrebant, felicissimæ ejusdem ope, promptissimæque perniciosarum febrium curationes, quas a nobis quoque in pluribus, splendidisque etiam personis jam ante multos annos peractas viderunt, in meliorem adducere potuerunt sententiam. Sed justi quo remedium hoc exhibendum est, temporis notitia medentes fugere nonnunquam potest non tam eorum in præsentiendo imminentem perniciem incuria, quam casu, velut accidit in Cardinali Eminentissimo Joanne Francisco Barbadico, quem exitialis febris accessio propemodum sustulit priusquam febre teneri ipsum periodica, sciri posset. Res per se, nedum quia in principe Viro contigit, cujus tibi alias (1) novissimum morbum descripsi, sana digna est quæ commemoretur. Cum enim statim sub meridiem se in cubiculum inclusisset, neque ostium hora qua solebat, recluderet; famuli, nihil primum, nisi sacris precibus, aut lectione diutius detineri, postea autem cum jam advesperasceret, mali aliquid suspicati, ostium leniter, deinde cum responderet nemo, validius, sed frustra, pulsantes, inclamantesque, denique per fenestram ingressi, herum sine voce, sensu, motu jacentem invenerunt. Accersitus confestim Medicus præter hæc mala, quæ tamen magis magisque jam remittebant, convulsivos tendinum subsultus, febrimque deprehendit. Quæ, cæteris illis omnibus intra horulam per se abeuntibus, una restitit. Postridie mane Vallisnerius, & ego advocamur. Quæritur, quis, & unde fuerit hesternus ille repentinus, & gravissimus morbus; quem febris solverit, ut videbatur. Narrat Medicus, erysipelas non multis ante diebus in facie apparuisse. Verum aeris

---

(1) Epist. 13. n. 3.

fortasse injuriis; erat enim autumnus A. 1729. æger autem magis de suis Episcopalibus muniis, quam de se, solicitus, nunquam decumbere voluerat, neque intra cubiculum se continere; introrsum repulsum; de improviso evanuisse. Hesterni morbi se nihil nisi finem vidisse: quem autem ad modum ingruisset, ne ægrum quidem scire, cum quid sibi tot illis horis accidisset, neque tum sensisset, nec modo aliud reminisceretur, nisi se, quasi a tempestate frigidulum, lectum petiisse. Hæc eadem æger confirmabat, quem alacri, ut solebat, erectoque animo invenimus, jam levius leviusque febricitantem, nullo eorum quæ pridie fuerant, vestigio superstite. Quæ tametsi quem proprie ad morbum referremus, non una de causa dubitabamus; aliquid tamen monstri intus ali, cum Hippocratis aphorismus (1), tum ratio quoque ipsa dubitare non sinebant. Hanc igitur, illumque secuti interea dum clarius aliquod lumen existeret, materiam erysipelatis, quæ introrsum regressa, magnum. Ut jam cœpisset, posse rursus afferre periculum videbatur, extrorsum iterum pellere oportere, facile agnovimus, & Medico, Seni utique experienti, & spectato, assensi sumus, qui jam prima illa nocte iis datis quæ sine turba ad cutem ferrent, obsequentem naturam habuerat, ut & noctu sudor, & tunc aliquis adhuc mador sequeretur. Et toto quidem illo die novi, quod animadverteremus, nihil fuit. Sed nocte proxima ecce febrilis accessio, quæ tamen præter quosdam convulsivos tendinum subsultus, nihil quidquam grave ostendit usque ad meridiem. Quo demum tempore aut eadem, aut altera potius accessio tot simul, tamque horrifica mala protulit, ut continuo omnes arcesseremur. Ægrum invenimus, qui nec loqui, nec percipere quidquam posset, cum difficillima respiratione stertentem, apoplectici similem, nisi assiduis tendinum subsultibus agitaretur, pulsibus autem perobscuris, & nihil prementi digito resistentibus. Tunc enimvero manifestum fuit quo nudiustertius morbo correptus esset, hancque esse alteram perniciosissimæ tertianæ febris accessionem, quæ primæ illi, ut hora, ita etiam gravitate, & numero symptomatum responderet, vel potius antecelleret. Nec spes erat per ea quæ exterius dumtaxat tunc facere liceret, imminens exitium retardandi, cum mala omnia, quæ modo diximus, magis magisque sub oculis, manibusque nostris ingravescerent; ut ex iis qui viderunt; complures autem viderunt; fuerit nemo, quin pro certo haberet, ac per urbem totam inexpectato optimi Pastoris casu perculsam, pronunciaret, mox esse moriturum. Quo etsi in metu ego quoque eram; speculæ tamen aliquid superesse, dicebam, si forte hæc pariter accessio, ut prior, remitteret, si non eadem hora, quippe gravior, at una, aut altera tardius. Itaque ab sociis Medicis, sub vesperam, tanquam a conclamato, discedentibus, quæsivi, num quidquam, si accessio remitteret, obstare crederent quo minus Peruvianum corticem darem: illi vero, si modo fieri posset, ut interea neque in cerebro, neque in pulmonibus sanguis pertinacius hærere cœpisset, assentiri se, responderunt.

Intra primas noctis horas paulatim pulsus minus malos fieri, & apparere sudorem, animadverti: deinde sensim pariter, sensimque ægrum ad se redire, & intra eam noctem, qua ipse domum reverti nolui, exitialia omnia symptomata prorsus evanescere; ut summo mane, restituta deglutiendi facultate, & febri ad justam remissionem perducta, jam esset remedio locus. Quod, sicuti in ejusmodi gravissimis periculis facere cum Eximiis Medicis solitus sum, tum ex iisdem corticibus apparari antea jusseram, non quorum species sensuum dumtaxat fallaci interdum indicio se magis commendaret, sed quorum ope intermittentes febres pro certo abactas esse, constaret, tum ad semunciam in primo haustu sumendum dedi; reliquum autem, quod triplum erat, in multo mino-

(1) 25. Sect. 6.

res

res partes per justa intervalla distribui. Eaque ratione consecuti sumus, ne ingrueret accessio tertia, procul dubio ægrum, quem secunda prope confecerat, sublatura. Sed ne secunda quidem ingruisset, si in primæ remissione idem facere venisset in mentem. Non venit autem, introrsum versi erysipelatis, quod certum erat, materiam spectantibus, non febris: quam, non consecutam, ut sæpius solet mala illa gravissima, sed attulisse, & periodicam esse, quis divinaret? quando neque initium ipsius viderat quisquam, neque Patavii ea tempestate febris ulla ejus generis erat animadversa; etsi per illos dies, ut postea novimus, in Civitate non ita dissita eadem fuerat, ægrumque illustrem, dum corticis oblatio ab una ad alteram intermissionem differretur, proxima accessione jugulaverat. Quamobrem tu, cujus gratia hæc scripsi, siquando casus ejusdemmodi incidat, cujus initium ignotum sit, tametsi causa esse manifesta videatur; noli omittere de natura febrium, quæ tunc vagentur percunctationes; neque enim semper id quod nobis accidet, ut quæ prima perniciosi generis existat, ea tibi curanda obveniat.

31. Nec vero, si æger non senex sit, ejusmodi febris immunem fore, credito propterea quia Doctis Viris ipsam nunc placeat *febrim intermittentem senum soporosam* vocare. Etsi ea ætate sæpius contingit, & septuagenario erat major tum Cardinalis de quo modo dictum est, tum generosus Comes M. Ant. Trento, quem annis ante eum quinque ab eadem febri periclitantem eodem remedio curaveram, eorum neutro, quod minus frequens est, in febrim recidente; tamen & Mortonus (1) puerum duodecennem, & Tortus (2) puellum teneræ ætatis, nedum alium in medio adolescentiæ cursu his, quas *lethargicas* appellabat, febribus laborantes, proposuere. Pariter non quia primos paroxysmos, aut primam alicujus paroxysmi partem sine profundo isto sopore ægri transegerint, velim sine metu sis, ne in ulterioribus paroxysmis, aut paroxysmi partibus sopor ingruat. Nam quamvis sæpius antea, quin multo antea; non raro tamen septimo demum paroxysmo advenit: & quamvis in ipsa paroxysmi invasione simul invadere plerumque soleat, ut Sydenhamius quoque (3) significat, idque tempus, juxta Harveii (4) dissectiones mortuorum in principio accessionis, remoræ sanguinis sit opportunum; non desunt tamen exempla gravis soporis non modo aliis paroxysmi temporibus, quod non infrequens est, sed, quod perrarum est, hoc declinante advenientis, quale in Commercio Litterario (5) adnotatum videbis. Hic tu indicia fortasse optabis, per quæ dum febris a benigna non videtur differre, conjicere possis, perniciosum istud symptoma esse adventurum. Id & alii optaverunt non minus, quam noscere siquis forte ante annum 1731. ejusmodi febres observasset. Cujus utriusque voti vel uno lecto, quem laudavimus, Torto, facile compotes fieri potuissent. Qui cum scripta ante finem sæculi XVI. ab Ludovico Mercato, & rursus ante finem sæculi XVII. ab Richardo Mortono de Perniciosis Intermittentibus Febribus in celebrem Therapeuticen suam (6) non sine additis Scholiis transtulisset, perfecit, ut scire omnes possent, Hippocrati, & Veterum non paucis ignotum non fuisse, Intermittentes Febres aliquando malignas fieri, & exitiales (7), tum quibus ex signis Mercatus generatim docuerit intelligere, eas fore perniciosas (8), speciatim vero in illis de quibus loquimur, pertimescere, ne *tertia, aut quarta* accessione *gravis somnus, vel gravis alia ex soporiferis* affectionibus *omnino essen-*

(1) Pyretolog. Exerc. 1. c. 9. Hist. 25.
(2) Therapeut. Special. ad febr. period. pernic. l. 4. c. 3. Hist. 9. & 1.
(3) Epist. Respons. de Morb. Epidem.
(4) Exercit. 1. de Mot. cord. & sang. c. 16.
(5) An. 1740. Hebd. 13. n. 2.
(6) L. 2.
(7) Ibid. c. 4. Schol. 1. & c. 8. Schol. 1.
(8) Ibid. c. 2. ante Schol. 3.

tialis fiat (1). Nec vero prætereunda sunt quæ Tortus quoque & generatim, & speciatim ex propria observatione signa proposuit (2), & productis suo loco historiis tum ad cætera genera (3), tum ad hoc quo de agitur (4), pertinentibus confirmavit. Quibuscum junges quæ ab altero Illustri Medico adjecta sunt signa ad hoc idem genus spectantia (5). Soporis autem gravissimi mox adventuri indicium videbis apud Tortum (6) hoc inter cætera, quod æger interdum balbutiens verba mutilet, vel unum pro alio proferat, *non secus ac si levi apoplexia in linguæ paralysim degenerante foret detentus*. Est etiam apud eundem Vetulæ historia (7), qui in febris exacerbatione cum accidisset non modo ut recte verba proferre non posset, verum etiam manifesta aliqua oris contorsio, in sequenti exacerbatione cum iisdem sopor insuper gravis accessit, in proxima autem apoplexia, quæ in paralysim dexteri totius lateris transivit: atque ut scias, hæc a febri fuisse; usu Peruviani corticis sublata sunt. Intelligis non solum quæ soporem, & post hunc apoplexiam interdum prænunciarint, sed simul apoplectici potius generis, quam lethargici istum esse soporem, præsertim cum eo stertore conjunctum, qui cum graviori apoplexia jungi solet. Quæ spectantes Sydenhamius (8), aliique insultum hujusmodi *Apoplexiæ veræ similem plane* esse, scripserunt, & Tortus ipse (9), tandem, nisi per corticem inhibeatur, *fortis Apoplexiæ instar* occidere, Mortonus autem (10) puerum quem supra memoravimus, bis inventum ab se, ait, *stertentem*, *cæterisque Apoplexiæ fortissimæ symptomatis affectum*, senem autem Avunculum suum (11) multos jam annos hebetem & somnolentum, *apoplexia* correptum fuisse, retulit, ejusdem generis, ut insultu remittente, utrumque cortice eodem, larga manu dato, servaverit. Senis vero hujus hebetis & somnolenti, & obesi insuper commemoratio, cum historiis aliis conjuncta, & speciatim cum ea quæ in Commercio Litterario (12) ab diligenti sane, ac solerti Observatore descripta est, Anus videlicet quæ diu antea brachii stupore, & debilitate, mox etiam capitis gravitate, vertigine frequenti, & magna pedum lassitudine afflicta, sopore profundissimo in febris intermittentis paroxysmis corripiebatur; hæc, inquam, exempla solicitum facere te debent in febribus intermittentibus quæ homines detineant iisdem, aliisve capitis ejus generis, aut nervorum affectibus obnoxios, ne forte sopore isto terrifico, aut, ipso etiam non prævio, apoplexia prehendantur. Namque ut ex laudato Observatore (13) exempla suppetunt *apoplexiæ immedicabilis*, & *apoplexiæ subito* occidentis, quæ soporem secutæ sunt, sic & alia habemus in quibus *absque soporoso affectu prægresso*, intermittentibus correptos febribus rapuit apoplexia. Igitur ubi æger iis erit obnoxius malis de quibus dicebamus; illi præsertim, sicut alii, fac corticem & tempestive præbeas, & justo ut tempore possit retineri cures; is enim quem subito apoplexia occisum retulimus, nequaquam potuit retinere. Quæ me res in Comite Trento, simul quasi apoplectico, ut dictum est, sopore, simul nimia alvi lubricitate affecto, eo magis anxium habuit, quod ejus Fratrem annis superioribus repentina apoplexia sublatum fuisse, non ignorabam. Sed in paroxysmi remissione iis quæ ventriculum corroborarent; opii enim vel pauxillo tunc uti veritus sum; sic satis admistis, ut retineretur cortex, operam dedi. Deus autem meis annuit votis.

---

(1) Ibid. c. 3. ante Schol. 3.
(2) L. 3. c. 1.
(3) L. 4. c. 1. & 2.
(4) Ibid. c. 3.
(5) Vid. Commerc. Litt. A. 1733. Hebd. 52.
(6) L. 3. c. 1.
(7) L. 4. c. 4.
(8) Epist. cit.
(9) L. 3. c. 1.
(10) Hist. 25. cit.
(11) Hist. 26.
(12) A. 1738. Hebd. 33.
(13) Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 24. n. 3. & A. 1734. Hebd. 13. post n. 2.

32. Non puto, gravius te ferre; non mirari autem, certo ſcio, quod pro mortuorum ex hiſce febribus anatomicis Obſervationibus, Obſervationes protulerim in viventibus habitas. Noſti enim cum in ea quæ in Sepulchreto eſt de Febribus Sectione quaſdam hujus quoque alterius generis hiſtorias (1) proponi, tum præſertim a periculoſis diſſectionibus me refugere conſueviſſe. Quo minus, opinor, expectabis ſectiones a me inſtitutas eorum quos malignæ febres varioliis ſtipatæ abſumpſere, cum ſcias, me necdum variolis fuiſſe correptum. Neque enim tanti ſum animi, ut imitari audeam Theodorum Zwingerum, qui ut in Sepulchreto (2) etiam leges, cum eo nunquam morbo laboraſſet, puerum eodem occiſum diſſecuit. At enim, inquis, vel peſte ipſa peremptorum cadavera, jam frigida præſertim, diſſecta, nocere negarunt Doctiſſimi Viri. Ego vero hos legi; ſed quid Thomas Bartholinus (3), & Isbrandus Diemerbroeckius (4), qui eoſdem legerant, cenſuerint tamen, animadverti. Nam primus, *nollem*, inquit, eorum rationibus *nimium fidere*, alter vero, cadaver, cum jam plane perfrigeratum eſt, *multo* quidem *minus contagioſum eſt*, *quam corpus morboſum vivens*; contagioſum autem eſſe, non negavit, imo exemplo ſuo quid ſentiret, oſtendit, cum, etſi erat qui carbunculos in ejuſmodi cadaveris ventriculo ſe ipſi oſtenſurum promitteret; (5) ſibi, ait, *non placuiſſe irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagii periculo ſe exponere: illudque ſe credere, quam videre, maluiſſe*: & rurſus (6) cum in *refrigerato* cadavere exatuhemata per artuum muſculos altius pergere, a Chirurgis, ſe præſente, demonſtratum eſſe, narraſſet; an viſcera quoque iiſdem inficiantur, *oculorum experientiam non habeo*, inquit, *propterea quod licet contagium a diſſectione muſculorum parvi faciam, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis, & pectoris furioſius in aſtantes irruere poſſe credam.* Noli igitur mirari, quod inter quamplurimos eſſe malim, quam inter *pauciſſimos*, ut idem ait (7), iis *credentes*, *qui cadavera peſtiferorum contagioſa non eſſe, aſſerunt.* Quod ſi pauciſſimi non fuiſſent qui iis crederent; putaſne, poſt tot peſtilentias, futuras fuiſſe tam paucas cadaverum in ipſis extinctorum Obſervationes, quæ in Sectionem hanc Sepulchreti referrentur? perpaucæ enim ſunt, ſi demas quæ ex auditu ſcriptæ, aut quæ incredibilia habent, tum quæ repetuntur, ut quæ Obſervatione LXII. poſtquam §. 3. poſita fuerat, §. quoque 7. iteratur. Et ne forte ſuſpiceris, Anatomicos ab illorum diſſectionibus inani potius metu, quam rationibus fuiſſe abſterritos; has legeſis ſimul cum contrariis perpenſas apud eoſdem Bartholinum (8), & Diemerbroeckium (9). At ſi illis perlectis, nullum tamen eſſe periculum quod metuamus, arbitraris; accipe quid in Theatro hoc noſtro acciderit corpora eorum diſſecantibus quos maligna dumtaxat, non peſtifera, occiderat febris. Ex peticulari, quam vocant, febri mortuum Prosector, juvenis valens ac robuſtus Stegagnonius, hactenus inciderat, ut ſolos dorſi muſculos, Diemerbroeckio fortaſſe credens id parvi facienti, appareret, cum eadem febri correptus, e vivis ereptus eſt. At fuerit cadaver illud non omnino adhuc frigidum; certe erat intus extraque jam frigidum cadaver Aniculæ, cujus venter cum a Cl. Vulpio A. 1717. Januario menſe aperiretur, ipſe autem adſtarem, ut ſingulorum viſcerum ſedem Auditoribus oſtenderem, etſi nullus odor gravior ſolito exiſtebat, nec ullum, præter inteſtinorum implicationem, vitium apparebat, continuo tamen inſolitum quendam languorem ſenſi, non ſecus ac ſi animi inſtaret deliquium: mox autem oſtenſione illa abſoluta, cum vix do-

---

(1) Append. ad Obſ. 10. & 29.
(2) In Additam. ad hanc Sect. Obſ. 19. cum Schol.
(3) Conſil. de Anat. Pract. n. 3.
(4) De Peſte, l. 2. c. 3. adnot. 12.
(5) Ibib. l. 4. Hiſt. 15.
(6) Hiſt. 32.
(7) Hiſt. cit. 15.
(8) n. 3. cit.
(9) Adnot. 12. cit.

mum uterque rediissemus, pariter febrili horrore, & frigore, & dein calore ad eundem modum, eodemque tempore correpti sumus, indeque ego, quamvis fracta febris vi, per annos aliquot ita male valere cœpi, ut in nuncupatione Adversariorum IV. indicavi. Nec mirum etsi enim ea fœmina pro apoplectica in Nosocomium illata fuerat, & reapse erat; illa tamen apoplexia malignæ, ut postea inquirendo compertum est, febri, cum domi ægrotaret, non ita pridem accesserat. Vides igitur, ne illud quidem satis esse ad periculum effugiendum, cadaver non ante incidere, quam frigidum factum sit: quam cautionem qui laudarunt, illud præterea animadvertisse non videntur, frigere exterius posse, interius autem calorem retinere, quod ex Epistolis ad te nostris intellexeris non raro fieri, & aliquando vel trigesima a morte hora (1) in ventris interioribus calorem superesse. Nam igitur expectandum diutius est? At putrescens cadaver *multo magis contagiosum evadere*, ajunt, *quam corpus morbosum vivens*. Nec tu mihi objicias, fuisse, & esse qui, hisce omnibus pro nihilo habitis, impune id fecerint. Nam neque eadem natura, & vis est malignarum omnium febrium, neque eadem Prosectorum omnium dispositio: quarum neutram cum pro certo scire quisquam possit; quis tutius esse timidiorum consilium, neget, quam audaciorum?

33. Verum, ut ad me, & ad variolas redeam; equidem prima adolescentia cum in ejusmodi ipsarum Constitutionem incidissem, quæ neminem ferme ad eum usque diem interemerat, discendi studio abreptus, egregium in Nosocomio Medicum sequi non dubitabam, & qui ex variolis decumberent, eorum quoque pulsus explorare non verebar, nedum cætera adnotare, & inquirere, etiam leviora, ut puta quo collyrio fieret, ut cum reliqua cutis pene tota pustulis aspera esset ac fœda, in palpebris tamen lævis, ut videbam servaretur, & nitida; fiebat autem aqua stillatitia plantaginis in qua salis, ut vocant, saturni pauxillum erat solutum. Quæ dum animadverterem; forte accidit, ut unus, itemque alter ex iis ægrotantibus, Medico frustra omnia quæ poterat, diligenter præstante, e vivis eriperetur. Quo exemplo admonitus, nunquam postea volui ejusmodi ægros invisere, ne ad Principes quidem Viros accitus. Nec, licet ad hanc usque ætatem processerim, committendum esse, duxi, ut in periculum me volens conjicerem, quando vel octoginta annos natis accidisse, novi, ut a variolarum contagio, cujus jam se immunes putabant, non secus ac pueri, inficerentur, & multo quam hi, facilius perirent; quanquam in sævissima A. 1749. Constitutione Foroliviensi, vetula, ea quam modo diximus, ætate major, eo morbo conflictata, raro sane exemplo evasit. Sed quod mihi facere non licuit, ut inde mortuos dissecarem, toties, & tot ab Anatomicis factum est, ut mirari subeat, Viros extitisse cæteroquin Doctissimos, qui post illorum jam editas Observationes, ignorare viderentur, aberraturos a vero, qui variolas alibi quam in cute, præsertim vero in intestinis, tum nunquam, tum semper provenire, contenderent. Horum primos, facile credas, cum in Observationes forte incidissent ejus similes quæ a Peyero filio (2) proposita est; alteri autem in alias cum iis convenientes quas ab se habitas memorat Cl. Gunzius (3), utrosque cæterarum oblitos, cunctas illi primos quidem, alteros autem his consimiles existimasse; quando multæ, jam relatæ in Sepulchretum, extabant, quarum aliæ cum illis, aliæ vero cum his apertissime consentiunt. Sunt præterea quas utrisque addendas colligere possis ex laudata Cl. Phil. Conr. Fabricii Dissertatione (4). Atque insuper ut Dissertatio altera (5), quæ, Busserio Præside, habita est, Ob-

(1) Epist. 3. n. 2.
(2) Obs. Anat. 2.
(3) In Hippocr. de Humorib. not. 21.
(4) Exhib. Obs. circa Constit. Epid. A. 1750. not. *b*. ad §. 19.
(5) Sist. Hist. morbi, & cadaver. variol. c. 1.

servationem tibi exhibebit in Serenissimo quodam Principe, cum primis illis convenientem, ita quæ cum alteris conveniant, dabunt plures Volumina (1) Cæsareæ Academiæ. Quin aliæ non desunt historiæ, quæ & alibi quam in cute, neque tamen in intestinis, aliisve visceribus, conspectas variolas, aut se indicantes proponunt. Cujusmodi illæ sunt quas leges in Actis Hafniensibus (2), in Ephemeridibus (3) prælaudatæ Academiæ, in Opusculis Pathologicis (4) Præstantissimi Halleri, & hæc quoque est quam ab eo qui inter Magistros meos fuit, Jacobo Sandrio, cum Bononiæ olim essem, acceptam, ferme totidem ac Vir ille Doctus retulit, verbis subjicio.

34. Puer Nobilis, cui paucæ exterius variolæ, signa autem nulla erant aliarum quæ visceribus insiderent, suffocati instar moritur. Corpusculum, ab Sandrio ipso apertum, pulcherrima viscera habebat omnia. Sed una laryngis musculis innata erat variolarum pustula, & circum hanc ater jam apparebat gangrænæ color.

35. Porro cum aliis quoque malignis febribus sæpenumero gangrænam interiorem conjungi; imo, si lethales sint, tunc viscerum inflammationes degenerare in gangrænas, ex pluribus, quas in Sectione hac Sepulchreti leges, Observationibus apparebit. Quibus has etiam adjunges. Sanctorius noster (5) *quidam alii putarunt*, inquit, *febrem malignam ab aliqua gangræna in jecore, vel in alio viscere oriri, quod nos non semel in cadaveribus observavimus.* Dominicus Gagliardi (6) in dissectionibus eorum qui a maligna febri pereunt, cum ulcera ab erodentibus medicamentis quæ vesicantia vocant, aperta, ipsa quoque gangræna affici incipiunt „ internas gangrænas persæpe conspici „ affirmabat. Et Josephus Lanzonus (7) Epidemicam describens Constitutionem Ferrariensem A. 1729. in apertis nonnullorum corporibus quos ea febris occiderat, inter cætera *aliquas maculas lividas in ipsis intestinorum tunicis* memoravit. Tu alia, quæ non deerunt, exempla adjicito.

36. Nunc antequam finem scribendi facio, te miraturum non puto, initio præsertim admonitum, nihil repetere me velle ex iis quæ ad te alias scripsi, miraturum, inquam, non puto, quod de certis quibusdam Febribus nullam hic mentionem injecerim. De earum plerisque egisse me, scis, cum de aliis agerem morbis. Nonnullas tamen, ut puta quinctanas, & quæ longiora intervalla habent, me fateor non nominasse; neque enim vidi, nisi septimanam excipias, quæ, cum Bononiæ degerem, in Patricio Viro exacte recurrebat: nec de illis dicere quidquam possum, nisi quod etsi quartanis fere succedant, non sunt tamen, ut aliquando factum est, pro quartanis habendæ quarum longiora reddita sint intervalla, nisi quartanas pariter cum succedunt tertianis, pro tertianis quarum tardiores facti sint reditus, contra ac Medici ab antiquissimis usque temporibus statuerunt, habere velimus. Quod præclare animadvertit Solers Vir Zevianus meus (8) ubi quartanæ mutationem in quinctanam, hujus in tertianam, & mox hujus in quartanam, & quartanæ denique in sextanam, hancque constantem, in adolescentula a se visam proponit: cujus ultimæ febris exemplum perrarum est, cum duo, haud amplius, me legisse, meminerim, alterum Gentilis (9), Lanzoni (10) alterum. Qui vero post hujus generis febres mortui sint, in iis quid sit inventum, me latet. Sed cum ipsæ diuturnæ sint, aut diuturnis succedant;

(1) Eph. Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 97. cum Schol. & Cent. 9. Obs. 52.
(2) Tom. 1. P. 1. Obs. 109.
(3) Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 47.
(4) Obs. 44. in fine.
(5) Comment. in I. Fen. I. l. Avic. Qu. 86.
(6) Dell' Infermo istruito, P. 2. Vegl. 30.
(7) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 209.
(8) Nuovo Fonte di Pronostici, P. 1.
(9) Apud Schenck. Obs. Med. l. 6. ubi de raris febr. typis, Obs. 2.
(10) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 10.

veri simile est, post se relinquere eadem ferme quæ illæ solent. Solent autem mesenterii, aut lienis vitia, aut alterius proximi visceris, & nominatim jecinoris. De quibus simul omnibus exemplum habes apud Cl. Fantonum (1). De liene autem satis ostendimus alias non uno loco, sed præsertim Epistola XXXVI. (2) quæ consentientia videbis cum Observationibus, in Sectionem hanc Sepulchreti relatis, ubi de Quartanis (3), & de Erraticis diuturnis febribus (4) actum est. De jecinore ibidem quoque reperies exempla. Quibuscum junges quæ Commercio Litterario (5) leguntur de hepatis substantia, *præ reliquis sedem quartanarum fovente*, hincque *in plurimis* quartana *mortuis læsum modo, modo exsiccatum, modo inflatum hepar inveniri.*

37. Hæc habui quæ super plerisque Febrium generibus ad Valsalvæ historias adderem ex meis, aut aliorum sive mecum communicatis, sive lectis Observationibus. Quæ tu, ut soles, æqui bonique facies: & valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA L.

Agitur de Tumoribus.

QUos morbos statim post Febres plerique facile proposuissent, Arthritidem, Luem Veneream, alios ejuscemodi, Boneto placuit differre, & inter hos, Febresque interjicere Tumores, Vulnera, Ulcera, & quæ alia ad Chirurgiam spectant. Quæ Facultas, cum minime ignores, quantopere a Valsalva adamata sit, & exculta; fortasse jam plurimas, si minus ex me, quem nosti, non, uti ad mortuorum sectiones, ita ad viventium, natura esse factum, at certe ex illo Observationes expectas. Nec tuam te fefellisse opinionem, ex proximis Litteris cognosces, quæ erunt de Vulneribus. Neque ille tamen paucas habuit de Tumoribus Observationes. Verum alias chartis non commisit, alias commisit quidem; sed earum aliquot aut ipse vulgavit, aut ego aliis Epistolis descripsi. Quæ omnia hac indicabo dumtaxat, ut relegere possis, si velis; nihil autem repetam, sive illius sit, sive meum. Ut enim Sepulchreti ordinem, qualiscunque is sit, quemadmodum fere solitus sum, hic etiam sequar; non sequar tamen repetitiones. Quarum aliquæ non modo, ut multæ, haud sunt illarum Observationum, quæ ultro in aliis quoque Sectionibus positæ significantur; sed earum quæ in hac eadem iterantur II. Sectione, ut cum inter eas quæ in Additamentis leguntur, vel prima ipsa cum subjecti Scholii parte, proposita jam supra fuerat Observatione VI. (6) a Boneto, qui locum ipse quidem unde sumpserat, non reticuit, aut cum eidem tamen, quod prope incredibile est, accidit, ut una eademque pagina (7) unam eandemque bis ex Garnero historiam produxerit.

2. Igitur quod ad Tumores spectat Sanguineos sive quos sic vulgo appellant, sive eos præsertim qui cum rupto venæ trunco aliquo communicant, *varices spuriæ*, ut opinor, a Boerhaavio (8) postea nuncupati, quid Valsalva viderit, & censuerit, in mea habes Epistola Anatomica XIII. (9) magisque in Tractatu

---

(1) De Obs. Med. & Anat. Epist. 8. n. 10.
(2) n. 18.
(3) Sub Obs. 30.
(4) Sub Obs. 32.
(5) An. 1739. Hebd. 50.
(6) §. 7.
(7) Obs. 7. §. 1. & 3.
(8) Prælect. ad Instit. §. 711.
(9) n. 4.

illius de Aure Humana (1), utrobique autem (2) ea pariter quæ ſpectant ad Steatomata palpebrarum. Utinam ſic diſerte judicium addidiſſet ſuum de natura cujuſdam tumoris quem ad hunc modum nobis deſcriptum reliquit.

3. MULIER annos nata ad quinquaginta laboraverat tres jam menſes tumore in dextera colli parte duro, oblongo, ovi galli Indici magnitudinem æquante, cujus erat baſis in ejuſdem lateris arteria Carotide, unde ſurſum pergens uſque ad ejus arteriæ diviſionem, finiebatur. Hic aliquando dolebat; aliquando nullum prorſus afferebat dolorem. Tandem viginti circiter ante mortem diebus crebrius vexare cœpit, in ipſa præſertim laryngis regione, ut cum peculiari quodam ſtertore cogeret reſpirare, cui comes erat in gutture quidam ardoris ſenſus. Itaque mulierem confecit. Nolo hic, ut in tumore altero feci, quem in ſiniſtra juguli parte durum pariter, & nulla memorata pulſatione, Valſalva deſcripſit (3), meas tibi conjecturas proponere: ipſe, ut malueris, judicabis. Ego vero ad certiora exſcribenda tranſibo.

4. VIRGINI ingenii vividi, quæ aliquot jam annos, propter ætatem ad quinquageſimum circiter perductam, menſtruis carebat purgationibus, cancroſus tumor in dextro latere prope axillam obortus eſt. Hic paulatim in craſſitudinem quidem parum, ſed multum in latitudinem, & longitudinem crevit, ut ad axillam perveniret. Proximus artus œdemate intumuit. Acceſſit tuſſis, ſputum materiæ *catarrhalis*, ſpirandi difficultas, multa ſitis, & mors denique. TUMOR eas quibus inſederat, partes, quantum quidem percipiebat ſenſus, altius non læſerat. Proximum artum ſecando, multum ſeri flaveſcentis effluxit, quod omne in Adipoſæ membranæ cellulis ſubſtiterat. Totum quoque ab eodem latere Thoracis cavum ejuſdemmodi replebat ſerum, multis interjectis concretionibus ejuſdem coloris, mediæ autem inter membranoſam, & *gelatinoſam* naturæ, quarum pleræque pleuræ adhærebant. Pulmones erant adeo contracti, ut primo aſpectu quaſi deeſſe viderentur. Cor valde exiguum. Cæterum, quod ad Ventrem attinet, ventriculi fundus multum erat extenſus: lien perparvus: jecur a naturali colore ad fuſcum inclinans: ejus veſicula exilis, & inanis. Ovaria albicabant: & quamvis naturalem ſervarent figuram, & molem; valde tamen induruerant.

5. Rondeletii Obſervationem, in Sepulchretum relatam, non hoc loco, in quo ne memoratur quidem, ſed libro II. (4) leges, propoſitæ ſimilem. In utraque enim cancroſus thoracis externus tumor, difficultas ſpirandi, multumque eſt in thorace ſerum: quod in illa tamen ſuccreviſſe tumore decreſcente, in hac autem creſcente, oſtendit tempus quo ducendi ſpiritus difficultas acceſſit. Faciet hoc diſcrimen, ut rem aliquanto aliter in illa explices, atque in hac Obſervatione. Cui ut peculiare eſt quod ad ſeroſum attinet brachii tumorem, ſic peculiaris quoque hujus tumoris cauſa fuit, nimirum Axillaris venæ compreſſio a cancro illuc ſe attollente.

6. Sed jam ad alios alterius generis artuum ſuperiorum, aut inferiorum tumores, a Valſalva obſervatos, veniamus, initio ab iis ducto qui male peractæ venarum ſectioni ſucceſſerunt. Mitto autem quem in Nobili Matrona vidit ob compunctum cum vena tendinem, aut nervum, manu cum acerbiſſimo dolore plurimum tumente, & eo ſedato dolore, aſſidue tremente: qui tremor non modo poſteaquam detumuit manus, ſed ad diem uſque quo hoc ſcribebat, videlicet quinque ipſos annos, nullo proficiente remedio, perſtabat. Tumorem pariter mitto qui Juveni accidit, vena in cubiti flexu ab inepto Chirurgo transfixa, effuſoque introrſum ſanguine, unde magnus poſtea, longæque, & difficilis cura-

(1) c. 4. n. 8.
(2) Ibid. & noſtræ illius Epiſtolæ n. 2.
(3) Epiſt. 17. n. 19. & 20.
(4) Sect. 1. Obſ. 72.

tionis abscessus. Tumoris potius a vulnerata eo in flexu arteria, Valsalvæ manu persanati, historiam tibi eo diligentius describam, quod res majoris momenti est, nec indigna quæ a te cum Observationibus conferatur, visa ibi ab aliis, aut facta, aut adnotata proponentibus, ut puta ab Rockio (1), a Petito Chirurgo (2), a Teichmeyero (3), & ab iis quos dum has Litteras recenserem, legi, Medico Cl. Trewio (4), & industrio Chirurgo Guattano (5), præsertim vero a Cel. Auctore infra (6) laudandæ Dissertationis. Hæc igitur Valsalvæ Observatio etsi in nonnullis, manca videri potest, ut ab homine qui sibi scriberet, fusa; tamen quædam habet peculiari attentione digna, illudque insuper quod ejusmodi curatio prius a Valsalva peracta est, quam ab aliis peragi vidisset, additurus, qua erat solertia, atque industria, subinde alia, si diutius vixisset, eique aliæ istiusmodi suscipiendi operis occasiones se obtulissent.

7. Chirurgo annorum circiter duodeviginti, dum propter thoracis morbum sanguis e brachio mittitur, arteria vulneratur. Qui miserat, venam incidisse se, credens, non aliter vulnus obligat, ac si nihil nisi venam, incidisset. Post dies aliquot tumor in cubito anivadvertitur: qui intra dies amplius viginti ad pomi magnitudinem excrescit. Hunc chirurgus quidam, pus subesse ratus, incidit: ex inciso sanguis incipit exire, sed sine impetu, sanguineis videlicet grumis obstantibus, & exitum quasi omnino claudentibus. Verum tribus post diebus, via sibi facta, sanguis erumpit: idque non illo tantum, sed & duobus proxime insequentibus diebus, semel quidem quotidie, at ea copia, quæ cum adstringentibus remediis nullo modo cederet, ægrum quasi ad animi deliquium duceret. Interea & manus, & cubitus, & proximus humerus ferme usque ad medium, intumuerant: inflammatio autem prope incisum tumorem jam erat oborta. In tanto periculo, Medici advocantur, chirurgiam quoque probe callentes, in his Valsalva. Qui, re diligenter perpensa, ita est curationem aggressus. Primum fascia quam nunc torcular vocitant, sic humerum vinxit, ut pro eo ac opus esset, prompte illa, facileque laxari posset. Tum vulnus, a chirurgo, ut diximus, tumori inflictum, superiora versus secundum arteriæ consuetum iter produxit. Sic toto patente tumoris cavo, quod pugnum ferme comprehendisset, sanguinem, quo plenum erat & concreto, & fluido, eduxit, locumque bene abluit spongiis, calefacto vino madentibus. Quo facto, tantisper fasciam laxari jussit, dum effluens sanguis vulneratæ proderet arteriæ sedem. Erat hæc in cavi illius fundo; ut valde incommodum fuerit ob profunditatem, arteriam circumligare. Quam cum tandem, continuo supra vulnus, vinxisset; haud amplius, quantumvis laxata fascia, sanguis exsiluit. Verum illico quidquid ejus artus erat infra injectum arteriæ vinculum, sentiendi, & movendi vim amisit, paucisque post horis frigidum est factum: nec pulsus amplius percipiebatur. Hic tamen circa tertium a ligata arteria diem percipi iterum, sed vix, cœpit: at circa quinctum ad naturalem quasi impetum jam redierat. In hujus diei exitu sanguis in lecto animadvertitur, eoque fasciæ, vulneri circumjectæ madentes conspiciuntur. Quibus caute ablatis, & vulnere inspecto, nec sanguinis quidquam erumpit, nec unde eruperit, nullum est signum. Ab hac ultima sanguinis eruptione pulsus iterum omnino amittitur, non secus ac si novum arteriæ vinculum injectum esset. At membrum tamen post multos dies naturalem sensim recuperat calorem, motum quoque, sed hunc tardius; nam octo, aut novem menses debilitas restitit, & quædam macies, & fuscus unguium color, & facilis a frigore

(1) Commerc. Litter. A. 1734. Hebd. 36. n. 2.

(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1735. & 1736.

(3) Differt. de stupendo Aneurysm. & cæt.

(4) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 126.

(5) Hist. 2. Aneurysm. Hist. 1.

(6) n. 8.

læsio.

læsio. Verum eo quod diximus, exacto tempore, hæc omnia desiere; pulsu etiam, quamvis languido, redeunte.

8. Hanc a me cum petiisset historiam Cl. Vir Petrus Paulus Molinellius, continuo, & perlibenter misi, tum ut homini Medica, & Chirurgica Facultate præcellenti, & bene de me merito gratum facerem, tum etiam, ut quam mancam, sicuti ad ipsum quoque tunc scripsi, mittebam, eam ipse, qui Chirurgum illum & viventem noverat, & mortuum dissecuerat, quo ad ejus fieri posset, nobis perficeret. Quod præclare ab ipso factum perspicies, si Dissertationem ejus leges, quæ inscribitur *de Aneurysmate e læsa brachii in mittendo sanguine arteria*. Præcipua huc redeunt, non unum tantummodo, sed plura vincula Valsalvam arteriæ injecisse, cogente sistendi sanguinis difficultate: hominem postea incolumem vixisse, & non nisi trigesimo circiter post eam curationem anno tabe, & ascite confectum esse: eo autem brachio quod læsum fuerat, non secus ac altero, uti consuevisse, quippe cum jam nullum; si utrumque brachium inter se conferres, discrimen agnosceres, ne in pulsu quidem. Quod tanto magis mirandum est, quia in mortui dissectione, cum Brachialis arteria eo loco ubi aneurysma fuerat, ad tractum duorum pollicum omnino deesset, nempe morbo olim, ferro, & pure absumpta, nulla inveniri arteria potuit quæ pro ipsa communicationem inter superiorem ejus truncum, & Radialem, Ulnaremque arterias servaret præter unam, eamque non solum mire flexuosam, sed tenuem adeo, ut difficillimum sit intellectu, quomodo Radialis arteria, influente tam pauco sanguine, & per tot fluxus traducto, æque pulsare ac altero in brachio posset, tum æque esse brachium utrumque & nutritum, & robustum, aut certe ad actiones æque idoneum. Et inventa quidem est ea pars nervi quæ in tractu illo eodem erat in quo diximus Brachialem arteriam defuisse, in prægrandis ganglii modum amplificata. Sed etsi nervi ejus vires sic augeri potuisse, existimares; tamen justum musculorum robur, & partium nutritionem, & arteriarum præsertim pulsum sine justa influentis quoque sanguinis copia, justoque impetu, non intelligeres. Certe autem occluso præcipuo arteriæ trunco, ramos *laterales, licet per se parvos, postea distendi, si liquidum, solum in eos agat*, Viri Doctissimi, & in his Hallerus (1), *ex physicis, & hydraulicis* non dubitabant: quin idem Hallerus (2) & *vulgo notum esse*, & se *vidisse*, confirmaverat, *resecta arteria radiali, ita dilatatam fuisse sensim ulnarem, ut rami omnes, quibus prospicit radialis, inde sanguinem acciperent*. Quo magis optandum est, ut in cadaveribus eorum quibus olim arteria ipsa Brachialis, aneurysmatis curandi causa in brachii flexu, obligata fuerit, iterum, iterumque ab Anatomicis, inprimisque ab eodem Præstantissimo Molinellio perquisitio hujusmodi repetatur, ut sicuti quæ in hac prima deprehendit, accurate adeo proposuit, ita in aliis eadem, an alia occurrant injectionis etiam auxilio, certiores fiamus. Ut enim illius arteriæ truncus raro duplex sit; ramos tamen ab ipso tum in Ulnarem, tum in Radialem pertinentes quos Cel. Winslowius (3) Collaterales vocat, non in cunctis quidem corporibus ad eundem modum se habere, sed plures in plerisque esse, vel ex ejus, & laudati Halleri (4) collatis inter se descriptionibus satis constat. Veri itaque simile est, fore ut alias aut uno plures, aut unus aliquis magis dilatatus ex Collateralibus ramis se se oculis objiciat: quanquam ne sic quidem satis intelligi posset quod Valsalva circa quinctum ab ligata arteria diem observaverat; nam si ramorum illorum dilatatio fieri paulatim debet; quomodo tam cito pulsus ad naturalem quasi impetum redierat? De nervis autem; tametsi brachia-

(1) Differt. de Arteria Brachii, not. ad §. 45.
(2) In Boerh. Prælect. ad Instit. §. 692. not. *e*.
(3) Expos. Anat. tr. des Arter. n. 140. &c.
(4) Differt. cit. §. 17. 19. & seqq. & 28. 36. 45. Adde nunc Fascic. Icon. Anat. 6. & Guattani Hist. cit. Fig. 1.

lium communicationes inter se, & frequens ramorum non unius ex illis in unum musculum distributio facere fortasse debent, ne tam solicite de ipsis idem quod de arteriis, quæramus; sane illa quam Vir Cl. animadvertit, illa, inquam, nervi simul, ut videtur, cum arteria ligati in prægrande quasi ganglium mutatio digna est quæ pluribus Observationibus in cadaveribus ejusdemmodi, aut in brutis etiam animantibus data opera magis confirmetur, inquiraturque, an influentis in ipsum arteriosi rami manifestissimæ dilatationi, an, si hæc semper non occurrat, vincturæ potius nervi amplificatio illa debeatur. Cui voto postquam hæc scripseram, interea satis esse factum, jam video (1) quantum ad brutas attinet animantes, experimentis quæ ut per se laude non vulgari digna censeo; ita si debeam pro Valsalvæ repetitis experimentis accipere; quid in ipsis desiderem, erit alibi, ut spero, opportunior scribendi locus. Nunc enim illud tibi multo utilius fuerit, si quas eadem luculenta, & frugifera Dissertatione Observationes, animadversionesque Cl. Molinellius proposuit de instituenda aneurysmatis in cubiti flexu curatione tum expeditius nervum cum arteria colligando, tum vero tutius sacco etiam aneurysmatis vincula injiciendo, attente diligenterque perpendas, & cum iis quas in posterum peragat, curationibus conjungas. Verum ut ille nobis superiorem Valsalvæ Observationem perfecit; sic haud satis scio, an invenire nunc possim qui insequentem perficiat.

9. Quidam aneurysma in sinistro poplite decem circiter annos pertulerat, vehementem dolorem afferens, & diametro uncias Bononienses tres cum semisse ferme æquans. Is cum a Valsalva curatus esset; novissime tamen periit ob alterum in dextero poplite aneurysma. In Thorace quoque aneurysma aliud habuit ad arteriæ Magnæ curvaturam.

10. Cum Medicus, & Chirurgus, siquis alius, Eruditissimus Laurentius Heisterus in ea Dissertatione quæ *de Genuum Structura, eorumque Morbis* inscripta est (2), monuerit, *paucissima* in poplite aneurysmata fuisse adnotata, & sane præter ea quæ ipse memorat, vix de duobus me legisse meminerim, quorum alterum uno verbo olim indicavit Severinus (3), alterum nuperrime quantam vim sanguinis contineret, scripsit Matanus (4); propterea nolui hanc, quamvis obscuram, si spectes ea quæ mox dicam, & imperfectam, Valsalvæ Observationem omittere, præterea hoc certe ostendentem, quantum aneurysmatibus sint corpora quædam obnoxia. Etsi vero Experientissimus Heisterus eandem quam ad cubitum aneurysmatis curationem, in poplite quoque *non impossibilem* esse, existimet (5) ob eandem spem (quam nunc videbis a Præstantissimo Hallero (6) confirmatam) ramorum arteriæ a latere communicantium, quin se, ubi casus tulerit, eam curationem suscepturum esse, profiteatur; tamen cum plura quam in historia scripserim, de re istiusmodi a Valsalva addita nusquam esse animadverterem; qua ipse ratione curasset, statuere non audebam. Erant quidem inter Valsalvæ schedas Icones duæ, scite, atque eleganter delineatæ, quarum altera Poplitæam arteriam ab ea facie qua respicit exteriora, altera ab opposita repræsentat se ab exteriore facie dilatantem in saccum oblongum, & quo magis ascendit, eo angustiorem, nec sine tribus arteriosorum ramorum osculis, cum angustiore sacci parte communicantium; ut nisi ea pars, sicuti solet Præcl. Molinellius, vinculo constricta esset, perdifficilem, & longam manus operam requisivisset; & tamen saccus ab exteriore facie omnino integer osten-

(1) De Bonon. Sc. Inst. Tom. 3. in Opusc. & Quæst. Præside Hazon. Paris. propos. 5. Februar. 1750. n. 4.

(2) n. 83.

(3) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 7. prope finem ad n. 2.

(4) De Aneurysmatic. præcord. Morbis Animadv. not. *a*, ad §. 71.

(5) Dissert. indicata n. 76. & 77.

(6) Fascic. Icon. Anat. 5. ad Tab. 4.

ditur. Quamobrem, & quod erat homo ob aneurysma mortuus quod in altero poplite excreverat; hoc potius quam illud quod curatum esset, pictum fuisse, ut e mortuo Valsalva exemisset, propemodum conjiciebam. Sed tamen illud alterum quali curasset ratione, non assequebar, donec Cl. Benevoli Observationes versans in locum forte incidi, ubi (1) modum laudans, a me tibi alias (2) commemoratum, quo Valsalva solebat, sanguine sæpius misso, & tenuissimo dein victu aneurysmata curare, sic curati „in arteria poplitis„ exemplum se in Valsalvæ ipsius Musæo vidisse, testatur, ex homine qui post eam curationem morbo alio confectus fuerat. His enim lectis, iisque Iconibus in manus sumptis, cum animadverterem, diametro certe longe minori quam supra (3) est propositum, saccum repræsentari; cogitare cœpi, tantam sacci contractionem acceptam referendam esse ei curationis generi: quod etsi Valsalva adversus interna, eaque incipientia aneurysmata instituerat, huic etiam fortasse, addita comprimente fascia cum auxiliis aliis exterioribus, adhibere voluisset. Quoniam tamen quædam video quæ cum hac conjectura non satis consentiant, ideo tuum judicium facio: ego nihil pronuncio, & ad certiora jam redeo.

11. VIRO quadraginta annos nato parvus, sed pulsans, tumor circa inguen dexterum sensim oboritur. Triennii spatio in dies augetur, grandisque fit. Quarto circiter ante obitum mense doloribus vexare incipit, magnoque, & æquali œdemate universum illum artum inferiorem tumefacere. Mense ultimo atrocissimi dolores fiunt, neque ad tumorem solum, sed & aliquando infra malleolum internum: quo uno loco, & sævientibus dumtaxat doloribus, pes sentiebat, omni alioquin sentiendi, & movendi facultate privatus. Nulla unquam hoc toto mense a cruciatibus quies, nullus somnus, donec, languentibus viribus, aliquot dies semisopitus æger jacuit, atque ita defecit. ANEURYSMATIS hujus ingens erat cavum; nam a cute summi femoris anteriore ad crassissimum nervorum omnium Cruralem Posticum perveniebat. Et arteria quidem Cruralis, ex cujus dilatatione tumor inceperat, mediocriter dilatata reperta est; sed aliquot locis dilacerata, aut erosa, per hæc ea copia, eoque impetu sanguinem ejecerat, ut partim corrosis, partim cedentibus musculis, ingens, ut diximus, cavum effecisset, illumque ipsum quem memoravimus, nervum sic erosisset, vix ut paucæ fibræ superessent, per quas superior ejus pars cum inferiore committeretur. Id omne cavum coagulato sanguine, & polyposis, ut videbantur, concretionibus plenum erat.

12. Dissectio causam præclare ostendit eorum omnium quæ homo pertulit. Nam postquam aneurysma ex legitimo in spurium, ut spurium quidem plerique intelligunt, degeneravit, id est dilatatæ arteriæ tunicæ perruptæ, aut erosæ sanguinem effundere in viciniam cœperunt, jam neque ea vi, neque ea copia reliquus sanguis mitti potuit in subjectas partes, quæ vis, & copia requiruntur ad servandum ejus expeditum per venas reditum: hinc artus œdema. Effusus autem sanguis dum musculos a musculis diducendo, cum interjectis membranis nervulos simul lacerabat, aut distrahebat, dolores creabat, sed levius ferendos, quam ubi denique ad crassissimum illum nervum accessit, jamque mora acrior factus cœpit erodere. Tandem ubi nervus usque adeo exesus est, unde rami fere omnes proveniunt sentiendi, movendique facultatem pedi afferentes; facultas utraque in hoc periit, si eum excipias locum qui prope malleolum internum est; ad hunc enim locum ramus pertinet qui non a Posteriore illo, sed ab Anteriore nervo Crurali profectus, solet Saphenam venam comitari. Cætera quomodo assiduos dolores secuta sint, explicare non est opus. Præstat ex illorum, mortisque ipsius consecutione animadvertere, ubi aneurysmata vel externa ner-

(1) Offerv. 11. (2) Epist. 17. n. 30. (3) n. 9.

vis, aut aliis acris sensus partibus proxima sint, tametsi per disruptionem & sanguinis profusionem illico non occidant, per acerbissimos tamen cruciatus interficere demum posse. Quod tibi confirmabunt, præter historiam quam nuper vidi a Guattano (1) editam, cum hac Valsalvæ conferendam, quædam M. Aurelii Severini (2) in græco homine, & in sutore Observationes. Sed quam his interjecit, aneurysmatis in Anselmo Pagano descriptionem, ut libenter leges, quippe sede, magnitudine, & adjunctis plerisque aliis cum eo quod modo ex Valsalva propositum est, comparandi; ita cum ejusdem prope dixi incredilem curationem perpenderis, miraberis plurimum, inter problemata super hac ab Severino explicata, præcipuum illud non fuisse dilucidius, & accuratius enodatum, nimirum *computrefacta*, *dissoluta*, *diffracta* juxta inguen Cruralis arteria quomodo potuerit admoti ignis vi suos iterum parietes recuperare, ut artus ille non solum vivere, sed eo vix humili baculo aliquantulum nixus, rectus incedere homo valuerit.

13. De aliis tumoribus qui ad hanc quidem spectent Epistolam, præter ea quæ supra dicta sunt, nihil Valsalva scriptum reliquit, nisi forte huc referre velimus perpauca verba quæ in Medicis Responsis duobus obiter injecit. In altero eorum quod est de Hæmorrhoidibus, quædam cum his descripta condylomata esse posse, ait, cæcas hæmorrhoides, ut quæ sæpe crassa quasi tunica ex pinguedine obductæ videntur esse non vasa, ut sunt, dilatata, sed alterius naturæ excrescentiæ. In Responso autem altero super antiquo ad genu tumore pro exostosi habito, credibile est, inquit, cum tumor statim post retropulsam scabiem in qua, suspicio est, veneni aliquid venerei latuisse, prodire cœperit, particulas quæ sanguinem antea vitiantes, scabiem producebant, ad illum articulum remoratas, tumori originem præbuisse aut fibras lacerando substantiæ ossea non secus ac quercuum fibris insectorum aculeo perruptis, gallæ oboriuntur, aut cum humoribus, per articulum fluentibus subsistendo, quæ res facilis est ob vasorum in ejusmodi locis angustiam; sic enim cum ligamentis, atque tendinibus ferruminatæ utrorumque crassitudinem, & duritiem adauxerint; quamobrem, si manu comprimuntur, ossis similitudinem omnino referunt, quanquam per dissectionem inquirentibus, quod aliquando mihi, inquit, facere contigit, repræsentant substantiam interiorem radicis arundinis; ut crassa quadam comparatione utar.

14. Et hæc quidem Valsalva scripsit. Alia autem quædam a se facta, & observata mihi narravit, aut, me præsente, observavit, & fecit, quæ nunc tecum communicabo. Quorum primum conferre quadantenus poteris cum ea Fabricii nostri Observatione quam in Adversariis II. (3) olim indicavi, aut cum altera Viri Illustris Heisteri (4), vel potius, si ad ganglia utramque harum referre malis, possis quadantenus, ut dicebam, cum ea conferre, quam Archiater Amplissimus Swietenius (5) commemoravit.

15. VIRGINI, ajebat Valsalva, fuisse exiguam ad malleolum extuberantiam, quæ ab annis plus sexdecim tantos sæpe crearet dolores, ut non semel, nisi domestici prohibuissent, eum sibi pedem fuisset abscissura. SECTIS ibi secundum cruris longitudinem communibus integumentis, glandulam ab se deprehensam esse parvam, forma ovali, sed depressa, colore, & natura, ut videbatur inter Conglobatas, & Conglomeratas media. Hac adempta glandula, nullum amplius dolorem rediisse.

16. MULIER rusticana, quam cum aspiceres, senio confectam existimares,

---

(1) Hist. 2. Aneurysm. Hist. 2.
(2) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 7.
(3) Animad. 24.
(4) Dissert. de Tumorib. Cystic. singularib n. 36.
(5) Comment. in Boerh. Aphor. §. 1084.

debilis, squallida, exsucca, imo ad extremam perducta maciem in Bononiensi Incurabilium Nosocomio jacebat. Malorum omnium causa mamma erat dextera, quæ in tumorem excreverat, forma, & magnitudine humanum cerebrum referentem. Is tumor undique, & penitus exulceratus, inter rubram & sanguinolentam substantiam hic illic ostendebat plures quasi glandulas, maximis uvæ acinis pares, sed albas, oblongas, læves. Cum aliud, ob virium præsertim infirmitatem, tentare non liceret; Valsalvæ venit in mentem tumoris basim quæ ampla erat quidem, sed reliquo tumore minus, circumjecta instita hactenus adstringere quo ad ferre mulier posset. Qua assidua constrictione paulatim in dies aucta, illud consequebatur, ut oræ tumoris, nutrimento orbatæ, circumcirca emortuæ, forficibus sine dolore, & sanguinis effusione circumcidi possent, basis autem ambitus magis magisque minueretur. Hac ratione ad satis longum tempus servata, ingens ille tumor ad exiguam molem redactus, & tuto denique amputatus est. Itaque cicatrice obducta, recreata interea mulier discessit. Quam tunc ea quidem parte persanatam esse, ne dubites; ut cætera quæ narravi, ita uno, aut altero interjecto anno hoc etiam accidit ut viderem. Cum enim forte cum Valsalva in Nosocomio essem, ecce quædam supervenit fœmina, quæ ipsum, & me quoque, ut notos, salutat, optimo corporis habitu, & colore prædita, ea autem, quantum apparebat, ætate, ut illius alterius quam modo descripsi, filia, vel potius neptis videri posset. Ea vero ipsa erat quæ descripta est, & quæ se non agnosci mirata, jam quæ sim, inquit, noscetis, ubi causam cur huc modo venerim, aperuero: & cum dicto pectus ostendit sine mamma, at sanum a dextris, a sinistris quoque, nisi modicum sub mammæ cute exstare inciperet tuber. Sic, inquit, prior ille tumor cœperat: veni igitur, ut novus hic, antequam crescat excidatur. Quod proximis diebus a Valsalva factum est, quamvis verente, ne alius postea, atque alius existeret, & vel hac quoque demum adempta mamma, alia aliqua in sede, & præsertim in utero exoriretur. Id vero non sine causa veritum esse, nimis sane crebra observatio ostendit: quin pejora vereri potuisse, eruditissima docebit Illustris Viri Trilleri dissertatio (1): qua perlecta, & iis quæ longe atrociora veteris cancri exstirpationem ut plurimum consequuntur, spectatis, existimare licet, num tanta insequens malorum atrocitas induciis unius, aut alterius anni satis pensetur: quanquam ægra dummodo ex præsentibus doloribus, lethumque allaturis eximatur, graviores postea adventuros, & sævius interfecturos aut minime credat, aut, si credat, tamen ut tempore interjecto futuros, non tanti faciat.

17. Tumorem quoque, sed longe alius generis, a Valsalva excisum vidi. Quem tamen quoniam excisum ego ipso anneunte, persecui, infra in loco describam. Jam enim ad nostras dissectiones transeundum est. Et primum, ne scripta alibi hic repetam; quæ de varicibus illis spuriis, & de palpebrarum steatomatibus ipse adnotaverim, in eodem habes Tractatu, in eademque Epistola quæ supra (2) memorata sunt, cum de utroque eorum tumorum genere quid Valsalva tradiderit, indicarem. De steatomatibus autem, aliisque Cysticis tumoribus plura extant digna quæ legas in ea Boerhaavii Epistola quæ *de Fabrica Glandularum* inscribitur, itemque in Prælectionibus in suas institutiones (3). Et quamvis idem, ut videtur, exemplum tumoris, humorem aquosum continentis, non eodem prorsus utrobique modo memoria, ut opinor, nonnihil lapsus, proponat; tamen satis constat id quod præcipuum est, ejus generis tumorem vidisse: eamque Observationem licet pluribus exemplis a Cel. Heistero (4) additis confirmare. Eo-

---

(1) De nociva Cancri inveter. Exstirpatione. Hist. præsertim. 3. & Observ. addit. §. 17. & seqq.

(2) n. 2.

(3) ad §. 711.

(4) Differt. supra ad n. 14. citi.

demque ex parte attinet tumorum quorundam in capite infantis descriptio, quæ ex Blasio in hanc Sepulchreti Sectionem (1) relata est, quanquam erat aqua in plures hydatides dispertita. Magis libera erat, etsi a primo secus videretur, quam ego sic observavi.

18. QUIDAM ex iis quorum collo, & capite usus sum in publica Anatome A. 1750. parvum tumorem ad sinistrum ossis hyoidis latus gerebat. TUMOR per dissectionem omnino retectus, & ab lævo cornu illius ossis, ad quod exterius alligabatur, solutus, hydatidum aggeriem repræsentabat, ultimo digiti minimi articulo non majorem. Sed illius oram cum leviter pupugissem; turbidula quam continebat, aqua omnis continuo defluxit, vix levissima pressione adhibita.

19. Initium magni tumoris, si diutius vixisset homo, hoc facile esse potuisset: quanquam inter eos qui incipientes adhuc, non difficillime solvuntur, hos potissimum censeo esse ponendos: hujusque fortasse generis fuisse, credo, quem in carpi exteriore parte Uxoris meæ enatum vidi, nucis avellanæ forma, duritie, & magnidine. Cum enim hebdomadas aliquot pertulisset, ecce mane experrecta narrat, repente, & ex toto nocte illa evanuisse. Vera dicebat, ut statim perspexi. Non multis autem interjectis diebus, idem redit tumor, & tempore multo breviori interposito, repente iterum evanescit, non rediturus, cutem, id quod prius non acciderat, eo loco relinquens minutis quibusdam subrubris pustulis distinctam, quæ paulo post ipsæ quoque per se abiere. Æstivum erat tempus, & ceratis usa fuerat quæ resolvunt; & pressione, qui tantum tribuisse Valsalvam, ex me forte audiverat, ut cum ipse ad alteram scapulam tumorem cysticum gereret, hunc jusserit, ad incrementum retardandum, vel pedibus comprimi. Sed ipsa moderata, sicuti suaseram, pressione vix erat usa primis diebus, ceratis autem non diu, aut certe non assidue, quod nihil proficere viderentur. Nec vero si forte ganglium fuisse malueris; valde repugnabo; erat enim recens, ut minime necesse esset involucris jam includi crassioribus, aut humorem continere quem diuturnus particularum tenuiorum discessus glutinosiorem, minusque dissipabilem reliquisset. Intelligis me de gangliorum materia haud aliter sentire ac sæpius repetitæ eorum dissectiones ostenderunt. Quarum alias apud Cl. Heisterum (2), legeris; alias autem addes ex observatione Egregiorum Virorum Weissii (3), & Elleri (4). Cæterum *nattas*, ut nosti, tumores cysticos Chirurgi nostrates vocitant, uno comprehendentes vocabulo, non solum tria illa pervulgata genera, sed & alia, quæ fere omnes, si doctiores excipias, quam diversa ab illis interdum contineant, prorsus ignorant, ne suspicantes quidem, ubi durities est, ibi posse aquam subesse, ut in suis utramque Boerhaavius (5), & Heisterus (6) observarunt. Sed & aliæ peculiares tumorum species sunt, exempli causa, quam nemine ferme præeunte, exhibuit, Saltzmanno Præside, Jo: Paulus Kellius (7), constantem ex solis propemodum membranis, quæ lamellatim aliæ aliis impositæ tumorem in cervice effecerant æquantem pondere libras quinque, aut quam post alios, & nominatim Severinum (8), Experientissimus descripsit Benevolus (9), substantiam polyposæ similem continentem. Cujus Observationem legens, in memoriam redii alterius, quam Junio mense A. 1735. Mediavia noster eodem quo habuerat, die nobiscum communicaverat.

20. MONACHO ad rotulæ alterius regionem tumor increverat, pugnum æquans,

---

(1) Obs. 1. §. 5.
(2) Instit. Chir. P. 2. S. 6. c. 171. n. 2.
(3) Vid. Commerc. Litter. A. 1745. Hebd. 24. n. 1.
(4) Vid. Act. Erud. Lips. An. 1750. M. Octobr.
(5) Vid. supra ad n. 17.
(6) Ibid.
(7) Disput. de Tumore tunicato membranac. §. 1. & 7.
(8) L. 4. supra ad n. 10. cit. c. 2. & 3.
(9) Osservaz. 16.

durus, mobilis, doloris expers, *nattam* vocabant. INTEGUMENTIS communibus incisis, & facile diductis; neque enim ulli arctiores obstabant nexus, & vasa sanguifera creberrima quidem erant, sed exilia; non majori negotio separatus est tumor a tendinibus qui rotulam obtegunt, quam musculus a musculo solet separari. Itaque inviolata tunica, detractus, & dissectus primum hanc ostendit satis crassam, ut dividi in laminas tres posset, ex quibus minus tenuis erat media. Quidquid autem solidi intra tunicam continebatur, substantia erat, ut videbatur, polyposa, eaque in cancellos quasi quosdam conformata, ut spongiosam quadantenus referret structuram quam intra ossium capita videmus. Ii omnes cancelli diluto sanguine pleni erant.

21. Hujusmodi tumores inter eos poni fortasse possent quos Celsus (1) continere, ait *simile aliquid carni hebeti & cruentæ* nisi inter molles, cedentesque recensuisset. Boerhaavius (2), qui sarcomata ex veris fibris carneis procrescere, & fieri, non facile credit, sed ex membrana Adiposa, cujus pinguedo ob distenta sanguifera vascula rubram carneam mentiatur, etiam sic factos tumores tenui pellicula includi, scribit, & ob hanc totos posse detrahi. Equidem in Adversariis (3) olim tradideram, me in illius membranæ sacculis interdum pinguedinem ita sanguine infectam vidisse, ut carnem ipsi mentirentur. Sed sive ita res se habuit, sive rubor potius in confertissimis, distentisque vasculis fuit creberrimas, tenuissimasque membranulas perreptantibus, pinguedini interjectas, & per hanc transpectas; certe mihi non accidit, ut tunc eas Adiposæ membranæ partes in tumorem conglobatas viderem, & peculiari tunica cinctas. Quod tamen ut accidisse aliis, non negaverim; ita non omnes negaturos esse, credo, facile ex veris ipsis fibris carneis, ubi pars aliqua earum lacerata, aut erosa sit, excrescentias nasci carneas. Sed ad tumores cysticos hæ non attinent, ut neque excrescentiæ membranæ Adiposæ. Quas cum videri possint Viri aliqui doctissimi cum steatomatibus confudisse, alii ab his quidem distinxisse, veruntamen inter cysticos tumores posuisse; hic tibi quid ego Excrescentiæ membranæ Adiposæ nomine intelligam, & quam ejus structuram observaverim, aperte exponam.

22. Joannes Philippus Ingrassias ubi de *Natta* agit (4) quam in scapulis dumtaxat vidisse se, scribit, in eaque adipem, tametsi aliquando & carnem, non dubitat, quin ad steatoma sit reducenda. Fabricius autem noster ab Aquapendente (5) tradit, steatoma, ubi in capite non est, sed in aliis partibus, *videri continere materiam alii pinguedini potius similem, quam sevo.* Quæ animadversio præclare ostendit, Majores, etsi in tumoribus non sevum invenirent, sed pinguedinem, non propterea novum tumorum genus constituendum credidisse, ut nostra memoria Littrius (6), qui separandum a steatomate, & lipoma appellandum esse, censuit ejusmodi tumorem, qualem ipse ad viri scapulam vidit molli pinguedine, non sevo, plenum. Sed Ruyschius (7) cum exstirpatum ejusdemmodi tumorem paucis describeret postea, vocare steatoma perrexit. Palfinius autem (8) duos tumores memorans ejusdem generis, qui ad immane pondus in dorso excreverant fœminarum duarum, neutro utitur vocabulo, & quod illi omnes quos nominavimus, alii diserte fecerunt, alii sic ut saltem recte perpensis omnibus, idem conjicere possimus, an peculiari cysti hi quoque earum fœminarum tumores comprehenderentur, ipse indicare prætermittit. Nec vero ille nec cæteri satis aperte significant, quæ pinguedo in iis tumoribus reperta est, an ea esset cellulis com-

(1) De Medic. l. 7. c. 6.
(2) Prælect. §. supra ad n. 17. cit.
(3) II. Animad. 6.
(4) In fine Tract. de Tumor. p n.
(5) In fine Append. l. 1. Chirurg.
(6) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1709. Obs. Anat. 3.
(7) Epist. ad Boerh.
(8) Anat. du corps hum. tr. 2. ch. 2.

prehensa plurimis, ut in membrana Adiposa, an, nullis interjectis membranulis, totum illud cavum impleret; ut qui legunt, possint suspicari, fuisse eam, si non *oleum liquefactum* quali Boerhaavius (1) plenum tumorem librarum octo, e dorso bajuli exemptum, se cum Ruyschio vidisse, testatur, at saltem *substantiam* quæ *nihil esset*, *nisi oleum*, ut paulo superius dixerat, tumorem alterum memorans, an eumdem, quippe totidem librarum, & a Ruyschio visum. Non igitur, ut aliqui fortasse fuerint, certum est, omnes quos diximus, tumores excrescentias fuisse ipsius Adiposæ membranæ, ut illum quidem circa scapulam mulieris a Blasio (2) descriptum, & *Excrescentiam Adiposam* ab ipso nuncupatum: quem inter superiores omisi, non quod in ea dissimilis esset, quam continebat, substantia; hæc enim non nisi pinguedinem referebat subflavam; sed quod eadem, non mollis, at cartilaginea quodammodo esse duritie prædita. Ego vero Observationem olim ad Schröckium misi adiposi magni tumoris, qui scapulam ipse quoque occupabat; & fœminæ quidem, ut plerique eorum de quibus indicatum est. Illam si legeris, a Schröckio enim est edita (3), eoque hic non repetetur; & cum eadem alteram junxeris, quam protinus subjiciam; in illa enim indicavi, non perscripsi; quid meæ discrepent a cæterorum Observationibus, atque sententiis, facile intelliges.

23. Viro, nulla, quam sciret, prævia causa, in communibus alterius natis integumentis exiguus apparuit tumor. Qui paulatim augescens, ad eam demum magnitudinem pervenerat, ut pueri caput, nisi superaret, at certe æquaret. Globi erat forma, qui per brevem pedunculum, non crassiorem gemino digito pollice cum nate commissus, deorsum pendebat. Idem utriusque color qui in cute reliqua. Nulla, si contrectares, durities, nulla fluctuatio, nulla pulsatio, nullus dolor. Sed moles incommoda sedenti, pondus autem (tametsi lata, aptaque fascia, etiam ne distrahendo tumor incresceret, ut poterat, sustentabatur) stanti, ambulantique molestum, & febris denique, ac vehementis caloris sensus, quæ duo aliquando longiorem, & concitatiorem ambulationem sequebantur, hominem coegerunt, ut Valsalvam consuleret. Qui, his perpensis, cum tumorem amputandum esse, non dubitaret; paucis post diebus, me inspectante, sic rem peregit. Postquam pedunculum propius tumoris globum injecto vinculo constrinxit, & ne sic quidem supra vinculum pulsationem ullam percepit, quæ grandiusculæ arteriæ indicium faceret, transversum pedunculum supra vinculum incidit. Neque plus sanguinis prodiit, quam expectasset; vix una arteriola se ostendente, eaque exili adeo ut sola compressione sit cohibita, nec ulla vena paulo crassiore præter unam, quæ tamen erat mediocris, per latus pedunculi sub cute scandentem, manifestamque jam ante sectionem. Vulnus autem, bono etiam hominis habitu, & tempore; ver enim erat A. 1704. Artem adjuvantibus, cito persanatum est. TUMOR, ut, me inspectante, a Valsalva excisus fuerat, sic a me, illo inspectante, persectus est eodem die. In ipso excisionis loco, priusquam dissecare inciperem, quatuor, aut quinque apparebant in transversum secti quasi cylindri digituli crassitudine singuli, ex quibus constabat pedunculus. Hos igitur persequendo, nihil aliud esse tumorem, vidi, quam eorum productionem. Crassiores enim facti, inæquales, flexuosi, in pluresque singuli divisi universam illam efficiebant molem. Nec scapello opus erat ut sejungerem; digitis melius, & facilius, sensim pergendo sejungebantur. Eadem autem & in pedunculo, & ubique eorum structura, & natura fuit, nimirum quæ Adiposæ membranæ est, ut nihil ab hac discreparet, sive ambientes, interjectasque membranulas, sive mollem, digitos ungentem, & ex albo ad flavum inclinantem, qualis in corporibus est sanissimis, pinguedinem quam continebant, spectares. Vasa sanguifera, nisi ad supremam par-

(1) Prælect. ad §. cit. supra ad n. 17.
(2) Part. 1. Obs. Med. rar. 3.
(3) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 17.

tem,

tem, eaque tenuia, quod ex animadversis in amputatione futurum præsenseram, nulla in oculos incurrerunt. Cæterum cute universus tumor cingebatur paulo crassiore, ut scalpello in duas laminas dividere liceret.

24. Præclare ex hac Observatione, & ex ea quam ad Schröckium misi, cum hac in re quaque præcipua convenientem, te perspecturum non dubito, tumores hos duos, a me dissectos, nihil nisi Excrescentias fuisse ipsius quæ sub cute est, membranæ Adiposæ, quippe non ex pinguedine magis, minusve liquida, & peculiari cysti undique comprehensa, sed ex pinguedine factos cellulis inclusa membraneis, non eadem solum structura, & natura qua in Membrana illa manifestissime præditis, sed quod pedunculi & basis, ab illa amputatæ, transversa ostendebat sectio, cum ea Membrana evidentissime continuatis. Neque enim interior de duabus laminis in quas dixi cutem dividi potuisse, pro peculiari cysti accipienda est, non modo quia in altera illa Observatione non licuisse, id scio; verum etiam, idque præcipue, quia in Observatione utralibet si cystis fuisset quæ tumorem undique complecteretur, certe portio illa cystis quæ supremam partem comprehenderet, intus in sua sede relicta esset, cum simul cum tumore excisa non sit: non fuisse autem intus relictam, ex eo intelligitur quod vulnus ægri utriusque facile persanatum est, & sine ope eorum quæ folliculi relictam portionem exedendo, aut putrefaciendo absumunt, qua non absumpta, nec vulnus ad firmam cicatricem perducitur, & tumor postmodum revertitur: quorum neutrum istis accidit. Ad hoc ipsum tumoris genus pertinuisse, crediderim, quem pro omphaloepiplocele habitum a Medicis Præstantibus alias (1) tibi commemoravi; cum in mortuo nulla ibi hernia, sed prominentia tantum fuerit a pinguedinis copia, quam cellulæ quidem continebant subjectæ membranæ Adiposæ, nulla autem peculiaris cystis complectabatur. Eodem autem pertinuisse, certo scio, quippe cum ipse dissecuerim, & sicut hic requiro, ita se habuisse, perspexerim, globum illum sanæ pinguedinis quem sub abdominis pariter cute sed paulo altius, nimirum ad Ensiformen Vetulæ cartilaginem, alia tibi olim Epistola (2) indicavi, itemque eum quem in femore Anus alterius a me diligenter perlustratum, alias (3) describam. Horum similem de duobus quos Littrius proposuit, illum fuisse quem ipse quoque in decrepitæ mulieris fœmine deprehendit (4) facilius crediderim, quam supra (5) ad viri scapulam commemoratum, ut in quo non solum nullam cellularum mentionem injecit, sed & cystim diserte posuit qua cingebatur, cum in muliebri illo cellulas quidem cystim autem neutiquam memoret, imo ubi ad amputationem veniendum est non cedentis iis quæ initio adhibenda exterius commendat, nihil relinqui velit de tumore, ne forte repullulet ex cellula aliqua jam laxata, ut ait, non ex cystis reliquiis, quam si tunc ullam vidisset, ibi non fuisset omissurus. Tumorem ex pinguedine factum Littrius rarissimum credebat, nec fortasse antea visum. Elsholzius (6) tamen ante illos duodequadraginta annos sub nomine steatomatis dissectionem tumoris ediderat qui militi prope interfemineum natus, adipem continebat, *tenuissimis membranulis per totam* hujus *massam dispersis, in cellulas quasi distinctum.* Quem ego tumorem, vel dissecti Icone spectata, ab iis quos ipse persecui, credere possem vix discrepantem, nisi circumjectus folliculus memoratus esset, isque crassitie calamum fere æquans. Sunt & alii, quorum mentio fit ab Alexandro Camerario (7), pinguedinem, aut pinguedini materiam similem continentes; sed cum ea, alia atque alia, & in his

(1) Epist. 43. n. 10.
(2) Epist. 19. n. 18.
(3) Epist. 68. n. 6. Adde etiam alterum ibid. n. 8.
(4) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704. Obs. Anat 1.
(5) n. 22.
(6) Hist. Steatomat resect.
(7) Hist. Pedis tumid.

glandulas interjectas habentes, aut in Adiposa membrana non subsistentes, ut pro legitimis hujus Excrescentiis, quales a me intelliguntur, habere non possim, ut neque in Commercio Litterario (1) propositos ex *pinguedine* factos, *uberis, aut mammæ instar, suis cellulis coercita, tenaci, dura, crassa, cui ampla valde vasa cruorem vehentia erant interspersa*; quanquam hos initio haud aliter ac a me descriptos, esse potuisse, non nego, hos autem, & illos omnes tibi auctor sum, ut huic Sepulchreti Sectioni merito adjungas. Nec aliter sentio nominatim de tumoribus duobus, quorum alterum descripsit Jo. Georgius Hoyerus (2), alterum Elias Camerarius (3), ille in fœmina provectæ ætatis circa scapulæ sinistræ regionem, hic in viro ad genu, & supra. Multa in utroque tumore, quod ad interjecta, ad penitiorem sedem, ad pinguedinis consistentiam, attinet, mure importuna agyrtarum curatio potuit, & quæ glomeramina glandulosa, sed ex materia adiposæ simili constantia, & qui plurimi quasi alveoli dicuntur, e quibus pinguedo mollior exprimebatur, hujus cellulæ olim fuisse potuerunt. Sed hæc ex conjectura; illud certum, si ego, ut in mesaræo, ita sub cute ipsa invenissem tumorem ejus generis, qualis parvulum descriptum habes Epistola XLIV. (4); nunquam me inter legitimas membranæ Adiposæ Excrescentias fuisse relaturum, nam pinguedinem concludebat neque cellularum laminis intercisam, & sphærico uno folliculo undique comprehensam.

25. Quæcunque autem causa certo loco cutem laxet, ut minus resistat ponderi, aut moli pinguium plurimarum cellularum ibi magis augescenti, ubi minor resistentia est, præsertim si compressio, aut occlusio aliqua accedat seu venularum pinguedinem ex iis cellulis revehentium, sive etiam foraminum in proximas cellulas transmittentium; non difficilem nobis rationem præbet intelligendi originem Excrescentiarum de quibus loquimur, & immane incrementum quoque, ipso nimirum pinguedinis pondere magis in dies, magisque tum cellulas, tum cutem laxante: quamobrem cellulæ aliæ atque aliæ, sublata priori resistentia, se explicant, mirumque in modum amplificant. Quantum autem ad pinguium etiam tumorum amplificationem faciat sublata resistentia, duo illi præsertim ostendunt quos paulo ante (5) dicebam a Cl. Viris descriptos Jo. G. Hoyero, & Elia Camerario. Erosa enim, aut incisa ab agyrtis, cute, & pene tota eorum adiposa substantia, aut non exigua hujus parte adempta, quam mirum illi, & quam acceleratum ejusdemmodi substantiæ incrementum ceperint, ex utriusque historiis cognosces. Etsi vero de Membrana ipsa Adiposa verba faciens, nihil hoc loco nisi cellulas nominaverim; non propterea de ejus structura tibi præscribere quidquam volui. Sive enim majusculas quasdam ejus membranæ partes sacculos, aut lobos malueris appellare, minores autem lobulos, & minimas demum cellulas, aut acinos, sive hæc omnia uno cellularum vocabulo comprehendere, sive membraneas *revolutiones, & complicationes* dicere sive etiam membraneas laminas varie inter se inclinatas; perinde erit ad rem propositam intelligendam, Auctoresque habebis in singulis iis nominandi rationibus non contemnendos. Quarta enim est ab Illustri inter recentiores Anatomico: tertia a Sanctorio nostro (6), qui sic præluxerat iis a quibus cæteras habemus: secunda usus est Glissonius (7), cum Malpighianam, ut puto necdum legisset, cum scripsit, ut neque Glissonianam Malpighius, cum ante hanc, opinor edidit suam (8), quæ ferme eadem ac illa fuit quæ a me primo loco indicata est. Eamque, si volueris, sequi potes: quid enim prohibet majores partes in minores, & has in minimas dividere? præsertim cum

(1) An. 1741. Hebd. 1. n. 4.
(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 183.
(3) Dec. ead. A. 5. & 6. Obs. 41.
(4) n. 3.
(5) n. 24.
(6) Comment. in I. Fen. Avic. Quæst. 55.
(7) Tract. de Partib. Continent. c. 11. & 15.
(8) Exercit. de Omento, Pingued. &c.

Malpighius nusquam, si probe memini, diserte negaverit, eas partes inter se, & cum cæteris communicationem habere, neque docuerit, membraneos, *sacculos, seu lobulos* ovalem habere figuram, sed *ovalem pene*, imo *diversimode figurari*; & *esse instar lobulorum, quibus componuntur etiam pulmones*, qui lobuli ut variis sint formis, ostendunt Icones quas Epistolis de Pulmonibus adjunxit. Illudque insuper antea scripserat, contineri *sacculos minimos lobulos diversæ figuræ, pinguedine refertos*. Cæterum ad Excrescentias ut redeam ejus generis de quo dictum est; non ex Adiposa tantum membrana quæ sub cute est, sed etiam ex internis aliis, & nominatim ex omento quasdam, illarum sic satis similes, existere, indicat Observatio, in *Anatomicam Bibliothecam* (1) relata, innumerorum processuum qui ex adiposis omenti partibus pollicem crassi quatuorque, aut quinque digitos longi, & eodem quo cæteræ membranæ adiposæ, concreto nonnihil oleoso humore turgidi, propendebant. Sed interioribus hisce tumoribus omissis, de iis qui sub manus, oculosque cadunt, quemadmodum postulat harum Litterarum propositum, scribere pergamus.

26. Etsi vero ordinis alicujus gratia de his qui reliqui sunt tumoribus ita dicemus, ut eorum sedem magis, quam naturam, sequentes ab iis qui in capite, & collo occurrunt, initio facto, deinceps ad inferiores descendamus: noli tamen exspectare, ut quæ ibi, aut alibi venerea *gummata* se produnt, hic memoremus, quippe aptius ad eam Luem (2) servaturi, multoque minus ut quæ de hydrocephalo alias (3) scripsimus, aut de narium polypis (4) hic repetamus. Linguæ autem tumores plures quidem conspeximus; sed nullum dissecandi occasionem habuimus. Quos inter prætermittere hic nolumus minora quædam instar verrucarum tubercula, in superiore illius superficie propius basim a Chirurgo quodam olim in Patavina muliere nobis ostensa, ut qua potissimum ratione tolleret, consilium daremus. Non ignorabamus, Marcellum Donatum (5) ceu raram admodum rem, nec toto vitæ suæ curriculo nisi bis a se conspectam, linguæ verrucas proposuisse. Quo magis attente in exerta lingua, & a Chirurgo satis depressa, quid tandem se visui objiceret, exspectabamus. Nihil fieri poterat verrucis ad speciem similius; sed reapse non aliud erant ea tubercula, quam maximæ illæ omnium postremæ papillæ, ut earum sedes, ac positus continuo indicarunt, hoc uno peccantes, quod cum esset ea linguæ pars phlogosi effecta, ipsæ quoque aliquanto crassiores, altioresque factæ, protuberabant. Bono igitur animo esse mulierem, & Chirurgum jussi, nullumque aliud quod quidem ad illas attineret, huic mecum redeunti consilium dedi, nisi ut anatomicas ostensiones frequentaret; quarum neglectu sæpius accidit quam putas, ut quæ naturalia sunt, ea pro morbis accipiantur non secus ac quando pro ulceribus accepta sunt ea quæ secundum naturam patent in proximis tonsillis foramina. Has vero sive a præsenti inflammatione, sive a prægressa tumentes in mortuis quidem non semel dissecui. Duras autem factas, & in tumores scirrhosos excrescentes ut ferro sibi eximendas curaret, nemini auctor esse volui, non quod eximi posse ignorarem, sed quod præstare non possem, qua dexteritate, & felicitate usi in ea re essent Chirurgi quidam Experientissimi, in primisque Benevolus (6), eadem cæteros esse usuros, præsertim cum certior factus sim, quanto alibi in periculo ob nimiam, & vix tandem cohibitam sanguinis profusionem nonnulli fuerint ex iis qui passi sunt sibi tonsillas eximi. Gavisusque sum, cum prudentem, doctumque, siquis alius, Medicum Franciscum Seraum mihi narrantem

(1) Tom. 1. P. 1. in Adnot. ad cit. Malp. Exercit.
(2) Epist. 58.
(3) Epist. 12.
(4) Epist. 14.
(5) De Medic. Hist. Mirab. l. 3. c. 5.
(6) Osservaz. 12.

audivi, haud aliter se gerere solitum, nimirum hinc felicia, quæ plura vidit, inde periculi, & metus plenissima, quæ pariter non ignorat, hujus curationis exempla consulentibus proponere, cæterum quid facere deberent, nullo proprio judicio interposito, arbitrio ipsorum relinquere. Sed venia tamen ii Chirurgi digniores sunt, qui ubi viam illam quæ ad loquendum, deglutiendum, spiritum ducendum est necessaria, scirrhoso utriusque tonsillæ tumore valde angustam jam factam vident, irritisque aliis auxiliis omnibus, in dies angustiorem fore, metuunt, ut periculum futurum prævertant, in præsens audent ægrotantem præcipitare, venia, inquam, digniores sunt, quam qui verrucam, aut aliud ejusmodi innoxium tuberculum, congenitum præsertim, & lividum, e facie demendum suscipiunt, non attendentes quæ admonuit Arantius (1), si forte id feliciter cedat, minimam, quippe ex re minima, laudem, magnam vero infamiam sequi, si quod facile, & sæpe contingit, mala gravissima ex faciei vel levi irritatione concitentur. Faciei dixi, ut qui, tuberculo istiusmodi, non jam e nasi, aut labrorum, sed e buccæ cute per Chirurgum temere detracto, leve ulcus primum, sed quod ad cicatricem duci non posset in bene alioquin valente Sacerdote, conspexerim denique cum magnum, & cancrosum, & insanabile jam factum totam penitus absumpserat buccam, ut tandem per acerbissimos cruciatus occiderit. Chirurgus tamen ferro tuberculum exciderat: quod dico, ut minus mireris, si vel multo amplius cancrosum ulcus secutum legeris (2), cum alter Chirurgus faciei verrucam remediis *causticis* tollendam suscepisset.

27. Quid vero per anatomen in recenti, amploque tumore viderim, buccam, & quæ infra mentum, & auriculam sunt, occupantem (3), aut in altero minus recenti qui pone aurem increverat (4), aut qualem, & quam in duritiem mora transeuntem materiam in parotide glandula invenerim (5), satis alibi scriptum est. Quid autem in eadem glandula tumorem faciat quem parotidem vocamus, & quem sæpe quidem acuto vigente morbo, ambiguoque hujus eventu oriri, nemo est qui ignoret, nonnunquam tamen in convalescentibus, atque adeo jam extra lectum degentibus, feliciter apparuisse, scimus, cum necdum acciderit, ut dissecaremus, pro certo dicere non possumus; quanquam interdum ex humore fieri posse, qui potius glandulæ communia integumenta, quam ipsam distendat, ex eo fortasse conjicies quem conspectum a nobis releges, illum quem modo memoravimus primo loco, tumorem describentibus; præsertim ubi suppurato, curatoque tumore; glandula, suo munere omnino, ut antea, recte fungatur. Ipsam vero glandulam, febri nulla prævia, sensim intumescere, & duram fieri non secus ac alias in collo subjectas, cum in strumas grandescunt, nimis omnibus notum est quibus magnum plerumque negotium facessunt, Medicis, & Chirurgis. Nonnunquam tamen longe facilius quam sperari posset, resolvuntur. Sic in septenni puella Veneta parotidem memini duram factam, ac valde tumentem, nec sine dolore jam tangendam, omni quæ substiterat, paulatim quidem, sed penitus discussa materia, ad naturæ modum rediisse, uno, ut vidi, inunctionis ex oleo philosophorum auxilio. De strumis autem Vallisnerium nostrum audivi haud semel testantem, cum rustica mulier filiolam ad ipsum adduxisset strumosam, ipse autem ut pauperculæ, & puellulæ, nihil nisi vinum tenue sumendum imperasset in quo insecta quæ asellos vocant, essent macerata, mulierque ex iisdem vel plura quam ipse dixerat, in vinum semper injecisset, plurimasque sic urinas movisset, exacto mense cum filia rediisse, non sine sui admiratione persanata. Quæ remedia non ideo memoravi quod ignota

(1) De Tumorib. p. n. c. 23. & 31.
(2) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 35.
(3) Epist. 4. n. 24.
(4) Epist. 14. n. 3.
(5) Epist. 11. n. 15.

ſint, imo quod notiſſima, eoque apud quoſdam contempta, cum tamen aliquando, in tenera præſertim ætate, neque adeo inveterato morbo, afferre opem queant ſpe, & expectatione majorem.

28. Fortaſſe hic quæres, num recte ab Riolano ſcripta ſint quædam de ſtrumis Anthropographiæ libro 2. cap. 15. Recte quidem illa ſcripta ſunt: *nec ſine ratione Julius Pollux in Onomaſtico, circa meſenterium ſtrumas fieri, notavit. De hac re vide Philippum Ingraſſiam, libro de Tumoribus pag. 229.* Quæ autem proxime præcedunt, non recte: *nec foras erumpere unquam* ſtrumas, *niſi Meſenterium ſtrumoſum fuerit. Ideoque Guidonem de Cauliaco perite admodum ſtrumarum ſcaturiginem a Meſenterio repetere.* Nam Guido (1), & qui ab ipſo laudatur: Arnoldus hoc docent, a ſtrumis exterioribus, ſi multæ ſint, oſtendi interiores: nec verum eſt univerſe quod ait Riolanus, erumpere nunquam ſtrumas, niſi in meſenterio ſint aliæ: idque merito improbatum eſt a Thoma Bartholino (2). Adverſus quem in hac Sepulchreti Sectione (3) haud ſatis defenditur Riolanus, quaſi non aliud dixiſſet quam Guido, id eſt ſi ſtrumæ exteriores ſint *magno numero.* Hoc enim Riolanus addidit in Encheiridio (4), imo ibi quod in Anthropographia univerſe dixerat, vel magis contraxit, ſcribens, ſtrumas *raro foras emergere magno numero, niſi radices egerint in Meſenterio;* Bartholinus autem non Encheiridium reſpexit, ſed Anthropographiam, ut alii quoque, in iiſque Schelhammerus (5), & ante hunc Scultetus. Qui ut ex Sepulchreto ipſo (6) vides, Riolano univerſalem illam ſententiam tribuit, addiditque: *Quod etiam teſtantur Guido, & Ingraſſias.* Quorum alter quid docuerit, dixi; Ingraſſias autem ne ab Riolano quidem tradidiſſe id dicitur, ſed ut ſententiæ pollucis, quæ longe alia eſt, relator, & confirmator, laudatur, nimirum *circa meſenterium etiam ſtrumas fieri*, quod, inſpecto, ut monet Riolanus, Ingraſſiæ libro, cognoviſſent Schelhammerus, & Scultetus, & qui hujus Obſervationis Scholium in Sepulchreto addidit, in quo cæteroquin non eſt cur diligentiam hanc requiramus, quando nec Sculteti locus accurate deſcribitur, poniturque Riolani caput 5. pro 15. & Sculteti Obſervatio 39. pro 31. Vidi ego annis ſuperioribus generoſum Juvenem, cum eo qui a Platero in Sepulchreto (7) deſcribitur, exteriorum ſtrumarum numero, earumque multiplici, ſemperque inutili curatione comparandum, cui tamen, primo ſaltem anno, nullum erat ſtrumoſi meſenterii indicium. Sed neque Platerus, qui poterat, ſui ægri ventrem, neque ego mei, hinc procul denique mortui, introſpexi. Hoc tamen quod protinus ſubjicietur, & quod ſatis eſt adverſus Riolani in Anthropographia pronunciatum, in alio memini vidiſſe.

29. ADOLESCENTULUS ob ſtrumas quæ collum occupabant, in Noſocomio hoc obierat ſub initium Novembris A. 1715. CADAVERIS quaſdam alias partes, Anatomes ſtudio ductus, & in iis meſenterium cum diſſecarem; in eo non modo ſtrumam ullam, ſed ne duras quidem glandulas deprehendi: & quamvis paulo quam ſoleant, ſunt viſæ majores, ab ætate id potius eſſe (8) quam a morbo exiſtimari.

30. Ad colli ſtrumas omnino eſſe referendos tumores glandulæ Thyroidææ, & perperam bronchocelas vocari, affirmat Joannes Freindius (9), qui harum plura genera, ſed omnia extra eam glandulam, agnoſcit, in iiſque aliquod aneuryſmati ſimile, cui propterea ſcalpellum non ſit adhibendum. Joannes autem Rio-

---

(1) Chirurg. tr. 2. doctr. 1. c. 4.
(2) Anat. quart. renov. l. 1. c. 12.
(3) Obſ. 6. Schol. ad §. 4.
(4) L. 2. c. 18.
(5) De hum. corp. Tumorib. S. 2. P. 1. n. 78.
(6) Obſ. cit. §. 9.
(7) Obſ. ead. §. 3.
(8) Vid. Haller. ad Boerh. Prælect. §. 128. not. 2.
(9) Hiſt. Medic. ubi de Albucaſi.

lanus (1) ante Schelhammerum (2) qui se *primum* animadvertisse hoc, credebat, interbronchocelas, quas *longe a strumis* differre, censet, glandulam ponit Thyroidæam *productiorem quæ sarcoma producit*, neque inter eas ullam memorat, quæ similis sit aneurysmatis. Cave enim credas, quod huic Riolani loco exemplum continuo subjicitur in Sepulchreto (3) ejusmodi bronchoceles quæ aneurysmatis simillima, nisi potius verum aneurysma, fuit, ad *eundem*, ut ibi dicitur, id est ad Riolanum, aut forte ad Pareum, quorum nempe verba, & Observationes productæ modo fuerant, attinere. Quod si quæras, ad quem igitur illud, & quæ duo proxime sequuntur (4), exempla attineant; Severinum (5) lege, ex eoque tria ista exempla, quamvis negligenter, descripta esse, cognosces; qui ultimum diserte inter aneurysmata ipsa reposuit. Mihi vero forte accidit, ut tot inter quæ dissecui, tumentia colla quæ bronchocele credebant affecta, vitium omne in Thyroidæa glandula semper offenderim, tunc etiam cum erat cavum aneurysmatis simile, certe autem sanguine plenum. Quæ meæ Observationes varii, & multiplicis in tumente ea glandula vitii cum editæ extent Epistola Anatomica IX. (6); non est cur hic repetantur. Porro alias habes in Epistolis quas ad te misi (7), aliasque huc addam, ex quibus magis magisque ut varii sint morbi illius glandulæ, intelligas, aut saltem qualia sint ejus morborum initia.

31. MULIERIS in hoc Gymnasio dissectæ A. 1741. cujus reliquam historiam mittam, cum de Arthritide agam (8), Thyroidæam glandulam vidi multo quam æquum esset, crassiorem, subrotundam, totamque in se conglobatam. Incidendo duram, atque adeo scirrhosam reperi, inter substantiam coloris ex carneo fusci alba hic illic interjecta.

32. FŒMINÆ alterius caput, & collum ibidem, eodemque anno persecantibus cum ea de qua loquimur, glandula animadversa esset ad imum sinistrum lobum subdura; utrumque lobum discindens secundum longitudinem, plures, nec parvas albæ substantiæ portiones utrique, & præsertim dextero, intermistas conspexi, in altero autem qua subdurum fuisse, dixi, inclusam cystim ex crassa, albaque tunica, qua flavus humor ad spissitudinem vergens continebatur.

33. VIRO cujus ibi eædem Partes per eos dies consecabantur, Thyroidææ glandulæ alter lobus major erat altero, nec paulo altior. Cum attentius inspectarem summam lobi illius partem; quæ erat durissima; membraneam vesicam in ea semisepultam animadverti rotundissimi globi forma: qua pertusa, humor prodiit flavus, viscidusque, ut bilem referret.

34. MULIERIS larynx ibidem apparabatur A. 1744. Detracta eadem glandula major quam soleat, ac turgidior, globulos quosdam ex parte aliqua exstantes, reliqua intra se conditos ostendebat, forma omnes rotunda, sed alia alios magnitudine. Maximus mediocrem uvæ acinum æquabat: cæteri multo erant minores. Horum tunica compuncta, humor exilivit nullo colore, aquæ instar. Sed maximus longe alius erat generis; ex firma enim, ut dissecando perspexi, constabat substantia, ejus non ita dissimili ex qua glandulæ conglobatæ, albo autem colore ex subrubro obsoleto, nisi qua parvis maculis quasi atri sanguinis hic illic distinguebatur, & exiguis alicubi caveis, nihil continentibus.

35. MULIER altera paulo post illam, sed in Nosocomio, dissecta, in Thyroidæa glandula ad basim lobi dexteri album corpusculum habebat grani ciceris

(1) Encheir. Anat. l. 4. c. 7.
(2) L. cit. S. & P. ead. n. 83.
(3) Sect. hac 2. Obs. 5. §. 2.
(4) §. 3. & 4.
(5) De recond. abscess. nat. l. 4. c. 6. & 7.
(6) n. 38. & seqq.
(7) Epist. 16. n. 38. Epist. 23. n. 4. Epist. 26. n. 21. & Epist. 34. n. 15.
(8) Epist. 57. n. 2.

magnitudine, & quaſi forma, nonnihil extra glandulam prominens: quod incidens, oſſeum potius quam cartilagineum eſſe, cognovi.

36. Juvenis ex aſcite mortui, cum meliora non ſuppeterent, collum, & caput ad Anatomen publicam abſolvendam A. 1747. in Theatrum illata ſunt. In quibus cum cætera tamen ſic ſatis eſſent intra naturæ modum, glandula quam ſæpius nominavimus, æquo craſſior fuit, ad imam autem lobi alterius partem etiam durior. Quo loco diſſectam conſtare vidi quaſi ex veſiculis rotundis, muco plenis. Subſtantia reliqua, ſi exterius inſpiceres; glandulam in grandiuſculos diviſam lobulos; ſi interius; in minutos, ſed magis quam ſoleant, diſtinctos, repræſentabat.

37. Ex Obſervationibus hiſce intelligis, Thyroidææ glandulæ tumores, aut tumorum initia crebrius muliebri, quam noſtro ſexui, contingere. Quod & in Epiſtolis Anatomicis (1) indicavi, & tu ex bronchoceles exemplis conjicies quæ in Sepulchretum relata ſunt, primum ſi omnia quidem inter ſe conferas, neque enim in hac modo Sectione invenies, ſed & libri III. Sect. 8. (2) & libri II. Sect. 2. (3) quæ hic juxta conſuetudinem ſuam commemorare Bonetum oblitum miror; deinde ſi ea ſeponas quæ ad vera aneuryſmata potius attinent, quod conferendo cum iis libris unde accepta ſunt, facilius intelliges. Conferre autem, ut opinor, non oportebit alterum eorum quæ libro II. proponuntur, ex Moinichenio videlicet; tunc enim monerem, ut pro *Epid. 77.* quemadmodum in Sepulchreto editum eſt, *Epiſt.* legeres 87; ad hujus enim finem id ſcripſit ad Bartholinum (4) Moinichenius. Nulla autem opus conjectura eſſet, ſi qui in bronchocele quæ deprehenderint, tradiderunt, quomodo ſe Thyroidæa glandula haberet, non omiſiſſent: ad quam tamen ſæpius illa attinuiſſe, cum ex nonnullis eorum verbis, tum magis ex meis ſuſpicor ad hoc uſque tempus habitis Obſervationibus. Cæterum illas quoque inſpicias velim quas poſt alteram Sepulchreti editionem Viri Clariſſimi vulgarunt Henricus Albertus Nicolai (5), Phil. Conr. Fabricius (6), Medicus Gallus Lalouette (7), Janus Plancus (8), Albertus Hallerus (9), aliique, in his, quod ex Boeclero (10) ſcio, Lauthius. Alia alios vitia in Thyroidæa glandula vidiſſe, leges, pleroſque autem dura corpora cartilaginea, oſſea, lapidea, & nonnunquam ipſam oſſeam factam, aut lapideſcentem. Noli vero propterea quia non unus eſt qui, ut ego quoque, hoſce interdum, aut alios morbos in altero dumtaxat ejus lobo, integro altero, animadverterit, noli, inquam ſuſpicari, unicam haud eſſe hanc glandulam, ſed duas; niſi idem ſuſpicari velis de liene, aut de jecinore, cum altera horum pars, ſalva altera, morbo quopiam correpta eſt. Multo autem magis cave ubi Diſquiſitiones quaſdam leges ſuper glandula Thyroidæa, ne facile pollicitationes alliciant te quæ initio occurrent. Sed prius attente perlege quidquid de glandula non modo Epiſtola Anatomica IX. (11) verum etiam iis quæ Epiſtola eadem indicat locis I. V. & VI. Adverſariorum ſcriptum eſt, & tunc demum illas quoque perlege Diſquiſitiones. Laudabis quidem, me probante, Auctoris voluntatem, conatumque illuſtrandi, ac promovendi ſuſpicionem illam meam de pluribus, ſed tenuiſſimis in laryngem deſinentibus Thyroidææ glandulæ canaliculis.

---

(1) Epiſt. 9. n. 40.
(2) Obſ. 31. in fine.
(3) Obſ. 9. §. 1. & 4.
(4) Vid. in Bartholini Cent. 2. Epiſt. Medic.
(5) Dec. Obſ. Illuſtr. Anat. Obſ. 4.
(6) Idea Anat. Pract. Sect. 4.
(7) Memoir. de Math. & de Phyſ. préſentés à l'Acad. Roy. des Sciences. Tom. 1. pag. 168. & 169.
(8) Epiſt. de Monſtris & cæt. cum Tab. 3. Fig. 1. & 2.
(9) Opuſc. Pathol. Obſ. 6.
(10) Diſſert. de Thyroidææ, Thymi & cæt. Functionibus, not. 9. ad §. 18.
(11) n. 30. & ſeqq. uſque ad 41.

At simul optabis ut hos longe alios ac lymphæ ductus, esse conjecisset, horum officii, & structuræ memor: in cæteris autem, quæ mea sunt, mihi tribuere: quæ non sunt, ea vero mihi ne assignare voluisset, ut, exempli gratia, ubi dicor ad inquirendos illius glandulæ canaliculos prohibuisse aeris immissionem, aut rejecisse glandulæ compressionem. Nonne satis est vel conniventibus oculis unam aut alteram paginam inspexisse Epistolæ illius (1) ut appareat num aeris immissionem prohibuerim? num glandulæ compressionem rejecerim? Caute illam ac leniter instituendam esse, admonui: quod probe intellexit Solers Vir Boeclerus (2), cum dissentiens ab Disquisitionum Auctore, se a meis *stare partibus*, scripsit; *nam non nisi fortiter*, inquit, *vesicam unam inflando, reliquas, nec omnes elevare potuimus, ut hinc aerem in cellulosam telam, vasa disrumpendo, viam sibi paravisse, sicque totam glandulam intumuisse, credamus.* Compressione autem hujus glandulæ quoties usus sim, non solum non reticui, sed insuper eorum qui illam inutilem probare vellent, rationem diserte refutavi. Quid ergo est? An ratio ista quam alter apud me; ipsam mox rejicientem, proponit, pro mea forte ab eo qui festinans legeret, accepta fuit? Videtur aliquid ejusmodi facile in errorem traxisse quempiam alium qui in Problemate quodam Anatomico non advertens fortasse, quomodo in disputationibus accipiendum sit quod *gratificandi* causa quasi per hypothesim seponitur, intereaque tanquam dubium relinquitur, & me contra Cowperum eo loco pugnasse, existimans quo Cowperum tueri ipsum pergebam, cum non modo adversus me defendere, sed exultantis victoris instar hæc subjicere non dubitavit: *dicat nunc* Morgagnus, *quænam & cæt.* Quæ cum verba Amicus quidam legeret meus, quid, inquit, Morgagnus dicat, nisi quod olim dicentem audivi, cum aliqui Juvenes qui in Doctorum Virorum libris persæpe invenerant, Morgagnum certas quasdam res observavisse *post* Berengarium, Falloppium, Arantium, aliosve Anatomicos, nescirent autem, hos a Morgagno ipso in illis observationibus nominatim fuisse indicatos, ut fateretur per quos profecisset, & quid tamen addidisset, ostenderet; cum igitur illi Juvenes mirarentur, fugisse ejus oculos, aut memoriam tot laudatorum Auctorum locos; at vos nolite amplius, inquit, præpropere judicare. Sed de me plus satis, de Thyroidææ autem glandulæ tumoribus satis, si illud addidero, qui vocis inde mutationem adnotarunt, multiplicem id explicandi rationem esse habituros sive ob prohibitum; aut mutatum in laryngem humoris influxum, sive ob adsitorum laryngis musculorum distractionem, pressionemve, sive ob impositum ipsi pondus, & urgentem molem: quæ in Epistola illa IX. (3) presse indicavimus. Longe tamen graviora accidere ab nimis aucta pressione possunt, sive hæc in Jugulares venas cadat, unde soporem, & apoplexiam Illustris vidit Hallerus (4), sive Asperam arteriam præcipue adstringat, quod idem adnotavit, ita uti spiritus vix possit duci; imo ne vix quidem, sicuti observarunt alii, & præ cæteris Kerckringius (5), qui miranda fœminæ suffocatione permotus, reprehendit Medicos qui humorum imminutione, & diversione operam dare omiserant, ut tumor lentius saltem cresceret, neque præcipiti incremento arteriam Asperam colli vertebris apprimeret.

38. Jam vero de Jugularium glandularum tumoribus (6), & de iis quæ vera in collo sunt, aneurysmatibus (7) cum alias ad te scripserim; age, ad pectus descendamus. Quod ad mammarum tumores attinet; hos quidem tempore lactis abortos negat Fabricius noster ab Aquapendente (8) unquam se non sana-

(1) n. 36. & 37.
(2) Differt. cit. not. *f.* ad §. 8.
(3) n. 40.
(4) Obs. cit. 6.
(5) Obs. ex Sepulchr. supra cit. 9. §. 1.
(6) Epist. 22. n. 19. & Epist. 29. n. 1.
(7) Epist. 26. n. 21.
(8) De Chirurg. Operat. ubi de Chir. Thorac,

tos vidiſſe. Longa tamen, varia, & permoleſta haud raro pariunt incommoda antequam abſceſſus in quos abeunt, perſanentur. Quo magis optandum eſſet, ut puerperis quæ lacte abundant, certis autem de cauſis lactare nequeunt, remedia eſſent in promptu per quæ priuſquam in abſceſſus verteretur, tuto ſibi lac abigerent. Medicus erat Bononiæ qui hoc præſtari aſſeverabat ſuſpenſo inter ſcapulas ſiccato piſciculo quem hippocampum, ſive equulum marinum vocitant, certo præſertim, ut ipſe ajebat, tempore captum, quare cum duplicem haberet, alterum altero, dicebat, eſſe magis efficacem, eumque libenter iis qui poſcerent, commodabat. In his fuit ingenuus Juvenis qui mecum ibi ante hujus ſæculi initium Medicinæ ſtudiis operam dabat, illamque facere jam cœperat: hic autem cum binis in puerperis expertus eſſet, in utraque reſpondiſſe, teſtabatur. Quo de experimento cum poſtea per annos triginta, eoque amplius nihil audiviſſem; in poſthumis tandem Valliſnerii noſtri Scriptis (1) inveni, ſæpe ab ſe periculo eodem facto, ad eundem modum ſucceſſiſſe: ad contrarium autem modum, ſi ab oppoſita parte, id eſt inter mammas, mulier augere lac cupiens, ſuſpendiſſet; quod, a Bononienſi illo Medico pariter affirmatum, Socius ille meus experiendi occaſionem non habuerat. Ægre fero, neque a me olim quæſitum, neque a Valliſnerio fuiſſe adnotatum, num lac ſic abactum, mulieribus quidpiam detrimenti attulerit; potuit enim non afferre, ſi lente, ac ſenſim abactum fuerit: qua ratione agendo argentum vivum, ſcriptorio calamo incluſum, ſicque inter mammas geſtatum, lac diſcutere *ſine ulla noxa*, ſæpiſſime vidit, non modo audivit, Cl. Degnerus (2), ab Amicis pluribus certior factus, multis etiam inter Batavos mulieribus *familiare, tutum, ac probatum* hoc eſſe remedium. Certe autem quo dixi tempore cum eſſet alterum hoc auxilium apud noſtrates ignotum, præcipui Bononienſes Medici primo illo tam facili remedio non utebantur, ſive non crederent, ſive nocere poſſe, ſuſpicarentur. Itaque Albertinum memini puerperis duabus generoſiſſimis cum mammæ ea lactis copia turgerent, ut neque dormire, neque brachia ſine dolore movere poſſent; non aliter opem tuliſſe, niſi lactis materiam ad inteſtina divertendo: idque clyſmate nil aliud habente quam jus, in eoque ſolutum butyrum, & ſacchari quantum ſolet. Quod ideo memoro, quia mira felicitate utraque inter dejiciendum ita levari cœpta eſt, ut mammis deinceps decreſcentibus, neutri opus ullo præterea auxilio fuerit. Quin mihi ſancte affirmabat Albertinus, ab earum altera materiam eſſe dejectam multam, quam ipſe viderat, lactis omnino ſimilem; ut mihi in mentem veniret illius fœminæ, cui prætumida poſt ablactationem mamma detumuit ſtatim ac pro ſaliva lac proſilire in os cœpit: quam tu Obſervationem, explicationemque ejus, ad hanc Albertini accommodandam, leges in Nuckii Sialographia (3). Quo autem modo in epidemica quadam Pariſienſium puerperarum, conſtitutione de qua ſcripſit Præcl. Malovinius (4), cum tertia, aut quarta a partu die mammæ non modo, ut ſolent, non tumeſcerent, ſed flacceſcerent, poſt mortem quæ inter quinctam, & ſeptimam diem accidebat, lac coagulatum exteriori adhærens inteſtinorum ſuperficiei, deprehendi potuerit; tametſi illa viderentur fuiſſe inflammata, & doloribus cruciata, morbus autem a diarrhœa, & hac permanente, initium duxiſſet, non facilem habet explicatum, niſi forte ex lacteo illo ſero quod in ſanguine veriſimiliter redundans cum alibi in quibuſdam, tum in omnibus tunc diſſectis in ventris cavo inventum eſt, craſſiores, viſcidioreſque partes ſubſederant, & ſubjectis inteſtinis adhæſerant.

39. Tumores autem mammarum, qui lactis tempore non oriuntur (quanquam

(1) Opere, Tom. 3. P. 4. Saggio Alfab. d'Iſtor. Med. alla voce Ippocampo.

(2) Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 149.

(3) c. 2.

(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, Ann. 1746.

& eorum exempla profert Hildanus (1), & aliquod ipſe vidi, qui tunc orti, in cancrum degenerarunt) etſi Fabricius noſter (2) *raro vidiſſe ſe*, ſcribat, *qui cancri naturam non fuerint æmulati*; tamen, ut aliis omiſſis, unum Ludovicum Mercatum (3) inſpicias; ſatis ſuperque intelliges, quot alia occurrant in mammis tumorum genera quæ cancrum non æmulentur. Sed & præter ea quæ ipſe deſcribit, alia ſunt, velut hoc a me in Veneta Virgine obſervatum annos nata ad quadraginta. Ei cum menſtrui ſanguinis curſus diebus aliquod tardius incipiebat, tumor ovo columbino major, non inæqualis, nec cutis colorem mutans, ſed duriſſimus, & in proximi brachii motibus dolorem creans, non raro naſci ſolebat in altera mamma, eaque ſiniſtra, ut ſi totam occupaſſet, vix quidquam diſcrepans videri potuiſſet ab aliquo eorum qui primo loco a Mercato deſcribuntur. Sed neque erat omnino ejus ſimilis quem glanduloſum vocat, ut qui non modo in parvulas non ſecabatur extuberantias; ſed mox prodeuntibus menſtruis, nullo præſidio adhibito, nulloque ſui relicto veſtigio, nedum celeriter detumeſcebat, verum penitus abibat.

40. Sunt vero & tumores qui intra mammas innaſcuntur, quæ, inſtante menſtrua purgatione, moleſtis tenſionibus obnoxiæ eſſe conſueverunt. Ii duri, & in quoſdam quaſi nodos diſtincti, aut interdum totam mammæ glandulam occupantes, non modo perſtant, ſed accedentibus poſtea doloribus, ab ſcirrhi in cancri naturam degenerare jam videntur. Legeſis deſcriptos a Præſtantiſſimo Trewio (4), & quomodo intra finem anni vertentis radicitus, at ſine ferro, exſtirpaverit, ut ne minimum quidem ſupereſſet veſtigium, cognoſces. Alii vero aliquando tumores ſunt qui tum diutius, imo diutiſſime in mammis hærendo, tum notis nonnullis aliis naturam cancrorum æmulentur, nec tamen ſint. Ad ejuſcemodi tumores ſubjecta in primis ſpectat hiſtoria.

41. MONACHA Patavii fuit quæ ante annos triginta laborare primum cœperat disjectis intra alteram mammam tuberculis. Hæc denium in unum tumorem conjungi viſa ſunt in mammæ inferiore parte, qui ea erat ſuperficiei inæqualitate, eoſque dolores ciebat, ut pro cancro habitus ſit. Noviſſime auctis doloribus, ipſe per ſe tumor ſe aperuit. Tunc vero ex modo quo ſe aperuerat, & ex iis quæ prodibant, & apparebant, navus, & ſolers Chirurgus non eſſe cancrum, cenſuit, & mederi inſtituit. VERUM curatio nunquam ex ſententia proceſſit donec ſub finem anni 1739. e tumore corpus extraxit tuberoſum, mediocris nucis juglandis magnitudine quod ad me attulit. Conſtabat ex fruſtis oſſeis pluribus majoribus, minoribuſque, nullo certo ordine diſpoſitis, ut in diffracto conſpexi. Inter fruſta erat interjecta ſubſtantia quaſi ligamento ſimilis. Hæc exſiccata nigricabat: oſſea autem fruſta albedinem oſtendebant ſuam. Itaque mamma ſanata eſt: & quamvis exulceratio redierit: non ex ea Virgo, ſed alio ex morbo, tribus ab illius oſſei corporis extractione annis exactis, deceſſit.

42. Id corpus cenſui ex tunicis vaſculorum, quæ mammæ aut lactis, aut ſanguinis gratia attributa ſunt, ex aliiſve membranis, oſſeis factis, originem habuiſſe. Unde fortaſſe alterum quoque habuit quod adoleſcentulus in eadem cane reperi, in cujus utroque rene, ut ſcripſi ad te alias (5), calculos offendi. Alienum autem non erit obſervata in beſtiis quoque huc afferre, quando in iſtam ipſam Sepulchreti Sectionem II. (6) tumores ex vitulo, & cane relati ſunt.

43. CANI una inter cæteras mamma paulo magis quam æquum eſſet, tumebat. OCCISAM exercitationis cauſa cum diſſecarem; ſub ipſa papilla modicum deprehendi corpus ſubrotundum, & inæquale, ex corpuſculis pluribus coag-

---

(1) Cent. 2. Obſ. 78.
(2) Loco ſupra ad n. 38. indicato.
(3) De Mulier. Affect. l. 1. c. 17.
(4) Commerc. Litt. A. 1742. Hebd. 52. n. 2.
(5) Epiſt. 42. n. 17.
(6) L. 4. Obſ. 4. §. 3. & in Addit. Obſ. 12.

mentatum, duritie autem plusquam cartilaginea. Sed digitis facile cedebat materia quædam ex flavo livescens, qua plena erant tubercula duo, lentis majusculæ forma, & magnitudine intra ventriculum, prominentia, quorum cystes inter carneam, interioremque tunicam erant. Sub ipsa autem extima Pulmonum membrana quodam loco animadverti quasi granula huc illuc disjecta tartareæ cujusdam materiæ. Quæ cur hic non omittenda crediderim, continuo dicam.

44. Cum enim in eadem cane præter magnum renis alterius vitium, calculos in utroque, sicuti paulo ante commemorabam, invenerim; materiam istam in pulmonibus quoque jam tartaream, & in ventriculo pariter fortasse futuram, mihi dissimulandam non putavi: ut si suspicari forte velis, illud quoque sub papilla corpus ex eadem potius, quippe abundante adeo in ea cane, quam ex ossea fuisse materia; per me possis: quanquam neque in cane, neque in Monacha illa (1) mihi tartarea visa est, extatque in Sepulchreto (2) alterius Monachæ exemplum, in qua mammæ, quantum una earum ostendit, cute excepta, *totæ osseæ* repertæ sunt. Quoniam tamen vel in ipsis arteriis controversum est, ut aliis ad te Litteris (3) memoravimus, quod osseum videtur, reverane osseum sit, an tartareum, neque in propositis casibus examina illa instituta sunt, quæ sic satis indicarent, utro modo in istis mammis res se haberet; ipsam in medio relinquemus tanto facilius, quod tartareas, lapideasve concretiones, sive, ut Celsus (4) loquitur, *lapillis quædam similia* cum alii interdum tumores habent, ut ipse docet, Sepulchretum autem Sectione hac (5) ostendit, tum nominatim mammarum tumores; ut in Vidua de qua narrat Cl. Bassius (6) inclusa iis corpora *attritu & collisione mutua sonitum instar lapillorum ederent*, nosque ipsi in viro materiam duratæ instar calcis viderimus. Nam musculorum quoque mamillæ nonnunquam haud secus ac fœminarum, in tumores excrescunt, quorum unum descriptum legi a Bidloo (7), nec sibi ipsi ejusmodi Observationem deesse, testatur is qui Bidloum laudat, Heisterus (8), aliamque addidit Cl. Jo. Mart. Wolffius (9); ego vero hunc morbum semel in Aurifice inchoatum vidi, cui nihil æque profuit ac diuturna brachii ejus lateris quies a me imperata, iterum autem jam perfectum, sed continentem eam quam modo indicabam, materiam: resque ita se habuit.

45. VIRO docto, & generoso, Matronæ illius filio, cujus tibi & morbos, & dissectionem descripsi, cum de Vomitu sermonem haberem (10), annum agenti XXXI. cœperat in superiore parte mamillæ dexteræ parvula quasi glandula prominere. Hæc sensim aucta, intra annum circiter in tumorem excrevit pugni magnitudine, prædurum, sed cunctis pravæ naturæ indiciis peculiaribus carentem. Is TUMOR sub initium A. 1742. quartodecimo ex quo inceperat, mense, sponte se aperuit, ostenditque intra corticem, ab integumentis factum, & fibris carneis, nihil nisi materiam quæ calcem alibi duram, alibi molliorem referebat.

46. Tunc ipse & vidi, & tetigi intra hiantem tumorem materiam hanc, quippe cum aliis nonnullis Gymnasii Professoribus consilii causa accersitus. Cum pater, avusque fuissent arthritidi valde obnoxii, æger autem hic nunquam, nisi quod levem aliquando, brevemque ad pollicem alterius pedis, dolorem vix animadverterat; credibile videbatur omnibus, quæ tartarea materia illis in mucilagi-

(1) Supra, n. 41.
(2) L. 3. S. 21. in Additam. Obs. 61.
(3) Epist. 27. n. 20. & seqq.
(4) De Medic. l. 7. c. 6.
(5) Obs. 15. §. 4. & Obs. 17. §. 1.
(6) Dec. 2. Obs. 6.
(7) Dec. 2. Exercit. Anat. Chir. 5.
(8) Instit. Chir. P. 1. l. 4. c. 17. n. 3.
(9) Commerc. Litter. A. 1742. Hebd. 44. n. 2.
(10) Epist. 30. n. 7.

nosas articulorum glandulas, huic, cum in eas fortasse firmiores non posset, in mammarias incubuisse, idque facilius, quod sternum animadverti, vix tertia a summo longitudinis parte emensa, repente, & valde subsidere, quamobrem Mammariis vasis ad sterni latera ad angulum hic inflexis, motum sanguinis per mammillas tardiorem fieri, conjiciebam. Ea vero de arthritica illius materiæ natura tanto propterea verisimilior opinio, quod Preussius (1) *calciformem* arthritidis materiam quæ in artuum extremis articulis deponi amplius non poterat, per mammæ ulcus exire viderat, plerosque nostrum segniores faciebat in consilio dando, verentes nimirum, ne exciso tumore, ejusque sede persanata, materia ad alias se verteret, interiores fortasse, nobilioresque partes, quando nuper Albertini (2) quoque Observatio ostenderat, prohibitam illam ab artubus inferioribus, temere petrolei inunctione corroboratis, quot turbas intus, in ventre præsertim, concivisset donec ita per intestinorum exiret viam, ut mirum esset *qualia*, *quamque multa* illac prodirent *quasi ex calce*, *aut gypso recens coagmentato*, *eique* materiæ *haud ita dissimilia unde efficitur podagra*. Cum igitur ob ejusmodi causas cunctantium consilia primum non displicerent, & materia paulatim e tumore detraheretur; ecce febri oborta, reapse ad eam quæ erat reliqua, nova ejusdem generis materia accedit. Post quæ tamen æger cunctationis pertæsus, strenuo Chirurgo se committit, per quem, ut ipse omnino voluit, penitus exsecto tumore, & vulnere ad cicatricem non difficile perducto, ita convaluit, ut nullo exinde morbo, quod sciam, correptus fuerit: adeo in Medicina felix nonnunquam est præter rationem audacia?

47. Quod ad genus tumorum spectarent, vel potius, si mulier diutius vixisset, spectare potuissent duriores æquo mammarum partes, quas fusco, viridi, atro humore expresso, satis, ut videbantur, sanas reperi in ea dissectione quæ tibi descripta est Epistola XXI. n. 47. non facile dixerim. Etsi enim tumores illos tunc referre posses ad eum dumtaxat humorem, lactifera vascula distendentem; tamen ejusmodi humorem adeo ab naturæ norma alienum non aliquos pravæ indolis tumores diuturna mora fuisse facturum, quis affirmare pro certo possit? Mulieres quidem legi ab Riverio (3), & Lanzono (4) visas, quarum e mammis lac viride exibat, duas autem in Ephemer. Nat. Cur. (5), & in Commercio Litterario (6) memoratas, quarum altera lac habebat nigrum, & maxime acidum, altera autem, quotiescunque vellet, exprimere poterat ex utraque mamma *liquidum aliquod spissius*, *coloris longe nigerrimi*, quod linteo exceptum inter horas 24. *ad instar æruginis viride evadebat*, *simulque? ut videbatur ; naturam corrosivam induebat*. Sed ut plerasque earum minus sanas fuisse, video; sic nullius scio qui finis fuerit, & num mammæ, in primis, si aut lac non efflueret, aut quod restabat illiusmodi humoris non exprimeretur, nullo dolore, & nullo denique malignæ naturæ tumore correptæ sint. Me jam intelligis de cancro loqui, tumore qui sæpe adeo, in mammis præsertim nascitur, eodemque tam manifestæ pravitatis, quam difficilis curationis: ut scite Joannes Bapt. Cortesius (7) cum ostendere vellet, *non sequi semper*, *quod morbus cognitus*, *illico curetur*, idque *præcipue ratione malignitatis suæ*; cancri potissimum exemplo usus sit, *qui quamvis ab omnibus cognoscatur*, *nihilominus raro curatur*. Et sane vix nonnunquam accidit ut felix undique ea curatio sit. Persæpe autem ea consecuta esse, vidimus, quæ Celsus (8) prædixit, ut sive a Chirurgis vel peritissimis excisus, *post induc-*

(1) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 17.
(2) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc. ubi de Cortice Peruv.
(3) Cent. 2. Obs. Medic. 100.
(4) Animadvers. var. ad Medic. &c. 125.
(5) Dec. 2. A. 4. Append. n. 5. XLIII.
(6) An. 1734. Hebd. 1. n. 1.
(7) Miscell. Medic. Epist. 6.
(8) De Medic. l. 5. c. 28.

tam cicatricem tamen reverterit in eundem, aut alium in locum, *& causam mortis attulerit*, sive cum alii quidam *usi* essent *medicamentis adurentibus*, miserasque fœminas diu excruciassent, aut pejorem, aut certe non meliorem denique habuerit exitum. Fuit enim apud nos quoque priusquam volumen Commentariorum exiret Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis quod ad A. attinet 1739. qui adurente herba adhibita cancros radicitus tollere dicebatur. Sed sive ea *Dentellaria* Rondeletii, ut ex indiciis quibusdam conjecimus; ipse enim, quantum poterat, occultabat; sive alia erat, cum magnam primum, ut fit, de se faman concitasset, curationum exitu non respondente desertus est. Qui an feliciter apud Monspelienses respondere perrexerit, ignoramus: apud nos certe Medici, & Chirurgi magis in ea sententia confirmati sunt, ut cum victi ægrorum precibus, minime ea quæ supra (1) sunt dicta, spectantium, suscipere curationem coguntur, excisionem præferant, quæ si non minus acerbo, at longe breviori dolore peragitur, sicque minoris constat ægris, tametsi postea cancer redeat, si non vitæ, at certe vitæ, interea sine assiduis teterrimi morbi cruciatibus, prorogatio. Verum prorogatio hæc ipsa ut sperari possit, quæ, & quot in ægris requirantur, dicere supersedeo. Eorum quædam, itemque plura iis adversantia, ex Observatione colliges, quam potissimum, cum alias possem, hic dabo. Ex eadem enim simul quæ structura esset scirrhi in cancrum degenerantis, simulque confirmatum videbis, *contusionem, quæ in cute nullius momenti esset*, eam ut Boerhaavii (2) verbis utar, *in glandula conglomerata scirrhum pessimum* posse *producere*; itemque *cancrum* curari *difficillime in* fœmina *melancholica*. Sunt enim & apud nos temperamento hoc quædam; non omnes: qua in re nescio quis magno illi Viro adeo imposuerit, ut *Italos* traderet (3) *ad annum ætatis decimum octavum vividos & ludibundos esse: post trigesimum annum tristes omnes, morosos, melancholicos, & hæmorrhoidarios fieri.* Cæterum eam nobiscum Observationem annis superioribus per litteras communicavit Doctus, & spectatus Vir Jo. Baptista Charburius, noster olim dilectissimus Auditor, nunc autem Regius Augustæ Taurinorum Professor Practicæ Medicinæ Primarius.

48. Rustica mulier annos nata circiter quinquaginta sinistram mammam forte percusserat. In hac post mensem ferme se prodidit tumor, quem frustra fotibus resolvi, frustra compressione plumbeæ concavæ laminæ coerceri posse, speratum est. Augescebat enim, ut intra septimum ab ictu mensem a superiore, eademque externa mammæ parte, ubi multo crassior, durior, magisque abnormi figura erat, infra areolam jam descenderet: cujus papilla intra altas aliquot transversas rugas tota propemodum latebat. Sub proxima axilla aliæ his similes rugæ animadvertebantur, dolorque erat ad axillam, cum attollebatur humerus, & universus ille artus œdemate tumebat. Quæ res, & præter has adusta & melancholica mulieris temperatura adversabantur iis qui tumoris excisionem proponebant. Favebant contra, mulieris robustum corpus, intrepidus animus, & ad excisionem paratus, quam cum alia, tum illud in primis urgebat, quod pungentes dolores, qui ut crescebat tumor, ita ipsi quoque magis semper increverant, jam ex molestis facti erant non secus ac vigiliæ, multo molestissimi. Itaque ad tumoris excisionem ventum est, qui ut intus se habuerit, infra dicetur. Res feliciter, & ex sententia peracta videbatur ad diem usque septimum, quo vulnus tempore vivido semper colore, & molle fuit. Sed ipsum postea inflammatio, & corruptio invasit, quæ non modo quidquid cellulosi ex mamma superaverat, verum etiam subjectam mammæ Pectoralis musculi partem absumpsit, & quæ Intercostalium tum Internorum, tum Externorum respondebat; ut nuda ibi inter costas pleura appareret ad tractum digitorum circiter quinque, a sterno

(1) n. 16. (2) Prælect. in Instit. §. 903. (3) Ibid. ad §. 897.

videlicet in transversum. Attamen mundatum denique est ulcus, & dies quinque molle fuit, tuncque pus laudabile, pulsus non nisi ad vesperas frequens, idque ad paucas horas, & reliqua omnia erant ferme ad naturæ modum, si pertinacem alvi adstrictionem exciperes cui per clysmata interdum occurrebatur. Post eos autem dies iterum omnia in pejus verterunt. Ulcus in quo costæ quartæ cartilago nigricans, & ab sterno quasi sejuncta conspiciebatur, arescebat, reddebatque paucum, & ichorosum pus, & grave olens: proximi autem artus, qui primis ab excisione diebus, motum, & propemodum sensum quoque amiserat, nisi quod in manu tamen uterque perstabat, œdema augebatur: quo artus etiam inferiores tumebant, crescebant simul frequentia pulsuum, sitis, vigiliæ. Ad ea accedebant diarrhœa, ciborum appetitus prorsus dejectus, viriun languor, perpetua somnolentia, difficilis, ac frequens respiratio. Hæc denique exceperunt febriles quatuor accessiones longæ, vehementes, & cum rigore conjunctæ: quarum alia alii horis interjectis circiter decem, succedebat: eæque mulierem confecerunt.

Cadaver flaccidum ubique, & laxum, inferiores tamen artus, vel incisis integumentis, sine ullis habuit œdematis reliquiis. Venter, si lienem excipias paulo quam natura ferat, majorem, nigriorem, laxiorem, uterum autem contra prædurum, & scalpello resistentem, satis bene constituta ostendit reliqua. Thoracis utrumque cavum aqua fuit ferme plenum, sinistrum præsertim: in eoque pulmo qua parte ulceri respondebat, aridus, & propemodum scirrhosus, arcteque ibi ad pleuram adhærens, quæ multo arctius ibidem adhærebat ad costas, & quasi callosa facta erat qua parte exteriori aeri exposita fuerat. Tunc corde inspecto, cujus caveæ dexteræ aliquid polyposæ concretionis habuerunt; ad exteriora reditum est: omnesque Axillares sinistræ glandulæ inventæ sunt non solum aliquanto crassiores, sed & in acervum mutatæ scirrhosorum tuberculorum, summa firmitudine, colore livido: quæ cellulosa proxima complectebatur membrana, ipsa quoque in valde firmum quasi steatoma conversa. Ex his autem, proxima vasa, nervosque comprimentibus, causa intelligebatur tum paralysis imperfectæ, tum pertinacis œdematis, quibus artus ille laboraverat, tum doloris ad axillam cum attollebatur humerus, tum denique periculi instantis, ne pravæ indolis tumor alter sub axilla excresceret posteaquam prior e mamma fuerat exsectus. Qui cum protinus ab exsectione, dempta quæ adhærebat, pinguedine, inspiceretur, forma inventus est ad ovalem accedente, cujus major axis pollicem cum dimidio circiter æquabat. Cum eo tres, aut quatuor, alius alia magnitudine, sed parvi omnes, continuabantur. Ad horum, & illius centrum dissectio sanguinem ostendit putridum, pallidumque: hunc materia comprehendebat media inter puriformem, & sebaceam.

49. Nonnulla quæ, respirante muliere, in pleura, in costis, & Intercostalium musculorum parte, cum hæc paterent, diligenter, solerterque observata sunt, prætermisi, non quod non digna essent quæ memorarentur, sed quod minus ad propositum Epistolæ hujus attinerent. Attinet autem cum primis a Cl. Gahrliepio (1) descripta historia, quæ & plura habet cum ea quam modo proposui, conferenda, illudque insuper quod in cadaveris sectione deprehensum est, nempe carcinoma ab ea mamma ex qua excisum fuerat, latenter, ut nemo in viva id esset suspicatus, *transversim super osse sterni ad alteram quoque mammam virus suum propagasse.* Jam vero ad reliquos & thoracis, & ventris tumores properantibus quem in clavicula conspeximus, videtur commodius ad exostoses de quibus infra erit sermo, differendus (2). Qui vero ad aneurysmata spectant arteriæ Magnæ, thoracis, aut ventris parietes extrorsum attollentia, cum a nobis de in-

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 163. (2) Vid. n. 58.

ternis, ad quos attinent, morbis agentibus satis alias (1) propositi fuerint, non vacat Sepulchreti exemplum imitari, & hic repetere. Quin si forte ut in vivente caupone arteriæ cujusdam Intercostalis aneurysma dignovi ex pulsatione secundum longitudinem quidem in transversum valde producta, sed latitudine intervallum quod inter costas erat duas, nusquam totum æquante, ita illud intervallum in tumorem, ut Lancisius (2) vidit, denique attollens vidissem, & in demortuo, ut ter quaterve Ruyschius (3), tam exilem arteriam ad ovi gallinacei magnitudinem expansam offendissem; nescio, an inter caveæ thoracis potius, quam inter hos de quibus hic loquimur, tumores posuissem: quanquam hoc licuisset magis, quam, ut in Sepulchreto, huc referre ipsorum tumores viscerum, abdomen extrorsum urgentium: quibus de tumoribus (4), & de abdominis ipsius herniis (6), & de hydrorachitide quoque (5) aliis ad te Litteris scriptum est. Sunt tamen interdum quidam abdominis tumores qui, cum revera ad ipsum dumtaxat pertineant, ad viscera attinere videantur. Qualem in pio, doctoque Sacerdote vidimus instar magni hemisphærii prominentem. Qui cum apertus multam, fœdissimique odoris materiam effudisset, a Chirurgis demisso specillo animadversus est tantum introrsum pertinere, quantum exterius prominuerat; ut plerique non dubitandum crederent, quin ad viscus aliquod spectaret. Verum neque exitus erat ullius quæ id confirmaret, materiæ, neque læsi cujusquam visceris notæ, & perfecta denique ægri, feliciter multos exinde annos viventis, sanatio præclare ostendit, quæ in tanto tumore congesta fuerant, musculosos quidem abdominis parietes, & peritonæum intra ventris cavum incurvasse; non perforasse tamen, neque ut tumoris cavum cum ventris cavo, nedum cum viscere ejus aliquo, communicaret, effecisse.

50. Testium, & circumjectorum his involucrorum tumores, de quibus aliquanto plura scribere possemus, fuisse a nobis alia Epistola (7) pertractatos, meministi.

De iis autem qui ad penem, anum, & naturalia mulierum attinent, etsi plures vidimus; tamen cum dissecandi occasio nunquam fuerit, vix aliquid est quod attingamus. Cancrosum tumorem in quem glans, & magna pars colis proxima excreverat cum amputaret Valsalva, aderam. Quæ duo ne acciderent, verebatur, eorum neutrum accidit. Alterum erat, ne exigua superfutura pars colis introrsum forte se continuo retraheret: alterum, ne illa perstante, introrsum tamen se retraherent arteriæ. Quas cum in animo haberet, ut fecit, trajectas acu filum trahente, hoc circumducto, constrictoque obligare; si utrumlibet illorum accideret, maximopere erat adversaturum. Ne alterum accideret, ante providerat: si alterum accidisset, tum necessario id quod nolebat, facturus. Cruciatus enim, quo ad ejus facere poterat, iis quos ferro curabat, imminuere studebat. Quamobrem neque igne uti hic voluit, ut Scultetus (8), aut vitiati aliquid, ut ipse, relinquere, neque arcta adeo penis constrictione, vinculo supra vitiatam partem injecto, ut quidquid infra vinculum esset, brevi emoreretur: quantum enim hic dolorem constrictio illa afferat, XXX. Ruyschii Observatio (9) satis indicat. Nec tamen propterea Chirurgos alios Experientissimos, in quibus Heisterus (10) est, & Benevolus (11) non sine gravi ratione constrictionem hanc

---

(1) Epist. 26. n. 19. & Epist. 40. n. 26.
(2) De Aneurysm. l. 2. c. 2. Propos. 28. cujus, & præcedentis titulo ne fallaris, faciet Propos. 25.
(3) Thes. Anat. 9. n. 5.
(4) Epist. 36. & 39.
(5) Epist. 34.
(6) Epist. 12.
(7) 43.
(8) Obs. Chir. 60.
(9) Cent. Obs. Anat. Chirurg.
(10) Instit. Chirurg. P. 2. S. 5. c. 132.
(11) Osserv. 27.

prætulisse, credas. Ut enim Valsalva ægrum illum suum persanaverit; aliquid tamen periculi una ex primis noctibus fuit, sanguine sibi viam reserare incipiente, nisi qui proximus, ut Valsalva jusserat, paratusque cubabat minister, celerrime, sicuti præmonstratum fuerat, obstitisset. Provectæ ætatis erat is æger.

Sed provectæ & alter, cujus ex podice per duos depressos pedunculos excrescentia propendebat pravæ naturæ, ad renis magnitudinem formamque accedens. Quam senior alter Chirurgus, me adolescentulo aspiciente, deorsum tractam, incisis pedunculis cum excidisset, imi autem intestini pars ex qua illi excreverant, continuo se; id quod Chirurgus non expectabat; introrsum retraxisset, seque ejus oculis, & manibus subduxisset; perturbari primum hominem vidi, quamvis siquis alius, exercitatum, & sua in Arte nobilem, mox tamen cum sanguinis haud multum efflueret, confirmato animo, & mediocri turunda immissa, albumine illita, & pulveribus conspersa qui adstringendi vim habent, discessit. Verum exacto vix horæ quadrante, sanguis profluere copia non modica, &, quod multo majori intra intestinum influxisse, indicabat, rogare æger, cujus interea pulsus valde subsederant, ut turunda demeretur, quia vehementi alvi exonerandæ necessitati resistere amplius non posset. Revocatus Chirurgus turundam aufert, quam ingentia concreti sanguinis frusta consequuntur. Tum digito ille immisso, vulnus diutius comprimit, neque removet donec turunda iisdem ac prior, medicamentis illita, & conspersa, sed (qualis a primo immittenda fuerat) crassior parata esset quæ inderetur: ægreque tandem per hæc sanguis compressus est. Sed hæc non aliam ob causam memorata sunt, nisi ut in controversa excidendi penis ratione quid tunc Valsalvæ placuerit, intelligeres, itemque vel multo senioribus, & exercitatis Chirurgis omnia quæ inter operandum accidere possunt, animo esse antea prospicienda. Cæterum quod ad primam curationem attinet, legesis inter Veteres Benivenium (1): quod ad alteram, inter Recentiores Heisterum (2); exemplum apud utrumque felicis curationis invenies. Condylomatum autem muliebris vaginæ cum plures possint esse causæ; tum inter eas quæ a primordiis sunt, quandam interdum esse, suspicor, quæ cujusmodi sit, ex subjecta apparebit Observatione.

51. VIRGUNCULA annos nata ad quindecim, corporis habitu jam diu cachectico, graviori denique morbo correpta, extremos hujus, & vitæ dies sic in Patavino egit Nosocomio, ut ex pulmonum inflammatione mori videretur sub finem A. 1750. THORACE aperto, hujus quidem hydrops deprehensus est; in pulmonibus autem vix quidquam fuit quod leve eorum inflammationis præberet indicium. Ex Ventre genitales potissimum partes detractæ sunt. Quarum ego structuram cum studiosæ Juventuti ostenderem, in omnibus ferme secundum naturam se habentem: pauca hæc quæ aliena essent, animadverti. Ad alterius Falloppianæ Tubæ extremum foliaceum erat hydatis. Ex urethræ osculo corpusculum prominebat rubellum: quod, ipsa secundum longitudinem incisa, nihil aliud esse, vidi, nisi intimam ejus tunicam, quæ cum supra a subjectis vasculis sanguine distentis tota nigricaret, ima parte se extrorsum invertens, exstabat: quod & in alia de qua ubi de Claudicatione scribam (3), memini vidisse, utramque autem cum de Urinæ difficultate agerem (4) commemorasse, & parvi illius vitii causam quæsivisse. Aperta denique vagina, quæ albido crassiusculo humore erat oblita, illud offendi quod mihi hoc loco scribendi hanc Observationem causam attulit. Scilicet propius alterum latus, uno supra hymenem transverso digito, anterior, & posterior vaginæ facies colligatæ erant inter se per brevem quasi institam latitudinis, & crassitudinis modicæ, ex eadem prorsus ex qua va-

(1) De abdit. morb. & sanat. caus. c. 68.
(2) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 67.
(3) Epist. 56. n. 21.
(4) Epist. 42. n. 42.

gina,

gina, substantia factam, ad eundemque modum rugosa præditam superficie; ut manifestum esset, præsertim cum prægressæ erosionis nullum usquam supra, aut infra appareret vestigium, colligationem illam esse ab natura. Quam antequam sectione dissolverem; arctissima ab eo latere vagina erat; illa autem dissoluta, continuo in justam latitudinem se extendit.

52. Quod si hæc Virgo nupsisset; facile intelligis, institam illam aut a congrediente viro, aut a prodeunte fœtu disruptam, excrescere postea in præhumido loco, in condyloma potuisse. Mihi certe cum eam dissecarem, in mentem venit juvenis Matronæ cui post non facilem partum condylomata duo per vaginæ orificium pendere, vidi, hujusce institæ, si in medio disrupta esset, & post disruptionem aliquantum procrevisset, similia ob id etiam quod non majori supra illud orificium intervallo quam hæc instita, oriebantur.

53. Restant Artuum tumores. Qui omnes ferme cum sint utrisque communes, juvat in iis fere subsistere qui in proximis fuerint artubus Inferioribus mole alii immani, alii mediocri. Immani erat qui, abscessus instar, femur adeo distendebat Nobilissimi Viri, ut Valsalva; ad curationem accersitus, aperire veritus sit, felici consilio; nam paucis post diebus per se paulatim evanuit totus, ægerque tam bene convaluit, ut plures postea annos sanissimus vixerit, Medicis, & Chirurgis a quibus id accepi, & ægro ipso, qui mihi quem inter Amicos intimos habuit, non semel idem confirmavit, mirantibus quonam tanta materiæ copia; sub manibus fluctuantis, sine pernicie recessisset. Valsalvam autem his absterritum fuisse, credebant primum ne quam facile esset tumorem ejusmodi aperire, tam difficile esset persanare, & occludere, tum ne propter immodicum materiæ effluxum æger deficeret sive longo diuturnæ curationis spatio, sive primo ipso incisionis tempore; quasi in ejus manu tunc non fuisset tantum educere quantum ferre ægri vires possent. Quod cum regererem; quæsitum, ut fit in colloquiis, ex me esse, memini, quid causæ sit, quare si forte Chirurgus e non modico tumore quidquid continet effluere statim sinat, ægri animo sæpe linquantur: respondisse autem, placere quibusdam tribuere id sanguini in vasa ejus partis, per tumoris materiam antea compressa, nunc laxata, repente ea copia irruenti, ut minor æquo sit quæ ad cor redeat. Sic autem quid aliis potius, quam quid mihi videretur, respondi primum quia non omnibus tumoribus vasa comprimuntur quæ magna sint, deinde quia magna sunt certe vasa illa proxima quæ novimestri fœtu distentus uterus comprimit, eaque compressio feliciori in partu fere temporis puncto tollitur, neque propterea deliquia ingruunt; ut alia quærenda responsio, aut aliud saltem ad illam addendum esse videatur. Sed tumores artuum alii sunt vel isto quem dixi, longe majores: quos aperire frustra aveas; neque enim quod continent, magna ex parte fluxile est, neque in pus verti potest, quin etiam non raro interjectorum musculorum structura mirum in modum vitiata, ac mutata est. Descriptos videbis in Dissertatione (1) Jo. Henseleri, qua ejusdemmodi tumorum exempla indicantur plura, quorum aliqua non adeo recentia sunt, ut in Sepulchretum referri non potuissent, & ad Wedelianum illud (2) adjungi, quod in ea Dissertatione præteritum est. Plura quoque leges in Dissertatione, quæ antea prodierat, Alexandri Camerarii (3), & quædam in Tomo qui ante illarum utramque exierat, Italorum Litteratorum Diarii (4); neque enim vel apud nos perrara sunt, eaque mirifica. Ipse etiam aliud, quamvis cum iis minime comparandum, magnum tamen, hic vidi, quo generosissimi Viri crus totum vehementer distendebatur. Quod incassum apertum iri ob hæc quæ modo dicta sunt, pronunciaveram: neque exitus me fefellit,

(1) Hist. Brachii prætumidi, §. 14.
(2) Sect. hac 2. Obs. 17. §. 3.
(3) Hist. pedis tumidi.
(4) Tom. 29. art. 4.

cum æger postmodum nihilominus pungi voluerit. Cæterum non possum adduci ut credam, hujus, aut consimilis generis tumore præturgidum fuisse brachium viri de quo ad Vallisnerium (1) scripsit Sancassanus, cum primarius Chirurgus ferrum impressisset, eam vim sanguinis erupisse, ut Chirugus attonitus hominem jam jam inde moriturum timeret: cursu autem sanguinis desinente, serum multas hebdomadas exiisse, itaque brachium ad justam molem decrevisse, nullo quoad homo vixit; plures autem annos vixit; in eo artu superstite incommodo. Facit potius is casus, ut in memoriam ejus redeam quem de Rege Lacedæmoniorum Agesilao apud Xenophontem (2), & Plutarchum (3) legeris, ut illi ex ascensu *incertum qua vena rupta, sanguis e corpore sanum in crus defluxerit*; altero enim erat claudus; *cumque tibia nimium quantum intumesceret, ac dolores intolerandi accederent, Medicus quidam Syracusanus ei propter malleolum venam aperuerit, atque, ubi semel cœpisset, noctu dieque sanguis profluxerit, & quidquid tentarent, fluxionem hanc inhibere non potuerint, donec Agesilaus tandem animo defecit, & tunc sanguis fluere desiit*, ea valetudine insecuta quæ reliquum æstatis, & totam hyemen Regem lecto affixit. Quem casum, attentione alioquin dignum, non memini, an quis ex eruditis Medicis consideraverit. Incertum pariter, quo ex vase sanguis defluxerit ad magnos duos tumores faciendos, a M. Aurelio Severino (4), & a Præcl. Alberto Hallero (5) memoratos. Alter quidem *brachium usque ad summum humerum, & anteriorem thoracis partem quæ ad alas spectat*, in immanem illam molem distenderat quam adjecta Icon, & dolor quo homo confectus periit, commonstrant. Alter autem *subito post maximum dolorem* ortus, *cedens tractantium manibus, & compressus evanescens*, a scapula ad decimam fere costam se extendebat. Sed primus quid contineret, ne suspicari quidem possemus, cum Severinus nihil præterea dixerit, nec dissecuisse videatur; nisi *inter* abscessus sanguifluos sive *aneurysmata* proposuisset. Alterum vero sanguine refertum fuisse, scimus, qui horis ab incisione non multis profluens, virum occidit, & plurimus, cum postea tumor secaretur, repertus est. Attamen si de utroque tumore illud addi potuisset, initio saltem pulsasse, sicuti de alio, sanguinem continente, & genu *universum omnimode operiente*, post aliquot demum annorum intervallum sibi ostenso, subindicavit Cl. Preussius (6); minus dubitationis relictum esset iis qui de Sanguineis Tumoribus, cum rupto venæ alicujus trunco communicantibus, ea legissent, quæ, ut supra (7) commemoratum est, in Tractatu Valsalvæ de Aure Humana, in meaque Epistola Anatomica XIII. tradita sunt.

54. Tumores contra sunt quos facile sanatos esse, accepimus, quanquam non facili ad explicandum ratione: quæ causa est cur prætermittendos non putemus. Veronensis Medicus, Vir spectatus, mihi, & qui mecum forte aderant, Doctis Viris narrabat Venetiis A. 1707. cum in ejus Patria, idque nuper, equo nobili crura ambo posteriora ad genu articulum vehementer intumuissent aquoso tumore quidem, sed duro, & cum dolore, nec remedia cætera quidquam proficerent, extitisse Veterinarium qui se hac ratione sanaturum reciperet, ut corio paulo supra tumorem inciso, & vena quæ ibi non tenuis est, resecta, hanc vinculis duobus valide constringeret, interque hæc ipsam dissecaret. Reclamatum esse primum ab omnibus quibus circumitio sanguinis esset nota, tanquam auxilio non modo non profuturo, sed plurimum nocituro. Attamen cum ille ejusdemmodi affectos morbo septem, aut octo equos, & in his duos in eadem Urbe, sic ab se persanatos memoraret, verumque dicere, protinus re inquisita ex-

(1) Opere, Tom. 1. P. 6.
(2) Rer. Græcar. l. 5. versus fin.
(3) In Vita Agesilai.
(4) De recond. Abscess. nat. l. 4. in fine Schol. ad c. 7.
(5) Opusc. Pathol. Obs. 32. Hist. 2.
(6) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 19.
(7) n. 2.

plorataque, constaret; permissum esse, &, se qui hæc mihi narrabat, inspectante, ita uti propositum fuerat, esse factum. Itaque tumores inde semper vel primis diebus decrevisse, donec intra vigesimum circiter diem prorsus evanuerint. Quæ cum forte aliis in quibus erat Vir Ingeniosissimus Dominicus Gulielminus, referrem; hic maluit conjicere, simul cum vena fortasse nervum aliquem, ad ægram partem spectantem, fuisse dissectum, eaque ratione sublatum dolorem, qui originem non a tumore habuisset, sed potius tumori ipse præbuisset, itaque ablata vi stimuli, quæ uti fecisset, ita conservaret tumorem, hunc non difficile fuisse solutum. Ut ut est, nolui hanc tibi curationem reticere; neque enim Medicis unquam nocuit quid Veterinariis succedat, novisse & prius fortasse ab his, ut in brutis animantibus liberum est periclitari, plura tentata, & facta sunt quam ad homines transferrentur. Vides, exempli causa, ut Petrus Crescentius qui ante hos quadringentos annos, cum de Agricultura scriberet, quædam interjecerit ad Chirurgiam Veterinariam spectantia, in ægro bove sanguinem ex incisis venis quæ sub lingua sunt, mittere (1) docuerit, aut quomodo pro clysmate injicienda quodam ventriculo excipere, cujus orificium tubo sit instructum, & per hunc in equi alvum immittere (2), aut qua ratione, si in equi tumente glandula excidenda sanguis ex vena aliqua forte prorumpat, hac continuo arrepta, & serico filo arcte constricta, sit ille coercendus (3). Num putas hæc ex antiquioribus Veterinariis non hausisse? hos autem non ex aliis longe vetustioribus? ut fortasse antequam Celsus (4), & Galenus (5) cohibere in vulneratis partibus sanguinis profluvium docerent vinculo sauciatæ aut venæ, aut arteriæ injecto, id jam illis fuerit usitatum, dum glandulam aliquam exstirparent, aut dum equis in prælio sauciis mederentur. Verum sive ad hominem traducta est hæc coercendi sanguinis ratio, sive in ipso primum tentata est; mirari subit, cum a Galeni temporibus passim in Chirurgorum libris describeretur, eaque inter cæteros in illa quæ supra (6) indicata est, amputati penis curatione usus esset Benivenius, *singulas* illius *venas quæ sanguinem fundebant*, arterias videlicet, *apprehendendo, atque ita deligando, ut ora præclusa coirent*; mirari, inquam, subit, neminem ante Paræum (7) extitisse qui ad ea vulnera quæ in artuum amputationibus fiunt, transferri illam posse, cogitaret. Sed ne forte credas, arteriarum quæ in artubus præcipuæ sunt, crassitudinem veritos, cum ramorum tenuitate quos Galenus vinciendos præceperit, minime comparandam; certe præcipuus truncus in brachio is est quem ad cubiti flexuram imperiti homines sæpe convulnerant cum venam aperire dumtaxat putant, unde postea, nisi magna primo tempore obstet diligentia, aneurysma pronascitur. Et eum tamen præcipuum truncum in chirurgica hujus aneurysmatis curatione ipsum quoque filis obligari solitum non modo ex Aetii (8), Pauli (9), Albucasis (10), aliorumque etiam inferiorum, ut Guidonis de Cauliaco (11), scriptis non poterant ignorare.

Verum ab aneurysmatis in brachio enati, in quam forte incidi, mentione admoneor, ut aneurysmatis potius in poplite exorti Observationem subjiciam, tum ne ab artus inferioris tumoribus in quibus fere subsistere constitueram, longius recedam, tum propter ea quæ supra (12) de poplitis aneurysmatibus dicta sunt, quorum [præclarum] exemplum, ab Hornio (13) descriptum, frustra in Sepulchreto perquisivi.

(1) L. 9. c. 65.
(2) Ibid. c. 18.
(3) Ibid. c. 16.
(4) De Medic. l. 5. c. 26. S. 21.
(5) Meth. Med. l. 4. c. 3.
(6) n. 50.
(7) L. 11. c. 24.
(8) Tetrab. 4. Serm. 4. c. 40.
(9) De Re Med. l. 6. c. 37.
(10) Chirurg. P. 2. c. 49.
(11) Chirurg. Tr. 2. D. 2. c. 4.
(12) n. 10.
(13) Epist. de Aneurysm. ad Donzell.

55. Structori parvulus in poplite apparere, & pulsare tumor cœperat. Qui neglectus, crevit ad pomi magnitudinem. Tunc plura, a Medicis, Chirurgisque præscripta, partim nihil profuere, partim, & compressio nominatim, potius officere visa sunt. Itaque intra perpaucos menses sic excreverat, ut parvum æquaret melonem; acerrimisque hominem doloribus excruciabat. Huc accessit universi cruris ac pedis œdema, & genu præsertim ipsius tumor. Denique gangræna, & mox sphacelus invasit. Quem consecuta, ut prædictum fuerat, disruptio, plurimi sanguinis profusione illico vitam ademit sub finem Martii A. 1740. quibus ego diebus quædam ad cerebri anatomen attinentia Discipulis in Nosocomio ostendebam. Cerebrum igitur hujus quoque hominis dissecans, præter cætera quæ huc minus attinent, adnotavi, tametsi exanguis visus fuerat mori; sanguinea tamen puncta in medullaris substantiæ sectionibus apparuisse, quæ & majora multo fiebant, cum a lateribus comprimerem: tum illud quod admiratione dignius fuit, cum Striata Corpora assulatim, ut fit, persecarem, quamvis scalpello in quamcunque vellem partem directo, inclinatove demum inciderim tota, nusquam tamen strias medullares, ut semper alias, occurrisse, earumque loco quandam quasi fasciam perpetuam medullarem se ostendisse, quam secundum eorum Corporum longitudinem corticalis utrinque substantia intercipiebat: neque hominem tamen in cerebri, & nervorum usu quidquam a communi consuetudine alienum passum esse, constabat: id quod ii perpendant velim, quibus certa quædam placent olim proposita illarum striarum officia. Sed his nunc missis, ad Poplitis dissectionem, quam Mediavia noster peregit, transeamus. Sphacelus eo loco, & circa eum locum omnia occupaverat non sic tamen quin ea quæ dicam, agnoscerentur. Cruralis arteria jam inde ubi a latere femoris interiore ad posteriora deflectit, statim dilatari incipiebat. Deinde ad tractum dimidiatæ circiter ulnæ frustra arteriæ truncum quæsivisses; in sura demum rami in quos se dividit, apparebant. Toto autem illo tractu nihil nisi ingens cavum sanguine fœdum, erosis videlicet omnibus atque adeo prorsus absumptis nervo, & vena quæ inter imos a tergo prominentes ossis femoris processus arteriæ comites se addunt: vix hujus tunicarum reliquiæ aliquæ supererant, ossibus adhærentes. Ossa autem ipsa quoque erant ex parte erosa, nempe illorum quos modo dixi, processuum posterior facies, & summæ fibulæ.

56. Jam vero a vasorum tumore ad ossium tumorem, id est Exostosim veniamus, minime hac quidem Epistola soliciti cum Schelhammero (1), num exostosis, sarcoma, polypus, alia ejusmodi satis recte inter Tumores referantur, neque cum Bidloo (2), num in homine qui *cætero corpore* non sit *sanus*, ossis tumor vocari non possit exostosis, præsertim quando Gorræus (3), in propriis medicarum vocum significationibus proponendis accuratissimus, polypum *esse tumorem*, diserte ait, exostoses autem *esse tumorem* etiam *Gallico morbo laborantibus frequentes*. Attamen ut nemini repugnavero qui exostosis nomine malit quasi quodam genere tumores ossium quoslibet qui præter naturam sint, comprehendere; ita probare non possim qui exostosium enumerantes exempla, inter hæc proferant quæ non constet ad ossium tumores attinere; aut si id constet, exostoses in varias quasi species peculiari addito aut nomine, aut adjuncto non distinguant. Spectare ad ossium tumorem non constat monstrosum brachium in Observatione LXIX. Hildani Cent. IV. descriptum; ut potius inter eos tumores quos supra (4) cum Henselero memoravi, hic ipse referendum crediderit (5). Illam tamen quam apud Hildanum extare diximus, Observationem cum in calce cujusdam suæ

(1) De hum. corp. Tumor. S. 1. n. 3.
(2) Dec. 2. Exercit. Anat. Chir. 9.
(3) Defin. Medic. in πολύπους, & in Ἐξόστωσις.
(4) n. 53.
(5) Hist. ibid. cit. §. 4.

laudavisset Tulpius (1) in qua ut os humeri pessime se habens proponat, ipsum tamen os mole auctum inventum fuisse, non dicit; Stalpartius (2), de exostosibus verba faciens, non modo illud commemorat Hildani exemplum, sed & Tulpium ibi *os humeri* quod *plurimum increverit*, affirmat, proposuisse: quam rem initio quidem historiæ, in Sepulchretum quoque (3), nec sine operarum errore aliquo, relatæ, quasi ex aspectu exteriore judicans Tulpius videtur indicare; verum ubi ad dissectionem ventum est, minime confirmat. Post hæc, utrumque exemplum sine ulla dubitatione inter exostoses ab nonnullis repositum videas non secus ac aliud ex M. Aurelio Severino (4), postquam Meryus (5) ut simile descriptis ab se digitorum manus exostosibus laudaverat. Sed M. Aurelius ut non absimilem exterius manum descripserit, & delineaverit; *materiam* tamen, *quæ sub inciso vitio reperta est*, non osseam certe, sed *veluti coctæ carnis bulbi cyclaminis apparuisse*, diserte tradidit, *friabilem insuper*, *& levissimo quoque contactu cessilem*: ut paulo minus difficile ferendus esset qui manum, si exteriora spectes, haud ita dissimilem, ineunte hoc sæculo a Ruyschio (6) examinatam, ad exostoses referret; nam etsi non possibile fuit perspicere, an tubera in quæ excreverat, ex ossibus originem ducerent, illorum tamen unum *quasi ex innumeris minoribus tumoribus partim cartilaginosis*, *partim osseis compositum* deprehendit.

57. Sed & illos quos veros esse tumores constet ossis alicujus, non satis est uno exostosis vocabulo, nisi generatim, comprehendere, quippe plurimum alioqui inter se discrepantes. Sunt enim in quibus nihil præter ossis intumescentiam, aut excrescentiam, a natura alienum videatur, quales Meryus (7) esse communes exostoses, dixit, qualesque dumtaxat esse hoc dignas nomine, Bidlous (8) censuit, os omnino sanum non modo supra, & infra, tumorem requirens, sed & hunc periostio rite contectum, neque ullum prorsus intus, extrave inflammationis, acrimoniæ, putredinis, corruptionis vel minimum ostendentem vestigium: quæ sententia non unum habuit astipulatorem, & in his Discipulum Cl. Kulmi in ea Dissertatione (9) quæ, ipso Præside, inscripta *de Exostosis Steatomatode Claviculæ* A. 1732. edita est. Alii tamen plures & antea, & postea eos quoque ossium tumores exostosis nomine designarunt quibuscum ossium caries esset conjuncta. Utriusque autem generis iterum partitiones occurrunt. Non cariosi enim ossis tumor aut ex densa solidaque substantia est, qualem maxima ex parte pinxit Bidlous (10), aut ex substantia *in totum* cellulosa, vel spongiosa, ut in parte ossis femoris quæ secundum naturam est perquam dura ad unciæ crassitudinem aucta Ruyschius (11) vidit, aut denique, aut delineavit idem (12) in osse tibiæ, ex substantia exterius quidem admodum crassa, dura, compacta; interius autem cavernosa. Cariosi autem ossis tumores aut cariem sequuntur cujus externæ injuriæ causa fuerint, ut in maxilla inferiore puellæ quæ ex alto ceciderat, descripta in Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Historia (13), aut internum, ut sæpius, humorum vitium, sive ab lue venerea hoc sit, quemadmodum in tibiæ, imo, ut delineatio ostendit, femoris osse adnotavit Stalpartius (14), sive aliunde, ut in toto osse tibiæ invenit Bogdanus (15), causam

---

(1) Obs. Med. l. 4. c. 13.
(2) In Schol. ad Obs. Med. Anat. 94. Cent. 1.
(3) Sect. hac Obs. 15. §. 3.
(4) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 1.
(5) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, Ann. 1720.
(6) Epist. Anat. 14.
(7) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1706.
(8) Exercit. cit. supra ad n. 56.
(9) §. 13. & 24.
(10) Exerc. cit. Tab. 2. Fig. 3.
(11) Thes. Anat. Max. in fine ad litt. H.
(12) Thes. Anat. 10. Tab. 2. Fig. 10.
(13) A. 1727. Obs. Anat. 6.
(14) Cent. Poster. P. 1. Obs. 44. & Tab. 14. Fig. 1. & 2.
(15) Obs. Anat. Chirurg. 12.

referens ad eum morbum quem Arabes *Ventositatem Spinæ* appellarunt, & sane ex eo morbo ossa intumescere, notissimum est, neque in artubus solum, sed & alibi, ut Severinus (1) adnotavit, & singulari exemplo in maxilla inferiore confirmavit nuper Cl. Kaltschmiedius (2). Quam vero differant hi ossei tumores inter se, ubi aut cellularum quas comprehendunt, variam magnitudinem, aut variam, quæ his continetur cellulis, materiam spectemus, indicare possunt cum aliæ Observationes, tum præsertim quæ in laudatæ Academiæ Historia (3), & commentariis (4) leguntur, ut Farcyi in superiore tibiæ parte, ut Meryi in femoris processibus inferioribus, ut ejusdem in manus digitis. Cæterum vel cum exostoses nihil continent quod alienum ab natura ossium sit, ideoque aptum ad cariem, ad dolores, ad ulcera creanda; ipsa tamen extuberantia præsertim quæ magnæ ad articulos sunt, tendines impositos nimis distendendo, partium in quas hi desinunt, motibus vehementer officiunt: itaque in duabus quæ novissime indicatæ sunt, Meryi Observationibus nullo modo poterant illæ moveri: singulare autem est in ea quam Richius (5) Lutetiam misit, sensibilem flexionis motum in crure substitisse, cum pars inferior ossis femoris plurimum esset amplificata. Sed multo mirabilius est quod de Romana Matrona summus Anatomicus litteris mandavit Eustachius (6). Erant illi inferiora femoris capita *in tantum tumorem elata, ut viri vel maximi capitis magnitudinem longe superarent*, quemadmodum hanc tumoris naturam non credentibus cæteris Medicis sectio tandem in mortua demonstravit; Mulier tamen *ad omnes partes facile soluteque movebatur*, quæ res ab Eustachio animadversa, & hoc simul quod ea femoris capita *etsi adeo tumida ac turgida facta essent, nihilominus naturalem figuram retinebant*, ipsum, vivente adhuc muliere, ad verum assequendum perduxerat. Scite igitur Meryus in magna illa exostosi, quam in iisdem capitibus ab ipso descriptam paulo ante commemoravimus, impossibilem cruris flexionem tum a tendinibus vehementer distentis, tum a capitum figura deduxit adeo mutata ut ima horum facies ex convexa facta esset plana, imo etiam excavata.

58. Ex his alia colliges exostosium discrimina in figura, non modo in sede, quam & olim, & nostris temporibus vel in extremis oblongorum ossium animadversam vides, tametsi in eorum trunco quem appellant diaphysim, sæpius (quod negandum non est) dicatur occurrere. Sed & alia præter artuum ossa id vitii invadit: quorum exempla omnia non est instituti nostri commemorare. Ex libris qui nunc erant in manibus, quædam attigimus, unde facile existimes, quot possent ad hanc Sepulchreti Sectionem addi, in qua non recentia modo, sed & vetera desiderantur. Si alia quæris; cum alibi, tum in Gedanensi illa quam supra (7) indicavi, Dissertatione invenies. Cujus Auctor peculiarem insuper exhibet exostosis Claviculæ Observationem, quo in osse an ab aliis antea, tantæ præsertim magnitudinis, conspecta esset, non meminisse, fatetur. Vidi ego quatuor postquam illa Dissertatio exierat, annis exstantem in permagnæ sphæroidis modum e clavicula pariter sinistra, pariterque olim percussa, adolescentuli, origine Itali, qui Vindobona huc venerat, si forte post multorum tot, & tam varias, omnesque inutiles, medicationes hic posset qui curandum susciperet, invenire. Et mihi quoque, ut aliis, facile is tumor imposuisset ob ea quibus integebatur. Sed ossea subjecta durities, & firmissima cum clavicula continuatio fecerunt, ut ejus Dissertationis veniret in mentem, nec sine serra tunc adhibita curationem absolvi posse, pronunciarem: quam, ut de periculo nihil dicerem, nec

---

(1) De recond. Absc. nat. l. 5. c. 16.
(2) Progr. de raro Spinæ Vent. casu.
(3) A. 1737. Obs. Anat. 1.
(4) A. 1706. & 1720.
(5) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1739. Obs. Anat. 4.
(6) De Multitudine, c. 8.
(7) n. 57. vid. ejus c. 2.

ferrent gracilis, & delicati corpusculi infirmæ vires, nec admitteret prava a primordiis usque humorum constitutio: quæ omnia illi præsertim qui ægri matrem ne sine meo potissimum consilio quidquam fieri pateretur, pro sua erga me singulari humanitate monuerat, Pio Nicolao Garellio Equiti, & Cæsareorum Archiatrorum Comiti meritissimo, per litteras confirmavi, indicata simul quam necdum viderat, Gedanensi Dissertatione. Itaque nihil actum est, ipso quoque, ut ad me rescripsit, probante, & tumorem, inter initia sibi ostensum, nondum ulla exterius addita humorum subsistentium congestione, revera omnino osseum, & manifesto ex clavicula ipsa fuisse, affirmante. Qua structura igitur exostosis hæc esset, & quid contineret, non vidi. Vidi in altera quæ ex virili femore prostabat. De qua priusquam scribam, occurram tacitæ interrogationi cuidam tuæ. Scire enim avebis qui fieri possit, ut rigidissimæ durissimæque ossium laminæ in exostoses adeo se extendant.

59. Igitur primum fac eorum memineris quæ supra (1) ex quodam Valsalvæ Responso prolata sunt, esse aliquas, ut a primo videntur, exostoses, quæ nihil revera sint, nisi ligamenta, & tendines, quorum a subsistente materia crassitudo, & durities auctæ, ossis ad quod attenduntur, tumorem mentiantur. Quales post ictum, luxationem, aliasve ejusmodi extrinsecus illatas injurias aliquando occurrunt, & in Nobilissimo Abbate, Collega nostro, præsertim occurrebant, cui post luxatum ac repositum pedem diu in summo hujus dorso tanta certo loco durities exstitit, ut os aliquod extra suam sedem prominens plerisque videretur, quam tamen cerata gummi ammoniacum habentia, tempus, & ambulatio penitus denique sustulerunt. Nec aliæ fortasse fuerunt exostoses illæ quas ab se ipso secundum infimum utrumque cubitum diu gestatas scribit Severinus (2), perpetuo, dum iis inniteretur, incommodantes, donec post aliquot annos nullo remedio sunt discussæ. Eas in jumentis, ait, a veterinariis *soprosso*, quasi *super ossa factos accessus dici consuevisse*: quem locum ex innominato Auctore post alia nonnulla quæ mox apud Severinum eundem sequuntur, cum describeret Stalpartius (3), mirum est, quam male italicam vocem illam *soprosso* sic intellexerit, ut *ossium exulcerationem* diceret significare. Verum ut a falsis exostosibus ad veras, & ab ligamentis, tendinibusque ad propius adhærens ossibus periosteum veniamus; Boerhaavius (4) duplicem exostosis modum proponit, primum ubi solum periosteum obstruitur, deinde intumescens per varios gradus ad ossis duritiem pervenit; alterum, ubi lamellæ ossium a mutuis contactibus recedunt sic, ut viderit ossa cranii quadruplo crassiora quam secundum naturam, fungosa autem tota ut pumicem referrent. Priore igitur illo modo utaris licet ad exostoses illas explicandas quæ in exteriore ossium facie exstantes, ex compacta ossea substantia constant, ut in iis exemplis quæ ex Bidloo, Ruyschioque protulimus (5); multo autem libentius sic explicabis postquam explicationes legeris Cl. Hamelii (6), non solum non discrepantes, sed & propriis experimentis confirmatas, dum in viventibus bestiis excitatas ab se ejusdemmodi exostoses secundum varios indurationis gradus inspiceret, & unde proficiscerentur, attenderet. Quin etsi fatetur, exostoses alterius generis, id est spongiosas, necdum excitare potuisse; modum tamen indicat quo has quoque ex periosteo fieri concipiamus, denique concludens, quidquid vulnerat, irritat, inflammat, aut tumidum facit periosteum, cujusmodi injurias ante exostosium productionem persæpe constat accidisse, id omne his posse præbere originem: quæ Experientissimi Viri sen-

(1) n. 13.
(2) De recond. Abs. nat. l. 4. c. 9. §. 4.
(3) Schol. ad Obs. cit. supra n. 57.
(4) Prælect. ad Instit. §. 711.
(5) Supra, n. 57.
(6) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1743. Mém. 6. sur les Os, Obs. 31. & seqq.

tentia majus aliquanto apud te pondus habitura est, ubi Commentaria quæ antea scripsit, perlegeris, ossium productionem, & reparationem e periosteo deducentia. Quoniam tamen neque desunt qui adversantia opponant experimenta, & ipse, ut prudentem decet Observatorem, negat, se contendere, exostoses omnes a periostei morbo aliquo provenire; si eas excipiendas esse credas in quibus secundum alterum modum a Boerhaavio memoratum, ossis ipsius laminæ a laminis recesserint; non facile intelliges qua ratione, cum durissimæ sint, & rigidissimæ, dimoveri potuerint, & extrorsum urgeri, curvari, expandi, crescere; nisi si iterum molles factas censeas, & quasi ad cartilaginis naturam pristinam rediisse. Cujus mutationis extant sane in Medicorum libris complura exempla, quorum non pauca indicata videbis ab Eruditissimo Hallero (1); & ne a supra commemoratis Observationibus longius abeamus; Tulpius quoque (2) ossa vidit *adeo tenera, flaccida, ac mollia, ut instar ceræ scalpello facillime conciderentur*, & Richius (3) emollita invenit, ut illam exostosim pro specie quadam habuerit spinæ ventosæ scorbuticæ. Huc adde quæ haud semel a Cel. Heistero (4) non modo in pueris, sed & in viris deprehensa sunt tam mollia; ut scalpello facillime scinderentur, cum affecta essent spina ventosa: quamobrem sicut existimat a pravis humoribus venereis, scorbuticis, variolosis, rachiticis quoque; nam rachiticos extremorum ossium tumoribus obnoxios esse, constat; per sanguifera erosa vascula in ossium cava, & cellulas effusis, & oleum medullare vitiantibus; ut existimat, inquam, ab istiusmodi humoribus osseas lamellas emolliri; sic emollitas, ab eorundem congestione, & pressione extrorsum urgeri, & paulatim expandi, arbitratur. Quam, aut non valde absimilem explicationem quin sequaris in iis præsertim tumoribus quos lamellæ osseæ molles adhuc comprehendant, vix dubito, in illis potius hæsitaturus in quibus cum eæ rigidæ ac duræ undique perciperentur, moles tamen augeri pergeret, imo incrementum annis ultimis nancisceretur maximum, puta quantum digitorum illa apud Meryum (5): & claviculæ in Gedanensi Dissertatione (6); quanquam in his duobus exemplis restat explicationi locus, in hoc quidem propter cartilagineas partes in ambitu hic illic osseis interjectas, in primo autem ob eundem ambitum cariosis ulceribus, pluribus in partibus interruptum. Sed hactenus hæc; vel plura enim attigimus quam opus sit, ut cujus esset generis, & unde facta illa exostosis, intelligas, quæ a nobis in eo de quo protinus sermo fiet, conspecta est, & per dissectionem perlustrata.

60. VIRI annos nati ad triginta, de quo nihil aliud constabat, nisi apoplexia fuisse sublatum, Artubus in Gymnasium illatis cum ibi Anatomen docerem Januario mense A. 1732. extuberantia in sinistri femoris osse occurrit, sphæroidis forma, pomi autem mediocris magnitudine. Exstabat hæc aliquo supra inferiora ejus ossis capita intervallo, a facie posteriore. Serra os, ipsamque secundum longitudinem dissecta cum inspicerem, eam quidem ex osseis cellulis constantem vidi, medullari oleo liquido, & flavo scatentibus, ossis autem cavum quod extuberantiæ illi respondebat, majori copia refertum olei ejusdemmodi. Cujus utrobique flavedinem, & liquiditatem adnotatione dignam faciebat medulla in ulteriore ossis cavo subrubens, atque concreta; augebatque adnotandi causam tempestas præfrigida, qua cum cætera conglaciarent, pars illa olei ne minimum quidem concrevisset.

61. Mutatio ista medullaris olei in exostosi, & ad exostosim secuta hanc sit,

(1) not, *b*, ad Prælect. Boerh. in Instit. §. 401.
(2) c. cit. supra ad n. 56.
(3) cit. supra ad n. 57.
(4) Instit. Chir. P. 1. l. 5. c. 9. not. *a*, ad n. 5. & Diss. de Oss. Tumor. n. 28. & seqq.
(5) cit. supra, n. 56.
(6) cit. supra, n. 57.

ali præcesserit, tibi conjiciendum relinquo. Satis enim superque de osseis tumoribus, quantum ad præsens institutum attinet; scripsisse me, sentio, jamque has Litteras ultra eum quem initio putaveram, modum longe excrevisse. Nec tamen attigi tumores cunctos vel ex iis qui in artus inferiores maxime cadunt, quibus in artubus novissime substiti, cujusmodi inter cæteros Varices sunt, Œdemata, & pedum Clavi; tametsi viderim, nullos ex his esse in Sepulchreti huc respondente Sectione prætermissos. Sed de Varicibus nihil ferme habebam quod dignum esset adnotatione, nisi forte ad Bidloum (1) rejicere te vellem, ut immanem quorundam varicum magnitudinem cognosceres; ad quam jam quidem factam intelligendam, tunicarum venæ laxitatem, sive atoniam ponere necesse est, violentiores exercitationes, diuturniores stationes, graviorum onerum gestationes, & adversas motui sanguinis constrictiones, compressionesve, aliave id genus consequentem. Ad eam vero quæ fieri incipit, dilatationem assequendam non attinere valvularum laxitatem, quis concedat? Imo ad pervulgatum valvularum officium, huc maxime spectans, alterum addendum crediderim eodem pertinens, nimirum ut vinculorum instar, sive ligamentorum, ab uno ad oppositum ductæ parietem, venam quo ad ejus facere possunt, firment; ut minus, cum laxatæ sunt, aut laceratæ, mirandum sit, dilatationem augeri. Œdemata autem ibi satis proposui, ubi de chronicis viscerum, & de hydropicis affectibus scripsi: ex quorum antea habitis tractationibus accepta sunt in Sepulchreto exempla fere omnia quæ hic repeterentur. Nec de Clavis quidquam esset quod adderem, nisi tu de clavo illo insanabili sententiam nuper quæsivisses meam, cujus clavi tædio vitam inedia finire voluisse Virum] Consularem, eundemque Poetam non ignobilem Silium Italicum, a Plinio minori (2) scriptum est. *Causa mortis*, inquit, *ei fuit valetudo. Erat illi natus insanabilis clavus.* Si plura his scripsisset; qualis ille clavus, aut ubi fuerit, de me non quæreres, ut opinor. Vis, divinem igitur. Neque enim cum Celsum (3), Aetiumque (4) perlegeris, ignoras, non modo in pedibus, sed etiam in oculis, nedum alibi, clavos nasci posse, & eorum qui in oculis nascuntur, alium esse qui ab Aetio, ac qui a Celso clavi nomine designatur; ille enim Uveam tunicam extra oculum non parva ex parte prolapsam, & jam duram factam, non secus ac Paulus (5), & Actuarius (6), intelligit; Celsus autem callosa in albo oculi tubercula: qui & clavos alibi extantes, non solum ex contusione, sed ex aliis etiam interdum causis oriri, scribit. Hos tamen omnes sive in pedibus, sive in oculis, sive alibi natos, a figuræ similitudine clavos esse dictos, cum scias; præclare vides, uno hoc nomine quam variæ & natura, & sede, & causis res comprehendantur, nec solum pro his varietatibus, sed & pro asperiore curandi ratione (7) quam facile insanabiles, & tædii, atque adeo dolorum pleni esse possint clavi aliqui, ne dicam omnes, in homine præsertim qui *annum quinctum & septuagesimum excesserit*, & *delicato* sit *corpore*, qualem Silium fuisse, idem Auctor docuit Plinius (8). Quæ omnia etsi ita sint, tamen in tanta rem, ut quisque velit, accipiendi facultate, &, quod consequitur, veri assequendi difficultate, nemini quidem, aliter existimanti, firmiter adversari me posse, credam; sed non propterea fortasse fiet quin ad veri similitudinem propius accedere tibi videar, si dixero, non alium hic a Plinio clavum designatum esse, quam pedum. Qui enim oriuntur in oculis, rariores, sunt; cæteros

(1) Dec. 1. Exercit. Anat. Chir. 6.
(2) L. 3. Epist. 7.
(3) De Medic. l. 5. c. 28. S. 14. & l. 7. c. 7. S. 12.
(4) Medic. Tetrabibl. 2. S. 3. c. 34.
(5) De Re Med. l. 3. c. 22. ubi de prolapsu ocul.
(6) Medic. l. 2. c. 7.
(7) Vid. exempla plura apud mox citandum Lochnerum, & in Epistola indicanda.
(8) Epist. cit.

autem *nonnunquam quidem etiam alibi*, *ſed in pedibus tamen maxime naſci*, & Celſus (1), Græcique illi (2), & res ipſa adeo confirmant, ut qui, nulla addita ſedis mentione, clavum dicit, is, præſertim ſi Medicus non ſit, pedis clavum potius quam alterius partis, ſignificare videatur: quanquam ne Medicus quidem eam facile mentionem, aliudve adjunctum omittet, ſi clavi nomine deſignare aliud velit quod minus frequenter ſoleat eo vocabulo indicari, cujuſmodi ſunt oculorum clavi, aut furunculorum quoddam genus, quod *nonnullos clavum*, *aut ſpinam appellare conſueviſſe*, leges apud Ingraſſiam (3), aut pedum ipſorum quidam clavi ſic accepti, ut ab Auctore Medicarum, quæ Galeno adſcriptæ ſunt, Finitionum (4); in iis enim hæc legitur, *Clavus eſt ulcus in pedis planta orbiculatum, quod callum contraxit.* Cujus definitionis ſi Medico erudito Lochnero (5) veniſſet in mentem, cum ſpeciem *malignioris* cujuſdam *clavi* in pedis eadem parte ſæpe ab ſe non ſine conſecuta morte conſpectam deſcriberet; illius mentionem, ut opinor, libentius feciſſet, quam morbi, a Priſcis *gemurſæ* appellati, ut pote qui, ſi vel clavi aliqua ſpecies fuit, non tamen in planta, ſed quod ait Feſtus (6), *ſub minimo pedis digito*, imo *inter digitos pedum naſcebatur* ut ſcripſerat major Plinius, pariter ab Lochnero laudatus, libro quidem 26. ſed capite 1. de gemurſa loquens, ut de morbo *celeriter in Italia reſtincto* jam olim, ut *etiam nomen* eſſet *obliteratum.* Quæ omnia exempli cauſa commemorare volui; non quod minoris Plinii ævo tot clavi ſignificationes fuiſſe apud Medicos, non modo apud cæteros, credam; ut certe erat apud omnes illa qua propterea ipſum quoque uſum eſſe, conjicio. Ex quo, & ex verbo etiam quo rem enunciavit, *natus*, haud ita omnium, ut hujuſcemodi morborum, proprio, illud ſimul intelliges, cur in ſententiam non iverim, ut alias facere ſolitus ſum, Medici alterius Doctiſſimi, qui ſingulari Epiſtola, annis ſuperioribus de Silii Clavo edita, fuiſſe hunc, cenſet, capitis dolorem illum, quem Clavi nomine tamen vocatum ante Valeſcum de Taranta, id eſt ante ſeculum XIV. ſe invenire non potuiſſe pro ſua laudabili ingenuitate fatetur. Vale.

---

(1) Sect. 14. cit.

(2) Aet. Tetrabibl. 4. Serm. 2. c. 82. & Paul. l. 3. cit. c. 80.

(3) De Tumor. p. n. ubi de Furuncul.

(4) Jam propius finem.

(5) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obſ. 192.

(6) De Verbor. Signific. l. 7.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LI.

De Vulneribus, & Ictibus Capitis verba fiunt.

TOT sunt quæ ad Vulnera, & Ictus attinent in Valsalvæ schedis Observationes, ut si unis Litteris complecti velim universas; librum videar ad te mittere, non epistolam. Itaque dividere coactus secundum varias illorum sedes, eas quæ ad Caput spectant, nunc mitto, cæteras deinceps missurus. Ab iis autem incipiens in quibus cranium nihil, aut levius fuerat læsum, ad eas progrediar in quibus plane fissum, aut perfractum inventum est.

2. ADOLESCENS annorum sexdecim conjecto lapide percutitur in sinistra sincipitis parte prope suturam Lambdoidem, intervallo duorum circiter digitorum a Sagittali. Nullum consecutum est symptoma notatu dignum, nisi quod vulneris labra tumuere, idque aliquot tantum dies ante undecimum. Quo die se prodidit febris cum frigore, & vomitu, at sine ulla capitis molestia. Subsecuti sunt motus convulsivi, aphonia, surditas, cæcitas, & decimo quarto die ineunte, mors. CRANIUM erat illæsum; & tamen subjecta vulneri Dura meninx tanto ferme spatio, quanto fuerat vulnus, inventa est crassior, laxior, superficie inæquali, colore ad subflavum vergente: & inter ipsam, & Piam pus concoctum stagnans inter processum Falcatum & huic vicinam partem cerebri superiorem ad anteriora usque. Cæterum in toto ipso cerebro nulla quæ sub sensum caderet, deprehensa est læsio.

3. VIR ad sexagesimum accedens annum, baculi ictum excipit paulo supra extremam frontis, & sinistri temporis partem, nullo tunc, aut proximis diebus apparente symptomate; ut ipse per se quotidie ad Bononiense S. Mariæ de Vita Nosocomium veniret, ubi vulneri, cutaneo prorsus, & nullius momenti credito, consueta remedia adhiberentur. Quin etiam per eosdem quatuor, aut quinque dies in foro perstitit castaneas vendens, ut solebat, præfrigida tempestate. Sexto autem circiter die deterius fit vulnus, febrisque cum frigore, & rigore invadit: quæ ad eundem modum quotidie recurrens, nullo alio accedente symptomate, quam levi sauciatæ partis gangræna, sensim hominem confecit. CADAVER contractum erat a frigida, ut videbatur, aeris constitutione. E vulnere saniei nonnihil inter extremum marginem Temporalis musculi, & os descenderat. Gangræna autem erosione sua vulnus ad amplitudinem monetæ quæ *scutum* Romanum dicitur, dilataverat: ibique os nudum in conspectum veniebat. Exsecto cranio, ne diligentiori quidem instituta perquisitione ullum potuit læsionis indicium in eo osse animadverti. Meninges tamen eo toto spatio quo os ipsum detectum fuerat, & saniosæ, & aliquanto crassiores inventæ sunt. Subjectum his cerebrum levem quidem, sed tamen evidentem læsionem contraxerat. Nam exterius ad parvi ciceris magnitudinem corrupta erat ejus substantia, & in medio pertusa foramine perquam exili videbatur. Hoc cum ea corruptione non ultra exiguam altitudinem descendebat.

4. Priusquam alias huc attexam ejusdemmodi historias, nonnulla facile ex me quæres; illud primum, quomodo illæso osse, læsæ tamen subjectæ meninges, & purulentæ, ac saniosæ fuerint; quin cerebrum quoque ipsum in Viro non sine aliqua noxa repertum sit? Berengarius quidem, sicut habes vel in II. ista Sepulchreti Sectione (1), fieri posse, suspicabatur, ut sanies per cranii poros ex vul-

(1) L. 4. in Schol. ad Obs. 1.

nere externo transiret, præsertim si ex vulnere liberum exitum non haberet: quod nonnunquam certis quibusdam locis accidere posse non est negandum, ut puta qua vascula sanguifera trajiciuntur, aut qua suturæ laxiores sunt. Plerumque tamen satius est cum ipso credere quod Celsi (1) verbis eloquar, *osse toto integro manente, intus ex ictu venam aliquam in cerebri membrana ruptam aliquid sanguinis mittere:* rumpi autem illam ex violenta cranii concussione. Ad eumdemque modum plures explicabis, allatarum similes, Observationes, ut Maucharti (2) in primis illam in qua ad decimum usque diem signum malum apparuit nullum, & tamen sub cranio undique illæso quantum noxarum lateret, dissectio ante decimum quartum repente mortui monstravit. Quo autem modo fieri possit, ut in calvariæ concussione vasa intra illius cavum rumpantur, a Petro Simone Rouhaultio (3) fuse indicatum est. Quod si concussio vix ulla fuerit, & intra minime vitiatum cranium interiora læsa reperiantur; videsis qua ratione conjiceret Bohnius (4) id accidere potuisse in sua, & aliorum Observationibus; cujus ex scriptis (5) non paucas excerpes quas huic Sepulchreti Sectioni adjungas. Verum ut ad eas quas ex Valsalva proposuimus, redeamus; quæres deinde, cur sanguis intra calvariam effusus, non continuo, sed tot denique post diebus inceperit suæ effusionis signa dare? Nimirum quia tenui ex vasculo tenuissimæ guttulæ sensim lenteque destillantes, non nisi aliquot interjectis diebus, ad eam copiam quæ manifesto læderet, simulque ad eam corruptionem pervenire potuerint quæ meninges, cerebrumque vitiaret. Utrumque autem citius factum est in eo qui præfrigido aeri se jugiter objiciens, causam præbuit, ut contractis exterioribus vasis, plus sanguinis, ejusque ob cohibitam insensibilem perspirationem minus salubris, ferretur per interiora. Contraria quoque externa causa eosdem potest effectus producere, sanguinem concitando, & fervefaciendo, ut in filio Theodori ex levi ad speciem vulnere capitis mortuo, sicuti, nec sine ratione Vallesius (6) conjicit, cum postquam *nona die* fuerat *in sole versatus*, prima *accesserit febris decima die.* Quod si quæras, cur de duobus quorum historias scripsimus; is quem citius febris prehendit, nullo præter hanc malo; is vero quem tardius, tot aliis gravissimis accedentibus confectus sit; multiplex discriminis hujus causa potest afferri: primum mora ipsa, qua & copia, & pravitas, in pure, quamvis concocto, latens, facile aucta est effusæ materiæ: deinde alia in alio corpore, aliaque ætate humorum, & partium dispositio: denique alia a conjecto lapide, alia a baculo illata violentia. Sic libro Epidemiorum V. (7) *qui lapide in caput percussus fuerat a Macedone*, vides, ut *voce destitutus esset*, ut *nihil omnino audiret*, ut *moveretur*, id est *convulsive*, quemadmodum recte interpretatur idem Vallesius (8), quæ ferme ea sunt quæ noster passus est Adolescens; sed tardius, videlicet undecima die, non, ut ille, tertia; neque enim ut ille, ab ictu cecidit, neque calvariam habuit fissam, idque *supra tempus dexterum*, quemadmodum eadem, paulo fusius repetita libro VII. (9) docet historia, minime animadvertente Vallesio, qui tot alias animadverterat, & quærente propterea, *qua parte capitis percussus* ille *fuerit*. Qua ex historia variam & vim percutientis corporis, & sedem præterea percussi capitis in hujus vulnerum discriminibus attendendam esse, intelligis. Sed jam alias subjiciamus.

5. Juveni annorum circiter viginti trium duo vulnera cæsim infliguntur, al-

(1) De Medic. l. 8. c. 4.
(2) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 40.
(3) Traité des Playes de tête, chap. 4. & 10.
(4) Differt. de Trepanat. difficult.
(5) Etiam de Renunc. Vulner.
(6) Comm. in l. 7. Epid. ad 29. & in l. 5. ad 97.
(7) n. 24. apud Marinell.
(8) Comm. ad eam historiam, quæ ipsi est n. 56.
(9) n. 18.

terum in sinistra parte frontis, alterum quasi e directo in occipite. Inanis est ad vomitum irritatio. Moritur circa diem vigesimum quinctum. CAPUT secando, nihil intus, extrave repertum est adnotatu dignum quod ad vulnus occipitis attineret. Vulnus autem frontis primum exterius saniem circa se inter cutem, & cranium ostendit, quæ ibi pericranium, & cutis ipsius interiorem faciem herpetis instar exedentis eroserat, & anteriorem, eandemque superiorem musculi Temporalis partem nonnihil separaverat. Intus vero, quanquam os frontis nihilo magis quam occipitis, læsionem ostenderat; tamen inter illud os, & Crassam meningem sanies erat ad drachmas duas, quæ eam meningem eroserat. Quin etiam a dextris sub cranii superiore parte in vasorum sanguiferorum meningis ejusdem interstitiis materia inventa est saniei similis; sed densior. Cætera intra cranium secundum naturam se habebant.

6. SENEX annos natus ad sexaginta, epilepsiæ valde obnoxius, dum ea correptus in terram cadit, simul thoracis sinistram partem, simul capitis idem latus supra Temporalem musculum offendit. Thoracis ea pars multum dolet: difficilis est respiratio, & principio sanguis vomendi conatu per os ejicitur. Caput imbecille est, obtusum, grave; ut interrogatus, vix respondeat. MORTUI Thorace aperto, sinistra cavea sana; in dextera autem serum ad libram circiter invenitur, & pulmo superius ad pleuram adhærens, totusque, ut in peripneumonia solet, induratus. Cordis ventriculi concretiones polyposas continebant, & dexter quidem majorem. In Capite sinister musculus Temporalis contusus aliquantum: cranio autem recluso, inter sinistrum os Petrosum, & Duram meningem concreti sanguinis portio invenitur, arcte adeo eidem meningi adhærens, ut non nisi vi separari possit. Cæterum Pia ad vasorum latera *gelatinosam* seri concretionem; ventriculi paululum serosi humoris ostenderunt: reliquum cerebrum sanum fuit.

7. VIR quadraginta annos natus ex alto cedens, oculum sinistrum contundit: cuti autem supra supercilium ab acuto forsan lapide laceratur. Principio febre corripitur: quæ nonnihil postea remissa est. At circa duodecimum diem, post admissum errorem in exacta vivendi norma, vehementior febris supervenit: cui circa decimum quartum convulsio accedit totius sinistræ faciei partis cum sævo in ipso oculi bulbo dolore. Mors tandem circa vigesimum secuta est.

CAPITE perlustrato, conspecta hæc sunt. Laceratæ supra supercilium cuti is suberat nervus qui ex orbita erumpens, sursum per frontem reflectitur, ut aut contusus, aut alia ratione facile violatus convulsionem ciere potuerit. Oculi autem bulbus extima parte putrescens, levem erosionem attulerat ossi quod orbitæ, & cerebro interjicitur, sic tamen, ut hoc eo quidem loco sanum esset. Nam sinistram versus occipitis partem modica cerebri portio a nativo colore ad subfuscum vergebat. Dura autem meninx ei portioni respondens, exterius sanie madebat leviter.

8. Quanquam in casu ab alto præter eam quæ manifesto contusa est, partem non raro accidit, ut alia quoque minus evidenter contundatur, eoque minus mirandum est, imo osse frontis alliso, noxam, & saniem intus ad occiput repertas esse; tamen in Juvene quoque (1) a sinistris vulnerato, cum saniei similis materia a dextris inventa sit, & in Sene (2) non ea pars thoracis quæ humo afflicta fuerat, sed opposita internum vitium ostenderit; inferius (3) de his aliquid adjiciemus: ut de convulsionibus pariter, nervi læsiones qui sub supercilio reflectitur, consequentibus. Nec tamen ei nervo dumtaxat, sed & saniei qua meninx Crassior madebat, & convulsiones, & mortem hujus Viri tribuimus: ut Senis morbum, & interitum partem peripneumonicæ pulmonis constitutioni, partim sanguini inter cranii basim, illamque meningem concreto, ad eandemque non

---

(1) n. 5. (2) n. 6. (3) n. 16. & 41.

minus adhærenti, quam in viro adhærebat, qui ex casu ab alto intra quatriduum interfectus proponitur in Commentariis Petropolitanæ Imper. Scientiar. Academiæ (1). Cæterum quæ intra cranium noxæ, ipso illæso, in his tribus Observationibus deprehensæ sunt, ad eundem modum explicari posse, intelligis, ad quem duæ quas ante ipsas legisti, explicatæ sunt (2). Neque aliter explanandas quinque censebis, quas continuo subjiciam, cranio quidem exterius læso, sed intus omnino integro.

9. SENEX annorum circiter septuaginta ex alto in terram cadens, posteriorem dexteram sincipitis partem allidit. A casu semistupidus jacet: & quamvis paulo post stupore discusso, suis se pedibus in Nosocomium conferat, negat tamen, se quidquam de casu scire, ullamve ejus rei memoriam habere. Nulla vulnus primis diebus symptomata comitabantur. Sed vix septimo die superato, gangræna vulnus corripitur: gangrænæ autem febris adjungitur. Attamen illa paucorum dierum spatio sublata, hæc quoque tollitur. Post hæc æger de gravante posteriora capitis dolore queritur, nec tamen vehementi. At circa diem decimum septimum triduo quasdam per artus tensiones sentit. Circa vigesimum autem febre corripitur cum rigore, & vomitu. Quæ sine vomitu deinceps modo bis, modo ter quotidie revertens, omnibus sensim deficientibus actionibus, ægrum confecit circa trigesimum diem. SINCIPITIS os dexterum prope Sagittalem, & Lambdoidem suturam, exteriorem laminam comminutam habebat; intus vero erat omnino integrum. Inter utramque meningem, & in cerebri ventriculis serum inerat; ut universum uncias ferme quatuor æquare posset. Cerebrum molle erat, & flaccidum: & laxiori spatio intra cranium claudebatur.

10. Quatuor in hunc ægrum convenire videbantur eorum quæ cum sunt, magna cerebri credi potest fuisse concussio: casus ab alto, stupor casum continuo sequens cum ipsius casus oblivione, non perfractum cranium, & majus inter hoc, cerebrumque intervallum. Ludovicus Duretus (3) ad illum Coacarum locum: *Quibus concussum est cerebrum, doluitque percussis, aut lapsis; continuo voce capti non vident, nec audiunt, ac fere moriuntur*, satis indicat, quanto opportunius concussioni sit cerebrum, *si forte priscam amiserit ubertatem quæ totam calvariam occupabat.* Hanc autem ubertatem Falloppius (4) ut non secus ac Fernelius (5) in pleniluniis, *quando luna lucet tota nocte*, agnoscebat, sic *quando non est plenilunium, calvariam non prorsus repleri a cerebro, sed adesse spatium aliquod, & vasa, quæ colligant, esse aliquantulum distracta*, affirmabat *esse verissimum*, idque se *in dissectionibus observavisse.* Quod an alii postea Anatomici, non verbis tantum, ut Piccolhominus, a me tibi alias (6), cum in hunc eundem incidissem sermonem, nominatus; sed accuratis observationibus confirmarint, non memini; tametsi ea confirmatio valde congruere cum sententia illorum potuisset qui pro variis lunæ phasibus variam morborum vim, capitis præsertim, variumque ex hujus vulneribus periculum esse, non dubitabant. Memini tamen, cum apud quosdam, & nominatim apud Joannem Salzmannum (7) in quibusdam subjectis inter anteriores cerebri lobos, & cranium *interstitium ad pollicis crassitiem excedens* (an *accedens*) *quandoque conspici*, legisse; tum mihi quoque non æque saltem in omnibus repletum cerebro cranium esse visum, ut in Adversariis (8) indicavi: quanquam varietas hæc an variis lunæ phasibus responderet, neque illi ajunt, neque ego, ut verum fatear, unquam attendi. Non me quidem fugit, ut olim Glissonius (9) scripsit, *in vivis animalibus esse tantum potentia, non actu* inter ven-

(1) Tom. 7.
(2) n. 4.
(3) Interpret. l. 3. tr. 2. c. 2.
(4) Tract. de Vulner. c. 12.
(5) Pathol. l. 7. c. 8.
(6) Epist. 4. n. 32.
(7) Differt. de mira cranii Fract. §. 17.
(8) VI. Animad. 84.
(9) Tract. de Partib. Continent. c. 16. n. 21.

tris viscera *cavitates* & *vi æquabilis compressionis musculorum abdominis omnes* illius *partes contiguas esse*; ita hodie inter quascunque viventis corporis partes nullum usquam a Præstantissimis non paucis Viris intervallum agnosci. Attamen cum immutabile cranium sit; cerebrum autem magis, minusve possit turgere sive ab lunæ phasibus, ut ab Doctissimo Meadio (1) traditum est, sive a quacunque causa quæ sanguinem augeat, aut expandat; non satis video, cur illud minus, magisve a calvaria distare interdum posse vel in viventibus, pernegemus. Accedit huc substantiæ ipsius cerebri contractio ac densitas, quæ undecunque adveniat (nam vel ab senectute ipsa fieri, censebant Veteres; & in his Liebautius (2)) molem imminuat cerebri, &, quod consequitur, a calvariæ fornice retrahat, necesse est. Littrius (3) certe & qualem dicimus substantiam cerebri, & a cranio non modice distantem offendit in robusto juvene qui vehementissimo cursu caput quanta maxima vi potuit, ad parietem allidens, se puncto temporis interfecerat. Quamvis autem eam cerebri constitutionem ipse pro concussionis effectu habeat; erunt fortasse qui cum Dureto pro causa habere malint concussionis vehementioris, multo autem plures calvariam minime fractam, ejusque ad corpus durum, & immobile allisionem. Nosti enim quantum utrique huic causæ concussionis cerebri a Chirurgis recentioribus tribuatur, secundæ quidem propterea quod *cerebrum agitatum versus corpus durum: & retro pulsum per illud, subit uno momento duos motus contrarios*; primæ vero, quia *si cranium non frangitur, totus impetus percussionis dirigitur ad cerebrum*, quippe nulla ex parte *interceptus* a magna fractura, aut ab *osse in plura frusta diffracto*. Cur igitur, inquis, cum in Sene quem modo ex Valsalva descripsisti, neque causæ deessent hæ duæ; caput enim ad solum alliserat, craniumque non habebat perfractum, & tot alia esse viderentur, ex quibus magna conjici posset cerebri concussio; ille tamen non ante trigesimum diem est mortuus, nec gravia adeo passus est mala, neque intra cranium quidquam sanguinis, aut puris ostendit? Credo, quia ex alto quidem, sed fortasse neque ex altissimo loco, neque in saxa cecidit, & pars impetus percussionis ad lamina, quæ comminuta est, cranii exteriore intercepta fuit. Stupor autem levis, brevisque, & oblivio quæ tum acciderunt, cum sine cæteris malis acciderint quæ ab Hippocrate sunt enumerata, minorem concussionis violentiam significarunt. Noster enim Petrus de Marchettis, ut in Sepulchreto quoque istic (4) habes, *aliquot ex prolapsu, aut ictu læso capite, apparente solo hoc symptomate* (*mentis* videlicet *alienatione cum privatione sensus, & motus*, quæ fame graviora sunt quam quæ nostri Senis casum continuo exceperunt) vidit *sequenti die omnino liberatos*. Cum propter hæc igitur fuerit concussio levior, eoque levior, si forte jam tum cerebrum molle erat, & flaccidum, aut ad hanc constitutionem accedens, non mirandum est, quod crassiuscula vasa sanguifera perrupta non sint, sed ea dumtaxat tenuissima unde lentissimo defluxu quatuor illæ seri unciæ destillarint, quæ sensim læsis actionibus hominem denique peremere. Quod si forte humorem illum ex ruptis tenuissimis, non sanguinis, sed lymphæ vasculis, sensim provenisse, malueris, arbitratus, sic facilius intelligi tum horum disruptionem, tum longam effusi illius sine evidenti corruptione moram; habebis, quibus auctoribus id sentias, & in iis Rouhaultium (5), & ante hunc Bohnium, qui dissectiones, etiam suas, unde hoc conjiceretur (6), produxit, & quod in medio primum reliquerat, in altero Scripto (7) se lym-

(1) De imper. Sol. ac Lun.
(2) Schol. ad Holler. Comm. in Hippocr. Aph. 58. S. 7.
(3) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1705. Obs. Anat. 12.
(4) Schol. ad Obs. 12.
(5) Tr. cit. supra ad n. 4. c. 11.
(6) De Renunc. Vuln. Sect. 2. c. 1.
(7) De Trepan. diffic.

phæductus *circa anfractus imprimis cerebri* in quodam puero *turgidissimos* vidisse, confirmavit. Cæterum in cerebri concussione, vasorum aliquod rumpi, ex creberrimis quidem Observationibus apparet, quibus accensere potes editam a Christiano Vatero (1); tamen in lethali concussione id esse perpetuum, quasi effusi humores semper, cerebri autem concussio nunquam per se interimeret, ab iis tradi posse non videtur, quibus laudata Littrii historia, itemque altera Cl. Hævelii (2) cognita sit. In neutra enim a gravissima capitis allisione quidquam effusi inventum est. Nec siquis dicat, ideo effusionem non esse factam, quod protinus a concussione simul cum vita humorum motus desierit; quidquam proficiet. Nam præterquam quod ex secunda historia liquet, hominem duodecim circiter horas ab allisione vixisse; certe neutrum effusio, quæ nulla erat, occidit. Sola igitur per se cerebri concussio id fecit. Quamobrem vel quando effusio conjuncta sit; dubitare sæpe licet, hujus, an illius vis major fuerit ad necandum. Quo autem modo vehementius percussi cranii particulæ concutiantur, concussæque vel majorem quam sua est, concussionem cerebro afferant, hujus autem concussio propriam, non magis invisibilem, quam teneram, intimam structuram, hujus fibras contendendo laxando, contorquendo, comprimendo, complicando, lacerando, aut quavis alia ratione vitiando, inutilem necessariis muneribus reddat, conjecturas legere Bohnii (3) poteris. Quibus perlectis, supervacuum fortasse credes inquirere, an vitium aliquod ejusdemmodi in nervorum quoque trunculos, ubi ex Oblongata jam egrediuntur, medulla, a magna cerebri concussione inducatur, & num, si inductum sit, ipsum per se solum gravissima illa omnia afferre possit mala quæ tum sequuntur. Jam vero, his disquisitionibus sepositis, ad graviores quam in descripto Sene, vulnerum capitis effectus, sive consecuta in vivis, sive in mortuis reperta spectemus, proponendos pergamus.

11. Mulier quadraginta amplius annos nata, e scala alta cadens, sinistram sincipitis partem lædit paulo supra os temporis. A casu quasi exanimis jacet: tamen paulo est sana, ut antea, esse videtur, neque læsio nisi cutis, apparet. Quæ tametsi circa decimum quartum diem gangræna, febri comitante, prehenditur; intra dies tamen paucos illa primum, mox hæc abigitur. Verum ante trigesimum diem iterum febris ingruit, cum frigore: eique circa trigesimum quartum apoplecticus affectus accedit cum aphonia, & motus privatione in tota dextera parte corporis, sensu superstite. Attamen quæ dicebantur, se intelligere, nutibus significabat: partem autem illam quædam quasi convulsiones epilepticæ, interdum toto corpore excitatæ, non minus quam sinistram, movebant. Tandem circa quadragesimum diem est mortua.

Cranii exterior lamina qua parte caput læsum fuerat, in semicirculi formam aperta erat; sed ossis interiora erant integra. Piæ tamen meningis pars illa quæ ei loco subjiciebatur, saniosa erat, & cerebrum ad eundem locum subfusco pallido colore infectum. Ventriculi autem ejus sani, ut & tota pars dextera.

12. Virgo annorum viginti quinque, in terram cadens, peracuto lapide in sinistra frontis parte sauciata est. In Nosocomium excepta, assidua febri torquebatur, quæ in dies augescebat. Vulnus corripi gangræna cœpit: quæ tempestate illa (mensis erat Junius A. 1689.) vulneribus omnibus superveniebat. Aliquo post tempore quasi fatua ægra facta, vix audiebat, non loquebatur, in adstantes oculos defigebat. Accessit denique totius corporis tremor: quo durante mortua est initio diei duodetrigesimi.

Os vulneris subjectum parva exterius fovea, & quasi foramine excavatum erat, circum quod tres conspiciebantur rimæ. Sed neque hæ, neque foramen

(1) Eph. N.C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 165.
(2) Commerc. Litter. Ann. 1741. Hebd. 14. in fin.
(3) c. 1. cit.

ad interiora perveniebant. Meninges tamen qua parte vulneri respondebant, erosæ erant ambæ, & hinc serosa colluvies prodibat, quæ per universam cerebri substantiam diffusa, gravi ipsam odore, & nigricante colore infecerat.

13. Si forte eadem fuisset tempestas qua, ut hujus Virginis, sic & Mulieris, & Senis de quibus novissime, & Viri de quo initio ferme (1) dictum est, capitis vulneri gangræna accessit; locus huc forsan attineret ex libro IV. Epidemiorum (2): *In Aeno quicunque capite vulnerati, horridi erant, maligni, & suppurati*, omnino autem ea quam istic in Sepulchreto (3) habes, Pigræi Observatio annum quendam memorantis *in quo capitis omnibus vulneribus prope superveniebat gangræna*. Quædam certe pravæ aut alimentorum præcedentes, aut aeris præsentes, quantumvis interdum sensibus occultæ, constitutiones vitium communiter, aut morbum alium addunt morbis in eo tempore contingentibus, ut sæpe a medicis adnotatum est, vulneribus præsertim fere cunctis gangrænam, velut annis superioribus Lutetiæ Parisiorum (4), itemque in ea ipsa de qua sermo est, Urbe Bononiensi (5).

14. Adolescens annum agens duodevigesimum, gracilis, & subnigri coloris, jacto lapide percussus ad alterum ossium sincipitis qua ex ipso Temporalis oritur musculus, biduum transegit sine ullo, si febrem excipias; quod adnotatione dignum esset, symptomate. Postea autem in S. Mariæ de Vita Nosocomio decumbenti vulnus die sexto factum est lividum; quod ex eo prodibat, vehementer fœtidum; & febris acuta. His prope octavum soporosa accessit affectio; ut interrogatus memini responderet. Interdum suspiriosas emittebat voces. Facies tota facta erat tumida, & flava. Cum his omnibus ad undecimum parvenit diem, quo cum ingenti superexpiratione interiit. Cadaver universum icterici videbatur. Ex vulnere purulenta materia plures sibi fecerat vias inter cranium, & cutem: quam etiam eroserat. Os autem a lapidis ictu aliquid asperitatis superficie tenus contraxerat: nullamque ab interiore facie læsionem, quæ sub sensum caderet, ostendit. Attamen inter os, & Duram meningem in hujus vasorum interstitiis materia cinerea animadversa est, non multum puri densato absimilis, ea dumtaxat parte quæ ictui subjecta fuerat: eademque dumtaxat parte cerebrum quoque ad duorum digitorum transversorum profunditatem livorem contraxerat. Reliqua intra cranium omnia sana erant. Sana quoque in Thorace omnia. Sanguis autem erat maxime fluidus, si in dextero cordis ventriculo excipias polyposæ concretionis inchoamentum.

15. Adolescens alter eadem ætate, sanguineo temperamento, habitu autem subpingui præditus, Kalendis Novembr. A. 1688. in superiore frontis parte ad lævam sauciatus, continuo cadit cum aliqua capitis perturbatione. Inde ad S. Mariæ de Morte Nosocomium adductus, felicem curationis exitum sperare posse videbatur, cum sine febre naturalia munia satis obiret. Ecce autem die undecimo febris ingruit: quæ postridie gravior facta, secandæ iterum venæ causam præbuit. Vulnus pro concocto pure, serosum & sanguinolentum emittebat humorem: pars frontis vulneri subjecta intumescebat: dolores autem capitis, artuum, & dorsi accedebant, qui sub decimi quincti diei finem in spasmodicas affectiones degenerarunt. Eodemque tempore, cum illo ineunte die delirare cœpisset adeo, ut vinculis coerceri debuerit, vivendi finem fecit. Integumentis communibus circa vulnus dissectis, multa huic circumjecta saniosa materia inventa est, quæ ubi frons intumuerat, ad oculum usque extendebatur. Os autem a sauciante ferro

(1) n. 3.
(2) n. 26. apud Marinell.
(3) In Schol. ad §. 6. Obs. 6.
(4) Malovin. Mém. de l'Académie Royale des Sciences, Ann. 1741. & 1748.
(5) Vid. Commerc. Litter. Ann. 1738. Hebd. 42. n. 1. sed & aliis postea annis idem accidit ibidem.

ſuperficie tenus dumtaxat læſum fuerat. Hæc exterius. Intra cranium autem inter Craſſam, Tenuemque meningem, qua parte hæc vulneri reſpondebant, ſanioſæ materiæ copia reperta eſt; quamvis nullam in iis membranis, nullam in toto cerebro læſionem animadvertere licuerit, niſi quod ſanguifera vaſa quæ ſub pure latebant, a nigerrimo coagulato ſanguine quaſi varicum inſtar turgebant. Thoracis viſcera, quæ aliquando in ejuſmodi morbis affici ſolent, illæſa erant: polypoſa tantum concretio in dextero cordis thalamo conſpecta eſt.

16. Ex his quae ſub finem hujus hiſtoriæ ſcripta ſunt, intelligis quare in extrema ſuperiore hiſtoria adnotatum ſit, ſana in thorace fuiſſe omnia. Quas autem interdum Valſalva noxas in thorace eorum vidiſſet qui capite vulnerati deceſſerant, proximæ quatuor oſtendent Obſervationes. Earum prima confirmare ſimul poterit quædam ex iis quæ alias (1) ſcripſi de nervi ſub ſupercilio reflexi læſionibus. Nam pro harum diverſa vi, & conditione leves interdum, & in oculo ſubſiſtentes, graviſſime autem aliquando, & latius diffuſæ convulſiones oriuntur. Ad leves illas ex parte aliqua fortaſſe attinet is quem alias memoravi, Coacarum locus (2), *viſus obſcuratur in vulneribus incuſſis in ſupercilium, & paulo altius*; ad graviſſimas autem, ut puto, Lanciſii verba, alias (3) producta, *vulnera iis locis perículoſiora ſolere accidere*, eodemque ex parte ſaltem attinuiſſe, crediderim, ut convulſionem faciei in Viro cujus vulnus ad ſupercilium ſupra (4) deſcriptum eſt, ita & multo latius diffuſas, vehementiſſimaſque convulſiones quæ vulnus eidem inflictum loco in eo de quo protinus dicam, ſunt conſecutæ.

17. Juvenis annorum viginti ſex, lapide ab inimico conjecto, ſauciatur ad dexteram ſupercilii ſiniſtri partem. Illico quidem cadit; ſed continuo ſurgit, & vegetus hoſtem inſequitur. Poſtmodum eodem animi vigore ad S. Mariæ de Vita Noſocomium ſe confert. Ubi, poſtquam debita applicita remedia fuerant, neceſſe fuit quaſi cogere ut remaneret, quippe qui ejuſmodi vulnus parvi pendebat. Illo ipſo die Quartanæ febris intermittentis, qua tum forte amplicitus erat, paroxyſmus expectabatur: qui & affuit: ſed febris continua facta eſt cum pulſu magno, & vehementi, capitiſque dolore non modico. Febri circa diem ſeptimum ſe comitem addidit delirium cum motibus convulſivis nonnullis. Prope undecimum una, aut altera febrilis acceſſio ingruit cum peculiari rigore. Ceſſat tandem delirium: & homo ſoporoſus jacet, niſi quod convulſivis motibus concutitur. Quin noctu animadvertiſſe pluries ſe, dicebant adſtantes, elato capite, & ambabus conſtrictis manibus, niſi quaſi incredibili e lecto elevatum: quibus deſinentibus moritur, mortui inſtar jaceret. Manus tamen dextera per duos ante obitum dies paralytica fuit; quod ad motum attinebat; nam quod ad ſenſum, non erat hoc prorſus deſtituta; octo autem poſt horis dexter quoque pes debilius moveri cœpit. Sed jam ante hos dies laborioſa facta reſpiratione, tandem decimo quarto exeunte mortuus eſt. Vulnus exterius perluſtrando, parvus ad latus ejus ſiniſtrum abſceſſus animadvertitur; cujus pars ſaniei inter muſculos, & cutem aurem verſus prorepſerat. Sed os, vulneri ſubjectum, fiſſum erat, eique reſpondens Dura meninx læviter læſa: anterior autem pars cranii ab eodem, id eſt ſigniſtro, latere pure inter Duram, & Piam meningem concluſo replebatur. Quod pus ſubjecta cerebri ſubſtantia videbatur imbibiſſe; eodem enim erat colore; ſed ſuperficie tenus. Cætera ſana; niſi quod aliquantum ſeri ad cerebri baſim inventum eſt. Thorace aperto, in pulmonibus varia hic illic tubercula reperta ſunt duriuſcula, quorum nonnulla inciſa, ſinceram ſaniem emittebant; reliqua, necdum ſuppurata, glanduloſi corporis firmitudinem referebant.

---

(1) Epiſt. Anat. 18. n. 7.
(2) n. 3. apud Marinell.
(3) Epiſt. Anat. 18. n. 7. in fin.
(4) n. 7.

18. PUER annorum circiter tredecim ictu lapidis vulneratur in dextera sincipitis parte supra musculum Temporalem. Cadit illico cum sensuum internorum obscuratione, & vomit. Defertur in idem Nosocomium: neque ad diem usque decimum quartum febre corripitur. Hac accedente, per vulnus multum saniei; per os purulentæ materiæ aliquantum, spuendo, ejicit. Circa diem vigesimum supervenit delirium; circa vigesimum quinctum mors. A CRANIO cutem seperando, circa ipsum, & pericranium parvi sunt abscessus animadversi: qui nullam, quæ sub sensum quidem caderet, cum vulnere communicationem habebant. Sub vulnere autem os fractum, atque depressum, arcte adhærebat Duræ meningi, cui & nonnullas sui acuminatas particulas infigebat. Laceratio tamen ejusdem meningis sub sensum non veniebat, ut neque ulla cerebri læsio, si unam aut alteram seri unciam excipias, quæ, dum cerebrum eximebatur, per Infundibulum prodiit. Thorace recluso; pulmones valde rubentes, parvique in his abscessus pure pleni reperti sunt.

19. JUVENIS in sincipitis latere sinistro lapide ictus, concidit. Per se tamen in Nosocomium venit S. Mariæ de Morte. Nulla erant symptomata. Viginti circiter exactis diebus, cum jam multum sibi in alimentis indulsisset, febris accessit horrifica, quæ pluries recurrendo ægrum torquebat. A qua etsi liberatus est; detecto tamen in vulnere ossi nunquam quoad vixit, induci cicatrix potuit. Post eas febres tussis ingruerat, quæ sicca diu fuit, donec biduo, aut triduo ante mortem sputa eduxit purulenta. Gangræna interim ex longo decubitu nates occupaverat: prætereaque illa quæ obitum præcessit, nocte, abscessus in dorso ingens est animadversus: qui per se disruptus magnam puris copiam effudit. Itaque, sine ulla capitis actionum læsione, secundo superato mense, interiit. CADAVER & ab longo ejusmodi morbo, & a mora, quia non nisi post aliquot a morte dies secare licuit, gravissime olens, diligenter tamen dissectum est. Capitis integumentis amotis, ad superius vulneris latus disjunctio conspecta est Sagittalis suturæ; os autem sincipitis qua portione semper detectum fuerat, illæsum; sed in cæteris partibus hic illic carie erosum, præsertim vero prope suturam Squamosam, ubi totam illius crassitudinem caries perforaverat. Dura tamen, ei ossi subjecta, meninx intacta fuit, nisi quod ad sublividum vergebat colorem, & quasdam osseas particulas sibi adhærentes ostendebat; ab interiore autem facie sub ipso vulneris loco annexum sibi abscessum habebat, in excavata cerebri substantia conditum, parvum tamen, vix ut minorem avellanam continere potuisset: ex quo, dum ea meninx a cerebro divelleretur, pus crassum, & viride prodiit. In cerebri dissectione serum, sed paucum, in cranii basi animadversum est. Thorace aperto, pulmones inventi sunt parvis abscessibus multis, ac variis excavati: quorum nonnulli a tuberculi natura ad abscessus conditionem vergentes, nondum perfectam continebant saniem, sed dumtaxat mutari in fluidam saniosam materiam incipiebant. Pericardium multam aquam; cor nullam polyposam concretionem habebat. Inquirere tandem placuit, num ad ingens cavum abscessus illius qui in dorso erat, ullus per musculorum interstitia pateret aditus, per quem materia a capite illuc defluere potuisset. Verum hujus rei indicium nullum repertum est, cum interpositæ partes, externæ præsertim, sanæ essent. Musculi autem passim in hoc cadavere pallidi, & qui Abdominis vocantur, lividi erant.

20. VIRO annos nato quinquaginta, baculo pars sincipitis sinistra percutitur, nullo vulnus consequente symptomate. Venit per se ad Nosocomium: ubi a peritis Chirurgis nulla esse, nisi externa, læsio censetur: feliciterque usque ad decimum quartum diem, ne uno quidem se predente symptomate, procedit curatio. Sed eo ipso die febris invadit cum rigore, & ad ventrem dolore. Item insequentibus diebus respirationis difficultas accedit cum sensu ponderis, tussi, & purulenta excreatione. Mors denique circa vigesimum secundum diem. IN CAPITE

cum præter eam quæ exterius apparebat, læsionem, nulla in cranio, nulla in cerebro, nisi quod paululum seri in hujus dissectione emanavit, usquam deprehendi potuisset; reclusus est Thorax. Cujus utrumque cavum pure plenum; pulmones autem, quamvis a costis soluti, pluribus distincti tuberculis inventi sunt, quorum aliqua jam suppurata, saniem incisa emittebant. In pericardio vix aquæ vestigium. In cordis ambobus ventriculis polyposæ concretiones, in dextero major, in sinistro autem minor. Ventre denique aperto, in hepatis parte dextera crebra tubercula conspecta sunt, & in his nonnulla quæ jam pervenerant ad suppurationem.

21. Vides, ut propriis Observationibus adductus Valsalva sit ad scribendum (1), in capitis vulneribus affici aliquando thoracis viscera: quanquam adduci poterat & alienis. Nicolaus enim Massa (2) conspexerat jam A. 1533. præsente Victore Trincavella cum aliis doctissimis Viris, ea quæ cum extare haud videam non modo hic in Sepulchreto, sed neque apud ullos, quod meminerim, qui de rebus ejusmodi egerunt, Scriptores; presse hic tibi commemorabo. Quidam ex vulnere inflicto dexteræ capitis parti prope Sagittalem suturam, cum meningum incisione, mortuus erat delirans, & paralyticus; quod ut plurimum, inquit, fieri solet; eo corporis latere quod vulneri opponebatur. In capite duo inventa sunt apostemata quorum pus erat laudabile, alterum in substantia cerebri prope vulnus alterum in cerebello posteriore. In Thorace autem sanies multa, & mala deprehensa est intra sinistri pulmonis ulcus, cujus cavum majus erat dimidiato cortice ovi gallinacei. Fuit & sanies manifesta in sinistræ cordis auriculæ facie exteriore, quæ tota etia exulcerata. Sed in ventriculo etiam cordis dextero in columna carnea apostema erat notabile, ascendens usque ad unam ex valvulis, ipsam quoque tumore notabili, & *apostemoso* tumentem. Et ne forte credas, hæc thoracis apostemata ante vulnus jam fuisse; testatur Massa, notum sibi fuisse hominem, neque unquam de ullo dolore conquestum, neque tussi vexatum vel postquam vulneratus jacebat, &c. Ad hanc addendæ sunt Marchetti nostri Observationes (3). Quæ cum multo notiores sint, atque adeo in Sepulchretum (4) relatæ; videre ibi poteris, quam sæpe in capitis vulneribus erosos pulmones, & pleuram invenerit, dimidiumque Thoracis caveæ pure refertum, arguatque eos qui non a capitis vulnere hoc deducant. Ipse enim ob prævios colli dolores parte præsertim postica, & laterali, materiam purulentam ex vulnere in cavum thoracis descendere, non dubitabat. Quam tamen viam per Valsalvæ in Juvene (5) Observationem vidisti ne ad dorsi quidem abscessum confirmari potuisse.

22. Habes igitur alios præter Valsalvam qui in capitis vulneribus pus interdum intra thoracem invenerint. Sunt & qui in ventre, ut idem Marchettus (6), qui lienis etiam labem deprehendit, & purulentas pustulas; ut alii, quantum in Sepulchreto (7) referri video, qui in ventriculum quoque, intestina, & mesenterium translata ajunt apostemata. Sed cum iidem, & Marchettus, & Bohnius (8), qui promiscue pleuram quoque, pulmones, lienem nominat, jecur non omittant; tum plerique alii viscus hoc unum memorant in quod ex sauciato capite pus traducatur. Idque ex historiis omnibus, & Scholiis cognosces quæ sub Observatione XVI. in Sepulchreto ipso proponuntur. Neque enim officiet ibi operarum incuria (9), *Apostema in capite*, aut *vulneribus hepatis pro Apostema in hepate*, & *vul-*

(1) Supra, n. 15. in fin.
(2) Lib. Introd. Anat. c. 28.
(3) Obs. Med. Chirurg. 15.
(4) Schol. ad §. 2. Obs. 16.
(5) Supra, n. 19.
(6) Schol. cit.
(7) Obs. 5. §. 4.
(8) De Renunc. Vuln. S. 1.
(9) §. 1. & 3.

neribus Capitis ſcribentium. Illud fortaſſe potius officeret, ut Ballonium crederes quod de abſceſſu ſcripſit in concava jecinoris parte obſervato, id tanquam ſibi certum propoſuiſſe; quando inſpecta illa unde is locus acceptus eſt, Appendice ad libellum de Convulſionibus, non ea leguntur quæ in Sepulchreto (1), *atque id a pleriſque Chirurgis obſervatum eſſe, ſcio*; ſed hæc, *An id fiat, eveniatque, neſcio, ſed tamen a pleriſque Chirurgis id obſervatum eſſe, audivi. Sed ſi fiat, qua ratione contingat, & an ſit veriſimile id fieri poſſe, porro quæſtione dignum erit.* Cavebis igitur, ne Ballonium inter hujus apoſtematis Obſervatores ponas, qui inter Explicatores ponendus eſt, ut contra a quodam non inter Explicatores, ſed inter Obſervatores referendi erant nonnulli, qui Obſervationis teſtes dumtaxat fuerunt. Sed multo magis cavebis, ſi forte rem explicare aveas, ne ponas quidquam cum Obſervationibus non conſentiens, quaſi in pleriſque, aut fere ſemper, aut, quod ponere Barbettus (2) non dubitat, in *ſolum hepar* e capite pus transferretur. Vidiſti enim qui etiam in cor, pulmones, lienem translatum conſpexerint: quod ultimum viſcus ſcribi ab illo miror, non dico in his caſibus, ſed in univerſum *rariſſime in cadaveribus male conſtitutum* deprehendi. Verum ad hæc ſæpe cogit major in explicandis, quam in obſervandis quibuſdam rebus ſolicitudo. Quo magis inter eos qui de his poſtea ſcripſerunt, laudandus eſt Cl. Molinellius (3), qui, ut par eſt, rem ſibi prius accurate obſervandam, quam explicandam eſſe, cenſuit: viditque interdum pus in alias quidem partes, ſed non in jecur; in non paucis autem neque in hoc, neque in illas translatum; in aliis vero in jecur utique, ſed non ſecus a vulneratis, aut exulceratis aliis partibus quam a capite. A quo ut magis intelligas non ſæpe adeo in jecur traduci; ſic habeto necdum accidiſſe mihi, quod meminerim, ut id viderem; Valſalvæ autem in tot diſſectionibus vix ſemel, idque cum in pulmones quoque, plurimumque in ipſas thoracis caveas eſſet translatum. Fieri tamen poteſt, ut aliquando ideo non viderit, quod non quæſiverit, & nominatim in eo Adoleſcente (4) cujus facies ante mortem facta erat flava, cadaver autem univerſum icterici videbatur; nam & in Sepulchreto (5) exemplum habes morbi regii cum duritie, & dolore in regione hepatis, hujuſque putredine, capitis vulnus conſecuti. Sed ob eam ipſam quam Valſalva animadvertit, flavedinem, non facile creditu eſt, quomodo jecur ſe haberet, non quæſiviſſe: & tametſi in iis præſertim quibus iſta, aliaque læſi hepatis indicia ſint, vulnus autem capitis ſiccum fiat, aut repente, & præter rationem minus det puris, ſuſpicari licet, plurimis, quas legi, Obſervationibus confirmantibus, pus in jecur eſſe tranſvectum; res tamen pro certa non eſt prædicenda. Subeſſe enim nonnunquam poteſt aliqua ſignorum fallacia, ſive hæc multa occurrant, ſive etiam omnia.

23. Nam ſi Molinellii (6) Obſervationem legas in Viro cui ſimul atque ſanies manare deſierat e capitis vulnere, tumere cœperat, & intendi abdomen, nec vitium tamen in jecinore erat ullum, ſed inteſtinorum ſuperficiem quædam quaſi ulcuſcula fœdabant cum multa ſanie, & quamplurimis disjectis huc illucque tuberculis; facile intelliges, ſi vitia hæc eam potiſſimum obſediſſent quæ jecur proxime ſubjecta contingit, inteſtini Coli partem; futurum fuiſſe, ut complura traducti in jecur puris, fallacia tamen, conveniſſent indicia: Quin etiam fieri aliquando poteſt, ut conveniant univerſa, & nihilominus fallatur is qui pus in jecinore prædicat inventum iri. Fac enim relegas quas tibi noviſſime deſcripſi, Valſalvæ Obſervationes. Nempe tubercula plerumque invenies ſive

(1) §. 4.
(2) Schol. ad §. 6.
(3) Comment. de Bonon. Sc. Inſt. T. 2. P. 1. inter Medica.
(4) Supra, n. 14.
(5) Obſ 16. §. 5.
(6) Loco paulo ante indicato.

in pulmonibus, ſive in ipſo etiam jecore non omnia fuiſſe ſuppurata, quin plura interdum (1) glanduloſi corporis firmitudinem adhuc referentia. Quid? ſi ægro moriente, necdum ulla eſſent quæ pus habere inciperent. Videtur autem ſecundum eas Obſervationes, quibuſcum, ut puto, Molinellii conjungi poteſt Obſervatio, pus in viſcera aliunde invectum, non puris forma ſemper deponi, ſed haud raro ſaltem nonnullas ejus particulas cum ſanguine permiſtas, & prorſus disjunctas, in anguſtiis quibuſdam, fortaſſe glandularum lymphaticarum, hærere, easque, ut in venereorum bubonum productione fit, obſtruendo, aut irritando, eoque humores præterituros retinendo diſtendere, & multo copioſioris quam quod advectum eſt, puris generationi, a rigoribus illis, & horroribus (2) ſignificatæ, cauſam præbere. Qua ratione illud quoque intelligitur, quomodo multo plus puris in viſceribus, & caveis corporis ſæpe deprehendatur, quam modicum vulnus dare potuiſſet. Quo autem modo non paucæ ſolum, ſed & quamplurimæ interdum purulentæ particulæ non tantum ex capitis, ſed & partium aliarum vulneribus, ulceribus, abſceſſibus alio tranſeant, ut cum ex pleuriticorum pulmonibus, imo ex artubus ſuppuratis ad inteſtinorum, aut renum vias pus nonnunquam tam manifeſto traducitur, ut tandiu fæces, & urinæ purulentæ ſint, cum ex artubus nihil effluit, & viciſſim tandiu pura illa excrementa, cum hi pure manant, & ſanie, quæ Paræi (3) Obſervatio fuit; ſatis hæc circumitio ſanguinis docet (4), quæ alteram quoque ejuſdem (5), atque; ut alias aliorum omittam; præclaram, nuper ab experientiſſimo Benevolo (6) additam Obſervationem illuſtrat. His autem explicationibus non eſt locus, ſiquando, fatiſcentibus naturæ viribus, vulnus ſiccatur: quod commemoro, ut hujus quoque, inter ſuperiora propoſiti, indicii fallaciam caveas.

24. Quas noviſſime produxi Valſalvæ quatuor Obſervationes; ſi unam excipias quæ, ut ante illas prolatæ, nullam offert cranii læſionem ad interiora pertinentem; ipſum aut laxatum, aut depreſſum, aut fiſſum, fractum, eroſum exhibent. Pergamus igitur alias deſcribere ſpectantes ad ſingula iſta læſionum genera.

25. Mulier quinquaginta annorum dum in ripa fluminis induſia lavat, baculo ab alia muliere in dextera parte capitis a tergo percuſſa, in aquam cadit. Cito extracta, quodammodo ſtupida jacet. Diſcuſſo autem ſtupore, cum ſymptoma nullum appareret, ſpeſque in dies magis confirmari videretur; ecce circa diem decimum quartum febris ingruit cum rigore: qua ex febre obiit circa vigeſimum ſecundum. Cranio integumentis ſpoliato, animadverſum eſt, pone aurem dexteram, qua icta fuerat, Lambdoidis ſuturæ dentes inter ſe eſſe disjunctos, ex eorumque interſtitiis levi preſſione tantillum ſeroſi humoris prodire. Intra cranium autem ad eundem locum paululum ſanguinis ſtagnabat. Cæterum omnino ſanum cerebrum fuit.

26. Juvenis baculo percuſſus ad Sagittalem ſuturam prope Coronalem, ſex, ſeptemve dies tranſegit ſine ullo ſymptomate, ut non decumberet, ſed per Noſocomium ambularet. Verum circa ſeptimum diem vulnus multum fœtet: uno autem die, aut altero interjecto, oræ vulneris intumeſcunt: & quidam ad guttur ardor percipitur. Poſtmodum febris cum rigore invadit: invadunt & motus convulſivi: mors denique ineunte die decimo tertio. Cranium intus, extraque ſpectatum, nullam prorſus læſionem oſtendit, niſi quod ſutura, qua vulneri ſubjecta fuerat, flexuoſam lineolam, inter ſuos denticulos intercurren-

(1) n. 17.
(2) Supra, n. 17. 19. & 20.
(3) Oper. l. 16. c. 49.
(4) Vid. etiam Epiſt. 25. n. 20.
(5) L. 10. c. 12.
(6) Oſſerv. 22.

tem, subfusco quodam colore evidentiorem habebat. Ad ipsum autem suturæ latus nonnulla Duræ meningis portio cranio peculiari quodam modo adhærebat: quæ facile tamen separata, vix aliquod exhibuit indicium saniei, superficie tenus sibi inhærentis. Pia autem subjecta meninx pallida erat. Præter hæc, nihil adnotatum est; nam cætera, ut totum cerebrum, secundum naturam se habebant.

27. VIR annos amplius triginta natus, contundente ferro ad sinistram superiorem Lambdoidis suturæ partem percussus, dum rure, ubi erat, Bononiam redit, concidit quidem; sed illico surgit, atque iter continuo persequens passuum ter millium, in Nosocomium se recipit. Cum ibi decumberet, animadversum est, vulnus haud satis laudabili colore esse, & aliquot interjectis diebus, abscessum ad ejus latus produci: quo postea ex arte aperto, brevique purgato, melius procedere vulneris curatio visa est. Sed multis in cibo admissis erroribus, jamque aliquot febris accessionibus prægressis ex improviso circa undecimum diem gravissima epileptica convulsio ingruit: qua remissa, non tamen æger loquitur: etsi quæ alii loquuntur, se intelligere, significat. Post hæc in sinistra corporis parte convulsivi adnotantur motus; in dextera autem paralysis; facie risum quasi sardonium interdum repræsentante. Naturalis interea pulsus erat: quo postea celeri, turgente, & impetuoso facto, paucis post diebus mors secuta est die undevigesimo. A CAPITE cutem detrahendo, sub hac a sinistris, pluribus in locis, quamvis longe etiam a vulnere dissitis, pus stagnans invenitur: quo os temporis superficie tenus erosum fuerat. Porro Lambdoides sutura, qua vulneri subjecta erat, dentes inter se disjunctos, Dura autem meninx colorem quasi cinereum ostendit, quem a pure contraxerat inter se, Piamque collecto. Pars ejus puris, quasi glutinis crassi instar, Piæ meningi adhærebat; reliqua pars fluida erat, quæ vix semunciam æquabat. Huic Piæ meningis portioni subjecta cerebri portio duorum circiter transversorum digitorum tum longitudine, tum latitudine, unius autem profunditate ad sublividum inclinabat colorem. Cæterum reliquæ totius cerebri partes sanæ fuerunt; si paucum serum excipias, quod & in ventriculis inventum est, & ad initium Spinalis medullæ.

28. SENEX annorum sexaginta ab alto cadens, sub Lambdoidis suturæ angulo caput allidit. Primum semimortuus jacet. Dein tandem ad se rediens, de læsæ partis dolore conqueritur: quo perstante, non tamen decubuit, donec quarto, aut quincto die in S. Mariæ de Vita Nosocomium se contulit. Ibi non modo specilli in vulneris exploratione, sed ne gossypii quidem in detersione contactum ferre sine multo dolore potest. Circa diem septimum paralysi corripitur brachii sinistri: cui, vena secta, motus, sed non omnino, restituitur. Hic æger ad diem usque vixit vigesimum tertium, quo soporosus interiit. DUM CALVARIA secabatur circa tempus dexterum, pus ex illius cavo emanavit: quod & in vulneris loco conspectum fuerat, dum caput contrectaretur. Quo loco nulla cranii læsio inventa est præter Lambdoidis suturæ disjunctionem. Cerebrum ibi ad latus dexterum ulcus habuit duos transversos digitos profundum, a sanie facile sic excavatum. In vicino autem sinistro latere colore erat subpallido. Inter Crassam meningem, & Tenuem, totum anteriorem lobum dexterum contegentes, pus continebatur non multum, cujus colore ambæ ibidem meninges infectæ erant. In cerebri ventriculis, & ad initium tubi vertebrarum parva limpidi seri portio stagnabat.

29. Repentina suturarum disjunctio, si causam attendas; sine aliqua cerebri concussione esse non potest: si effectum; non sine violenta Crassæ meningis, illic magis adhærentis, distractione, & annectentium fibrillarum, ac vasculorum laceratione. Accedit huc puri ex vulnere in cranii cavum sic minus diffi-

cilis parata via. Non igitur mirandum eſt in his quatuor, & in alia pariter quæ ſupra (1) deſcripta fuerat. Valſalvæ Obſervationibus, ubi ſuturæ alicujus disjunctio fuit, ægros interiiſſe, citius quidem, aut ſerius, & levioribus, aut gravioribus affectos malis pro varia tum cujuſque diſpoſitione, tum aliarum, quæ notæ omnes eſſe non poſſunt, circumſtantiarum conditione. De paralyſi autem oppoſitum vulneri, aut læſioni latus occupante; quoniam ut in duobus ægris ultimis, ſic in aliis quoque de quibus infra ſcribetur, adnotata eſt; inferius (2) aliqua attingemus. Nunc a laxato cranio ad depreſſum veniamus.

30. Herbarius quidam in fronte prope Coronalem ſuturam nonnihil ad lævam ferro percutitur ad contundendum aliquanto magis, quam ad incidendum idoneo. Ab ictu leve animi defectionis initium ſentit. Cum ſe in Noſocomium contuliſſet paulo ante memoratum; ad undecimum uſque diem non modo nullum infelicis exitus indicium fuit; ſed omnia felicem portendere videbantur. Verum illo ipſo die vehemens febris hominem corripit cum rigore, & multæ bilis vomitu, ad veſperam iterato. Quæ ad eundem modum quotidie reverſa eſt, donec decimo quarto ab ictu die, & ante proximum plenilunium quarto, aere ad auſtrinam conſtitutionem vergente, primum quidem eſt hebes factus, ſic tamen ut interrogantibus prompte reſponderet: paucas autem poſt horas, dum ſe a dextero in ſiniſtrum converteret latus, omnibus tum externis, tum internis orbatus ſenſibus, & difficili preſſus eſt reſpiratione: quæ licet poſtea ad naturalem accederet; tamen iterum laborioſa rediit: & ſic brevi, eodem quem diximus, die mors ingruit. Os frontis eo qui indicatus eſt, loco erat leviter depreſſum, interius autem demiſſa ſquama quæ inæquali & acuminato margine ad dextram vergebat, Duram meningem a dextris læſerat; ut inter ipſam, & Piam pus ſtagnaret, quod a vertice quaſi ad baſim uſque cerebri, & ad cerebelli fines ab dextero eodem latere inundaverat. Pia autem meninx, puri ſuppoſita, aliquanto craſſior facta, a cerebro facile ſeparabatur: quod ibidem ad cinereum colorem, ejus de quo dictum eſt, puris non abſimilem, inclinabat. Porro cerebrum anguſtiori intra cranium ſpatio claudebatur.

31. De arctiori intra cranium ſpatio, ejuſque cauſis, quas inter eſſe vidimus qui plenilunium reponant & quibus auſtrina conſtitutio, expandens ſanguinem, addenda eſt, quorum utrumque in hiſtoria hac commemoravit Valſalva, ſcis, a me ſupra (3) eſſe ſcriptum. Quod vero apoplexia, ut tot alios, quemadmodum in Epiſtolis Anatomicis (4) indicatum eſt, hominem prehenderit, dum ſe a dextero in ſiniſtrum converteret latus, hic ea eſſe cauſa potuit quod puris copia quæ a dextris erat, ſic totum factum ſibi ſubjectum cerebrum tanto periculoſius compreſſerit, quanto jam magis ob anguſtius ſpatium intra calvariam compreſſum erat.

32. Vir annorum quinquaginta cæſim in ſincipite vulneratus, illico vomuit. In idem Noſocomium excipitur, ubi ſub vulnere os ita depreſſum animadvertitur, nulla ut arte retrahi poſſit. Vulnus principio non dolebat: poſt dies autem aliquot formicationis ſenſu afficiebatur. Ad quem cum motus convulſivi toto corpore acceſſiſſent; ineunte undecimo die vita cum morte eſt commutata. Ossis illa portio quæ ab reliquo, percuſſionis vi receſſerat, valide adhærebat Duræ meningi, ibi leviter inflammatæ. Inter hanc, & Piam erat humor craſſitie, & colore ſero ſimilis. Præter quæ intra cranium nihil adnotatione dignum inventum eſt.

33. Mulier eadem circiter ætate, contundente quodam corpore vulneratur ſupra ſiniſtrum ſupercilium. Ab ictu vomit, & ſtupida fit. Stupor tamen poſt

(1) n. 19. (2) n. 46. & ſeqq. (3) n. 10. (4) XIII. n. 24.

aliquod

aliquod tempus discutitur, resque feliciter procedere Chirurgo videtur, donec elapso decimo die, dolore sinistræ auris corripitur cum horrore, & frigore, quod calor excipit. Tandem accedentibus totius corporis convulsionibus, intra paucos obit dies. Os ictui subjectum acuminata lamina cerebrum vulneraverat: quod propterea saniosum ibi erat, & corruptum. Sed quanquam vitium altius descenderat; ventriculos tamen non attingebat. Pars saniei ad basim cerebri circa nonnulla nervorum Paria defluxerat.

34. MULIERI annorum triginta caput pluribus lapidibus percussum fuerat, languore illico, & vomitu per plures dies consequente. Vulnus tamen exitum non infelicem spondere videbatur. Verum circa diem decimum febre cum frigore superveniente, arens, & pallidum factum est. His accessit delirium, quod in soporosam affectionem sensim degeneravit. Hæc ægram denique sustulit circa diem vigesimum primum. IN CRANII dextera quidem parte fissura deprehensa est digitos quatuor transversos longa; cerebri tamen ea portio quæ fissuræ subjiciebatur, nulla erat læsione affecta. A sinistris vero, ubi exterius ingens apparebat contusio, non modo fissum erat cranium fissura ducta in modum circuli, cujus diameter semunciam Bononiensem æquabat; sed etiam nonnihil ibi depressum: quin ab depressa illa portione acuminata lamina introrsum recesserat, Crassamque meningem sauciaverat. Itaque huic meningi ibidem purulenta adhærebat materia, & subjectum cerebrum morbidum erat ad tres digitos tum in longitudinem, tum in latitudinem, ad duos autem in altitudinem; ut læsio ad ventriculos non perveniret.

35. VIR ætatis consistentis in sincipitis parte dextera contundente instrumento ictus, nullo prorsus affectus symptomate, suis ipse pedibus venit in sæpius memoratum Nosocomium, in eoque decubuit. Duabus exactis horis, balbutire cœpit: & post alias paucas horas paralysi in tota sinistra corporis parte correptus est.

Sinistrum tamen oculum, cum balbutiendo ad interrogata responderet, exacte aperiebat; dexterum semiclausum habebat. Sed & dexteram partem corporis sine peculiari conatu movere non poterat. Duobus, aut tribus ab accepto vulnere exactis diebus, deliravit. Tandem soporosus factus, die quincto obiit. CAPUT hujus quidem hominis Valsalva, gravioribus occupatus negotiis, dissecare ipse non potuit. Tamen quæ ab Amicis qui dissecuerant, relata sunt, Petro Molinellio, & Joanne Antonio Guicciardino, adnotare non omisit. Fractum erat cranium sic, ut duo magna ejus fragmenta, quasi facto angulo introrsum contrusa, non parvo illato meningibus vulnere, ipsique cerebro, in hujus substantiam ad duos propemodum transversos digitos penetrassent. Erat in eo cerebri vulnere concretus sanguis, & sanguine, vasa quoque majorem in modum turgebant. Dum cerebrum e cranio eximebatur, aliqua seri portio prodierat.

36. Quod acervatim tot Observationes huc congeram non tam brevitatis causa facio, cum restent non paucæ quas adjiciam, quam ne crebrius easdem repetam animadversiones. Quæ enim in quavis illarum videbuntur digna quæ magis attendantur, infra suis quoque locis commemorabo. Interea autem non subsistamus. Sed quod in depressi cranii exemplis fecimus, alias porro fracti, fissive Observationes subjiciamus.

37. FŒMINA quinquaginta annos nata, e scala præceps in terram cadit. Vulnus supra oculum sinistrum apparet: tumida est, & pallida facies: livida tempora: ex ore sanguis exit. Nihil mulier intelligit, nihil sentit, nihil, si manum dexteram excipias, movet, eamque paulisper dumtaxat, leviter, ac debiliter. Hora moritur a lapsu decima quincta. SINCIPITIS externa rubebant integumenta. In osse, partem orbitæ sinistri oculi superiorem faciente, plures erant fracturæ. A

latere dextero arteria quæ per Craſſam meningem diducitur, lacerata, ſanguinem effuderat: cujus coagulati unciæ circiter duæ inter eam meningem, & os Petroſum conſpiciebantur. Is ſanguis ita concretus reſpondentem cerebri partem læſerat, ut quaſi eroſæ inſtar appareret.

38. SENEX annos natus ſexaginta, ab hirco impetitus, in terram cadens, partem capitis ſiniſtram allidit. Vix loquitur: vomit: ore ſanguinem ejicit: nullum ſenſuum internorum præbet indicium, manus convulſivis motibus agitantur: facies rubet: itaque poſt biduum moritur. CAPITIS læſio circa ſuperiorem marginem Temporalis muſculi ſiniſtri videbatur exterius levis. Sed cute ſublata: is muſculus totus inventus eſt ſanguine ſuffuſus: recluſoque cranio, non parva ſanguinis grumoſi copia, Craſſæ meningi qua eidem reſpondebat muſculo, adeo tenaciter adhærentis, ut ipſi connatus videretur. Erat autem ibidem cranii fractura, cum interiorum vaſorum diſruptione. Verum cum eidem meningi, qua dextero etiam Temporali muſculo reſpondebat copia vel major ejuſdemmodi ſanguinis adhæreret, neque hic ulla ratione a ſiniſtra parte illuc perveniſſe poſſet nulla autem cranii fractura a dextris ſe proderet: valde ea res Valſalvæ animum ſuſpenſum tenuit. Nam etſi poſtmodum cum oſſeam interioris auris fabricam, in qua totus erat, examinaturus, in dexteram illam hujus cranii partem ſcalprum malleo adegiſſet, fiſſura ipſi in conſpectum ſe dedit; dubius tamen fuit, malleo hæc, an illi a caſu percuſſioni deberetur. Quod reliquum eſt, totum cerebrum ſi paulum excipias ſeri quod in ventriculis fuit, ſecundum naturam ſe habuit.

39. VIR annorum quinquaginta lapide percutitur ad medium ferme ſupercilium ſiniſtrum, qua nervus ex orbita egreditur. Multis ab ictu elapſis horis in Noſocomium ſæpius nominatum defertur, ubi vinculis in lecto retineri neceſſe fuit ob immanes convulſivos univerſi corporis motus. Clauſi erant oculi: mentis actiones feriabantur. Denique trigeſima ſexta ab ictu exacta hora, cum harum ultima illi conquieviſſent motus, interiit. CRANII portiones plures ſupra orbitam fractæ erant: quarum una acuta Duram meningem pungebat, ibi propterea inflammatam. Quin rima etiam reperta eſt in oppoſito, id eſt dextero latere ea ipſa parte quæ fractæ a ſiniſtris reſpondebat. In cerebro ſerum eſt inventum quodammodo ſanioſum. Cæterum cum alias quoque caput hujus viri fuiſſet ſauciatum; videre ibi licuit unde tum ablata pars cranii fuerat, craſſam quandam membranam quæ oſſis penſabat vicem. Huic membranæ Dura meninx valide adhærebat.

40. Præter hoc ultimum, quod cum obſervatis olim a Berengario (1) apprime videbis convenire, & præter id quod ad nervum attinet ſub ſupercilio reflexum cujus læſionem gravibus ipſam quoque excipi convulſionibus, ſupra (2) indicatum eſt, habet hæc Obſervatio duo alia in quibus pauliſper ſubſiſtamus. Quorum tamen alterum infra (3) commodius attingemus. Alterum autem ad celebrem illam controverſiam attinet de Contrafiſſura. A qua agnoſcenda pleroſque olim ratio abduxit, infirma tamen, quippe ab ea pendens ſuturarum cranii utilitate, quam duce Galeno (4) ſtatuebant, quaſi creatæ eſſent ad progreſſum fracturæ inhibendum; cum æque ac nobis (5), ſatis omnibus notæ eſſe poſſint fiſſuræ quæ ab uno calvariæ oſſe in aliud, imo in alia haud rariſſime ſe producunt. Obſtabat pariter difficultas in re, ſi verum fateri volumus, non ita plane, & perſpicue, ut acquieſcere omnes poſſent, per rationes quaſdam & ſimilitudines explicanda. Verum etſi necdum prolatæ eſſent explicationes quæ nunc in Diſſertatione leguntur Georgii Wolfg. Wedelii *de Contrafiſſura* (6); non æquum tamen erat aut eſt

(1) Tract. de Fract. Calvar. in Document. prope fin.
(2) n. 16.
(3) n. 48. in fin.
(4) De Uſ. part. l. 9. c. 17.
(5) Epiſt. 52. n. 35. & 36.
(6) Sect. 1. membr. 3.

quidquam ideo negare, quod ejus non intelligatur caufa. Denique illud infuper plerofque morabatur quod præclari Anatomici, & Chirurgi, ex quibus fatis eft nominare Jacobum Berengarium, (1), Gabrielem Falloppium (2), Joannem Baptiftam Carcanum (3), Isbrandum Diemerbroeckium (4) in tot fracti cranii curationibus, & poft mortem infpectionibus (quod nominatim de Carcano dictum volo, tametfi nullam ex ejus Obfervationibus in Sepulchreto relatam video) nunquam in oppofita ictui parte fiffum os deprehendiffent. Sed hinc raritatem quidem contrafiffuræ arguere licebat; fi modo ab aliis reapfe aliquando compertam effe, conftaret, negare non licebat. Compertæ vero plures extant tum non recentes tum etiam recentes Obfervationes: quarum cum alias iftic habeas in Sepulchreto fub num, non ut perperam ab operis fcriptum eft, V; fed XI. (5), alias autem in Stofchii Differtatione *de Refonitu* (6); non hic memorabo. Hoc tamen admonebo, quod Paulus (7) olim indicavit, capite non una in parte percuffo, *velut in cadendo contingit, fiffuram calvariæ quæ citra folutionem continuitatis cutis contingit poftea abfceffu circa ipfam facto, & hoc fecto apparentem, putatam effe juxta oppofitam plagæ partem effe factam*, hoc inquam, in cujufque Obfervationis examine caute prudenterque attendi oportere. Quapropter Falloppius (8) etfi in uno vidit os fractum in latere illi adverfo quod equi calce ictum fuerat; tamen cum effet fufpicio, ab allifione ad folum fracturam illam effe factam, teftari fe non poffe, cenfuit, contrafiffuram vidiffe. Non abfimilia autem & Barengarius, & Carcanus, & Diemerbroeckius de eadem ab aliis propofita cenfuerunt: & fæpius certe æger loqui non poteft, aut meminiffe, quot ictus acceperit, aut in quæ, & qua parte capitis corruerit. Illud præterea attendendum eft, num fiffura quæ adverfa in parte proponitur, ibi tantum fit, an a parte evidenter percuffa aut ab alia huic propiore incipiens, illuc ufque producatur. Neque fic continuata, illa proprie Contrafiffura eft de qua inquiritur; nam ponunt cum Celfo (9) *non ea parte qua cutis difciffa eft, rimam reperiri*; fed *fiffum os* fore *parte altera*. Hæc igitur fi animadverteris; multo pauciora quam putent aliqui, invenies exempla, in quibus Contrafiffuram agnofcere te poffe, credas.

41. Nec vero Contrafiffura proprie eft, fiquando conftet, unum idemque ex cranii offibus uno dumtaxat loco ictum accepiffe, neque tamen ibi, fed alibi rimam habeat; quod quidem poffe fieri, non negabant Carcanus (10), ejufque Præceptor Falloppius (11). Quin hic (12) ad hunc quoque modum intelligi poffe Hippocratis (13) verba, demonftravit, quibus alii Contrafiffuram proprie acceptam defignari omnino crediderunt, videlicet os interdum frangi alia capitis parte quam qua vulnus eft; nam fi oppofitam dumtaxat fignificare voluiffet, non erat certe cur magnæ calamitatis loco poneret quod continuo fubjicit, tunc Medicum ignorare, quanam capitis parte fractura fit; fracturæ enim extantibus in univerfum indiciis tunc conftaret, effe in oppofita. Non video autem, cur non abfimili ratione interpretari Celfum ad eundem modum noluerit (14). Celfus (15) enim ubi fracti cranii indicia extent, quæ extare, diferte ponit, rima autem fub vulnere non appareat, figna alia non quæreret partis qua fractum fit cranium, fi oppofitam dumtaxat partem intellexiffet, cum modo fcripfit *Solet etiam evenire, ut alte-*

---

(1) Tract. cit. c. 1. & 2.
(2) De Vuln. c. 12. & Expof. in Gal. de Off. c. 13.
(3) De Vuln. capit. Serm. 2. Lect. 6.
(4) Anat. l. 9. c. 4.
(5) §. 2. 5. 7. 8. 9.
(6) c. 4.
(7) De Re Med. l. 6. c. 90.
(8) c. 13. cit.
(9) De Medic. l. 8. c. 4.
(10) Lect. 6. cit.
(11) c. 12. cit.
(12) Comm. in Hippoc. de Vuln. Cap. c. 14.
(13) De Cap. Vuln. n. 10. apud Marinell.
(14) c. 12. cit.
(15) c. 4. cit.

ra parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Cave enim, potius quam Carcano (1), Joanni Baptistæ Cortesio (2) hic quidem credas, facile affirmanti, *Lantinos elegantiores per alteram partem alicujus rei, semper oppositam intelligere.* Qui, si, modo a nobis descripta, Celsi verba paulisper attendisset, ne illud quidem paulo ante scripsisset, Celsum hoc loco non secundum suam, sed *secundum vulgi opinionem locutum fuisse.* Multo autem minus inter Contrafissuræ exempla recipienda sunt, ut ab nonnullis factum est, illa in quibus aut effusus sanguis, aut sanies, aut vitium quodcunque aliud quod, osse ibi illæso, contigerit, intra cranii partem ictui oppositam inventum sit. Quod etsi Berengarius (3), Falloppius (4), aliique in pluribus se deprehendisse, testantur, simul tamen negant, se Contrafissuram vidisse. Hæc enim non nisi fracto osse unquam est ab illis, & vetustioribus intellecta: vasa autem quomodo sub illæso osse in adversa parte rumpi queant, & suo ipsi modo explicarunt, & ex laudata Wedelii Dissertatione (5) conjici potest. Itaque si vel ponas, nullam præter eam quæ manifestius videbatur, percussam fuisse calvariæ partem in eo Juvene (6), & in eo Viro (7) in quibus non secus atque in proxima Observatione dicemus, saniem, & noxam apparuisse Valsalvæ superius diximus in opposita, aut etiam in opposita; habebis tamen unde rem explices, ut in Fœmina (8) pariter; quanquam in ea plures ictus ponere proclivius est; & in Sene (9), in quibus novissime scripsi effusum fuisse sanguinem in adverso, aut in adverso quoque latere. Ex iis autem quæ de Contrafissura perpendimus proprie, aut minus proprie accepta, facile males, in eodem Sene animadversam in opposito osse rimam malleo anatomico, conspectam vero in eo quem continuo post illum descripsimus, hostili uni ictui fortasse tribuere, quippe non ut illam in alio, nec contiguo, sed in uno eodemque osse deprehensam.

42. Vir annos triginta natus, ex febre acuta multum delirans, per fenestram in terram se dejicit, & capitis sauciat partem sinistram supra musculum Temporalem. Non loquitur: facies rubet: tota corporis sinistra pars immobilis jacet, nisi quod una aut altera, a casu hora, dum vulnus tractaretur, pes leviter se contraxit, & mox extendit. Ad tertium usque diem sic vivens, fato cessit. Temporali sinistro musculo suberat calvariæ fissura: cui tamen nulla intus quæ sub sensum caderet, læsio respondebat. Sed in parte huic opposita inter Crassam, Tenuemque meningem effusus erat sanguis ad uncias circiter duas; ut hemiplexiam sinistri lateris ipse faceret; non vulnus ab eodem latere, aut fractura. Cæterum sanum fuit cerebrum totum, nisi quod omnia per Tenuem meningem repentia vasa erant sanguine valde turgida, & proximæ partes quadantenus inflammatæ: hæc vero ad delirium fortasse magis, quam ad percussionem attinebant.

43. Vides, quam facile decipi potuisset qui, vulneris tantum spectata sede, ausus esset de sede causæ hemiplexiam efficientis judicare. Quod minime faciendum esse, mea illa pariter ostendit, huic similis, Observatio quam in Epistolis Anatomicis (11) leges. Sed ad sedem causæ hujusmodi hemiplexiæ, dissectione quoque, ut par est, quæsitam, præter alias quæ supra descriptæ sunt, illa etiam historia pertinet quæ protinus describetur: quando reliqua in modo proposita occurrentia sive de sanguine in adversa vulneri parte invento, sive de vasis in delirio valde turgidis partim a me paulo ante, partim alias (12) ut memineris, exposita sunt.

44. Juveni annum vigesimum agenti, vulnere cæsim inflicto temporalis musculus sinister in transversum inciditur. Ab ictu, brevi facto itinere, cadit, neque ita multo post loquendi facultatem amittit. Interrogantibus tamen, nutibus, quam-

(1) Lect. 6. cit.
(2) Tract. de Vuln. Cap. P. 2.
(3) c. 1. cit.
(4) c. 12. 13. 14. cit.
(5) Sect. 1. Membr. 3. & 4.
(6) n. 5.
(7) n. 7.
(8) n. 37.
(9) n. 38.
(10) n. 39.
(11) XIII. n. 16.
(12) Epist. 7.

vis tarde, reſpondet. Delatus in idem quod crebrius dixi, Noſocomium, nonnullis exactis diebus, aliquid, ſed delirans dumtaxat, loquitur. Interim manum dexteram non movebat amplius: quæ tamen ſi pungeretur, ſe dolorem æger ſentire oſtendebat. Circa diem obiit decimum quartum.

Cranio diſſecto, repertum eſt, vulnus, quod non Temporalem tantum muſculum, ſed & os inciderat, alte in cerebrum penetraſſe, & ſeroſam colluviem, quæ ibi occurrebat, cerebrum porro eroſiſſe; ut eroſio in ſiniſtrum uſque ventriculum perveniret. Cum autem ſerum, huic non abſimile, dum cerebrum eximebatur, circa Equinam ſellam prodiiſſet; veri ſimile erat, ex eodem ventriculo illuc per Infundibulum defluxiſſe.

45. Juvenis duorum circiter & viginti annorum magno ictu cæſim ad ſuperiorem ejuſdem ſiniſtri muſculi Temporalis partem ſauciatur. Concidit illico, nec loquitur, ut vix vivere videatur. Loquendi poſtea facultas, cæteræque omnes reſtituuntur. Sed circa quartum diem aphonia redit: quanquam aliquoties poſtea, ſed raro nonnulla protulit verba: cum aphonia autem convulſivi motus junguntur, in ſiniſtra quidem parte corporis aliquando ſolum, & leves; in tota autem dextera aſſidui, ac adeo vehementes, ut corpus interdum in hoc latus curvari videatur. Inter hæc tamen æger quæ dicantur, intelligere ſe, nutibus oſtendit. Ingraveſcente autem in dies febre, denique ſenſim præ virium languore deficientibus convulſivis motibus, & nonnullis ante obitum horis quieſcentibus, circa diem interit decimum tertium. Vulnus non modo Temporalem muſculum inciderat; ſed per ſubjectum os alte in cerebri ſubſtantiam deſcenderat. Dura meninx erat circa vulnus multo craſſior facta. Circa idem, intraque ſanioſus occurrit humor, ex cujus forſan mordaci natura convulſiones fuerant excitatæ: certe cum vulnus eo uſque pervenire videretur, ut tranſverſum dumtaxat digitum ab ſiniſtro ventriculo diſtaret; non illuc tamen uſque ferrum pervaſiſſe, ſed profundiorem excavationem ab ſucco erodente, in vulnere genito, factam eſſe, cognoſcebatur. In cerebri ventriculis nonnihil ſtagnabat ſeri. Cæterum quod in hoc Juvene ſiniſtra cerebri parte læſa, convulſiones in corporis dextera magis ſævierint, eodem Valſalva referendum cenſebat quo & paralyſim, in corporis latere oppoſito cerebri læſioni ſemper ab ſe antea animadverſam.

46. Inter eas quæ ex ipſo hactenus deſcriptæ ſunt, Obſervationes unam (1) habes in qua cum reſoluta eſſet ea pars corporis quæ læſioni cerebri erat oppoſita, quædam interdum accedentes quaſi epilepticæ convulſiones non illam minus, quam non reſolutam, agitabant. Sed alteram (2) quoque habes in qua cum pariter reſoluta eſſet pars adverſa, convulſivi motus in ea quæ reſoluta non erat, adnotabantur. Nullam vero habes in qua res contra atque in altera iſta, occurrerent: quod ſane prorſus convenit cum *theoremate* illo *catholico* Saliceti quod Epiſtola Anatomica XIII. (3) memoravi: ubi tamen neque eorum dogmata reticui (4) qui non modo promiſcue in alterutra parte paralyſim, aut convulſionem accidere, ſed & plerumque paralyſi quidem reſpondentem vulneri partem corripi, convulſione autem oppoſitam, tradiderunt. Quibuſcum adeo conſentiebat Ballonius, ut libello de Convulſionibus hanc potiſſimum ſibi explicandam Quæſtionem ſumpſerit, quam & in ipſa libelli fronte propoſuit, *cur ſauciatis dextera capitis parte Convulſio ſanæ* (id eſt oppoſitæ vulneri) *partis contingat*. Id ut ponerent, Majorum dogmata impellebant, præſertim Hippocratis, tot locis idem repetentis, ut Marcellus Donatus (5) cum hos ſingillatim indicaret, eorum, puto, numero obrutus, illius oblitus ſit, memorata Epiſtola (6) a me producti, in quo tamen vetuſtiſſimus ille Præceptor (7) diſerte docuit, capite vulneratos *impotentes*

(1) n. 11.
(2) n. 27.
(3) n. 14.
(4) n. 15.
(5) De Hiſt. Med. Mir. l. 5. c. 4.
(6) n. 14.
(7) Epid. l. 7. n. 19. apud Marinell.

fieri, si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte; si vero in sinistris, in dextra: quo nihil dici luculentius potest; quanquam Donatus scribit, *de paralysi oppositæ partis nullibi Hippocratem, quod meminerit, verba fecisse.* Quod vero antiquiores illi, & assectarum haud pauci non hoc, sed illud quod tanto pluribus locis traditum fuerat, accidere ut plurimum, existimarent, hinc magna ex parte factum crediderim, quod mortuorum capita non dissecantes, ex vulneris sede quam in capite videbant, sedem quoque arguerent detrimenti cerebro illati, aut si hanc aliquando, cranio ab ictu ipso, aut inter curandum suis ferramentis perforato, vulneri subesse conspicerent, majus certe, & præcipuum vitium in opposita cerebri parte esse posse, minime suspicarentur contra atque censendum esse anatome docuit, ut supra (1) demonstratum est.

47. Cæterum non hæc eo dico quod nesciam, convulsione haud ita raro id latus corporis prehendi quod adversum est cerebri lateri, vitio revera præcipuo laboranti. Quid enim Poupartius ex propria, Itemque ex Chiracii anatomica inspectione Regiæ Scientiarum Parisiensi Academiæ (2) retulerit, præclare memini, nec aliam aliquam ignoro, ut quæ in Sectionem hanc Sepulchreti (3) relata est. Sed eo dico, ut intelligas, cujusmodi hic quoque attendi velim Observationes priusquam a nobis quid ut plurimum fiat, constituatur. Neque enim numerandæ sunt, sed perpendendæ, nec, nisi capitis dissectio accesserit, accipiendæ. Hæc autem accesserat in illa Massæ Observatione quæ superius (4) memorata est, non secus atque in tot quæ aut ex Valsalva descriptæ sunt, aut in Sepulchreto leguntur, ut Diemerbroeckii (5), Dodonæi (6), Horstii (7) Reiselii (8) in quibus omnibus vides, illud corporis latus quod læsioni cerebri erat oppositum, non convulsione, sed paralysi affectum proponi. Quin eas in quibus alterius lateris convulsio, alterius resolutio adnotantur, hanc quidem in opposito, illam vero in eo quod læsioni subjectum erat, exhibere: quarum Observationum una Salmuthi est (9) qui insuper sic esse *consuetum*, affirmat, altera autem Ballonii ipsius (10); quanquam, ut de aliis taceam mendis, quinam artus resoluti essent, omissum in Sepulchreto est operarum incuria. In quam rejicere posse vellem huic contrariam hallucinationem, ut cum Fontani (11) repetita est Observatio, aut cum altera item Bartholini (12), quæ ad propositum attineret, si utrius lateris artus; nam utriusque dicit; prius, magisve resoluti essent, adnotasset.

48. Ex iis tamen qui nihil nisi vulneris sedem exterius videntur attendisse, Viri Doctissimi non defuerunt qui magis, minusve ab illo Hippocratis crebrius inculcato dogmate vel ante hæc tempora recesserint. Sic Donatus (13) contrarium quoque accidere, docuit. Sic Cæsalpinus (14) recensitis illis Hippocratis locis, *hodie vero*, inquit, *non solum distentionem, sed etiam paralysim eadem ratione*, id est in adversa vulneri parte, *oriri sæpe videmus.* Sic Martianus (15) postquam de convulsione in ea parte verba fecit, de resolutione jam loquens, hæc tradidit: *experientia quidem nobis indicavit, resolutionem semper in oppositum fieri.* Quin etiam ante illos Carcanus (16) diserte hæc scripserat: *non pars vulneri correspondens, at opposita semper paralysi corripitur, sicut & Hippocrates verissime dixit, & experien-*

---

(1) n. 43.
(2) Hist. An. 1700. Obs. Anat. 19.
(3) Obs. 7. §. 2.
(4) n. 21.
(5) Obs. 3. §. 2.
(6) Obs. 4. §. 10.
(7) Obs. 8. §. 9.
(8) In Addit. ad hanc 3. Sect. Obs. 24.
(9) Sect. ead. Obs. 3. §. 7.
(10) Obs. 17. §. 1.
(11) Obs. 5. §. 7. & 8.
(12) Obs. 4. §. 6. & 7. conferend. cum l. 1. S. 15. Obs. 27. §. 2.
(13) c. 4. cit.
(14) L. 2. Quæst. Medic. 10.
(15) Annot. ad Hippocr. Epid. l. 7. S. 1. vers. 377.
(16) De Vuln. Capit. Serm. 3. Lect. 5.

tia nos docuit. Verum est, quod dixit Hippocrates, oppositam convulsione, non paralysi teneri; ego autem dico, potius paralysi eam affici: quod Carcani dictum cum tot aliæ, tum insignis illa Observatio confirmat Cl. Danielis Hoffmanni (1), qui in puero cui *cerebrum* a sinistris *quassatum* fuerat *cum notabili substantiæ deperditione*, sinistri pedis convulsivam agitationem vehementissimam, dexteri autem lateris paralysim quæ immobile prorsus fecerat, adnotavit. Et illi quidem causæ utriusque affectus sedem statuebant in eodem cerebri latere quod convulso, aut resoluto corporis lateri oppositum est, causam autem alterius affectus alteram, ut puta irritationem, aut inflammationem, si convulsio est; compressionem vero, aut disruptionem, si paralysis. Ad hunc autem, similemve modum accipiendum est quod Valsalva in proposito Juvene (2) convulsiones eodem in universum referendas censebat, quo in cæteris resolutiones. Cur vero hujus, aut illius causæ effectus in adversa corporis parte se prodant; nisi aliquam ponas decussationem, haud facile intelliges. Ponebant & illi, & multo ante eos alii: qua in re quid mihi verisimilius videatur, satis alibi (3) indicatum est. Nec quamvis aliqui decussationem illam minus probent, quam vel Hippocrati olim, ipsi quidem ajunt, fuisse probatam, neque originem, & vim nervorum Spinalium a medulla Oblongata, aut altius derivandam esse, censeant; assentiri ipsis possum, nisi prius doceant, quomodo gravem cerebri dumtaxat læsionem universi corporis paralysis consequatur, aut quomodo liceat propositæ quæstioni aliter satisfacere, sive convulsio, sive resolutio opposito in latere contingat. Porro ex iis qui nobiscum hanc ut plurimum in hoc ponunt, sunt qui convulsionem altero in latere fieri, dicunt, quia hinc resolutis musculis illinc oppositi prævalent, seque contrahentes, inferiorem maxillam, aut truncum corporis ducunt, aut curvant eam in partem in qua ipsi sunt. Verum ut quærere omittam, num hæc contractio jure possit pro convulsione accipi, aut si possit, quid ad eos attineat de quibus hic potissimum agitur, motus convulsivos; certe quod Cæsalpinus (4) ex illis qui vel olim haud multo aliter opinabantur, quærebat, & nos quæremus: *quæ læsio oppositorum musculorum excogitari possit, si totum brachium convellitur, aut crus ex vulnere capitis in parte opposita*, aut in respondente? neque enim brachii, aut cruris alterius musculis, musculi brachii oppositi, aut cruris sunt antagonistæ, in artubus autem potissimum illæ occurrunt de quibus hic loquimur, convulsiones. Hoc Thomas quoque Bartholinus (5) animadvertit in puero cui ex vulnere temporis dexteri convellebantur sinistrorsum non modo nares, & os, sed etiam brachium. Ille enim, qualiacunque sunt, adscripsit quæ in Sectione hac Sepulchreti extremum Scholium secundum habet ad §. 2. Observationis VIII. quamvis ex quo Auctore sint, ibi quidem non appareat. Certe autem; ut hoc quoque adjungam; ad paralyses explicandas quæ in adverso contingunt latere, nervearum originum decussationem vel altius quam a medulla Oblongata, repetere cogimur, ut alias (6) ex oppositæ Retinæ tunicæ resolutione ostensum est, idque nunc confirmare liceret ex Peyronii (7) Observatione visus in alterius lateris oculo toties amissi, aut restituti, quoties in opposita parte vulnerati cerebri ubi hujus substantia deerat, pus aut retinebatur, & subjectum corpus Callosum premebat, aut inde eximebatur, itemque ex altera Cl. Petzii (8), qui sinistro cerebri hemisphærio ita sauciato, ut substantiæ magna pars lacerata secederet, non modo utrumque artum dexterum movendi facultate ca-

(1) Differt. de hac rarissima sanatione.
(2) n. 45.
(3) Epist. Anat. 13. n. 17. usq. ad 22.
(4) Quæst cit. 10.
(5) Cent. 5. Hist. Anat. 2.
(6) Epist. indic. n. 18. 19. & 21.
(7) Commerc. Litter. A. 1731. Hebd. 30. prope fin.
(8) & A. 1736. Hebd. 34. n. 2.

rentem, ſed & obſcuratum viſum, auditum autem vix ullum ſuperſtitem ab eadem dextera parte adnotavit. Igitur quam decuſſationem ad paralyſim in latere oppoſito explicandam agnoſcere debemus, quare ad convulſionem non agnoſcamus? Cæterum cur in eo de quo noviſſime dictum eſt, Juvene immanes illi aſſidui, & diuturni convulſivi motus nonnullis ante obitum horis deſierint, cauſam Valſalva indicat, cum ait, ſenſim illos præ virium languore defeciſſe. Sic & illi multo vehementiſſimi qui ſupra in quodam Viro (1) deſcripti ſunt, ultima vitæ hora conquieverant. Eademque fuiſſe videtur cauſa, cur altero in Viro (2), itemque in Muliere (3) delirium tandem in lethalem ſoporem degeneraverit. Sed alias fiſſæ calvariæ Obſervationes accipito.

49. Juvenis viginti annorum in ſiniſtra occipitii parte cæſim vulneratur. Nullum ab ictu adnotatur ſymptoma: & felix initio videtur curatio. Diebus tamen progredientibus partes circa vulnus valde tument. Febris cum rigore, & delirio ingruit ad duodecimum diem; mors autem ad decimum quartum. Dum cadaver e lecto auferunt, non parva ſanguinis copia effluit e vulnere. Sectione autem inſtituta, tota ea pars capitis quæ intumuerat, ſanguine turgida invenitur. Etſi vero in exteriore oſſis facie ferrum quod vulnus inflixerat, levem dumtaxat inciſionem reliquerat; ad hujus tamen latus fiſſura erat, cui reſpondens Craſſa meninx purulentam materiam ſibi valide adhærentem habebat: huicque ſubjecta cerebri pars naturalem colorem nonnihil in atrum mutaverat. Præter hoc, nihil adnotatu dignum in toto reliquo cerebro fuit.

50. Vir triginta tres circiter annos natus, ex alto in terram cadit. Non loquitur: ſenſus omnes interiores amittit. Primum vomit; deinde conatus ſolum vomendi remanet; convulſivi accedunt motus: facies rubet: pulſus eſt turgidus: ſanguis e naribus, & ſiniſtra aure erumpit: difficulter reſpirat: intraque viginti quatuor a lapſu horas e vita excedit. Capitis ſiniſtra pars muſculum Temporalem habebat contuſum, arteriæque Temporalis ramos laceratos. Illo ſublato muſculo, duobus tranſverſis ſupra aurem digitis, cranii fiſſura inventa eſt forma arcus: & prope hanc fiſſuram concretus ſanguis ad duas uncias inter cranium, & Craſſam meningem; quæ tamen, ut & reliquum cerebrum, ſana erat. In Ventre, aere turgebat ventriculus, ut etiam in Thorace pulmones, dexter præſertim: qui ambo rubebant, nullo modo parietibus adhærentes. Pericardium nihil, aut parum, ſeri; cordis ventriculi aliquantum ſanguinis ſpumoſi, & fluidi continebant.

51. Vir alter annorum ad quinquaginta a currente effrænato equo perculſus, & ad terram afflictus eo impetu eſt, ut cum ad lapidem occipitium alliſit, fracti oſſis crepitus auditus ſit. Primum ſemimortuus jacuit: paulo poſt, verba nonnulla, ſed quæ vix potuerunt intelligi, proferre conatus eſt. Ex aure dextera, ex naribus, ex ore ſanguinem effundebat, cujus in fauces confluxu propemodum ſuffocari videbatur. Vomitu etiam tentatus eſt: qui mox ea vehementia rediit, ut animam agere crederetur. Semihora autem a caſu exacta, nullum amplius ſenſus indicium dedit, ut neque motus, niſi quod ſemel; aut iterum caput quaſſavit, & quod naturali adhuc reſpiratione utebatur. Facies interdum liveſcebat; ſed plerumque erat pallida. Denique horis elapſis duodecim, tarde reſpirare cœpit; ut ſi quod aliis accidere ſolet, attenderetur, credi poſſet intra pauca temporis momenta interiturus. Ipſe tamen duas horas cum ea reſpiratione vitam trahens, hora obiit a capitis alliſione decima quarta.

Medium, ſed paulo tamen dexterius, diffiſſum erat os occipitis ingenti, & lata fiſſura, quæ per ejus baſim ad Magnum foramen producta, hoc oblique ſecans, ad Petroſum uſque proceſſum perveniebat. Magna autem ſanguinis effuſi

---

(1) n. 39. (2) n. 35. (3) n. 34.

copia

copia sub cerebri basi, & in anteriore quoque ejus parte inter Crassam, Tenuemque meningem reperta est.

52. Qua ratione fieri in hoc potuerit, ut cum fissum esset occiput, copia tamen sanguinis in anteriore quoque capitis parte inter meninges effusa deprehenderetur, ex iis intelliges quæ superius indicavimus (1): quanquam cum multus sanguis esset sub cerebri basi; inde fortasse pars illius potuerat antrorsum quoque pergere inter meninges. Quod si non fuit, vasa non desunt, nec ea tenuia, quæ ab harum altera in alteram trajecta, in magnis ejusmodi concussionibus, si præsertim plurimum distenta sint, non difficile rumpantur. Sed tunc, etiam extra ipsam calvariæ caveam possunt alia disrumpi, unde sanguis per aures, nares, os effluat. Quæ facilius accident, si fissura perveniat ad processum Petrosum, ut in hoc Viro, aut si sanguis, ut in superiore, sit prope nova Tympani foramina inter cranium, & Crassam meningem effusus. Per illa enim viam esse in Tympani caveam, ex hac vero per Eustachii Tubam in nares, faucesque, non est cur hic monstrem, qui hac de re, atque adeo de sanguinis e cranio per has vias exitu jam olim alibi (2) satis scripserim.

53. Vir quidam cæsim in anteriore, itemque in posteriore capitis sinistra parte vulneratus, & in sæpius memoratum Nosocomium exceptus, quarto a vulneribus die queri cœpit de sævis ad lumbos doloribus, qui intra paucos dies universum corpus jam occupabant. Die decimo sexto aphonia correptus, tum usu omnium sensuum internorum amisso, tandem vigesimo quincto moritur. Vulnerum anterius ad initium usque substantiæ cerebri medullaris pervenerat. Posterius vero supra Transversum Crassæ meningis processum, cerebrum usque ad sinistri ventriculi cavum sauciaverat. Eo ventriculo non parum seri continebatur, quod linguæ impositum, longam mordicationem reliquit; ut ex ejus acrimonia nervosi generis irritatio, indeque universales illi corporis dolores forsan repetendi videantur.

54. Agricola annorum circiter quadraginta ab alio Agricola ad dexterum ipsum latus mediæ ferme suturæ Sagittalis runcina vulneratur, hujus rostro tam alte adacto, ut intra cerebrum perveniat. Totum ab ictu contremit corpus, intellectus actiones retardari incipiunt, atque in omnibus sinistri lateris partibus movendi facultas labefactari, donec, circa diem quartum, superstite sensu, omnino pereat. Facies multum rubebat: interiores sensus obscurabantur: respiratio gravis, pulsus debilis fiebat. Denique rubicunda materia per os rejecta, die septimo obiit. Cranii fornice exsecto, qui vulnere non modo perforatus erat, sed & osseam squamam, e sua sede elevatam habebat, dum Crassa meninx ad cerebrum extrahendum, circa initium medullæ Spinalis inciditur, non parva sanguinis effluit copia. Cæterum vulnus Sinum perforans Longitudinalem, inde in sinistrum usque perveniebat ventriculum, in quo serum cum grumoso sanguine latebat: in ejusdemque ventriculi basi sordidum ulcus conspiciebatur. In Thorace pulmo sinister multum a stagnante sanguine turgebat.

55. Valsalvæ inter scribendum, ut fit, accidisse, ut pro ventriculo dextero, qui subjectus erat vulneri, sinistrum posuerit, ob nullam interjectam, aut additam animadversionem credibile est. Qui enim cerebri noxam invenire solitus esset in eo latere quod resoluto corporis lateri opponeretur, ut ex compluribus quæ supra (3) descriptæ sunt, Observationibus, & ex eo quod diserte in 45. adjecit, satis, superque constat, nunc si contrarium in Agricola hoc conspexisset; adnotationem in rem insolitam prætermittere potuisse non videtur. Quod tamen non eo dico, quod vulnus a dextris non potuerit in sinistrum, præsertim adeo vicinum, ventriculum levi obliquitate deflectere, aut quod ipse nun-

(1) n. 41. (2) Epist. Anat. 6. n. 6. & seqq. (3) n. 11. 17. 27. 28. 35. 42. & 44.

quam in cadavera inciderim quæ læsionem in eo cerebri hemisphærio haberent quod paralytico responderet corporis lateri. In Epistola enim Anatomica XIII. (1) non aliorum modo aliquot ejuscemodi Observationes indicavi; sed & meam proposui: quanquam in earum nonnullis quid desiderari possit, & quomodo reliquas, meamque, salvo Valsalvæ dogmate explicare liceat, non reticui (2). Unde sumere aliquid fortasse poteris, ut hanc quoque explices, nedum siquid in illa quæ supra num. 35. proposita est, in palpebris minus respondere videatur.

56. Finem huic Epistolæ imponere juvat duabus vulneris, punctim pariter inflicti Observationibus, sed tanto majori attentione dignis, quo magis levis in utraque apparebat ictus, & qui ad faciem potius quam ad cerebrum spectare videretur.

57. Vir triginta annos natus, biliosi temperamenti, pungente ferro ad dexterum oculum percussus, triduum sine ulla sensibili actionum læsione transigit. Die quarto venit ipse in crebrius indicatum Nosocomium: eodemque die mortuus est, præter Medicorum opinionem, quia nullum usquam apparebat lethale vulnus; sed simplex dumtaxat in eo oculo contusio. Calvaria autem reclusa, cum parva purulentæ materiæ copia inter os frontis, & Crassam meningem inveniretur, & quæreretur locus unde illa prodiisset, specillo os e directo oculi dexteri perforatum repertum est. Itaque externa, internaque vulneris totius via diligenter inquisita fuit, & manifesto comperta. Scilicet ferrum inter oculum, & orbitam sine illius læsione ulla, ad hujus osseum fornicem pervenerat, quo perforato, substantiam cerebri pervaserat, ut vulneris finis lato dumtaxat digito a parietibus distaret ventriculi dexteri.

Cæterum etsi hyems erat, cadaver autem cito ab interitu dissecabatur; ea fuit viscerum, ac vasorum flacciditas, ut tactum sine læsione non ferrent, tantaque simul totius corporis graveolentia, ut parem ad illud tempus se Valsalva non invenisse, confirmet, hæc omnia in pravam rejiciens, quæ vulnus præcessisse debuerat, humorum dispositionem.

58. Ex omnibus, quas legisse meminerim, cerebri per vulnus orbitæ læsi Observationibus vix ulla mihi, ea quæ inter vulnus, & mortem intercesserunt, spectanti, videtur hac esse mirabilior. Etsi enim alii de quibus scripserunt Horstius (3), Ballonius (4), Fantonus pater (5), & Jo. Phil. Burggrafius (6), non nisi nono, undecimo, decimo quarto, aut vigesimo primo obierint die; alii autem de quibus Petrus Borellus (7), & Schmidius (8), nihil mali suspicantes, aut eo die genio cum sociis indulgentes, ad duas leucas, aut ad quadrantem milliarii ambulaverint; hi tamen aut postridie mortui inventi sunt, aut mox repente exanimes ceciderunt; illi vero aut dolore primum capitis, & gravioribus deinde symptomatibus, vexati, aut his continuo ingruentibus afflicti dies illos omnes traxerunt. Neutris adnumeravi alios quosdam, ut quem Sennertus (9) proposuit, statim apoplecticum factum, & nona circiter inde hora mortuum; quia sine orbitæ læsione acutus ille gladius videtur per nervi Optici foramen, aut, si mavis, per vicinum alterum, quod lacerum appellant, cranii caveam subiisse: quod etiam in Diemerbroeckii (10) Observatione, quam hic in Sepulchreto frustra quæsivi, potuisse fieri, non negabis, ægro *nullis actionibus animalibus privato* ad decimum usque diem, tunc autem accedente *febre vehementiore*, intra biduum extincto. At *sclopeti globus per orbitam oculi dextri sic adactus*, ut e *sinistra*

(1) n. 25.
(2) Ibid. & n. 26.
(3) Sepulchr. l. 1. S. 3. Obs. 38.
(4) Ibid. l. 4. S. hac 3. Obs. 17. §. 1.
(5) Sect. ead. Obs. 5. §. 10.
(6) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 130.
(7) Sepulchr. Obs. cit. 17. §. 2.
(8) Ibid. in Addit. ad hanc Sect. Obs. 9.
(9) Obs. cit. 17. §. 4.
(10) Anat. l. 3. c. 10.

occipitis parte emerserit, quemadmodum Cl. Helwichius (1) descripsit, sine orbitæ fractura transire potuisse non videtur, ut si velis casum hunc ad eorum classem referre quos secundo loco memoravi, per me liceat, præsertim cum fœmina a vulnere exanimis corruerit. Utram vero ad classem attineant, nescio, quos ex vulnere orbitæ peremptos scripserunt Bohnius (2), Ruyschius (3), Jacotius (4), imo Dodonæus (5), cujus nomen, dum in Sepulchreto hæc Observatio describeretur ex Schenckio (6), prætervisum, perperam ex præcedente acceptum est. Nescio autem, quia ex narratione illorum neutiquam, ut ex aliis, & nominatim Valsalva, constat, quot dies sauciati exegerint nullo se ostendente symptomate, ut puta sopore, quem Dodonæus memorat quidem, sed quo die inceperit; reticet: Bohnius hoc tantum habet, tertia ab ictu die esse mortuum: Ruyschius autem nihil aliud scribit, nisi brevi post acceptum vulnus, quod illis qui curationi præerant, videbatur exigui momenti, mortem ingruisse. Qui, tametsi aliæ, ut intelligere potuisti, jam extabant ejusdemmodi Observationes; adeo raram existimavit hanc suam, ut inter ea quæ Bidloo nunquam occurrere potuisse, credebat, *Vulnus Orbitæ Oculi lethale* recensuerit (7). Decebat tamen inter cæteras quæ Sepulchreto additæ sunt, hanc Observationem non omittere, nec quæ ad ipsam adjecit Ruyschius, nimirum superiorem partem orbitæ esse adeo tenuem, & fragilem, ut in multis scriptoriæ chartæ non superet tenuitatem, & perforari solo digito possit: ideoque orbitis inflicta vulnera non esse (ut in pluribus accidit eorum quæ commemoravimus) floccifacienda, præsertim si ferro, aut ligno inflicta sint non obtuso, aut vulnerati somnolentia, nausea, febre, vertigine, convulsione (adde ex historiis indicatis non levi capitis dolore, sensuum torpore, paralysi, delirio, alio ejusmodi symptomate) corripiantur. Hæc autem animadversio sicuti nonnunquam ad curandum valet terebra ossi frontis tempestive adhibita, quod altera Borelli Observatio (8) ostendit, ita ut plurimum juvat saltem ad prædicendum. Ut plurimum dixi: etsi enim cæteri sunt mortui; hic tamen apud Borellum evasit, & Cl. Fantonus in Scholio ad Parentis Observationem (9), quæ vulneris quidem Striati corporis diserte mentionem non habet, sed eandem esse apparet quæ supra ex Sepulchreto (10) indicata est; militem sibi notum memorat, qui ad internum orbitæ angulum acutissimo ense sauciatus, cum in oculi imbecillitatem, & hemiplexiam incidisset, in hoc valetudinis statu ad multos annos vitam perduxit. Huc addes, opinor, Venatorem illum de quo Elias Camerarius (11), punctim in eodem angulo vulneratum in confinio palpebræ superioris, exile illud vulnus paralysi totius oppositi lateris excipiente, proximi oculi amaurosi, & memoriæ non levi imminutione, paralysi tamen, his persistentibus, sensim deinceps valde levata, vivere pergentem, ut menses jam quatuor ab inflicto vulnere traduxisset, cum Observatio scripta est, & ferme novem, ut videtur, cum Augustam Vindelicorum est missa. Quo felicior fuit Juvenis alter ab Nebelio (12) propositus, qui per sinistram orbitam sauciatus, cum statim paralysi ejusdem lateris, motibus autem in opposito convulsivis, aphonia, & mox delirio, ac oblivione correptus esset, post tertiam hebdomadam pauca sanie ex dextera aure cujus magnus præcesserat dolor, per aliquot dies effluente, integram sanitatem post sex circiter ab accepto vulnere hebdomadas recuperavit. Ne vero forte mireris, hemiplexiam subjectum vulneri

(1) Eph. N.C. Dec. 3. A.9. & 10. Obs. 120.
(2) De Renunc. Vuln. Sect. 2. c. 1.
(3) Obs. Anat. Chir. 54.
(4) Sepulchr. Obs. cit. 17. §. 5.
(5) Medic. Obs. c. 3.
(6) Obs. Medic. l. 1. ubi de Vuln. Cerebri.
(7) Resp. ad Bidl. Vindic.
(8) In Schol. ad cit. §. 2. Obs. 17.
(9) 35.
(10) §. 10. Obs. 5.
(11) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 55.
(12) Earund. Cent. 6. Obs. 54.

latus, convulsiones oppositum contra ac sæpius fieri solet, ut supra (1) diximus, invasisse; scias oportet, vulnus acuto gladio *sub externo oculi sinistri cantho per palpebram inferiorem . . . . punctim, & sursum versus ita inflictum fuisse, ut gladii cuspis oblique sub bulbo illius oculi per ejus orbitam osseam versus anteriorem cerebri basim penetrarit.* Adde igitur mecum quod obliquus ille gladii incessus, & magnus dexteræ auris dolor, & salutaris saniei per ipsam defluxus indicant, *hemisphærii* cerebri *dexteri*: sicque intelliges facile, sinistrum corporis latus, non dexterum, fuisse cerebri læsioni oppositum. Per te autem intelligis, pertinere aliquando ad cerebrum vulnera non modo orbitis, sed & infra orbitas inflicta, quod & Egermeieri historia (2) ostenderat, & hæc altera Valsalvæ nostri confirmat.

59. Juvenis annorum viginti quinque punctim acuto ense circa inferiorem marginem orbitæ oculi sinistri sauciatur. A vulnere cadit: cessant omnium interiorum sensuum functiones: non loquitur. Si nonnullos convulsivos motus excipias; vix ullum motus indicium dat; ut cum specillum in vulnus immittitur, aliquem doloris sensum ostendit. In singulas horas respirationis motus augetur. Novissime deficiente pulsu, circa horam ab accepto vulnere decimam moritur. Cerebro e cranio exempto, specilloque in exterius vulneris orificium indito, compertum est, secundum latus ferme ossis Spongiosi Superioris ensem in cranii caveam perrexisse: quod & fragmenta ossea in hac, & vulnerata ibidem cerebri substantia confirmarunt. Quoad autem vulnus per cerebrum procederet, frustra specilli ope quæsitum esset, quod ob cerebri mollitiem æque novas facere, quam factam ostendere viam posset. Dempta igitur Dura meninge, & Pia animadversa, quæ in sincipite, inflammatæ instar partis, sanguine turgebat, tum ventriculis Lateralibus apertis, in utroque concretus sanguis, qui e vasis, facile ipso vulnere ruptis, effluxerat, conspectus est. Ex iis redundasse in quartum ventriculum; nam in hoc quoque occurrit ejusmodi sanguis; videbatur.

60. Habes Valsalvæ Observationes, hoc etiam magis commendandas, quod in omnibus ferme dies, horæve adnotatæ sunt, quibus aut symptomata, aut mors ingruerit: quod etsi Medicis, Chirurgisque scire perutile est; tamen in aliorum plurimis desiderantur. Nostræ vero ne numero quidem sunt cum illius comparandæ. Attamen quia satis prolixa hæc Epistola est, in proximam rejicientur. Vale.

---

(1) n. 47. (2) Sepulchr. Sect. hac 3. Obs. 3. §. 13.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LII.

De Vulneribus, & Ictibus Capitis Sermo absolvitur.

QUÆ ad Capitis Vulnera, Ictusque pertinent, historias reliquas his Litteris propositurus, eundem quem superioribus, ordinem conservabo, initium ab illis ducens in quibus calvariæ læsio aut nulla, aut certe levissima fuit. Nam etsi Celsus (1) *raro*, ait, *evenire, ut os quidem totum* in calvaria *integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rumpatur*; frequens tamen cadaverum sectio posteros docuit, integro osse, persæpe aliquid ejusmodi, aut etiam gravius accidere. Quod Valsalvam, suis dissectionibus edoctum, & ipse dicentem audivi, & tu potuisti ex iisdem, inter primas superioris Epistolæ descriptis, cognoscere. Ad quas addes præter tot alias quas Sepulchretum versans, offendes, has etiam quæ protinus subjicientur.

2. MULIER annos nata ad quinquaginta, plurium liberorum mater, pinguior aliquanto quam agrestes, qualis ipsa erat, pleræque esse mulieres solent, in fossam cadens, alterum sincipitis latus ad præduram glaciem alliserat, medius enim erat mensis December A. 1725. Ab eo ictu allisum os retectum fuerat ad duos tresve digitos. Quod ob vulnus in Nosocomium hoc venit: ibique nulla paralysi, nulla convulsione, nullo graviore prægresso symptomate; vix enim aliquam senserat vomendi voluntatem; infirmis nec viribus, nec pulsibus, repente arido, ac livido facto vulnere, postridie, qui undecimus erat ex quo ceciderat, dies, interiit. CADAVER; etsi præfrigida illa tempestate, & viginti quatuor, haud amplius, ab obitu horis incidi; grave olebat adeo, ut intra diem unum dissectionem omnem absolvere coactus sim. Plura tamen adnotavi quæ tum ad naturalem, tum ad contrariam attinerent constitutionem. Hæc altera dumtaxat referam. In Ventre contractum omentum, ventriculus oblique nimis dextrorsum clinatus. Sub eo Colon intestinum non in transversum means, sed deorsum curvatum, idemque ab initio ad curvaturam hanc usque plurimum dilatatum, & livens. Æquo longior lien. Testes non modo albi, duri, inæquales, sed in eorum altero latens ad centrum corpusculum album, subrotundum, ferme & cavum, & cartilagineum. Tubæ ambæ duobus transversis infra majus orificium digitis prorsus imperviæ. Vagina intus nigricans, & ad imam fere anteriorem partem quasi ab acri humore erosa: cujusmodi erosio in altero quoque latere cervicis uteri animadvertebatur.

In Thorace pulmones a tergo pernigri. Cor laxum pluresque in ejus ventriculis polyposæ concretiones. Vasa, ut & in reliquo passim cadavere, multo sanguine referta. In Capite demum, os sincipitis qua allisum fuerat, intus, extraque lividum; nulla tamen rima fissum. Meninges, sub quibus non pus, aut sanguis, sed aqua effusa erat, qua parte respondebant livido ossi, ipsæ quoque ex subviridi livebant. Sic eo tantum loco & cerebrum livore affectum erat, non altius tamen descendente, quam ad digitos duos. Fœtor cum aliarum, ut dixi, partium, tum harum præsertim, erat gravis.

3. VIRI qui pariter ex alto ceciderat, caput memini fuisse ad me allatum A. 1722. CALVARIA cum esset nec fracta, nec fissa, fere eandem tamen & meningum, & cerebri ipsa quoque exhibuit constitutionem.

(1) De Medic. l. 8. c. 4.

4. Fœmina paupercula, subpinguis, ex dolore amissi, cum ipsa junior etiam tum esset, mariti, amens facta, a paucis annis ita per urbem vagabatur, ut nemini quidem noceret, sed improborum injuriis ipsa esset opportuna. Itaque præterquam quod ante aliquot menses peperisse dicebatur, novissime a scelesto quodam adolescentulo ejus caput ferreo pessulo ictum fuerat, cum decimo, an undecimo ab ictu die, non sine concussi cerebri indiciis, in Nosocomio mortua est. Cadavere in Gymnasium postridie illato, ut ante Februarii finem Anatomen absolverem A. 1728. vix uti licuit. Nam etsi cum intestina detrahi jussi, idoneum satis visum est; insequenti tamen die virebant jam pleraque Ventris viscera. Hæc nihilominus animadverti. Crassior erat totus uteri fundus: grandiores testes, & rotundiores: cum horum altero connatum erat penitus suæ tubæ orificium. Testes autem ipsi dissecti nihil peculiare ostenderunt, nisi quod plus habebant humoris, quam soleant. Thoracis utrique caveæ aqua inerat. Cordis posterior facies virere jam incipiebat. Caput autem pessime, ut par erat, inter omnes partes se habuit. Nam etsi cranium erat integrum; pus tamen inter ipsum, & Crassam meningem, & hæc præterea quasi sphacelo affecta deprehensa est.

5. Vulneratorum corpora fœtida, viridia, & putrida non multo post mortem persæpe fieri, mirandum non est, cum icta pars jam pure, & sanie scatere cœpit, & multo magis sphacelo corripi, velut hic. Pravæ enim, corruptæque particulæ per venosa, aut lymphatica disrupta vascula sanguinem subeunt, cumque per omne corpus feruntur. Id in capitis quoque vulneribus locum habere, non semel vidimus, in Anu præsertim quam, de Sterilitate ad te scribentes (1) commemoravimus. Tempestate enim frigidissima, & ventris visceribus cito detractis, septum ipsum Transversum paulo post virescebat. Hæc autem eorum cadaveribus facilius accidunt, qui sive aliis partibus, ut Aorta erat Vetulæ illius, sive ipsis dumtaxat humoribus ante acceptum vulnus ad putredinem essent dispositi. Quem in numerum haud secus ac Virum in oculi orbita sauciatum, de quo superiore Epistola (2) scriptum est, agrestem illam Fœminam referes cujus paulo ante (3) dissectionem protulimus; tantæ enim odoris gravitatis non satis in capite ejusmodi læsio respondebat: quanquam hæc cur minor ex parte quam prius fuerit, aliquando videri possit, cum ex modo dictis colligi licet, tum dilucidius infra (4) indicabitur.

6. Fœminæ alteri eadem ætate, sed bene multis ante annis, id est A. 1706. vulnera inflicta fuerant duo brevi & incidente ferro, non multi tamen ponderis, quorum altero læsa erat ea pars Temporalis musculi dexteri quæ pone Angularem Zygomatici ossis apophysim, ut vocabulis utar Cel. Winslowii, condita est; alterum aliquanto erat inferius. Ambo tamen vulnera jam ferme ad cicatricem perducta erant, cum mulier & frigidi aeris injuriis se objiciens, & duri cibi masticatione Temporalem agitans musculum, tota mox facie valde extumuit, rigoribus concussa est, & convulsivis ad caput motibus: levi etiam subinde correpta delirio, donec stertens, in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Morte extincta est. Caput non solum, sed & alias mulieris hujus partes postridie dissecans, qui dies fuit ad VII. Kal. Apriles, hæc primum in genitalibus præter naturam animadverti. Testium alteri cystis parva inerat ex flavo virens, in qua globulus quasi sanguinis concreti, nescio quid rutili in centro habentis. Uterus crassioribus erat parietibus, interiore tunica laxa, sub qua aliquot locis sanguineæ guttæ transpiciebantur, an quod menstrua purgatio adventaret? An potius quod uterus non bene valeret? nam alba, sic satis fluida, materia passim inter valvulas cervicis occurrebat, quasi mulier uterino fluore laboraret: & sane

(1) Epist. 46. n. 26. (2) n. 57. (3) n. 2. (4) n. 9.

osculum uteri laxius erat quam subjecta vagina ejusque orificium requirerent, idemque superficie tenus tanquam ab acri materia nonnihil læsum. Calvaria aperta, Duram meningem crassiorem factam, & quasi a guttulis sanguinis, quas tamen abstergere non posses, hic illic rubentem deprehendimus non uno loco qua cerebri basi subjicitur, ut ad latera sellæ Turcicæ, & sub ipsa glandula Pituitaria, sed nusquam magis quam sub dextero anteriore cerebri lobo. Sub quo, & ad latus quoque externum ejusdem lobi inter utramque meningem pus erat ex subflavo ad cinereum colorem vergens. Substantia tamen cerebri, & cætera quæ sunt intra cranium, erant illæsa; etsi paulo turgidiora apparebant sanguifera vasa quæ per Tenuem meningem decurrunt, & sub hac aqua erat pauca, ut pauca quoque, & subrubra in Lateralibus cerebri ventriculis, & polyposa concretio in Superiore Falcis Sinu. Cum viam per quam pus ex vulnere potuisset cranium subire, diligenter quæreremus; ossa hujus omnia ab interiore facie comperta sunt prorsus illæsa. Tunc vero ad exteriora perlustranda transivimus. Sub vulnere superiore; inferius enim, minus profundum, aliorsum tendebat; cavum erat circum quod, & in quo pus stagnabat: per quod cavum, cum mulier viveret, specillo immisso Chirurgus quidam intra cranium se pervenisse, dicebat. Et via sane per os, a vulnere perforatum, ex eo cavo erat puri, non in cranium tamen, sed in oculi orbitam: quæ res tenui discrimine Chirurgum deceperat. Ex orbita vero, ubi quoque pus repertum est, quo itinere traductum esset in cranium, nullum omnino erat indicium, sive naturalia inspectaremus foramina, sive quæ forte morbi vi aperta fuissent, perquireremus; præsertim cum Dura meninx nusquam erosa conspiceretur. Quæ animadversio ad id etiam valuit, ne per tenuissimam quandam rimam pus transiisse, crederemus, quæ postquam scalpro denique adacto, orbitæ fornicem elevassemus in hoc videri visa est.

7. Attamen in istiusmodi perquisitionibus quæ sive in viventibus, sive in mortuis fiunt, ut in illis videndum est, ne ubi duæ naturales caveæ tenui intersepto disjunguntur, specillum quod in alteram pervenit, alteram subiisse, praepropere existimemus; ita in his præstat scalpro malleoque abstinere, ne siqua forte rima se prodat, ulla esse possit dubitatio, nostræ violentiæ, an accepto ictui debeatur; ut nulla certe alterutrius generis in eo fuit quem paucis post diebus ibidem persecui.

8. Senex erat magno corpore, flavo colore, qui alias pro adsthmatico curatus fuerat. Is cum ab alto cadens allisisset ad saxum sinciput dexterum; vulneris quod inde retulerat, curatio bene procedere videbatur, cum circa undecimum diem accessit spirandi difficultas cum stertore. Nullus in thorace dolor. Querebatur potius assidue de molesto quodam sensu infra ipsum hypochondrium dexterum. Quem ad locum admota manu, percipiebamus quasi bullulam ex istis quas pluvia in superficie aquæ excitat, quæ alterne se attolleret, ac statim subsideret, moxque rediret, abiretque, eodem semper loco servato. Interea caput bene valere videbatur: sed homo dormire non poterat, & convulsivi ad carpos subsultus pulsum explorantibus occurrebant. Qui, ut semper, frequens, nunc vero etiam parvus factus erat. Itaque intra unum, & alterum diem ab difficilis respirationis adventu mors accessit. Cadaveris erat distentum Abdomen. Quod cum diduxissem; ventriculus, & intestina aere turgida se se ostenderunt, & ex his Tenuia quodam loco quasi inflammata, nec sine aliquo fœtore. Jecur duriusculum. Lien adeo laxus, ut nullo negotio digitis posset discerpi. Hernias, & laceram a pylori annulo pendentem laciniam, quippe alibi (1) satis descriptas, ut undenas quoque singulis in lateribus costas, in Adversariis (2) memo-

(1) Epist. 43. n. 31. & Epist. 29. n. 17.

(2) II. Animad. 32. in fin.

ratas, prætermitto, cum satis hic sit indicare, in hoc homine illa fuisse. In Thyroidæa autem glandula lobi alterius inferiorem partem globulum majusculum, duosque item alios habuisse lenti humoris plenos, idcirco prætereo, quod in aliis sæpius ejusmodi res commemoravi. Thorace quæ continerentur, præstat adscribere. Anterior pulmonum facies erat per membranas ad pectus annexa. Ipsi nusquam duri; at quanquam nec crura tumebant, nec pedes, aqua circumfusi erant multa; rubra, & aliquanto pauciore sinister, ex viridi sublutea dexter. A dextris quoque pleura erat putrida, ut non modo facillime avelleretur, sed frustis per se avulsis in illa aqua nataret, & pulmonis membranæ, quæ sana ipsa erat, adhærens, pus mentiretur. Pericardium subrubram aquam; cor sanguinem spumosum habuit; Magna ex corde oriens arteria concretionem polyposam. Sincipitis vulnerati os patebat ad sesquidigitum, livescens, & circulari quasi sulculo comprehensum, ut si exterior cranii lamina subsedisset. Interior autem facies, ipsi respondens, colore quidem erat eodem; sed nullo sulculo comprehensa. Nec vero ibi, neque alibi aliud præterea calvaria vitium habebat. Dura autem, ei uni loco subjecta, meninx ichore crassiusculo madebat facie quidem superiori; inferiori adhærentem habebat, sic tamen, ut nullo negotio detrahi posset, quasi alterius Duræ meningis frustum, quod attente examinatum, persimile inventum est spuriarum membranarum quibus in thoracis inflammationibus persæpe pulmones, ac pleura obducuntur. Sub eo frusto Tenui meningi exterius adhærebat quasi majuscula gutta crassi, & subalbi ichoris. Inter hanc autem meningem, & cerebrum non ibi dumtaxat, sed passim, aqua interjiciebatur non multa. Quæ in Lateralibus etiam ventriculis non deerat, hæcque subrubra. Cæterum omnis cerebri substantia ubique sana: cerebellum permolle. Omnes denique corporis musculi flaccidi fuere.

9. Quod ad sensum attinet quasi bullarum assurgentium, & subsidentium, molestum illum quidem, sed facile ad flatulentos halitus, attolentes se in certa aliqua intestinorum parte, neque in aliam abeuntes; referendum, si id mecum omittas, & reliqua perpendas; nempe Observationem hanc quoque ad quatuor addes antea descriptas, & ad plures alias superiore Epistola ex Valsalva propositas, ex quibus intelligitur, osse nulla fissura pervio, a percussione tamen capitis vitiari aliquid intra cranium posse, ex eoque vitio mortem oriri. Nam quæ Seni huic etiam in thorace reperta sunt præter naturam; fortasse illa quoque ex iis quæ erant intra calvariam originem, aut incrementum habuere, parte aliqua pravi ichoris inde in thoracem translata, hominis præsertim asthmati obnoxii. Sed & mulierem memini ex frontis ictu mortuam, in thoracis utroque cavo, præter expectationem, fœdam aquam habuisse: cujus historiam mulieris alias ad te inter eas mittam quæ ad claudicationem spectant (1). Ad hanc suspicionem ansam dant quæ circa non rarum pravæ materiæ ex percusso cranio in thoracem transitum ex Valsalvæ, aliorumque observatione adnotavimus (2). Et quamvis sciamus, ubi de meningibus, & cerebro agitur, non minus acrimoniam, quam copiam attendi solere lædentis humoris; non tamen incongruum prorsus est, ubi hujus pauxillulum intra mortuorum calvariam deprehenditur, interdum saltem suspicari, reliquias id esse aliquanto majoris copiæ quæ postquam illas partes vel magis quam appareat, læserit, mox per vasa in alias traducta sit, aut per universum corpus dispersa unde etiam ex parte universalis putredinis indicia, & gravem potissimum odorem deduximus (3). Quantulum autem lethalis ichoris, aut vitii ab eo inducti haud raro intra cranium supersit, aut certe inveniatur, præter complures Valsalvæ historias (4) & duas primas

(1) Epist. 56. n. 26.
(2) Epist. præced. 51. n. 17. & seqq.
(3) Supra, n. 5.
(4) Epist. præced.

nostras,

nostras, & hanc ultimam, hæ aliæ ostendent quas nobiscum Mediavia noster diligentissimus communicavit.

10. Seni, cum ebrius esset, in altero sincipitis latere vulnus saxo inflictum fuerat: ex quo tamen neque cecidit, neque vomuit. Vulnere per Chirurgum diebus insequentibus dilatato subjectum os haud ita procul ab angulo quem Sagittalis, & Lambdoides suturæ intercipiunt sublividum repertum est; quapropter idoneo ad id ferramento rasum fuit. Nec Medicus deerat nihil eorum prætermittens quæ ejusmodi in casibus fieri solent. Vulnus autem subsiccum erat, nec boni coloris: febris aderat: pulsus erant debiles: æger noctu surgebat, æstum causatus; & Junius quidem erat mensis A. 1739; sed id tamen videbatur læsa nonnihil mente fieri. Tandem febris abit: meliores fiunt pulsus: jamque æger famem se amplius ferre posse, negat. Nulla tamen in re peccanti post aliquot dies redit febris cum sensu gravitatis capitis, torpore quodam mentis, levi delirio, faciei & oculorum rubedine. Itaque Medico iterum opem ferre, sed frustra conante, brevi post tempore Senex obit, vigesimo circiter ab ictu die. Cranium erat crassissimum: crassa proportione etiam Dura meninx. In illo nihil usquam vitii, quia ibi etiam ubi in vivente rasum fuerat, extra, intusque erat naturali colore. Hæc pariter sana. Non sic autem altera meninx, cujus exteriori faciei qua percusso loco respondebat; pauxillum adhærebat muci, ex flavo viridis, teterrimi odoris. Ei muco subjectum cerebrum subnigrum fieri incipiebat tanto spatio quantum duo transversi digiti quoquoversum obducerent, nec profundius quam sit corticalis cerebri substantia. Bene autem se habebant reliqua, nisi quod subrubens serum non paucum in Lateralibus ventriculis inerat, sed in eo plus qui vulneri subjiciebatur. In utroque plexus Choroides pallebant.

11. Mulieri, comitiali morbo jam diu obnoxiæ, percussum est caput. Initio nihil mali quod esset adnotatione dignum; ut si interrogaretur, levissima omnia, vel nulla esse, responderet. Sed aliquot exactis diebus, paulatim mala se ostendere, & crescere, febris intendi, quædam præterea quies accedere somnii instar assidui, sed sine somno; ut, si attenderes, tenui voce murmurantem audires. Sic nullis aut primis, aut posterioribus proficientibus auxiliis, mortua est. Calvaria non modo rimam nullam, sed vix qua icta fuerat, nonnihil mutatum colorem ostendit. Ei dumtaxat loco mucus suberat purulentus, ut in Sene diximus, aut paulo plus. Præterea ex interiore cranii facie qua ipsi imminebat Sinui Falcis, prominentia ossea exstabat levis illa quidem, & brevis, sed ejusmodi, ut si digitum per ipsam a posterioribus antrorsum duceres; pungeretur. Verum hæc ad epilepsiam fortasse; ad ictum certe non pertinebat.

12. Ad eundem fere modum eodem anno 1739. aliis, ut Seni, aliis; ut Mulieri, ex capitis ictibus rem accidisse, narrabat Mediavia, animadverteratque, sicui gravia, quæ initio fuissent, mali indicia propemodum obliterarentur, deinde autem febris ex levi gravior repente fieret, cum frigore ingruens, & mentis perturbatione, si ea quidem ingrueret die undecimo; mortem advenisse decimo quarto: si illa decimo quarto; hanc decimo septimo.

Quæ dum legis, multoque etiam magis cum Valsalvæ tot legeres Observationes (1); non dubito, quin sæpius mireris, miratusque sis, nullam terebrati cranii mentionem esse factam, in iis præsertim Civitatibus in quibus eximii rei Chirurgicæ Doctores floruissent qui capite sauciatis eo auxilii genere tam prompte olim, quod vel ex eorum Scriptis cognoscimus, opem ferre consuessent. Mirari tamen desines, ubi aliam aliis ætatibus, non modo apud alias, sed & apud easdem gentes tot auxiliorum fortunam spectaveris, sævi potissimum generis,

(1) Epist. 51.

incertique ſimul eventus, ut hoc eſt. Non promptitudo, non dexteritas, non animus Chirurgis defuit. Hic ægris potius, aut eorum conſanguineis, aut aliis quorum intererat, defuit, hinc crudele ad ſpeciem opus, inde operis exitum cernentibus tunc opinor, cum abnuere cœperunt, ſæpe adeo infelicem, ut populo, Rei Medicæ ignaro, ſic occiſi qui ſervari non potuerant, viderentur. Tot autem, tam variæ, & tam difficiles ad conjiciendum ſunt cauſæ ob quas cranii perforatio, quamvis perite, innocenterque perfecta, inutilis tamen ſit, ut facile fieri potuerit, ne inter multos iiſdem annis terebratos præter perpaucos evaſerit quiſquam. Noli autem mirari quod dixerim, ſic accidere potuiſſe, cum Tronus apud Bohnium (1), ne uno quidem excepto, revera *omnes periiſſe*, teſtetur, qui capite vulnerati, in magno Civitatis Italiæ Noſocomio terebram experiebantur. Quid? quod in multo majori apud Exteros Noſocomio, non ante ſæculi decimi ſexti finem, ſed hoc noſtro, non ſub temerario quodam, ſed ſub experientiſſimis Chirurgis idem, aut fere idem accidere, litteris mandatum eſt, neutrubi autem culpam omnem in aerem conferre licet inſalubribus quamplurimorum ægrotantium effluviis infectum, quando in utroque conſtat capitis vulnera vel gravia, alia ratione curata, conſanuiſſe, & conſaneſcere. Cave credas, hic a me peritiam majorem, aut diligentiam in viris celeberrimis deſiderari. Satis eſt cauſarum, ut dicere inceperam, quas accuſemus. Sic enim cogita, nonnunquam ſanguinem intra ventriculos cerebri, aut ſub hujus baſi eſſe effuſum; alias exterius quidem, & ſuperius, verum ſub Dura meninge, aut ſi ſupra hanc, eo tamen loco ubi calvariam e directo Chirurgus non audeat terebrare, exempli cauſa ſub Temporum muſculis, aut contra Pituitarios frontis ſinus. Nec me interpelles regerendo, poſſe aliquando & contra horum Sinuum ſedem, & ſub iis muſculis cranium perforari, & ſupra eum ſanguinem Duram meningem incidi. Scio enim, Frontales Sinus nonnullis deeſſe, quod ubi ima frons ad ſupercilia nihil prominebat, & ſima erat, videor interdum animadvertiſſe. Nec me fugit ad materiam educendam quæ ſub illa meninge coerceatur, ejus inciſionem a ſummis Chirurgis fuiſſe propoſitam, quos inter poſtremi non fuerunt noſtrates Gabriel Falloppius (2), Cæſar Magatus (3), Petrus de Marchettis (4), Temporalem autem muſculum ab eodem Magato (5), *ſectum eſſe pluries felici cum ſucceſſu*, & ante Magatum ſecti ejuſdem muſculi felicia pariter quinque exempla a Carcano (6) fuiſſe litteris tradita, ne tum quidem ulla ſecuta convulſione, cum totus in tranſverſum diſſectus eſt, inviſique ipſe A. 1734. hic Juvenem qui, pugione per eum muſculum a ſumma ejus anteriore parte in auriculæ uſque Concham pone Tragum adacto, hæmorrhagia quidem magna, ſed nulla febre, nedum nulla convulſione, vexatus, feliciſſime evaſit. Illa igitur ſcio, timentibus etiamtum aliis, ab Italis propoſita eſſe, aut peracta. Sed idem ſcio, & extrema cogente neceſſitate eſſe peracta, nec ſine gravi, quod non diſſimulant ipſi, periculo, convulſionum præſertim, quas non Hippocrates (7) ſolum, aliique, ſed & Marchettus ipſe (8) conſecutas vidit; ut propterea muſculi illius ſectionem ſuadere noluerit; ne dicam, *nunquam* eſſe inſtituendam, diſerte ſcripſerit. Sive igitur Chirurgi eo tempore quo apud quaſdam Civitates male audire cœpit cranii perforatio, hac tutiſſimo quodam loco, & quatenus licere crediderunt, peracta, in cæteris illos imitari non ſunt auſi, ægrique nihilominus perierunt; ſive imitati ſunt, & ſecutis, opinor, convulſionibus, aliiſve malis,

---

(1) Differt. de Trepanat. Difficult.
(2) Comm. in Hipp. de Vuln. Cap. c. 43.
(3) De rara Medic. Vuln. l. 2. c. 38.
(4) Syllog. Obſ. Med. Chir. 14.
(5) L. 2. cit. c. 27.
(6) De Vuln. Cap. Serm. 1. Lect. 8.
(7) In Coac. juxta Dureti interpret. l. 3. tr. 2. c. 1. n. 1.
(8) Syllog. cit. in addit. ad Obſ. 15.

ægri tanto miserabilius perierunt (quærimus enim, non quid necessario acciderit, sed quid accidere potuerit, ut auxilii hoc genus desereretur) quem in metum populus, & quam in opinionem ab utrolibet eventu facile adductus fuerit, vides.

13. Sed præter eas quæ dictæ sunt, fieri tunc potuit multis aliis de causis, ut sine utilitate calvaria terebraretur; imo non sine manifesto detrimento, quæ res vel magis aversos fecerit animos ab hoc auxilio: ut si Chirurgus forte ignarus, quam sæpe in cranii interiore facie insculptæ sint foveæ illæ quas alias (1) tibi memoravimus, tubercula, ut olim vocabant, Crassæ meningis haud raro alte adeo excipientes, ut ibi una, eaque tenuior, externa lamina ossibus præsertim sincipitis, interdum & frontis supersit, quarum ignoratione rerum vereor, ne ipsas Observatores quidam pro cranii, & meningis morbis proposuerint; si ille igitur contra aliquam ex iis foveis casu; nam certe earum sedes non sunt; terebram demisisset; prius utique meningem, & quæ ipsam attollunt, violasset, quam primam laminam totam a se terebratam esse, crederet: aut si alius, retecta ope terebræ eadem meninge, eique pus subesse ratus (subest enim aliquando, ut complures docent Observationes, in iisque etiam duæ a Murryo (2) editæ, quas anatome confirmavit) eam meningem incidisset, isque aut signis deceptus; inter quæ *omnium certissimum* num esse possit *pulsatorii, ab arteriis cerebri* illi *impressi motus cessatio*, alii viderint; ferri aciem non in pus, quod nullum esset, sed in Tenuem meningem, cerebrumque immisisset, aut non deceptus, arteriæ ramos, per Crassam meningem repentes, sauciasset. Mitto errores cæteros qui in opere non ita facili, accidere plures potuerint non sine ægrorum noxa, enumerare: & ad reliquas causas redeo, propter quas id opus inutile esse potuerit. Quarum ut aliquas tantum commemorem; certe ut sanguis inter meningem Duram, & cranium, & iis quidem locis esset effusus, quæ perforare nihil vetet; tamen si concretus arcte adeo, & tenaciter ad eam meningem adhæsisset, ut non sine vi divelli posset, quemadmodum & aliis pluribus, & Valsalvæ ipsi non semel invenire contigit; nihil enim, ut vel supra animadvertere potuisti, comminiscimur, sed omnium fere in superioribus, aut in his Litteris habes exempla; quid cranium perterebrare profuisset? Dices fortasse: at si vel ante mortem sic adhæsisset; perito Chirurgo non defuissent quæ infunderet, ut dissolveret, & reglutinaret. Fac non defuisse. Quid? si pars aliqua ejus sanguinis ibi esset quo adire infusus humor non posset; neque enim ignoras arcte cum cranio meningem illam cohærere, & hinc consequi, ut nequeat cum uno in quo a cranio separata sit loco, alter, vel propinquus, in quo pariter separata sit, communicare, aut certe ita expedite, ut opus esset tum ad subeundum, tum ad egrediendum. Nec me præterit, quibus instrumentis Chirurgi possint partem aliquam meningis proximam a calvaria diducere, ægrum autem, spiritu per intervalla cohibito, cohærentem materiam urgere, eique faciliorem ex suis recessibus exitum parare. Sed vicissim pericula quoque video, ne forte meningem avellendo, hanc Chirurgus lædat, aut vas aliquod ex iis etiam majusculis violet paulo ante memoratis, quæ per exteriorem illius faciem prominentia, intra calvariæ ramosos illos sulcos excipi; nosti: neque istos non timeo ægrotantis conatus, si modo imperata audire, & facere is possit, neque, ut multi, sine sensu, & motu attonitus jaceat. Cohibito enim spiritu dum homines connituntur, plus sanguinis in capite retineri, vel facie eorum inspecta, eo tempore tumente, & rubente, manifestum est, sive quod undique tunc minus expeditus, otiante videlicet pulmone, est sanguinis reditus, sive etiam ob eam quam credidit Santorinus (3), aut ob aliam aliquam ejusdemmodi causam, capiti peculiarem. Itaque cerebri turgentibus vasis, Fe-

(1) Epist. 8. n. 3. (2) Quæst. Paris. A. 1736. proposita n. 5. (3) Obs. Anat. c. 3. in fin.

nuis meninx undique ad Crassam urgetur, & siquid humoris inter hanc, & cranium forte intercedit, id quo minor resistentia est, per apertum in hoc foramen eliditur, si quidem huc non interclusum aditum habeat. Verum & vasorum distentio novæ sanguinis per læsa vasa eruptioni, & nimis violenta, ac nimis sæpe repetita Crassæ meningis compressio hujus inflammationis præbere causam potest. Utrumlibet autem horum minime facere ad ægrum servandum, vides. Est præterea sanguis interdum fluxilis, & qui per illud foramen possit elabi; sed ea copia, ut priusquam educatur, cerebrum adeo presserit, ut ex ea pressione homini moriendum sit, cujusmodi ferme exemplum habes in una etiam ex nostris Epistolis Anatomicis (1). Huc adde, potuisse corruptione sua jam lethale vitium meningibus attulisse. Insuper quæ de sanguine dixi, omnia de pure quoque, sive magis de sanie, & ichore dicta putato.

Quid vero? si nihil horum sit, concussio autem cerebri tanta fuerit, ut intimam ipsius structuram maximopere vitiaverit. Relege, quæso, Observationem stulti, ob allisum vehementer caput extincti, quam Epistola ad te VIII. (2) descripsimus, & cum ea confer damnati, quam ex Littrio tunc adnotavimus (3), & ad quam superioribus Litteris (4) commemoratam, aliam ex Hænelio addidimus. In nemine illorum trium sanguis erat effusus; duo tamen primi illico, tertius intra duodecim horas ab ea allisione interierat. Fac, ex illis aliquem dieculam, ut si paulo minor fuisset concussio, vivere potuisse; cranium autem attonito quasi ex interna sanguinis effusione, esse perforatum. Num exire sanguis potuisset, qui effusus non erat? Spectant huc etiam illa Ballonii (5); *aliquando illæso cranio, leviter contusa carne, cerebrum intus est concussum:* & paulo inferius, *experientia observatum est, innumeros a morbis cerebri post convulsiones & concussiones interiisse, quorum in cerebro per anatomen nil videre contigit quod terrifici symptomatis causa extitisset. Et id plerosque fefellit ratos se aliquid ἀξιόλογον reperire posse in cerebro laborantium extinctorum. Adeo occulta sæpe causa convulsionis!* Est contra cum in cerebro est magna & conspicua læsio, aut intra calvariam multum sanguinis effusi: nec tamen, ea perforata quidquam ex cerebro educi potest, aut sanguis ex ea inutiliter educitur. Vide primi casus exemplum in Observatione Eliæ Camerarii (6), qui frustra terebratum cranium narrat propterea quia ictum capitis suppuratio consecuta intra cerebrum latebat, exterius undique integrum. Alterius autem casus exempla elicere ex Observationibus eorum potes qui sanguifera vasa, arteriasque in primis, disrupta intra percussam calvariam deprehenderunt. Satis est Bohnium (7) inspicias, qui ter vidit. Fac, arterias aut non esse ex grandioribus, aut non prorsus ruptas; neque enim temporis satis esset, ut de terebra cogitaretur. Quid tamen prodesset cranium perforare ad effusum sanguinem educendum, si novus usque & usque ex quantumvis minoribus, nec omni ex parte ruptis arteriis eodem effunderetur? Mitto causas alias, etiam quæ non tam Chirurgorum, quam ægrotantium, aut assidentium, incuriæ, erratisve, non semper in vulgus notis, fuissent imputandæ, & ad eam venio, ob quam sæpius, quam ob cæteras, accidisse puto, ut calvariæ terebratio inutilis populo videretur.

14. Nam ut signa sint ex quibus liceat suspicari, sanguinem intra calvariam esse effusum; quis scire pro certo possit, an revera, &, si hoc etiam sciret, quam in partem effusus sit, & quod consequitur, ubi sit os perterebrandum? Nemo sæpe adest cum homo cadit ex alto, aut cum ab inimico percutitur; ipse autem loqui sæpe non potest: & icta loca modo plura apparent, modo etiam nulla,

---

(1) XIII. n. 16.
(2) n. 15.
(3) n. 18.
(4) n. 10.
(5) L. de Convulsione.
(6) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 149.
(7) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 1.

in quibus oculorum, manuumve judicio etiam post imposita emollientia emplastra, & resolventes sacculos, rubor aliquis, tumor, aut mollities percipiatur. Quin aliquando in ea capitis sede quæ percussa non fuerat, ultro apparere tumorem, Rouhaultius (1) vidit, & qua id ratione fieri possit, indicavit. Neque alia quæ Antiqui, aut Recentes proposuerunt, indicia satis prosunt, ut si vel ille qui loqui non potest, nec intelligere manum subinde ad certam capitis sedem admoveat, vel Medici alterum forte corporis latus resolutum animadvertentes, in opposito capitis latere noxam esse, conjiciant. Nam præter unum qui majorem fortasse exterius dolorem moveat, alia esse possunt loca sub quibus majus revera lateat internum vitium: neque hoc resolutio aliqua semper consequatur, necesse est; aut si consequitur, non propterea tamen ut effectum capitis latus, sic lateris partem noscimus in qua potissimum vitium sit. Hanc autem ipsam cognoscere necesse esset, ut aperiendum foramen ipsi responderet, nec frustra apertum esse, omnes intelligerent. Verum in cognoscenda quam fallaces sæpe sint conjecturæ, vel hinc apparet, quod etsi pars ipsa icta ab ægro indicetur, imo ecchymosi, & tumore se ipsam præclare indicet; non raro tamen casus incidunt in quibus alia sit pars contusa, alia in quam effusio facta sit. Quod cum ex quibusdam superiore Epistola descriptis Observationibus, aliisque intellexeris; tum præsertim ex hac cognosces, quam continuo subjiciam, Mediaviæ nostri historia, eo digniore quæ hic scribatur, quod in ea terebratum cranium est.

15. JUVENIS agrestis robustus ex alto cadens, caput alliserat. Nullum omnino consecutum aut tunc, aut proximis diebus symptoma est. Itaque triduum perrexit, sicut ante, vivere, & rure eadem facere quæ solebat. Postea in eo qui contusus fuerat, loco; is erat ad alterius ossis sincipitis illam partem quæ Lambdoidi suturæ propior est; tumor manifestus, & addita febris ut in Nosomium veniret, impulerunt. Ex arte a Medico, Chirurgoque curatus, jam esse videbatur propemodum sanus, præsertim cum toto eo tempore peculiare latentis mali indicium se ostendisset nullum. Circa diem a lapsu decimum septimum, cum famem diutius ferre non posset, plurimum comedere ausus est. Mox febris rediit urgentior, cum dolore caput universum gravante, & vomitu. Ne tum quidem in quo clam omnibus deliquisset, est fassus. Cum remedia cætera frustra essent; mentio injecta est auxilii quod omnes hic renuunt, ipse autem minime formidavit. Igitur qua caput constabat fuisse allisum, ibi ab strenuo spectatoque Chirurgo os, nihil prorsus vitii ostendens, ea diligentia atque arte perforatum est, ut nocere id non posset, si non juvaret. Nihil tunc, aut postea exivit. Dura meninx sanissima & conspecta, & servata est. Intereaque æger aliquanto melius se habere videbatur: nec qua in re antea peccasset, amplius occulebat; cum repente pleuritide ad imum sinistram thoracis partem gravissima correptus est, nullisque proficientibus auxiliis, intra paucos dies interiit, cum materiam sanguine etiam nonnihil tinctam, sed non multam, rejecisset, neque ullum præter ea quæ dicta sunt, accessisset laborantis capitis indicium. CADAVER, cujus ex ore fœda exivit materia, infra jugulum sinistrum dumtaxat, ad mediocre spatium, livebat, grave autem adeo olebat, ut vel frigidissima illa tempestate; inierat enim Januarius mensis A. 1742.; ferri non posset. Itaque nihil, nisi cranium, quod erat crassissimum, apertum est. Nullum prorsus in eo, aut in iis quæ continebat, vitium fuit, si perpaucam flavam quasi *gelatinam* excipias, quæ sub Dura meninge ad spatium trium quatuorve digitorum quoquoversus extensa reperta est, non sub contuso ubi terebratio instituta fuerat, capitis loco; sed magis ad anteriora.

16. Si historiam hanc cum iis quas superius (2) scripsimus, animadversioni-

(1) Traité des playes de tête, ch. 10. (2) n. 9. & 10.

bus conferas, facile causam unde huic Juveni pleuritis sit orta suspicaberis, perpaucam autem quæ sub Dura meninge inventa est, materiam reliquias fuisse illius quæ ibi aliquanto majori copia prius extitisset, reliqua in thoracem potissimum, sed & in corpus universum, ut fœtor ostendebat, translata. Quod si res ad hunc modum se habuit; optandum erat, ut priusquam inde materia dilaberetur, terebrato cranio fuisset educta. Sed quis scire poterat, cranium non sub contuso loco, sed anterius ubi nullum erat peculiare collectæ materiæ signum, terebrari oportere? Verum fac id divinari potuisse: quæro ex te, quo tempore cranium fuisset terebrandum? Num ante diem decimum septimum. At nullum erat signum effusi humoris. Num postquam signa aliqua se obtulere? Etsi Chirurgus exercitatissimus Carcanus (1) diserte inculcaverit, *pravis apparentibus symptomatibus*, non primis diebus, sed *temporis successu*, cum tunc ea *ex jam facta*, *vel quæ fieri incipit*, *corruptione provenire*, *soleant*, *de salute infirmi rarissime esse sperandum*, *imo de eo fere semper actum esse*; tamen ægrotanti, raro hic exemplo anceps hoc remedium malenti, quam nullum, deesse noluerunt; quando ipse Carcanus aliquem servari posse, non negavit, imo nec Falloppii testimonium reticuit, unum ab se circa trigesimum, vel quadragesimum diem perforato cranio, & sanie educta, conservatum esse, affirmantis, non facilem se ad credendum præbente Carcano, sed multo difficiliorem præbituro, si raræ aliæ, sed non minus certæ, hujus generis Observationes prodiissent, Sculteti in primis (2) qui *post vigesimam octavam a læsione septimanam* idem quod Fallopius, se præstitisse, nominato homine, indicatisque loco, & tempore, confirmavit. Factum est igitur in hoc Juvene quod fieri potuit. Sed illa ob quam historiam hanc proposui, causa obstitit, ne felix eventus responderet.

17. At utinam una hæc esset historia, nec plures apud alios extarent, hujus non dissimiles. Quæ, & tot insuper, aliæ ob alias causas, inutilem pariter, neque ita raro, usum terebræ ostendentes, fecerunt, ut non solum inter veteres, sed inter recentiores etiam, Medici non ignobiles fuerint, qui illam *frustra sæpe*, imo *sæpissime frustraneam* esse scripserunt. Verum terruerunt magis qui & olim *non modicum* ab ea *periculum*, aut *certius* esse *periculum*, & nostro quoque tempore *non absque gravi periculo exerceri posse* terebrationem, asseverarunt. Num vero, inquis, tunc etiam cum ab excellenti Chirurgo exercetur? Certe qui ad Ptolemæum illum Ægypti Regem *in caput graviter vulneratum*, de quo in T. Livii Epitome (3) fit mentio, accersiti sunt, non vulgares Medicos fuisse, credibile est. Rex tamen *inter curationem*, *dum ossa Medici terebrare contendunt*, *expiravit*. Quis vero quam præstans Medicus, & Chirurgus Falloppius fuerit, ignorat? Ipse tamen ea simplici erroris confessione quæ summis viris digna est, ob rem quandam sero ab se in terebrando cranio animadversam diserte hæc scripsit (4): *animadvertatis*, *quæso: ego fui in causa mortis centum hominum*, *ignorans causam hanc*. Quæ modo dicta sunt, cum essent tot libris tot Scriptorum neque unius temporis, neque unius regionis, mandata, latere omnia non potuerunt, nec possunt. Itaque mirari non oportet, quod inutilibus præsertim, aut noxiis experimentis subinde adjectis renuere cœperint hoc auxilium nostrates, neque in una modo, aut altera Civitate, sed in Italiæ plerisque, & præter nostrates alii quoque, inter quos tunc etiam cum apud nos illud vigeret, fuisse, indicat Wepferus (5), populares suos, his verbis: *Itali*, *aliique locorum calidiorum incolæ protinus trepanum arripiendum statuissent: idemque Exc. D. D. Burgouverus facturus erat*, *nisi æger*, *& adstantes ab auxilio his in locis insolito*, *& vel*

(1) De Vuln. Cap. Serm. 3. Lect. 5.
(2) Obs. 13.
(3) L. 52.
(4) Comment. supra ad n. 12. cit. n. 17.
(5) Historiar. Apopl. Auctar. in Schol. ad Hist. 6.

solo nomine plerisque terrifico abhorruissent, ipsiusque conatibus obstitissent. Num postea animos addidisse renuentibus, credis gravem apud Lipsienses Professorem Joannem Bohnium Dissertatione edita *de Trepanationis difficultatibus*? quas antequam singillatim exponat, haud dubitat affirmare, *multum sane eandem periculi involvere, aut sæpe frustraneam seu incongruam deprehendi.* Earum difficultatum plerasque cum supra satis memoraverim; de illa una potius aliquid addam quæ ex novissime producta Observatione deducebatur, nimirum de ea quæ in tempore definiendo, adhibendæ terebræ opportuno, persæpe occurrit, difficultate. Quam juvat altero confirmare exemplo, hac in Civitate a me viso. Juvenis erat mulier, haud infimo loco nata, gracilis, non robusta, sana tamen, ut quæ nihil nisi convulsiones gravissimas quidem, at semel, annis superioribus toto corpore passa fuerat. Cum bene igitur valeret, sederetque humiliore sella, forte accidit, ut improvisa re, & strepitu perculsa, caput, ut fit, retrorsum ageret, & ad marmoreum mutulum, qui pone ipsam e pariete prominebat, alterum occipitis latus vehementer allideret. Dies erat Martii penultima A. 1739. Neque tunc, neque primis illis diebus incommodi quidquam sensit. Deinde in loco icto doloris aliquid: cui successit in subjecto cervicis latere, nonnihil tumente, quidam musculorum qui ibi sunt, quasi rigor, nec sine dolore. Levia tamen adeo hæc erant omnia, ut mulier quæcunque antea consueverat, domi, forisque perageret. Quis ausus esset cranii perforationem tunc imperare? aut, si forte ausus esset; putasne, cæteros permissuros, aut delicatam mulierem fuisse passuram? Nunc reliqua accipe. Cum ad Augustum usque mensem ita uti dixi, se mulier egisset, quippe quæ præter id quod memoratum est, nihil ferme aliud sentiret incommodi; ad illam accersor die ejusdem mensis decima sexta. His quæ retuli, ab ejus Medico narratis, addentem audio, a diebus jam aliquot mulierem febricitare, nec leviter, durisque pulsibus, subtumidos, rigidos, & dolore affectos esse illos cervicis musculos, dolores etiam secundum Spinam dorsi descendere, maxillam inferiorem a superiore non sine difficultate diduci: ægram propemodum esse stupidam, lenteque respondere; quin aliquando leviter delirasse; non satis bene vidisse: oculos quasi convulsos visos esse: Sed hæc ultima tunc abesse; cætera ab aliquot jam diebus superesse. Insuper dolorem his diebus ad locum olim percussum rediisse; quamvis tactus, visusque judicio nihil ibi appareat mali. Nimis vera retulisse, sensi, cum mox ægram vidi, nullique jam esse remedio locum, perspexi. Itaque levibus nonnullis in quæ cadere calumnia non posset, consuetudinis dumtaxat causa, propositis, cum seniori ex affinibus dixissem, quam vehementer ægra mihi displiceret, non rediturus, discessi Reapse duabus illa, aut tribus post horis loqui desiit, & intra duos tresve dies mortua est. Cujus si calvariæ interiora examinare licuisset; non dubito, quin, ut Marchettus noster (1) pus supra membranas, & cerebrum in eo deprehendit qui leviter capite vulneratus ut ne os quidem esset detectum, tribus post mensibus febre correptus, ex eaque dolore in ictum locum redeunte in quo nihil apparebat mali, mortem obierat tanto ego magis in hac deprehenderem, quæ non, ut ille, sine ullo vulneris capitis symptomate & in febre, & ante illam, fuisset, sed & quibusdam menses jam quatuor, & quod excurrebat, tot autem ex quo febris corripuerat, esset vexata. Satis jam, superque intelligis, casus incidere in quibus aut nulla, aut tam levia, inter initia, se offerunt effusi intra cranium sanguinis signa, tot autem, & tam gravia post longum intervallum confertim ingruant, ut neque primo illo opportuno tempore æger eo timore percelli possit, ut terebram admittat, neque extremo sperare possint Medici; opem se per eam

(1) In Additis ad Obs. 15.

allaturos, cum tam longo ſpatio, & tam pernicioſis indiciis extantibus, non illa partium corruptio abeſſe credenda ſit quæ in rariſſima ea Sculteti Obſervatione (1) mirifice abfuit.

18. Sed quid, inquis, capite ſauciatos, aut eorum conſanguineos, & cæteros quorum intereſt, adeo ab hoc auxilio averſos facit tunc quoque cum gravia ſtatim non deſunt ſymptomata? Relege omnia quæ ſupra (2) ſunt ſcripta de cauſis propter quas in quibuſdam Civitatibus credibile eſt id remedii fuiſſe deſertum, & ad illas hanc quoque adde quæ ex proxima Mediaviæ hiſtoria colligitur.

19. PUERO annos nato ad quatuordecim pertica ictum fuerat alterum ſincipitis latus circa medium Quinctilem menſem A. 1739. Eodem tempore Seni quoque percuſſum fuerat caput. Uterque ab ictu ceciderat, vomuerat, & mox febri prehenſus erat. Uterque in idem Noſocomium recipitur; & pari tum Medici, tum Chirurgi diligentia curatur. Hactenus ſimilia omnia. Nunc diſparem primum Pueri, deinde Senis exitum accipe. Puerum cum febris reliquiſſet circa diem quartum, undecimo iterum adorta eſt, torpore ſemper, nonnunquam delirio ſtipata, aut convulſionibus, aut ſanguinis, cujus jam ſatis emiſſum fuerat inter initia, e naribus eruptione. Itaque, nullis proficientibus remediis, intra perpaucos dies interiit. CRANIUM vel præclara luce oppoſita inſpectum, non fiſſum, ſed nihil fere oſtendens diſcriminis repertum eſt, ſi percuſſam partem cum reliqua comparares. Verum inter percuſſam partem, Duramque meningem quidpiam muci ſimile occurrit, & ſub eo meninx illa colore non ſuo. Inter ipſam vero; & meningem alteram qua totam propemodum hemiſphærii illius ſuperiorem faciem conveſtiebat, pus ex flavo viride, fœtens, multum; meningis autem ipſius quantum pure obductum fuerat, tantum erat triplo, aut quadruplo craſſius factum, & ſuperficie quaſi granoſa. Nihil præterea, ne in ventriculis quidem, in quibus aquæ non erat quidquam, eſt animadverſum. Sic Puer. Senex autem omnino incolumis ſanuſque diſceſſit.

20. Nunc ſi populo dicas: facile poterat ille Puer icto oſſe perforato, & ſanguine qui ſubtus effuſus erat, educto, ſi admiſſum fuiſſet id auxilii, ſervari; continuo regeret; at Senex qui iiſdem ſymptomatibus initio pariter correptus fuerat; ſine illo auxilio ſoſpes evaſit. Non deſunt certe quæ hæc dicentibus referas. Sed quid ad populum qui ex felicibus cunctis ſine terebra ſuccedentibus gravium capitis ictuum curationibus nova ſemper argumenta capit ad illam averſandam? Nec apud nos tantum, ſed & alibi, ut opinor; nam alibi quoque exempla ſæpe occurrunt ejuſmodi curationum. Quæ percuſſo, aut vulnerato capite, ſigna eſſent gravium intra cranium læſionum, quæ terebram poſtulare viderentur, non pauci tibi oſtendent libri, iique in primis qui ad *Commercium* attinent Litterarium (3). Exempla alia ubi quærenda ſint, tum Acta indicant Erudit. Lipſ. (4), tum Jo. Andr. Conradi Diſſertatio (5), & alii quos brevitatis gratia ſciens omitto, non ſecus ac Grimmii (6) Obſervationem, & Bourgouveri (7) duas, quarum altera illa eſt in qua, niſi obſtitiſſent aſſidentes, cranium ipſe erat terebraturus, ut Chirurgus etiam ille de quo meminit Rouhaultius (8), niſi Meryus diſſenſiſſet. Ægri tamen omnes quos indicavimus, ſine terebræ ope,

(1) Cit. ſupra in fin. n. 16.
(2) n. 12. & ſeqq.
(3) Vid. An. 1739. Hebd. 52. n. 1. & A. 1741. Hebd. 16. n. 3. & A. 1743. Hebd. 35. n. 2. & Hebd. 47. n. 1. ad 193. 194. & 714.
(4) A. 1693. M. Nov. in relat. novæ Edit. Barbett.
(5) De Vuln. Front. inflict. in Reſolut. ad n. 2.
(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obſ. 87.
(7) 6. & 7. in Auctar. ſupra ad n. 17. cit.
(8) Tr. ſupra ad n. 14. cit. c. 7.

nonnulli etiam cito, sunt persanati. Ut vero plane intelligas, quam veraciter dixerimus, hujusmodi curationibus fieri, ut magis magisque homines terebrationem aversentur, narrabo tibi quod hic accidit A. 1729. Cum ferocientes equos habenis coercere auriga non posset; e rheda concitatissimo cursu rapta, se ejecit Matrona generosissima, eique idem quod fere cæteris qui idem faciunt, contigit, ut præceps in humum rueret, eamque, ut locus, & anni tempus ferebant, lapidibus, & durissima glacie contectam. Itaque caput vehementer adeo offendit, ut quasi pro mortua domum referretur. Medici cum omnia quæ agi debent, ac solent, diligenter peregissent, sperabant, quod Marchettus, ut superiore quoque Epistola (1) dictum est, in aliquibus viderat ex prolapsu, aut ictu læso capite *in mentis alienationem cum privatione sensus, & motus incidentibus*, neque aliis tamen symptomatibus correptos quæ ab Hippocrate memorantur, se pariter *sequenti die* mulierem *omnino liberatam* esse visuros. Sed cum ea spes ipsos falleret, ad ægram accersor. Cujus neque caput quidquam ostendebat signi qua potissimum parte fuisset allisum, neque sensus, aut vox, quæ nulla erant; nobis id poterant significare. Auctor igitur fui, ut quando cætera peracta erant, quæ ad revellendum, resorbendumque pertinerent, siquid forte sanguinis intra calvariam effusum esset; universo capiti ea protinus adhiberentur quæ moderate attenuando corroborandoque absorptionem illam adjuvarent. Vel ubi fissum manifesto cranium esset, Cornelium Celsum (2) exterioribus remediis multum tribuisse. Quid postea Galenus, pluresque alii olim fecissent, ex Magato (3) intelligi posse, qui ipse quoque inde curationem incepisset. Quid Magato recentiores sentirent, me vel ex ea in qua sæpius versarer, meorum Anatomicorum lectione didicisse & nominatim Bartholini (4), Wepferi (5), Ruyschii (6). Nos quidem in Italia esse, regione multo quam illorum calidiore; sed & Magatum; ut alios omitterem; in hac fuisse: & eo anni tempore magis, quam sæpius aliis apud illos, hic frigus urgere; itaque nostram quoque Matronam haud secus ac Ruyschii mulierem, inde læsam esse quod *e curru in terram cecidisset gelu induratam.* Igitur me quidem eo illo fomento usurum, quo is non raro usus esset felicissime, neque alieno a cautis Magati monitis, & quædam eorum habente quæ ipse laudaverat. Itum est a Medicis in hanc sententiam; nec ivisse pœnituit, cum ejus remedii continuato usu ægra primum meliuscula facta sit, deinde ad se redierit, &, nullo demum superstite incommodo, sic evaserit, ut donec senectute ipsa confecta est, annos amplius viginti incolumis vixerit. Sed felix hic eventus eo magis homines a cranii perforatione aversos reddidit, fomentumque illud ipsum ex eo tempore cum a Medicis laudatum, atque a Chirurgis, tum ab ægris præsertim, aut a consanguineis optatum, frequentissimo in usu hic fuit; ut veritus sim aliquando, ne temere usurpatum, alicui tantum noceret, quantum aliis profuerat. Nam fervidissima apud nos æstate adhibitum etiam vidi, velut in eo casu quem res hæc ad memoriam redigit, nec propter hanc tantum, sed & propter alias quasdam animadversiones paucis tibi memorabo.

21. Generosus Comes cum forte non humili scabello insisteret, hoc vacillante retrorsum ceciderat, & ad parietem occiput tanto vehementius alliserat, quod hoc calvum, ipse autem procera statura est. Nihil tum mali, nisi quod multæ scintillæ oculis observari visæ sunt. Postea vero ad frontem, & ad oculos dolor molestissimus, vigiliæ, febris, alvi fluxus. Febris abit. Mox

(1) n. 10.
(2) De Medic. l. 8. c. 4.
(3) L. 2. supra ad n. 12. cit. c. 38. 41. & 49.
(4) Cent. 2. Hist. Anat. 41.
(5) Exerc. de loco aff. in Apopl. & in Auctar. Schol. ad Hist. 6.
(6) Obs. Anat. Chir. 60.

redit cum iisdem ſymptomatibus. In conſilium vocor. Erant quibus alvi fluxus potiſſimum diſpliceret. Hæc enim legerant apud Marchettum (1): *præter ſigna ab Hippocrate propoſita, obſervandum eſſe, quod ſemper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, abſentibus licet aliis ſymptomatibus, cerebri læſi ſignum eſt . . . Hos vero fere omnes mori, ob læſum cerebrum parte interna, qua in ſpinalem medulam exporrigitur; ubi nervorum ortus*, & in his ventriculo proſpicientium. Ego vero cum diligenter omnia exquiſiviſſem, atque ut erat menſis Quinctilis A. 1739. aquæ; ea enim pro potu præſcripta fuerat; plus facile ſumi intelligerem, quam ſenis ventriculus ferre poſſet; omittam, inquam, diſquirere, num Marchettus cum ſymptomata alia abeſſe, dixit, ea quoque excipere voluerit quæ ab Hippocrate, ait, fuiſſe propoſita, & quæ certe hinc abſunt. Hoc tantum dicam, ſi æger cibis ac potionibus, præſertim incongruis, referto ventriculo, cecidiſſet, continuoque illa rejeciſſet; profecto ea vomitione terreri non oporteret. Nunc igitur quoque, cum alia eſſe videatur cauſa cur laxata alvus ſit, non eſt cur id nobis metum incutiat. Paulo minus aquæ potetur, eaque nonnihil ita medicata ſit, ut laxare nequeat ſtomachum. Fomentum vero; nam hoc uti audiveram: tempeſtate hac non dubito & dilutius aliquanto, & moderatius, & pannis nec laneis, nec adeo multiplicibus exceptum a vobis adhiberi. Neque ita multo poſt, omnia receſſerunt ſymptomata, ægerque convaluit, vivitque, hæc me ſcribente, vegetus, quamvis annos natus ſex & octoginta. Sed priuſquam de fomento illo verba facere deſinamus, animadvertas, velim, ſi non per ipſum, at certe per valde ſimilia ſervatos eſſe fere omnes quos ſine terebra, quæ alioquin neceſſaria videbatur; perſanatos eſſe, diximus (2), alioſque ejuſdemmodi, ut puta quos Slevogtius (3) his verbis indicat: *talibus* remediis *hodie a noſtris Chirurgis in dies graviſſimæ capitis læſiones corriguntur, quæ olim ſectionibus, uſtionibus, ſcalpturis, terebrationibus, aliiſque horribilibus operationibus opus habebant*: & iis remediis interdum *ſolis*, ut a Gallo Chirurgo Pinconio (4) ſanatus eſt Ruſticus *ſine voce per decem decumbens dies*, & *pro deſperato habitus*, a Grimmio (5) Adoleſcens, *delirio, vomitu, febre, &c.* correptus, a Trewio (6) Puer *omnibus ſenſibus privatus*, latere ictui oppoſito *paralyticus*, altero *perpetuis convulſivis motibus agitatus*. Sæpius tamen alia adjuncta ſunt auxilia, & in his, cum licuit, antequam ulla adhiberentur, venæ ſectiones, ut *venæ, ſanguinis quantitate aliqua detracta, quaſi famelicæ reddantur*, ut Wepferus (7) loquitur, & *avidius effuſum* ſanguinem *reſorbeant*, quem ea quæ diximus, exterius adhibita, & illuc unde terebratio ſæpe educere non poteſt, ſua vi (quicunque modus, & via ſit) certe pervadentia, *ita diſponant, ut vaſa ſanguifera denuo* valeat *ſubintrare*. Sic enim & aliorum, & ſuas explicat Obſervationes; nam & ſupra (8) effuſi intra calvariam ſanguinis per *fomenta* illa *congrua diſſipationem frequentiſſime ſuis in oris feliciter citra trypani uſurpationem, citra ullam ægri noxam, præſtitam*, ait, *ſe meminiſſe*. De iſta autem reſorptione cum alias (9) ea ad te ſcripſerimus obſervata in cerebro poſt prægreſſas olim apoplexias, imo etiam poſt antiquum imperforato cranio, capitis vulnus, unde illam agnoſcendam eſſe, credamus; nihil amplius addemus. Nihil quoque de altero terebrationis uſu, ut poſſint depreſſa calvariæ oſſa excitari, pungentia fragmina extrahi, internæ quæ forte fiſſa ſit, laminæ extantes quaſi aculei excidi, qui quandiu, & quantum nocere poſſint, præclara inter cæteras Platneri (10) per anatomen Obſerva-

(1) In Addit. ad Obſ. 15.
(2) n. 20.
(3) Diſſert. de Carie Cran. §. 20.
(4) Vid. Dan. Hoffman. Diſſert. de ſanat. cerebri quaſſ.
(5) Obſ. 87. ſupra ad n. 20. cit.
(6) Commerc. Litter. A. 1741. ibid. cit.
(7) Schol. ſupra ad n. 17. cit.
(8) Exercit. ſupra ad n. 20. cit.
(9) Epiſt. 2. n. 16.
(10) Inſtitut. Chirurg. §. 532. not. *d*.

tio ostendit; nihil, inquam, huc adjicere melius censeo, ne si forte huic etiam alteri utilitati, quam certe remedia alia, & natura ipsa præstare minus valent, aliquid interdum objici posse, dicerem; viderer magis vulgi timori, quam rationis, & Sapientum dictatis, indulgere.

22. Nunc enim quando de terebranda calvaria tantum supra scriptum est, quantum non modo ad susceptum sermonem absolvendum satis sit, verum etiam; quod nolim; ad falsam injustamque suspicionem movendam, me forte cum populo in hoc facere, ab eoque auxilii genere, quod caute, & opportune adhibitum, ultro fateor esse utilissimum, atque adeo necessarium, præter modum abhorrere: ad dissectiones redeamus. Ex quibus cum duæ Mediaviæ nostri supersint; ante meas cæteras, illas adscribam. Prima ad eas attinet quæ hactenus sunt propositæ, videlicet in quibus cranii siquod erat vitium, ad interiora non perveniebat. Altera autem ad eas in quibus pervenerat.

23. Vir quidam in faciem cadens, frontem a dextris circa altitudinis ejus medium allidit. Non vomitus, neque aliud ullum symptoma statim a casu accidit, nisi levis quædam stomachi perturbatio. Mox autem non levi febre, & sopore corripitur. Circa diem quartum, utrumque horum desinit. Bene habet. In Nosocomio tamen remanet ad vulneris curationem: quod probo colore cum retecto osse erat. Circa diem decimum septimum gravis revertitur febris, gravisque sopor. Fuscus fit vulneris color, & ossis. Hoc raditur, subtusque album invenitur. Homo tamen cum iisdem, haud aliis, symptomatibus moritur circa diem vigesimum, qui fuit pridie Idus Aprilis A. 1740. Calvaria dissecta, rima quidem in hac animadversa est quæ paulo supra subjectum vulneri supercilium in transversum pene ferebatur. Sed hæc ad interiora non perveniebat. Verum qua os allisum fuerat, ibi inter ipsum, Duramque meningem pauxillum intercedebat cujusdam quasi *gelatinæ*. Cerebri autem respondens hemisphærium non ibi tantum, sed ubique gravi cum odore ex atro virebat: qui color ad ipsum usque Lateralem ventriculum descendebat, parietes ejus omnes inficiens, basi excepta. Porro ejus ventriculi pars anterior non lacerata quidem erat, sed adeo dilatata, ut concreti sanguinis tantum contineret quantum posset pugnum æquare. Ventriculi pars reliqua, ut sinister quoque, serum cruentum continebat.

24. Deprehensus intra ventriculum sanguis certe effusus est ex disrupto vase aliquo sive Choroidis plexus, sive eorum quæ per parietum ventriculi superficiem feruntur. Sed vas illud num leviter disruptum credemus tunc quando allisum est caput, & ab eo tempore sanguinem lente ac paulatim emittere cœpisse? an vero tunc infirmatum dumtaxat, gangræna denique illius hemisphærii accedente perruptum, celeriter effudisse? Si hoc alterum mavis; minus facile, opinor, explicabis, cur non sit homo tunc celerius, cum aliisque symptomatibus ferme apoplectici instar mortuus, & quomodo sine ulla substantiæ laceratione, ventriculus adeo fuerit dilatatus; ut veri similius sit, sanguini sensim ad illam usque copiam destillanti sensim quoque paulatimque cessisse. Nec te illud moretur, quod homo a quarto ad decimum septimum usque diem sine febre, ulloque symptomate, bene habere visus sit. Nam & ad gangrænam tam late diffusam, pravam in cerebro dispositionem præcessisse, credibile est, & in vitiis ejus vel gravissimis haud ita raro accidit, ut aut levia quædam, aut nulla vel ad multo longius tempus animadverterentur eorum indicia. Fac, memineris eorum quæ supra (1) ex nostra, aut certe ex Marchetti observatione scripta sunt. Lege non tam Fantoni patris Observationem IX. quam Cl. Filii Scholium ad XXXV. Atque ut illam Avenionensem (2) omittam longe rarissimam, quippe in qua cum cranii, meningum, cerebri ea esset læsio quam ostendit curatio, nullum tamen

(1) n. 17. (2) Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 21.

ab initio ad perfectam usque sanationem, id est ad dies sex & septuaginta, symptoma extitit; est apud Bohnium (1) historia, ex Lamzwerdio, symptomatum binis sincipitis fissuris non nisi die trigesimo sexto supervenientium, suntque aliæ ex Montano apud Rouhaultium (2) eorundem non nisi decimo septimo, vigesimo, aut vigesimo primo Antuerpiæ plerosque illorum quibus eo anno caput ictum esset, aggredientium, omnesque occidentium. Illas insuper legito quas Poupartius, & præsertim Vacherius cum Regia Scientiarum Parisiensi Academia (3) communicarunt. Ex his, atque aliis quas sciens omitto, mirari desines siquando, ut in modo a nobis proposita, sic in aliis quibusdam aut hac, aut superiore Epistola traditis, non levia videbis in cerebro vitia dies aliquot sine pravis indiciis, in primisque sine febri delituisse. Quamplurima sunt quæ in illo, non tantum secundum naturam, sed & præter naturam se habente, quemadmodum fieri possint, minime assequimur. Hæc Majores quoque jure meritoque fuisse miratos, vel ex iis intelliges quæ in Sectione hac Sepulchreti ad Salmuthi Observationem (4), huc maxime pertinentem, adscribuntur ex Berengario, seu mavis ex Carpensi, ut a Patria sæpius vocitant: quæ res non animadversa fucum fecit recentiori, haud inerudito alioquin, Chirurgo, qui cum *Berengarium*, dixisset, cranium in suturis ipsis feliciter aliquando perforasse, continuo, quasi de alio loqueretur, idem pariter, ait, fecisse *Carpensem*. Sed a tarda post ictum morte ad citissimam, ut in altera, quam promisimus, Observatione, veniamus.

25. MULIER rustica, per scalas præceps ruens, caput adeo graviter offendit, ut illico loquendi, sentiendi, & artus, præsertim inferiores, movendi facultate amissa, sanguinem e naribus, & altera aure effundens, intra horam moriatur.

CRANII, quod multum sanguinis effusi continebat, fracta erat basis in transversum, fractura ab uno ad alterum latus ante ossa Petrosa per Sinuum Sphenoidæorum posteriora transeunte, & ossea præterea parte Meatus Auditorii cum Membrana Tympani in aure illa quæ emiserat sanguinem, disrupta. Laterales quoque rupti erant Sinus Crassæ meningis: & præter alias, cerebellum ipsum nonnihil læsum.

26. Si præter hanc cerebelli qualemcunque læsionem, aliæ non fuissent gravissimæ, ut vehemens cerebri concussio, hujusque, & cerebelli tanta compressio, quantam copia effusi intra cranium sanguinis ex ruptis Lateralibus præsertim Sinibus efficiebat; num censes, tam citam futuram fuisse mortem? Equidem non facile ipse crediderim; quanquam cerebelli non leves, & repentinas læsiones longe citius, & certius sciam, quam pares cerebri læsiones plerumque occidere consuevisse, perfectiora saltem, ut vocant, & adulta, & ad hominis, quem hic spectamus, structuram propius accedentia animalia. Itaque in hac controversia in quam forte incidimus, & in qua memini te alias de me quæsivisse quid sentiam, noli cum Doctissimis alioquin Viris non modo insecta, sed neque aves, aut fœtus, aut recens nata animalia commemorare. Ipse enim vel olim adnotavit Aristoteles (5), *palam in insectis, ut vespis, & apibus hoc accidere*, nempe ut *ablata* ea particula *quæ vocatur caput*, ... *vivant*. Diu autem est ex quo mihi adolescentulo affirmabat Valsalva, avibus se cerebellum summopere vexavisse, neque eas tamen esse confestim mortuas. Quin ipse quid viderim in felibus duobus, ante biduum natis, cum viventium capita inciderem æstivo tempore, narrare possum. Retecto enim, in utroque, cerebri altero hemisphærio, & Tenuis meningis utilitate animadversa in cerebro coercendo; nam qua forte

(1) De Renunc. Vulner. Sect. 1.
(2) Tr. supra ad n. 14. cit. c. 11.
(3) Hist. de l'An. 1700. Obs. Anat. 19. & de l'An. 1743. Obs. Anat. 12.
(4) §. 8. Obs. 10.
(5) De Juvent. & Senect. c. 1.

aliqua lacerata erat ejus meningis particula, illac particula cerebri se extrudebat, prominensque perstabat; assulatim illud totum hemisphærium ademi, neque propterea movendi, neque sentiendi facultas in respondentibus, aut in oppositis artubus imminui, nedum perire, visa est. Nec vero periit, cum mox alterius felis cerebellum vulnerassem. Periit autem statim ac alterius cerebellum, & initium forte Spinalis medullæ alte incidi, ac dilaceravi; periit, inquam, in artubus, & toto corpore, quantum mihi ante oculos tunc erat; si cor tamen, auriculasque ejus excipias; harum enim, illiusque motus vegeti perstiterunt. Imo cum aliquanto post tempore caput a trunco abscidissem: sic nihilominus, ut si non abscidissem, perstabat. Mox igitur amputatis vasis Magnis, cum ipsis cor abstuli; quod tunc denique cito conquievit; etsi mox inter digitos compressum, valido etiamtum nisu conari, sensi. Vera igitur ab iis dici, scio, qui feles potissimum diutius resistere in anatomicis experimentis, scripserunt. Simul tamen etiam intelligo, si quæ in hoc animantium genere, præsertim recens natorum, animadvertimus, multoque magis quæ in avibus, insectisque, & humanis ipsis fœtibus, puta qui non modo sine cerebro, & cerebello, sed & sine Oblongata, & Spinali medulla aliquando nascuntur, si hæc, inquam, solum attendamus; fore intelligo, ut multa adversus harum medullarum, & cerebri, nedum adversus cerebelli usus, consequi posse videantur. Nolim quoque hic plurimum tribuas quibusdam cerebelli vitiis quæ longiori, aut minus longo quidem tempore, sed certe non repente fiunt. Prioris generis hæc sunt. Ex Maucharto (1), itemque ex Littrio (2) in duobus hydrocephalis pueris cerebellum aut induratum, aut scirrhosum sic tamen, ut in hoc bina, quamvis exigua, superessent loca in quibus cerebellum secundum naturam se habebat, in illo autem lobus alter, ut minus grandis, ita minus quoque esset durus: ex Brissæo (3) durus quoque tumor, sed in medio cerebello enatus: ex Cl. Lieutaudio (4) os non parvum intra alterum ejus lobum: ex Peyronio (5) totum cerebellum in membranam conversum, quæ corpus gallinacei ovi magnitudine involvebat, ex glandulis pluribus, durisque compactum, quod potius in corpus, ut de cerebro olim accidisse videtur, quam in illam membranam, cerebellum esse mutatum, & sub ejus larva delituisse, aliqui fortasse suspicabuntur, non secus ac quasdam cerebelli ipsius partes in quibus deprehendit Harderus (6) globulos tres parvos; nam major in Spinalis medullæ initio fuit; aut Wurffbainius (7) varia corpuscula glandulosa, cerebello quidem flavo, & fœtido, sed non putrefacto, aut Flascus apud Lancisium (8); neque enim Lancisius vidit; corpus ex pluribus globulis compactum. Nec vero ad totum pertinuit cerebellum, ut videntur aliqui indicare, alii autem diserte affirmant, is scirrhus quem in mendica puella invenit Cel. Hallerus, quando hic ipse (9) *cerebelli mediam partem*, id est *lobum sinistrum* occupasse, scribit; ut facile non æquaret quem ego (minus tamen durum, minusque compactum) sub initium A. 1754. in viri cerebello offendi quippe præter eundem pene totum lobum, tenentem mediæ quoque partis, & proximam lobi dexteri portionem, quemadmodum ex historia, a me alio loco (10) ad te perscribenda cognosces. Ad alterum autem attinent in cerebello vitiorum genus; si quam Observationem Peyronius (11), inter nonnullas quoquo superio-

---

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 59.

(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1705. Obs. Anat. 13.

(3) Apud Platner. Inst. Chir. adnot. ad §. 548.

(4) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1737. Obs. Anat. 8.

(5) Mém. de la même Acad. A. 1741.

(6) Apiar. Obs. 58.

(7) Eph. N. C. Dec. 2. A. 9. Obs. 237.

(8) De nox. Palud. Effl. l. 2. Epid. 2. c. 6.

(9) Opusc. Pathol. Obs. 1.

(10) Epist. 62. n. 15.

(11) Loco indicato.

rum, protulit, ut alii etiam postea, ex Fantono patre, facile seponas, quando Filius Clarissimus (1) pro cerebello *corrupto* intelligendum existimat cerebellum dumtaxat mollius, nec nativi coloris; attinent, inquam, primum, quæ Massæ (2) est, apostematis in cerebello post vulnus sincipitis, *suppurati cum sanie laudabili:* deinde altera ab Amico ad nos scripta A. 1735. lobi cerebelli dexteri, quem totum, viridis, & fœtida sanies pervaserat, postquam proximum os temporum hic illic carie affecerat, Duramque meningem corroserat: tum hujus, si causam spectes, non dissimilis nostra, ad te alias (3) missa, sed eo dissimilis quod sanies lobum eundem cerebelli superficie tenus idque ex aliqua tantum parte vitiaverat: quarta denique Cl. Planci (4) abscessus, duas tertias lobi illius partes occupantis. Nemo quidem ex primo, aut ex altero vitii genere morte repentina illico, & cum sanus videretur, sublatus est; sed nec vitium repente est factum; iis autem quæ paulatim fiunt, natura corporis quodammodo adsuescit, & quod deficit, aliunde quo ad ejus facere potest, supplet. Cujus rei in nervis ipsis exemplum proferam. Quid enim causæ fuisse, putas, quamobrem canis cui dexterum, sinistrumque Recurrentem Cl. Emett (5) dissecuerat, vocem, quam illico perdiderat, postridie cœperit recuperare, eamque in dies crescentem? Nervus Recurrens tertius, inquies, ut qui pone Asperam arteriam latens, consecari non potuerat. At insolitus is nervus certe etiam pridie fuerat: fuerantque ramusculi, opinor, alii, a Vagis nervis supra horum sectionem a Valsalva (6) peractam, aut aliunde exorti qui laryngem peterent in catella quæ, cum frustra antea conaretur, nono demum latrare potuit die. Scilicet sensim, aut ego fallor, spiritus qui per majores illos dissectos nervos ire amplius non poterant, meatus, antea minus patentes, per minores nervos, altius cum majoribus sive extra, sive etiam intra cerebrum communicantes, eodemque contendentes, sic satis sibi dilataverant. Sic satis, inquam; in hominibus enim ad quos hæc transferes, cerebelli vitiis paulatim increscentibus affectos, postquam tandem ipsum totum occupaverint, veri simile vix est, cordis, & pulmonum motum semper ita, ut antea, viguisse; quin diserte in quibusdam eorum, ut in Littrii puero, traditum est, debilem respirationem, pulsum autem perquam exiguum fuisse, & in Observatione quam ad me scriptam dixi, languor adnotatus est, in eaque pariter quam ad te misi, ut vires, pulsusque omnino concidissent, videre potes. Multo difficilius esset objectioni satisfacere quam apud gravem quendam Auctorem legisse memini; neque enim quis fuerit, recordari nunc possum; nempe in fure, cujus infirmissima erat memoria, nullum cerebelli vestigium a Benivenio repertum esse nisi Benivenius (7) hæc tantum scripsisset, fuisse in eo fure *posteriorem capitis partem, ubi memoriæ sedes est, adeo brevem, ut tantillam cerebri portiunculam contineret*; ut siquis ob antiquam illam de memoriæ sede credulitatem, de cerebello potius quam de cerebro, accipere id velit, non tamen omnino defuisse cerebellum, agnoscat. Quæ omnia cum ita sint; hæc seponamus, & illuc unde controversia & nata est, & dirimi facilius potest, redeuntes, non leves, easque repentinas cerebelli læsiones cum cerebri non levibus, imo, si vis, etiam gravioribus, & repentinis læsionibus, quales a vulneribus sunt, comparemus.

27. Cerebri esse quædam vulnera quæ mortem citissimam afferant, non modo non est negandum; sed mirandum est potius, duas, haud amplius, Obser-

---

(1) Schol. in Edit. ult. ad eam Obs. quæ 9. est.
(2) L. Introd. Anat. c. 28.
(3) Epist. 14. n. 3.
(4) In Append. ad Epist. de Monstr.
(5) Tentam. de Cur. Morb. Cephal. n. 30.
(6) Epist. Anat. 13. n. 37.
(7) De abdit. nonnull. ac mirand. morb. &c. causis, c. 89.

vationes in hanc rem indicatas esse a quibusdam Eruditissimis Viris, in quarum neutra mors statim secuta est; cum ex tot Auctorum Præstantissimorum experimentis contra ignorare nemo possit, cerebello inflicta vulnera vitam plerumque aut illico, aut non multo post adimere consuevisse. At enim eadem celeritate non semper adimunt. Nempe fassus sum. Sed quoties tandem, & quam tarde hoc acciderit, quæro. Franciscus Antonius Cattus Anatomes apud Neapolitanos Professor in Opusculo (1) ibidem recuso A. 1557. *experimentu facile comprobare se posse* id scripsit quod sine cerebelli vulnere non videtur præstitisse. *Reliquæ cerebri partes omnes*, inquit, *licet vulnerentur, non tamen statim mors sequitur; at vulnerato posteriori ventriculo, extemplo animal concidere, ac interire conspicimus.* Quod si præter cerebellum, quod tametsi non undique, ut cerebrum suos, quartum hunc ventriculum tanquam sui proprium, comprehendit, ipsum tamen complet, proximeque operit; suspicari velles, subjectam quoque Oblongatam medullam convulnerasse; experimenta (2) non deessent ex quibus intelligeres, non propter hanc convulnerationem potissimum, mortem subitam sequi debuisse. Optandum esset, ut Coiterus in iis Anatomicis Observationibus quas sexdecim post Cattum annis vulgavit, attigisset aliquid ad cerebellum spectans, quando & ipse, quod ad cerebrum attinet agnorum, hœdorum, & canum viventium, Recentiores antevertit, hæc scribens: *quod summa admiratione dignum existit, brutorum viventium cerebra detexi vulneravi, & intactis nervis, eorundemque principio, & ventriculis mediis illæsis, exemi, at nullum vel vocis, vel respirationis, vel sensus, vel motus offensionis signum in iis deprehendi. Aves absque cerebro aliquandiu vivunt, ut quilibet in gallinis vel pullis gallinaceis, si rostrum superius cum dimidia capitis parte absciderit, cerebrique majorem exemerit partem, experiri potest.* Superiori autem, & hoc sæculo Experientes Viri ne cerebellum quidem avium eximere omiserunt. Sic Cl. Zimmermannus (3) cum cerebrum, & cerebellum columbæ detraxisset, hæc subito, & omnino periit: quod ut conjicias unde potissimum acciderit; cum alteri columbæ cerebrum ademisset, hæcque ad aliquod tempus viveret tamen, *cerebello exempto subito* periit. Verum ne a perfectioribus, ut supra est propositum, animalibus recedamus; cum has Litteras ad te primum misi, unus inter plurimos aut statim, aut non multo post mortuos memorabatur in hac controversia Chiracii canis qui horas viginti quatuor a sumpto experimento superstes fuerat. Nunc autem video, a Cl. Zinnio in ea Dissertatione qua pericula ab se facta etiam in cerebello proposuit (4), canem produci qui eo viscere perforato, horas totidem vixit, imo alterum quoque cui abscissa a Petito parte sinistri lobi cerebelli, vita perstitit dies sex. Verum hæc perrara exempla esse, constat, & omnino pauca, si cum tot aliis canum quos statim obiisse novimus, conferantur, aut quos ipse vix *post quartum quintumve minutum*, vel *per horam fere*, ut duos tresve, vel *tribus horis*, ut unum, vel summum *per 12. horas*, ut quendam alium, vitam produxisse, ex suis, aliorumque selectis Observationibus fatetur. Quod si graviorum cerebelli vulnerum, nec tamen citissime lethalium, in hominibus exempla quæramus; vix credo fore duobus plura. Alterum ex Petito produxit Peyronius (5) militis qui horas vixit tres & quadraginta. Alterum in Sepulchreto (6) leges ex Binningero, Helvetii qui, nisi forte in numeris describendis error aliquis irrepsit, dies superfuisse videtur amplius quatuor. Aliud famuli ex Borello (7) huc adjici non posse, existimo, neque enim video, quomo-

(1) Isagog. Anat. c. 25. in fin.
(2) Vid apud Teubeler. Differt. de Vulnerib. cerebri non semper lethalib. §. 43. & seqq
(3) Differt. de Irritabil. §. 27. Exp. 7. & 8.
(4) In Schol. ad eam Differt. partem, §. 1.
(5) Mém. supra ad n. 26. cit.
(6) Sect. hac Obs. 8. §. 8.
(7) Cent. 2. Obs. 19.

do ensis per orbitam pervenire possit ad cerebellum, illæsa interjecta parte cerebri, quod pro cerebello ibi facile legendum puto; is tamen famulus quocunque ensis adactus fuerit, postridie mane inventus est mortuus. Cur autem alia, a me pariter animadversa, exempla non esse referenda putem inter vulnera cerebelli graviora, mox ea commemorans, ostendam. Sed militis illius cerebelli sinistrum lobum certe trajecerat globus plumbeus: In Helvetio autem *sinistri cerebelli principium nigrum & corruptum apparuit, & ex ipsius substantiæ intimis, ossis ex conico acutum cranii forte frustulum extractum est*, ab eodemque sinistro latere artus fuerant resoluti: quod sic in transitu commemoro, quia in Planci quoque Observatione supra (1) indicata artus non oppositos, sed subjectos vitiato cerebelli lobo corripuit hemiplexia; ut dubitatio quæ Cæsalpino (2), & mihi pariter (3) aliquando suborta erat, tolli posse videatur, si per alias plures harum similes Observationes constanter appareat, sedem causæ, hemiplexiam facientis, aliter in cerebello, quam in cerebro plerumque soleat, deprehendi. Tunc autem ubi simul cerebrum, & cerebellum vitiata essent, credere quis posset, minus illud valere ad paralysim in adverso latere, quam hoc in subjecto, inducendam, si in aliis quoque idem adnotaretur quod ab Foresto (4) in lethargico puero adnotatum est, cujus latus corporis dexterum cum totum esset sine sensu, & motu prorsus resolutum; non intra sinistram cranii partem, sed intra dexteram abscessus non in cerebro tantum, verum etiam in cerebello deprehensus fuit. Sed ad susceptum sermonem ut redeam; cum pauca adeo exempla sint vitæ post grave inflictum humano cerebello vulnus vel ad breve tempus protractæ; quis ex adverso doctus, & exercitatus Chirurgus est qui innumera non legerit, nec aliqua ipse viderit vulnera cerebri vel gravia, vita longe diutius producta? Ex quando hac de re nulla videtur esse posse dubitatio, omnesque fateantur, necesse est, multo citiorem ab illis, quam ab his vulneribus, mortem afferri consuevisse; videamus, num & certiorem. Profecto mortui sunt omnes illi in quibus vitiatum, nedum sauciatum, cerebellum commemoravimus. Sed ut in vulneribus subsistamus; quot tandem eorum evasisse leguntur quibus non leviter cerebellum fuerit, sed profunde vulneratum? Certe huc non attinere illum, vides, de quo relatum Platnero (5) est, *curatum fuisse postquam non minima occipitis pars cum notabili corticis cerebelli portione ense ablata fuerat*. Nec magis attinere videbis Abissinum illum, a Veslingio nostro (6) sanatum. Quamvis enim aliqui, ut nuper animadverti, sic proponant, hominem *ætate jam gravem*, *cujus cerebello vulnus*, *duorum digitorum latitudine fuerat inflictum*: si tamen Veslingium attente perlegas, facile intelliges (mitto 50. *majorem* annis, *sed viridem viro senectam* fuisse) occipiti quidem *latum vulnus inflictum esse*, hoc autem *utramque meningem pervadens*, *cerebellum ad duorum digitorum latitudinem strinxisse*, id est superficiem ejus rasisse, quomodo Nonius Marcellus (7) illud Virgilii exponens Æneid. libro 8. (8) *Stringentem ripas*, ideoque leviter vulnerasse, ut Servius ad alium Virgilii locum (9) *Strinxit*, inquit, *est significatio levis vulneris*. Hic autem memineris, Veslingium ab Riolano (10) fuisse notatum, quasi scripserit *compta & eleganti oratione*, *interdum obscura*, *quia terminis & vocibus usitatis* inter Medicos *non est usus*. Quod si illud quoque vulnus animadvertissent ex quo Falloppius noster (11) scripsit, *cerebelli primo quantitatem grani viciæ crassioris egressam esse: secundo*

(1) n. 26.
(2) L. 2. Quæst. Med. 10. in fin.
(3) Epist. Anat. 13. n. 23.
(4) L. 10. Obs. Medic. 11.
(5) Adnot. supra ad n. 26. cit.
(6) Observ. Anat. & Epist. Medic. 13.
(7) De Propriet. Serm. sub litt. S.
(8) vers. 63.
(9) Æneid. l. 10. vers. 478.
(10) In ipso initio Animadvers. in Synt. Vesling.
(11) De Vulnerib. c. 6.

cum

cum frustula ossea extraxisset ex substantia ejusdem, adhuc aliam particulam crassiorem priori egressam esse; proclive fuisset respondere hoc insuper vulnus illis superioribus adnumerantibus, non modo hominem, cum ea scripta sunt, non persanatum, sed dumtaxat *jam ferme sanum* fuisse, verum etiam, idque præcipue, si profundum fuisset vulnus, & si frustula illa ossea, ut in Helvetio de quo paulo ante dictum est, *ex* cerebelli *substantiæ intimis* fuissent extracta; Auctorem postquam de isto vulnere quod ferme jam sanatum censebat, deque aliis cerebri persanatis scripserat, non sic fuisse suum sermonem statim conclusurum, *quare non omnia cerebri vulnera, sed profunda tantum sunt lethalia.* Quæ cum ita sint; recte fecisse Joannem Bohnium (1), existimabis, qui cum multa vidisset ipse, & plurima, si quis alius, de vulneribus scripta legisset, hæc tradidit: *si experientiam consulamus, vix unum forsan observare continget, qui ex lacerato cerebello evaserit, cum plura passim obvia sint illorum exempla, quibus satis ingentia quoque cerebri vulnera coaluisse perhibetur.* Quorum sanationis Observationes & ipse indicat (2) bene multas, & Donatus (3) quoque, & Schenckius (4) collegerant, quas inter vel quædam sunt vulnerum in cerebri usque ventriculos pervenientium, Augenio (5), imo & Galeno ipso (6) se vidisse, testantibus; ut mirari subeat quod in quodam Sepulchreti Scholio (7) adnotatum est, *vero simile* esse, *miranda quædam vulnera capitis, cum evidenti cerebri læsione, cujus etiamnum particulæ vita superstite demptæ sunt, non lethalia fuisse, quod cortice tenus offensum fuerit, illæsa medullari substantia; quam ubi vitium attigit, fatis concedendum fuit.* Si enim lectæ fuissent illæ Observationes; ex earum non paucis cognitum esset, non modo num vitium ad medullarem substantiam non pervenisset, verum etiam num corticalis dumtaxat substantiæ portio, ut in illo apud Platnerum cerebelli vulnere, detracta esset. Sed tu præter illas, poteris quasdam alias sane mirificas legere apud Martianum (8), ex quo nemo, quod meminerim, adhuc produxit, aliasque item apud Wepferum (9), & Saltzmannum (10); ut alias modo prætercam. Quorum hic tamen non secus ac Bohnius, post tot recensitas ingentium cerebri vulnerum sanationes, cerebelli vulnera diserte excipit (11), *ut pote quæ semper, & absolute funesta esse, experientia comprobat*; Wepferus autem sic illas absolvit, ut cum globuli plumbei trajectionem in uno per cerebrum, in altero per cerebellum, & cerebrum memoret; illum quidem *paulo post*, hunc vero *protinus* extinctum narret. Quanto igitur & citius, & certius cerebelli, quam cerebri vulnera soleant esse lethalia, satis a nobis confirmatum est. Nunc ad nostras fissi, fractive cranii Observationes veniamus.

28. VIRGO annorum septemdecim, pallidi coloris, cum amatore quocum vetuerat pater, forte loquebatur. Intervenit hic de improviso, atque ut erat truculentus nec omnino sobrius, crasso arrepto fuste cum brachium, tum præsertim caput filiæ cædit ea vehementia, ut fustis rumpatur. Sic vulnerata, horis post quatuor defertur in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Morte. Interrogantibus non respondet, pulsuque est humili adeo, ut sanguinem mittere non audeant. Leve brachii vulnus erat, capitis autem & plura, & gravia, in his gravissimum omnium unum, quod & præcipuo dolore afficere videbatur, pone aurem sinistram, ex qua ipsa postea effluebat sanies: qua non multum

---

(1) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 1.
(2) S. 1.
(3) De Medic. Hist. Mirab. l. 5. c. 4.
(4) Obs. Medic. l. 1. ubi de Cerebri Vuln.
(5) L. 9 Epist. 2. quæ esse deberet 3.
(6) De Us. Part. l. 8. c. 10.
(7) Ad §. 8. Obs. 5. hujus Sect.
(8) Annot. ad Hippocr. Epid. l. 7. S. 1. vers. 377. prope fin.
(9) Exerc. de loco aff. in Apopl.
(10) Dissert. de mira Cran. Fract. §. 10. & seqq.
(11) §. 12.

madebant vulnera. Intra dies circiter quatuor ægra cœpit, interrogata, respondere; sed ut plurimum vix pauca, ut puta negans, aut ajens. Interim vehemens, frequensque fit pulsus, & febris animadvertitur quotidie vespertino tempore augescere. Tum menstrua purgatio tempestive accessit: nec ad mortem usque intermisit: quæ perpaucis post diebus sensim, & placide secuta est, postquam febris semel dumtaxat, idque triduo ante obitum, levi, brevique cum frigore ingruerat. CADAVER hujus Virginis mihi A. 1704. in genitalium partium examine plurimum versanti, perutile inter alia & virginum, & mulierum fuit ad ea indaganda quæ de hymene, de uterinæ cervicis valvulis, de menstrui sanguinis fontibus, aliisque ejusdemmodi in I. postea Adversariis proposui. Is sanguis, etsi fluere, ut dixi, ad mortem usque non intermiserat, tamen ut multo lentius extremo tempore prodibat, in crassi cylindri formam intra vaginam, uterique cervicem non secus ac solet vitreis vasis ex incisa vena exceptus, concreverat, osculumque uteri, & cervicem; nisi forte id tribuas naturali eo tempore illarum partium laxitati; dilatasse videbatur. Neque in ea sanguinea concretione pars omnino deerat subalba. Sed paucis adnotare præstat quid in fundo uteri, & testibus peculiare animadverterim. Illius anterior facies sulculis inæqualis erat tribus aut quatuor secundum longitudinem ductis. Testes autem convestiens membrana nonnullas parvulas quasi cicatrices ostendebat: quas inter in teste altero quiddam apparuit ulcusculo simile inæquali, & colore ex flavo nigrescente. Per foramen quod ipsi inerat manifestum, a me tenue specillum demissum, in cellulam non exiguam, sed inanem, descendit. Vesiculæ autem quæ his in testibus non deerant, sero plenæ, cum post coctionem dissecarentur, nihil quidquam mihi ostenderunt concreti humoris, sed intra crassiusculam tunicam omnino vacuum sinum. Verum hæc postea omnia conspecta sunt. Caput vero, jam antea persectum, vulnerum omnium cinereum fœdumque colorem ostenderat: & dum ejus detraherentur integumenta, fœdi alii colores, & inter hos niger, apparuerant. Detectum cranium Lambdoidem suturam habuit laxatam; ad eum autem locum in quo pone aurem vulnus gravissimum fuisse, diximus, magnam fracti ossis partem, ab reliquis adeo sejunctam, ut nullo negotio leviter trahentem secuta sit. Circumsecta, & intus, extraque inspecta calvaria fissuras ostendit duas, utramque tabulam pervadentes, quarum longissima ab eo incipiebat loco ubi magna illa fractura fuit. Cui loco respondens inferior pars sinistri cerebri hemisphærii tanto spatio corrupta erat, quantum occupasset parvum pomum. Cætera sana deprehendimus, si Duram tantummodo meningem excipias, quæ levem quandam quasi ecchymosim habebat qua longiori illi fissuræ subjecta fuerat.

29. Præter hanc, aliasque fortasse, illam quoque in eodem Nosocomio sectionem habui huc attinentem quæ jam satis in Epistolis Anatomicis descripta est (1). Ex qua cum alia quæ his, & superioribus Litteris attigi, tum illud præsertim confirmari videbis, esse aliquando effusum sanguinem non ubi icta, & fissa calvaria est, sed intra oppositam ejus partem. Nunc ad aliquot Patavinas dissectiones transeamus, initio ab ea ducto, in qua baculi pariter ictibus fissam calvariam conspeximus.

30. VIR quidam ex Liguria luscus, & mendicus, ebrius cum aliis ebriis mendicis rixatus, ictus ab horum baculis retulit duos, levem quidem in manu altera, gravem autem ad tempus sinistrum; ut ex subjecta aure sanguis exierit. Mox tamen conciliata pace, ibidem cum ipsis ad ignem considet, multoque iterum se vino, quasi redintegratæ amicitiæ pignore, ingurgitat: nec multo post illa eadem nocte moritur. CADAVER postridie, quamvis extremo Janua-

(1) XIII. n. 16.

rio A. 1746. etiam tum calebat, cum ante noctem in Gymnasium illatum est. Ubi cum Anatomen docerem, insequentibus diebus persectum fuit; idoneum enim ad pleraque erat; tametsi ad imam tibiam sinistram erat exulceratum, scrotum autem, quasi ab ecchymosi, ex rubro violaceum, ventremque in primis habebat tumidum. Abdomine enim diducto, tumorem a ventriculo esse, compertum est, quem vinum, & aer distendebant adeo, ut magis in alio non meminissem; cum intestina, Tenuia præsertim, essent ferme inania; ut frustra aliqui, ut in homine non multo post tantam vini ingurgitationem mortuo, chylifera aliqua vascula per intestina, & mesaræum se visuros, speraverint: quanquam initio dum plenus etiam tum ventriculus manu sinistrorsum attolleretur, plerisque imposuit per ipsum exterius pergens, parallelum, gastroepiploicis vasis, quasi chyliferum vasculum; quod tamen statim perspectum est aut nervum, aut aliud ejusmodi esse, cum valvularum nullum haberet indicium, dissectumque, & compressum nihil quidquam humoris daret. Ut abdomen, sic mesaræum, & omentum, quod sursum retractum offendimus, flava pinguedine referta erant. Lien ex maximis quos viderim, secundum quamvis dimensionem, sed præsertim secundum latitudinem, & longitudinem, secundum quam erat a facie quidem sima in se complicatus. Intus diluta fuit pallidaque rubedine; at nusquam durus. Nec durum jecur, magnum quidem, sed intra naturæ modum: ejusque cystis plena bilis valde flavæ, Urinæ quoque vesica plena; ut ad tres digitos exstaret supra ossa pubis. Urethra sine orificiis quæ in oculos incurrerent, canaliculorum nostrorum; an a prægresso olim morbo? nam neque e præputio glans exeri poterat, nisi ex parte aliqua, sine sectione, neque ea pars quæ exeri poterat, illa erat in qua extrema hiat urethra. Intra scrotum nil vitii fuit. Nec intra Thoracem: in quo nihil erat adnotatione dignum, nisi quod in cordis caveis, & Magnorum vasorum sanguis omni caruit polyposa concretione, quemadmodum & in cunctis reliquis hujusce corporis vasis. Caput autem plura obtulit quæ adnotaremus. Faciei musculos omnes, & interjectas membranas, & glandulas Parotides fuscus quidam ex coccineo rubor infecerat. Eæ glandulæ magnæ erant; an ob eandem, subsistentis videlicet sanguinis, causam? an ob aliam quoque? nam & Thyroidæa, & in primis Maxillares Internæ erant magnæ: num in ejusmodi lurconibus, quippe sæpius, magisque agitatæ, & exercitæ, grandescunt? Musculus Temporalis sinister, is videlicet qui ictus fuerat, totus, si partem fronti propiorem excipias, a stagnante sanguine nigricabat, ea copia inter musculi fibras effuso, ut ad cochlearia aliquot, inter incidendum, exciderit. Cranio circumsecto; in quo pro Frontalibus pituitariis Sinibus spongiosa inventa est ossis substantia; inter illud, Crassamque meningem, qua ictui respondebant, sanguinem semiconcretum offendimus ad duas tresve uncias, extensumque a posterioribus antrorsum ad quatuor aut quinque transversos digitos, a basi autem cranii sursum ferme tantundem. Ab ejus sanguinis compressione meninx illa, & cerebrum evidentissime subsederunt tanto spatio, quantum ab illo occupatum, fuisse, diximus. Porro sanguifera vasa per eam meningem, magisque per Tenuem sic erant distenta, ut vel minimi ramusculi pulcherrime suberent ubique, magis tamen a dextris, an quod in id latus, quippe minus dolore affectum, moriens cubuisset? an etiam, quam tum ad Crassam meningem attinet, quod hujus vasa ob effusum sanguinem non æque a sinistris plena esse possent, atque a dextris? quanquam & ad basim dexteri cerebri hemisphærii inter ipsum, & Tenuem meningem ad aliquem tractum effusum sanguinem animadvertimus; sed paucum adeo, ut sugillatio potius, quam effusio, videretur. Parem proportione vasorum plenitudinem ex grandiusculis passim sanguinis punctis in medullari non cerebri modo, sed & cerebelli substantia fuisse, intelleximus;

per Lateralium autem ventriculorum parietes ipsa distenta vasa conspeximus; quanquam in pauca, quæ iis ventriculis inerat, aqua subturbida Choroides plexus pallerent. His ita perspectis, oculos convertimus ad exsectum cranium, & in sinistro osse temporum ferme capillarem rimam, sed ab exterioribus ad interiora pervadentem, animadvertimus. Incipiebat hæc digitulo transverso supra eum locum ubi secta, ut solet, calvaria fuerat. Pergebat autem ad hujus basim, & ad communes usque superiores fines intimi Meatus Auditorii, & Tympani se extendebat; quamobrem discludens utrumque Membrana disrupta erat, hoc autem sanguine plenum, & ille sanguinolentus. Compertis sic causis quæ interna vasa, externaque ruperant, & quod consequitur, sanguinis tum intra cranium, tum ex aure effusi, restabat in homine quem luscum fuisse, diximus, cæcus oculus examinandus. Is erat dexter. Cujus Adnata tunica confertioribus sanguiferis vasculis, quadam præsertim in parte, distinguebatur, ad Corneæ ambitum pertinentibus. Hæc non modo opaca, sed & multo minor quam par est, nec solita figura erat. Tum demptus ex orbita oculus, ipse quoque non paulo apparuit minor, nec sphæram, ut solet, sed unum ex iis quos nostrates appellant *bottoni*, quibus videlicet in vestibus pro fibula utimur, apprime referebat, facie altera depressum, altera in humilis coni modum extuberantem. Quarum tamen facierum cum hic illa esset anterior, hæc autem posterior, multo longior erat diameter faciei anterioris, quam axis, seu recta linea ab hujus medio ad posterioris medium ducta. Secundum quam lineam cum durum hunc oculum bifariam divisissem, & nihil, nisi humor prodiisset, quem, nisi colore fuisset subatro, Aqueum vocasses; frustra Crystallini, aut Vitrei humoris reliquias quæsivi; nec vestigium quidem supererat. Verum sub contracta Sclerotica tunica Choroides erat cujus inter fuscum colorem sanguineus hic illic, ut solet, non obscure apparebat, annexaque Choroidi Uvea, at non sicuti hæc, integra; ut Iridem, & Ciliare corpus internoscere non liceret. Universæ autem Choroidi pro Retina tenuis lamella suberat ossea, quæ ab nervi Optici insertione profecta, & undique integra, figuramque oculi quam descripsimus, servans, & aqueum de quo dictum est, humorem complectens, ad Corneæ usque ambitum se extendebat, ubi arctius quam usquam, ad Uveam adhærebat, quemadmodum vel posteaquam dissectum oculum sex dies in aqua macerassem, iterum animadverti. Ejus lamellæ, revera osseæ, frusta omnia adhuc asservo, quorum grandiuscula nonnulla & figura, & adhærente Uveæ, & Choiroidis portione, rei quam rarissimæ; si tamen antea ab ullo conspecta est; fidem facere iis qui tunc non aderant, præclare possint. Tunc vero cum ii qui aderant omnes & Rei Medicæ Doctores, & Studiosi satis superque hæc cuncta spectassent, constaretque ex ipsa inspectione, cæcitatem fuisse antiquam; quæcunque ejus causa fuerit, quæ neque ex mortuo quæri, neque ex aliis poterat, quippe mendici alienigenæ vitam alibi actam ignorantibus; non est visum prætermittendum, ut quomodo se haberet Opticus ejus oculi nervus, inquirerem, & cum altero qui sinistrum, nempe sanum, petebat oculum, compararem. Manifestum igitur continuo omnibus vel sine dissectione inter unum, & alterum nervum discrimen fuit. Hic enim alter ita uti sanissimus solet, se habebat. Ille vero depressior, tenuior, & colore carneo obsoleto ab eo loco ubi cum altero intra craninm conjunctus fuerat, ad oculum usque conspiciebatur. Quin toto eo tractu quo Crassa meninge erat convestitus; cum in transversum secuissem, quæcumque sectio arteriæ cujusdam potius, quam nervi, esse videbatur, quippe in se contracta, & crassiore facta illa meninge, & tubuli ab ea efformati cavum mucosa implente substantia illius ejusdem quem modo dixi, coloris. In ipsa autem conjunctione ut res se haberet, quæri non potuit, cum ea pars in cerebri dissectione fuisset antea fortuito læsa. Sed tamen ab eo loco

introrsum ad tractum digitorum duorum nullum prorsus a quoquam adnotari discrimen potuit inter nervum dexterum, & sinistrum; neuter enim, ut infra dexter, mollior erat, mucosusque, aut subrubens, aut extenuatus; sed parem uterque firmitudinem, crassitudinem, albedinem ostendebant.

31. Etsi longior historia hæc fuit; non longam tamen satis erit adnotationem attexere. Velim igitur, quæ de Optico hujus cæci oculi nervo scripsi, cum iis conferas quæ Epistola habes XIII. (1) Meas omnes satis inter se convenire harum rerum Observationes, intelliges; hanc autem ultimam, quod ad oculum ipsum attinet, quidpiam multo & spectabilius, & rarius continere, tunicam videlicet Retinam totam ex molissima, & nervea in duram, osseamque conversam. Id enim cujus raritatis sit, inde poteris existimare, quod cum postea in rem hujus nostræ similem incidisset Anatomicus Eruditissimus Hallerus (2); *lapillos*, inquit, *aliquos in lente crystallina repertos fuisse, legi; ejusmodi autem* retinæ *morbus nescio an visus sit.* Non adeo raræ sunt; raræ tamen sunt in aliis quoque oculi ipsius partibus sive in osseam, sive in lapideam naturam mutationes. Noli enim facile credere, tot esse conspectas quot in Collectione quadam recensentur; nisi prius in libris invenias qui nimis properanter, ut opinor sunt in ea designati. Mihi certe quatuor, aut quinque ex iis qui in manibus erant, inspicienti, præter spem accidit, ut vel nihil, vel nihil ad rem in locis reperirem quæ indicantur, uno excepto, perperam tamen indicato, quam insuper ad Scleroticam tunicam attinere, animadvertes, non *osseam* quidem, ut dicitur, *inventam*, sed osseam habentem squamulam quæ ipsi inhærebat, si Blasium inspexeris, non *L. 6. c.* 8; sed *P. 6.* Obs. Med. 8. cum Tab. 8. Fig. 13. qualem bracteolam se vidisse postea *inter choroideæ laminas*, Gunzius (3) scripsit. Sed Cl. Morandus (4) exemplum protulerat multo antea, ut in ea Collectione omitti non debuisset, rarum præsertim, atque, ut ait „ fortasse unicum „ ossificationis intra oculi globum. Nam præter humorem Crystallinum qui „ consistentia erat durissimi lapidis, non tenue inter Choroidem, & Retinam tunicam deprehendit ossiculum, posterius convexum, anterius cavum. Denique, ne de istiusmodi partium oculi indurationibus aliud addamus; quale nos in muliere ossiculum, Chrystallini loco, offenderimus, alias (5) ad te scriptum memineris. Cætera quæ in historia novissime proposita ad ictum attinent capitis, post ea quæ his, & superioribus Litteris sæpe attigimus supervacuum esse, vides, hic iterum explicare. Sanguinis autem per aurem exitum, qua via & ratione in Viro hoc contigit, eadem in aliis quoque contigisse, quos videlisset Epistola hæc (6), & Epistola item XIII. (7) proponunt, satis, etiam me tacente, per te memineris.

32. Bajulus annos natus necdum quadraginta, egregio corporis habitu, ebrius cum esset, inter incedendum cecidit, frontemque graviter allisit, unde magna ibi sugillatio. Et tunc quidem vomuit. Sed nullum postea symptoma apparuit præter unum, idque gravissimum, ut torpidus jaceret, nihil sumens, nihil loquens, nisi quod ubi Chirurgi aliquid agerent quod dolorem afferret, tunc vehementer querebatur, magnumque edebat clamorem. Sic illatus in Nosocomium, intra quartum a casu diem est mortuus, cum ibi ego anatomica studiosis ostenderem sub initium Decembris A. 1741. Frontis os qua allisum fuerat, vidi rima bene longa exterius, interiusque diffissum, cui rimæ sanguis intra cranium grumosus suberat; sed non multus. Neque aliud præterea offendi quod ad ictum attineret. Nam ossiculum, quod haud ita procul deprehendi,

---

(1) n. 7. & seqq.
(2) Opusc. Pathol. Obs. 53.
(3) Progr. de Ozæna Maxill. prope fin.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1730.
(5) Epist. 13. n. 10.
(6) n. 25.
(7) n. 16.

inter Crassam, Tenuemque hujus Viri meninges conditum, jam diu ante id tempus ibi increvisse, ex ejus descriptione intelliges, quam XXV. ad te Epistolæ (1) inserui, neque ullo modo pro squama haberi potuisse, quæ ictus vi ab interiore ossis facie decussa, intra meninges se conjecisset, ut in Fabro illo murario, cujus dissectionem habes apud Cl. Fantonum (2), acciderat.

33. In eodem Nosocomio Patavino meis frequentissimis Auditoribus, quos inter ingenio, studio, assiduitate præstabat Vir Nobilis Jacobus de Scopulo, is qui paucis post annis merito inter Publicos Professores relatus, Medicus est Consultissimus, si quis alius, & disertissimus, ibidem, inquam, demonstravi quæ fracta essent ex casu ab alto in Viro quodam sub initium Aprilis A. 1740. itemque in Juvene ante Novembris finem A. 1742. Quæ tametsi ad thoracem quoque attinent; tamen quia caput gravissime læsum fuerat, huc adscribentur.

34. Vir dum altam vitem putaret, in solum lapidibus stratum præceps ruit. Loquendi facultatem continuo amisit. Cum semivivo ex liquore nescio quo cardiaco, ut vocitant, aliquid in os ingessissent, evomuit, & quanquam pulsus qui contracti fuerant, se proderent; tamen cæteris omnibus in pejus tendentibus, alvique, & vesicæ recrementis per se exeuntibus, mors intra quartam a casu horam est consecuta. Cadaver, cujus ex ore, & naribus sanguis prodibat, trigesima a morte hora etiam tum erat omnino rigidum, nec sine vehementiori vi flexile. Sinciput non uno loco sugillatum, sed ibi maxime ubi communes sunt ejus, & frontis fines. Et sane os frontis mox vidimus intus, extraque, per medium ferme, rima diffissum, quæ a sincipite recta descendens, & per fornicem orbitæ oculi dexteri haud procul ab Ethmoide osse pergens, postquam sic totum os frontis pervaserat, in eam denique partem ossis Sphenoidis transibat per quam in orbitam se se trajicit nervus Opticus. Ex quo fissuræ itinere cum intelligas, per Frontalem Sinum pituitarium non ire non potuisse; intelligis quoque sanguinis viam, e naribus, ut dictum est, & per communicationem harum cum faucibus, ex ore etiam prodeuntis. Sub crassa meninge ad anteriora fluidum sanguinem, eumque non multum, nec multum quoque, & pariter fluidum, imo quasi cum aquæ aliqua parte commistum in Laterali utroque ventriculo deprehendimus: qui cum fluidus esset, minus mirandum est, quod etiam in tertio, imo & in Transitu ad quartum ventriculum fuerit, quo videlicet, præsertim dum moveretur cadaver, facile meare potuerat. Thorace recluso, & pulmonibus, qui si partem sinistri summam excipias quæ per tæniolam membraneam tenuissimam cum pleura nectebatur, undique soluti erant, mollibus, & concidentibus in se repertis, & omnino sanis, tametsi qua dorsum spectabant, ita ut par est in eo qui supinus mortuus erat, quasi ab inflammatione rubebant, cum sublati essent manibus, tantum sanguinis fluidi in utrumque pariter thoracis cavum, sed tamen aliquanto plus in dexterum effusi, conspeximus, quantum libras sex superasset. In pericardio serum limpidum exigua copia. Arteriæ Pulmonaris, & Magnæ truncos pinguedine, licet homo non esset pinguis, quasi omnino tectos, ut & cor ipsum offendimus, in hujus autem ventriculis nigri, & quadantenus grumosi sanguinis parum, nisi quod ad dexteri orificium venosum mediocris polyposa concretio fuit; unde Studiosi nostri vera esse quæ adversus vulgarem de harum concretionum origine errorem sæpe admonueramus, intelligere potuerunt, cum illa certe in homine, quem, si hydrocelem exciperes, sanissimum fuisse, constabat, non nisi post mortem, aut paulo ante mortem, inter fibrillas Tricuspidum valvularum subsistentibus crassioribus & viscidioribus particulis sanguinis, coalef-

(1) n. 8. initio. (2) De Observ. Med. & Anat. Epist. 1.

cere potuisset. Tum his visceribus ablatis, & exhausto sanguine de quo dictum est, cum vasa unde is in thoracem effusus esset, perquirere vellemus; Intercostalia fuisse, cognovimus, quippe utrinque costis aliquot ex superioribus haud procul a Spina ita perfractis, ut inaequalia earum extrema, pertusa pleura, intra thoracem prominerent aliquantum. Eratque ad ea, & circum ea loca ampla sugillatio a sanguine sub pleura stagnante. Revoluto autem in ventrem cadavere, ablatisque dorsi musculis, non modo sanguinem, qui sub his pariter, imo majori aliquanto copia, stagnaverat, ad costas easdem ostendi, sed & rem in eo qui cadens os frontis fregerat, intellectu non perfacilem, nimirum praeter costas, sex dorsi vertebras ex superioribus ita fractas, ut earum non parva frusta ab iisdem penitus essent divisa. Sed de re hac quid conjiciam, infra (1) videbis. Nunc ex vertebrarum illarum, & quod consequitur, ex Medullae inclusae tanta laesione cur excrementa retineri non potuerint, vides. In Ventre nihil humoris effusi, nihilque praeter naturam se habens invenimus, si jecinoris particulam aliquam excipias subnigram; itemque in scroto hydrocelem geminam: cujus cum tibi alias (2) descriptionem miserim, hic non oportet iterare. Et Vir quidem ita se habuit.

35. JUVENIS autem annos natus viginti quatuor, torosus, arte lanarius, cum ex alto pariter cecidisset, intra horas pariter a casu quatuor interiit. Hic tamen cum primum ad lapsum accursum est, interrogantibus potuit pauca respondere: dein continuo loqui desiit. CADAVERIS artus erant rigidi duobus a morte exactis diebus; tertio autem exacto, non amplius. Sinciput a sinistris cum musculi Temporalis parte sugillatum. Dum cranium circumsecarent, sanguinis non parum effluxit. Cujus tamen inter illud, & Crassam meningem tantum superesse, mox vidimus, quantum uncias tres aequare, aut quatuor posset. Erat niger, & in grumos concretus, neque alibi quam sinistro in latere infra os sincipitis, & ad cranii basim. Itaque in lateralibus ventriculis cum serum esset non paucum, nonnihil quidem turbidum, sed nullo modo cruentum vidi. Nec valde rubebant plexus Choroides: vasa tamen erant in meningibus turgidiora. His; neque enim alia erant praeter naturam intra cranium; animadversis, cranium ipsum inspiciens, fissuram quam in sinistro osse sincipitis incipientem videram, persecutus, conspexi per subjectum os temporum pergentem ad processum usque Petrosum, inde autem eandem, aut si aliam, cum ea conjunctam, per interjectam ossi temporum, & frontis Sphenoidis partem, hac percursa, in eam produci postremam ossis frontis regionem quae orbitae oculi extremum fornicem facit. Erat autem haec tam longa fissura per crassitudinem ossium universam traducta; ut si altera manu anteriorem, altera autem posteriorem eorum quae diximus, ossium partem prehenderes, & in diversa duceres; manifesto cedere, & dimoveri, perciperes. Thoracis quoque ossei parietes fracturis non carebant. Nam praeterquam quod fracta erat clavicula sinistra, cum animadversus esset in dorso livor qui prope Spinam, a sinistris pariter, tractum alibi angustiorem, alibi latiorem occupabat; recluso pectore, exhaustoque sanguine qui ad duas tresve uncias effusus in cavum illius ejusdem lateris inventus est, amplam ecchymosim sub pleura vidimus, in eaque unam saltem ex costis quae circa medium longitudinis thoracis sunt, qua a posterioribus antrorsum curvari, incipiunt, ita fractam sine ulla dubitatione percepimus, ut adhaerentia Intercostalia vasa cum pleura lacerari, & sanguinem fundere introrsum, extrorsumque debuerint. Caeterum pulmones; quod in Lanariis non saepius vidimus; omnino erant a pleura soluti, nisi quod cum ea per membranulam summa dumtaxat anterior pars dexteri colligabatur. In pericardio non multum

(1) n. 36. (2) Epist. 43. n. 25.

ſeri; in corde nullæ polypoſæ concretiones inventæ. Abdomine diducto, nihil occurrit vitioſum præter ureteres, non modo alibi, ſed vel in ipſo in veſicam ingreſſu æquo latiores; ut minus mirandum eſſet quod veſica quam aere diſtendendam curaveramus, parem ferme in ſummo atque in imo latitudinem oſtendiſſet.

36. Sæpe enim, ut alibi (1) oſtenſum eſt, ureterum latitudo multum, diutiuſque cohibitum in veſica lotium conſequitur, ex quo hanc laxari, laxatæque figuram vitiari, non difficile contingit. Verum, ut ad fracta in hoc Juvene oſſa redeamus; cum fracturæ omnes a ſiniſtris conſpectæ ſint; facile in hoc, quod difficilius in Viro (2), intelligitur, quomodo ſimul capitis, & thoracis oſſa ſint fracta, Juvenis videlicet corpore in ſiniſtrum latus cadente; cum Virum conjicere oporteat in durum aliquot inter cadendum incurriſſe, unde fracto anterius capite, & mutata corporis directione, tergum denique allidere ad ſolum potuerit. Cæterum inter alias fiſſuras cranii hæc præſertim poſtrema ea longitudine, iiſque in ſedibus occurrit, ut cum illis quæ ab Ruyſchio (3), a Poupartio (4), a Maucharto (5), a Schreibero (6), ab aliiſque propoſitæ ſunt, conferri a te poſſit, ut magis illud ſemper, magiſque appareat, ſuturas, commiſſuraſque calvariæ non ob eum potiſſimum finem eſſe inſtitutas, ut fiſſuræ oſſis unius curſum inhibeant, neque in oſſa proxima produci ſinant. Quod Bononiæ primum mihi animadverſum eſſe, memini, in cadavere A. 1702. publice diſſecto, cujus cranium ab alterius lateris ictu fiſſuram habuit Coronali ſuturæ parallelam, ſed multo quam ea longiorem, ut quæ pone ipſam per totum ferme cranium, baſi excepta, ferebatur, utramque tabulam pervadens. Quam Obſervationem, ſi cætera tunc perſcripſiſſem, non eram certe inter ſuperiores prætermiſſurus.

37. Antequam de calvariæ ictibus verba facere deſinamus, illud non eſt prætereundum, utraque ejus tabula prorſus illæſa, illæſiſque ſubjectarum meningum vaſis, accidere aliquando ab ictu valido obtuſi corporis, ut vaſcula quæ inter eas tabulas medullæ ſubſerviunt, rumpantur & ſanguinem fundant qui procedente tempore corruptus, eoque acrior factus, quod *ſuccus medulloſus*, ut animadvertit Præcl. Nicolaus Roſen (7), admiſcetur, qui tunc *mora & calore in peſſimam degenerat rancedinem*, interiorem tabulam carie afficiat, hominique, jam ictus oblito, & nihil ejuſmodi timenti, intro defluens, meninges vitiet, necemque afferat. Cujuſmodi caſus exemplum non unum & mihi eſt, & aliis notum, fuitque laudatis a Bohnio (8) Auctoribus, ut Jo. Petro Paſſerio, eique præſertim ex cujus in Hippocratem de Capitis Vulneribus Commentariis nullam calvariæ ſectionem fuiſſe, miror in hanc partem Sepulchreti relatam, Petro Paawio. Fit etiam nonnunquam, ut ambæ inde exedantur tabulæ, quemadmodum præ cæteris vidit, fuſeque ad me ſcripſit Vir, cum viveret, non minori humanitate, quam doctrina, præditus Pius Nicolaus Garellius Eques, & Archiater Cæſareus. Res digna eſt quam, ſaltem in pauca contractam, hic tibi non omittam.

38. MULIER per marmoreas ſcalas retrorſum ruens, occiput vehementer alliſerat; ſed præter brevem, levemque adeo ſtuporem, ut mox per ſe redire domum potuerit, modicamque, & quæ cito evanuit, ſugillationem, nihil mali

(1) Epiſt. 42. n. 23.
(2) n. 34.
(3) Obſ. Anat. Chir. 47.
(4) Hiſt. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1700. Obſ. Anat. 19.
(5) Eph. N. C. Cent. 5. Obſ. 32. & Cent. 9. Obſ. 39. in Sutore.
(6) Nov. Comm. Imp. Acad. Sc. Petropol. Tom. 3. in Phyſi. Obſ. 3.
(7) Diſſert. de Oſſib. Calvar. P. 1. §. 1. not. f.
(8) Diſſert. de Trepanat. Difficult. prope finem.

inde retulit. Post aliquot tandem menses in percussa capitis sede tumor apparuit avellana haud major: qui cum dolorem afferret nullum a muliere neglectus, sensim increvit, ut tertio circiter jam exacto anno, esset magnus: quo tempore a Chirurgis quibusdam pro cystico subcutaneo tumore habitus, ut qui neque cutis colorem mutasset, & sine dolore premi posset, ab ipsis, nisi mulier renuisset, fuisset exsectus. Paulo post doloribus ægra torqueri cœpit, qui a tumoris sede incipientes, per cranium ferme universum ita extendebantur, ut hoc funibus quasi quibusdam sibi constringi videretur. Non erant illi quidem assidui, nec semper æque graves, nonnunquam tamen graves adeo, ut mentis perturbationem inducerent: quo autem magis procedebat tempus, eo crebriores, & vehementiores fiebant. Per hæc ad annum a casu ventum est sextum. Quo elapso, ecce de improviso apoplexia ingruit, paucasque intra horas mulierem perimit Vindobonæ A. 1735. TUMORE aperto, ejus cavum sanguine plenum inventum est pene atro, nec concreto solum, sed tam denso, ut arreptus digitis secutus sit universus, tunc demum portione aliqua fluidi sanguinis exeunte. Id vitium, detractis integumentis, incipere compertum est a percussa olim parte, idest superiore ossis occipitis ad latus sinistrum pergere autem per os sincipitis ejusdem lateris usque eo, ut tribus, haud amplius, transversis digitis a Coronali sutura distaret. Occupabat insuper dexteri ossis sincipitis partem, ut omnis caries sex digitos in latum, septem, eoque amplius in longum pateret. Qua ossa non erant omnino pertusa, reticularis ossea apparebat substantia, e cujus exteriore facie attollebant se passim lamellæ osseæ, pleræque ut crassiuscula charta tenues, sed durissimæ omnes, & acutissimæ: quæ foliaceos quasi fungos, alios alia amplitudine, per vegetationem quandam osseam enatos, non ineleganti spectaculo referrent. Dura meninx facta erat crassissima toto eo spatio quo vitiato cranio subjiciebatur, hujus autem parti quæ icta olim fuerat, multo arctius adhærebat. Per eandem meningem repentia vasa cum a dextris naturalem servarent modum, a sinistris valde erant turgida, & dilatata, eorumque in sana, quæ eodem in latere supererat, calvariæ parte vestigia spectabantur multo quam a dextris, ampliora, & profundiora. Quod reliquum est, vasa quoque plexus Choroidis sanguine multum distenta, & seri effusi portio aliqua sub cerebri basi reperta est.

39. Cæterum in ea erat opinione Garellius, violatas, compressasve ictuum occasione arteriolas quæ non modo inter cranii tabulas, sed & intra alia sint ossa, dilatari, & in aneurysma distendi, & cariem vel priusquam rumpantur, ut adsita ossibus aneurysmata solent, vel rupta parere. In eamque opinionem adductus fuerat a tribus quæ cum descripto cranio asservabat, femoris ossibus. Quorum unum tumorem ostendebat in quem dilatatum fuerat ad pugni magnitudinem, carie exesum passim atque pertusum, tresque osseas emittentem productiones, quarum maxima digitum longitudine, & crassitudine æquabat; simul autem foramen per quod arteria os subibat, perangustum alias, in eo osse adeo amplificatum, ut nullo negotio minimum admitteret digitum. Ossa duo reliqua præter fracturam, quæ olim præcesserat, consolidatam, affectum carie habebant tumorem, & pro arteria insculptum ossi foramen pariter dilatatum. Itaque hoc morbi genus necdum quantum mereret, illustratum, explicatumque censebat. Sed hæc ex ejus ad me Litteris hactenus. Tumorem autem quem ipse in fœmina ista vidit, & sede, & diuturnis, gravissimisque doloribus, & incluso sanguine, & subjecta cranii parte osseis prominentiis acutis aspera, conferre quadantenus cum eo poteris qui ex Anglicis Philosophicis *Transactionibus* commemoratur in laudata alias, quæ sub Cl. Kulmi præsidio Gedani A. 1732. proposita est, Dissertatione (1): externa vero causa spectata, & tumoris tardo post ictum ini-

(1) De Exost. Steat. Clavic. c. 2. §. 22.

tio, & nullo diu, postea autem acerbo, quamvis non continuo, dolore, & cranii carie, hiatuque non modico, possis magna ex parte cum eo comparare quem in altera muliere ab Jo. Saltzmanno (1) adnotatum habemus.

40. Ad Caput, universe acceptum, cum vulnera illa quoque attineant quæ faciei infliguntur; cursim huc aliqua adjungere visum est de oculorum, nasi, labrorum, linguæ vulneribus. Ac de iis quidem quæ non tam oculorum sunt, quàm orbitarum, & cerebri, superiore Epistola scriptum est. Quibus & illa adjicias quæ toto orbitæ cavo emenso, per hujus foramina, ultimosque parietes ad cerebrum in hominibus aliquando, semper autem in iis ovibus pervenerunt quas Romæ Wepferus (2) cunctas vidit omni sensu, motuque privatas statim ac lanio cultrum ad manubrium usque in alterutrum oculum immiserat: quod *non nisi carotidibus juxta infundibulum abscissis*, *ventriculis* omnibus *integris permanentibus*, *factum* Wepferus *non dubitabat*: quanquam, si, quod obvium erat facere, sic mactatarum cranium ipse dissecuisset; in quibusdam fortasse convulneratum quoque aliquem ex ventriculis deprehendisset. De oculi autem ipsius vulneribus per quæ humores effunduntur, si quidem Aqueus tantummodo effusus sit, nec quidquam punctum, aut incisum, nisi Cornea tunica, bene sperandum esse, jam Aristoteles (3), Celsus (4), Plinius (5) exemplo hirundinum, columbarum, palumbarum, lacertarum viridium, mustelarum quoque indicaverant prius quam post Galeni (6) in puero Observationem, Galeni etiam asseclæ tum in hominibus, tum in aliis animantibus confirmarent. Sed Vitreo humore, & multo magis Crystallino effuso, num recte, ut antea, cerni possit: id vero est quod difficile credant ii qui humores hos per Corneam ejicientes, ut Iris, & Ciliare corpus labefactentur, animadverterint, quorum utriusque integritas ad perfecte videndum est necessaria; ne de Retina quidquam dicamus, sine qua videri non potest, quæ subducto Vitreo humore collabascit, aut certe corrugatur. Fac tamen, Aqueo humore, ut sua in sede, ita in reliquis forte quibusdam Vitrei cellulis rursus collecto, has, & siquæ compressæ intra has latebant, distendi, & Retinam explicare; num Crystallinus humor, per vulnus temere inflictum cum Vitreo elapsus, gignetur iterum? qui posteaquam a dextero Chirurgo depressus est, non reparatur: estque adeo ad optime videndum necessarius, ut illi quibus depressus est, norunt. Et sane de hujus restitutione unanimiter desperasse qui de Vitreo non ambigebant, ex illo Elsneri Scholio (7) apparet: in quo tamen qui expressos oculi humores omnes, & visum pristinæ integritati ante Burrhum restituisse credebatur, commemorat, & Thomæ Bartholini de eodem Burrhi experimento quoddam testimonium profert, non prolaturus, si legere tunc potuisset, quid non privatis litteris pressius, sed publico scripto fusius de unius, haud amplius, a se visi hujusmodi experimenti successu, eoque dubio, & imperfecto, testari se posse, scripsit perpaucis post annis idem Bartholinus (8). Nec vero Chirurgus Scriverius (9), is qui ad Bartholinum scribens de oculi humoribus, a Burrho, & ab se quoque anseri expressis, & restitutis, *dubium sibi esse*, negabat, *idem in aliis omnibus contingere volatilibus*, visum perfecte restitutum esse, affirmavit, sed *ex parte*, & *non æque feliciter* sive in ansere, sive in gallo, gallinaque, in quibus periculum fecit. In hac tamen re natum fuisse humorem Crystallinum intra octo hebdomadas, scribit quidem, sed necdum ad justam pervenisse magnitudinem: & quanquam addit, *si adhuc per aliquot asservata fuisset* hebdomadas, *dubium non*

(1) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 100.
(2) Exerc. de loc. Aff. in Apopl.
(3) Hist. Animal. l. 6. c. 5.
(4) De Medic. l. 6. c. 6. n. 39.
(5) Nat. Hist. l. 29. c. ult.
(6) De Sympt. Caus. l. 1. c. 2.
(7) Ad Obs. 12 Dec. 1. A. 1. Eph. N. C.
(8) Act. Med. Hafn. A. 1672. Obs. 132.
(9) Ibid. Obs. 133.

esse, eum ipsum plane restituendum fuisse; dubios tamen relinquit legentes, quippe cum postea in re tam facili experimentum non iteraverit, ut in longius tempus produceret. Sed & Zambeccarius (1) cum olim affirmasset, ut humoris Aquei regeneratio merum (quod fatetur) Naturæ est opus, sic ejusdem Naturæ opus esse *humoris Vitrei, & Crystallini regenerationem & restitutionem; quid autem ex ejusmodi regeneratione accideret, se alia vice esse elocuturum*; nunquam deinde, quo sciam, etsi diutissime vixit, ea de re edidit quidquam. Imo scio, Sancassano, de eadem per litteras quærenti, A. 1724. respondisse, sibi postquam ea scripserat, non fuisse tempus periculum faciendi: tamen credere, posse duos illos humores iterum gigni, sed tardius Aqueo: id autem credere tum quia ex Benevolo constaret, quibus Crystallinus humor acu fuerat propter opacitatem depressus, ad hujus implendum locum Vitreum processisse, tum quia hi duo humores nutriuntur, nutritio autem est generatio, itaque ut nutriebantur, sic iterum gigni posse. Quæ ideo protuli, ut quid expectari ab illo potuisset, existimes. Denique cum Theodorus Kerckringius (2) diserte asseverasset, se *cuilibet oblato animali passim discindere oculos, exprimere omnes humores, eosque spectatoribus etiam auferendos tradere, atque exiguo tempore visum in integrum restituere: idque aliquando exercitationis causa ita effecisse, ut uni eidemque cani unum eundemque oculum tertio discinderet, ac tertio sanaret*; quæro ex te, si revera *omnibus* expressis humoribus, visus revera *in integrum* restituebatur, quæro, inquam, ex te, quid causæ esse, putes, cur industrii ejus Anatomici cum cætera adhuc memorentur, res ista eximia una adeo a longo jam tempore sileatur, ut ejus quasi intermortua memoria, ne mentio quidem ab Eruditissimis Viris nunc fiat in recensendis aliorum huc spectantibus experimentis?

41. Ad Nasi autem vulnera spectant quædam etiam ex mirificis illis quæ ad cerebrum attinuisse credita sunt, velut quod ad Wepferum (3) scriptum est fuisse Equiti Polono inflictum, sagitta ab uno capitis latere ad alterum sic adacta, ut ex æquo exstaret utrinque. Cum enim infixa fuerit *infra temporum ossa versus prominentiam ossium jugalium utriusque lateris*, Eques autem *præter febrem symptomaticam, vix alia graviora, quam quæ vulneratos communiter comitari solent, passus sit symptomata*; mihi quidem non modo infra cranii basim, sed per Maxillarium Sinuum, & nasi caveas fuisse videtur sagittæ via. Ad Sinus quoque, alios quidem, sed pariter ad nasi cava pertinentes, spectasse, conjicio, vulnus illud quod ex Procopio Freindius (4) refert. Subiens enim *supra dextrum oculum juxta os nasi, sagittæ cuspis ferrea, utcunque ampla ac longa, ita alte desedit, ut conspectum effugerit* annos plures sine dolore, & molestia; ejusmodi intelligo quæ nobiliorem indicaret cuspidis sedem. Excepta enim Frontali Sinu, eique proximis Ethmoidæis, & denique Sphenoidæo, satis spatii, in magno præsertim capite, habere potuit, ubi sine præstantium partium injuria delitesceret, quamvis longitudine, & ferme etiam crassitudine minimum digitum æquasset. Sic etiam cum scite explicavit Hildanus (5), cur lethale non fuerit vulnus sub oculo incipiens, & in opposita superiore cervicis regione desinens, & viæ ferri partem primam per Maxillarem Sinum posuit; id pariter vulnus pro illa parte ad nasum attinuit. Sed & ipse Bononiæ vidi vulnus per se magnum, ad speciem autem multo maximum, ut pote quod simul ad utrumque eum Sinum, simul ad nasum externum, & ad ossa huic subjecta non modo spectabat, sed ita illorum cava reseraverat, & sanguine fœdaverat, ut ad grandem inflicti vulneris hiatum, naturali eorum cavorum profunditate accedente, horrendum visu spectaculum se

(1) Experim. circa diversa e viv. exect. Viscera.

(2) Spicileg. Anat. Obs. 100.

(3) Exercit. supra ad n. 40. cit.

(4) Hist. Medic. ad A. 560.

(5) Cent. 4. Obs. Chir. 2.

se offerret. Fistula enim ferrea, quam *archibuso* appellant nostrates, cum forte pyrii pulveris vi, nimia copia inclusi, hoc accenso, dissiliret, puero nasum, & de Maxillari utroque osse tantum abstulerat, ut Maxillares ambo Sinus simul cum caveis nasi paterent, quæ eo quoque apparebant majores, quod ea pars etiam illius utriusque ossis quæ naso, atque ori interjicitur, anterius partim absumpta erat, partim fracta deorsum pendebat, ut plumbeum tubum inter eam, & inferiorem maxillam interponere oportuerit, per quem, donec pars fracta consisteret, & penicilla, ac linteola medicamentis illita, de nasi caveis demi possent, puer aleretur, & spiritum duceret. Servatus est enim Pauli Piellæ Medici, & Chirurgi Experientissimi diligentia. Quem ego, non modo alios qui una adstabant, horrore primum perculsos, & ab insolito, miserandoque spectaculo se avertentes conspexi, cum statim ab accepto vulnere puero in Nosocomium delato, cruenta ejus facies retecta est; adeo amplum profundumque primo aspectu visum est vulnus, quod mox attentius contuendo, & cum partium naturali, ex Anatome nota, structura, & dispositione comparando, gravissimum quidem, & magnum, sed multo reapse minus profundum esse, quam videretur, cognitum est.

42. De vulnerato autem Labro illud memini. Cum alter eadem ferme ætate puer, annorum videlicet, ad duodecim, sed Generosissimæ Stirpis, inter currendum in faciem cecidisset, fregissetque in transversum ad marmoreum pavimentum unum ex superioribus dentibus Incisoriis, ab ea dentis parte quæ abrupta fuerat, superius labrum transfixum est. Jamque attenta Chirurgorum cura, circumjecta vulneri labri pars detumuerat, molliorque erat facta: neutrum tamen vulneris orificium ad glutinationem vergebat; imo huic flaccidior humidiorque in vulnere caro pertinaciter repugnabat. Extranei aliquid intus latere, suspicabamur; sed quod reapse latebat, id nemini in mentem venire poterat, cum abruptam dentis partem, ut ea vulneris orificium exterius fecerat, sic illac excidisse, & æger, & domestici omnes jam inde ab initio tum pro certo credidissent ipsi, tum mihi Chirurgisque affirmassent. Ea tamen ipsa pars dentis intra vulnus condita erat: qua facile detracta, vulnus cito, nulloque negotio ad cicatricem perductum est. Ex quo disces, in ejuscemodi examinibus nulla, etiam veri simillima, narratione stare oportere, nisi eorum qui rem suis ipsi oculis se pervidisse, testentur.

43. Atque utinam sicut is Puer feliciter postea adolevit, & nunc inter primarios Inclytæ suæ Civitatis Patricios floret, ita alter quoque, non inferiore loco natus, cum ex suo vulnere ipse quoque convaluisset, non esset postea multo graviore morbi genere Nobilissimæ Familiæ ereptus. Erat is trimulus, cum lusitans lapsus est, mentumque ad marmoreum gradum allidens, linguam tunc forte exertam, inter dentes ita compressit, ut incideret, & obliquo vulnere, minimum transversum digitum longo, nec minori ferme ab extremo apice intervallo illam anteriorem linguæ partem ab reliqua tantum ad tractum prorsus divideret, quantus est ab laterali ora ad lineam medianam. Parentes, & Consanguinei omnes mœstissimi, in primisque Pueri magnus Patruus, Triumvir Litterarius, ex me per litteras quæsierunt, non jam quo auxilii genere sanari posset, cum propter ætatem medelæ omni constrictis dentibus pertinacissime repugnaret; violenter autem cogi ob febrem, & linguæ tumorem, quæ ambo accesserant, non liceret; sed illud unum, quod ad solatium pertinebat, an spes ulla esset, fore, ut naturæ auxilio relictus, expedite, & recte loqueretur. Rescripsi continuo, non esse desperandum, pluribus in eam rem productis exemplis, præsertim casu, ejus simillimo, qui casus extat apud Hildanum (1). Eventus quoque, Dei beneficio,

(1) Cent. 1. Obs. Chir. 28.

ſimillimus fuit. Ut enim meis ipſe auribus, cum forte Venetiis eſſem, inſequenti anno audivi, *nullo modo*; ut ipſis Hildani verbis utar; *depravata* erat *loquela*, fuitque etiam quoad vixit, donec videlicet pernicioſiſſimæ variolæ interemerunt. Et quod miraberis etiam magis, etſi recte, expediteque loqueretur; linguæ tamen eæ partes quæ vulnere disjunctæ fuerant, cum ſuam ſingulæ cicatricem duxiſſent, non coaluerant inter ſe: itaque anterior illa non ſecus ac ſtatim a vulnere, ſejuncta etiamtum, ac pendula conſpiciebatur. Hactenus de Capitis Vulneribus. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIII.

De Vulneribus, & Ictibus Colli, Pectoris, & Dorſi verba fiunt.

ETSI in Sectione hac III. (1) qua una Sepulchreti Auctor Ictus, & Vulnera complecti voluit Partium omnium, quædam interdum repetuntur, ut puta Obſervationis XX. §. 1. in XXII. §. 1; & XXI. §. 4. in eadem §. 8; & §. 5. inter §. 7. & 8. & quæ in Scholio ad §. 1. Obſervationis XXIV. in Scholio ad ejuſdem §. 4. prætereaque eſt nonnunquam ubi aliquid in rerum ordine fortaſſe deſideres; tamen in appoſitis ad hanc Sectionem Additamentis gravius peccatur. Nam præterquam quod nihil ad vulnera, aut ictus attinens Obſervatio huc intruditur XXVI. quæ cum Scholiis grandes paginas occupat decem, & præterquam quod Obſervatione X. §. 1, & Obſervatione XX. & XXI. eædem Paræi, & Bartholini Hiſtoriæ rurſus producuntur, quæ jam ſupra in Sectione ipſa Obſervatione XXIII. §. 17. & §. 4. & Obſervatione XXVI. §. 8. propoſitæ fuerant; præter hæc, inquam, nulla omnino ordinis ratione habita, a Pectoris Vulnere ad Tibiæ Vulnus tranſitur, & inter Pectoris Vulnera, tum Capitis Vulnera, tum Ventris paſſim interponuntur. Mihi vero nec iterare quidquam, & ordinem ſervare in his ad te Epiſtolis ſtatutum eſt. Itaque cum de Vulneribus, Ictibuſque Capitis noviſſime ſcripſerim; nunc de proximis Colli, Pectoris, & Dorſi agam. Et quoniam circa hæc, Valſalvæ, & noſtræ Obſervationes non eo numero ſunt, ut unis Litteris perſcribi nequeant; utraſque, ut plerumque facere conſuevi, his proponam, & ab ipſius Obſervationibus initium ducam.

2. MULIER quinquaginta annorum, cæſim in collo vulnerata, concidit, nec manus, pedeſve movere poteſt. Poſt aliquot dies manus iterum, ſed non priſtino vigore, moventur. Leve accedit delirium: & denique ante ſeptimum diem mors. CADAVERE clam ſepulto, diſſectione quidem ipſa confirmari judicium non potuit de læſa Spinali medulla. Hoc tamen ex artuum paralyſi, ex vulneris loco, & ex parvis quæ de ipſo prodierant, oſſis fragmentis veri adeo ſimile viſum eſt, ut Obſervationem hanc prorſus omittendam non cenſuerim.

3. VIR annos natus triginta quinque; bilioſo temperamento, Novembri menſe A. 1688. ad medium ſterni inter quinctam coſtam, & ſextam cultro ſauciatus, illico ingenti virium proſtratione corripitur, ut, cum pulſus vix perciperentur, Medici brevi interiturum putarent. Tribus tamen exactis horis; ſenſim redire incipiunt vires: itaque in S. Mariæ de Vita Noſocomium defertur. Poſtridie dira tuſſi vexari cœpit, diarrhœa quoque. Sed hæc, crebro quidem, verum paucæ viſcidæ materiæ excretionem ciens, die ſexto deſiit. At tuſſis in dies ita auge-

---

(1) L. 4.

batur, ut ferri vix poſſet. A primis etiam diebus ſenſus erat ingentis in ventre ponderis, qui ſe progrediente morbo, per totum ventrem extendit; nullus tamen in thorace. Primis quoque diebus pulſus nonnihil turgidus, mediocriter autem celer, hanc quidem poſtea celeritatem ſervavit; ſed in dies parvus magis, magiſque factus, octavo tandem die ſenſim cum vita defecit. In Cadavere ad primam a dextero ſterni latere inciſionem, ſanguis illico qui eam Thoracis caveam implebat, magno cum impetu proſiluit. Sublato ſterno, & ſanguine ſpongiis exhauſto, novus iterum per diaphragma, quod ſaucium erat, ex ventre ſanguis in eandem thoracis caveam influebat. Quamobrem Ventrem quoque aperire continuo oportuit, effuſumque intra ipſum ſanguinem exhaurire: cujus concretæ fibræ, per inteſtinorum extimam tunicam in retis modum diſpoſitæ, ſic ei tunicæ adhærebant, ut ſcalpello dumtaxat ſeparari poſſent. Itaque omni ſanguine amoto, & viſceribus in conſpectum datis, ad vulneris explorationem reditum eſt. Mediaſtinum, primum omnium vulneri reſpondens, ſaucium erat, tum pericardium, denique partes dexteri ventriculi cordis, ut rima vulneris intra eum ventriculum perveniret, atque hoc compreſſo, nonnihil ſanguinis ex ipſo per rimam prodiret. Proximum autem mediaſtini vulneri erat diaphragmatis vulnus, per quod ſanguis ut ſupra dictum eſt, ex una in alteram fluebat caveam.

4. Ex quo Galenus (1) tradidit, ſi ad cordis ventriculum vulnus penetret: *protinus hominem mori neceſſe eſſe*; ſi non penetravit: *aliquos non ſolum ea die qua vulnerati ſunt, ſed ſequenti quoque nocte vivere potuiſſe*, mortuorum diſſectiones haud raro ſecus accidere, oſtenderunt. Quarum plures quidem habes in Sepulchreto; ſed non omnes. Extant enim quæ addi poſſint, nec ſolum e poſtea editis, ut puta quæ in Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis non uno Volumine (2) prolatæ ſunt, verum etiam multo antiquiores, ut quæ Falloppio noſtro (3) habita eſt: unde conſtat, ſive vulnus, ut in hac Falloppii, in cordis parietibus ſubſiſtat, ſive, ut in illis, in ventriculum perveniat; diutius quam vetuſtiores opinabantur, vitam aliquando poſſe produci. Valſalvæ Obſervatio ſi cum cæteris omnibus comparetur, ut ex iis non eſt in quibus ad longius tempus vita ſit tracta, ſic neque ex iis eſt in quibus ad brevius. Habet autem, quod ad conjunctum diaphragmatis vulnus attinet, quædam adnotatione digna, & unde utilitatis aliquid capere Medici ad dignoſcendum poſſint. Indiciis enim extantibus vulnerati cordis, & ſanguinis ex eo effuſi, ſi ponderis ſenſus in thorace nullus ſit, in ventre autem non modo ſit, ſed in dies augeatur, conjecturæ locus erit de ſepto Tranſverſo ita ſauciato, ut ſanguinem e thorace tranſmittat in ventrem, præſertim ubi ſignum aliquod non deſit ex iis quæ ſeptum illud vulneratum eſſe confirmant: cujuſmodi erat in ægro propoſito moleſtiſſima illa tuſſis graviſque adeo, ut ferri vix poſſet. Quod ſignum ut a quibuſdam omittatur; certe a ſummo Chirurgo Falloppio (4) non eſt prateritum. Noli autem mirari in proxima Obſervatione non adnotetur. Neque enim ſemper cujuſque morbi univerſa occurrunt indicia; itaque illa habebit alia quæ in hac non leguntur. Præterea autem ſæpe ab Obſervatoribus adnotantur dumtaxat præcipua. Denique pro varia in eadem Parte vulneris aut conſtitutione, aut ſede alia alias ſigna magis ſe objicient. Quanquam autem in hac, & proxima Obſervatione quæ vulneris ſedes fuerit, ex ceteris quæ adſcribuntur, conjici quadantenus licet; optandum tamen eſſet, ut in ea, totaque adeo vulneris via deſcribenda nihil a Valſalva præteritum fuiſſet quod a quopiam poſſet

---

(1) De Loc. aff. l. 5. c. 2.

(2) Hiſt. A.1735. Obſ. Anat. 9. & A. 1744. Obſ. Anat. 9. &c.

(3) Tract. de Vulnerib. c. 28.

(4) eod. c. 28.

desiderari, imo in primae hujus historiae initio diserte id quod voluisse videtur, scripsisset, nempe cultrum inter costam quinctam, & sextam a dextris sic adactum, ut versus sterni medium ascenderet.

5. SENEX annorum septuaginta, a viginti circiter annis caecus, cadens sinistram thoracis partem adeo graviter ad silicem allidit, ut costas frangat. Excipitur in idem Nosocomium. Pulsus erat durus: dolor in laesa parte gravans, & pungens: respiratio difficillima. Quae difficultas etsi circa quartum diem nonnihil remittere visa est; ineunte tamen sexto iterum est facta gravior: unaque delirium accessit. Quibus perstantibus omnibus, circa nonum aeger est mortuus. THORACIS cavum sinistrum sanguinis effusi erat plenum. Costae autem lateris ejusdem legitimae, suprema excepta, omnes erant fractae sic, ut septima, aspera, & inaequali fractura diaphragma vulnerasset: quod circa id vulnus undique erat inflammatum. Quod ad caecitatem spectat: quemadmodum Crystallinum utrumque humorem Valsalva affectum invenerit, Epistola scripsi Anatomica XVIII. (1).

6. En alterum diaphragmatis sauciati, & sanguinis intro effusi exemplum. Nulla hic tussis, nulla in ventre ponderis, sed gravantis in thorace, pungentisque doloris, respirationis difficillimae, & delirii mentio. Pone, hic vulnus non ad tendineam septi Transversi partem, sed, ut veri simillimum est, ad carneam, neque in ventrem patens, ut eo transmittere effusum a disruptis una cum costis Intercostalibus vasis, sanguinem possit, sed in laceratis, compunctisque identidem a diffractae costae asperitate fasciculis carneis superioribus consistens, ob eandemque causam inflammatum; jam unde extiterint omnia inter hanc, & superiorem Observationem discrimina, intelliges. Quamvis autem in sex fractis sinistris costis, & sanguine, illud thoracis cavum implente, satis causarum sit difficilis respirationis; tamen si hanc difficiliorem tunc esse factam, animadverteris, cum ad eam accessit delirium, id est secundum veterum Magistrorum sententiam, cum ad vulnus diaphragmatis inflammatio accessit; inter illas causas hoc etiam nomine diaphragmatis quoque laesionem connumerabis. Neque enim semper decepti illi credendi sunt, cum Paraphrenitidem in hujus inflammatione agnovere: quanquam non necessario has duas conjungi, a me tibi alias (2) ostensum est. Nam neque ex diaphragmatis vulnere semper exoritur sardonius risus: quod cum aliae, tum duae commonstrant modo propositae Observationes. Nec tamen falso id proditum fuisse apud Aristotelem (3) ex Hippocrate (4) potest intelligi, unde illum accepisse, credebat Vallesius (5). Confirmavitque Plinius (6) ex *gladiotorum spectaculis*, Romae frequentissimis. Cujus ego aliquando inspiciens locum, non tam miratus sum, quod Celsum (7) secutus, diaphragma membranam esse, dixerit, cui *nulla sit caro, sed nervosa exilitas*, quam a Dalechampio festinanter adscriptam, nec relectam, ut opinor, adnotationem, in qua *falsum id esse, monstrat Anatome*, inquit, *Septi quidem ambitus nervosus & membranosus est, media vero* pars *carnosa*. Sed illuc redeo. Sive istam risus similitudinem in convulsivis diaphragmatis concussionibus spectas, ut Hippocrates videtur fecisse, qui risum hunc dixit *tumultuosum*, sive etiam in facie, ut plerique solent, & in his Bartholinus (8), rem confirmans exemplo quod apud *Saxonem* suum indicat, & per Phrenicos nervos explicans minus perspicue quam nuper Subtilissimus Prosector Meckelius (9) Cervicalium

(1) n. 29.
(2) Epist. 7. n. 14.
(3) De Part. Animal. l. 3. c. 10.
(4) Epid. l. 5. n. 34. apud Marinell.
(5) Comment. in hunc locum n. ipsi 94.
(6) Nat. Hist. l. 11. c. 37.
(7) De Medic. l. 4. c. 1.
(8) Anat. quart. renov. l. 2. c. 3.
(9) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. de Berlin, An. 1752.

unde illi oriuntur, ramulis per faciem productis; utrolibet igitur modo sive utroque accipias, sicut is risus non propterea quia non in cunctis diaphragmatis vulneribus occurrit, commentitius est; sic neque delirium, licet non omnes diaphragmatis comitetur inflammationes. Quod si nullam habere rationem placet vetustae observationis; attamen negare non poteris, diaphragma, quo praecipuo utimur ad respirandum instrumento, non vulneratum modo, sed & inflammatum, & suo ex parte ob costae septimae fracturam orbatum fulcro, inter causas difficillime istius respirationis esse praecipue connumerandum.

7. VIR annos natus circiter quadraginta, qui Venerea lue diu laboraverat, per saevissimos ad articulos dolores, & spirandi, in ascensu praesertim, difficultatem torquente, cum ex altissimo loco, ad quem videlicet per scalam quadraginta graduum ascendebatur, in terram ruisset; primum quidem auxilium implorabat; sed paulo post loqui amplius non poterat, & celeri morte occupabatur. IN VENTRE, & CAPITE nihil praeter naturam fuit. Sed Thorace aperto omne pericardii cavum inventum est plenum concreto sanguine: qui ex Magna arteria prope cor erupisse videbatur. Nam specillum, extrinsecus illac immissum, intra illius cavum visum est pervenire.

8. Venam ex casu ab alto in ventre disruptam agnovit, ut alias (1) ad te scribam, ipse Valsalva. Cur igitur in hoc Viro si ob similem causam vas aliquod rumpi in thorace debuit, non venae id potius, quam vasi contigit crassissimis tunicis praedito, quale arteriae Magnae truncus est, prope cor praesertim? Fac cogites, hominem ex Venerea lue obnoxium fuisse spirandi difficultati, arteriam autem Magnam non perruptam esse inventam, sed parvo, & fortasse obliquo, ut videtur, foramine pertusam. Sic tibi, eorum memori quae de Morte Repentina scribens ex labe sanguiferorum vasorum (2), arteriae illius vitia, tunicas sensim perforantia, & sanguini exitum vel intra pericardium aperientia proposui, sic tibi, inquam, facile veniet in mentem, quid in hoc homine praecessisse potuerit, unde ibi laesus arteriae truncus tum sanguinem haud satis propellendo, respirationis difficultatem, tum denique addita ingenti ob ejusmodi casum concussione, quae reliquum adhuc aliquem in tunica extima perrumperet obicem, effundendo, mortem celerrimam afferret. Quod vitium, si Valsalva interiorem arteriae faciem inspexisset, non difficile, ut opinor, fuisset animadversum. Utcunque id est; certe quod in corde offendit senis illius cujus protinus historiam describam, jam diu antea fuisse, ex vitii ipsius natura manifestum est.

9. SENEX annum agens septuagesimum, ab alto cadit, & thoracis dexteram partem ad terram allidit. In idem illatus Nosocomium quod supra nominavimus, tanta respirandi difficultate, acutaque adeo febre corripitur, ut septimo intereat die. IN THORACIS cavo dextero nonnihil pulmo induruerat, totusque magna inflammatione affectus erat, superius praesertim, qua & ad pleuram arcte adhaerebat, & abscessum continebat. Pulmo autem sinister rubicundus, sed a tergo magis, ut nonnihil inflammatus videretur, nigras hic illic maculas per suam substantiam disjectas ostendit. Pericardium magnam aquae copiam, & cor grande adeo continebat, ut bubulum prope aequaret. In cordis ventriculis inerant polyposae concretiones subalbae, & sic satis molles, magnae in singulis; major tamen quae in dextero.

10. Non dubito, quin si incommoda quaesita essent, quibus Senex prius quam caderet, esset obnoxius, reperta fuissent aliqua ad tantam istam cordis magnitudinem referenda. Et quanquam in allisione illa satis causae fuit, cur pulmo dexter inflammationem, & ex hac, in suppurationem, transeunte, abscessum

(1) Epist. 54. n. 18. (2) Epist. 26.

contraheret;

contraheret; a veri tamen similitudine alienum non est, eo facilius contraxisse, quod jam antea pulmones a corde illiusmodi tum compressi, tum ob minus expeditam per ipsum, & quod consequitur, per eos quoque sanguinis traductionem laxati, ad hunc retinendum si nova quæpiam causa accederet, dispositi, essent, minusque idonei ad ea prohibenda quæ inde secuta sunt.

11. Nunc quando Ictus, & Vulnera quæ ad Collum, ad Pectus, ad Latera spectant, ex Valsalvæ schedis proposuimus; quatuor ejus Observationes, ad Dorsi Vulnera attinentes, subjiciamus.

12. VIRO annorum circiter quadraginta quinque, pungenti ferro dorsum vulneratur circa quinctam, & sextam costam, intervallo duorum digitorum transversorum a Spina. E vulnere primis diebus non multum sanguinis, postea autem quatuor, aut quinque circiter unciæ quotidie erumpebant. Qua hæmorrhagia circa diem decimum remediis repressa, vulnus intumuit multamque emittere saniem cœpit, cujus in dies augebatur copia. Erat autem viscida, & tenax, ut trahentem longo ductu sequeretur. Diuturnam ejusmodi excretionem, lenta cum febre conjunctam: sensim deficiente ægro, mors excepit die ab inflicto vulnere quadragesimo secundo. CADAVERE dissecto, in Thoracis cavum nec vulnus, nec saniem pervenisse, exploratum est, & quamvis hæc multos sibi sinus, & cuniculos fecisset, omnem tamen læsionem in exterioribus substitisse.

13. Quanto satius sit tum cæteras, tum vulnerum quoque hæmorrhagias moderari quam reprimere, hæc tibi confirmat historia. Neque ex proxima aliud deerit quod colligas.

14. AGRICOLA annos natus circiter triginta, temperamento bilioso, in sinistra scapula cæsim ad secundam usque costam prope vertebras ingenti vulnere sauciatus, in idem quod superius dixi, Nosocomium excipitur. Ibi cum a Paulo Piella Medico, & Chirurgo præstantissimo diligenter curaretur, sputo sanguineo, tussi, difficili respiratione cum pulso debili ac frequenti crebrisque animi defectionibus correptus, his omnibus invalescentibus, obire circa nonum diem mortem posse videbatur. Sed eo die exacto, & symtomatibus nonnihil remittentibus, vulus quoque ipsum in melius inclinabat, cum prope decimum septimum repente, quamvis sine inflammatione, vulnus intumuit, febrisque vehemens cum pulsu languido, & diffuso per universum corpus rigore, sensus ponderis in thorace, laboriosus anhelitus, ac purulentæ urinæ accesserunt, & post hæc mors denique die ab accepto vulnere vigesimo sexto. THORACIS dissectio instituitur cum Petro Molinellio, & Francisco Guicciardino, ejus Nosocomii Medico Assistente. Cum sterni exsecandi causa, culter in dexterum thoracis cavum pervenit; illico multus exsiluit humor, lactis sero non valde absimilis, quo in humore pulmo natabat. Illo exhausto, cavea in hoc inventa est sinuosa, purulentæ materiæ plena, hianti ore cum eo communicans thoracis cavo. Alterum autem, id est sinistrum, cavum thoracis, quod vulneri, ut indicatum est, respondebat, nec purulentæ materiæ quidquam, & pulmonem omnino illæsum ac sanum continebat. Livebat quidem ea pleuræ pars quæ vulneri proxima erat; sed nullum prorsus habebat foramen: nec vulnus, summa diligentia penitus exploratum, ultra secundam ipsam costam introrsum pervenerat.

15. Symptomata quæ dum ægrotationis historiam legeres, a vulnere esse existimaveris in thoracis cavum perveniente, dissectione perlecta, a pulmonis inflammatione, suppuratione, & hanc secuto empyemate fuisse, intelligis. Itaque ut in cæteris ægrotantibus, sic in vulneratis quoque non omnia semper imputanda sunt primo, evidentique morbo, sed huic posse alium qui ab eo non pendeat, adjungi, cogitandum est, & vel quando symptomata a primo esse videntur, num ab adjuncto aliquo potius sint, suspicandum & diligenter inquirendum, velut hic ex indiciis, quorum fortasse nonnulla erant, inflammatio-

nis, non ad sinistrum qua ex parte erat vulnus, sed ad dexterum pulmonem spectantis.

16. JUVENIS annos natus viginti duos, cultro sauciatur quasi in medio dorso sic tamen, ut vulnus nonnihil vergens ad sinistras, tendat initium versus sextæ & septimæ costæ. Non multo post inflictum vulnus, febris accedit, huic autem, post dies aliquot, levis spirandi difficultas, levis quoque, & irrita tussis, magnus vero circa stomachum dolor nec modicus totius abdominis tumor. Demum ingravescente respiratione; prope decimum sextum diem æger moritur, apparente toto corpore icterico.

VENTRE aperto, intestina conspiciuntur aere turgida; jecur vero secundum naturam se habens.

Thorace inspecto, in imo utroque ejus cavo nonnihil seri invenitur. Cum autem pulmo sinister ad pleuram valide adhæreret; membraneæ productiones per quas cum hujus suprema anteriore parte nectebatur, quasi sanie madidæ visæ sunt: itemque peculiaris adhæsio illa visa est, qua idem pulmo cum pleura ibi committebatur, ubi vulneri respondebat, ut sine laceratione separari non posset. Vulnus vero etsi inter Spinæ adjacentes musculos ad pleuram ipsam perveniebat; hanc tamen perforasse, non constitit. Ceterum pulmones multis in locis tuberculis scatebant majoribus, minoribusque: quorum plura, jam suppurata, saniem incisa emittebant, alia illæsæ glandulæ similitudinem adhuc servabant. In pericardio paululum seri. In singulis cordis ventriculis singulæ polyposæ concretiones, inde in auriculas annexasque venas productæ; major in dextero, minor in sinistro.

17. Hic Juvenis quoque, nisi accedens ad cæteras noxas, interna fortasse aliqua convulsio, cui circa stomachum dolor, intestinorum ab retento aere distentio, & ictericus totius corporis color imputentur, citiorem attulisset interitum; facile disruptis pulmonum teberculis sanguinem, & pus expectorasset, quæ penetranti in thoracem vulneri visa essent adscribenda. Num tamen ex profundo vulnere pus in sanguifera vasa exceptum, quemadmodum ex cerebri vulneribus contingere, nuper (1) scripsimus, in pulmones illatum, tubercula illa excitaverit, an vero ipsa jam ante vulnus inflictum, per se esse cœpissent, in medio relinquimus.

18. JUVENIS alter sinistra dorsi parte vulnus accipit, quod deorsum oblique & dextrorsum pergens, vertebras radendo, denique inter sextam & septimam costam dexterum thoracis cavum ingreditur. A vulnere per dies aliquot levem spirandi difficultatem patitur, & dolorem quendam, respondentem in anteriore corporis parte: dolet quoque dum ab uno in alterum latus se convertit. Pruritu etiam quodam modo in hoc, modo in illo loco vexatur. His die quincto accedit tussis cum sputo sanguinis, tum quidam in artubus inferioribus stupor: quem excepit paralysis a corporis medio ad pedes extremos usque, ut movendi, sentiendique facultas non nisi in thorace, & superioribus partibus remaneret; simul ingruit abdominis tumor, & tensio, lotiique, & alvi recrementorum suppressio. Post hujus paralysis adventum, æger melius sibi habere videtur. Animi tamen defectionibus aliquoties corripitur: in quarum una, octavo ineunte die, moritur.

CADAVER dum movent, ingens copia sanguinis erumpit e vulnere. Hoc inter duas quas diximus, costas prope vertebras dexterum thoracis cavum subibat; ut laceratis facile Intercostalibus vasis; hinc tantum sanguinis exiisse videatur. Pulmo dexter qua parte vulneri respondebat, nihil ibi quod sub sensum caderet, peculiaris læsionis ostendit præterquam in extima tunica nonnihil erosa: Totus

(1) Epist. 51. n. 21. & seqq.

tamen rubens, & tumidus erat. Pericardium seri plenum. E dissecto corde spumosus sanguis, & fluidus erumpebat; in ejusque ventriculo dextero polyposa concretio reperta est. Ventre aperto, intestina omnia aere turgida, in iisque humor quidam atro colore tinctus. Vesica lotio oppleta erat. In ventris cavo libræ aliquot seri stagnabant.

19. Ut recte Valsalva sanguinis illam effusionem a laceratis, erosisve Intercostalibus vasis, ita paralysim a compuncto, aut ab acri sanie irrato eorum socio nervo haud perperam fortasse repetes. Inde enim convulsio, ab hac autem constrictio: unde resolutio, quemadmodum alias (1) explicavimus, fieri tanto amplior potuit, quod cum longissimo illo nervo quem Intercostalem vocant, Costalis quisque colligatur. Compuncti autem nervi Costalis indicium habes ex dolore illo qui in anteriore corporis parte, quo is contendit nervus, respondebat. Sed quanquam his positis, non difficile est historiam istam explicare; tamen si melior tibi ratio occurrit qua rem assequamur, non invitus assentiar.

20. Hactenus Valsalvæ Observationes; jam nostras accipe: quas eodem ordine adscribemus; quanquam de duabus quæ ad sauciatum Collum attinent altera cum ad te alias (2) missa sit, non est cur iterum nunc mittatur. Altera autem brevissima est.

21. Viro imum collum transfixum est anterius adeo ut foramen quod ferrum subiens fecerat, ab eo quod fecerat egrediens, vix digitum pollicem transversum distaret. Is cito, suffocati instar, est mortuus. Cadaver, etsi non ob vulnus, sed ut petentibus Amicis multa, & varia ostenderem, ad naturales Partium structuras attinentia, a me Venetiis sub initium A. 1707. dissectum est; simul tamen hominem ex suffocatione periisse, confirmavit. Nimirum Asperæ arteriæ annulus ab annulo divisus, aditum sanguini, ex incisis vasis prodeunti, patefecerat, per quem in arteriam illam, pulmonesque irrueret.

22. Super profundis colli vulneribus duo potissimum a me quæsita esse, memini. Primum, sauciato vasorum sanguiferorum trunco aliquo, aut ramo non ex iis minutis quos remediis inditis adstringere satis liceat, quanam arte prohibere Chirurgi sanguinis profluvium possint? Respondi, non una posse, si ad tempus aliquod; nulla ferme, si de ægro diutissimi servando agatur. Illud enim incisæ ipsi venæ Jugulari Internæ crusta per candens ferrum inducta, consecuti sunt donec crusta excideret, ut est apud Jo. Bohnium (3): ex quo non hæc modo, sed plures addi Sepulchreto poterant Observationes peculiares cadaverum eorum qui ex vulneribus obierunt. Experimenta autem quæ tibi Epistola XIX. recensuimus, ostendentia Carotidibus arteriis; aut Internis venis Jugularibus vinculo constrictis, non ea cito contigisse quæ olim metuebantur; addere animum Chirurgo possunt ad alterutram alterutro in latere obligandam, ut ad tempus aliquod sanguinis fluxus cohibeatur. At diutissime cohiberi non modo per ea quæ crustam inducunt, non posse, manifestum est: sed neque post vincula iis truncis injecta, facile sperandum est, non eas citius, tardiusve noxas esse accessuras quæ mortem per se ipsæ denique asserant, tametsi in vinculis injiciendis nihil a Chirurgo peccatum esset, aut prætermissum. Cum enim trunci illi ambo sint cum Vagis, & Intercostalibus nervis intra membraneam, vel, si mavis, cellulosam quasi vaginam conclusi, perdifficile est in profundo, & a profluente sanguine operto loco alterutrum ita constringere, ut non simul aut alter, aut ex iis nervis alteruter una constringatur, aut acu subter trajecta lædatur. Neque, si obliganda arteria sit, vinculo infra vulnus injecto adstringere satis est, ut illa ostendunt, quæ modo commemorabam, experimenta, sed altero supra vulnus opus est. Neque ut in artubus, ita in collo est

(1) Epist. 11. n. 18. & 20. (2) Epist. 44. n. 7. (3) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 2.

illi compressioni locus, quæ per fasciam fit, *torcular* vocitatam ad sanguinis sive in constrictam arteriam impetum minuendum, sive profluvium, dum Chirurgus agit, intercipiendum. Universo enim collo eam compressionem adhiberi, tum arteria Aspera prohibet, tum vasa cætera non sinunt; quæ minime sunt comprimenda. Inter eam autem fasciam, & certas alias colli partes, eamque præsertim quæ comprimenda est, etsi excogites quæ sic interjicias, ut horum prominentia fasciam ab iis locis arceat quæ minime premenda sunt, tamen is qui maxime premendus est, quanam ratione premi poterit quin simul cum premenda arteria, vena quoque, & nervi quos una ferri, diximus, comprimantur? Itaque ex his intelligis summam rei difficultatem. Ex superioribus autem satis perspicis, si difficile est truncum aliquem ita vincire, ne proximæ alteri parti noceas, dum in profundo, & sanguine scatente loco res agitur; satis, inquam, perspicis, quanto difficilius sit ramum aliquem proximum sine eo periculo deligare, cum ad illas difficultates tenuitas quoque accedat, quæ, si nihil aliud, certe pervidendi, quis de ramis vicinis pluribus sauciatus sit, aut ubi sauciatus, facultatem plurimum minuit. Quæ omnia etsi uti dixi, ita esse debere videantur; tamen haud ignarus, nonnunquam succedere posse quæ sperare minus auderes; idcirco responsionem meam contraxi, ut *nulla ferme arte* rem consequi licere, dicerem. Nec me ita respondisse pœnituit, cum in curationem postea incidi vulneris, Jugulari Internæ venæ inflicti, a Cel. Schlichtingio (1) propositam, cujus spem, ut omnes imitari possunt, sic utinam & felicitatem consequi possent.

23. Sed illa in colloquiis. Alterum per litteras quæsitum est A. 1735. Juveni viginti quatuor annos nato, bonoque corporis habitu prædito, inflictum, quadrangulato acuto pugione vulnus fuerat, quod a colli sinistro latere tribus infra auriculam transversis digitis, oblique tendebat initium versus Spinalis medullæ. Etsi e vulnere nihil ferme prodibat sanguinis; tamen illico Juvenis concidit, movendi, & sentiendi facultate in omnibus quæ infra caput sunt; partibus adeo destitutus, ut domum ferendus fuerit, & in lectulo collocandus, ibique cum inter paucas quas ægre respirans, edebat voces, frigere se, diceret, igniario æreo vase temere femoribus, tibiis, malleolis admoto, exustiones, quæ in fœda ulcera degenerarunt, neutiquam senserit. Alvi primum; & vesicæ recrementa non reddebat; post aliquot autem dies lotium inscius, nedum invitus, emittebat. Cum a Medico, Chirurgoque diligenter curaretur; die exacto decimo septimo primum aliquid sentire cœpit sinistrum corporis latus, vigesimo autem sinistri utriusque artus digiti nonnihil moveri, inter eum vero, & trigesimum diem sensim utraque facultas magis, magisque augeri in sinistro quidem latere. In dexterum autem, id est vulneri oppositum non nisi trigesimo secundo die redire sensus cœpit, tum deinde & motus, ad eundemque modum paulatim augescere. Et quanquam sic satis die quadragesimo corpus universum sensus, & motus jam erat compos, sic satis, inquam; nondum enim stare, nedum, incedere licebat; imo etsi VII. Kal. Junii, cum vulnus inflictum fuisset postridie Kal. Februarii; Juvenis vix e cubiculo egrediebatur, & crure utroque extenuato, & quasi arefacto, non secus ac infans qui ingredi addisceret, lente, & pedetentim incedebat; tamen & motu, & sensu infirmiore etiam tum utebatur dextera parte, quam sinistra. Hujus igitur discriminis cum ex me causa quæreretur; ponendam videri in medullaribus illis fibris, indicavi, quæ inter dexterum, sinistrumque latus initii ipsius medullæ Spinalis traductæ (2), læsionis huic lateri ibi quidem illatæ effectus possint in oppositum corporis latus omnino interdum, alias majori ex parte transferre. Quæ explicatio ut nihil habeat peculiare; quippe aliorum sub-

(1) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 29.

(2) Epist. Anat. 13. n. 20.

nixa explicationibus hemiplexiæ a vitio oppositi cerebri hemisphærii inductæ: historia tamen hæc cum ostendat, quanto etiam inferius esse aliquando possit vitii sedes eundem effectum afferentis, minime vulgaris mihi visa est, eoque digna quæ a me tibi inter cætera colli vulnera proponeretur. Jam vero ad Thoracis ipsius vulnera progrediamur.

24. Vir ad claviculam alteram vulneratus ante mensem propemodum fuerat. Et vulneris quidem curatio bene procedere videbatur, cum denique mentis hebitudine, & rigoribus, quibus nequaquam par calor respondebat, tentari cœpit. Inter hæc mortui cadaver in Gymnasium allatum est, unde Anatomen, donec magis idonei copia fieret, docere inciperem ante Januarii finem A. 1732.

Vulnus in Thoracis cavum non perveniebat. Cum vero oppositum vulneri latus jam intra biduum a morte exterius virere, animadvertissem, neque intra thoracem causa ulla appareret viroris illius; in parietibus quærendum censui, deprehensumque est pus inter musculos & laterum, & dorsi. Sed & alibi abscessus erant, ut ad Pyramidales Abdominis musculos. Nihil tamen puris intra Ventrem, Omenti dumtaxat, & intestinorum pars aliqua virebat. Jecur quidem, lien, ventriculus, & vesica æquo erant majora. Sed nullum præterea vitium aut ipsa, aut viscera alia ostendebant. Sedes illæ tantummodo quas inter musculos pus obtinuerat, vitiatæ repertæ sunt.

25. Ex hac quoque historia satis apparet, pus, in sanguifera vasa exceptum, alio transferri. Inter musculos enim, non claviculæ illi proximos, sed oppositos aut longe dissitos quomodo, non per sanguifera vasa traductum, ipsum per se pervenisset? Sed longe majoris momenti; id est vulnerati cordis Observationem proferamus.

26. Mediolanensis pauper, annos natus ad quadraginta, sic satis torosus, & sanus, nisi quod fœda scabies artus hic illic deturpabat, bene pransus, & potus, cum altero suæ sortis rixatus cultro inflictum vulnus accepit duobus infra sinistram mamillam transversis digitis. Pauco tunc, & postea sanguine prodeunte, per se progressus est ad passus septuaginta: tum consedit, & quæ in prandio sumpserat, vomens, ibi intra semihoram, aut certe non multo amplius tempus interiit VI. Idus Martii A. 1725. Cadaver in Lyceum illatum, ut Anatome absolveretur, quam secundo loco tunc habet Cl. Joannes Baptista Vulpius, summa ab utroque nostrum diligentia perlustratum est. Et plura quidem adnotata sunt non ad hunc locum spectantia, ubi fere quæ minus secundum naturam visa sunt, ea dumtaxat proferimus. Quæ ut priusquam de vulnere scribam, paucis perstringam, huc redeunt. In Ventre lien, cætera sanus, aliquanto major secundum omnes dimensiones fuit, quam justæ & quadratæ staturæ hominis, & jecinori videretur convenire. In cujus vesicula quod pauca esset bilis, minime sum miratus qui scirem, & vomitum, & copiosum prandium, unde expressa esset, præcessisse, & sane ad bilarii ductus osculum, in eaque vicinia Duodenum intestinum flava bile madidum conspiciebatur. Quod ad Caput attinet, sanguifera vasa erant turgida, facile etiam ob distendentes aereas bullulas, quarum plurimas passim in cerebri vasis, & sub Tenui meninge vidimus, extricatas fortasse a sanguine ob tempestatis teporem præsertim post longam ab interitu moram; ad cranii enim interiora examinanda non nisi decimo tertio die pervenimus: quo tempore, detracto cerebro, cranii cavum animadvertimus multo ad occiput fuisse amplius in dexterum latus, quam in sinistrum. Sed Thorax, & vulnus, quæ primis diebus inspeximus, ad hunc modum se habuere. Illius cavum sinistrum multum habuit effusi sanguinis, multum pericardium quoque, fluidi quidem, &, qualis in hoc cadavere alibi etiam visus est: magis æquo soluti, & fere aquosioris, an ab epoti humoris copia, qui cito per chylifera vasa in sanguifera traducitur? Angustiæ tamen, & obliquitas vulneris obstiterunt:

ut opinor, ejusmodi sanguini, ne per vulneris externum orificium proflueret. Quo ab orificio viam cultri persequentes, cognovimus, hunc ab eo quem diximus, loco inter costam; & costam adactum, oblique sursum, & dextrorsum ad mediastinum, pericardium, & anterius latus sinistri cordis ventriculi pertundendum, circa medium ferme longitudinis ejusdem lateris, pervenisse. Erat quidem in exteriore cordis facie vulnus angustum; sed non minus longum, quam transversus extremus apex minimi digiti; ut aperto a me eo ventriculo, mirarer primum, in facie interiore finem vulneris non apparere, donec ratus quod erat, ab appositis carneorum lacertulorum reticulis vulneris foramen obduci, his, ut Epistola Anatomica XV. (1) dictum est, diligenter amotis, manifestum omnibus fuit, vulnus tota parietis crassitudine, intimaque membrana pertusa, in cavum ventriculi pervenisse. In pulmonibus non modo faciem ipsam anteriorem ex nigro variegatam, sed & ciborum partem deprehendimus, quam, dum hi vomitu rejicerentur, pertubatis in tumultuosa illa totius corporis agitatione, & deficientium virium languore, instrumentorum quae ad fauces sunt, opportunis officiis, larynx interceperat; ut illorum portio non exigua, praeter illam quae in bronchiis erat, in ipso Asperae arteriae trunco substitisset. Qua ex re quoque celeriorem fuisse mortem, non dubitavimus, & certe facies vel primis diebus turgens a vasis sanguine distentis, suffocati hominis videbatur.

27. Cordis vulnera quae ad ventriculum sinistrum perveniant, rarius occurrunt, quam quae ad dexterum. Ita enim cor positum est, ut vulneribus quorum pleraque ex adverso infliguntur, multo minor pars illius, quam hujus, ventriculi, objiciatur. Quod eadem providentia factum censeo, qua crassiores sanguiferorum vasorum trunci, ubicunque id licuit, aut profundius positi sunt, aut ad minus patentem injuriis sedem retracti. Sic Crurales magna ex parte per femina & per poplitem; sic Brachiales per id humeri latus feruntur quod thoracem respicit, non quod exteriora. Sinister autem cordis ventriculus is certe est, cujus vi sanguis ad cerebrum, & in omne corpus impellitur; ut si ea valde infirmetur, & ejus ventriculi impediatur munus; protinus mori necesse sit: quod vere Galenus (2) pronunciavit fore *praecipue* si cordis *sinistrae partis venter fuerit vulneratus*. Nunc si cordis tot vulnera memoria repetas, quot in Sepulchreti hac III. Sectione (3) leguntur; minus jam miraberis, longe plura esse quae ad ventriculum attineant dexterum, quo illa quoque duo attinent quae superius (4) ex Historia indicavi Regiae Scientiarum Academiae Parisiensis: ex perpaucis autem quae intra sinistrum pervenerint, nulla esse post quae vitam ad diem, non dico vigesimum tertium, aut decimum sextum aut nonum, aut septimum, sed ad quartum, aut quinctum homo produxerit, ut non semel produxisse videbis post vulnus perforans ventriculum dexterum. Perforato sinistro, illico mortuum invenies tum quem Diemerbroekius (5), tum quem Timaeus (6) proponit. Horam quidem vixit quem Lucius (7), imo quatuor aut quinque alter, cujus in Sepulchreto mentionem extare, non credo, quem describit Dolaeus (8), utrumque cordis utroque ventriculo trajecto. Sed quid hora, aut horae aliquot ad tot quot diximus, dies? ad sexdecim nimirum, imo ad tres & viginti, ut certe vidit Fantonus pater; hujus enim illam Observationem quae in Sectione hac (9) legitur, ad ventriculum spectare dexterum, si forte ob aliquem typographi errorem dubitas; omnis tibi evelletur scrupulus, si eandem, ut semel, iterumque a Cel. Filio (10) est postea edita, perlegere volueris. Est quidem in Sepulchreti

(1) n. 61.
(2) De Loc. aff. l. 5. c. 2.
(3) Obs. sub n. 23. & in Addit. Obs. 3.
(4) n. 4.
(5) Obs. 23. cit. §. 2.
(6) Ibid. §. 18.
(7) Ibid. §. 16.
(8) Eph. N. C. Dec. 2. A. 2. Obs. 188.
(9) Obs. cit. 23. §. 12.
(10) Patern. Obs. 33.

calce, altera parentis Observatio (1) in eo qui *vixerat* 17. *dies*, cum esset *cordis septum in basi vulneratum*, *vulnere leviter penetrante sinistrum ventriculum*, *& in dextro finiente*, sive, ut filius (2) postea edidit, *vulnere leviter attingente*, sive *leviter lædente sinistrum cordis ventriculum*, *& in dextrum penetrante*; ut facile conjicias, *a tenui & peracuto gladio* per septum oblique adacto, obiter perstrictum sinistrum, apertum autem, quamvis *parvo foramine* non secus atque in illa altera de qua primum dixi, Observatione, fuisse dexterum. Ne vero in historia hæreas quæ in eandem hanc Sectionem (3) ex Henrico ab Heer est relata, *credens*, quia *basim cordis ejusque conum insigni laceratione transverberatum globis* sclopeti *duobus* offendit, vulnus in sinistrum ventriculum pervenisse; totam lege, agnoscesque, in neutrum penetrasse; neque enim mirantibus quomodo ad septimæ diei finem potuisset ægri illius vita produci, satisfacere licuisset, ostendendo, ut tunc fecisse se dicit, Majorum dogma, *sola cordis substantia læsa*, *si ad ventriculos vulnus non penetret*, *aliquos dies posse ægrum vivere*, *dum phlegmone superveniente abripiatur*. Nec me quidem fugit, præter variam sedem, rectitudinem quoque, aut obliquitatem, brevitatem, aut longitudinem, præsertim vero amplitudinem, aut angustiam vulneris plurimum facere ad accelerandam mortem, aut retardandam ut magis, minusve cor læditur, aut plus, minusve sanguinis ex utrolibet ventriculo effundit. Quocirca & hominem hunc quem ipse dissecui, aliquanto amplius vitam trahere potuisse, existimo, nisi ad vulnus suffocatio accessisset, (eorum enim quæ cum vulnere cordis junguntur, in illis qui citius intereunt, ut puta in quadam Maucharti (4) Observatione, habenda est ratio) non tamen quandiu traxit is quem supra (5) ex Valsalva descripsi, qui dextero pertuso ventriculo, ad octavum pervenit diem. Colligendum autem hoc discrimen videtur ex collatis inter se tot illis quas indicavimus, hujus, aut illius sauciati ventriculi Observationibus, nisi obstet aliquid eorum quæ modo sunt dicta, aut alia etiam, ut in hoc qui fuit a me dissectus, imposita alia aliis, & sic vulnus operientia lacertulorum reticula; ut in eo quem inspexit Bartholinus (6), vulneris *labia concidentia*; ut in eo quem Billyus (7), *grumus sanguinis concreti vulnus cordis obturans*: aut si nullus obex sit, ipsa cordi in se contrahendo, &, quod consequitur, in sanguine per vulnus extrudendo summa infirmitas, quod in memoratis Fantoni historiis crebræ animi defectiones, aut sanguinis effluentis copia indicant. Quas fortasse ob causas, ex parte saltem, non ante sextum interiit diem is adolescens, cujus dexterum cordis ventriculum sauciaverat culter, vulnere sex lineas Parisienses æquante, secundum horizontem inflicto, pollicum trium a mucrone intervallo, & ab externo pariete ad oppositum perveniente. Magna fuerat sanguinis profusio magna, præter leviores animi defectiones, nec una syncope, tribus autem postremis diebus nulli ferme amplius pulsus, qui secundo, & tertio die cum vehementis febre viguerant, quæ cum aliis ab initio ad finem usque diligentius sane adnotatis, quam in plerisque vulnerati cordis Observationibus legisse meminerim, videre poteris ab Auditore olim meo Stephano Gaspareno (8) Medico, & Chirurgo Feltriensium Spectato, presse quidem, at perspicue descripta. Hactenus exposita cum recenserem, eximius allatus fuerat Archiatri Illustris Senacii de Corde Tractatus, cujus illud caput (9) quod de Vulneribus Cordis inscribitur, cum perlegerem, nihil quod ad theoriam, ad Observationum utilem inter se collationem, ad signa, & ad ipsam quoad licet, curationem pertineret, desiderari posse, vidi. Quamobrem tibi auctor sum, ut totum, nec semel ver-

---

(1) Obs. 17.
(2) Ibid.
(3) Obs. cit. 23. §. 10.
(4) 9. Eph. N.C. Cent. 1. Obs. 18.
(5) n. 3.
(6) Sect. hac, Obs. cit. 23. §. 15.
(7) In Addit. ad hanc Sect. Obs 3. in Schol.
(8) Osserv. Med. Chir. 9.
(9) L. 4. ch. 6.

ses. In Observationes enim simul incides quarum nonnullis ipse carebam, & in eas præcipue, quas indicat, proprias, inter easque præsertim quæ illuc attinent, ut confirmet, posse vulnera in ventriculos pervenire, nec magnam tamen contingere sanguinis effusionem, sive quia grumo sanguinis occlusum profundum vulnus invenit, sive quia vulnere ipso irritatæ fibræ ita se contrahant, ut sanguini exitum intercludant, sive quod vulnus obliquum sit; exemplum autem singulare profert magnæ obliquitatis; vulnus enim vidit in quo gladius per substantiam cordis a mucrone ad basim trajectus fuerat. Cujusmodi genus obstaculi etsi in ventriculi dextri vulneribus ob parietis tenuitatem minus facile fieri posse admonet; non negat tamen, sanguinis effusionem ex ventriculo hoc quoque interdum esse non ita magnam. Utrolibet autem ex ventriculo si hæmorrhagia haud tanta sit, ut celeriter per se occidat; magnum tamen postea ex accedente inflammatione, & nisi hæc discutiatur, ex non modica suppuratione instare periculum. Sed hæc malim per te videas, quam ex me intelligas.

28. Ex vulnere quoque sanguiferi majoris vasis ex iis maxime quæ thorace concluduntur, arteriosi præsertim, celerrime plurimum sanguinem effundi, hominemque interimi, nisi & ratione manifestum, & crebris esset sauciatorum dissectionibus comprobatum, Observatio ostendere posset, quam Sepulchreto addes, Jo. Andreæ Usenbenzii (1). Et tunc quidem facile Prosectori licet, unde sanguis prodierit, demonstrare. Contra, si læsum vas tenue sit, sanguis lente exiens, occidere aucta paulatim, sed assidue, sui copia hominem poterit; at vix, imo interdum, nisi tempus injectionis ope inquirendi datum sit, ne vix quidem unde exierit, invenitur, velut in viro, cujus altera thoracis cavea ex vulnere conspecta est plurimo sanguine referta. Sed unde hic effluxisset, obscurum adeo fuit, ut ne Mediaviæ quidem nostri mihi perspecta diligentia potuerit inveniri. Historiam minime alioquin contemnendam, ut ipse mihi narravit eodem sectionis die, qui fuit Kalendis Maji A. 1742., sic tecum protinus communicabo.

29. COQUUS hic erat ex Gallia, quem is quocum forte rixabatur, districto ense, obliquo a dextris sinistrorsum ictu, sauciaverat. Et vulnus quidem manifestum erat circa latus dexterum medii fere sterni: num vero in thoracis cavum perveniret, neque specillo, neque arte ulla alia dignosci poterat. Tussis, & sputa, sanguine interdum hic illic infecta, certi nihil significare in homine poterant, a longo jam tempore tussi, & cinereis, ac sanguinolentis sputis, cum spirandi difficultate obnoxio. Hæc tamen facta erat nunc multo major, febremque habebat adjunctam cum magna pulsuum frequentia, duritie, impetu, sine ulla tamen intermissione, aut inæqualitate. Postremo quoque vitæ die, qui ab inflicto vulnere quartus fuit, etsi pulsus facti erant pessimi; æger tamen & supinus, & in utrum liberet latus cubare perrexit; quin etiam in lectulo sedens, epistolam scripsit: neque unquam de cordis angore, aut dolore ullo conquestus est. MORTUI vulnus rimando, una quidem ex iis quæ cum sterno committuntur, costarum cartilago incisa ad suæ altitudinis usque medium reperta est; sed reliquum ensis iter perspicue deprehendi non potuit. Sic enim thoracis cava se habuere. Dexterum nihil nisi pulmonem continebat, ad pleuram undique annexum, flaccidum, subnigrum, pessime constitutum, sine ulla tamen duritie, Cavum autem sinistrum fluidi sanguinis plenissimum fuit, in quo pulmo, undique solutus, & sanus, natabat. Sterni interior facies sinistro in latere sugillationem quidem aliquam, sed incisionis nullum prorsus habebat vestigium, quod neque ullo in vase, neque in pulmone deprehendi potuit. Pericardium, quod a dextris crassium, factum, sui parte aliqua cordi videbatur adhæsisse, pus flavum, mucosum, non multum continebat. Cordis exterior facies inæqualis, & quasi cor-

(1) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 58.

rosa.

rosa. In ventriculis non sanguis, sed polyposæ concretiones fuere. Substantia autem cordis laxa adeo, & flaccida erat, ut tametsi circa basim ventriculi dexteri, ubi pars quædam exigua mucosi illius puris exterius adhærebat, visa sit foramen habere, facillimeque specillum admiserit, dubium tamen fuerit, num foramen antea esset, an ob laxitatem ipsum sibi specillum fecisset. Sic veteres thoracis morbi, ut vivente homine, Medicos, ita mortuo, Anatomicos suspensos tenuere.

30. Ensem in sinistram thoracis caveam pervenisse, & vas aliquod sanguiferum vulnerasse, effusi in eam sanguinis copia ostendit, tametsi quodnam illud vas fuerit, incertum est. Cum ea autem caveæ utriusque, & cordis, ac pericardii constitutione quomodo illa esse, aut abesse possent quæ ex historia certissime constat fuisse, aut abfuisse, quanto difficilius est intellectu, tanto magis hujus memoria Observationis est retinenda ut fieri interdum quæ minus consueta sunt, non ignorantes, signorum præsentiæ, aut absentiæ multum quidem plerumque, sed non semper omnia tribuamus.

31. De Thoracis Vulneribus hactenus: de quibus memorabilem ob levia signa gravissimi eorum effectus historiam leges Jo. Hadriani Slevogtii (1). Nunc Ictuum, & Compressionum quæ sine vulnere Thoraci accidunt, nonnullas Observationes addituri, ab illa initium ducemus quæ nobiscum olim fuit ab Ignatio Pedratto, Cremonensi Medico, quem tibi alias (2) laudavimus, communicata. Tu cum altera conferre poteris, ab Slevogtio eodem (3) proposita.

32. Vir ex equo labitur, Jacentis pectus equus percutit altero pede. Nulla inde exterior læsionis nota: sed difficultas spirandi tanta, ut neque sanguinis missionibus, neque datis, impositisve opportunis remediis consequi potuerint Medici, ne intra decimum quinctum ab ictu diem mors ingrueret. Costa nulla in dissecto inventa est quæ fracta esset; sed inter costas, & pleuram non parvus tumor quasi ex putrido sanguine congesto, cum labe respondentis pulmonis.

33. Puer rusticus annos natus ad decem, humi jacebat, cum rotæ carri super thoracem traductæ sunt nescio quo positu jacentis. Hoc scio, intra horæ dimidium exspirasse, Bononiæ autumno A. 1706. Cadaveris cum partes quasdam, secundum naturam se habentes, Anatomes studio perlustrarem, in Thorace effusum sanguinem, & costas aliquas a sinistris depressas, & fractas; a dextris autem pulmonis inferiorem lobum a tergo disruptum, id est magno secundum longitudinem, profundoque hiatu apertum offendi; in corde vix aliquid sanguinis; nullam autem polyposam concretionem.

34. Post ea quæ superioribus Epistolis scripta sunt de magnis intra caput, exterius integrum, ex ictuum vi repertis læsionibus, hisque interdum in opposita ictibus parte; non magnopere, opinor, expectas, ut has duas explicem Observationes. Secundæ tamen accedere causam vides a repentina compressione, viscus aeris, & sanguinis plenum arctante, & ad oppositas costas urgente. Ad primam autem illa videbis attinere quæ de ruptis, integro abdomine, ventris Partibus interioribus alio loco (4) proponentur. Hic potius juvat quasdam alias, quæ a te Sepulchreto addi possint, historias commemorare, ad thoracis ictus, & compressiones, de quibus agimus, attinentes. Missa igitur suspicione Gahrliepii (5) de ossibus inter pleuram, & tunicam pulmonum ad juncturam costarum genitis, quasi prima eorum causa fuisset olim pectoris ad solum vehementissima allisio; lege apud Bohnium (6) de illo Sene adeo violenter ad scamnum alliso,

---

(1) Differt. inscr. Vomicæ Pulmon. & cæt. Exempla §. 61.
(2) Epist. 21. n. 43.
(3) Differt. modo cit. §. 21.
(4) Epist. 54. n. 14. & seqq.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 43.
(6) De Renunc. Vuln. Sect. 1.

ut costis quinque *transversim* fractis, intra *nycthemerum* suffocatus obierit. Alterum quoque idem Auctor (1) dissecuit multo citius mortuum, quia præter costas multo plures confractas, nonnullasque luxatas, ex disruptis Intercostalibus vasis, & altera ex Internis arteriis mammariis effusus intra thoracem sanguis suffocationem acceleraverat. Hic autem currus onusti rotis fuerat subactus. Suffocatio pariter, sed inopinato, & die morbi undecimo, hominem sustulit quem prostratum equi pedes calcaverant, rota autem onusti cursus, per dorsum traducta, compresserat. In hoc, præter alia, tres costas fractas, & quarundam cartilagines plane disruptas conspexit Theodorus Zuingerus (2). Meryus (3) autem Senis, cui pectus rotæ presserant transeuntis rhedæ, fractas costas invenit duas, emphysematis tumore primum ad fracturæ sedem incipiente, &, cum respirationis difficultate, deinceps per ambitum ferme totum corporis augescente, donec quarto dio mors ingruit; ut mirari non oporteat quod Agricola (4) cujus lateri a fugiente equo tota aratri moles sic incussa fuerat, ut costam frangeret, cum emphysema accessisset, quotiescunque aerem inspirabat, *in effractæ costæ regione protuberaret tumor magnitudine ovi gallinacei*, mox in exspiratione retrocedens. Sed hic, ut robustus, & juvenis, & alio modo curatus, ac Senex ille, servatus est. Pene omiseram historiam mirabiliorem, & ad ea quæ supra de cordis vulneribus scripta sunt, ferme attinentem. Christiani Vateri (5) est qui Fœminæ, a præterlabente curru in pectore graviter percussæ, eoque ipso die extinctæ, cum deprehendisset costas superiores prope sternum, una cum clavicula, a sinistris fractas, etsi minus erant introrsum flexæ, multoque minus pericardium læserant; tamen intra hoc, integrum, & sanguine effuso distentum, cordis ventriculum invenit dexterum non procul a mucrone *ultra longitudinem unguis ruptum.* Quam Observationem cum ea conjunges, quæ ex Regio Chirurgo Boirello in Sepulchretum (6) est relata, nempe Viri tertia aut quarta hora mortui postquam glans plumbea, e *sclopeto* emissa, pectus subierat, quæ etsi citra pericardium substiterat, tamen intra hoc, prorsus illæsum, sanguine autem oppletum, cordis vulnus repertum est pariter in ventriculi dexteri parte inferiore. Quibus in historiis duabus minus te esse miraturum, credo, quod vulnus seu ruptio ejus ventriculi tam citam mortem attulerit, si animadverteris, ex illæso pericardio minime sanguinem, ut in cæteris cordis vulneribus, exire potuisse, illicque igitur coacervatum constipatumque id effecisse quod, propter internam causam in pericardii integri cavum effusus, potest, ut alibi (7) est indicatum, efficere. Quod vero cor, pericardio illæso, ruptum sit, causam quidem Boirellus se proxime indicaturum, promiserat, cum suam edidit Observationem (8). Sed num præstiterit invenire non potui. Vaterus autem quid cogitaret, in calce ejus Observationis, videbis. Mihi quidem, aliorum cogitata non improbanti, sane ubi de corde, aut arteriis agitur, ab ictu corporis a quo non attingantur, disruptis, addendum videtur id quod Lancisius (9) in arteriis ab simili ictu infirmatis non dubitabat esse attendendum, nimirum an forte percussio eo temporis puncto contigerit, quo dilatabantur; tunc enim ab ictu non recedentes, imo illi occurrentes, & contra nitentes, suæ ipsæmet augent læsionis causam. Quanto autem paries, per se tenuis, dexteri cordis ventriculi, cum dilatatur, tenuior fit, tanto erit noxæ a percussione opportunior. Quod si addas sanguinis in quibusdam corporibus majorem

---

(1) Ibid.
(2) Dec. modo cit. 3. A. 5. & 6. Obs. 277.
(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1713. Obs. 4.
(4) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 51.
(5) Dec. 3. cit A. 9. & 10. Obs. 104.
(6) In Addit. ad Sect. hanc 3. Obs. 1.
(7) Epist. 26. n. 18.
(8) Zodiac. Med. Hall. A. 2. M. Jul. Obs. 20.
(9) De Aneur. l. 2. c. 2. Propos. 21. cum Schol.

copiam; tanto magis eum parietem & dilatatum intelliges, & extenuatum, & ſubitæ, vehementiſſimæque percuſſionis vi non difficillime rumpendum. Nec tamen eam dumtaxat Lanciſii animadverſionem ſatis eſſe, credo, ut rationem aſſequamur qua factum illud ſit, quod a ſe viſum, cum Salſubii eſſet, Valſalvæ, & mihi aſſeverabat Jacobus Cicogninus in R. Taurinenſi Aula primum Conſiliarius, & Medicus, deinde in hoc Gymnaſio Collega noſter, dum viveret, Ornatiſſimus.

35. Senex aliena in ſylva ligna cædens, ab ſylvæ domino in medio furto deprehenditur. Hic maledictis, & minis reſiſtentem prius increpat, tum denique fugientis dorſum ſemel, haud amplius, fuſte percutit. Percuſſus poſt duos treſve paſſus mortuus concidit. Arteria Magna, licet vertebræ, coſtæque eſſent integræ, atque illæſæ, rupta in tranſverſum, & diſciſſa reperta eſt.

36. Quod ſuperius (1) de eadem arteria dixi, cum poſt caſum ex altiſſimo loco ſe Valſalvæ pertuſam obtulit intra pericardium, idem tanto magis hic dicam, neceſſe eſt, ubi in tranſverſum occurrit diſrupta. Senex erat percuſſus; in ſenibus autem quoties, & quantum eroſam intus arteriam illam viderimus, noſtræ ad te Epiſtolæ ſatis oſtendunt. Si forte jam diſruptioni per ſe proxima erat cum vertebras ad quas adhæret, vehemens ictus concuſſit; non ita a veri ſimilitudine alienum videbitur, potuiſſe perrumpi, præſertim cum ob varios deprehenſi, irati, in fugam acti ſenis affectus ſimul abnormes contractiones arteriam quibuſdam locis arctarent, ſimul rixa, & fugiendi conatus celerius ſanguinem, & vehementius in ipſam urgerent; ut omittam a duobus ejuſmodi ictibus (quos hypochondria tamen exceperant) Samuelem Graſſium, ut in Sepulchreto etiam (2) leges, præter lienem, & venam Cavam, ipſam quoque arteriam Magnam in Juvene diſcerptam vidiſſe. In Bajulo autem de quo mox dicam, tum repentinæ mortis, tum eorum quæ in mortuo fracta reperta ſunt, cauſæ fuerunt per ſe omnibus evidentiſſimæ, neque ad thoracem, dumtaxat ſed ad caput etiam ſpectantes non ſecus ac in Viro, & Juvene quos Litteris ſuperioribus (3) deſcripſi, ut Obſervationem hanc, quæ ibi quoque proponi potuiſſet, non alia ferme ratione huc diſtulerim, niſi ne tum forte prolixior eſſem.

37. Bajulus, vir ſubpinguis, & lacertoſus, cum valeret optime, & neſcio quid in præ alto tecto curaret, inde in ſtratam ſilicibus viam præceps ruens, illico mortuus eſt, cum menſe Januario A. 1725. tempus inſtaret quo ſolemnis in Theatro Anatome haberi hic ſolet. Cadaver igitur Gymnaſio conceſſum eſt, & a nobis eo diligentius perſectum, quo ad eam rem erat in pleriſque magis idoneum. Sed quæ ſecundum naturæ conſuetudinem fuerunt, in aliud tempus, ſi pauca excipias, ſervantes, cætera nunc memorabimus, nec tamen omnia; cum aliqua ex his attigerimus alias ad te ſcribentes, ut mox ſuo quodque loco indicabitur. Ventre aperto, aliquem Tenuium inteſtinorum tractum totum invenimus lividum: & cum a morte necdum exactæ eſſent horæ viginti duæ, chylifera vaſcula tranſpeximus ſub extima tunica ejus inteſtinorum illorum partis quæ ventriculo propior erat, cibis diſtento, quamobrem bilem in ſua cyſti paucam animadvertimus. Quibus autem pylori annulo prominentiæ inſiderent, Epiſtola ſcriptum eſt XXIX. (4) ſicuti XLIII. (5) quomodo urethra ſe haberet, eſt indicatum. Truncus Magnæ arteriæ tota ea parte qua ad ventrem pertinet, hic illic initia oſtendebat interius futuri oſſis; interius autem, & exterius inſpectus, pro una tres ex ſe naſcentes Cœliacas, quarum una exilis, duæ non parvæ, omnes inter ſe proximæ. Thorax coſtas fractas habuit ſeptemdecim. Siniſter pulmo cum pleura cohærebat. Vena Cava Superior in ipſo fine a facie quidem interiore leviter quaſi eroſa apparebat; arteria autem Magna, ipſa quoque interius, haud procul a corde, ad non brevem tractum reticulata ex craſſis,

---

(1) n. 8. (2) In Addit. ad hanc Sect. Obſ. 31. (3) n. 34. & 35. (4) n. 17. (5) n. 9.

albisque fibris: præterea ad curvaturam intus pariter induruerat in squamam osseam. Cranium denique ad occiput, & sincipitis posteriora, in fragmenta disruptum erat.

38. Si præcipuam subitæ mortis causam attendere voluissem; proponenda fuerat historia hæc Epistola superiore; vides enim ex cranii in fragmenta comminutione, eaque ad occiput, quanta esse concussio debuerit non cerebri modo, verum etiam cerebelli. Sed ego tum ob eam quam ante dixi, rationem, tum ob tantum fractarum costarum numerum huc malui differre. Ex illa Epistola exempla habes in quibus costas quoque, sed multo pauciores, quin & vertebras aliquot dorsi fractas conspeximus. Itaque non ea tantummodo, sed & illud hic prætermittimus quod tibi descriptum est alias (1) Lanarii vulnus, scapulæ inflictum, hoc unum ex Anatome addentes, in ejus partis vulneribus cavendum esse, ne superior ejusdem lateris artus agitetur; hujus enim motus obstat, ne illa facile ad cicatricem perducantur.

39. Priusquam Epistola proxima de vulneribus scribamus quæ ad Ventrem attinent, non est hic vulnus omittendum quod simul ad ventrem, simul ad thoracem pertinebat, præsertim cum in thorace de quo hic loquimur, inciperet, in eodemque desineret.

40. Sartor annos natus viginti, ob fortuitam nullius momenti causam ab alienigena vulneratus est ancipiti, neque angusto cultro ad imam partem lateris dexteri, ne quid sceleri deesset, VIII. Kal. Aprilis A. 1742. quo nimirum die Resurrectio Servatoris nostri celebrabatur. Ab accepto vulnere non cecidit. Sed continuo in Nosocomium quod longiuscule inde aberat, delatus, in via vomuit, alvique, & vesicæ excrementa emisit: illucque pervenit toto jam corpore frigidus, sine viribus, sine pulsibus aut his obscurissimis, vix ut paucas pias voces proferre posset. Cum sanguinis exigua copia profflueret, vulnusque propterea dilatarent, nihil sentire se, ostendit. Itaque post horam, aut paulo amplius, ab inflicto vulnere, sine spirandi difficultate, ullaque sanguinis per os ejectione, mortuus est.

Cadaver ibidem VI. Kalendas, & sex insequentibus diebus accurate persecuimus, quippe nostris aptissimum studiis & magnitudine, & habitu, quem nec pinguem posses dicere, nec macilentum. Hic tantummodo quæ ad vulnus spectant, & si quid aliud occurrit præter expectationem, adnotabimus. Abdomine, quod neque tumidum, neque tensum erat, & tantam continebat tamen, quantam dicemus, sanguinis copiam, inciso, & diducto, leviter cruenta omnium viscerum superficies apparuit. Quorum animadversis sedibus, & in his omenti, quod a dextris oblique ad ventris medium descenderet, a sinistris sursum retractum erat, & revolutum, ut ventriculum operiret; continuo ad vulneris examen perreximus. Culter nonam inter, & decimam costam imum dexteræ Thoracis caveæ latus subierat: mox pertusa, costis illis vicina, diaphragmatis parte carnea, proximum jecoris ipsum latus transfixerat, ingrediens per faciem convexam aliquo ab infima crepidine intervallo, fissura duos circiter transversos digitos longa, paulo autem minori per cavum faciem egrediens; ut tota cultri per jecur via non longior esset duobus ferme transversis digitis. Egrediens autem transverberaverat renem dexterum aliquo ab summa parte intervallo, a facie anteriore ad posteriorem transeundo oblique pariter, ut in jecinore, quasi dimidio minori quam in hoc, fissuræ longitudine. Denique iterum diaphragma pervaserat, & per hujus carnem quæ est pone renem, infimum prorsus thoracis cavum adierat, & postquam ad latus duodecimæ dorsi vertebræ Intercostalis nervi truncum, & venæ sine pari quandam propaginem læserat, subiens musculos

(1) Epist. 16. n. 28.

proximos qui ad Spinæ latus feruntur, eosque ad transversi pollicis profunditatem, post tot alias Partes uno ictu trajectas, novissimos omnium convulneraverat. Itaque etsi neque in musculis Intercostalibus, neque in diaphragmate, neque in jecinore, neque in rene, neque in Spinæ latere, neque in iis quos postremo indicavi, musculis, vas aliquod majus sauciaverat; tot tamen ex minoribus inciderat, ut intra tam breve tempus quo superstes vita fuit, non minor copia sanguinis effusa videretur, quam si Emulgentia vasa, aut vena Portarum, vel potius ipse Cavæ truncus, quæ illæsa invenimus omnia, fuissent vulnerata. Sublatis enim manu intestinis, tantum nigri sanguinis sub ipsis, & multo magis intra pelvim conspectum est, quantum plerisque eorum qui aderant, viginti saltem libras æquare videretur: quanquam cum sic fluidus esset, ut pauci omnino grumi in eo possent animadverti, neque usquam in universi cadaveris consectione polyposi quidquam in vasis, aut corde ipso conspectum sit; veri simile est, post mortem quoque ex incisis vasis defluere perrexisse, & effusi ante mortem, copiam auxisse. Certe elapso quarto ab interitu die, ex ipso vulneris fine quem ad Spinæ latus descripsimus, sanguinem etiamtum prodire, conspeximus. Num autem illinc per transfixum diaphragma in ventrem descenderit, an contra ex ventre in supini cadaveris thoracem pars sanguinis ascenderit, incertum est. Illud certum, cum priusquam thorax aperiretur, ventris visceribus amotis, exhaustoque sanguine, diaphragma inspectaremus, sanguinem ex ultimo hujus vulnere prodiisse, tum manu ad eam diaphragmatis partem appressa, fluctuare aliquid supra eum locum perceptum esse, & rugitum quendam & sonum, qualis a conclusis intra intestina flatibus solet, auditum, & aperto denique thorace aliquam in hoc repertam ab eo latere sanguinis copiam, eumque pulmonem sursum, nec mediocriter, retractum. Erat enim is a pleura undique solutus; cum sinister anterius, & ad latus, præsertim vero posterius, ad illam annecteretur. Præter hæc neque in thorace, neque in ventre quidquam dignum fuit quod hic adnotetur. Frustra enim propter vulneratum renem, in vesica quæsitum est, num cruenti aliquid haberet; nam pauxillum, quod in ea contracta restabat, lotii incruentum fuit. Quid vero in tunica alterius testis Albuginea animadverterim, alibi (1) indicatum est. Ex iis autem quæ in Capitis dissectione conspexi, hæc minime sunt prætereunda, Vertebralem arteriam dexteram, intra cranium saltem, quadruplo fuisse, quam sinistra, latiorem: & in Tenui meninge non exterius solum, sed & qua Laterales cerebri ventriculos convestit, fuisse vasa non minori sanguinis copia distenta, quam si homo ex phrenitide obiisset. Sic etiam in iis ventriculis, quorum singuli aquæ limpidæ cochleare circiter habuere, Choroides plexus ex subatro rubebant. Sic quacunque medullaris incidebatur substantia, sanguineæ passim existebant guttulæ: quas si abstergeres, cerebrumque comprimeres, continuo aliæ erumpebant latiores; mirum in tanta sanguinis in ventrem effusione, nisi ob læsum Intercostalis nervi truncum convulsivas quasdam contractiones excitatas esse, putemus quæ sanguini ex cranio reditum intercluderent. Quibus contractionibus vomitum quoque possis tribuere; quanquam in rene, & septo Transverso vulneratis causarum fortasse satis habes, unde vomitum extitisse, credas.

41. Sed utcumque hæc fuerint; illud præcipue ex Observatione proposita, aliisque similibus colliges, siqui Chirurgi Anatomen forte minus calleant, in gravissimos posse errores prolabi, vulnera quæ inter costas subeant, ad thoracem dumtaxat pertinere, existimantes. Nimirum fornicati diaphragmatis ignoratione decepti, supremamque propterea ventris partem inter costas excipi, nunquam animadvertentes, hujus quoque viscera iis vulneribus lædi simul posse, ne suf-

(1) Epist. 43. n. 30.

picantur quidem. Tanto autem magis id augetur periculum, siqua causa in ventre sit quæ sursum magis diaphragma compellat, sive hæc sit, ut in obesa muliere (1) commemoravimus, pinguedinis copia, sive flatuum, sive aquæ, sive etiam moles distenti uteri, aut alterius visceris, ut puta hepatis, a quo vel secundum naturam haud raro altius attolli diaphragmatis partem dexteram, alibi (2) admonuimus. Periculum autem majus est, si non stanti, sed jacenti fuerit vulnus inflictum. Neque ita raro istiusmodi occurrunt vulnera, ut quatuor saltem exemplorum non meminerim, quæ Sepulchreto possis inserere, præter unum Glissonii (3), quod ab iis qui Sepulchretum confecerunt, & adauxerunt, omnino inseri debuisset. Primum est Maucharti (4), illius quod supra (5) ex Valsalva produxi, in eo simile quod sanguis quantum e thorace exhauriebatur, tantum per diaphragmatis vulnus continuo illuc influebat ex ventre. Alterum Goetzii (6) est. Tertium Cel. Heisteri (7). Krameri (8) autem est quartum. Et in his quidem omnibus vulnus e thorace, quem primum subierat, per diaphragma in ventrem descendens, jecur perforaverat. Porro ob eandem quæ dicta est, conformationem, positionemve diaphragmatis, & in posteriora declivitatem, etiam fit, ut si vulnera supremæ abdominis parti imposita, longius pergant, non ventris solummodo viscera, sed & thoracis simul cum diaphragmate saucientur. Verum ejusmodi vulnera a nobis, qui locum hic unde incipiunt, attendimus, inter ea quæ ad proximas Litteras attinent, referenda esse, vides. Eas igitur quam primum expectabis, & Valebis.

---

(1) Epist. 27. n. 2.
(2) Epist. Anat. 1. n. 13.
(3) Anat. Hep. c. 9. in fin.
(4) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 19.
(5) n. 3.
(6) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 181.
(7) Differt. de Medicinæ Utilit. in Jurisprudent. n. 61. & seqq.
(8) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 27. n. 1. ad cap. 2.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIV.

Agitur de Vulneribus, & Ictibus Ventris, Lumborum, & Artuum.

PECTORIS, & Dorsi Vulneribus, ictibusque propositis, proximum est ut quæ ad Ventrem, Lumbosque attinent, proponamus, additis; ne præter hæc, alia supersint; iis etiam quæ ad Artus spectant tum Superiores, tum Inferiores. Ex Valsalva igitur has primum accipe Observationes.

2. JUVENIS duorum & viginti annorum a vacca impetitur, & cornu circa alterum inguen sauciatur. Febricitat: sensimque facies, & reliquum corpus tumere incipiunt, tumore tamen ad verum œdema non referendo. Nihil præterea quod memorabile sit, occurrit, nisi tandem circa diem decimum septimum. Tunc enim difficultas spirandi accedit, cum dolore quodam, & impedimento ad fauces, quod ægro boli instar esse videtur, a quo si possit liberari, cætera omnino sanum se fore, affirmat. Tamen aliquoties ab assidentibus tremores universi corporis animadvertuntur, ejusdemque tumor, interea auctus, perstat. Tandem circa diem ab accepto vulnere vigesimum secundum mors ingruit. IN CADAVERE vulnus penitus examinatum, incipiebat prope Spermaticorum vasorum per musculos Abdominis transitum, pergebatque inter Rectum musculum, & tendines Obliquorum ubi concreti sanguinis inventa est copia. Sed in ventris cavum non perveniebat. In hoc multum aere distenta intestina, multumque erat stagnantis seri. Quod pariter & in Thorace stagnabat. Cæterum hujus, & Ventris integerrima erant viscera. Quin passim musculi naturalem suam servabant soliditatem.

3. Si tumor quo istius Juvenis corpus distendebatur, aliquid forte habebat unde ad emphysema spectaret; intelligi hinc posset, emphysema non a vulneribus dumtaxat oriri quæ in thoracis cavum, aut in Asperam arteriam pertineant. Sic etiam Bartholinus, ut in hac habes III. Sectione (1) libri III. Sepulchreti, cum emphysema non faciem solum, sed universum corpus occupasset; vulnus tamen invenire non potuit profundum, nedum quod ullam interiorem læderet partem. De dolore autem, & impedimento illo ad fauces, memineris alias (2) a nobis injectam esse mentionem non modo ex Valsalvæ, sed ex Wepferi etiam Observationibus: quibus addere alias poteris Eberhardi Gockelii (3), Eliæ Camerarii (4), & Mauritii Reverhorstii (5). Eas omnes si inspicias; videbis, id impedimentum a vulneribus præsertim obortum, & sæpe quidem earum partium prope quas iste Juvenis sauciatus fuerat, prænuncium fuisse convulsionum, quas sub tremorum specie hic quoque vides accessisse. Eodemque fortasse attinuit tum in testinorum distentio, tum per remoratum sanguinis, aut lymphæ motum, seri in ventrem, & in thoracem effusio.

4. VIR annos natus quadraginta, plumbeis e sclopo cominus ejaculatis frustulis ad dexteri ossis ilium marginem vulneratur. Nulla primum apparent symptomata. Nonnullis autem post diebus, febris cum maximo rigore invadit, & quotidie recurrit, donec circa diem decimum quartum, cum triduo ultimo anhelus fuisset, æger moritur, non sine vulneratorum intestinorum suspicione propterea

(1) Obs. 20.
(2) Epist. 15. n. 9.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 37. & 38.
(4) Ibid. Obs. 41.
(5) Epist. inter Problem. Ruysch. 14.

quod ex vulnere materia prodierat ferme ſimilis alvi recrementis. VULNUS tamen in Ventris caveam non pervenerat, hujuſque erant omnia illæſa viſcera. Scatebat vulnus plumbeis fruſtulis, quæ marginem ejus quod diximus, oſſis minutim perfregerant.

5. Etſi Valſalva huic Obſervationi illud addidit, ex ſimili vulnere in eadem parte hominem alterum ab ſe viſum eſſe mortuum, ſine ulla alia quæ attendenda eſſet, læſione, & tu quorum muſculorum tendines illinc oriantur, aut illuc deſinant, minime ignoras; ne tamen exiſtimes, id eſſe perpetuum, Obſervatio faciat Meekrenii, quæ vel in Sepulchreti iſta Sectione (1) legitur. *Spina* enim, *ſive appendice oſſium Ilii a globo* exploſo *in varias partes diffracta* homo non modo *per XII.* ut in Sepulchreto eſt, ſed *per 14. ſeptimanas vixit*, ne tunc quidem, ut videtur, moriturus, niſi globus alia læſiſſet, graviſque animi ſubitus affectus noviſſime acceſſiſſet.

6. JUVENIS annos nati viginti tres abdomen ſauciatur intervallo digitorum tranſverſorum quatuor infra umbilicum. Conſequitur vomitus. Ex vulnere exit omenti portio, quæ intra aliquot dies adeo colore, & habitu mutata erat, ut compactam carnem referret. Brevi poſt vulnus inflictum tempore accedit diarrhœa. Interea abdomen naturalem ſervat conſtitutionem, ſi partem ſuperiorem, ventriculo reſpondentem, excipias, quæ leviter intumeſcit. His deinde comites ſe addunt ſpirandi difficultas, & tuſſis creberrima cum purulentæ materiæ expectoratione, & moleſtiſſimo in dextera thoracis parte dolore. Quibus excruciatur æger tandem moritur. VENTER recluſus nullam primo aſpectu oſtendit læſionem. Sed mox quærendo purulenta invenitur materia, quæ a dextris inter meſenterii, & peritonæi membranas, non ſecus ac ſi in folliculo contineretur, ſtagnabat. Hæc ab imo ventris uſque ad diaphragma ſub jecinore ſe extendebat. Thoracis quoque reſpondens cavea dextera non idem modo pus habebat, ſed ipſo adeo replebatur, ut vix cultro, ad ſternum exſcindendum, in eam caveam adacto, pus cum impetu proſiluerit. Eo in pure contractus erat pulmo, colore ad atrum vergens. Craſſior autem ſanies erat circa dexteram diaphragmatis appendicem; ut circa hanc pus ex ventre in thoracem, quaſi per colum, trajectum eſſe videretur, cum tanta ejus copia ad hanc regionem ſuperius, atque inferius ſtagnaret; nullus autem tranſitus ſub ſenſum caderet manifeſto. Eadem effuſæ materiæ copia, teterrimo cum fœtore conjuncta, cum id diligentius inquirere prohibuit, tum illud quoque, unde tantum proveniſſet puris, num forte ex laceratis nonnullis meſenterii glandulis, vaſiſque chyliferis, quando nulla inteſtinorum, aut alius partis læſio potuerat inveniri.

7. Cum ipſe qui viventem Juvenem viderat, & mortuum ſecuit, Valſalva fieri potuiſſe, credat, ut vulnus ad meſenterium pervenerit, inteſtinis videlicet ferri mucronem ſua lubricitate declinantibus, ut in nonnullis tranſverberatis, & ſine gravibus ſymptomatibus brevi feliciterque ſanatis, quorum aliquem in hoc Noſocomio etiam vidimus, factum fuerit, neceſſe eſt; nihil quidem prohibet intelligere, unde primum pus prodire cœperit.

Qua autem via e ventre in thoracem tranſierit, incertum eſt. In homine etiam ſupino, nedum ob ſpirandi additam difficultatem ſic cubante, ut thorax altior ſit aliquanto ſaltem, quam venter, pus ex hujus poſteriore parte in illum trajici ſic poſſe, ut tanto majori copia ibi, quam in ventre, congeratur, non ita facile eſt intellectu. Nec magis facile eſt, ſi forte exceptum in alveum ſanguinis, traduci poſtea in thoracem, conjicias: cur enim in idem hujus latus quod reſpondet, proximumque eſt lateri quod in ventre obſidet, potius quam in alterum, vel in utrumque, aut in aliam corporis partem? Ponenda igitur quædam

(1) In Additam. Obſ. 4. cum Schol.

precario

precario ſunt. At hoc ipſo incertam, ut dixi, rem eſſe, patet. Quod vero ad tantam attinet puris copiam; aut inde repetas licet, unde Valſalva, ex multaque meſenterii pinguedine, aut cogites, tanto plus puris a pure ipſo fieri, quanto acrius eſt, ut creberrima iſta indicabat tuſſis, & quanto longiori tempore, ut in iſto videtur caſu, partes afficit, aut irritat, inter quas continetur.

8. Vir quidam paulo poſt cœnam vulnus accipit, acuto inſtrumento epigaſtrium pertundente nonnihil ad lævam e regione ejus coſtæ quæ tertia eſt ab inferioribus numeranti. Illico vomit; ſed omnino incruenta: nec paucum e vulnere ſanguinem ejicit. Horum utrumque redit eadem nocte. Mane vulnus vehementer dolebat; ut ne levem quidem corporis contorſionem ferret ſine querela. Poſtridie diluculo ſurgit, &, quod incaſſum antea tentaverat, alvum recrementis exonerat, ſecundum naturam ſe habentibus. Sed cum lectum repetiſſet, quodam animi repentino quaſi defectu prehenſus, vivere deſiit poſt horam ab accepto vulnere trigeſima ſexta. Abdomen incidendo, muſculi circum vulnus inventi ſunt ad non breve ſpatium undique ſanguine quodammodo imbuti; ventris autem cavea, etſi abdomen contrectatum, nullo modo tenſum fuerat, effuſo ſanguine oppleta. Vulneri ſuberant omentum, & Colon inteſtinum qua hoc cum ventriculo colligatur. Levem omentum læſionem; nullam inteſtinum habebat. Sed ventriculus in medio erat vulnere pertuſus, latitudine avellanam æquante. Quamvis autem magna diligentia quæſitum fuerit, num aliud præterea læſum, num vas aliquod majus inciſum eſſet; nihil præter illa quæ diximus, inventum eſt.

9. Cur, etſi plurimum ſanguinis in ventris cavum defluxerat; tamen non ſecus ac ſi ventriculus vulnere pertuſus non eſſet, nihil ſanguinis per vomitum, aut per ſeceſſum apparuerit, docebit Scholium quod ſatis ſimili Obſervationi XXVII. (1) in Sepulchreti iſta Sectione ſubjectum eſt, aliaſque inſuper cauſas addiſces ex male ibidem omiſſo Gliſſonii (2) caſu. Illi vero ſanguinis in ventrem magnæ effuſioni cita mors potiſſimum tribuenda eſt, præſertim quæ animi defectionem exceperit. Cæterum vel ſine hac fortaſſe effuſione, intra breve tempus eos ut plurimum mori quibus ventriculi nulla etiam pars ſit præter fundum ſauciata, cum indicant nervi quibus, nec paucis, neque una ab origine provenientibus, fundus inſtruitur, tum luculenter Obſervationes confirmant, illa etiam quæ modo ex Sepulchreto commemorata eſt, ob adjunctum thoracis vulnus ſepoſita, eidem videlicet proxima (3), & aliæ, quæ præter has a Bohnio (4) proferuntur, ad Sepulchretum addendæ. Qui tametſi, ut Ettmülleri quoque Filius (5), recenſet cauſas ob quas nonnunquam ventriculo inflicta vulnera lethalia non fuerint; neuter tamen reticet contrarias cauſas, unde videlicet plerumque mors, aut fortunatæ curationis magna ſæpe difficultas ſequatur. Videſis tria, quæ pariter Sepulchreto addas, vulnerati ventriculi exempla, quorum duo ex Cowpero indicant Lipſienſium Acta Eruditorum (6), tertium habes in Commercio Litterario Norimbergenſi (7). Quod vero tanta ſanguinis copia ſubtus effuſa, tenſum tamen non eſſet abdomen, id a me quoque in Sartore (8) adnotatum fuiſſe, memineris.

10. Juveni annorum viginti quinque duo enſe vulnera impoſita ſunt, alterum digitis circiter quatuor tranſverſis infra xiphoidem cartilaginem, ſed a ſiniſtris, videlicet circa quartam & quinctam coſtam, ab inferioribus numerando;

---

(1) §. 1.
(2) Anat. Hepat. c. 9. in fin.
(3) §. 2.
(4) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
(5) In Programm. cit. ad n. 32. Epiſt. 36.
(6) A. 1699. M. Febr. in Relat. ejus Anat. ad Tab. 35.
(7) A. 1736. Hebd. 16. n. 4.
(8) Epiſt. 53. n. 40.

alterum paulo infra hypochondrium pariter sinistrum. Per utrumque vulnus erupit omentum. Vulneratus primum domum petit: ubi cum præ languore vix stare possit; inde ad Nosocomium fertur S. Mariæ de Morte. Ibi si decumbere velit, imminere sentit suffocationem; itaque erecta cervice cogitur respirare. Vomit interea. Nihil sumit. Hora decima tertia ab inflictis vulneribus moritur. VENTRE, & Thorace apertis, in utroque effusus sanguis, sed non magna copia, invenitur. Vulnus inferius in caveam quidem ventris ipsum quoque pervenerat, sed nulla attigerat viscera. Vulnus autem superius viscera læserat & thoracis, & ventris. Nam sinistri pulmonis inferiorem extremam partem nonnihil inciderat: antea autem late pertuso diaphragmate, & superiore ventriculi parte utrinque convulnerata, non modo hujus cavum effuso sanguine impleverat; sed & ipsi ventriculo viam per diaphragma aperuerat, per quam cum omenti portione se intra thoracem conjecerat.

11. De ventriculi vulneribus paulo ante; de vulneribus autem diaphragmatis scriptum est Epistola superiore (1). In qua etsi vulnus diaphragmatis cum vulneribus aut cordis (2), aut jecinoris, & renis (3) conjunctum vidimus, necdum tamen vidimus, ut hic, junctum cum ventriculi vulnere. Quin erat vulnerum illorum initium in thoracis parietibus; hujus autem est in ventris: fecitque is de quo in extrema illa Epistola (4) mentio injecta est, diaphragmatis positus, ut ab hoc initio profectum vulnus, thoracis quoque visceri, quemadmodum ab illo, ventris quoque visceribus noxam intulerit. Quoniam autem id peculiare habet proposita Observatio, ut sauciatus ventriculus intra thoracem ascenderit per diaphragmatis vulnus; æquum est, ut super hac re, non rarissima quidem, ut nosti, sed tamen non creberrima, verba faciamus. Diaphragma ex nervea, id est tendinea, & ex carnea quæ illam cingit, parte constans, & foramine non uno ab natura pertusum, sic thoraci, & ventri interjectum est, ut fornicis instar in illius cavum se attollat, nusquam magis quam ad posteriora, declivis, tantoque id magis in homine: quamobrem Pechlinus (5) admonuit, in vulnere quod thoracis parietibus inflictum sit longius a posteriore parte dissitis, sanguinis, aut puris effusi exitum, nonmodo inflexione corporis ad vulnus, sed inspiratione quoque esse adjuvandum, nimirum, ut quanto magis diaphragma, tunc contractum, accedat ad planum, tanto minor declivitas sit ab humoribus superanda qui in decliviorem, profundioremque illam thoracis posteriorem partem defluxerint. Hujus autem ipsius Septi vulnera etsi ab Hippocrate (6) dicta sunt esse *lethalia*; ex voce tamen qua Hippocrates usus est Galenus (7) intelligenda esse, monuit, quæ magna sint, & profunda, non quæ parva, & superficie tenus inflicta, ne si *in parte* quidem *septi nervosa* sint; in hac enim ipsa non hæc, sed illa, scripsit, *non coalescere*. Certe autem in parte carnea sanatorum vulnerum plura afferri videbis exempla: ad quæ tria insuper vel ex uno Bosco (8) adjicias licet. In nervosa vero parte multo difficilius est paria exempla reperire. Attamen in historia ab Sennerti Socero adnotata, diaphragmate in nervosa parte transfosso, illud saltem leges, post bimestrem curationem ægrum *satis bene sibi habere fuisse visum* menses quinque, si quidem Sennertum ipsum (9), non Sepulchretum (10) inspicias, in quo manca in nonnullis eadem historia descripta est. Cæterum vel carneæ, nedum tendineæ, partis vulnera in septo Transverso plerumque, nec intra longum tempus, lethalia sunt. Non tamen quotiescunque per illud ventriculus, quemadmodum in Sennerti etiam casu, in thoracem trajectus est,

(1) n. 4. & 6.
(2) n. 3.
(3) n. 40.
(4) n. 41.
(5) Hist. Vuln. Thorac. art. 11.
(6) Sect. 6. Aph. 18.
(7) Comment. in cit. Aph.
(8) De Facult. Anat. Lect. 4.
(9) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 15.
(10) L. 3. S. 8. Obs. 27. §. 1.

id ſemper contigit per viam a ſauciante inſtrumento apertam. Nam; ut ovem prætermittam, in qua Peyerus (1) per tranſverſum hiatum, palmo majorem, in carnea ſuperiore diaphragmatis parte, ab immani diſtentione ventriculorum diſrupta, horum alterum e ventre compulſum intra thoracem invenit; certe loca ſunt in diaphragmate, per quæ diductis carneis fibris; & cedentibus membranis, ventriculus, aut inteſtini pars aliqua, aut alterius viſceris e ventre poteſt in thoracem tranſire. Sic (præter œſophagi viam, de qua poſt dicetur) qua nervus alter Intercoſtalis traducitur; illac poſt vehementiſſimos inteſtinorum dolores, Coli aliquam, omenti vero, & pancreatis majorem partem tranſmiſſam referri video a Platnero (2). Sic etiam anterius inter fibras a xiphoide cartilagine venientes, & proximas ſolet intervallum eſſe, per quod ſimile quidpiam poſſe contingere, imo contigiſſe in Agricola, ſuſpicabar, in quo Romæ vidiſſe Leprottum, audiveram per mediam anteriorem diaphragmatis partem de Colo inteſtino tantum in thoracem admiſſum, quantum, ſi extenderetur, ſpithamam æquaret. Sed cum poſtea ab iis qui ſecuerant, accepiſſem, neque illud inteſtinum, neque foramen, cujus erat diameter duorum pollicum tranſverſorum, per quod ſubibat illud, & exibat, indicium ullum prægreſſæ violentiæ, aut morbi oſtendiſſe, & hominem decrepita ætate ex manifeſta intra calvariam læſione mortuum; credere malui, ſic a primordiis rem ſe habuiſſe, non ſecus ac Chauvetus (3) credidit in militaris Tribuni Legato, in cujus ſiniſtro thoracis cavo præter ventriculum, & lienis dimidium, pars quoque memorati inteſtini inerat, non per idem tamen foramen redeuntis per quod ſubibat, ſed per alterum, quorum foraminum oræ cartilagineæ arcte ad tranſeuntia per ſe viſcera adhærebant. Neque aliam in aliis duobus ſententiam fuiſſe, videbis, Riverii (4), Bartholini (5), & Clauderi (6), ſi totum quidem Bartholini locum ab initio uſque legeris, quod initium in Sepulchreto præteritum eſt. De uno eodemque ipſe, & Clauderus verba faciunt, ſed plura hic de vivente, ille de mortuo commemorat. Summa eſt, ventriculum, omentum, parum pancreatis, majorem Coli inteſtini partem in ſiniſtra thoracis cavea delituiſſe, quæ Coli pars, una cum Duodeno, per idem exibat per quod ingrediebatur, amplum, nerveoque circulo circumſcriptum, foramen in ſubjecto, quod totum erat carnoſum, diaphragmate peculiariter apertum. Juvenis vero alter, ab Riverio deſcriptus, ventriculum dumtaxat in thorace habuit, ſed a dextris, quæ thoracis pars, cum pulmone careret, ſic ab ortu rem fuiſſe, ſignificabat. Qua autem via per ſeptum Tranſverſum prodiret Duodenum inteſtinum, Riverius ſiluit. Illa non ſiluit, Juvenem toto vitæ decurſu ſpirandi difficultate non fuiſſe *valde* oppreſſum: ſic enim in Sepulchreto quoque ſcribendum fuerat; & vehementiſſimos a ſumpto antimonio vomendi conatus omnino irritos fuiſſe, impedito, ut Riverius putabat, ventriculo a coſtarum ambitu. Juvenis autem de quo Clauderus, & Bartholinus, libera ſemper, ſi ſubitaneum, & cito evaneſcens aſthma excipias, uſus fuerat reſpiratione: & inter vomitus propemodum infinitos eſt mortuus, tametſi ventriculus fortiſſimis aliquot vinculis ad diaphragma, eamque viciniam alligatus qua committebatur cum gula, parte reliqua ſurſum converſa ferme ad claviculas perveniebat, totum quaſi occupans, cui erat incluſus thoracis cavum. Quæ ſymptomata infantem vexarent bimeſtrem, ab ipſo ortu male ſe habentem, in quo Carolus Holtius inteſtina ferme omnia cum meſenterio intra thoracem invenit traducta per foramen a natura formatum in diaphragmate a latere ſiniſtro foraminis gulæ, ex Lipſ. Actis Eruditorum (7) cognoſces. A natura

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 4. Obſ. 100.
(2) Diſp. de Hydrocel. not. φ, ad §. 2.
(3) Hiſt. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1729. Obſ. Anat. 2.
(4) Sepulchr. Obſ. 27. cit. §. 2. cum Schol.
(5) Ibid. §. 3.
(6) Obſ. 12. in Addit. ad eand. Sect.
(7) A. 1702. M. Decembr.

quoque ipsa fissuram diaphragmatis factam esse, crediderim, per quam in fœtu ventriculum, lienem, partemque hepatis, Duodeni intestini, & omenti traductam vidit Cl. Stehelinus (1) in thoracis caveam sinistram; sic, inquam, crediderim, cum sinister pulmo uno dumtaxat ex lobo constaret, dexteroque esset triplo minor. Sciens prætereo quæ viscera ventris in thorace aliorum fœtuum, quippe prorsus monstrosorum, suilli unius, humanorum duorum conspexerint Anonymus quidam (2), Lemeryus (3); Vernoyus (4), & diaphragma fere omnes perforatum. Susceptus enim sermo postulat, ut ad ea corpora quibus non prima conformatio, sed morbi vis, & vulnera præsertim, ventriculum, aut viscus aliud aliquod traduxerint in thoracem, revertamur.

12. Littrii (5) Observatio difficilem respirationem, & crebros, sed irritos, vomendi conatus in cane fuisse indicat, cujus ventriculus thoracem per idem foramen subierat per quod gula egreditur. Neque enim sic a natura fuisse, docebant duo, alterum gulæ ipsius longitudo (ab aliis non adnotata) nimirum tanta, ut mox ventriculum in naturalem sedem reducenti minime obstaret: alterum magna fissura in quam fuerat id foramen diaphragmatis amplificatum, per quod gula eadem transire solet, tunc autem Duodenum intestinum transibat, quæ fissura cicatricem a longo, ut videbatur, tempore jam duxerat. Sic autem fissum diaphragma Littrius fuisse, credebat, a violentissima aliqua sive gulæ convulsione, ventriculum sursum trahente; sive contractione diaphragmatis, simul, & musculorum Abdominis, quam ventriculus, tunc forte solidioribus, ut in cane, alimentis plenus, adjuvisset. Ego autem cum ex superioribus plura, tum hæc præsertim ex Littrio censui a me tibi esse commemoranda, ut comparans, intelligere facilius possis; rectene alii alia vomitus instrumenta proponere consueverint, tum ubi ventriculus in thorace sit, a primordiis positus, an vi morbi compulsus fuerit, tum denique; ut alia post attingenda hic omittam; quibus agentibus causis eo compellatur. Nam quod visum est summo ætate hac nostro Viro, quanta vis sit qua musculi Abdominis in exspiratione sursum urgeant ventris viscera, hinc posse æstimari quod exiguum septo Transverso inflictum vulnus dilatent adeo, ut illac ventriculus in thoracem transeat; nempe intelligis, explicationis Littrii fortasse oblitum, quem effectum partim iis musculis, partim ei septo magna vi deorsum contracto, præsertim dum convulsione, aut conatu, aliquo in cohibenda respiratione cum illis simul connititur, tribuere, ni fallor, decebat, illum omnem iis solis musculis tribuisse. Cæterum si vulnus eo forte incidat, ut foramen amplificet per quod œsophagus trajicitur, evidens est, ad eundem effectum inducendum satis esse minores vires. Eo autem vulnus in milite inciderat in quo Glandorpius (6) per eandem œsophagi viam ascendisse invenit sinistram ventriculi partem cum portione Duodeni, & Coli intestini: is vero ex dolore, & hæmorrhagia, syncope maxima cum respirationis interceptione, & singultu absumptus fuerat. Accidere etiam potest, ut minori vi opus sit nonnunquam, nempe in homine cui per se via illa œsophagi latior sit, quemadmodum fuisse a me visam in Sutore quodam, ad te scripsi (7). Est contra, cum vis requiritur aut diutius repetita, aut validissima, sive illa eadem via, sive alia superanda sit non satis per vulnus aperta. Repetita est dies octo in eo cui Henricus ab Heer (8) per *strictissimum* diaphragmatis vulnus irrepsisse in tho-

(1) Tentam. Medic. th. 3.
(2) Zodiac. Medic. Gall. A. 4. M. Febr. Obs. 14.
(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1724.
(4) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 3.
(5) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1706. Obs. Anat. 10.
(6) Sepulchr. S. hac 3. Obs. 21. §. 9.
(7) Epist. 37. n. 30.
(8) Sepulch. Obs. cit. §. 3.

racem vidit Tenuia inteſtina, ut qui non niſi nono tandem die ſymptomata eſt paſſus, id oſtendentia, intraque horas viginti quatuor necantia. Fortaſſe autem repetita eſt menſes quinque in Studioſo illo de quo ſupra (1) ex Sennerto injecimus mentionem; illis enim exactis menſibus; male habere demum cœpit, proximis autem diebus poſt ſæpe iteratos vomitus, & peſſima ſigna mortuus eſt; ut quanquam indicium ſit, non parvam ventriculi partem ſeptem ante menſibus cum vulnus inflictum eſt, ſiniſtrum thoracis cavum ſubiiſſe, & cor in dexterum latus, ubi inventum eſt, compuliſſe; ibi enim ipſe *poſt acceptum vulnus jubebat obſervare pulſum cordis*; tamen *ventriculum totum*, omentumque, & pancreas *totum* non niſi poſtremo illo tempore illuc aſcendiſſe, eſt aliquis credendi locus. Eſtque etiam magis in eo militum Ductore, in quo, ſi Sepulchretum (2) inſpicias, paulo ante laudatum Henricum credas; ſi vero Pareum (3) unde eſt, legas, Guillemæum ſcias deprehendiſſe magnam Coli inteſtini partem in thoracem compulſam per vulnus, vix minimi digiti capax, carnem diaphragmatis transfodiens. Nam etſi inteſtinorum dolor ſub veſperam ingruere ſolebat; tamen octavo ſolum menſe ex quo vulnus acceptum fuerat, ad eam acerbitatem increvit, ut nullo proficiente auxilio, interimeret. Quod ſi forte non idem caſus eſt, quem ex Ballonio in Sepulchretum (4) videbis relatum; ut dolor is non niſi poſt annum ortus dicitur; ſic diuturniore impulſu opus fuiſſe videtur ad majorem illam Coli partem per diaphrama traducendam poſtquam minor *ſenſim*, ut Ballonius ipſe arbitratur, ſubierat. Certe autem Vir Cl. Fantonus in Scholio ad paternam Obſervationem XXIII. adoleſcentis; ante annum ſauciati, ventriculum in thoracis cavum intruſum per diaphragma, qua œſophagus tranſit, diſcerptum, non antea cenſet in illam perveniſſe, quam crebris ab inflicti vulneris tempore doloribus, & vehementibus vomitionibus contractus, & in diaphragma adactus, hoc tandem ſatis diſcerpere, & ſic viam ſibi dilatare valuerit. Optat vero id quod nos quoque in pluribus hujus generis Obſervationibus, ne illa quidem Valſalvæ prorſus excepta, ſubinde optavimus, ut quædam inſuper adnotata fuiſſent ad tranſmiſſi viſceris, aut ad tranſmittentis Septi conditiones attinentia: in hiſque nos ipſam ponimus tum viſceris; tum vulneris ſedem, ut in Cloſſæi hiſtoria (5) quæ partem quidem Coli inteſtini ſuperiorem, ventriculo proximam, ſpithamæ longitudine ſupra diaphragma hæſiſſe, oſtendit; ſed qua hoc parte fuerit pertuſum, illud vero utro thoracis cavo exceptum, non oſtendit. Quoniam autem hominem toto biennio nullam ex ſuo vulnere *in naturalibus*, *& vitalibus facultatibus* ſenſiſſe læſionem, ſcribit, donec colica paſſione prehenſus diem obiit; credibile fuiſſet, inteſtinis, quæ *tanquam folle inflata* reperta ſunt, impetum in vulnus facientibus, tum demum majori ſaltem parte illius Coli portionis tranſitum patefeciſſe, niſi *conſolidatum fuiſſe repertum* neſcio quid dicens, num de vulnerato nonnihil Colo, an diaphragmate intelligat, nos dubios relinqueret. Sed de repetita diutius vi ſatis: nunc validiſſimæ exempla adjiciamus.

13. Certum eſt, in prima omnium ventriculi intra thoracem contruſi Obſervationum, quæ a Pareo (6) habita eſt in Latomo, contrudentem vim fuiſſe validiſſimam. Nam per vulnus tendineæ partis diaphragmatis, vix pollicem latitudine æquans, illuc compulſus, triduo poſtquam illud inflictum fuerat, inventus eſt. Bartholinus (7) autem illic non ventriculum modo, ſed & partem aliorum viſcerum, & nominatim lienis, deprehendit Obſervatione, in pleriſque ejus ſimillima quam ex Valſalva propoſuimus. In utraque enim ſimul cum

---

(1) n. 11.
(3) Obſ. cit. §. 4.
(3) Oper. l. 9. c. 30.
(4) L. 3. S. 14. Obſ. 8. §. 8.
(5) Sepulchr. cit. Obſ. 8. §. 10.
(6) Sepulch. l. 4. S. hac 3. Obſ. 21. §. 7.
(7) Ibid. Obſ. 20. §. 2.

diaphragmate vulneratus ventriculus, & pulmo est, & mors contigit tertio die: ut tempore spectato, validissimam fuisse vim; appareat; tametsi in neutra sciamus, quæ diaphragmatis pars sauciata sit, neque in illa Bartholini angustum, an latum fuerit vulnus; nec, quod consequitur, quanta fuerit in diaphragmate resistentia a contrudentibus viribus superanda. Sed hæc in Schoberi (1) casu minime desideramus, qui eo violentior fuit, quod sine ullo vulnere gravissima cardialgia, creberrimis incredibilis copiæ nigricantis materiæ vomitibus, vomendique conatibus diluculo ortis, proxima nocte confectus Juvenis, intra thoracem ostendit cum omento, & intestino Duodeno, Jejuno; & Ilei parte ventriculum, ea materia, flatibusque adeo distentum, ut cor, & pulmones arcte comprimeret, illuc admissum per idem quo gula emittitur, foramen *maxime dilatatum & atonum.* Quod, si eorum memor es quæ supra (2) cum Littrio, & Fantono attigimus, fieri potuisse, non dubitabis. Inverso enim per evidentes convulsiones fibrarum œsophagi, ventriculi, & intestinorum motu, proclive est intelligere, ventriculum simul ab œsophago sursum raptum, simul (3) ab nondum valde infirmatis diaphragmatis carneis fascibus, foramen illud intercipientibus, repressa deorsum ex rapto ventriculo materia, inanem hunc fuisse traductum, eademque ratione intestina illa donec persistente, adauctaque vi inversi motus, materia ab inferioribus sursum usque, & usque acta, fasces illos vinceret, ventriculumque distenderet. En tibi viscerum, per septum Transversum in thoracem trajectorum exempla propemodum omnia quæ scribendi quidem hoc tempore erant in manibus, ut possis cum proposita Valsalvæ Observatione comparare: propemodum, inquam, omnia. Nam quod ex Valentino (4) proferre potuissem omenti, per foramen, in canis diaphragmate olim factum, in thoracem illapsi, & levius est, & sine sedis foraminis illius, & symptomatum mentione. Gravior est quidem, & hæc proponit, sed illam silet, quantum ex Actis possum Lipf. Eruditorum (5) colligere, Observatio Beckeri in quadrienni puero, cujus ventriculus, lien, & jecur in sinistro erant thoracis cavo, a biennio, ut puto; nam biennium vitæ primum satis commode traduxerat. Nec vero huc attinet, ut quidam videntur credere, Caroli Pisonis *de morb. a sero Sect. 2. part. 2. c. 7.* Observatio de immani renis alterius tumore. Si enim illa est, ut opinor, quæ citato Pisonis cap. VII. sub numero extat XLVI; ab renis tumore Septum quidem proponit sursum compulsum; sed non perforatum, Perforaverat autem erodendo pancreatis ingens cancrosus tumor, suique partem intra sinistrum thoracis cavum conjecerat in Hertodi Observatione, alio loco in Sepulchretum (6) relata. Verum, ut suspicionem seponas meam, quam tibi alias (7) super ea Observatione significavi, satis superque in illa habes aliarum causarum, per quas prægressa, & repentinam mortem explices. Tandem cum Epistolam hanc recenserem, in Dissertationem incidens quæ inter Chirurgicas a Præcl. Hallero collectas est LXIX. in ea ut nulla exempla deesse ex iis quæ commemoravi, sic nonnulla esse, animadverti, quæ aut propter libros quibus carebam, aut propter linguam qua scripti sunt, inspicere non potueram. Tu in ea leges, in primisque illud puellæ Argentoratensis (8) cujus describuntur & symptomata, & vulnus, quo potissimum intra non multas horas confecta est, in tendinea parte septi Transversi, qua lienis, & ventriculi portio thoracem subierant, & cor dextrorsum compulerant.

---

(1) Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Append. n. 12. c. 1.
(2) n. 12.
(3) c. 2. §. 18.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obf. 124.
(5) A. 1706. M. April.
(6) L. 3. S. 22. Obf. 40.
(7) Epist. 40. n. 27.
(8) §. 4.

Porro quatuor alia, ut videntur, exempla legi quidem apud Blancardum (1), sciebam. At si cum iis conferas quæ a me supra allata sunt, eadem revera esse, ac totidem ex ipsis, continuo agnosces; quamvis mutatis, non sine stomacho ferenda, transformatione Studioso illo apud Sennertum, in Revaliensem dumtaxat quendam (2); Filio D. Rat apud Riverium, in Militem (3); Latomo apud Pareum, in Fabri cujusdam Famulum (4); & Militum Ductore apud eundem, in Famulum cujusdam Centurionis (5). Quæ duæ novissimæ mutationes cum vel in ipso initio libri sui a Blancardo positæ sint; mirum non est, quod multis candidis sincerisque Viris, ex se alios priusquam aliter deprehendant, æstimantibus, & propterea nihil tale suspicantibus, in hisque Bohnio (6) fucum fecerint, ut simul cum duabus modo indicatis apud Pareum Observationibus, Blancardi primam, & secundam, quasi non ex illis effictas, laudaverit.

Sed a vulneribus abdominis ad alia ipsius ictuum, compressionum, concussionum exempla e Valsalvæ schedis exscribenda transeamus.

14. Viri annorum triginta quinque abdomen equi calce percutitur: unde vis doloribus, & vomitu correptus, in S. Mariæ de Vita Nosocomium excipitur. Ibi perstantibus doloribus cum sensu ingentis ponderis in ventris imo, summaque spirandi difficultate, moritur.

Cadaver, a Valsalva, & Petro Molinellio dissectum, etsi nullam in Abdominis musculis, percusso loco respondentibus, contusionem ostendit; tamen, Ventre aperto, magnam videndam exhibuit copiam sanguinis effusi, qui corrumpi jam cœperat. Rupta erant sanguifera vasa quæ per omentum ducuntur; huic autem subjectum intestinum Ileum quasi in transversum omnino discissum.

In Thorace pulmones ingenti affecti inflammatione & polyposa non mediocris concretio in dextero cordis ventriculo.

15. Salvo abdomine, quod percussioni primum occurit, conclusas sub ipso Partes disrumpi, novum non est. Sic Tulpius (7) bis, sic Fontanus, (8), sic Crassius (9), sic Raygerus (10) lienem viderunt disruptum, tres primi a baculi ictu, ultimus ab allisione: quibus historiis, in Sepulchreto propositis, addas licet alias quoque, ut quæ in Commentariis extat Imp. Sc. Petropolitanæ Academiæ (11), & quæ apud Cel. Heisterum (12). Utraque enim, illa a pugno, hæc ab equi calce ejusdem visceris disruptionem, eandemque ex eo immanem effusionem sanguinis in ventrem ostendit. Ab simili equi ictu in duobus aliis idem accidisse, ex Commercio Litterario (13) cognosces. Idemque in totidem, sed baculo percussis; compertum retulerat Bohnius (14). Nec desunt alia ejusdemmodi exempla, ab ictibus cujusquemodi, & inter hos a lapsu, quæ Jo. Petrus Albrechtus (15), Gotth. Budæus (16), Lucas Schrockius (17), Hieronymus Laubius (18), Joannes Storchius (19) adnotarunt. Quod si alia præterea cupis; duo leges apud Hoffmannum (20), & ubi quæras totidem, laudatum indicabit Commercium

---

(1) Anat. Pract. Ration.
(2) Cent. 2. Obs. 9.
(3) Cent. 1. Obs. 70.
(4) Ibid. Obs. 2.
(5) Ibid. Obs. 1.
(6) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
(7) Sepulchr. S. hac 3. Obs. 29. §. 9. vel potius 8.
(8) Ibid. §. 11.
(9) Ibid. in Addit. Obs. 31.
(10) Ibid. Obs. 30.
(11) Tom. 1. in Obs. Anat.
(12) Instit. Chir. P. 1. l. 1. c. 15. not. ad n. 6.
(13) A. 1736. Hebd. 16. n. 4. & A. 1740. Hebd. 21. n. 1.
(14) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
(15) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 6.
(16) Earund. Cent. 1. & 2. Obs. 108.
(17) In Schol. ad eand. Obs.
(18) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 21.
(19) Commerc. Litter. An. 1731. Specim. 36. n. 2.
(20) Medic. Rat. Tom. 3. S. 1. c. 7. §. 34.

(1), ubi vero quædam alia insuper, monstrabit Platnerus (2): quem jure scripsisse, intelligis, ex violenta abdominis compressione inclusa *viscera rumpi, laceratique ita, ut effuso omni sanguine, cita mors sequatur. In liene* autem *hoc frequentius evenire, observationibus compertum esse.* Nec mirum, si mollem ejus structuram, tenui conclusam tunica, attendas. Quod si morbi vi mollior fiat, & tardigradi sanguinis copia infra costarum munimentum extendatur, tanto facilius disrumpitur, & tanto plus sanguinis, citiusque effundit, eoque celeriorem affert interitum. Imo in Comite quodam (3) cum tumidus, & quasi *pultaceus* esset factus; per se ruptum, & repentinæ mortis causam fuisse, constat. Sed in renibus quanto structura compactior, tanto justior admirandi causa est, cum in citata Laubii Observatione legimus, ob externam ex casu ab alto compressionem non modo *lienem ad rupturam usque contusum*, sed etiam *in dorso renis sinistri foramen, duorum digitorum capax*, fuisse deprehensum, aut apud Mauchartum (4), *baculi teretis, non acuti, validissimam ac pernicissimam impulsionem ad abdomen, citra ullam continui solutionem, sed tamen ex opposito crepantis hinc lethaliter medii renis* fuisse causam. Et quoniam in sermonem incidi de visceribus urinæ inservientibus; fac perlegas Theod. Zuingeri (5) Observationem accurate signa, & anatomen exhibentem Juvenis qui noctu ab arboris prominentem ramum forte hypogastrium allidens, nullum quidem exterius læsionis indicium, at disruptionem vesicæ retulit, urina tunc plenæ. Verum ne quid aliis contingat visceribus, prorsus omittamus; supra laudatus Heisterus (6) præter illam quam ante indicavimus, duas protulit Observationes, alteram ventris viscerum quæ graviter contusa, & lacerata reperta sunt a vehementioribus, quantumvis tenuioris, bacilli ictibus; alteram in qua jecur medium omnino disruptum a vi extrinsecus illata deprehendit, tametsi exterius nulla omnino conspiceretur læsio. Disrupti quoque jecinoris exemplum tibi indicabit Platnerus (7), alterumque Commercium Litterarium (8): unde (9); tertium insuper habebis viri ab equo in regione hepatis graviter percussi, ut costæ imæ frangerentur, & visceris illius pars gibba fissuris finderetur compluribus, non ita profundis, ut opinor, cum venter non sanguine, sed multa lympha cruenta repletus fuerit, æger vero non ante quartum interierit diem; ut ad memoriam revocet historiam illam Hippocratis (10): *Puer a mulo percussus ventrem, & hepar, mortuus est quarta die*; quanquam hic puer, ut vides, ad ventriculum quoque percussus fuit, & longe alia habuit symptomata, quæ omnia attendens gravis Interpres Vallesius (11), ob acutissimam viscerum illorum inflammationem, non ob disruptionem, sanguinisque effusionem, puerum mortuum esse, censuit. Certe si magna sanguinis fuisset effusio, & ratio, & Lanzoni (12) Observatio ostendunt, citissimam futuram fuisse mortem. Qui enim pugno ad jecur violenter percussus, *extraversationem sanguinis* in ventre habuit, & *rupturam vasorum in hepate*, is *mox* ab ictu *in terram prolapsus, misere expiravit.* Huc etiam septennis pueri spectaret historia (13), quem supinum adeo presserant equi currum trahentes, ut ex rupto a dextris, & lacerato jecinore sanguis in totam ventris, exterius illæsi, caveam effusus fuerit: nisi mortis quam statim obierat, aliæ simul tum in thorace, tum in cervice deprehensæ

(1) A. 1738. Hebd. 32. n. 1. ad Part. 4. & 5.
(2) Inst. Chir. §. 717. not. *a.*
(3) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 125.
(4) Differt. de Mydriasi, §. 22.
(5) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 30.
(6) not. cit.
(7) not. cit.
(8) An. 1738. Hebd. 32. n. 1. ad Part. 5.
(9) A. 1734. Hebd. 35. n. 3.
(10) Epid. l. 5. n. 17.
(11) Comment. in hanc hist. quæ ipsi 38.
(12) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 6.
(13) Commerc. Litter. A. 1740. Hebd. 52. n. 3.

essent

essent causæ. Sed ut propius denique ad Valsalvæ Observationem accedamus, quæ ab ictu rupta sanguifera omenti vasa, Ileumque intestinum proposuit; eadem vasa in fœmina, a milite percussa, & postquam totus venter sanguine effuso repletus erat, subito mortua, eadem, inquam, vasa disrupta indicarunt sanguinei grumuli inter omenti folia conclusi, quemadmodum in Commentariis leges Petropolitanis, paulo ante laudatis (1), ubi quidem *in rarissima hacce læsione illud forte in considerationem trahendum esse* dicitur; *quod præter naturæ institutum, omentum fundo uteri connatum esset*; id tamen Valsalvæ Observatio minime necessarium esse, ostendit. Quod vero ad intestinum attinet equi calce perruptum, conferre cum hac poteris Observationem Krameri (2) in rhedario ab eadem causa, sed neque eodem tempore, neque ab eadem tantum interna læsione mortuo; nisi forte Ilei intesti ruptionem tribuendam potius gangrænæ intestinorum, suspiceris, quemadmodum cum Helwichio (3) tribuendus ille certe est Coli, & Ilei Sphacelo jam affectorum, hiatus in adolescente animadversus diebus non ita paucis extincto postquam herus ventrem baculo graviter percusserat. Sed vel sine his, habes in Sepulchreto (4) non modo intestinum Jejunum a violentissimis pedum insultibus in lumbos, dorsumque prostrati hominis disruptum, sed & Ileum, & Colon ob vehementissimam abdominis ad arboris truncum allisionem in altero (5), quamvis integro in utroque abdomine, non uno loco perforata. Noli autem mirari, quod mulieris, aliis a me Litteris (6) tibi descriptæ, cum fuisset baculo abdomen percussum, & symptomatibus insecutis gravissimis, ipsa de hujus dolore tantummodo quereretur, nihil tamen læsum: nedum ruptum, in ejus ventre deprehensum fuerit. Neque enim omnes ictus eadem vehementia infliguntur, neque omnibus intestina æque disruptioni opportuna sunt tum a natura, quemadmodum cervos Aristoteles quidem scripsit (7) *intestinum tam tenue, imbecilleque habere, ut etiamsi leviter percusseris, possit rumpi, cute adhuc integra*; tum a repletione. Et certe utrique eorum quorum modo historias ex Sepulchreto indicavimus, summe tunc repleta, & distenta præter solitum fuisse intestina a nimio potu, ex earum, & Scholii insuper ad primam additi lectione cognosces. Tu igitur siquando præter ictuum abdominis vehementiam, intestinorum a quacunque causa distentionem fuisse tunc, scias gravissima autem, & peculiaria accedant symptomata; quid intus fieri potuerit, etiamsi nullam in cute læsionem videas, suspicaberis, &, si nihil aliud poteris, at certe suspicionem tuam iis quorum intererit caute indicabis. Imo etsi neque illa distentio fuerit, neque statim adsint illa symptomata, noli sine omni timore esse, ne quidpiam forte latentis mali sensim crescat, ejusque indicia de improviso universa erumpant. Sapienter Plancus ad M. Tullium (8): *non possum non exhorrescere, si quid intra cutem subest vulneris, quod prius nocere potest, quam sciri, curarique possit.* Legesis Observationem Lospichleri (9), & vera a me dici, intelliges. Viro enim qui ante annos plurimos cum equo corruens, vehementem passus erat *ephippii in stomachum compressionem*, eamque neglexerat, quid tandem lethalis morbi circa ventriculi fundum obortum sit, videbis. Ab ejusmodi autem ictibus etiam in aliis visceribus scirrhos nasci; neque ita raro, scite monuit Platnerus (10), mala, ut nosti, quæ sensim oriuntur, & crescunt, quanquam ab initio ipso nonnunquam accidit, ut indicia acceptæ læsionis se prodant, nec ad finem usque, lente quantumvis, pergere desinant,

(1) Tom. cit. ibid.
(2) Commerc. cit. A. 1741. Hebd. 26. n. 2.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 120.
(4) In Addit. ad hanc S. Obs. 25.
(5) L. 3. S. 14. Obs. 47.
(6) Epist. 49. n. 6.
(7) Hist. Animal. l. 6. c. 29. in fin.
(8) Inter Epist. ad Familiar. l. 6. Epist. 18.
(9) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 151.
(10) Instit. cit. §. 718.

ut Juveni contigit quem Ill. descripsit Hallerus (1), ab ebriis compotoribus *calce ad abdomen percusso.*

16. Puero novenni, sub currum cadenti, rota super ventrem acta, mortem in hunc modum attulit. Dolor quidem ventris non magnus erat; sed pulsus vix percipiebatur, extrema valde frigebant, æger vix unquam quiescebat, alterno fere motu ex uno se in alterum latus convertens. Denique hora una, aut altera ab rotæ pressione exacta, convulsivis ingruentibus motibus, intra horæ quadrantem decessit. Abdomine, quod valde tensum erat, dissecto, effusus in ventrem fluidus sanguis, & intestina aere turgentia conspiciuntur; Jecinoris pars dextera qua costas spectat, ad trium unciarum Bononiensium tractum alte erat lacerata. In Thorace pulmones ab omni undique nexu liberi, sanique inventi sunt, nisi quod a tergo erant leviter inflammati. Ventriculi cordis fluidum, spumosumque sanguinem continebant.

17. Duas, Sepulchretum versans, Observationes reperies, quarum altera (2) vacuæ quadrigæ, altera autem (3) rhedæ benè onustæ traductas rotas super ventrem proponit. Et est quidem pondus varium prementis corporis attendendum; at simul varia pressi hominis, sive ætatem spectes, sive compressam ventris sedem, resistentia: Erat illorum qui ibi describuntur, primus annos natus circiter triginta, alter aliquanto plures. Primi hypogastrium paulo supra pubem, alterius hypochondrium dexterum pressum fuerat. Illius, intra horas mortui triginta sex, nec sine motibus convulsivis, sub integra cute; cæterisque abdominis integumentis perforatum inventum est Ileum intestinum, idque eo facilius, quod, ut in ebrio, fuerit distentum. Alterius vero qui diutius vitam traxit, sub integris costis spuriis integrum jecur deprehenderunt, & nihil eorum quæ in cavea ventris sunt, ruptum; sed magnum tantummodo abscessum inter Abdominis musculos, & peritonæum. Novennis autem erat puer in quo laceratum jecur Valsalva invenit, & pueri quoque tres illi erant, quorum supra (4) ex Cl. Heistero mentionem facientes, viscus aliquod, & in tertio jecur ipsum medium omnino disruptum a vi extrisecus abdomini illata, cute quantumvis integra, fuisse diximus. Et puer adhuc erat is qui ebrius e plaustro delapsus, axique, & rota posteriore currus eversi, & transeuntis graviter pressus, & decima post hora mortuus, præter intestina hic illic valde contusa, & livida, pylorum, hepar, venam Portarum, & renem dexterum, lienemque præterea habuit per medium prorsus rupta, mirante Preussio (5), qui fieri potuisset, ut post tot, tantasque læsiones, & immanem mox sanguinis, quo ventrem plenum invenit, effusionem, tot horas viveret, tum illud etiam, nusquam cutem, ne in abdomine quidem, fuisse ruptam, nisi hanc quippe mollem, & quæ facilæ extendi possit, & mollia subjecta viscera habentem, forte dicamus, cedere ita potuisse, ut illæsa permaneret; viscera autem illa in posteriorem ventris parietem qua maxima ex parte est osseus & ad firmissimum subjectum solum violentius adacta, & compulsa, cum cedere propterea non possent, necessario esse fissa. Et videtur sane corporis integumentis naturalibus illud interdum accedere quod vestibus, ab ictu nonnunquam illæsis, cum subjectum ipsis corpus sauciatur. Sic a spectatæ fidei Collega audivi, mulieris uterum gerentis abdomen cum a bove cornu impetitum esset, quamvis vestimentis nec perforatis, nec ruptis, ita fuisse discissum, ut conspici posset uterus, ibique hernia post curationem, sedulo ab se adhibitam, remaneret. Ipse autem in altero Collega nostro, Cœnobii hujus celeberrimi St. Justinæ Abbate, dum viveret, meritissimo, vulnus vidi super posteriore sinistri ossis sincipitis parte

(1) Opusc. Pathol. Obs. 25.

(2) In Addit. ad hanc S. Obs. 27. cum Schol.

(3) L. 3. S. 17. Obs. 19.

(4) n. 15.

(5) Eph. N.C. Dec. 3. A. 5. & 16. Obs. 228.

recens ad cicatricem perductum, quod ante quindecim illos dies casu inflictum fuerat ab decidente angulato bilibli lapide, neque pileum, neque cucullum, neque intimum ex laneo panno pileolum, quibus omnibus opertum erat caput, scindente, aut perforante, naturalia autem, iis subjecta, integumenta sic vulnerante, ut multus continuo sanguis efflueret. Atque hæc de ictibus, aut compressionibus ventris scripta sunt. Quarum alterutris, an utrisque, an etiam concussioni vehementissimæ tribuendum sit quod in proxima refertur historia, ipse existimabis. Eam Valsalva & narravit mihi, & in Schedis reliquit.

18. STRUCTOR annorum circiter sex & triginta, ex alto ædificio in fimum cadens stupidus remanet. Nulla exterior læsio apparet. Abdomen paulo post tumet, ac tenditur. Pulsus adeo est exiguus, ut vix percipiatur. Intra duodecimam horam interit, VENTRE aperto, causa unde tumerat, inventa est, sanguis effusus. In nonnullis ejus caveæ membranis sugillatio animadvertebatur. Quo tamen ex rupto vase effluxisset sanguis, difficile erat deprehendere. Verum conjicere licebat ex ramo venæ Cavæ propterea quod hæc omnino erat inanita.

19. Et sane in altero qui lapsus ex alto fuerat sanguinem multum in ventris caveam ex fracta vena Cava effusum Jacobus Sylvius, ut in Sepulchreto quoque (1) habes, olim conspexit. Quid vero in Virginis ventre, quæ ab alto ceciderat, Valsalva invenerit, alias (2) a me tibi scriptum est. Nunc quæ ad lumbos, eamque viciniam vulnera, ictusve descripta reliquerit, videamus.

20. VIR anno proximus quadragesimo, duobus *sclopeti* globis ad hunc modum transverberatur. Ingressi sunt globi ad latus dexterum secundæ, & tertiæ lumborum vertebræ; uno dumtaxat sibi aperto foramine: exierunt duplicato foramine, majori uno, minori altero, ex abdominis medio, duobus circiter transversis digitis supra umbilicum. Vulneratus ad locum non longe dissitum se confert, ubi a Chirurgo remedia adhibentur. Hinc de vehementi dolore queritur: erecta cervice, nec sine anhelitu, spirare cogitur: non semel vomit: lotium, sed incassum, reddere conatur: pulsus fit sensim parvus, & debilis: tandem loquens adhuc; & sana mente, cum aerem hianti ore aliquoties attraxisset; qui certus vicinæ mortis est prodromus; nona ab accepto vulnere hora decedit.

CADAVERIS universum dorsum aliquot post mortem horis livere incipit. Postridie mane non modo livor creverat; sed insuper totum caput deforme factum erat, oculusque dexter valde intumuerat. Vulneris labra ad putredinem utraque ex parte inclinabant. In Ventre stagnabat effusus sanguis. Ileum intestinum tribus in locis omnino erat laceratum; Colon autem ubi ventriculo subjicitur, dimidia ex parte suæ latitudinis vulneratum, omnia intestina rubebant. Cum vulnus paulo infra Emulgentem venam dexteram ventris cavum subiret prope sedem ureteris; dubitatum est, hunc fuisse laceratum. Sed cum intolerandus fœtor properare cogeret; res satis non potuit explorari. Dubitatum quoque est, *sclopeti* globos veneno infectos fuisse.

21. Hic quæri inter cætera a te posset, quomodo cum duo essent globi, tribus locis ileum intestinum lacerassent? nisi animadverteres, gyros hujus intestini esse ejusmodi, ut parte ejus aliqua parti alteri anteposita, intestinum bis occurrerit in via quam globorum alter tenuit.

22. VIR annorum quadraginta, plumbeis fragmentis inæqualibus, *sclopeto* emissis in eo corporis positu sauciatus est, ut ad natem sinistram, qua fragmenta illa ingressa erant, tria essent foramina, ad lumbarem autem regionem, qua prope infimam costam egressa fuerant, duo foramina conspicerentur. Circa quinctum diem urina supprimitur: nec semel æger queritur de spasmodico ad supremum marginem ossis ilium dolore adeo ut ex improviso totum corpus con-

(1) Sect. hac 3. Obs. 28. §. 6.   (2) Epist. 40. n. 9.

cutiatur: præ dolore externum Chirurgi medentis tactum ferre vix potest. Augetur dolor in dies, ut vehementior, & continua fiat convulsio, præsertim circa guttur, & os. Mens tamen est sana. Tandem die obit decimo tertio. VULNERE per dissectionem perlustrato, nullum plumbeum fragmentum ad interiora pervenisse, fit manifestum. Unum tamen, diverso ab aliis, itinere, comminutum iverat supremum marginem ossis ilium, qua musculorum tendines annexi sunt. Cæterum in Ventre læsio nulla, si quandam excipias quasi sugillationem intestinorum, & omenti præsertim. Cerebrum vero sanum omnino fuit: ut ne seri quidem ullum vestigium ostenderit.

23. Hic, opinor, vir ille alter fuit quem supra (1) visum esse a Valsalva, adnotavi, ex comminutione mortuum marginis ossis ilium, cum ex ea absumptum alterum proposuissem vulnere ejusdem generis, sed frustulis plumbeis non sic a tergo jaculatis. Propius ad eam quam modo exscripsi, Harderi accedit Observatio, quæ utinam dissectionem haberet adjunctam. Extat in Sepulchreto (2), exhibetque hominem *Sclopeti* globulo *pone nates* ictum, superiora versus inter musculos & tendines qui ad dorsum pertinent, progrediente: quo ex vulnere ortam denique stranguriam primum videbis, mox convulsionem ad guttur, & os, quæ deinde ad artus, & universum tandem corpus propagata, ægrum sustulit.

24. Post vulnera ictus sequuntur, lumbis, & interjecta his Spina excepti. Quibus de ictibus has duas accipe Valsalvæ Observationes.

25. VIR quinquaginta annos natus, dum pronus forte ambulat, ligno ex alto cadente gravissime percutitur ad tres inferiores lumborum vertebras. Semianimis concidit: & in S. Mariæ de Vita Nosocomium illatus, quarta ab ictu hora interit. LUMBI, & speciatim musculorum Longissimi dorsi, & Sacrolumbi communia principia a contusione sanguine coagulato infarta reperiuntur. Intra ictas vertebras erat sanguinis grumosi non multum; inclusa tamen Medulla omnino illæsa videbatur. Illæsa quoque omnia viscera. In arteriis dumtaxat; quæ in denatis alioquin solent parum sanguinis continere; tantum hujus, & coagulati quidem inventum est, ut eo prorsus repletæ essent, præsertim ad præcordia, ubi is multo magis concreverat.

26. VIR alter, annum jam agens quadragesimum sextum, cadente ligno a tergo percutitur. Inde in cruribus movendi facultas omnino perit, sentiendi remanet. Alvi recrementa præter voluntatem, lotium catheteris dumtaxat ope redditur, quod sub morbi finem, naturali exuto colore, aquam referebat in qua caro recens lota est. In percussa lumborum parte vix dolor percipiebatur. Ita paulatim deficientem mors sustulit die decimo quarto. CADAVERIS externa membra laxa erant, & facile mobilia. Ventre aperto, intestina plurimis in locis non levi infecta nigredine reperta sunt, qua læsas partes spectabant. Namque eadem nigredo per totam iliacam, & lumbarem regionem extendebatur, ut sanguis in earum partium interstitiis concretus quodammodo appareret. Lien quoque dimidia ex parte præter modum livebat. Denique, ut morbi signa præmonstraverant, fracta vertebra lumbaris inventa est, nonnullis osseis fragmentis ex ea conspicuis. In Thorace pulmones maculis quibusdam nigris distincti, a tergo autem, sinister præsertim in parte inferiore, nonnihil inflammati. Uterque cordis ventriculus polyposam habuit concretionem; sed dexter majorem: hæc Pulmonarem subibat arteriam.

Cæterum sanguis in omni fere parte fluidus fuit.

27. Has duas historias si conferas inter se; facile miraberis, illum cujus vertebræ fuisse fractæ non dicuntur, intra horas quatuor; hunc vero cujus una

(1) n. 5.

(2) In Additam. ad S. hanc 3. Obs. 32.

certe vertebra fracta dicitur, non nisi decimo quarto die esse mortuum. An quia vertebra hæc non modo una fuit; sed fortasse omnium infima; illæ vero tres erant? At illæ quoque tres erant inferiores: corpus autem ipsum medullæ Spinalis ad tertiam lumborum vertebram scis profecto non pervenire; non videtur autem a paulo pluribus concussis Equinæ, ut vocitant, Caudæ nervis, quorum certe nullus superioribus prospicit partibus, tantum discrimen repetendum. Idemque dicam, si discrimen forte inde repetas quod intra vertebras illas tres aliquid erat effusi sanguinis, cujus nulla intra hanc unam fit mentio. Equidem eorum quæ læsas vertebras, Spinalemque ipsam medullam consequuntur, discrimina sæpe video non faciles habere explicatus. Mitto quas in Sepulchreto habes, Rumleri (1), & Fontani (2) in casu ab alto Observationes. Nam etsi illa similia, imo graviora profert quam secunda Valsalvæ, symptomata, mortemque die septimo; non constat tamen, quæ, & quot vertebræ, & quatenus læsæ fuerint: Fontani autem Observatio cum vertebras quinque dorsi luxatas proponat, nec solum symptomata ejusmodi non commemoret, sed vitam ad longum tempus productam indicet; dubitationibus eorum obnoxia est qui vertebrarum luxationes, ut alias (3) indicabimus, non agnoscunt. Meeckrenii igitur historiam ibidem (4) relege in qua *sclopeti* globus inter duas lumborum vertebras perveniens, his vertebris fractis, & Spinalem medullam premendo nec ea quæ diximus, symptomata, nec mortem attulit, nisi post hebdomadam duodecimam, imo, ut apud Auctorem est, decimam quartam. Et ne forte dicas cum Hornio (5), globum ad extimum adhæsisse integumentum Spinalis medullæ, ut ipsam premere non potuerit; huc adde Bohnii (6) Observationem, qui globulo perforatam in Centurione non solum vidit lumborum Spinam, sed & *simul funis medullaris medietatem sinistram, ita tamen ut nec dextra omnino intacta maneret*, gravibus quidem consecutis symptomatibus, at vita nihilominus ad octavum, an nonum diem producta. Verum ne postea forte dicas, inter secundam & tertiam (& multo minus, ut in Meeckrenii historia, tertiam inter & quartam) lumborum vertebram subeuntem globulum, non ipsum Medullæ corpus, sed Equinam dumtaxat Caudam vulnerare potuisse; utraque hac historia seposita; lege potius, quæ alibi in Sepulchreto (7) extat, Plateri Observationem. Hac Virgo proponitur, cui intra vertebram dorsi octavam, aut nonam *sclopeti* globus Spinalem medullam disruperat, & movendi, sentiendique facultatem a medio deorsum statim ademerat, ad vigesimum tamen usque diem vita protracta. Quin perpende in Reg. Sc. Academiæ Parisiensis Historia (8) quid Cuvilliersius de milite referat, cujus duodecimam dorsi vertebram, inclusumque ipsum Medullæ corpus ensis mucro, duos pollices longus, non modo trajecerat, sed ibidem semper hæserat, cum tamen dolores quidem acerbos, sed nullam usquam resolutionem quoad vixit; vixit autem ad menses; attulerit. Cum his nunc confer quam in Sepulchreto (9) habes, Marcelli Lucii Observationem. Hominem leges intra horas circiter triginta mortuum, cui *sclopeti* globus a dextra parte, quatuor digitis sub regione renum ingressus, transibat per medium Spinalis medullæ, per sinistram partem egrediens. Certe hic globus non Medullæ corpus, sed Equinam Caudam trajecerat. Qua igitur ratione tanto citius quam in illis, quibus ipsum Medullæ corpus trajectum fuerat, mortem attulit, eandemque tamen multo tardiorem quam primo illi Valsalvæ Viro in quo illa ipsa Cauda non solum

(1) Sect. hac 3. Obs. 29. §. 7.
(2) Ibid. Obs. 28. §. 1.
(3) Epist. 56. n. 35.
(4) In Additam. Obs. 4. cum Schol.
(5) In Schol. modo cit.
(6) De Renunc. Vuln. S. 1. prope fin.
(7) L. 1. S. 15. Obs. 26.
(8) Ad A. 1743. in Obs. Anat. 11.
(9) Sect. hac 3. Obs. 26. §. 2.

non trajecta erat, sed illæsa omnino videbatur? Nimirum difficile, ut dixi, hæc possunt discrimina explicari. Si tamen conjecturis, non undique fortasse improbandis, est locus; duæ videri possunt fuisse causæ, cur eum Valsalvæ Virum tam cita mors abripuerit. Ut enim pronus incedebat cum ruens ab alto lignum tres eas vertebras percussit; tanto has vehementius concussas crediderim, quanto ictum minus ex obliquo excepere, prop択tereaque disruptis sanguiferis vasis plus sanguinis fortasse, quam ibi apparuit, effluxisse, inde videlicet in concidente ac supino homine mox in cæteras vertebras dilapsum ad Medullæ corpus, non aliter propemodum atque a Verneyo (1) fieri creditum est in quibusdam quasi apoplexiæ generibus postquam in horum aliquo profluere sanguinem vidit non e cranio, sed ex vertebrarum tubo. Compressa enim *ea parte, unde nervi oriuntur plurimi, qui nervi Intercostalis ramis præbent originem, partium interiorum motum cessasse*, existimavit. Cessasse autem in nostro casu tanto facilius, putaverim, quanto magis sanguis (quæ altera meæ conjecturæ causa est) promoventibus ipsum organis resistebat ea crassitie, sive ea æquo minori fluiditate ob quam adeo concretus in arteriis, multoque etiam magis circa præcordia repertus est.

28. Ad Artuum tandem Ictus attinet Valsalvæ insequens Observatio: quæ simul quanti sint faciendæ extremorum læsiones ostendit, simul a faucium convulsione instantes toto corpore lethales convulsiones sæpe in vulneribus indicari, confirmat.

29. VIRO annorum triginta quinque prægrandi lapide extremum percussum est pedis sinistri. Pars contusa, nisi tangeretur, non dolebat. E medio autem præcipue digiti pollicis, ubi tangendo vehemens dolor excitabatur, nullam purulentam emittebat materiam, nec ullo pacto, laceratas tendinum fibras separabat. Homo in omnibus se bene habebat, idque fatebatur, & sua munia alacriter obibat. Verum sexto die ex improviso tensivis doloribus, diraque ad fauces convulsione prehenditur. Sequitur posteà ingens toto corpore convulsivus motus, & hunc mors octavo die. CAPITE dissecto, nihil præter naturam deprehenditur; si paululum serosæ materiæ excipias stagnantis in cerebri ventriculis.

30. Nunc aliquot nostras Vulnerum, aut Ictuum earundem quæ hactenus dictæ sunt, Partium Observationes, eodem servato ordine, subjiciamus.

31. VIR ab inflicto in hypogastrium vulnere ad latus dexterum Lineæ Albæ, vomitionibus conflictatus, humilibus, infirmisque pulsibus, nec sine quibusdam convulsivis motibus, nulla tamen animi defectione, obiit intra diem tertium in hoc Nosocomio ante extremum Novembrem A. 1742. ABDOMINE; quod tumidum non erat, diducto, sanguinem effusum concretum, Ileum autem intestinum qua vulneri respondebat, transverberatum offendimus.

32. Etsi in judicio de vulnerum, intestinis vel Tenuibus inflictorum, lethalitate cautus prudensque Medicus negligere illa non debeat quæ docte, & sapienter super argumento hoc scripsit Abrahamus Vaterus (2); tamen nimis verum esse plerumque experimur quod post Hippocratem (3) tradidit Celsus (4), *servari non posse cui aut jejunum, aut tenuius intestinum vulneratum sit*. Huc Fabricius noster ab Aquapendente (5) hæc addidit: *sic vulneratos observavi habere pulsus admodum exiles, & frequentissimos, morique primo aut altero die; unde si tales videritis pulsus, semper dubitate de tenuibus intestinis vulneratis*. Quantum mihi in

---

(1) Apud du Hamel Hist. R. Sc. Acad. l. 3. S. 5. c. 2. n. 1.

(2) Disp. inscr. Vulnerum in Intest. Lethalitas.

(3) S. 6. Aph. 18.

(4) De Medic. l. 5. c. 26. S. 2.

(5) Pentateuch. l. 2. c. 34. in fin.

quodam observare contigit, cui vulnus in umbilicali regione impositum sua ipsum sede Jejunum intestinum sauciatum esse, indicabat; verum de pulsibus, & verum item de mortis die Fabricius scripsit: quanquam cum secare non licuerit; tribuendumne id esset intestini illius dumtaxat, an mesenterii quoque, & vasorum vulneri, unde sanguis effluxisset, pro certo scire non potui. Nempe dissectionibus standum est. Hæ autem ut quæ sauciata intestina fuerint, pro certo ostendunt, sic faciunt, ut alium in aliis, neque ita raro, vitæ inde terminum fuisse, nimirum pro varia corporum dispositione, variisque adjunctis, intelligamus. Si in hac III. Sepulchreti Sectione Observationem perlegeris XXV. exempla huc spectantia pleraque complectentem; videbis, Ilei intestini vulnera modo intra horas duodeviginti (1), modo intra dies tres (2), modo intra quatuor (3) mortem attulisse; Coli vero alias intra dies totidem (4), alias intra horas quatuor (5); imo cuidam intestina tum Crassa, tum Tenuia multis vulneribus confossa, vitam abstulisse die quinto (6). Huc adde ex Hoyero (7) Duodeni intestini vulnus die quarto; ex Bohnio (8) Jejuni paucis post horis; ex eodem (9), ex Usenbenzio (10), ex Hallero (11) Ilei octavo die, quarto die, primo die fuisse lethale. Mihi vero ex ejusdem intestini vulnere haud aliud ac in proposito Viro tempus mortis jam ante contigerat adnotare, ut ex proxima cognosces historia.

33. Vir alter mortuus ibidem erat convulsus tertio die ex quo vulnus circa imam Epicolicam regionem dexteram cultro acceperat paulo ante finem Decembris A. 1726. Cadaveris hujus quasdam partes, & nominatim renes, quorum alter binis instructus erat ureteribus, toto itinere, ipsoque intra vesicam fine divisis, cum diligentius examinarem; quæ ad vulnus attinebant, adnotare non neglexi. Mesenterium haud procul a fine Ilei intestini pertusum fuerat, nullo quidem læso ejusmodi vase unde sanguinis copia effundi potuisset; ut neque effusa erat; peculiari attentione digna. Sed & illud intestinum sauciatum erat.

34. Hoc intestini vulnus obstitit quo minus eo in viro, in quo sanguinis effusio me dubium facere non poterat, Observationes confirmarem Friderici Ruyschii. Qui postquam in Thesauris Anatomicis (12) admonuerat, *per mesenterium nervos visibiles existere satis numerosos, quibus læsis graviora producuntur symptomata, doloresque immanes*, asseveravit in Adversariis (13), sæpenumero se vidisse homines post assiduos intolerabiles ventris cruciatus intra duos tresve dies mortuos, quorum nullam præter ipsum mesenterium alicujus momenti partem vulnere læsam, re accuratissime examinata, potuit invenire; tametsi mesenterii vulnera lethalia non pronunciaverint Auctores qui super his ad id tempus scripserant. Propius aliquanto ad Ruyschii Observationes accedit quæ ab spectatæ fidei Chirurgo sub initium A. 1724. paucis, postquam ipse habuerat, diebus ad hunc modum narrata est.

35. Alienigenæ Viro jam diu hic moranti, proindeque omnibus noto, vulnus inflictum fuerat acuto, ancipiti, & tenui ferro, oblique a sinistris abdomen sub ipsis costis perforante. Angustia, & obliquitas vulneris erant ejusmodi, ut non modo ex vulnere nihil exire; sed ne specillum quidem ulla ejus Chirurgi, aut Masierii ipsius diligentia admitti sinerent in ventris cavum; quo tamen ferrum pervenisse, hæc indicabant. Ab accepto vulnere ad quinctum usque diem, quo pulsibus deficientibus obiit; semper, si intervallum excipias horarum quin-

---

(1) §. 9.
(2) §. 15.
(3) §. 14.
(4) §. 13.
(5) §. 6.
(6) §. 12.
(7) Act. N. C. Tom. 3. Obs. 18.
(8) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
(9) Ibid.
(10) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 60.
(11) Disp. Anat. collectar. Tom. 7. in fin.
(12) I. Repos. 3. n. 13. not. 1.
(13) Dec. 2. c. 4.

que, idque semel, vomitu rejecit assumpta, & bilem. Ventris doloribus torquebatur. Alvus, nisi clysteribus soluta, nunquam reddidit quidquam. Sanguis autem etsi ter fuerat detractus, neque in his quæ post clysteres, aut cum illis quæ per vomitum exibant, apparuerat unquam; novissime tamen ante mortem ex ore, at simul e naribus, prodiit. ABDOMINE dissecto, sub intestinis, aere turgidis, non multum sanguinis effusi conspectum est, idque ad ventris inferiora. Vulnus autem Colon intestinum quatuor circiter infra lienem digitis inciderat quidem, sed superficie tenus. Inde vero, nullo alio læso intestino, ad mesenterium pervenerat. Quod propterea non modo saucium, sed & tumidum inventum est.

36. Etsi præter mesenterium, facies quoque exterior intestini hic erat saucia; facile tamen intelliges, hanc propius abfuisse ab Ruyschii Observationibus, nisi quod paulo diutius vita producta est, ubi cum Boerhaavio (1) animadverteris, *intestinorum* quoque *superficiem exteriorem verissimum mesenterium esse.* Cæterum cum a sauciato mesenterio mors accidit, neque hujus causam in majuscula quæpiam illius incisa vasa, ut in Cive oppidano quem Bohnius (2) secuit, conferre licet; in compunctos ejus nervos cum Ruyschio conferre poteris, majusculos tamen & ipsos: si enim minimorum quoque compunctio lethalis esset; nulla, opinor, extaret felix, brevisque, & sine gravibus symptomatibus transverberati ventris curatio, quam & nobis visam antea (3) scripsimus, & alii, inter quos Waldschmiedius (4) viderunt. Sed nos ense; Mauchartus (5) vero cum ventrem plumbeo globulo transverberatum conspexisset, vulnerato quincta ferme post hora intereunte, mortis autem citæ adeo causam inquireret, deprehenderetque, globulum, fundo ventriculi transfixo, *hinc per mesenterium inter colon, & ileum, utroque illæso, nec ruptis vasis mesaraicis, transiisse*: *parum* autem esse, animadverterat, *quod ex contentis ventriculi in abdomen descenderat, & nulla usquam* esse *gangrænæ vel incipientis indicia, aut ullam hæmorrhagiam lethalem*; potuisset a laceratis majusculis mesenterii nervis tam citi obitus causam repetere, nisi certior factus esset, *nullas convulsiones ante mortem, vomitus autem frequentes* fuisse: quanquam intimæ viscerum convulsiones fortasse adstantes latuerunt. Certe etsi vulnera fundo ventriculi inflicta intra breve tempus plerumque occidere, supra (6) a nobis, productis, indicatisque præsertim Observationibus, confirmatum vidisti, tam exiguo tamen spatio robustum, ac sanum virum interemisse, neque Mauchartus, ut apparet, credidit, neque alios facillime credituros esse, arbitramur.

Verum ad ea quæ ipsemet vidi, redeamus.

37. MOLITORI famulo unum supra viginti annos nato, sano, robusto, optimoque corporis habitu prædito, id accidit quod juvenibus audacibus, minacibusque, qualis ipse erat, sæpius solet, ut lethale vulnus acciperet. Inflictum hoc fuerat lanionis cultro in Epicolicam regionem sinistram. Ut tunc erat prima noctis vigilia, domum per se rediit. Mane in Nosocomium illatus, & a Medico, Chirurgoque curari cœptus est. Eo die levis febris fuit. Sed nocte proxima & vomuit, & ex convulsivis subsultibus semper tremuit. Sicque tremens postridie mane quadragesima circiter hora ab accepto vulnere mortuus est. CADAVER proximo die qui fuit XI. Kal. Februarias A. 1738. multisque insequentibus, nobis ad Anatomen quam in Gymnasio docere cœperamus, continuandam ex usu fuit. Abdominis musculi Obliqui, & Transversus in ea quam indicavi, regione pertusi erant vulnere duos ferme digitos admittente: interque illos aer

(1) Prælect. ad Instit. §. 816.
(2) De Renunc. Vuln. S. 2. c. 4.
(3) n. 7.
(4) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 70.
(5) Earund. Cent. 5. Obs. 33.
(6) n. 9.

subierat,

ſubierat, ut initium jam eſſet factum quaſi emphyſematis. Is aer e vulnerato, ut mox dicetur, Colo inteſtino in cavum ventris egreſſus, hunc diſtenderat. Neque aer ſolum ex illo prodierat inteſtino, verum etiam recrementa; ut cum in ventre humor eſſet effuſus ad libras duas; pars hujus maxima ex recrementis eſſet, minima ex ſanguine; nullum enim inſigne vas læſum fuerat. Scilicet culter, abdomine, ut dicebam, transfixo, oblique ſurſum, introrſumque perrexerat, & primum quidem ejus quod memoravi, inteſtini reſpondentem partem ſic inciderat, ut ſimul anterior, & poſterior ejus facies, & quæ a latere vertebras ſpectat, diſciſſæ, aeri, & recrementis exitum in ventrem darent. Inde autem rene, & diaphragmatis appendice illæſis, Quadratum lumborum muſculum transfixerat, ultraque hunc in commune illud Sacrolumbi, & Longiſſimi dorſi initium ſic penetraverat, ut de tendinibus ex hoc initio ad tranſverſos lumbarium vertebrarum proceſſus oblique aſcendentibus unum haud omnino, ſed, quod multo pejus haberi noſti, ex parte dumtaxat eſſet inciſus. Hinc igitur cauſam plerique fortaſſe præcipuam deduxiſſent quare convulſivis ſubſultibus confectus eſſet, præſertim cum ſauciatum inteſtinum ne ruberet quidem, aut liveret ad eam ipſam partem qua vulnus habebat. Ventriculi fundus, ab interiore facie inſpectus, tenuia vaſcula hic illic ad aliquod ſpatium oſtendebat ſanguine diſtenta. Cæterum jecur magnum erat, & in tranſverſum prælongum, ut in totum propemodum hypochondrium ſiniſtrum ſe extenderet. Lien quoque longior, & æquo major; ejus autem arteria non tenuior modo pro ea præſertim viſceris magnitudine, ſed & minimum tortuoſa. Nam minus tenuitatem miratus ſum, cum arteriæ Magnæ truncum ibi animadverterem, ut in thorace quoque, anguſtiorem proportione non ad corpus tantummodo, verum etiam ad venam ipſam Cavam, cujus in ſepto Tranſverſo foramen erat omnium maximum quæ videre meminiſſem. Thorace aperto, pulmones undique, id quod minus frequens in adultis hominibus eſſe, non ignoras, ſolutos quidem conſpexi; ſed Bronchialibus glandulis inſtructos juſto majoribus, ut una compreſſam nucem mediocrem ferme æquaret. In pericardio aqua erat flaveſcens, nec pauciſſima. Cor potius magnum, in eoque ſanguis, ut alibi, niger; ibi vero etiam ex parte aliqua grumoſus. Magna arteria ultra curvaturam ſulcos quaſi quoſdam interiore facie oſtendit ſecundum longitudinem ductos. Cætera quæ in hoc cadavere adnotavi, huc non attinent.

38. Etſi de Ventriculi, & Inteſtinorum, & plerorumque aliorum viſcerum quæ in ventre ſunt, Vulneribus plura ex Valſalva, & nobis, & aliis Obſervatoribus hac Epiſtola accepiſti; tamen alias ex his ultimis indicabimus hiſtorias, quas Sepulchreto, ſi velis, inſeras. Itaque ad Craſſorum inteſtinorum vulnera, Coli videlicet, ac Recti, Obſervationes ſpectant Harderi (1), & Bautzmanni (2). In hac eſt ſimul quod ad Diaphragma, in illa quod ad chyli, ſi recte intelligo, Receptaculum, certe autem quod ad Renem convulneratum pertineat. Cujus de vulnere Epiſtola quoque ſuperiore (3) mentio facta eſt. Nunc Laubii (4) addetur Obſervatio, eo ſpectabilior, quod culter per medium lienem ad renem ſiniſtrum pervenerat. Lienis autem erit altera ex Bernero (5). Porro ad Jecoris vulnera, præter exempla illa quæ extremis ſuperioribus Litteris (6) indicata ſunt, alia Bohnius (7) dabit, ad has vel magis attinentia. Nullius autem ex ventris viſceribus profunda vulnera certius, aut citius quam hujus, ſunt lethalia propter vaſorum tum multiplicitatem, tum quo magis ad diaphragma acceditur, craſ-

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obſ. 62.
(2) Ibid. Obſ. 234.
(3) n. 40.
(4) Eph. N. C. Cent. 10. Obſ. 8.
(5) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 69.
(6) n. 41.
(7) c. 4. ſupra ad n. 36. cit.

ſitudinem. Quamobrem ſcite Homerus (1) de Eurypylo lanceam jaculante, *pervaſit*, inquit, *hepar ſupter præcordia: ſtatim autem genua ſolvit*, & alibi (2) de Patroclo, *percuſſit ubi mentes finyunt circa prudens cor: cecidit autem*: quem ad locum ob verbum *fingunt* commentarii inſtar erit quod in libro habemus de Morbo Sacro (3). Et ne me hinc forte arbitreris ad Poetam præter Majorum conſuetudinem digredi; vide quæ ad illum de Ulyſſe, & Cyclope Homeri locum (4), *ubi mentes hepar habent*, Galenus (5) adnotaverit. *Vulneratam hanc venam*, Cavam nimirum, qua jecur, in cujus ſubſtantia defixa eſt, ad diaphragma alligat, *aut divulſam*, inquit, *acuta adeo ſequitur mors, ut cum Cyclopi, quanquam longe maximo, ſapientiſſimum Ulyſſem Poeta ſcriberet inſidiari, mortemque machinari, non in aliam corporis partem enſem impulſurum fuiſſe, finxerit, quam qua hepar phrenes continent: .... adeo certe huic loco confidebat, ut ſi vulnere affectus eſſet, ne temporis quidem momentum vivere ipſi eſſet permiſſurus*. Sed & Riolanus (6) Galenum laudat, quod hoc Homeri teſtimonium protulerit: quanquam memoria lapſus, quod uterque facturum fuiſſe Ulyſſem, ajunt, reapſe feciſſe, dicit. A ſauciata autem fellis Veſicula num æque celer, ac repentinus obitus neceſſario ſit expectandus, ſatis a me II. Epiſtola Anatomica (7) oſtenſum eſt, cum omnia quæ ad id uſque tempus producta dicebantur, non modo a vulnere, ſed a quacunque cauſa illius ruptionis exempla perpendi. Unum dumtaxat, aut alterum ab illo tempore additum legiſſe memini, quorum alterum inſpicere poteris apud Ampliſſ. Swietenium (8). Veſiculæ quidem vulneri, biliſque in ventris cavum effuſioni quæ ſtatim, & quæ deinde ſucceſſerint non levia, videbis; attamen non ante diei ſeptimi initium mortem obtigiſſe. Hæc autem in altero exemplo quod protulit Cl. Tacconus (9), minime accidit; ſed mulier cui abſceſſus hepatis, cum peritonæo connatus, cyſtim ruperat, prorſus convaluit. Quin Bohnio (10) adſtipulari in eo video Cl. Kaltſchmidtium (11), quod ſine cyſtis bile vita poſſit diutius protrahi: imo cenſere, eam bilem, intra abdomen effuſam, præſentaneum per ſe non afferre periculum. Contra nulli dubitationi obnoxium eſt, ſi Veſica altera, id eſt urinaria, ita vulneretur, ut lotium intra ventris cavum ejiciatur; graviſſimas (ut etiam cum ſauciati ſunt ureteres) lethaleſque demum hinc eſſe noxas. Neque enim ſemper urina omnis per vulnus exit, ut in Ruyſchii (12), Bohnii (13) Martini (14) Obſervationibus, donec incipiat per urethram excerni, per quam primo tempore nulla poterat. Sane interdum vulnus non ex adverſo, ſe a tergo veſicæ infligitur, ut in tertia quæ ab laudato Bohnio (15) producitur, hiſtoria, in qua pertuſum erat veſicæ latus, itemque ut in ea ancilla de qua Alex. Camerarius (16), trajecto per mediam uteri ſubſtantiam indeque per veſicam pariter mediam plumbeo globulo. Itaque ad Uterum tandem pervenimus, cujus ſauciati, præter hoc ipſum exemplum, alia reperies, in gravidis præſertim, in quibus certe quanto facilius vulneribus patet, tanto periculoſius vulneratur. Eſt inter Diſputationes Chirurgicas ab Hallero collectas CXXXI. in qua (17) nonnullas huc ſpectantes legere poteris Obſervationes. Quodcunque autem viſcus ſauciatum eſt, etſi indicia habeat ſua, illudque in primis quod

---

(1) Iliad. l. 11.
(2) Iliad. l. 16.
(3) n. 18.
(4) Odyſſ. l. 9.
(5) De Uſu Part. l. 4. c. 14.
(6) Anthropogr. l. 1. c. 2.
(7) n. 96.
(8) Comm. in Boerh. Aph. §. 312.
(9) De raris quibuſd. Hepat. &c. Obſerv.
(10) c. 4. cit.
(11) Diſſert. de Vuln. Hepat. §. 48.
(12) Cent. Obſ. Anat. Chir. 75.
(13) c. 4. cit.
(14) Commerc. Litter. A. 1731. Spec. 41. n. 3.
(15) c. 4. cit.
(16) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 160. verſ. fin.
(17) c. 1. §. 15.

ex Anatome ſuppetit, propriæ ſedis; cavendum eſt tamen, nequando ab hoc ipſo decipiamur, immemores varietatum quæ non raro occurrunt, velut in utero in alterum latus inclinato, aut in Colo præſertim intestino a transverſa illa ſede quam ſuperius habere ſolet, deorſum magis, minuſve inflexo, aut in jecinore, de quo ſi non his ad te Epiſtolis, at in I. Anatomicarum (1) quid aliter in aliis viderim, indicavi, ut in Adverſariis etiam II. (2) ubi & de ventriculo quid in quibuſdam ſuſpicari oporteat, non reticui. Sed ut viſcera ſingula eoſdem ſemper fines ſervarent; nonne ut altius exſpirationis tempore diaphragma eſt, humilius cum inſpiramus, ita jecur præſertim, & ventriculus illud ſequuntur, eoque magis deſcendunt, cum valentius inſpiramus, cum ſtamus, cum ab inedia ut inania ſunt viſcera jecur ſuffulcientia, ita huic fulcrum quaſi deeſt, ejus deſcenſui obſtans, ſicut alia ad te Epiſtola (3) ſcripſimus, de non unius tum Veterum, tum Recentiorum ſententia: quibus addas inſuper Cel. Viros Winslowium (4), & Swietenium (5), qui Cl. Garengeoti Obſervatione id confirmari, non dubitat, in jecinore hominis, cum ita ſe haberet, inferius vulnerato. Hæc igitur omnia, aliaque ejuſmodi attendere oportet: tum ſiqua dubitatio eſt; cum frequentioris ſedis notitia, alia ex actione, & munere cujuſque viſceris, & ex eorum quæ continent, natura deprompta indicia ſunt conjungenda.

Ad eundem modum ſanguifera vulnerata vaſa ſuo ſe produnt ſanguine, multo, ſi majora ſint, neque exitui e ventre quidquam obſtet, profuſo; plurimo, ſi maxima, ut puta ſi Aorta, aut vena Cava: quanquam citius vita deſinit, quam ſpatii ſatis detur ad dignoſcendum. Majoris arteriæ, id eſt Splenicæ, diſciſſæ Obſervationem habes ex Helwichio (6); Aortæ vero, illæſis antepoſitis inteſtinis, perforatæ ad ipſam in Iliacas diviſionem ex Dillenio (7). Sauciatæ autem venæ Cavæ ex Hildano (8), & Paawio (9) legere exempla potes in Sepulchreto, huic autem ex Bohnio (10) exemplum addere venæ Iliacæ Internæ, quo ipſe intelliges, quid nonnunquam obſtare ad tempus ſanguini poſſit, non ex ventre ſolum, ut modo dicebam, ſed ex ipſa vulnerata vena effluxuro. Nunc ut ad meas redeam Obſervationes ad Ventris Vulnera attinentes, cum earum ultima fuerit quam in juvene Molitoris famulo habui; jam quaſdam accipe quæ ad Ictus, & Compreſſiones ſpectant ejuſdem Ventris.

39. Molitor alter, ſed hic ſenex, in lapidem cadens, ipſum latus offenderat Epicolicæ regionis dexteræ. Quam ob cauſam, & quod tunc ſanguinem, quamvis paucum, tuſſiens expectorabat, in Noſocomium venerat. Quindecim amplius elapſis diebus, nulla interim ferme de re conqueſtus, & quaſi ob paupertatem, & infirmas etiamtum vires, ibi ſubſiſtens, interrogatus, ſibi alvum adſtrictam eſſe, dixit. Cum ea quæ ad ſolvendam per clyſterem immiſſa erant, nihilque præterea, reddiſſet, dolores autem in ventre jam eſſe, & hunc turgidum, & quaſi ut tympanitici tenſum nuper factum eſſe diceret; medicamentum quod Diatartarum vocant, mane datum eſt unciæ pondere. Nihil egit, niſi quod nocte proxima ſenex inſcius quid alvo ejeciſſet, ſanguinem in lectulo multum dejecit, & vomitu ſimul ea rejecit quæ cœnæ loco data fuerant. Mox animi deliquio, mox deinde morte correptus eſt, eadem nocte paulo ante extremum Novembrem A. 1743. Abdomen ut triduum circiter ante obitum, ſic trigeſi-

(1) n. 2. 11. & ſeqq.
(2) Animad. 2.
(3) 26. n. 25.
(4) Expoſ. Anat. tr. du bas-Ventre, n. 267. & ſeqq.
(5) Comm. in §. cit.
(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obſ. 120. ſub A. 1698.
(7) Dec. ead. A. 7. & 8. Obſ. 166.
(8) Sect. hac 3. Obſ. 25. §. 18.
(9) Ibid. §. 19.
(10) De Renunc. Vuln. Sect. 1.

ma ab hoc hora tumidum fuit; sed insuper exterius jam virens. Quo inciso, multa intus aqua, tametsi in pedibus nullum œdematis esset initium, deprehensa est. Hac exhausta, reliqua ob teterrimi odoris gravitatem sic relicta sunt horas aliquot. Quibus elapsis, ipsa quoque interior peritonæi facies jam viridis erat facta. Tunc quæ antea in oculos incurrerant, diligentius recognoscens, omentum vidi totum ad ventriculum retractum, & hunc quidem non distentum, distenta autem valde intestina Tenuia, Ileum præsertim, idque in ultimis spiris, ab incluso, ut videbatur, aere. Ejusdem Ilei finis, & Coli initium colore erant coccineo ad fuscum vergente, cum proximum Cæcum, & Vermiformis Appendicula, & Coli reliquum colore essent naturali; & tota hujus sinistra pars, Rectumque intestinum valde contracta. Ea vero musculorum Abdominis portio quæ Coli initio vicina fuerat, sugillata apparebat a facie interiore. Sed neque hæc, neque ea intestinorum pars quam colore fuisse, dixi, præter naturam, duri aliquid aut tumidi habebant. Interiorem faciem intestinorum examinare gravissimus odor prohibuit. Jecur pallidum, lien æquo major, mesaræi glandulæ non minutæ adeo fuerunt, ut pinguedinem diducere opus esset, ut in conspectum venirent. Thoracis utroque in cavo non minima copia inerat aquæ rubicundæ; in pericardio plus quam solet, sed neque multæ adeo, neque ita rubentis. Pulmo sinister aliqua ex parte nexus erat cum pleura, ipse tamen, & dexter sani. Cranio secto, & Crassiore meninge amota, sub Tenui nonnullis in locis animadversæ sunt aereæ paucæ bullulæ, tum species illa cujusdam quasi *gelatinæ* Vasa quæ per hanc meningem repunt, pleraque sanguine distenta; sed illa magis quæ per latera Septi Lucidi: quin etiam e medullari cerebri substantia inter secandum guttæ sanguinis existebant. Quæ tanto magis attendi, quanto minorem sanguinis copiam in ventris, & thoracis vasis majoribus animadverteram. Nihil aquæ in cerebri ventriculis, ipsumque satis firmum, cerebellum autem valde laxum, laxissimam Pinealem glandulam deprehendi, cum hæc, atque alia quæ hic memorare necesse non est, non serius inciderem quam ipso quarto a morte die.

40. Et hic quidem tardius ab ictu abdominis est mortuus, citissime autem alter in hac ipsa Urbe, sed circa annum, opinor, 1670. cum hic studiorum causa tunc esset Jacobus Sandri, quem Bononiæ inter meos Præceptores fuisse, alias tibi memoravi. Quod mihi is narrabat, totidem verbis accipe.

41. QUIDAM equi calce in umbilico ictus, illico, apoplectici instar, concidit mortuus. DISSECTUS nihil aliud præter naturam ostendit, nisi sugillationem, & nigredinem intestinorum, percusso loco respondentem.

42. Audienti hæc mihi adolescenti in mentem venit Hildani (1) Observatio, Juvenis a rescisso lumbilicali jecinoris vinculo mox cadentis, & citissime morientis. Postea vero cum ejus vinculi læsionibus neque rationem, neque plerosque Auctores multum tribuere, animadverterem; ea cogitatione seposita, in alteram incidi, ad quam Bohnii (2), & aliorum quos ipse laudat, Observationes, & quædam præterea Benivenii (3), videbantur excitare, ictuum videlicet abdominis homines prostrantium, & subito etiam extinguentium propter vehementissimam diaphragmatis, ut ille existimat, concussionem, & convulsionem, unde suffocatio, & asphyxia contingant. Attamen cum ictus de quibus ipse loquitur, non ad umbilicum, sed ad epigastrium spectent; ob hanc rem, aliasque nonnullas ego quidem assensum sustineo: arbitrium autem tuum esto.

43. Ad violentas abdominis Compressiones illa præ cæteris attineret quam Cisiarius pertulit ab rhedæ rota, per ventrem acta, unde gravissima incommoda,

(1) Cent. 1. Obs. 53.

(2) De Renunc. Vuln. S. 1. & 2. c. 3.

(3) De abdit. & c. morbor. causis, c. 110. in fin.

& maximum omnium quæ vidi, arteriæ Magnæ aneurysma provenere; nisi eam historiam Epistola ad te XL. (1) descripsissem. De Vulneribus autem, Ictibusve Lumborum, quo Observationes spectant Cl. Virorum Verdriesii (2), & Quelmaltzii (3), cum in præsentia nulla mihi ex meis in promptu sit, non una autem earum sit quæ ad Vulnera, Compressionesve Artuum spectant; ad has transibo.

44. Vir rusticus, non malo corporis habitu præditus, dum circa lignum operatur, plura ex hoc fragmenta palmæ dexteræ alte infigit, vulnere interstitio illi ferme respondente quod est inter metacarpi ossa, indici, medioque digito subjecta: nec nisi postquam convulsivis totius ejus artus motibus correptus est, Medico, Chirurgove se ostendit. Itaque octavo circiter ex quo vulnus sibi infixerat, die huc denique in Nosocomium defertur. Sanguis tunc primum e sinistro brachio mittitur, oleum e dulcibus amygdalis recens expressum datur, oleum resinæ terebinthinæ in vulnus infunditur, dexter artus, & Spina linimentis quæ adversus nervorum distentiones faciunt inunguntur, fragmenta ligni quædam e vulnere educuntur; sed incassum tum propter id quod mox dicetur, tum etiam quia mali tamdiu prorsus neglecti vis altiores radices egerat, totusque ille artus creberrimis convulsivis motibus sursum manifestissime retrahebatur. Igitur intra horam ex quo illuc delatus fuerat, quadragesimam vivendi finem fecit, cum ibi Discipulis structuram humani corporis in cadaveribus aliis ostenderem; ad extremum enim spectabat mensis November A. 1742; itaque hoc quoque usus sum. Nunc cætera, ut consuevi facere, prætermittam: eaque dumtaxat quæ ad vulnus, aut ad alia attinent minus secundum naturæ modum se habentia, commemorabo. Manus, & brachium non valde erant tumida. Vulnus orificio erat angusto, & ad circuli formam accedente; adeo autem profundum, ut per illud ossium quæ dixi, interstitium, ad manus dorsum propemodum perveniret, palmari tendinea expansione, & huic subjecto Adducente pollicem musculo, & Interosseis pertusis, nedum Lumbricali; tendinibus autem Flectentium secundum, & tertium digitorum illorum articulos, tum nervo secundum vulneris latus, ut vidi, pergente, facile, ut ex iis intelliges quæ continuo dicentur, insuper læsis. Dum enim vulnus ea libertate quæ Chirurgis in vivo permissa non fuisset, penitissime examinaremus; ligni fragmentum parallelopipedi forma, tenue quidem, sed longius transverso apice minimi digiti, dimidio autem minus latum, alte adeo abditum, atque ita intrusum, infixumque deprehendimus, ut non nisi vi illata iis quos diximus, Flectentium musculorum tendinibus, eximi sine difficultate potuerit. Eo igitur fragmento, dum subiit, illos tendines male habitos fuisse, intelligis, postea autem quam subierat, pus quod paucum, & ichoris fere simile e vulnere exibat, coercendo, acrius ob moram reddidisse, eoque aptius ad illos tendines, aut certe ad illum nervum, dum sensim, sensimque exstillaret, vellicandum. Erant venæ passim tum internæ, tum externæ fluido, atroque sanguine distentæ, quod Thoracem, & Collum, & Caput dissecantibus facile fuit animadvertere, indeque etiam proclivius fuit cognoscere, Cephalicam venam in sinistro artu non modo infra, verum etiam supra cubitum defuisse, nisi quod supra, levissima, tenuissimaque ejus adumbratio vix per accuratam attentamque dissectionem reperta est. Capite a vertebris abscisso, nihil aquæ ex harum tubo defluxit, nihilque item de ea fuit in cerebri ventriculis, in quibus Choroides plexus ex fusco ruberrimos conspexi, ut sanguifera passim quamplurima vascula in medullaris Cerebri substantiæ dissectione. Ipsum autem, & Cerebellum, & Medulla, & nervi justa erant firmitudine.

---

(1) n. 26. (2) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 86. (3) Differt. de Pingued. §. 17. in fin.

45. Dum has tibi describerem gravissimas, lethalesque convulsiones, quæ profundo manus vulneri successere, earum venit in mentem quæ post leve vulnusculum advenerunt digiti indicis, per se quidem non ita graves, sed graviores quam erant, visæ tum ob ea quæ adjuncta habebant, tum propter animalculum, a cujus morsu nihil ejusmodi expectabatur. Generosa inter Veronenses Virgo, annos sexdecim nata, cum haud secus ac illa civis sui Catulli (1) Lesbia, passerculum aleret quicum lusitaret, dum ex humero dextero, in quem forte insiluerat, auferre vellet sinistra manu, improba bestiola rostri ictu vehementiore digitum indicem simul momordit, & sauciavit in ipsa articuli primi, & secundi junctura a parte exteriore. Præter communia integumenta, nervei aliquid tum fuisse laceratum, idem indicavit digitus, qui continuo se flexit, ampliusque extendi, aut moveri non potuit: eoque minus mobilis factus est, cum mox in vulnusculo pus fieret, dolore aucto, & manu quoque contracta, & intumescente. Huc febricula accessit dierum aliquot. Quæ tamen, & omnia quæ dixi, cum manus, tum digiti mala celeri, & felici, ut videbatur, curatione sublata sunt. Sed vix hæc erant consecuti, cum ecce tibi ipso quartodecimo ex quo digitus sauciatus fuerat, die repentinus tremor a pedibus, mox a manibus coortus, indeque sensim per universum corpus propagatus, Virginem corripit, periculosam, longamque syncopem afferens: qua soluta, non propterea tremores quieverunt, sed cum gemitu, & aliquo interdum ululatu conjuncti, plures perstiterunt horas, donec apertis tandem oculis, & laxata quæ ad superiorem adstricta erat, inferiore maxilla ad se rediret, omnium quæ sibi contigissent, prorsus ignara. Brevi autem interjecta quiete, rursus eodem ordine omnia reverterunt, levius quidem, & multo brevius, sed crebro adeo vexantia, ut quotidie sexdecim, aut duodeviginti insultus numerarentur. Jamque sex dies ad hunc modum res perstiterant, cum per litteras, quæ hæc narrabant, consulti sumus pridie Kal. Sextiles A. 1743. Non perplacuit quidem nobis, Aphorismos Hippocratis (2) recolentibus, febrem eo in casu per corticem Peruvianum fuisse abactam, vulnusculum autem tam cito ad cicatricem perductum, recordantibus, Celso (3) visum esse secundum lectionem quam alias (4) retinendam ostendimus, *omnem fere morsum habere quoddam virus*, idemque ob gravissima symptomata quæ anseris quoque, & galli morsus excepere, Matthiam Tilingium (5), Jo. Georgium Sommerum (6), & ante hos Joannem Schenckium (7), hunc ex Baccii, illos ex propriis Observationibus censuisse. Attamen cum hos omnes morsus aut manibus, aut digito, quemadmodum in proposito casu, illatos fuisse, animadverteremus, partibus quæ aut quia tot tendinibus instructæ sunt, aut quæcunque alia sit verior causa, certe vel sine ulla virulenta infectione laceratæ, & contusæ magnis sæpe, & vehementibus malis obnoxiæ sint; ea respondimus, quæ sive insultus a citius occluso vulnusculo, sive hujus tantummodo occasione non aliam quam in hystericis, originem habuissent, quippe in Virgine sanguineo temperamento ad melancholicum inclinante, & succi plena, neque tamen pro humorum copia satis per uterum sanguinis singulis mensibus excernente, ea, inquam, respondimus quæ opportuna esse posse, credidimus. Sive autem eorum ope, sive ætatis, ac naturæ viribus ea omnia conquieverint, certe nullam postea iis de rebus querelam accepimus.

46. Lanarius cum Lanario, patruo, an avunculo, certe consanguineo, rixabatur. Multo mero epoto uterque calebat, ut III. Idus Novembris plerique

---

(1) Carm. 2. & 3.
(2) S. II. 26. & IV. 57.
(3) De Medic. l. 5. c. 27.
(4) In Cels. Epist. 1.
(5) Eph. N. C. Dec. 2. A. 2. Obs. 75.
(6) Dec. ead. A. 10. Obs. 82.
(7) Obs. Medic. l. 7. S. 1. Obs. 13. in fin.

plebejorum hic ſolent; erat enim is dies, A. 1745. Noctu denique a verbis ad arma ventum eſt. Primus forte cadit, quippe claudus artu dextero. Alter jacentis femur ſiniſtrum cultro vulnerat, atque adeo tranſverberat. Cultri enim mucro paulo ſupra genu a latere anteriore interno ſubiens, latere poſteriore externo prodierat. Ingens continuo per utrumque vulneris orificium fit ſanguinis effuſio, quæ, ut nox erat intempeſta, ab iis qui aderant, non modo inhiberi non potuit, ſed ne retardari quidem tantiſper, ut intra ſex ſeptemve horas virum, denique in Noſocomium illatum, non abſumeret. CADAVER macrum, ſed intra ſanitatis modum, ſtudiis erat noſtris opportunum, tempus autem anni haud importunum. Itaque Idibus, & diebus inſequentibus diligenter perſecuimus. Sed alia quæ adnotavimus, in alia Scripta, ipſius autem claudicationis perſpectam cauſam in alias Litteras (1) rejicimus. Nunc cætera adſcribemus. Et primum accurate adaperto vulnere, tantæ ſanguinis effuſionis cauſa in conſpectum ſe dedit. Cruralem enim arteriam, ad poplitem contendentem, ſociamque ejus venam, magna ex parte in tranſverſum inciſas deprehendimus. In Ventre porro omentum moderate pingue, a dextris erat ſiniſtriſque ad ventriculum retractum: hic vino plenus; nullum tamen chyliferum vaſculum per meſenterium, aut per inteſtina repens uſquam occurrit. Ex quibus Tenuia, uno excepto Duodeno, ex cinereo fuſca: Coli pars quæ in tranſverſum ducitur, tota, & partium utrinque proximarum portio, ferme ad digiti pollicis tenuitatem contracta. Fellis veſicula quoque contracta erat; idque non ſolum pauca, quæ inerat, bilis oſtendebat, ſed & fovea ad illam excipiendam in jecinore excavata, quæ, cum reſpondere latitudine debuiſſet, multo erat quam ipſa, latior. Renes grandiores, Lien parvus, & inſolita quadam figura, nec minus tamen quam illi, ſanus; niſi quod mihi inter diſſecandum paulo firmior viſus eſt, quam deberet. In Thorace pulmones, cætera ſani, adeo in ſe concidentes, vix ut ullos minori volumine vidiſſe meminerim; ſed dexter magis, ut qui ſumma tantum parte per laxam, nec valde latam membranam alligatus erat ad pleuram, cum ſiniſtri latus magna ex parte eſſet ad illam arctius annexum. Quod ſic concidiſſent, & colore tamen eſſent; ſi poſteriorem faciem, ut par eſt, excipias; ex cinereo albicante, cauſa erat exigua omnino copia ſanguinis, quam in vaſis quidem majoribus tum ventris, tum etiam thorace ſuperfuiſſe, animadvertimus; nam pulcherrimo alioquin erant colore muſculi. Sed & cor prorſus erat ſanguine vacuum, vix ut in auricula dextera parvulus eſſet grumus. Hic ad polypoſam concretionem vergebat; cum quidquid alibi reſtabat ſanguinis, eſſet fluidum.

47. Si ab impoſito vulnere peritus Chirurgus ſtatim adeſſe potuiſſet, & vinculo quod torcular vocitant, femur ſupra vulnus adſtringere; tandiu ſaltem hominem ſervaſſet, ut liceret de artu amputando cogitare. Nam tranſverſa tum arteriæ, tum venæ magna ex parte inciſio rationes curandi alias inutiles reddidiſſet, quæ prudenter a Cel. Heiſtero (2) non ſolum propoſitæ, ſed & feliciter in uſum tractæ ſunt, cum fere ibidem arteria hæc, at ſecundum longitudinem, eſſet vulnerata. Neque ejuſmodi inciſio cum tanta ſanguinis fluiditate conjuncta, poterat vel miſeram illam ſpem præbere, ut grumoſus ſanguis, quemadmodum in ejuſcemodi caſu ex Sepulchreto (3) intelliges vidiſſe Bartholinum, vulnus ad aliquot dies obturaret. Cæterum quo ad vulnera vaſorum attinet, in utriſlibet artubus curationem aut nullam, aut ſine amputatione admittentia, legeſis plures Obſervationes in libro *de Renunciatione Vulnerum Lethalium* (4) ab Joanne

(1) Epiſt. 56. n. 14.
(2) Diſſert. de Arter. Crural. Vulner. n. 6. & ſeqq.
(3) Sect. hac 3. Obſ. 26. §. 8.
(4) Sect. 1.

Bohnio productas; quem eximium sane Virum a me sæpe adeo in his Litteris esse laudatum, non miraberis, ubi vel exemplorum quæ proposui, numerum, vel de his perpetuum in Sepulchreto silentium animadverteris, vel demum noveris quid ejus memoriæ debeam, qui mihi, præter cætera, suis cum libris aliis, hunc ipsum quoque senex adolescenti benigne miserit.

48. Ad violentas Artus Inferioris Compressiones casus videtur attinere cujusdam Adolescentuli, qui in Nosocomio decessit S. Mariæ de Morte, dissectusque est, cum ego Bononia forte transirem inter initia mensis Junii A. 1709.

49. ADOLESCENTI annos nato ad duodeviginti plaustri rota super imum fere sinistrum calcaneum ducta, nullam aliam attulisse noxam videbatur, nisi quod communia avulserat integumenta. Dum levis ad speciem noxæ curatio feliciter procederet; ecce post dies aliquot collum, & dorsum rigida fiunt; ut quasi tetani quodam genere correptus, artus quidem movere posset, collum autem, dorsumque non posset. Huc illud accessit, ut per intervalla vehementissimis totius corporis tremoribus concuteretur. Quibus omnibus ad viginti, & amplius dies ad hunc modum, sana semper mente, persistentibus, cum lumbricum teretem vomuisset, crescente sensim stertore vivere desiit. PES, sub vesperam inspectus diei ejusdem quo erat mortuus, calcaneum ferme jam sanatum ostendit. Abdomine, quod turgidum erat, diducto, conspecta est pauca aqua effusa, intestina autem omnia, & ventriculus sana quidem, sed valde aere distenta. Intra Colon, propter Appendiculam Vermiformem, lumbricus teres mortuus. Thorax quoque in sinistro cavo paucam habuit aquam effusam, illius autem pulmonis posteriorem partem duram, & ex substantia hepaticæ simili. Concretiones polyposæ erant in vasis Magnis, & cordis ventriculis, in quorum dextero sanguis quoque cum aereis bullulis. Cranio resecto, in Laterali Sinu dextero Crassioris meningis sanguis concretus, in altero fluidus conspectus est, nec sine bullis etiam majusculis. Bullæ quoque plurimæ sub Tenui meninge, præsertim ad sinistrum cerebri anteriorem lobum. Aqua præterea sub eadem; cujus aquæ sapor nonnemini qui gustare voluit, visus esse nullus, aut certe vix levissime salsus. In ventriculis cerebri aqua non pauca. Nec pauca effluxit e vertebrarum tubo, præsertim cum lumbos, & os Sacrum attolli jussissem. Laxum cerebellum, firmum cerebrum: & quæ per hujus ventriculos repebant vasa sanguifera, plexusque Choroides minime albicabant.

50. Quod censuit Vallesius (1) super illo Hippocratis Adolescente qui cucurrerat per viam asperam, indeque *doluit calcaneum maxime inferna parte*, qua, & vicinia nigra facta, *dies* omnino *a cursu vixit viginti*, & quod item Augenius (2), cum de pluribus loqueretur, qui levi ex vulnere perierant, & nominatim de M. Sobrirantio *ex plaga in calcaneo admodum exigua inflicta, præter omnium spem decimaquarta mortuo*, nimirum ab levibus exterioribus ejusmodi causis nihil, nisi occasionem, a malo autem corporis apparatu, succorumque malignitate gravia symptomata, ipsamque adeo mortem oriri; idem facile videbitur tibi in hoc casu statuendum: idque eo magis, quod lumbrici, & tam cita aerearum bullarum ex sanguine, & humoribus evolutio accipi pro indiciis possunt pravæ horum dispositionis, sive, ut Majores loquebantur, putredinis. Equidem indicia ejusmodi non contemno, ab Hippocrate ipso (3) deducta, ubi *mori homines ab omnis generis vulneribus*, scripsit, & *nulla re gravibus*; tamen *neque hæc admirari oportere .... illud expendendo, quod .... corpora hominum plurimum differunt*. Præterea nec illud Valerii ignorare me, nosti, qui tibi alias (4) commemoraverim:

(1) Comment. in l. 5. Epidem. n. 47.
(2) Tom. 1. l. 9. Epist. Medic. 2. vel potius 3.
(3) Prædict. l. 2. n. 19. & 20. apud Marinell.
(4) Epist. 26. n. 14.

fine

ſine vitæ noſtræ variis & occultis cauſis expoſito, interdum immerentia ſupremi fati titulum occupare; cum magis in tempus mortis incidant, quam ipſa mortem accerſant. Denique in his ipſis Litteris (1) cum de vulnuſculo ſcriberem Virginis illius Veronenſis quod gravia ſunt conſecuta ſymptomata, quantum iſtiuſmodi indiciis tribuam, videre potuiſti. Attamen ſiquis forte in hoc, illoque caſu tum naturam partis ſpectet quam externa læſit injuria, tum genus ſymptomatum perpendat quæ acceſſerunt, convulſiones videlicet, unde eſſe potuerunt pleraque omnia non modo quæ in illa Virgine, ſed etiam quæ in hoc Adoleſcente acciderunt; conſtrictis enim hic illic vaſis, & lymphæ, ac ſanguinis motu diutius retardato, tum ſyncope, tum aquæ effuſiones, tum pulmonis inflammatio facile fiunt; ſiquis, inquam, hæc ſpectans, malit ab extrinſecus accedente cauſa aliquanto plus quam horum occaſionem repetere; non pertinaciter refragabor. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LV.

Sermo eſt de Ulceribus, & Sphacelo.

SECTIONIS quæ ſic inſcribitur, & libro hoc IV. Sepulchreti Quarta eſt, cum initium ducatur ab Achoribus, & Tinea; non ſatis apparet, cur non eadem comprehendantur illæ quoque Obſervationes Lepræ, & Pſoræ, & Tineæ ipſius, quarum alias demum invenies principio Sectionis XI. unam autem prope finem Sectionis XII. (2). Cauſa autem certe non fuit, ne prolixior æquo foret Sectio hæc IV; ſiquidem & illæ quæ alio rejiciuntur, Obſervationes paucæ ſunt, & brevis hæc Sectio eſt, præſertim ſi Scholia demas, & de Obſervationibus tredecim quæ ſub numero X. proponuntur, decem alibi jam antea productas, ex iiſque unam (3) bis poſitam hic fuiſſe, animadvertas. Quæ idcirco memorare volui, ne forte mireris, vix aliquas ſupereſſe nobis, nullam repetere volentibus, quas hac Epiſtola ſcribamus.

2. Ut enim ab Achoribus nos quoque, & a Scabie capiamus initium: ſi forte ſcire aves, quænam a Valſalva, aut a nobis reperta ſint in corporibus quæ his fuerant vitiis infecta; in Epiſtolis X. (4) XVI. (5) XXXVIII. (6) XLI. (7) in aliiſque facile invenies. Quæ relegens, velim animadvertas, iis ulcuſculis aut per ſe, aut per inunctiones quaſdam ſiccatis, Infantem ex convulſionibus, Virginem ex hydrope thoracis, & pericardii, Mulierem ex acuta febre, & tympanite, Juvenem ex urinæ ſuppreſſione periiſſe; mortis autem cauſam ex occluſione ulcuſculorum extitiſſe, quæ cum manantia, morbos arcerent, aut, quod in Infante, & Muliere manifeſtum erat, etiam tollerent; ſiccata, ſtimulantes quæ per ipſa antea ejiciebantur, particulas, noxiumque humorem in ſanguine cohibebant, effuſum mox in omnibus ferme aut inter maninges, aut in ventrem, aut in thoracem, quem ſubcœrulea aqua plenum in Virgine deprehendi. Incides etiam initio Epiſtolæ XVIII. (8) in Sutorem cujus erat corpus minuta ſcabie fœdum. Ibi autem fac tecum reputes, ſi quis hanc inunctione abigere forte voluiſſet, quanto magis, ſic cohibitis erodentibus corpuſculis, aucturus

(1) n. 45.
(2) In Additam. Obſ. 6.
(3) §. 6. & 8.
(4) n. 9.
(5) n. 34.
(6) n. 22.
(7) n. 4.
(8) n. 2.

fuisset vitia laxati, extenuatique parietis ventriculi cordis sinistri, & Magnæ, huic annexæ, luridæ intus, & inæqualis arteriæ: idque eo facilius credes, si quid ex represso herpete Trombellio (1) acciderit, nunc veniet in mentem. Porro cum Observationibus illis Valsalvæ, & nostris convenire videbis quæ initio IV. hujus Sepulchreti Sectionis proponuntur, altera (2) in bimulo Principe, cui cum achores prorsus evanuissent, cruenta aqua, pro illo corpusculo non pauca, inventa sub cranio est, altera (3) in fœmina quæ tinea lotionibus sanata, cerebri hemisphærium habuit putridum, & ichore citrino refertum. Ad quas, si velis, aliæ non deerunt quas addas, duæ præsertim, altera ex Schulzio (4), ostendens, quot, & quantæ viscerum labes exceperint gravem, humidam, diuturnam scabiem, remedio externo retropulsam, altera ex Lanzono (5), quæ monstrat vitia in cerebro, diaphragmate, jecinore inventa, cum acris tinea, & fœda scabies per inunctionem sublatæ essent.

3. Sed vel sine cadaverum dissectione quotus quisque Medicus est qui ex retropulsa scabie, aut achoribus interna, externave mala sæpe extitisse, non viderit? Meministi, Valsalvam (6) pro tumore consultum esse, qui seu vera ad genu exostosis esset, sive eam mentiretur, illi certe de qua loquimur, causæ successerat. Ab eademque causa quos externos, internosve morbos Gerbezius (7) viderit, in hisque malignas febres, quas, nec semel, Lanzonus (8), & lethales quidem, adnotavit, itemque ut asthma observaverit Dethardingius (9), Cummius (10) autem, ab ipso indicatus, apoplexiam, eorum inspectis Observationibus cognosces. Quamplurimas addere facillimum esset, si aut opus foret, aut non essem alias infra (11) commemoraturus. Quamobrem cum ipse quoque meas hic producere non paucas possem; duas, haud amplius, proferam, ambas uno mense Februario A. 1710. in Viris duobus, meis Generosis Civibus, habitas. Alteri manantia capitis ulcuscula, eorum prorsus similia quæ achores in infantibus vocamus, a frigidi nocturni aeris injuriis siccata erant, cum octo vix diebus exactis, maligna febri correptus est, vomitionibus, & denique singultu stipata, in qua etsi pulsus valde infimi erant, & præter ea quæ dixi, prava alia non deerant symptomata, ipse tamen bene semper sibi habere videbatur: ex eaque, frustra seniore ejus Medico, & me quoque diebus novissimis accersito, quæ opportuna viderentur, præstantibus, nono morbi interiit die. Alter persimili, si cutis erosionem, & crustas spectares, affectione laborans, quæ brachia primum, mox crura quoque, denique & partes nonnullas alias cruciabat, cum de consilio nescio cujus indusio usus esset, suffitione sulphuris medicato, cutis quidem morbum omnem propemodum abegerat, simul vero rheumaticis universi corporis doloribus prehensus fuerat cum febre conjunctis, qui non modo noctu quiescere, sed & interdiu se de latere in latus convertere prohibebant, quin vel linguam ipsam, & gulam afficere incipiebant. Occursum est a nobis cito, & diligenter. Sed tamen, nisi natura adjuvisset, retropulsam materiam partim ad cutem, partim ad intestina quo per se vergebat, expellendo, neque intra mensem solutos dolores, neque intra ver proximum persanatam cutem facile vidissemus, neque ægrum deinde sospitem ad extremam usque senectutem provectum. Verum nemini Medicorum, ut dixi, ejusmodi casus non occurre-

(1) Epist. 26. n. 39.
(2) Obs. 1. §. 1.
(3) Ibid. §. 2.
(4) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 231.
(5) Eph. eorund. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 113.
(6) Epist. 50. n. 13.
(7) Eph. cit. Dec. 3. A. 2. Obs. 167.
(8) Ejusd. Dec. A. 9. & 10. Obs. cit. 113. & Obs. 16.
(9) Append. ad Dec. 3. A. 5. & 6. n. 8. in Obs. Parallel. ad Obs. 58.
(10) Dec. 1. A. 1. Obs. 58.
(11) n. 7.

rint ex illo usque tempore quo primus omnium Hippocrates (1) Atheniensem illum memoravit, qui prurigine toto corpore vehementissime cruciatus, eaque cutis crassitudine, & aspectu, ut lepram referret, cum balneis calidis quæ in Melo sunt usus esset, *a pruritu quidem, & cutis crassitudine liberatus est, verum hydropicus factus, mortuus est.* Earum autem balnearum aquas fuisse sulphureas, Martianus (2) censebat, & certe Plinius (3) sulphur *nobilissimum in Melo insula*, Dioscorides (4) autem *plurimum gigni* tradiderunt.

4. Hæc, atque ea præsertim quæ de morbis commemoravi scabiem consecutis inunctionibus abactam, eo te facile adducent, ut ex me quæras, quid igitur sentiam de minutissimis animalculis, quæ ætate nostra cum animadvertissent perindustrii Viri, & unicam scabiei causam esse, docuissent, docuerunt quoque, prætermissa interna curatione, quocunque anni tempore, sulphureis, aliisve quæ ipsa interimerent, exterius adhibitis esse exterminanda; sic enim sublata causa, cito, & tuto scabiem evanescere, nullo incommodo, nedum morbo, insequente. Ego vero; ut ingenue, quemadmodum solitus sum, tecum loquar; primum admonebo, ne eruditis Viris plus tribuas, quam sibi sumunt. Nam quod ad inventum attinet, nihil facilius est, quam ostendere, animalcula illa vel multo antiquioribus, quam ipsi agnoscunt, fuisse jam nota. Non iis Scriptoribus dico quos ab nonnemine objectos esse video ex Daniele Sennerto (5), ubi de Vermibus Dorsi verba facit, & multo minus iis qui Venam, ut vocant, Medinensem olim memorarunt, post Veschium (6) a Wepfero quoque confirmatam, ut ex superiore III. Sepulchreti Sectione (7) intellexeris. Sed iis dico qui longe minora, & certe breviora animalcula, ejusmodi verbis memoravere quibus Abinzoar apud Joannem Langium (8). *Sunt* enim *Syrones*, inquit Abinzoar, *pedecelli, Arabibus assoabat dicti, qui subter cutem & ad manus, & crura serpunt: pustulas quoque aqua plenas sub cute, ubi delitescunt, excitant: qua dissecta, prorepunt animalcula tam parva, ut vix visu, quamvis perspicaci, ægre deprehendi possint.* Formam quoque ipsorum aliis antea fuisse microscopii auxilio non incognitam, cum Borelli Observationes indicant a Velschio (9) commemoratæ, secundum quas Sirones *testudinum effigies repræsentarunt*, tum præsertim Ettmülleri illa confirmat Sironum Observatio quæ Lipsæ I. Actor. Erudit. Volumine (10) proposita, præterquam alios nominat qui prius viderint, animalcula ipsa sic descripta exhibet, & delineata, ut descriptio, & pictura perfectiores quidem paucis post annis reddi potuerint, sed tanquam novæ prorsus in medium proferri non potuerint. Potuerunt quoque præclaris explicationibus plura illustrari quæ ad scabiei originem, multiplicationem, facilemque tum per contactum communicationem, tum per certa, exterius adhibita, remedia curationem, ad aliaque attinent de hoc genere. Sed dum curatio ista exterior, interiore omissa, commendatur, videtur his doctis Viris idem accidisse quod Helmontio (11) illam pariter laudanti, hanc improbanti. Helmontius enim etsi præter scabiem ab attactu, eam quoque agnosceret quæ sponte oriretur (12); tamen utriusque ut eandem indolem, sic idem semen, sive fermentum in cute dumtaxat statuebat. In qua una tanto magis hi hærere morbum omnem, constituunt, quod in illa una ista nidulantur animalcula, quæ si nulla in mundo essent, nullam quoque scabiem fore, asseverant, ut quæ nunquam corripiat quenquam, nisi aliunde nactum ista animalcula. Igi-

---

(1) Epid. l. 5. n. 4. apud Marinell.
(2) Annot. ad hunc Hippocr. locum.
(3) Nat. Hist. l. 35. c. 15.
(4) De Medic. Mat. l. 5. c. 83.
(5) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 24.
(6) Exercit. de Vena Medin.
(7) Ad Obs. 26. Schol. n. 5.
(8) L. 2. Epist. Medic. 42.
(9) Exercit. cit. c. 7.
(10) A. 1682. M. Septembr.
(11) Tract. 45. inscripto Scabies & cæt.
(12) Ibid. n. 11.

tur ex istiusmodi dogmatibus quid utrorumque Auctoribus partim veri, & utilis, partim minus veri, minusque tuti in curatione docere contigerit, videamus.

5. Medicus prudentissimus, idemque doctissimus Ballonius (1) cum super cutis affectionibus in dogmata quorundam incidisset cum illis consentientia de quibus modo dicebamus; ratione, experientia, & Hippocratis doctrina fretus, tria cutis affectionum genera caute inter se ita distinguenda esse, censuit, ut aliæ sint tanquam cutis ipsius morbi, aliæ tanquam interiorum partium abscessus, aliæ tanquam inter utrasque ambigentes. Neque signa per quæ singulas internoscamus, prætermisit: neque dubitavit, ubi cutis tantummodo morbi sint, *tunc in externum illud vitium incumbere oportere, non lacessitis per medicamenta purgantia partibus intestinis*. Quin huc facile pertinere, indicavit, *latas* illas Simonis *pustulas*, quem Hippocrates (2), *ubi ad ignem inungeretur*, *aut calida lavaretur*, *opem sensisse*, scripsit; *vomitum* autem *non profuisse*. In primis vero ad propositum facit quod ad verba illa Ballonii adnotatum leges (3): *Dum quis cum scabioso concumbit*, & *cutis inficitur*, *malum hoc vere cutaceum est*, & *superficiaria curatio esse debet*. Vides igitur, quid veri, & utilis sit in una illa externa curatione, interna prorsus omissa, cum sanus aliquis a scabiosi, aut linteorum ejus, vestiumve attactu scabiem paulo ante contraxit. Sed vides simul, quid minus veri, minusque tuti ista eadem haberet curandi doctrina, si scabies non cutis unius morbus esset, sed aut abscessus, aut abscessus simul, & cutis morbus. Neque enim facile assentiendum est, cum scabies nunquam, nisi a scabiosi contactu, ab ejusve animalculis nasci dicitur. Num ab illuvie? num a pravis cibis, potionibusve nunquam nascitur? Certe aliter plerisque videtur Medicis, & in his Sennerto, quem Epistola in Samonicum II. laudavi, ipsique Samonico (4), si quod ibi ostendere, & explicare studui, revera scripsit,

Illotus sudor, vel copia inutilis escæ
Sæpe gravi scabie correptos asperat artus.

Num a morbis non oritur quibusdam gravibus, diuturnisve, crisis instar? Num; ut cæteras omittam causas; ab lanarum contrectatione morbidarum ovium? Sane quod Venetiæ olim, aut proximæ huic regioni acciderat, de ejusmodi velleribus loquens, narrabat Virgilius (5),

.... *invisos si quis tentarat amictus;*
Ardentes papulæ, atque immundus olentia sudor
Membra sequebatur.

Sed non fuit illa proprie scabies. Fateor. Cutanea tamen erat infectio. Quo autem modo illa gravissima communicabatur; cur non & levior possit? Quin Cl. Werlhofius (6), variis Observationibus adductus, se libenter crediturum, scribit, *scabiem humanam veram ex lana ovium*, *quibus parum absimile malum per pasturæ vitia ubivis frequentissimum est*, *primario subnasci*; cum enim laneis indumentis fere omnes, & diu utamur; *forsan vix pauca esse quibus non ab impurioribus ovibus*, *aut imperfecte sanatis aliquid immissum sit: & fortassis opifices lanificiis occupatos ideo maxime his malis laborare*. Ettmüllerus autem filius Programma ediderat Lipsiæ A. 1731. *de scabie ejusque ortu ab impura lana* (7), quo eadem scripsisse, opinor, quæ anno eodem supra eodem argumento edenda misit ad Cæsa-

---

(1) Epid. & Ephem. l. 1. Constit. Hyem. An. 1574.
(2) Epid. l. 6. S. 2.
(3) n. 10.
(4) De Medic. Præcept. c. 6.
(5) Georg. l. 3. in fin.
(6) Disquis. de Variol. c. 5. adnot. 51. in fin.
(7) Apud Haller. in Access. ad P. 9. Meth. Stud. Med. Boerh. imo nunc ab eod. exhibit. inter Disput. ad Morbor. Hist. sub n. CXCIII.

ream Nat. Curiof. Academiam (1), puftulofam cujufdam puellæ fcabiem ab lana repetens, qua pro ftragulis fe noctu obtegebat, cujus lanæ pars effet fcabiofis ovibus tonfa. Ibidem Cofcwizium laudat, qui ob laneorum pannorum tractationem fartores præ aliis hoc morbo inquinari, dixerat. Neque Æliani verba reticet, *quod qui lanam ovis a lupis dilaniatæ pexerit, atque ex ea veftem confecerit, fcabiem provocaturus fit ei qui illa veftietur*, an quia ejufmodi ovis ob graviorem fcabiem infirmior, aut cæteras fequi impotens, aut a cæteris, ne has, quoque inficiat, abacta, fic in lupos facile incidat? Nec quia in hac Civitate in qua tot homines lanificio operam dant, rarius aliquis, vel ex iis ipfis, occurrat fcabiofus; ideo Cl. Virorum conjecturæ fpernendæ funt. Alia enim aliis in regionibus pabula funt, aliæ aquæ, & aliæ fortaffe in feligendis, purgandifque lanis rationes: & nunc certe in Venetia fiqua gravior ovium cutem prehendit infectio, non modo earum lanæ rejiciuntur; fed nequis facere fraudem poffet, ipfarum cadavera fuis cum lanis *humo tegere*, ut Virgilius (2) ait, *ac foveis abfcondere*, confilium fuit quod Supremo Venetiarum Magiftratui, præfecto publicæ faluti, obtulimus, cum fuper hac re hujus Eximii Medicorum Collegii nomine A. 1724. refponderemus.

6. Sed quid, inquis, fi ovium fcabies ipfa quoque ab animalculis effet quæ per lanas in homines traducerentur? Nolo quærere, num poft tot lanarum expurgationes, quæ ab earum infectoribus etiam adduntur, vivere illa poffint, cum certe pereant humana in fcabioforum linteis per lotrices expurgatis. Malo te viciffim rogare, ut ad ea refpondeas quæ ex Hoffmanni (3), & Junckeri (4) certis quibufdam Obfervationibus confequuntur. Scribit ille, ortam effe fcabiem ex intempeftivo acidularum aquarum ufu. Docet alter, *fuccum betulæ majore quantitate hauftum*, itemque *thermas Wolckenfteinenfes*, hafque *corporibus in primis floridis, fcabiem inducere folere*. Nunc quæro ex te, putefne, in his thermis provenire, aut in eo fucco, illifque acidulis ineffe ifta de quibus loquimur, animalcula quæ cuti adhæreant, aut quæ ex interioribus corporis cutem petant? Rurfus ille prior (5), *fciendum eft*, inquit, *femper facilioris effe fanationis fcabiem per contagium communicatam, quam illam, quæ ex indigena fanguinis, & humorum dyfcrafia*, id eft fine ulla contagii fufpicione, *originem fumfit*. Probat quoque (6) Lanzoni (7), Amici, dum viveret, noftri, Obfervationem fcabiei primis novæ Lunæ tribus aut quatuor diebus fic in milite crefcentis, ut eos dies in lecto traducere cogeretur fingulis quoad fcabie laboravit, menfibus; laboravit autem menfes feptemdecim. Cui Obfervationi ex parte non abfimiles afferre complures poffem, a me olim adnotatas, iifque addere tum quod in fcabiofis non femel vidi, ut vigente febre, pruritus ceffaret; declinante autem, rediret, tum quod Sacræ Virgini accidiffe, certo fcio, ut quotiefcumque fanguis mitteretur; mittere autem non femel neceffe fuit; fcabies, quæ jam levior facta erat, mirum in modum femper crefceret. Hæc igitur omnia, atque alia, quæ fciens prætermitto, phænomena quæro ex te, ut candide mihi dicas, faciliufne tibi explicari poffe videantur, fi fcabiem ponas ab animalculis, quam fi a fanguine originem ducere. Illud denique fcire velim, ficui exterior caufa aliqua moleftiorem cutis pruritum inducat, ut puta culicum, aliarumve ejufmodi beftiolarum injuriæ, is autem pruritui indulgens, cutem ufque & ufque fcalpat fic ut in fcabiei fimilitudinem ulcufcula nafcantur; fcire, inquam, velim, cur eidem, aut

---

(1) Act. Tom. 3. Obf. 50.
(2) Loc. cit.
(3) Medic. Rat. T. 4. P. 5. c. 5. Obf. 3.
(4) Confp. Medic. Theor. Pract. Tab. 90. Obf. 205. in Cautel. n. 19.
(5) C. cit. Thef. Pathol. §. 24.
(6) Ibid. §. 21.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10.

aliis nequeat ex interiore causa is pruritus fieri qui ad scalpendum adigat, & ad cutem unguibus non secus atque cum ab animalculis iis vellicatur, lacerandam?

7. Verum ne forte credas, me plus quam verum, & æquum ferat, istis animalculis adversari; primum fatebor, non modo sæpius ab illis scabiei originem esse agnoscendam, sed & ubi minus illa esse, crederes, nonnunquam revera existere adeo facile ob suam exiguitatem latere possunt, cum ab uno in aliud corpus transferuntur! Sic memini, cum in Patria medicinam facerem illustri Matronæ, eaque ab longo, vario, & perdifficili morbo tandem convalesceret, ad alias quæ præcesserant, crises accedere scabiem visam esse, quæ repente orta, cito cutem propemodum universam occupavit, sed palmas præsertim, ut præ molestissimo pruritu dormire non posset. Cum vesiculas in iis cernerem minutas aquæ plenas, cujusmodi eæ solent esse in quibus ista animalcula nidulantur, ancillas jussi earum unam aut alteram acicula aperire in præclara luce, & siquid globosi, expressa aqua, educere possent, mihi ostendere, exquisitis, quæ forte in promptu erant, vitris instructo oculo, examinaturo. Quid quæris? Oblatum examinare diutius non opus fuit. Vivens erat animalculum, ea ipsa forma quam Recentiores delineaverant. Tum aliud, atque aliud ademere, viventia omnia, & forma eadem. Cum mulierum quæ dominæ inservierant, nulla prorsus esset scabie affecta; Medicus qui ante Redium, & Malpighium vixisset, e putredine orta esse illa animalcula, non dubitasset: contra autem mihi minime dubium fuit, quin ancillarum aliqua alicunde aliquod, vestibus adhærens, inscia domum, ad heramque attulisset, idque alia, & hæc cætera, ut fœcundissima sunt, brevi tempore peperissent. Neque hoc tantummodo fateor. Sed si forte velis, quod huic Matronæ accidit, idem omnibus qui scabie corripiuntur, accidere, unamque hanc semper, cum scabies oritur, causam esse; equidem ipse non facile credam, a te autem tantisper credi, sinam, dum nihilominus ostendam, minime tutum esse, vel sic ortam scabiem, nisi forte in corpore, ut supra dictum est, sano antea, & nuperrime per contagium infecto, neglecta interna curatione, externa tantummodo sanare. Quid enim, obsecro, est scabies, undecunque tandem orta sit, quam ulcuscula, quæ si in unum juncta essent, persæpe ulcus longe amplissimum æquarent? Quis autem Medicus ulcus, non dico amplissimum, sed modicum, per se natum, aut etiam cauterio, aliave exteriore causa inductum, si diutius apertum manserit, non curato prius corpore, occludat? Quid ita? nempe quia per illa emissaria corpus, si quid pravi, aut certe redundantis habebat humoris, jam diu ejicere consueverat. Cur vero non idem in scabiei non recentis ulcusculis sine mora occludendis attendamus? quæ universa cum ulceri amplissimo respondeant, tanto minus sine prævia interna curatione persanare tutum est, quanto plus humoris pravi solebant extra corpus amandare, ejusdemque, in ipsis ulcusculis tum mora, tum ab externo aere vel magis depravati, intra corpus remittere. Scite enim, ut solet, Eximius Archiater Senacius (1), quod pus ab ulceribus exterioribus in sanguinem refluens, non modo pariter, sed violentius aliquando vitæ organis noceat, quam refluens ab ulceribus interioribus, inde esse, docet, quod non huic, sed illi cum aere commercium fuerit. Nunquam tamen vitæ organis vehementius nocuisse crediderim, quam cum scabiosi pueri internam pericardii faciem, externam vero cordis, & ferme omnium quæ pericardio concluduntur, scabiosam effecere; revera, inquam, scabiosam; nam diligens rarissimæ Observationis Auctor Buddeus (2) oculis cum inermibus, tum insuper vitro instructis, ejusdemmodi prorsus esse quæ ibi, & quæ in cute erant, pustulas, suo & omnium qui aderant, judicio comperit. Et

(1) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 6. (2) Commerc. Litt. A. 1745. Hebd. 42. n. 1.

tamen corporis ambitus erat totus ſcabie coopertus: quid, ſi fuiſſet retropulſa? Vides igitur, quanti interſit non retropellere: nec vana dicere qui negant, ſcabiem ſemper eſſe unius dumtaxat cutis morbum, & quod conſequitur, huic uni adhibenda eſſe remedia, neglecta reliqui corporis curatione: quæ non modo ſi negligatur, ſed ſi ita inſtituatur, ut naturæ motus ad cutem vergentis perturbetur; nonnunquam mors alias alia ingruant mala. Legeſis in VI. Act. Nat. Cur. Volumine totam, quæ Cl. Carlii eſt, XVI. Obſervationem. Hæc autem a me dici, putato, ut intelligas, quanta prudentia in Medicis requiratur, ſcabioſi corporis evidentia alia vitia ſive primarum viarum, ſive obſtructorum viſcerum, ſive humorum copia, aliterve peccantium recte, atque ordine curaturis. Quæ inter poſtrema vitia, illius oblivisci nunquam oportet, quod, donec ſubſiſtit, ſcabie, quaſi chronica quadam criſi, indiget. Exempla dabit laudata Carlii Obſervatio (1) tum in viro qui cum a nucha ſcabioſam, ſæpe recurrentem, efflo-reſcentiam linimento quodam abegiſſet, in epilepticas convulſiones incidit; has autem illa revertens efflorescentia ſuſtulit, tum in viro altero, & quodam fœmina quibus ejuſdemmodi efflorescentia, a longo jam tempore manum fœdans, cum exſiccabatur, imminentem febrim prænunciabat; febris vero finem, cum redibat. Et tamen parvam occupabat corporis partem, neque in his duobus ab remedio externo repulſa fuerat. Quid ergo? ubi ſcabies univerſum tenet corporis ambitum, & non modo per ſe evaneſcit, ut in viro ex quo natus erat ſemper ſcabioſo, de quo Lanzonus (2); ſed unguine ſulphurato, aut alio ejuſcemodi abacta, ut in illo de quo Apinus (3), in iiſque juvenibus de quibus ſcripſit Jo. Seb. baſt. Albrechtus (4)? mirandumne erit, ſi cito maligna febris, aut gravia alia mala, aſthma præſertim, acceſſerint, quæ non niſi ſcabie aut per ſe iterum, aut remediorum auxilio reverſa, vincantur? Sic cauſam morbi ipſa indicat ſanatio, facti videlicet a prava illa materia, quæ ut intus retenta nocet, ita rurſus egreſſa liberat. Pertinent huc Ramazzini noſtri (5) in multis habitæ Obſervationes, qui ſcabie inunctionibus retropulſa, poſtmodum febre correpti, illico urinas nigras & fuliginoſas reddebant, iidemque, cum ſcabies remediorum ope ad cutem pellentium rediiſſet, urinas ſanorum ſimiles excernebant; iterum autem retrocedente ſcabie, aut denuo erumpente, hanc reciprocam in urinis mutationem oſtendebant. Quo magis Medicus ille cautiſſimus quæ ſupra attuli, Hippocratis exempla, & Ballonii conſilia diſerte ſecutus, ſcabiem non omni tempore unius cutis morbum eſſe, intelligebat, ideoque *ſolis topicis* illam ſemper, & ſine diſcrimine *abigere*, *opus periculoſæ plenum aleæ merito* cenſebat (6). Ramazzino Medicum alterum adde experientiſſimum, Hoffmannum (7) *remedia* hujuſcemodi morbi *externa in poſtremis collocantem*, prius autem *ſanguinis & humorum maſſam viſcidam, acrem, corruptam debitis internis corrigentem.* Scilicet miſſum in ejuſmodi morbis ſanguinem *tam viſcidum, & in coagulum quaſi denſatum* deprehendere conſueverat, ut *vix poſſet ſeparari.*

8. At enim, inquis, neque retropulſa ſcabie ſemper nigrum lotium, neque in ſcabioſis omnibus iſtiuſmodi ſanguinem videmus, meaſque mihi objicis, alias (8) ad te ſcriptas, Obſervationes: quaſi vero optimum ipſe in ſcabioſis ſanguinem obſervaſſem, neque aliter in aliter in aliis peccantem, aut quaſi in variis, ut varia eſt ſcabies, variæ eſſe non poſſent ſanguinis noxæ, variive noxarum

(1) In fine.
(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obſ. 31.
(3) Dec. ead. A. 5. & 6. Obſ. 117.
(4) Commerc. Litter. A. 1742. Hebd. 5. n. 1. M. Mart. & A. 1743. Hebd. 14. n. 1. M. Februar.
(5) Conſtit. Epid. Urb. A. 1691. n. 32.
(6) Ibid. n. 28.
(7) C. 5. ſupra ad n. 6. cit in meth. med. §. 15. & in theſ. patholog. §. 19.
(8) Epiſt. 49. n. 25.

gradus, aut, quod potissimum attendas, velim, quasi aliud tibi ostendendum suscepissem, quam minime tutum esse neglecta interna curatione, scabiem non recentem externa dumtaxat abigere. Certe autem cum in pluribus scabiosis, sicuti aliorum, meique ipsius Observationes testantur, non omne vitium in cute sit; quomodo tutum esse possit in omnibus promiscue cutem sanare, interiora negligere? quorum expurgatio si non in omnibus, at in iis saltem quorum naturalia emissaria non æque patent, per exulceratam cutem ex parte fiebat, aut fieri certe poterat. Quid dici ad hæc potest? Illud, opinor, non deesse Medicos qui contra testentur, quod nos tutum esse, negamus, id sibi promiscue in scabioso quolibet, feliciter semper, & sine ullo quod insecutum sit, detrimento successisse. Verum ut nos eorum Observationes in dubium non vocamus: ita æquum esse, credimus, ut ipsi nostras, & tot aliorum Medicorum, quas supra (1) indicavimus, in dubium ne vocent. Ad quas addes Hoffmanni (2) alias, & aliorum qui ab ipso laudantur (3). Quibus, & aliis quas sciens omitto, quot, & quam gravia mala sic abactam scabiem secuta sint, manifestum fit, & quod consequitur, de ea curatione quam alias alium habuisse exitum, constat, quid tutissimum sit constituere.

9. Quoniam autem adversus scabiem sulphur inter cætera in usu est; de eo peculiariter nonnulla addemus. Exterius quidem in unguentis, lotionibus, & indusiis etiam adhibetur, sive ejus suffitione, ut supra (4) commemoravi, sive potius decoctione ita ut postea ad solem, aut ignem exsiccentur, medicatis, quem, ut faciliorem, & multo elegantiorem, modum laudat Willisius (5); quanquam an *sine malo odore*, ut ait, prorsus sit, dubito. Interius autem aliter a Medicis, aliter a vulgo in usum trahitur. Et de usu quidem externo alias probando, alias improbando satis hactenus dictum est. Nunc accipe, quomodo vulgus in hac quidem Civitate interius adversus scabiem sulphure utatur, & quæ inde nonnunquam accidant molestiæ, & noxæ. Sulphur, in pulverem comminutum, in vinum conjiciunt non rubrum, simulque cum vino potant. Adolescentulam autem ego novi, quæ cum sumpsisset, mox tantam capitis turbationem sensit, ut sibi tunc quasi stulta facta esse videretur, ventriculi, opinor, irritatione ad cerebrum continuo propagata haud aliter ac opii vim Boerhaavius (6) non dubitabat agere dum in ventriculo etiam tum est, neque egere longa illa per chyliferos ductus via; nam canem qui ex devorato opio jam fere convellebatur, cum incidisset, opium adhuc in ventriculo invenerat. Utcunque id est; sulphur in ventriculum ipsum agere, si non ex utraque, continuo huc adscribenda, Observatione, at certe ex altera cognosces, aut suspicaberis.

10. MULIER annos nata ad quadraginta, vino, & *tabacco* magis dedita, quam mulierem decere, & diu quidem bajulo nupta, robusto viro, sed quæ pepererat nunquam, cum ad scabiem quam contraxerat, abigendam sulphur in vino non semel bibisset, novissime autem majori copia; mox cœpit male habere, nec semel vomuit, citoque Nosocomium adiit jam febricitans, pulsu duro, & contracto, & de magna querens respirationis angustia. Quamobrem datum oleum ex dulcibus amygdalis recens expressum, & sanguis est missus. Postridie cum vel major esset angustia respirationis, missus est iterum: fuitque, ut hesternus, firmo densoque crassamento, nulla tamen crusta obducto. Lactis quoque, audita morbi causa, cyathi dati sunt duo. Sed crescente illa spirandi difficultate, & manifestis urgentibus artuum convulsionibus, languidiore facto pulsu, mortua est ita ut totus intra quatriduum circiter inchoatus, & finitus sit morbus. CA-

(1) n. 2. 3. & 7.
(2) §. 15. supra ad n. 7. cit.
(3) In thes. pathol. ibid. cit. §. 18.
(4) n. 3.
(5) Pharm. Rat. S. 3. c. 6.
(6) Prælect. ad Instit. §. 857.

DAVERIS

DAVERIS sectio, non ut mortis causam tantummodo inquirerem, sed ut Anatomes studiosos etiam erudirem; erat enim extremus ferme November A. 1744; ibidem trigesima a morte hora instituta est. Bono habitu erat corpus; sed cutis hic illic minuta scabie fœda. Abdomen autem tumidum; neque id a nimia pinguedine; hæc enim ut conditione erat optima, sic & copia erat justa; neque item ab aquæ multitudine in ventris cavum effusæ: quæ etsi non paucissima erat; extra pelvim tamen non apparebat. Verum & ventriculus, & Tenuia intestina, & Colon ad magnos tractus; alibi enim aut naturalem latitudinem servabat, aut, quod sinisterius prope ventriculum animadvertimus, contractum plurimum erat; distenta ipsa aere, abdomen distenderant. Omentum nulla intestina tegebat, quippe sursum rejectum, an retractum; ipsum enim, & superior illa mesocoli pars quæ transversum Coli tractum sustentat, rigida erant, & rubentibus maculis hic illic, a tergo præsertim, distincta. In exteriore ventriculi facie vasa sanguifera paulo erant turgidiora. Facies autem interior qua fundus jam propius ad pylori Antrum accedebat, aream ostendit circuli forma, cujus diameter digitorum erat circiter quatuor transversorum. Eam aream ab reliqua ventriculi superficie hæc distinguebant quod minus lævis erat, minusque nitida, magis autem albida, & vasculis sanguiferis, quasi ab injectione nigricantibus, prædita; cum alibi lævor, nitor, minus albus color ubique conspicerentur, vascula autem fere nulla, nedum non sic expressa aut nigricantia; ut evidens esset omnibus, quantum area illa tota patebat, tantum de intima lamella ventriculi fuisse erosum. Nec præter hoc, ne in proximo quidem œsophago, aut intestinis, quidquam animadvertere potui quod erosionem, aut inflammationem significaret. Erat hic ventriculus ut æquo amplior, ita sine rugis ullis, parietibus autem valde tenuibus: & annuli pylori vix indicium aliquod retinebat.

Quorum hoc, si non a primordiis, at ab alia aliqua antiquiore læsione fuerit; cætera illa crebris, ut in bibaci muliere, distentionibus, & nuperæ etiam ab incluso aere debebantur. Quæ in ventre adnotavi reliqua, huc redeunt. Jecinoris vesicula subsidens paucam continebat bilem. Renes laxi erant. Arteria Magna angustior. Tum muliebria, ut in fœmina infœcunda, diligentius inspexi atque incidi. Testes erant vel magis quam ea soleant ætate, parvi & strigosi. Ex sinistro hydatis, acini uvæ mediocris magnitudine, tota exstabat. Uterus dextrorsum inclinatus, & fundo potius parvo: quo magis adnotatione digna erat cervicis, ad imum præsertim, major quam convenit crassitudo, & coronæ ipsius qua cingitur uteri osculum, parvum hic, ut in virginibus, & circuli forma. Ex hoc stillabat humor colore lacti similis, neque eo fluidior, nec fœtens, copia non prorsus exigua; ut mulier fluore uteri laborasse videretur. Cujus scaturiginem fuisse altiorem ima cervice, hujus dissectio indicavit. Ibi enim cervicis vesiculæ mucum fortasse liquidiorem, nec tamen lacteum, continebat. Superius nullæ vel dissecanti apparebant. Circa medium longitudinis cervicis, duobus locis alte intra parietum crassitudinem conditam, dissecando, inveni cellulam inanem, subrotundam, parvi phaseoli capacem, sine ullis aut ibi, aut alibi erosionis indiciis. Thorace adaperto, id quod ex lumborum vertebris præsenseram leviter sinistrorsum se flectere incipientibus, manifestius cognovi, gibbam fuisse mulierem; thoracis enim vertebræ multo magis se flectebant dextrorsum. Quod si contra res se habuisset; aut si uterus, quem dextrorsum inclinatum fuisse, dixi, fuisset, ut lumborum vertebræ, inclinatus sinistrorsum; hanc ad eas fœminas adjicerem, quas, de uteri inclinatione scribens, tibi alias (1) commemoravi. Sed levissima hic erat imæ Spinæ inclinatio, nec quam Innominata ossa, ut in illis, facile sequerentur. Cæterum non ut in ventre, sic in thorace, aut pericar-

(1) Epist. 48. n. 33.

dio effusam aquam offendi. Pulmones anterius, & ad latera cum pleura arctissime connexi erant; tumidi præterea, sinister præsertim; sed ab aere dumtaxat, & admisto humore, nusquam duri, nec magis quam æquum esset, rubentes. Cordis ventriculi concretum sanguinem habuerunt, eundemque atrum, qualis & alibi fuit. Cranio secto, quæ intra ipsum erant, omnia laxiora visa sunt, quam octavo, haud amplius, ab obitu die; tot enim accurata cæterarum partium dissectio abstulerat; esse debuissent. Vasa per Tenuem meningem repentina, sanguine turgida; in Choroidibus autem plexibus vesiculas aquæ plenas, plurimas, nec minutas, animadverti. Denique omnibus, quæ intra cranium erant, detractis, Petrosi utriusque processus ea facies qua alter alterum spectat, illaque vicinia non levis, sed inæqualis conspecta est.

11. Bajulus mulieris de qua modo dictum est, maritus, vir procerus, & quamvis subpallida facie, & corporis habitu ad macilentum inclinante; tamen robustus, eadem ferme atque illa, ætate, & pariter bibax, eadem qua illa, scabie correptus, eodemque cum illa remedio sed non pari, quod sciam, copia usus; posteaquam illa mortem obiit, sex propemodum menses satis commode valuisse visus erat, cum circa medium Majum levi ad speciem febri prehensus est, sed reipsa adeo exitiali, ut non ultra biduum in Nosocomio decubuerit. Primo die pulsus, cæteraque non ita mala, nisi ob anxietatem quandam, & inquietudinem essent suspecta. Eo die idem quod plerisque aliis initio solet, datum est leve medicamentum quod blande ventriculum, & intestina expiaret. Postridie autem jam ea omnia quæ dicam aderant mala, ut uxoris memores, lac dederint. Vomebat enim: angustia illa eadem respirationis, qua uxor olim, premebatur: toto corpore convellebatur, delirabat insuper vehementissime, & inter delirandum, sibi ventriculum uri, clamabat. Per hæc ante diem a decubitu tertium vivendi finem fecit. Quam ob morbi brevitatem facile id accidit quod ægre tuli, ut prius dissectum esse cadaver, scirem, quam hominem ægrotasse. Dissecuit tamen Auditor meus, attentus, & intelligens, nunc merito Feltriensium Medicus Antonius Guilermius: ex quo hæc accepi. Ventre aperto, in omento, & pinguibus intestini Coli appendiculis, iisque præsertim quæ propius lienem erant, sicuti etiam in Adiposa, ut appellant, renis sinistri membrana pinguedo, quæ non multa erat, fusca, & sublivida animadversa est. Colon autem ipsum ab incluso aere triplo quam soleat, latius. Ventriculus contractus, exterius subfuscus, interius autem, sine ulla quidem erosione, inflammatus ad palmæ amplitudinem qui lienem respiciebat. Ima ora jecinoris livida, & nigrescens, nec tamen profunde.

Thorace recluso, non minus quam diaphragma ab utralibet facie inspectum, pulmones, & cor reperta sunt secundum naturam se habentia. In cordis ventriculis mediocres polyposæ concretiones. Caput dissectum non est.

12. Quæsivi, num cutis scabiei quidquam retinuisset, item num postquam cum uxore vinum illud sumpserat, homo iterum sumpsisset. Utrumque negatum est. Illud vero additum, vinum quo ambo usi fuerant, in vase æreo servasse. Quæ cum audissem, ut perniciosissimum hunc morbum febrem fuisse inflammatoriam, non dubitavi, sic dubitari posse, vidi, an scabies depulsa quidem, sed corpore non bene curato, ea in sanguine reliquisset, quæ causa ex parte aliqua fuissent perniciei hujus tantæ, itemque cum inflammationis hujus sedes ventriculus fuerit, an ideo facilius fuerit quod jam inde ab illius vini potione nonnihil esset infirmatus. Uxoris certe ventriculus quid ab illo detrimenti acceperit, supra legisti, sive ab æreo vase noxii aliquid traxerat, sive ob admistum sulphur dumtaxat nocuit. Quantum enim nocere sulphur possit, jam olim noverant antiqui Medici, ex quibus accepit Plinius (1) lac asininum usui esse *contra gyp-*

(1) Nat. Hist. l. 28. c. 9.

sum, & cerussam, & sulphur, & argentum vivum, frustra verente Dalechampio (1); ne cum illi scripsissent fortasse θρύον, id est solanum manicon, perperam Plinius legerit θεῖον, id est sulphur; neque enim inter ista quæ memorat ad minerale regnum, ut loquuntur, attinentia, vegetabile fuisse interjectum in eo quem Plinius descripserit, loco, veri simile est, neque tam leve est scripturæ discrimen, ut facile adeo inter describendum fallere oculos possit. Sed & Galenus (2) sulphur inter ea posuit quæ *ulcus faciunt quibus diutius adhæserint*, & Haly Abbas, quem laudat, & sequitur Ardoynus (3), ei qui sulphur biberit, *ardorem fieri in stomacho*, scripsit *& incisionem, torsionemque, & intestinis ulcera.* Nolim tamen credas, me cuicunque sulphuris generi, & cuicunque aut dosi, aut præparationi, aut misturæ vires has noxias tribuere, qui minime ignorem, sulphur a Medicis non modo recentibus, & contra scabiem quidem, sed & antiquis interdum dari consuevisse. Sed mulierem de qua dixi, ex vino, in vase æreo asservato, & nimia copia sumpsisse, constat; purum autem, an impurum sumpserit, minime constat. Inspicias autem velim qui in fodinis ipsis quæ admisceri possint, admonuere, aut saltem quæ presse indicavit Waltherus (4), cum *explorandum*, scripsit, *an fodinæ, quæ sulphur vivum præbent, minæras quoque aliter nocivas una cum sulphure ferant: maximeque arsenicum jungi, in plurimis sulphuris speciebus metui: ita se novisse, a scrupulo sulphuris crudi sumto, vomitum, & tormina, & tenesmum fuisse excitata*: quin etiamsi *aqua sæpius coctum sulphur fuerit, & blando igne fluxerit, tamen in multis non tam alvi dejectiones, quam tormina inde secuta esse.* Id vero quocum arsenicum junctum sit, ne exterius quidem scabiosorum ulcusculis esse adhibendum, cobaltum monstrat, quod ut *ejusdem cum arsenico indolis esse*, jure affirmat Cl. Jo. Adr. Sproegelius (5), ita narrat, inspersum scabioso puellæ capiti miserrimam mortem intra paucas horas attulisse, idemque tum scabioso cani, a cobalto, tum aliis tribus, quibus cutem leniter inciderat, ab insperso arsenico accidisse: additque viscerum labes per dissectionem vel majores inventas, quam si tantundem arsenici devorandum præbuisset. Cæterum ad puellæ illius casum, addes similem in altera puella, phthiriasi capitis affecta, Harderi Observationem (6); ad experimenta autem exempla illa quæ ex Fabricio Hildano, Jano Antonio Saraceno, Amato Lusitano, aliisque protulit Ettmüllerus filius (7), mortis videlicet, aut gravissimorum symptomatum ab adhibito ulceribus, imo scabiei ipsi unguento quocum arsenicum junctum esset. Quo fortasse etiam pertinet vetustior Baccii (8) Observatio inspersi arsenici buboni exedenti, cui inspersioni post triduum mors successit per vomitus æruginosi humoris graves adeo, ut suspicio oriretur dati clam mercurii sublimati. Certe autem pertinent recentes Goulardi (9) Chirurgi Experientissimi Observationes, cum aliis quas ex Morando indicat, congruentes, nimirum acrius erodentium, quæ excrescenti ulcerum carni imponuntur, medicamentorum tenues particulas in sanguinem ita permeare, ut æger veneno affectus moriatur, de vera interim mortis causa nemine suspicante. Quæ omnia si perpendere volueris; inde etiam colliges, quam facile e scabiosorum ulcusculis propriæ erodentis materiæ particulæ in sanguinem traducantur. Verum antequam de scabie scribendi finem faciam, quæres fortasse, cur nunquam de Sebaceis cutis glandulis, secretaque ab his

---

(1) In Adnot. ad eum locum.
(2) De compos. medic. l. 6. c. 2.
(3) De Venen. l. 2. c. 15.
(4) Progr. de Sulph. & Mart.
(5) Experim. circa varia venena &c. §. 28. & Exp. 36.
(6) Sepulchr. in Additam. ad Sect. 11. l. hujus 4. Obs. 13. Hist. 13.
(7) Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Obs. 127. in Schol.
(8) De Venenis &c. ubi de Venen. quæ extrinsecus &c.
(9) Mémoire sur les maladies de l'Uretre.

materia mentionem fecerim? Ego vero cum de Sironibus sermo esset (1), supervacuum esse credidi admonere, non esse cum ipsis quandam vermiculorum similitudinem, ut olim fiebat, confundendam, quando in hac Anatomes luce, ad quam nonnihil augendam pro meo modulo allaboravi, vel ab Junioribus video diserte scribi, *vermes, qui puerorum cutem infestant, specie fallere, & filamenta esse e folliculis cutis sebaceis expressa, exploratum satis esse.* Quin etiam accepi, cum endemius sit in Finlandia morbus quem vocant *Brest*, magnas infantium strages edens, isque in perminutis consistat universæ cutis tuberculis, in quosdam quasi vermiculos se extenuantibus, nunc, inquam, accepi, illum a Viris doctis ex obstructione ductuum repeti glandularum sebacearum, an quod secreta ab his materia crassior, & tenacior sit, propultereaque, dum vix lentius prodit, & ferme subsistit, in filamenta formetur, non ejus solum quæ porro excerni deberet, sed & compressis ab hac proximis ubique sanguiferis vasculis, materiæ insensibilis perspirationis necessarium adeo egressum morantia? Vides igitur, cur de Sironibus verba faciens, supervacaneum censuerim amplius materiam sebaceam commemorare. Potius fortassis id a me fieri aliis locis potuisset. Cum enim secretio oleosæ illius materiæ cum propter alia, tum præsertim ad mollem cutem, flexilemque servandam, & adversus erodentia corpuscula muniendam instituta esse videatur; consequitur ubi illa secretio aut sublata sit, aut depravata, fore ut ea facile oriantur vitia quæ in cutaneis infectionibus animadvertuntur. Sic in elephantiasi, ut quidam hoc nomen accipiunt, inflexilis, rigidaque fit cutis: quanquam etiam sine elephantiasi interdum, velut in muliere quam olim intra hebdomadas tres sanavit, ut est apud Stalpartium (2), Jo. Fred. Helvetius, in aliaque ab Diemerbroechio (3) descripta; aliam enim, cum descriptiones inter se confero, esse arbitror, & denique in Neapolitana illa cujus & morbus, & curatio proposita sunt, ut nosti, a Carolo Curtio (4). Quod vero ad erosionem attinet, hanc in iis multo facilius contingere, credibile est quibus non contagio scabies oritur, sed ex erodentibus, quæ in sanguine adeo redundent, corpusculis, ut vel ipsam inficiendo materiam sebaceam, non modo ineptam ad muniendum inunctione sua adversus irritantes sudoris sales, sed contra ad irritandum, & erodendum aptissimam reddant. Cur igitur, inquis, hæc supra non attigisti? Nimirum non attigi, ne Cl. nonnullos Viros aut minoris facere, quam æquum sit, aut lacessere viderer, si ea aut prorsus negligerem, aut discutienda susciperem quæ ante aliquot annos illi de sebaceis glandulis, secretaque ab his materia proposuerunt. Cui discussioni insuper non est hic opportunus locus, quippe quæ & longum sermonem, & tibi, nedum mihi, ingratum propter necessariam sæpe eorum quæ alias satis superque tradidi, repetitionem flagitaret. Quorum utrumque ex paucis quæ presse indicabo, facile conjicies. Glandulæ sebaceæ sunt, inquiunt, *in trachea, canali alimentorum &c.* At tu lege Adverf. IV. Animad. 13.

Glandulas sebaceas passim per cutem disjectas *nunquam invenire* ipsis licuit. Tu vero inspicias Epist Anat. III. n. 3. & 4. Viderunt tamen *in cute faciei, pectoris, & brachiorum quorundam hominum punctula nigra*, ex iisque locis non modo ea punctula, sed *unguinosam quoque, teretem vermiculum mentientem, exprimi materiam:* esse igitur *in cute cava quædam minima, quæ orificio majora deprehenduntur*; sed hæc quæ viderunt, *in statu sano non adesse*, contendunt. A te autem iterum quæ indicavi, aliaque meorum scriptorum loca, vel potius nasi alæ in viris plerisque, & quidem sanis, sunt inspiciendæ. Quid igitur esse, ajunt, cava ista? *Vaginam* quæ antea pili, nunc destructi, radicem complectebatur. Hic tibi Ad-

(1) n. 4.
(2) Cent. Post. P. 1. Obs. 43.
(3) Anat. l. 8. c. 1.
(4) Discuss. d'un raro morbo cutaneo.

verſ. I. n. 12. (1) & Adverſ. IV. Animad. 33. (2) legenda ſunt, in illis enim ego primum ex pilorum conceptaculis adverſus glandulas ſebaceas dubitationem indicavi, in utriſque autem quædam ipſi adverſantia, aut certe ipſam limitantia non reticui: quibus nunc addas, non futura iſta cava in naſi alis majora, ubi videlicet minimi erant pili. Vagina autem iſta ſub cute in pinguedine defixa eſt; *Columbi* enim *ſententiam veritate niti*, autumant, *omnes ſcilicet pilos radicem ſuam in pinguedine collocare.* Columbus vero neque *omnes* ſcripſit, neque ego ſcripſi, cum ejus primum quoque ſententiam protuli, ut ex Adverſ. II. Animad. 5. cognoſces. Ego enim non modo ſciebam, eſſe pilos a quibus totam cutis craſſitudinem pervadi, oſtendere non poſſimus; ſed & Columbum ipſum videbam inter cæteros qui pinguedini affiguntur, eos diſerte excepiſſe qui in ſcroto ſunt: his autem adjiciendos eſſe alios, ut puta qui ex proximi colis integumentis, & qui tenuiſſimi ex auriculæ pinna, & ex lacrymali caruncula exiſtunt. Noli tamen credere, vaginas iſtas pilorum quæ pro ſebaceis glandulis ſubſtituuntur, ideo in pinguedine defixas poni, ut ex hac oleoſam accipiant materiam. Prodire quidem ex iis vaginis materia dicitur quæ ſebacea vocatus; ſed oleoſa tamen non eſſe, quia lintea materia hac *copioſe imbuta*, flammis *ſatis diu reſiſtunt*; quaſi vero præter illam nihil induſiis, aliiſve linteis adhæreret ex ſudoris, & inſenſibilis perſpirationis materia, aut illam quidquam præter purum oleum eſſe, negaſſemus: quorum neutrum cadere in animum poterat quotidie videntium, quam facile cutis ſordes aqua abluantur. Non modo igitur per exterius, ſed per interius etiam admiſta illam ſic ſatis *ſaponaceæ indolis eſſe*, credimus, nec tamen *ut omnes humores corporis noſtri*, ſed peculiari quodam modo, & hinc fieri, ut ſi ſtatim atque in corpore ſano ſecreta eſt, inſpiciatur, & contrectetur, ejuſque effectus ſpectentur, quantum a cæteris humoribus differat, intelligatur. Hæc vero ad illam quoque materiam ſebaceam transferas, velim, quæ circa oculos a tarſorum glandulis, & proximæ carunculæ ſeparatur; nam & ea cum lacrymali, jugiter ſecreto, humore permiſcetur. Quibus in glandulis, & qua in caruncula, in eaque vicinia quid olim meus quoque labor præſtiterit, poſſem ego quibuſdam aliis dicere, qui in illis ante hos duodeviginti annos deſcribendis Anatomes hiſtoriam aut ſe neſcire, aut ſi ſciunt, nimis aperte diſſimulare, oſtenderunt. Sed nec tanti id facio, & jam tibi oblitus fortaſſe videor, hic, ut ſupra dixi, opportunum diſcuſſionibus ejuſmodi non eſſe locum.

13. Igitur a ſcabie, id eſt a minoribus ulcuſculis ad cætera ulcera tranſeamus. Ampliora quam in ruſtico Viro nos vidiſſe, non meminimus. Quem nudum, proliciendi ſudoris cauſa, in gurguſtiolo incluſum, Chirurgi primum imperitia nimio ignis calore admoto, tum pertinacia neglectis ruſtici querelis ſe comburi clamantis, peſſumdedit. Neque enim ante eduxit, quam toto eſſet corporis ambitu ſemiuſtulatus. Quamobrem etſi cutis dumtaxat exulcerata erat; exulcerationis tamen ipſa amplitudo hominem intra biduum, aut triduum in Bononienſi Incurabilium Noſocomio, quo mox detulerant, ad mortem per aſſiduos incredibileſque cruciatur perduxit. Huic haud ita abſimilem caſum ab Ledelio (3) propoſitum leges; ſed juvenilis ætas, promptiſſima curatio, nec par in omnibus, ut dolores oſtendebant, cutis partibus exulceratio, diſparem quoque rei exitum permiſerunt. Antiquorum autem ulcerum vel ſæpius quam ſcabiei facta a nobis in miſſis ad te Obſervationibus mentio eſt. Ex iis duæ (4), quæ de expurgatione diximus per ſcabiem facta (5), peculiariter confirmant. Cum enim ulcus ſimul, & ſcabies vexarent; hac evaneſcente, quamvis non humida, ſed ſicca eſ-

---

(1) verſus finem.
(2) in fine.
(3) Eph. N.C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obſ. 51.
(4) Epiſt. 21. n. 30. & Epiſt. 4. n. 35.
(5) Supra, n. 8.

ſet, illud multo acrius cruciare cœpit. Et viciſſim, cum ulcera, id quod cicatrices in tibiis docebant, evanuiſſent, fœdæ puſtulæ cutem ferme univerſam occupaverant. Quod autem de ſcabie dictum eſt, non niſi cum recens, & aliunde contracta fuerit, per exteriora tantummodo auxilia abigenda, propterea quia ſi aliter, exitus ſic intercluderetur noxiis humoribus tum qui per eam ejici, tum qui ab ea introrſum ferri conſueverant, idem merito de ulceribus quoque cæteris ſtatui, reliquæ noſtræ ſatis oſtendunt Obſervationes. Diuturna enim ulcera ſive per ſe, ſive ab arte areſcentia, aut occluſa, videbis qui morbi graviſſimi conſecuti ſint, cerebri præſertim, & nonnunquam cordis, itemque & tunc, & cum ulcera, quamvis necdum occluſa, diu tamen vexaſſent; animadvertere poteris, ſerum propemodum ſemper intra cranium, interdum quoque intra vertebras, aut intra thoracem, & ventrem fuiſſe. Quas Obſervationes ne hic repetamus, Epiſtolas malumus in quibus pleraſque relegas, indicare, nimirum IV. (1), V. (2), XII. (3), XXV. (4), XXVII. (5) XLVII. (6) LII. (7).

14. Sed præter hæc quæ ad tibias attinent, alia quoque alio ſpectantia ulcera noſtris ſæpe Obſervationibus propoſuimus, nunc ad abſceſſuum ſinus, & ſubjectam cariem, nunc ad exulceratos tumores, & gangrænam pertinentibus. Quarum non vacat Obſervationum loca omnia hic ſingillatim indicare. Juvat potius nonnulla quæ ad duo modo memorata capita referuntur, ſubjicere, prætermiſſis cæteris quæ minus opportune referri huc, video, ut cum in Sectione hac Sepulchreti (8) inter ulcera producitur caſus fœtus ſeptimeſtris cerebro carentis, quem cum iis conferre poteris quos ſic editos, ex noſtris, & aliorum Obſervationibus, loco, ut putamus, ad id aptiore (9) memoravimus. Quod igitur primum ad primum attinet de duobus illis capitibus, nempe ad abſceſſuum ſinus, de meis eorum curationibus unius potiſſimum venit in mentem, quam eo libentius hic referam, quod per id præſidium peracta eſt, cujus vim adverſus vel minuta ulcuſcula peculiarem, id eſt adverſus ſcabiem de qua ſupra dictum eſt, in dubium nunc trahi ab nonnullis video, in primiſque a Medico alioquin Experientiſſimo. Senem æque generoſum, ac pium Forolivienſis Eccleſiæ Archidiaconum, Ludovicum Albertinum, vere A. 1711. dyſuria quædam vexare cœperat: quam cum demulcentibus lenire ſtuderent, crus ſiniſtrum dolor primum, deinde abſceſſus corripuit. Ex hoc aperto cum pus ea copia quotidie exire diutius pergeret quæ hominem undeoctoginta annos natum quam facillime poſſet abſumere; Medicus, & Chirurgus occurrendum cenſuere, ille dato lignorum, ut vocant, decocto, hic iis abſceſſui adhibitis quæ ad perſanandum attinerent. Jamque hujus orificium ipſum claudi videbatur; cum gravis repente febris exorta eſt, perturbans caput, delirium afferre incipiens. Tum ex altero pede ſanguis mittitur, abſceſſus rurſus aperitur: & ſic febris quidem illa abigitur; ſed ex hoc iterum tanta puris copia prodit, & prodire pergit, ut de ægro deſperent, nec ſine ratione. Namque, ut tunc primum accerſitus vidi, æger qui bono antea fuerat habitu, & pro illa ætate robuſtus, oſſa atque pellis totus erat, & infirmiſſimis viribus, febricula nunquam carebat, acerbiſſimis ſubinde cruris doloribus torquebatur, ex eoque tantum ejiciebat puris, quantum facile non crediddiſſem. Apparebat omnibus, ſervari hominem non poſſe, niſi crus convaleſceret. Sed hoc quam difficile eſſet, inutiles hactenus omnes Medicorum, & Chirurgi curæ, ac labores oſtendebant, ad hæc graviſſima ætas, fervidiſſimum, quod interea advenerat, mediæ æſtatis tempus, & præter ea quæ dicta ſunt, ſtomachus remediorum pertæſus. Duo tamen ex his ſupererant, quorum alte-

(1) n. 7. 13. & 30.
(2) n. 15.
(3) n. 2.
(4) n. 12.
(5) n. 8.
(6) n. 4. & 33.
(7) n. 30.
(8) Obſ. 1. §. 3. & ſeqq. & Epiſt. 48. n. 48. & ſeqq.
(9) Epiſt. 12. n. 5.

rum, jus videlicet terrestris testudinis, senior ejus Medicus laudabat, alterum, nempe viperinum pulverem, senex alter Medicus, quem aliunde superioribus diebus advocaverant, antequam discederet, proposuerat. Cum super utroque consulerer, primum, si stomachus ferret, non improbabam; sed ut facilius ferretur, majoremque præberet utilitatem, plus de altero, ea tamen qua dicturus essem, ratione, addendum ajebam, ipsique maxime confidendum. Scilicet quod in viperino superest pulvere, non tam profuturum videri, quam ipsam recentem viperam, si hujus dimidium carnium cum pari carnis testudinis pondere in tenui jure vitulino decoqueretur, eædemque viperæ carnes quæ decoctæ essent, mox cum saccharo, ut vocant, rosato vetere subactæ, quotidie mane ederentur, & post eas jus de quo modo dictum est, biberetur: huc addi posset inter prandium, & cœnulam emulsionem, ut appellant, ex recentibus amygdalis, adjecto pauco saccharo quocum mista coralia essent in pulverem tenuissimum contrita. Medico non modo hæc non displicuerunt; sed, ut affecta erat ætate, & valetudine, a me simul cum ægro, ægrique Consanguineis petiit, ut ipse quemadmodum censueram, ita facerem. Feci igitur, Superisque bene juvantibus cœperunt sensim cruris dolores, & pus minui ita, uti quadragesimo die ex quo hæc curatio inchoata erat, abscessus jam ferme ad cicatricem spectaret. Quanquam autem febricula jam ante abierat, & virium infirmitas, maciesque decreverant; tamen ut bona hæc augerem, & confirmarem, ægro ultro optante, non modo annuente, decem præterea dies eadem sum curandi ratione usus. Quo tempore exacto, is qui ab extremo Aprili ad medium circiter usque Septembrem decubuerat, surgere cœpit, & magis deinceps magisque in dies convalescens, non modo pristinum recuperavit corporis habitum; sed illud ipsum crus unde tandiu tanta puris copia, totque cum hac alba membranarum oblonga frusta exierant, nihil quidquam nutritione, & viribus ab altero discrepans mihi ostendit, cum forte obvium haberem Decembri ineunte: posteaque incolumis vixit annos aliquot, donec, me jam Patavii degente, extrema senectute confectus est.

15. Ut fuse hanc tibi curationem describerem, non una me impulit causa. Alii enim sunt qui ea viperis tribuant quæ non habent, ut vim calefaciendi, & siccandi tantam, ut sitim faciant inextinguibilem, & paucos qui senibus supersunt, spiritus dissipent: quapropter prohiberi a senili ætate, admonebat Claudinus (1), & tempore præsertim æstivo, & regione calida. Redius (2) quidem vel multo largiori viperarum usu nullam esse motam sitim in sene, juvenibusve, quamvis æstas interdum esset adnotavit. Ego ut a viperarum usu nunquam, sic etiam in decrepito hoc Sene anni tempore calidissimo, & in regione potius calida neque sitim ullam, neque spirituum dissipationem, imo horum instaurationem animadverti, nec siccari quidquam, nisi eum quem siccari volebam, abscessum; reliquum autem interea corpus non modo non siccari, sed refici. Contra alii non plus a viperis expectandum ajunt, quam *a reliquis omnium animantium partibus siccatis, gelatinoso quodam, blande sulphureo & vaporoso succo præditis.* Intelligis, hæc in iis regionibus scripta esse, in quibus copia non est recentium viperarum. Quamobrem non miror, quod ibi in *atrophia*, in *phthisi*, in *scabie*, in *aliisque hujus generis malis varia ex viperis confecta medicamenta nihil præstiterint*, aut quod *nihil certe solidi quod operæ pretium faciat auxilii* ab iisdem *in impuritatibus sanguinis corrigendis peti & expectari* posse, dicatur. Mihi vero non de siccatis viperis, paratisve sic medicamentis hic sermo est, sed de recentibus; illis enim has ut prætulerim, vidisti, quippe in abscessu qui eatenus sanari non poterat, vetustiorem quam quos ipsi laudant, illustremque Auctorem secutus, Antonium Musam, qui ut in Italia degebat Augusti Medicus, *cum incidisset in in-*

(1) Append. ad Tract. de Ingress. ad Infirm. Sect. 6. (2) Osservaz. int. alla Vipera.

ſanabilia ulcera, viperas edendas dabat, miraque celeritate perſanabat, ſicuti memoriæ tradidit Plinius (1). Nam quod illi addunt, *ſi quid boni per ea medicamenta præſtitum fuit, id potius aliis admixtis ingredientibus, & conjunctim datis medicamentis in acceptis referri debuiſſe*; ut de ſuis illis præparatis verum fuerit, de viperis certe quas Muſa edendas dabat, nec, quod ſciamus, remediis aliis commiſtas, ne ſuſpicaturum quidem eſſe te, arbitror, ut neque de illis *piſcis in modum paratis*, quibus veſci miſerum ſervum, ea ratione ab ſe curatum, juſſerat magnus inter Græcos Medicus Craterus, a quo Muſam id præſidii didiciſſe, conjicit Eruditiſſimus Meadius (2), nec quas eximius alter Medicus Aretæus (3) *in cœna obſonio dabat* & ipſe *coctas & conditas perinde, ac piſces*, id eſt *ſale, & oleo*, ut proclive eſt ex Cælio Aureliano (4) intelligere. Galenus quoque (5) juſſit viperarum venatorem iiſdem uti *præparatis in olla, anguillarum in modum*. At enim, inquis, non his ſolis venatorem ſanaſſe, conſtat: fatetur enim, quid antea fecerit. Verum de duobus illis prioribus Medicis idem non conſtat. Neque ſi ſanguinis miſſio, atræque bilis per pharmacum detractio venatorem ſanaſſent; poſt illa viperas Galenus dediſſet, nec his ſanationem acceptam retuliſſet. Idemque a me credito reſponſum iri, ſi forte idem objicias curationibus per viperas, aut per earum partes feliciter peractis, laudatiſque ſive a Græcis, ſive ab Arabibus Galeni aſſeclis, ſive a Medicis qui propioribus ſæculis extiterunt: qui tot ſunt, ut ſingulos hic nominare tum longum eſſet, tum ſupervacuum, cum videre poſſis apud M. Aurelium Severinum (6). Ex quibus etſi quædam ſunt quæ non facile accipias; tamen non credo, te omnia quaſi fabellas, & circulatorias fraudes rejecturum, quando harum acerrimus, ſi quis alius, hoſtis Redius (7) viperæ carnes alexipharmacas eſſe, & „ remedium multorum morborum „ diſerte ſcripſit, ejuſque ſagax imitator Valliſnerius (8) quid ſentiret, aperte oſtendit „ cum longe efficaciores in morborum curationibus Euganeas noſtras viperas, „ quam Ferrarienſis agri, & Mantuani, ſimiliumque humidorum, & paluſtrium „ locorum eſſe „ affirmavit, in Conſiliis autem Medicis & quoties mecum ægris commendaverit, memini, & tu in iis quæ edita ſunt, quam ſæpe præſcripſerit, videre potes. Quin etiam in iis regionibus ubi minus eſſe notum id remedium, putaſſes, ex uſu & fuiſſe, & eſſe, comperies. Sic, exempli cauſa, Etmullerus; filium dico; quanquam & patrem (9), & vetuſtiores, Germaniæ Medicos laudare poſſem; diſerte refert (10), in proxima Sileſia *decoctum viperarum in jure gallinaceo ad hecticam curandam, & impuritates ſanguinis lymphæque corrigendas tantum non ubique inter ditiores adhiberi.* Sic Hoffmannus ipſe (11); ipſe, inquam, neque enim ſemper in hoc ſibi conſtitit; ubi curationem examinat, quæ Illuſtri in Viro, aſthmate ſpaſmodico, & hydrope laborante cujus quoque diſſectionem proponit, perperam fuerat inſtituta, minus opportunum quidem non laudat tempus quo viperarum & pulvis, & juſcula data fuerant: ipſa autem dilaudat; *namque crebra conſtat experientia*, inquit, *viperas & in pulvere, & decocto datas, virtutem poſſidere antiſpaſmodicam, acres humores attemperare, tranſpirationem promovere, ideoque maſſam ſanguineam ab omnibus purgare ſordibus.* Sic Adolphus (12) militem proponit qui a moleſtiſſimo, & adverſus auxilia omnia pertinaci malo,

(1) Nat. Hiſtor. l. 30. c. 13.
(2) De Venen. Tentam. 1.
(3) De Curat. tardar. ægritud. l. 2. c.13.
(4) Morb. Chron. l. 4. c. 1. verſ. fin.
(5) De ſimpl. medicam. facult. l. 11. c. 1.
(6) Viper. Pyth. P. 3. c. 7 & alibi.
(7) Opere, Tom. 4. Lettera A N N, che comincia *La Vipera.*
(8) Opere, Tom. 3. nel Saggio d'Iſtor. Med. alla parola *Vipera.*
(9) Schroder. dilucid. de Animal. Cl. 1. ubi de Vipera, & alibi.
(10) Eph. N. C. Cent. 7. & 8. in Append. n. ult.
(11) Conſult. & Reſp. Medic. Cent. 1. Caſ. 93.
(12) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 158.

continuato

continuato remediorum, viperinorum præsertim, usu liberatus est. Sic denique; ne illa omittam quæ dum hæc scribo, inter eosdem Germanos edita sunt; a me alias tibi laudatus Medicus Jo. Bapt. Molinarius (1) commendans *e viperis ipsis confecta decocta; experimentis enim pluribus cum doctorum hominum, tum meis* inquit, *comprobata sunt.* Non est opus de cultis aliis Nationibus dicere, cum de Indis ipsis ex docto Medico qui Bengalæ annos complures moratus erat, Meadius (2) acceperit, *constantem ibi morem esse medentibus imperare diæteticum usum viperæ ejus regionis illis quos longi morbi exhausissent.* Sed barbari illi, eoque non ita solertes. Quid igitur de Meadio ipso dices, quem neque scientia, neque peritia, neque judicio, neque auctoritate ulli ex præstantissimis Medicis facile postponas? Certe ille (3) de viperarum jure, gelatina, carnibus, sale volatili præclare sensit, nihilque aliud reprehendit nisi Anglorum Medicorum nimiam parsimoniam in remedio hoc præscribendo *apto nato ad optimos scopos*, & cujus ipse *pulchram efficaciam viderit in obstinatis lepris.* Num dicemus, efficaciam hanc non viperis, sed admistis remediis aliis tribuere debuisse? Ipse vero nihil admiscurat, vino tantum usus in quo duos tresve dies viperas, modico adjecto calore, maceraverat. Neque; ut tandem ad ægrum a me propositum redeam; te opinor, facile crediturum, cum cætera quæ illi dedi, omnia a me tibi consulto memorata, perpenderis, illis potius quam viperis, eam sanationem acceptam esse referendam. Quod si tibi forte dubitationis quidquam restat; alia mihi in promptu sunt felicium curationum exempla in quibus præter viperas nihil aut dedi, aut dare coactus sum. Cum enim plerumque, ut simpliciorem medicinam quoad possum, amo, viperarum carnes dumtaxat, & jus præbeam speciatim adversus pertinacem scabiem, quam aliis irritis, hac ratione sic abegi, ut mundi, nitidique ægri, & pinguiores etiam fierent, tum nonnunquam accidit, ut res mihi esset cum quibusdam remedia fere omnia, nedum viperas, pertinacissime aversantibus, quibus cum auxiliari necesse esset ejusmodi præsidiis quæ sentire ipsi, & animadvertere nequaquam possent; viperis in jusculis quibus utebantur, incoctis, salubri fraude salutem attuli. In iis præsertim fuit Amplissimus Senator Venetus, cujus casus in plerisque erat cum proposito Archidiaconi casu (4) comparandus. Nam ipse quoque cum esset persenex, æstivo tempore, ex diuturno cruris abscessu laborabat A. 1732. Nullo autem alio interno auxilio, nisi eo quo dixi, consecutus sum, ut homo id ætatis par esset ferendo tam longum morbum easque puris assiduas effusiones, humores autem vitiatos in melius adeo mutaret, ut sic persanato abscessu, ad pristinas totius corporis, illiusque cruris vires, & nutritionem multo quam sperari posset, citius rediret, sexque; tot enim postea vixit; annos Medicinæ ope non indigeret. Num vituli, aut pullæ jus in quo, sicuti pro cæteris illis, ita pro ipso simul incoqui dimidiatam viperam jubebam, ea vi esse quis dixerit, ut quidquid inde boni secutum est, illi potius quam viperæ, sit tribuendum? Quærent potius aliqui, cur igitur quod mihi; mihi autem? imo quod plerisque omnis temporis, omniumque propemodum Nationum Medicis successit, non idem omnibus succedat? quasi vero præter hoc unum, remedia cætera omnibus, semperque responderent. Aliis nimirum non responderit ob id ipsum quod cum aliis, atque aliis remediis commistum dederint. Aliis quod dederint non satis diu. Aliis quod in viperarum selectione decepti fuerint, non in iis captarum ubi credebant, regionibus, & locis, neque eo quo oportebat, anni tempore. Aliis quod in ejusmodi ægros, in eamque morbi aut caussam, aut vim, aut vetustatem inciderint, ut nulli, aut certe huic auxilio non esset locus. Alia id genus, quantum vis, adde, modo ne in scientiam, & fidem eorum cadant, quibus tamen hac in re non id satis fuit quod nunc, utinam

---

(1) Specim. de Apopl. P. 2. S. 4. n. 180. (2) Tentam. 1. cit. (3) Ibid. (4) n. 14.

ne nimis sæpe, & plus æquo, usitatum est, a Majoribus dissentire, nisi eosdem insuper circumforaneæ vanitatis, si superis placet, arguerent.

16. Senatoris illius Præstantissimi modo facta mentio rem in memoriam redigit, ad abscessus pertinentem. Docuit quidem Hippocrates (1), *dum pus conficitur, dolores ac febres accidere magis, quam jam confecto.* Id tamen ut quæ in pluribus quoque aliis Aphorismis, plerumque esse verum, non semper, vel ipseEpidemiorum libro IV. (2) significavit, si non ubi maturos in morbis abscessus quosdam, scripsit, sine febre, & facile ferri; hoc enim Martianus (3) de suppuratis, non ut Valesius (4) de iis qui suppurantur, accipiendum esse, contendit, at mox certe, utroque eorum consentiente, ubi Leambio post dysenteriam *humerum & sedem exulcerata esse*, ait, *citra febrem.* Nos quoque in eo Senatore cum tibiam ab non recenti œdemate, & ab levi nupera contusione, quam exiguum ibi erysipelas, & modica febris consecuta fuerant, jam tumentem, mox quidem magis magisque intumescere, videremus, nullam autem peculiarem febrem, nullos rigores, nullum doloris, caloris: pulsationis sensum æger, aut nos animadverteremus: pus tamen interea confici, suspicari cœpimus, nec falso, ut paulo post materiæ, sub manibus fluctuantis, non obscura perceptio confirmavit. Num igitur in senibus, num etiam in membris, œdemate affectis, pus fit sine ullis, aut cum paucioribus, levioribusque quæ pus fieri significent, notis? Utrumque interdum ab experientibus Chirurgis audivi, & ubi rationem consulo, utrumque intelligi posse, video; secundum tamen magis. Neque enim senes omnes sunt laxissimis fibris, aut lentis, inertibusque humoribus. Itaque in Archidiacono de quo supra (5) dictum est, pus non conficiebatur sine doloribus, & in illo ipso de quo loquimur, Senatore cum forte eodem tempore quo prior abscessus apertus fuerat, multo minor alter inciperet ad imum femur, ubi œdema erat nullum; mox indicia quæ solent, dum pus conficeretur animadvertimus. Posse tamen in illis etiam qui florente, aut firma sunt ætate, pus interdum fieri sine febre, idque in partibus œdemate non tumentibus, Observationes aliorum ostendunt, in primisque Clarissimi, meique amicissimi Collegæ Pujati (6), qui, ut in Leambio Hippocrates, abscessus citra febrim confectos vidit primum quidem in Anu, sed postea etiam in Adolescentula: quam ne forte dicas inertioribus fuisse humoribus, ut quæ post menses aliquot hydropica obierit; in robusto pariter Viro conspexit.

17. Age nunc aliqua etiam de carie, abscessibus, ulceribusque subjecta, attingamus. Habes inter initia Epistolæ XIV. (7). Observationes ad ejusmodi cariem attinentes. Præcipue autem hæc subest in eo morbi genere cui nomen fecerunt Arabes *Ventositatis Spinæ*: quanquam non semper apparet manifestissima caries, sed ossium tumor dumtaxat, & mollitudo velut in duobus quæ post mortem examinavit Mauchartus (8). Eo igitur de morbo cum pariter liceat in Tumoribus atque in Ulceribus verba facere; propterea de illis agentes Epistola L. (9) cum de Exostosibus quibusnam esset injecta mentio, nonnulla de carie, ejusque origine commemoravimus. Sed in Sepulchreto quoque invenies utrobique ad eundem morbum spectantia, quorum pleraque fuerunt Patavii observata, Sectione quidem II. (10) quæ libro hoc IV, inscripta est de Tumoribus, & Sectione hac IV. de Ulceribus (11). Neutrubi tamen Pandolphinus qui ea de *Ven-*

(1) S. 2. Aph. 47.
(2) n. 22. apud Marinell.
(3) Annot. ad hunc locum.
(4) Comm. ad eund. locum qui ipsi est n. 95.
(5) n. 14.
(6) Dec. Obs. 7. n. 3.
(7) n. 3. & seqq.
(8) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 33. & 34.
(9) n. 57. & 59.
(10) Obs. 20. & in Addit. Obs. 10.
(11) Obs. 5. §. 1. &c.

tositate Tractatum edidit, aut Merclinus, qui hunc tot auxit Adnotationibus, & Observationibus, mominatur, aut quidquam ex Schelhammero (1) additur, qui presse quidem, sed docte & erudite, rem tractat Observationes quoque proferens (2) quarum nonnullas in Sepulchreto non video, & in his etiam suam, tum præclare Hornium (3); a Tulpio (4) discrepantem, adversus Merclini (5) responsionem defendens (6), contendentis, Corn. Celsum in loco (7) quem indicaverat Tulpius, cancri vocabulo ossis designasse morbum satis cum *spina ventositate* convenientem. Certe autem loci ejus lectio cancrum non de osse dici ostendit, ut recte asserit Shelhammerus: quod non vidisse Tulpium, & Merclinum, ego quidem non tam miror, quam hunc quod eo in loco non est, vidisse, id est *cancrum ossis*. Ait enim, atque adeo inculcat, Celsum *hoc ossis vitium non cancrum simpliciter*, *sed cancrum ossis vocare*; ut hunc locum Celsi non inspexisse videatur.

18. Sed illi in nominibus; Chirurgi autem aliquando, etiam seniores, & valde exercitati, in re ipsa, id est in carie quæ neque oculis neque specillis pateat, dignoscenda falluntur. Verum quidem est, cariem tunc indicari, si fusca, vel subatra sit quæ ex ulcere prodit materia. Non tamen si isto colore infecta non prodeat; continuo cariem subesse, negandum est. Nam si hæc parvam ossis non crassi partem occupet, carni autem subsit multæ, & amplis ulceris sinibus excavatæ; vel hæc una efficere causa potest, ne fusca exeat per ulceris orificium materia, quippe cum pauxillum quod ex osse est, plurimo pure quod ex carne effluit, permisto diluatur, & sic fuscus illius color occultetur. Quod in Veneta juniore Matrona A. 1736. accidisse, certo scio, cui magnus in alterius clunis latere innatus abscessus, nec nisi sero apertus, internis, externisque auxiliis incassum jam diu curabatur. Itaque puris colore minime fusco tandiu Chirurgi ne cariem suspicarentur, decepti sunt, donec per eam respondentis ossis ilium partem quæ circa ejus medium, in fœminis præsertim, hisque junioribus, præ tenuitate pellucet, jam carie exesam, specillum nullo negotio in ventris cavum transire, animadverterunt. Nec dubito, quin osseæ illius partis tenuitas, ut in ea optima, & meliori sorte digna Matrona faciliorem puris transitum in ventris cavum reddidit, sic in aliis quibus profunda vulnera punctim ad eum locum infligantur, non difficile ensis mucronem ad intestina lædenda admittat. Contra haud raro accidit, ut specilli quo in ulcerum exploratione usi sunt, colore inspecto, Chirurgi plures malum prænunciare non dubitent, haud attendentes videlicet, ab Hippocrate scriptum esse, *quibus a pure coloratur specillum*, *tanquam ab igne*, *maximam* quidem *illos partem interire*; non omnes; ibique de empyicis sermonem haberi, nec de quocunque specilli colore, sed de eo ut *pro candido & argenteo*, *velut plumbeum & igne perustum extrahatur*, *indicio puris feritate acerrimi*, ut eximii Interpretis Dureti (9) verbis utar. Denique inter cætera cariei genera, illa esset peculiari non modo commemoratione, sed & examine perquam digna, sub qua, cranium exedente, Slevogtii *armato oculo innumerorum vermiculorum*, *lento humori implicatorum*, *congeries apparuit*, *quorum multi*, *aquæ tepidæ injecti*, *motitatione sua vitalitatis indicia edebant*. Sed cum ipse qui ut in mortuo hæc vidit, sic in ægro nonnulla huc spectantia animadvertere potuerat, *ætiologiam cariei* istius *verminosæ* in aliud tempus rejecerit (10); minus hic miraberis, si nos divinare nolimus.

---

(1) De hum. corp. Tumorib. S. 2. P. 1. n. 94. & seqq.
(2) n. 98. & 99.
(3) Microtechn. S. 2. P. 1. §. 33.
(4) Obs. Medic. l. 4. c. 13.
(5) Ad Pandolphin. c. 7. Annot. 1.
(6) P. 1. cit. n. 100.
(7) De Medicina. l. 8. c. 10. Edit. Almeloven. p. 532. l. 15. & seqq.
(8) Coac. Prænot. apud Duret. l. 2. c. 16. n. 48.
(9) Ad eum locum.
(10) §. 26.

19. Jam vero quæ ad alterum de capitibus duobus propositis (1) id est ad tumores exulceratos, & gangrænas spectant, subjiciamus. Præter eas quæ ad te alias missæ sunt Observationes, ad tumores illos attinentes, una hæc superest, a Mediavia nostro habita extremo Septembri A. 1739.

20. JUVENI in altero cervicis latere tumor erat exulceratus. Quo in ulcere quidpiam arcani illius pulveris ope quem Philippus Masierius Corrosivum Magistralem appellare, & ipse felicissime, sed cautissime quoque, adhibere consueverat, cum visum esset Chirurgo absumendum; ex eo & febris, & dolor capitis, quæ antea jam erant, aucta sunt adeo, ut neque repetita sanguinis missione, in quo crustula polyposa non deerat, neque diluentibus, cæterisque tum datis, tum adhibitis remediis decrescerent. Nam etsi dolor in ipso ulcere est imminutus; in fronte tamen, ubi acerbior erat, numquam remisit. Itaque delirans, & convulsus æger obiit. TUMOR subjectum musculum nequaquam læserat. Is erat quem Levatorem Scapulæ vocitant, illa videlicet parte qua communibus subest integumentis. Glandulæ ejus lateris Jugulares tumidæ erant, & duræ. Cerebri vasa omnia sanguine distenta: medullaris substantia, ubicunque incideres, sanguineis punctis distincta, & ipsa quidem longe mollior, quam æquum esset: cum corticalis secundum naturam se haberet. In Lateralibus ventriculis multa aqua limpida.

21. Etsi caro ex ulceribus excrescens, quanto periculo in extremis corporis partibus remediis tentetur erodentibus, præclare in primis ostendit fidelis Scriptoris Benevoli Observatio (2); tamen vel aliis in locis usus ad eundem finem ejuscemodi remediorum non sine periculo est, ubi dispositio prava sit, quemadmodum in proposito Juvene fuisse, indicabat febris jam præsens, cum dolore capitis conjuncta. Sed ab hoc exulcerato tumore ad eum morbum descendamus, qui Tumores inter ab Rei Chirurgicæ refertur Auctoribus, idemque cum maxima corruptione junctus est, ad gangrænam videlicet, initium ducentes a quibusdam Valsalvæ Observationibus.

22. ADOLESCENS annum agens duodevigesimum, mediocri statura, & habitu, colore pallido, & subflavo, ex alto ædificio in peracutum lapidem cadens, simul femori cervicem frangit, simul ibidem a lapide vulneratur. Cum in S. Mariæ de Morte Nosocomio ex arte curaretur, non solum de pectoris pondere cum difficultate spirandi querebatur, etsi nihil sanguinei exsuebat, nullamque habebat in exterioribus thoracis partibus, quæ sub sensum caderet, contusionem; verum insuper quarto die delirare cœpit, & de dolore vulneris queri, & de quibusdam ad illam partem motibus convulsivis. Insequenti nocte eandem partem immanis invasit gangræna, quæ circa horam proximi diei decimam quartam adeo increverat, ut a finibus abdominis e regione vulneris ad totum pedem se extenderet. Femoris cuticula multis locis, non secus *ac si vesicatoria* adhibita essent medicamenta, a seroso humore attollebatur, qui & multis locis acredine sua illam eroserat; ut magna aquæ emanaret copia. Sic æger quincto die interiit. CADAVER totum paucis ab interitu horis summa nigredine infectum est, quasi universali gangræna correptum: mox autem adeo intumuit, ut triplo crassius videretur.

23. Historiam hanc prætermittendam non censui, quæ multo pessimam humorum dispositionem, & celerrimum gangrænæ progressum ostendit: tametsi Valsalva cadaveris dissectionem non addidit, credo, quia instituere non licuerit. Neque enim, modo licuisset, omissurum fuisse, indicant cum alia quæ in ejus Vita narravi, tum præsertim id quod nisi ipse huc adscripsisset, non eram facile crediturus. Serum quod gangrænam fovet, tam acre est, inquit, ut cum illud

(1) n. 14. (2) 30.

alias gustaverim, non modo summam acredinem perceperim; sed hæc linguæ papillas per solidum quasi diem mordicaverit. Vide quo usque hominem impulerit sciendi, experiendique cupiditas!

Cæterum gangrænæ universalis exemplum habes apud Tulpium (1); sed in sene cujus infirmissimæ a longo jam tempore erant vires. Habebis quoque apud Warrenium (2), sed in febre flava, pestis genere. Interna autem gangrænarum causa non semper in solo humorum vitio consistit. Illæ enim aliquando crura corripiunt, quia Magna arteria ab scirrhoso tumore in ventre comprimitur (3): quo spectat ista quam in Sectione hac IV. Sepulchreti (4) legeris, Hildani Observatio; quanquam in ea non Aorta solum, sed & proxima vena Cava premebatur; facile enim in adeo proximis truncis id est. Nec tamen contra, quidquid potest venam aliquam satis comprimere, idem ad proximam arteriam æque comprimendam valet; ut Cel. Swietenii (5) conjectura quantum cum veri similitudine, tantum cum ratione consentiat, ubi sinistri pedis tumorem, imminentemque gangrænam repetit ab Iliaca ejus lateris vena, quam unam extremum Colon intestinum, flatibus perquam distentum, pressisset. Sanguinis autem in membra importatio prohibetur, aut minuitur ab iis quæ arteriæ imposita hanc premunt; verum ab aliis insuper causis: quas inter perrara est carneæ tunicæ arteriæ ipsius gangræna, quamvis sanæ sint circumjectæ partes, ut in *Casu*, Halæ edito A. 1742. *de amputatione femoris non cruenta*. Minus rara est quæ eundem in amputatione parit effectum, tunicarum arteriæ in osseam naturam degeneratio quæ & illarum flexilitatem tollat, & viam sanguini coarctet. Itaque Kulmus (6) censebat, ab hac esse causa, cur *ætate præsertim provecti nonnunquam sphacelo pedum absque ulla prægressa causa externa corripiantur*. Certe autem inde fuit in Nobili sene, cujus historiam apud laudatum Swietenium (7) relatam invenies.

24. Porro est quoddam gangrænæ, imo sphaceli genus apud nostrates rarius occurrens, ut nec Valsalvæ unquam visum etiamtum esset, cum adolescenti mihi ex relatione aliorum narrabat, exsiccationem a pedis pollice incipientem, & sensim ad femur usque productam, ut pes, & crus totum, velut in *mumia*, sine fœtore, arida essent, mortem cuidam mulieri annis superioribus attulisse. Vidit autem postea, & ego cum ipso, cum Bononia necdum discessissem, in Nosocomio Incurabilium. Quin etiam inter ejus Consilia unum legi pro Monacho scriptum ex morbo ejuscemodi laborante. Erat is duos supra quadraginta annos natus, obesus, humoribus ad scorbuticam dyscrasiam vergentibus, impetigini, & podagræ antea abnoxius, tum etiam, idque a longo tempore, crebris digiti pollicis alterius pedis suppurationibus, unde fuscum semper colorem is digitus retinuerat, donec exsiccatione corripi inciperet, lentissime per totum denique eum digitum, postea autem per totum pariter proximum digitum propagata. Qui non secus ac pollex; quem frustra amputaverant; ex quo prehensus hoc morbo fuerat, aridus semper siccusque permanserat, nisi quod nuper circa extensorem ejus digiti tendinem aliquod incipientis puris indicium fuerat animadversum. Et quanquam ut plurimum in metatarso obscura quædam inflammatio esse videbatur; erat tamen hæc sine ullo subsistentis humoris vestigio, mediocri autem cum dolore. Febris quoque non semel quidem accesserat, circa vespertinum præsertim tempus exacerbata; sed nullo unquam prævio horrore, nullo valde acuto comitante symptomate. Quæ hic tibi volui diligenter describere, ut cum iis mox pos-

---

(1) Obs. Medic. l. 3. c. 46.
(2) Vid. Haller. in Addend. ad pag. 662. suar. Accession. ad Boerh. Meth. Stud. Med.
(3) Vid. Acta Erud. Lips. A. 1693. M. Nov. in Relat. Chirurg. Barbet.
(4) Obs. 10. §. 2.
(5) Comment. in Boerh. Aphor. 422. ad B.
(6) Disput. de Tend. Achill. disrupto &c. in ipso fine.
(7) Comment. cit. §. 424.

sis quæ apud Auctores postea legi, aut proposita mihi fuerant, exemplis compa-
rare. Creberrima, sicubi alibi, in quibusdam Galliæ regionibus extitere. Neque
enim solum circa A. 1710. sicca ista gangræna adnotata est, sed & circa A. 1676.
ut in Historia Regiæ illius Scientiarum Academiæ (1) indicatur, imo & A. 1706.
ut fusius ab Rudolpho Jacobo Camerario (2) videre poteris commemoratum,
& rursus A. 1747. ut Commentaria versans laudatæ Academiæ (3) reperies. Sem-
per autem ibi culpa rejecta est in vitiata secalis grana, quippe in caritate annonæ
a pauperibus, præter quos neminem is corripiebat morbus, in paranda farina
cum integris probisque granis relicta: quæ alibi quoque, nimirum cum sylvæ
hercyniæ incolas idem vexaret morbus, sunt apud Brunnerum (4) accusata. Ip-
sa tamen sine certa corporum dispositione tantum potuisse, non crediderim, tunc
saltem, cum mares solum, non fœminas, si paucas excipias puellulas, in iisdem
pagis eadem invaderet gangræna. Cæterum plerumque alias utrumque sexum
infestabat: & alibi alio tempore aliquanto aliter, ut alios quoque occuparet ar-
tus, partesque alias, ut plurimum autem a digitis pedum inciperet: reliqua discri-
mina, libros, & Auctores quos nominavi, inspiciens, per te videbis. Ego enim
ad eos casus redeo, in quibus ea grana accusari non poterant. Et Benivenius
quidem (5) ubi de infelici exitu loquitur gangrænarum e digito pedis, præser-
tim in senibus, incipientium, aliquid huc attinens videtur indicare, cum *inci-
pere carnem*, ait, *paulatim nigrescere, vel liventem fieri: quin & aridam interim at-
que siccam*. At certius, ac apertius Hildanus (6) in septuaginta annorum viro,
podagræ obnoxio, gangrænam describit post molestum frigoris sensum, & stu-
porem, a digitis pedis sursum paulatim serpentem sic ut pes, & crus carbonis
instar nigra fierent, frigida, & supra modum sicca & extenuata sine ullo un-
quam dolore, pulsu autem vix nonnihil mutato, & appetitu vix depravato. Idem
Smetii Observationem profert (7), pedis videlicet in muliere, ejusdemmodi
sphacelo correpti, ut aridus, nigerque linguam bovillam referret fumo indura-
tam. Huc quæ Barbettus (8) de gangræna tradit scorbutica, ex parte accedunt,
nimirum quod a pollice soleat initium sumere, in crustam siccam degeneret,
nullo fœtore sit, & dolore aliquando nullo. Nunc quæ mihi per litteras descrip-
ta sit, accipe, cum Matthæus Tornierius, spectatus dum viveret, inter Viceti-
nos Medicus pro Comite Generosissimo consuleret extremo Februario men-
se A. 1720.

25. Is gracili habitu, egregio colore, alacer, promptus, vegetus, robustus
adhuc erat cum annum quartum supra octogesimum exegisset, nullo unquam
in tam longa vita correptus morbo qui adnotatione dignus esset. Sub Januarii
finem insolito frigoris sensu, post triduum autem tanto frigore prehensus est, ut
lectum petere cogeretur, ibique nihilominus horas aliquot frigeret, donec cali-
dis sæpius admotis linteis, corpus tandem reliquum calesceret: sed pedis sinis-
tri omnes digiti, & metatarsus frigidissimi permanerent, nihil sentirent, vixque
Flectentium musculorum vi, quorum videlicet carnem in ipsis digitis non esse,
nosti, nonnihil flecterentur: & quod multo deterius erat, lividulus postridie
color jam a pollice in metatarsum pergens animadvertebatur. Occursum est in-
ternis, externisque remediis. Sed quanquam in metatarso livor, & frigus non-
nihil remittere visa sunt; circa finem tamen Februarii extrema digitorum, jam
cute erant nigra, sicca, & *mumiæ* instar dura, neque in ipso metatarso initia

(1) A. 1710. Botanique.
(2) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 82.
(3) A. 1748.
(4) Eph. cit. Dec. 3. A. 2. Obs. 224.
(5) De abditis nonnullis &c. morbor. causis, c. 71.
(6) Cent. 4. Obs. Chir. 92.
(7) De Gangr. & Sphacel. c. 7. in fin.
(8) Chirurg. P. 2. l. 1. c. 14.

deerant futuri morbi, cute jam duobus locis in ejus dorso nigricante, imo in altero eorum locorum jam dura. Duriuscula quoque erat ad tarsum certo, ubi nigricabat, loco. Ipse autem tarsus novissime factus erat nonnihil tumidus, & si digito premeres, vestigium servans, & dolens. Quin etiam sub planta se extulerat parva albaque vesicula, vix pauxillulum aquæ continens. Ad malleolos idem ferme qui in tarso, tumor. Crus reliquum nonnihil potius extenuatum. Inter hæc æger; etsi febris, levis quidem, a morbi tamen die septimo, quo primum cœperat, jugiter perstabat; pristinam alacritatem, consuetum pulsus robur, & appetitus vigorem retinebat, ut victu qui ad servandas vires homini præsertim haud ita pauca edere solito, non tenuis permittebatur, libenter uteretur. Quæ cum perlegissem, nec spem aliam reliquam esse, intelligerem, nisi ut ægri vita quoad ejus fieri posset, diutius produceretur, ea continuo rescripsi, quæ hic necesse non est omnia commemorare. Fuse enim quid de præsidiis tum quæ adhibebantur, tum quæ addi possent, mihi videretur, ingenue, ut par est, & consuevi facere, exposui. In hisce alteris cum quæ improbarem, aut suspecta haberem, significassem; diserte inter cætera laudavi cum Hildano (1) succum lumbricorum terrestrium ita, ut Wierus solebat, paratum, exterius, ut exsiccationis tardaretur progressus, parti adhuc sanæ adhibendum. Nec tamen reticui, nisi anni tempus præfrigido aeri ægrum pedem sæpius exponere prohiberet, perpendi illud etiam posse, utrum hoc in casu imitatione digna esset ratio quæ in eumdem finem haud infeliciter cesserat Hagensi Medico Samueli Cabliau (2), qui pedem, & crus ferme totum sphacelo emortuum *penicillo majori, optimo terebinthinæ spiritu intincto attingere, vel quasi pingere* cum imperasset *assiduissime*; consecutus est, ut *torridum, imo Mumiæ quasi Ægyptiacæ* instar, parti adhuc incolumi, sphacelo minime progrediente, adhæreret, sicque Anum nonaginta duorum ferme annorum menses propemodum sex in vivis servavit. Cum cætera facta essent quæ probaveram, aut addideram; æger, si non tandiu quam illa, at certe diutius vixit quam ii qui aderant, sperare se, ostenderant. Nam sub Maii finem rursus per litteras consultus sum, quibus narrabat Tornierius, etiamtum alacrem, ut antea, pulsu non debili, suoque propemodum roseo naturali colore ægrum esse, appetitu vigere, non sitire, lotium justa copia reddere, idque colore, & substantia secundum naturam, dura autem alvi recrementa non nisi quincto, aut sexto quoque die, ut sanus consueverat. Et morbum quidem intra eos tres menses progressum esse; at paulatim adeo, & lente, ut quinquaginta circiter dies transacti essent priusquam digiti, & metatarsus, & ad malleolos usque tarsus nigri, duri, & plane *mumiæ*, similes fierent. Deinde vero cum prope malleolos nigra, & dura cutis se extulisset, sub ea forficibus ablata, ulcus inter malleolos retectum fuisse: quod esset, cum scriberet, manus latitudine, colore ad superiorem ambitum vivide rubro, nec sine dolore cum medebantur, sed malleolum externum, & tibiæ partem nigricare; ad inferiorem autem ulceris ambitum fracidam esse, & putridam carnem, & nonnihil fœtentem, quæ ubi paulatim, sicuti faciebant, adempta esset, ut erat illa eo loco quo tarsi ariditas, duritiesque desinebant, visuri erant, num putridi aliquid subesset, an quidquid mollis in tarso fuerat, revera in *mumiam*, ut videbatur, esset conversum. Quod ad crus attineret, anterius quidem secundum naturam propemodum, sura vero nonnihil esse subtumidum: crure compresso, aliquam in ulcus exprimi puris guttam, nunc albicantis, nunc rubro colore infecti; tamen ejus cutem naturalem calorem, coloremque servare. Ulceris pus esse variegatum: illiusque parti qua putridum esset, ea quæ putredini adversantur, imponi; qua autem vivide rubrum, lumbricorum terrestrium succum adhiberi, ut quem ibi quoque valde

(1) L. supra ad n. 24. cit. c. 13.

(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 215.

proficuum experirentur. Quod reliquum esset, lentam illam febriculam nunquam abiisse, imo aliquando etiam intendi: noctes aliquas inquiete traduci ob pruritum in corporis ambitu, nonnunquam ob motus spasmodicos sani cruris, denique cute quantumvis etiamtum molli; ægrum tamen ad extremam maciem esse redactum. Cum alia, tum hoc præsertim postremum vehementer displicuit, ut quod vitæ diutius protrahendæ spem valde minueret. Attamen ne Seni Generosissimo, & Medico Humanissimo prorsus deessem, quorum uterque ob ea quæ antea scripseram, plus mihi quam ipse agnoscerem, tribuebant; cum ad cætera respondissem, ea potissimum laudavi quæ adversus reliqua convenirent quidem, sed in primis adversus maciem. Itaque de duobus remediis quæ illo anni tempore valent plurimum, vipera, & lacte, utrum mallent, commendavi, illud etiam de lacte adjiciens, ut siquid utilis ex Hildano superiore consilio proposuisse me, crederent, hoc etiam ex eodem Auctore (1) acciperent, adversus istud ipsum morbi genus laudante non solum *muliebre lac*, sed, *si* hoc *desit*, *asininum*: a quo si ferretur, facilis postea esset transitus ad vaccinum. De his remediis duobus utrum maluerint, nescio: hoc scio, ægri vitam ad æstatis initium, protrahi non potuisse.

26. Habes fuse, ut de morbo non ita apud nos frequenti, quid ad me scriptum fuerit, & quid ipse responderim. Num vero in hoc etiam gangrænæ genere locus esset proponendi interius quidem corticem Peruvianum, exterius autem aquam tepidam, cogitassem forsitan, si de illo tum extitissent Observationes, quamvis alias aliter respondentes, cum ab aliis Solertissimis Viris habitæ, tum Bononiæ præsertim ab Experientissimis illis Academicis (2) repetitæ; de tepida autem innotuisset felix Cl. Benevoli consuetudo ex Observatione in primis illa (3) qua sic gangrænas vicit, non modo nigram, sed & duram cutem efficientes. Et quod ad Peruvianum quidem corticem spectat, etsi in gangræna sicca ut laudatum scio a Cl. Chirurgo Guisardo (4), ita ab altero ejus vim in dubium tractam esse, intelligo (5); tamen quemadmodum inter cætera quæ corticis utilitatem adversus gangrænas alias ostenderunt, experimentum illud in primis attendendum videtur in quo omnia in melius vergebant dum cortex sumeretur, pejus autem dum omitteretur, & denique rursus melius, dum rursus in usum traheretur; sic non leve pondus ad eandem in sicca etiam gangræna utilitatem monstrandam simili Observationi inesse, crediderim, quæ in Historia extat Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (6): quæ enim in pede inceperat, gangræna sicca pro alterna corticis exhibitione, & intermissione, alterne melius, pejusque habebat donec sub ejus haud amplius interrupto usu pervicta est. Veruntamen repetitum sæpius experimentum, neque in gangræna incipiente solum, sed jam perfecta, optandum hic esse, vides; nec Benevoli consuetudini, ut ad remedia exteriora transeam: tunc esse locum, quando id quod durum est, non detrahere, sed vel magis siccum reddere statutum sit, ut æger diutius servetur: ad quod ea quæ emortuam partem, quasi cadaver quoddam, condire possent, sunt adhibenda. Contra etiam, atque etiam videndum est, ne facile in similibus gangrænis ad ea quæ pus moveant, descendamus, Medicorum illorum memores, qui per suppurationem id quod erat in pollice pedis mortuum a vivo separare sperantes, gangrænam quam Boerhaavius (7) ibi sex menses coercuerat, ad femur usque tridui spatio promoverunt. Quin etiamsi in persimili casu

(1) c. 13. cit.
(2) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 2. P. 1. inter Medica.
(3) 16.
(4) Vid. apud Haller. in Accessf. ad Boerh. Meth. Stud. Med. P. 13. c. 4.
(5) Vid. Act. Erud. Lipſ. A. 1751. M. Jul.
(6) A. 1748.
(7) Vid. apud Swieten. in Comment. ad illius Aphor. §. 424.

optima

optima jam esset suppuratio; ægrum tamen servari non potuisse, refert Cl. Dieter. Sproegelius (1), monetque, in morbis ejusmodi ne optatis quidem, & succedentibus ex sententia suppurationibus adeo facile esse fidendum. Quæ res vel una eorum spem retardare posset, qui in istiusmodi senum gangrænis emortui membri amputationem laudarent. Sed alia insuper accedunt, ut puta si quod Kulmus (2) censebat, & certe aliquando est, ab osseis factis, arctatisque superius arteriis nata esset gangræna, aut si in sanguine, ut creberrime accidit, inexpugnabilis esset gangrænæ causa, unde factum est plerumque, ut superstitem aut ejusdem membri, aut alterius partem mox idem morbus invaderet, sive a Chirurgo amputatione peracta, ut in Hildani (3), & Tulpii (4), & aliorum Observationibus, sive facta ab natura ipsa separatione, ut in epidemicis, quas supra (5) indicavimus, gangrænis a vitiatis secalis granis videre licet. Hæ igitur causæ, præter decrepitam ætatem, in Ægro a me descripto cogitare de amputando pede non permiserunt. Sed etsi extremum illud auxilii genus ferre homo persenex potuisset, neque alio idem malum paulo post rediisset tamen difficile factu erat, ne mox novo alio aliquo de tot quibus illa ultima ætas patet, se exerente absumeretur. Ut enim morbi dumtaxat unius exemplo utar, eoque ad hujus Epistolæ propositum attinente; inter magis provectos Auditores meos est Medicus qui tres, neque ita longo temporis intervallo senes hic vidit, calcanei omnes alium ulcere, alios gangræna correptos, feliciterque persanatos, quorum omnium sanationem arenarum mictus excepit, & hunc vesicæ inflammatio, hanc autem mors. Itaque ut in ætatibus firmioribus, heroicis, quas vocant, curationibus est locus; periculo enim spes opponitur longæ felicisque vitæ, sic in extrema senectute cum quod opponas magno periculo vix esse possit, senioresque tuta etiam & miti curatione sanati, mox nihilominus intereant; ab hac secunda eos curandi ratione non videtur temere esse recedendum. Vale.

---

(1) Obs. Select. §. 37.
(2) Vid. supra, n. 23.
(3) Cent. 4. Obs. 92.
(4) Obs. Med. l. 3. c. 47.
(5) n. 24.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVI.

Sermo habetur de Ossium Fracturis, Luxationibus, aliisque vitiis motui officientibus.

Etsi propositos morbos Sepulchretum divisos exhibet in proximas Sectiones duas V. & VI. hæ tamen sunt breves adeo, ut Observationes utriusque, & Scholia universa foliis duobus comprehendantur: neque hæc implerent, nisi aliqua jam supra posita repeterentur; quod vel ipso initio Sectionis V. factum deprehendes, si Observationis I. §. 1. eique subjecta duo prima Scholii capita cum II. Sectionis Observatione XV. §. quidem 3. & apposito ad hunc Scholio comparaveris. Nobis vero qui de Vulneribus Ictibusque agentes, sæpe ossa fracta memoravimus, potius quam eadem hic iterare, placet quidquid in Valsalvæ, aut nostris schedis superest quod ad propositos attineat morbos his unis Litteris complecti, initio ducto ab eo osse circa quod præcipue nostræ sunt Observationes versatæ, cum fractum, an luxatum esset, inquireremus. Quæ res coget, ut promiscue de utroque morbi genere, non separatim, verba faciamus.

2. Veteres ut cæterorum ossium, ita etiam ossis femoris caput e sua sede excidere non dubitabant, eoque minus quod etsi difficilem prolapsi repositionem, difficiliorem autem repositi conservationem esse, sciebant, tamen utramque egregie aliquando præstitam esse, ex Hippocratis, & Dioclis, & Philotimi, & Nilei, & Tarentini Heraclidis testimonio non ignorabant. Hi enim *clari admodum authores ex toto se restituisse*, ut Celsus (1) ait, *memoriæ prodiderunt*, & ille quidem Heraclides non semel, quod ejus locus ostendit, nobis a Galeno (2) conservatus, qui se quoque *femoris luxationem bis jam ita curavisse, ut in reliquum tempus non amplius exciderit*, idemque post Heraclidem *alios multos recentiores* præstitisse, confirmavit. Sed quod Heraclides, & Galenus adnotaverant, id tunc succedere cum relaxatum, non cum disruptum est, teres, ut vocant, per quod femur cum acetabulo conjungitur, vinculum, propterea quia per medicamenta fieri potest ut absumpto laxante humore, laxatum vinculum rursus contrahatur, non ut disruptum coalescat, Medicos ut in parte verum docuit, sic in parte a vero assequendo magis, magisque abduxit. Verum enim est, laxato vinculo, prolabi ex suo acetabulo femoris caput; sed non æque est verum, idem caput sæpe prolabi, quia disruptum sit illud vinculum. Itaque ut luxatio femoris a causa interna qua videlicet laxetur vinculum, negari non potest; sic ejusdem luxatio a causa externa, a violentia nimirum quæ disrumpat vinculum, non erat tam facile inter frequentissimas ponenda. Nec posita esset, si hinc difficultas in rumpendo vinculo validissimo, inde vero facilitas in capite femoris ab sua cervice avellendo, sive in hac frangenda fuissent inter se comparatæ. Intellectum enim esset, vires quæ possint illud vinculum disrumpere, multo citius hoc caput posse a cervice avellere, sive hanc frangere, sicque, nisi quid forte peculiare hic habeant nonnulla corpora (3), femur ob capitis avulsionem, aut ob cervicis fracturam, non ob luxationem, prolabi. Hæc autem, aliaque ejuscemodi vix tandem animadverti cœpta sunt postquam instituta in mortuis dissectio manifestissime ostendit, quæ capitis femoris luxatio ab externa violentia credebatur, eam ferme

(1) De Medic. l. 8. c. 20.
(2) In Hippocr. de Artic. Comment. l. 4. n. 42.
(3) Vid. infra, n. 5. in fine.

ſemper fuiſſe capitis avulſionem, ſive cervicis fracturam. Neque enim ex quo Pareus (1) ingenue faſſus eſt, & cautis Chirurgis aliquando, & ſibi in matronæ curatione accidiſſe, ut illi capitis femoris avulſionem, ipſe cervicis fracturam pro luxatione acciperent, ſtatim de rei cauſis cogitatum eſt. Deceptus autem Pareus fuerat a majori femoris trochantere quod ſupra iſchion tangens, femoris caput eſſe, crediderat, donec poſtridie dum iterum in acetabulum os compellere nitebatur, ſtrepitu ſubaudito colliſi oſſis de fractura admonitus eſt, primuſque omnium, quod ſciamus, fallaciam hanc quanto graviorem, tanto ob ſignorum communitatem, & ſimilitudinem, faciliorem in femore quidem detexit. Nam generatim, ſed in pueris dumtaxat, indicaverat Columbus noſter (2), cum poſteaquam docuerat, *ſi hædi, aut agni, vel alterius animalis nuper nati oſſicula decoxerimus, in eorum extremitatibus partes quaſdam*, id eſt appendices, ſive epiphyſes, *divelli ac concidere*, eſſe *conſpecturos*, tum, plurimis interjectis, admonuit, ſi *tenella puerorum oſſa validius imperiti medici manu fuerint attrectata, ligamenta eo uſque extendi, ut ſecum una appendices divellant.* Divulſionem autem, & fracturam, quantum ad inſtitutum ſermonem attinet, eodem redire, & propterea a me promiſcue accipi hic poſſe, facile intelliges, ubi animadverteris, ſive caput femoris a cervice avellatur, ſive cervix a femore, in adultis utique non poſſe hæc ſine fractura contingere, haud-ſecus ac ſi cervix ipſa in medio frangatur. Sed neque in pueris, ſi rei effectum, & ſigna attendas, magni adeo referre, putabis, ſi avulſionem a fractura non ſepares; niſi forte ſignum illud quod a ſano capitur colliſorum inter ſe oſſium, in hac magis, in illa minus habere locum, exiſtimes: quanquam in pueris fere avulſio accidit, non fractura, neque in adultis ipſis quantum momenti in ſigno illo eſt, cum adeſt, tantum quoque eſt, cum abeſt. Fractæ enim cervicis extrema rarius reſpondent inter ſe, nec ſemper alterum ad alterum a Chirurgo admoveri licet, ut ſatis collidi inter ſe poſſint: nec ſemper poteſt ſonus, qui levis fere, & obſcurus eſt, ſatis audiri: quamobrem accidit aliquando, ut non niſi poſtridie, ſicuti de Pareo diximus, imo ut non niſi pluribus interjectis diebus, diſcuſſaque inflammatione, tandem audiretur.

3. Ex quo Pareus rem detexerat, non ſtatim rei cauſas eſſe quæſitas, ſed diſſectiones quæ rem evidentius oſtenderent, expectatas eſſe, ſupra diximus. Multo autem diutius expectatum eſſet, ſi primum illæ a Verneyo, ut nonnulli credunt, aut ab Ruyſchio, ut alii, aut etiam ab Rolfincio eſſent inſtitutæ. Quin Rolfincius ipſe (3) indicavit qui triginta ante ſe annis illud feciſſet, Caſparum videlicet Hoffmannum, qui Commentariis A. 1625. editis in libros Galeni de Uſu Partium, cum monuiſſet (4), *fieri aliquando, ut fractura ſit, cum putetur luxatio eſſe, cum videlicet femur vel in ſummitate, qua appendix eſt, frangitur, vel in ipſa cervice; illud*, inquit, *de appendicibus omnibus monet Columbus l. 1. c. 2.; hoc ego* vidi in femore *felis:* ſubjecitque ſuam felis Obſervationem, ex quo junior a vi externa ſemper claudicaverat, creditæ luxationem paſſæ, in qua tamen diſſecta, non luxatum femur, ſed femoris cervicem fractam invenit, cervicis capite in ſuo acetabulo etiam tum hærente. Et continuo cauſas addidit, cur humerus facile luxetur, femur difficulter; quarum prima eſt, *quia ille quidem caret hoc ligamento* terete, *hoc autem habet*: altera, quia hujus acetabulum ſtrictius eſt, & profundius, tertia quia ejuſdem junctura firmioribus muſculis cingitur, atque inſtruitur. Quæ omnes cauſæ nunc etiam proferri ſolent: quanquam Rolfincius Hoffmanni Obſervationem deſcripſit; eas omiſit: id quod etiam ex Sepulchreto (5) intelliges, omnia quæ Rolfincius hac de re habet exhibente, niſi

(1) Oper. l. 14. c. 21.
(2) De Re Anat. l. 1. c. 2.
(3) Differt. Anat. l. 2. c. 49.
(4) Vid. l. 3. in fin.
(5) Sect. hac 6. Obſ. 2. cum Schol.

quod hæc tamen verba prætermittit, inter Scholium, & Hoffmanni Obſervationem interjicienda: *Multoties erratum ingens hic obſervavimus, & ſimile adnotatum ab Hoffmanno.* Num autem mortuos ſecando, obſervaverit, an vivos tangendo, ut in altera Scholii parte Diemerbroeckius, ipſe exiſtimabis. Certe Parei in matrona illa animadverſionem, & monitum nemo horum memoravit. Aliud enim eſt quod neſcio ex quo Parei capite produxit Rolfincius, qui dum infantibus hanc epiphyſim nutricum culpa, & junioribus levi de cauſa, ut ex oſſium probat coctione, disjungi, inculcat, ſe per Columbum magis, quam per Pareum, profeciſſe, oſtendit. Sed Hoffmannus in Poſthumo Opere (1) univerſe confirmavit quod olim ex illa junioris felis Obſervatione docuerat, ſtatuitque, *maxime verum eſſe, fracturam potius in cervice femoris contingere, quam luxationem capitis femoris, ob ligamentum inprimis teres, quod in ipſo acetabulo eſt:* quanquam A. 1641. ad ipſum reſcribens Veslingius (2) nonnihil rem contrahere videbatur, ſpectans videlicet, cum id contingit, non modo ligamenti robur, ſed & fragilitatem oſſium *quibuſdam naturis inſignem.* Hæc paulo fuſius ad te ſcribenda putavi de iis qui ante noſtram ætatem de re propoſita mentionem injecerunt, ut quid cuique tribuendum ſit, appareret, ſive in præeundo, ſive in agnoſcendo, ſive in demonſtrando, ſive in rei ipſius cauſis inquirendis. A quorum Obſervationibus antiquior illa fortaſſe non diſcrepat Jacobi Sylvii (3) in latomo lapſo ex alto qui *crus fregerat ad caput coxæ*; cruris autem nomine quid intelligeret, cum ſæpe alibi, tum ibi præſertim manifeſtum eſt, ubi (4) ligamentum illud teres quod ſæpius memoravimus ſupra, ab acetabuli fundo ortum, deſcribens, *in medium*, inquit, *cruris caput inſeritur.*

4. Eorum autem qui noſtra ſcripſerunt ætate Obſervationes, non omnes tamen hic quidem, eaſque ſtrictim indicabimus tum quia crebrius hæ ſunt in omnium manibus, tum quia præcipuæ extant in Salzmanni Diſſertatione (5) anno edita 1723. qua copioſe, & accurate, ſiquis alius, cauſas expoſuit ob quas difficilius luxatio femoris ab ejus colli fractura internoſcatur, & facilius tamen hæc, & quod conſequitur, ſæpius quam illa, ab externa violentia contingat. Sunt illæ Obſervationes in iis habitæ quorum claudicatio a luxatione, non a fractura eſſe credebatur, aliæ autem ad Ruyſchium, aliæ ad Cheſeldenum, aliæ ad Erndlium pertinent, accedentibus cum Ravii approbatione aliis Borſtii Obſervationibus, qui cum octo pariter claudicantes ſecuiſſet, nunquam luxationem, ſed fracturam ſemper, ut illi, cervicis femoris deprehenderat. Ruyſchius autem, cujus potiſſimum, auctoritate res confirmari noſtris temporibus cœpta eſt, & rei cauſas (6) ſimul cum Obſervationibus protulit, & in harum quibuſdam peculiare aliquid adnotavit, nimirum cervicis olim ruptæ, & comminutæ, non ſolum non ſuperſtites reliquias fuiſſe, ſed ejus loco aliquando (7) plura ligamenta comperta eſſe dura, craſſa, teretia, quæ non exterius, ſed interius ducta, femoris caput cum ſuprema ejus parte connecterent; aliquando autem (8) cum hac illud rurſus conglutinatum, ferruminatumque fuiſſe repertum. Ad quas duas peculiares adnotationes nonnulla ſunt quæ adjicias. Ad primam, Salzmannum in Diſſertatione alia (9), quinquennio ante eam quam laudavi, emiſſa, indicaſſe, ligamenta illa dura, & craſſa quæ inter caput, & femur Ruyſchius viderat, & ab natura in cervicis locum ſubſtituta eſſe, non dubitaverat, ex perioſtio facta eſſe, quod a fractura laceratum, ibi non raro durius; & craſſius fieri ſolet, ac

(1) Apolog. pro Galeno, l. 2. c. 81.
(2) Epiſt. 25.
(3) Obſerv. poſt Iſagog.
(4) Iſagog. l. 1. c. 3.
(5) De Luxat. oſſ. femor. &c. c. 4.
(6) Theſ. Anat. 8. n. 103.
(7) Theſ. 9. n. 74.
(8) Ibid. n. 44.
(9) De Articul. Analog. &c. c. 2. §. 1. & 4. & c. 3. §. 2.

ligamenti vicem præstare, cujus rei exemplum in fractura quadam ulnæ, & radii jam olim in Eruditorum Actis Lipsiensibus (1) propositum fuerat. Sed tamen hoc saltem attendas velim, Ruyschiana ista ligamenta non ad exteriores fractorum ossium parietes, ut periostium, ubi est, solet, sed ad eorum partem interiorem pertinuisse. Ad alteram, id est adnotatam ferruminationem, sive conglutinationem fracti femoris cum suo capite, quod alioquin sejunctum in acetabulo inveniri solet, adjiciendum est, cum ea accidit conglutinatio; accidisse autem non semel novimus; id deligationibus acceptum esse referendum, per quas femur ad caput appressum diutius servatum est, ægrique constantiæ in quiescendo, omnemque motum vitando. Neque tamen non clauda illa anus erat, in qua ejusmodi conglutinationem invenit Ruyschius. Etsi enim deficiente femoris collo, os totum minus extrorsum obliquum fit, eoque artus minus brevis, quam futurus fuisset; tamen sic femur femori propius est, & musculorum ipsum, & crus moventium directiones mutantur. Sed & illa claudicabat fœmina de qua in Erndlii indicata Observatione sermo est, tametsi ipsa fracta cervix per callum, digiti pollicis latitudine sub capite extantem, coaluerat, ut non deesse cervix videri posset, nullaque in ligamentis, vicinisque tendinibus læsio, aut præter naturam constitutio apparebat: adeo facilis est post fracturam claudicatio! Quanto autem amplior, & firmior est tota illa pars summi femoris quacum cervix sua basi cohæret, quam cervix ipsa, tanto is coalitus de quo primum diximus, minus quam hic alter, difficilis est: cujus auget difficultatem eadem quæ facilem fracturam facit, obliqua cervicis protensio. Impulsum enim quem homine, exempli causa, ab alto in pedes cadente, recta crurum, & femorum ossa impune sæpius excipiunt, ferre vix unquam potest cervix in transversum protensa, adeo præsertim fragilis, & a capite cujus ascensui acetabulum obstat, motum femoris, sursum propulsi, sequi prohibita. Hæ autem eædem causæ, cum musculi femur sursum trahunt, fractæ cervicis partes, rursus inter se contingentes, & coalescere incipientes, disjungunt, atque reglutinant. Et cervicis quidem hunc positum Auctores vetustissimi non ignorarunt: itaque Hippocrates (2) diserte scripsit, *caput femoris, & cervicem articuli natura obliquam esse.* Aristoteles autem (3) cum femur *biceps* esse, dixit, non id quod Niphus (4) interpretatus est, voluit, *alterum* videlicet *femur* esse *a dextris*, *alterum a sinistris*; modo enim hoc satis indicaverat; sed hinc majorem trochanterem, inde cervicem in suprema femoris parte spectans, ipsum biceps esse, docuit. Cur autem ita divisum sit, & cervicem habeat pene in transversum protensam, longe manifestius est, quam cur cervici fragilis adeo structura contigerit. Nam & aliis quibusdam ossibus commune, non hujus dumtaxat, ut Docti quidam Viri ajunt, est peculiare, ut partes emittant quasdam, cum ipsis angulum intercipientes, ut puta scapulæ, & inferior maxilla. Sed emissæ ab his partes longe firmiori structura sunt, si suis cum ossibus conferantur, quam cervix femoris cum hoc comparata. Neque ipsa osse cui additur, est tanto crassior, ut de ea pariter dici possit quod de extremis longiorum ossium partibus, sua crassitudine, si non structura, fractioni resistentibus.

5. Quid vero in plerisque accidat quibus cervix fracta est; ob ea enim quas diximus, causas rari omnino sunt quibus coalescat; mox videbimus, ad Salzmanni illam aliam Dissertationem transeuntes, simulque eas quas in memorata hactenus referre non potuit, indicantes; non omnes tamen; plures enim apud alios extare, novimus; sed unius solum, & alterius mentionem facientes, quæ, cum hæc scriberemus, erant in manibus. Igitur ut illi quos omittimus, ita etiam

(1) A. 1685. M. Nov.
(2) L. de Articul. n. 63. apud Marinell.
(3) De Hist. Animal. l. 1. c. 15.
(4) In Expos. ejus loci.

experiens, industriusque Chirurgus Gregorius Barbettus, sicut in Apologia (1) est quam ad nos humaniter misit, idem, in dissecta a se fœmina vidit octoginta circiter annos nata, cui tametsi ad quartumdecimum usque ex quo ceciderat, diem non brevior sano artu alter fuerat, cervix tamen femoris fracta erat, an, ut suspicatur, quia cum initio esset non prorsus fracta, tandiu musculis femur moventibus restitisset? Idem tamen alteram profert Observationem hominis qui a vehementi calcis ictu ad eundem femoris articulum diu claudicaverat. In eo luxatum femur deprehendit, ut capite dorsum ossis ilium contingeret, nullo teretis ligamenti vestigio superstite, orbiculari autem deformato, & acetabulo quasi deleto. Ipse autem Salzmannus qui duorum quæ singula in singulis suis illis Dissertationibus egregie constituit, neutrum ingenue fassus erat sibi etiamtum contigisse, ut per dissectiones conspiceret; quinquennio post, utrumque interea ita ab se compertum affirmare potuit (2), ut quod ad primum attinet, fracturam *femoris frequentius quam* luxationem *deprehendere sibi licuisse*, asseveraret: quod vero ad alterum, duo femoris luxationum exempla proferret, in quorum uno femoris caput, cervice non fracta, in altero (3) cervix, a capite, quod absumptum erat, abrupta, *ossis ilii sedi externa paulo supra* acetabulum *insistebat, & ab attritu a longo tempore facto cavitatem quandam & sinum velut superficialem efformaverat, unde, pede breviore licet existente, utrumque subjectum, quamvis non expedite, gressus firmare, & progredi utcunque poterat.* Nec vero exemplum de duobus his primum, aut Observatio quam ex Actis Berolinensibus ipse in Dissertatione (4) produxerat, & siquæ aliæ *non frequentes*, ut vere ait, istiusmodi Observationes ejus similes quam paulo ante secundo loco ex Barbetto commemoravi, sententiæ adversantur suæ, quæ ex ipso Dissertationis ejusdem titulo satis apparet *De Luxatione ossis femoris rariore, frequentiore colli Fractura.* Cum plura enim hujus extent, quam illius, exempla in adultis quidem, & a causa externa, ut Ruyschius (5) *raro*, Ravius (6) *rarissime* luxationem accidere, confirmarint; exempla quædam contraria non officient cautæ prudentique Salzmanni sententiæ; imo, si hæc nulla essent, stare ejus sententia non posset, quæ *rariorem* esse, luxationem affirmat. Quin, cum enumerat (7) causas, propter quas hæc interdum contingat, ut pervulgatam ligamentorum laxitatem ab arthritide, circumjectorum musculorum, tendinumque paralysim, majorem æquo a primordiis acetabuli amplitudinem, aut capitis femoris parvitatem, item in margine acetabuli fracturam aliquam, aut defectum, aut tumores denique intra acetabulum subortos; proclive est nobis intelligere, ubi aliqua ex his causa sit non tanta quidem, ut per se adhuc possit femoris caput ex acetabulo extrudere; tunc si forte externa aliqua vis accedat, non difficile fore, ut luxatio fiat, sicut in iis pariter quibus a natura laxiora aliquanto obtigerint ligamenta, aut teres (quæ rara Nicolai (8) Observatio est) prorsus nullum.

6. Nunc quando nonnullæ sunt Observationes commemoratæ quibus ostenditur quid in illis acciderit quorum femur aut fractum, aut integrum ex sua sede prolapsum, restitui in eandem non potuit; subjiciendæ sunt aliæ eodem attinentes. Et Joannes quidem Salzmannus in Dissertatione illa de qua supra indicatum est, inscripta *De Articulationibus Analogis, quæ fracturis ossium superveniunt*, cum hoc argumentum generatim pertractet, plura habet quæ libenter inspicias, & huc transferas; sed Observationes profert quarum pleræque cum ad alia atti-

---

(1) Apologia di due Cure.
(2) Vid. in Comment. Imp. Acad. Petropol. Tom. 3. Obs. Anat.
(3) Vid. etiam Act. N. C. Tom. 2. Obs. 101.
(4) c. 2. §. 7.
(5) Thes. Anat. 8. n. 103. §. 2.
(6) Vid. Dissert. Salzman. modo cit. c. 4. §. 2.
(7) Ibid. c. 3. §. 5.
(8) Dec. illustr. Anat. Obs. 7.

nent ossa, tum præsertim, in viventibus tactu dumtaxat judice, non in dissectis cadaveribus judice etiam visu, habitæ sunt: itaque ex iis quas potissimum hic quærimus, habet nullam; nisi forte attinere huc velis Ruyschianam illam qua cervicis loco crassa quædam vincula caput cum summo femore committebant; nam quæ ex Diemerbroeckio sunt, illæ, ut supra (1) animadvertimus, ad anatomicam inspectionem non pertinent. Pertinet autem duplex in una muliere Observatio quam in Dissertatione legi Osteologica (2) sub præsidio Celeberr. Gaubii edita, ab eodemque benigne ad me missa. Femur utrumque ex suo acetabulo exciderat. Dexteri autem caput erat integrum; sinistri carie plane consumptum. Itaque cum singula nova acetabula, in singulis ilium ossibus, singulis illis capitibus respondentia spectarentur; acetabulum sinistrum leviter, dexterum profundius erat excavatum, vetera autem acetabula ferme deleta; ut facile posset existimari, vetera hæc orbata capitibus, quæ sua mole, & pressione, & motu ipsa conservarent, suum cavum ferme amisisse, nova autem illa sic inæqualiter esse excavata, quod capite sinistro antea exeso quam satis apprimi potuisset, corpus a dextero suffultum, eoque integro; magis magisque os ilium dexterum ad ipsum apprimendo, ut ab eo excavaretur, efficisset. Neque absimilia olim vidisse Pareum animadverti ex quodam ejus loco (3), quem operæ pretium est hic tibi describere. *Non ita raro*, inquit, *excrementitii humores in Ischiade tanta vi in hujus dearticulationis cavitatem quasi impetu quodam incurrunt, ut relaxatis ligamentis . . . caput ossis femoris hinc facile depellant, nunquam restituendum, si paulo diutius abfuerit: quia interim in illam cavitatem illapsus humor, mora velut in lapideum quasi concrescit, femoris vero ille articulus in vicino osse novam sibi cavitatem attrivit, veræ vero cavitatis labra, quæ cartilaginea sunt strictiora & depressiora evaserunt.* Porro has, & siquæ sunt aliæ, cum femur aut integrum, aut fractum in exteriorem incubuit partem, excavati interdum in ilium osse novi acetabuli Observationes sine cadaverum dissectionibus posteri non minus ignorassent, quam Hippocrates in eo libri de Articulis loco (4), quem si proferam secundum eam versionem quam plerique post Cornarium secuti sunt, minus facile intelligas, ut opinor, quam si ex Feliciani versione, conjuncta cum Galeni interpretatione produxero. Sic igitur Hippocrates, de femoris luxati capite verba faciens. *Cum tamen in carne, in quam prolapsus est, articulus moram invenit: & caro lentorem contraxit: dolore vacans temporis processu evadit. Cum vero dolore vacat, absque baculo, si alioqui voluerint, possunt ambulare: possuntque corpus læso crure sustentare.* Sic autem hæc interpretatur Galenus (5): *Per translationem moram. i.* τρίβον *dixit a locis a viatoribus diuturna immoratione attritis, atque assuefactis. Ejusmodi autem oratio ejus hæc est. Cum caput femoris e propria sede elapsum in exteriorem partem, in carne firmatum fuerit: inter initia qui id patiuntur, ex compressione dolore afficiuntur: postea vero temporis processu caro ibi, non secus ac fossorum manus, occalescit. Quod cum fit, locus de articulationi similis evadit: cum mora illa quemadmodum antea acetabulo coxæ, caput femoris utatur.* Postea vero quam dixit quomodo post inflammationem humor ibi quidam *lentus ac mucosus* relinquatur; *id*, inquit, *ad motionem capiti femoris commodissimum est. Ob hanc enim humiditatem mora illa tanquam articulo utuntur.* Quid igitur in re hac Veteres illi conjicerent, & quid insuper morbidorum cadaverum dissectiones ostenderint, ex eorum comparatione præclare intelligis. Hæc autem omnia in ipso Epistolæ hujus initio longa oratione præfatus sum, ut paucis dilucide possim quo singulæ attineant, & quas

(1) n. 3.
(2) De modo quo ossa se vicinis accomodant partib. §. 42.
(3) Oper. l. 17. c. 22.
(4) n. 63. apud Marinell.
(5) In l. Hippocr. de Artic. Comment. l. 3. n. 93.

confirment mox producendæ Obſervationes, ſignificare. Earum prima ex Valſalva eſt.

7. Mulieri ſexaginta annorum, difficili reſpiratione cum tuſſi laboranti, caſu os femoris luxatur. Tunc aſſidua accedit febris: quæ, aucta ſpirandi difficultate, mulierem undecimo die interimit. Ventre patefacto, jecur invenitur durum, in ejuſque veſicula plures calculi. Thorace recluſo, pulmones apparuerunt magnis extra, intuſque nigris maculis variegati. A dextris una circiter aquæ libra; a ſiniſtris pauxillum thoraci inerat. Concretio polypoſa dilatatam cordis auriculam dexteram implebat: altera in ſiniſtro erat ventriculo, indeque ſe producebat in vaſa. Tandem quod ad femur attinebat, revera luxatum inventum eſt, laxato videlicet eo ligamento quo femoris caput intra Innominati oſſis acetabulum alligatur.

8. Quæ luxationem præceſſerant difficilis reſpiratio, & tuſſis ab dilatata auricula, aqua in thorace deprehenſa, & duro jecinore poſſunt repeti. Quæ vero luxationi ſucceſſit, febris, ab dolore, & vexatione quæ luxatio attulerit vicinis partibus: a febrili autem ſanguinis motu, pulmones, aliaque viſcera afficiente, aucta difficultas ſpirandi, & mors. Sed quod luxatio ſine fractura cervicis contigerit, id teretis, ut vocant, ligamenti laxitati tribuendum eſt, minus fortaſſe a natura, aut a prægreſſa quapiam cauſa firmo, & robuſto, eoque ut magis a caſu laxaretur, facileque cederet, jam diſpoſito. Neque hæc Obſervatio adverſatur ſententiæ Ruyſchii, ut qui *raro* quidem, ut ſupra (1) dixi, id contingere; affirmavit; non, quod aliqui ipſi affingunt, nunquam accidere, negavit. Fractæ autem cervicis Obſervationes has duas accipe, quarum prima ab exercitatis apud me Diſcipulis, altera a me ipſo habita eſt.

9. Vir ruſticus ex arbore delapſus, femur luxaſſe credebatur. Quod cum in ſuam ſedem reponere fruſtra Chirurgi conati eſſent tanto majori ſedulitate, quod elapſum femoris caput manu percipere ſibi videbantur; forte accidit, ut Juvenes illi qui me non ſemel audiviſſent docentem, quanto facilius a vi externa cervicis fractura, quam femoris luxatio, contingat, & quomodo trochanter major Pareo ipſi (2) pro femoris capite impoſuiſſet, hæc minime reticerent, nec tamen ſeniores illos Chirurgos a præjudicata opinione abducerent. Itaque duobus circiter exactis menſibus cum Thoracis morbus hominem qui e lectulo necdum ſurrexerat, corripuiſſet, & catarrho quaſi ſuffocante confeciſſet ante finem A. 1727. per diſſectionem cognoſcere voluerunt, ipſi, an Chirurgi decepti eſſent. Femoris ſummo oſſe, ejuſque acetabulo retectis, omnibus qui aderant, Anatomes, & Chirurgiæ ſtudioſis oſtenderunt, perfractam in medio fuiſſe cervicem, dimidio hujus altero ad caput, quod acetabulo inhærebat firmiter, altero ad os femoris prope trochanterem, quin vivo homine fucum fecerat, adhærente. Ex eodem autem corpore, quod ictericum nequaquam fuerat, quot qualeſque calculos, in fellis veſicula inventos, ad me attulerint, & quæ ego de iis experimenta ceperim, cum ad Schroeckium ſcripſerim, & ipſe ediderit (3) non eſt hoc loco repetendum.

10. Fœmina annos nata circiter quadraginta, pinguis, a ſiniſtris clauda dorſo nuper ad imas coſtas vehementer contuſo febri correpta, & intra dies quindecim abſumpta fuerat A. 1742. quo tempore cum Anatomen in Gymnaſio docerem, ex Noſocomio, cadaver illuc translatum eſt. Ubi quod ad exteriorem illam contuſionem attinebat, nihil peculiare adnotavi. Adnotavi autem alia, in primis quæ ad claudicationis cauſam ſpectabant. Eaque poſt nonnulla in Thorace, & ventre animadverſa, hic tibi, quemadmodum plurimis qui tum aderant, monſtravi, diligenter deſcribam. Cordis auricula dextera, & Cava Inferior

(1) n. 5. (2) Supra, n. 2. (3) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 167.

vena

vena concretiones, non sine multa alba substantia, polyposas habuere: quales uterque etiam ventriculus, sed multo crassiorem sinister: Ex Aortæ arcu non tres, sed quatuor nascebantur arteriæ; Vertebralis enim sinistra non ex Subclavia, sed inter ipsum, & Carotidem ejus lateris oriebatur. In Ventre genitalia, & renes, & vasa sanguifera hæc quæ adnotarem, obtulere. Testis alterius superficies maxime erat inæqualis. Uteri osculum nulla cinctum corona; ut nihil intra vaginam protuberaret. Renes autem pro mediocri mulieris statura ambo æquo longiores: sinister ad extremum inferius facie exteriore nonnihil excavatus a cicatrice, cujus ambitus ad circuli formam accedebat, diameter transversum digitum æquabat, vestigio, ut credidi, hydatidis in rene olim ex parte conditæ, reliqua extantis. Magnæ arteriæ truncus æquo tenuior, non ipse Spermaticam emittebat dexteram, quæ ab Emulgente proveniebat: neque eodem quo solet, modo Lumbares, neque Iliacam sinistram pari ac dexteram longitudine, sed tertia parte breviorem. Quod fac attendas, jam enim ad ea accedimus quæ ad claudicationis tum effectus, tum causas pertinebant. A sinistris enim, ut dixi, mulier claudicaverat, isque artus erat digitis quatuor brevior, quam dexter, & calcaneum ad exteriora conversum habebat, non minus tamen, quam dexter, pinguis, imo crassior, sed ab œdemate. Iliaca igitur vena dextera æquo erat latior; ad sinistra, ejusque rami tenues adeo, & pallentes, ut rem nunquam antea a me visam miratus, Cavæ imum truncum aperuerim. Quo facto, vel magis miratus sum. Nam pro Iliacæ ejus venæ ostio lineam inveni, ipsius coalitum indicantem, qua in linea duo, aut tria parva erant oscula, cum Iliaca vena communicantia. Quam cum secundum longitudinem incidissem, & præter filamenta polyposa, quendam fibrarum quasi fasciculum introrsum exstantem conspexissem; mox facile animadverti venæ parietes ab uno latere inter se coaluisse, sicque eum fasciculum mentiri, cujus species, manu utraque parietes distrahendo; neque enim perdifficilis erat sejunctio; prorsus evanescebat. Tum vero Cruralibus arteriis, & venis a ventre usque ad poplitem utroque in femore detectis, nullum in arteriis discrimen se obtulit; vena autem, sinistræ arteriæ socia, tertia saltem parte angustior apparuit, quam dexteræ: & quamvis complicatos, & coalescere incipientes parietes non haberet; habebat tamen inter tunicas nigrum quasi sanguinem, & sanguinem fortassis, sed a longo, ut videbatur, tempore concretum. His ita perspectis, claudicationis causam, retecto sinistri femoris cum Innominato osse articulo, quæsivi: occurritque os femoris cervice: & capite orbatum. Et caput quidem in suo acetabulo hærebat affixum, cartilagine tamen qua horum utrumque incrustatum fuerat hic illic exesa: quin ossea capitis ipsius substantia tum qua sinistrum acetabuli spectabat parietem, tum qua cum cervice olim cohæserat, non erat integra. Cervicis autem vestigium supererat nullum, si ossea quædam fragmenta exciperes, ligamentis adnata valde crassis, & duris, in quæ capsulare quod vocant ligamentum abiisse videbatur; hæc certe a margine acetabuli ad eam partem summi ossis femoris ex qua olim incipiebat cervix, producebantur, femurque ad eum marginem alligabant. In cavo autem quod cervicis loco intercipiebant, crassiuscula inerat materia carneo colore, sed fusco, & obsoleto, non fœtida tamen, nec multa. Præter hæc, os Innominatum sinistrum antrorsum magis prominebat, quam dexterum; ut proclive esset suspicari, quæ exterior violentia huic fœminæ, cum tenella, aut junior esset, femoris cervicem fregerat, eandem os quoque Innominatum luxasse.

11. Si Observationes has duas inter se comparaveris; in eam opinionem facile venies, ut quod Ruyschius (1) de fracta cervice superesse nihil deprehenderit, id longo tempori tribuas, diutiusque repetitis agitationibus, & frictionibus

(1) Supra, n. 4.

inter se fragilium cervicis disruptæ extremorum, prætereaque exedenti vi acrium particularum, e læsis, vellicatisque membranis destillantium, & cariem mora afferentium. Quod vero de laceratis a fractura periostiis commemoravi (1), non raro videlicet duriora, & crassiora fieri, id ligamentis quoque interdum accidere, ex secunda intelligis Observatione. Ex eadem quod de extenuatis habet Iliacis venis, læso artui respondentibus, conferas velim cum dissectione, alias (2) ad te scripta, claudæ alterius fœminæ. Reperies enim, tenuiora fuisse Iliaca vasa ad claudum artum spectantia. Venam autem non modo per femur adeo extenuatam, sed in ventre coalescentibus ab uno latere inter se parietibus contractam, ad ostium autem per quod in Cavam influit, propemodum occæcatam non reperies. Perrara enim est res, nec intellectu facilis, artu ex quo redibat, œdemate quidem laborante, sed tamen vivente; etiamsi a tempore non longo rem eo redactam ponamus. Cæterum in hac muliere os femoris ob alligantia vincula longe ab acetabulo recedere non potuerat. Vir autem de quo ante ipsam dictum est, cum semper cubuisset, eo osse utendi, eique insistendi occasionem non habuit. Nunc igitur in altera muliere, itemque in altero viro, qui elapso, nec reposito femoris capite usi sunt, diutius eidem insistentes, quid deprehenderimus, exponamus.

12. Anus clauda, jam octogesimo anno erat proxima, cum apoplexia correpta, haud multo post non tam ex ea, quam ex ejus minus animadverso effectu mortua est. Nam cum, resoluta vesicæ vi qua lotium tum retineret, tum extruderet, assidentes mulieres stillicidio deceptæ, tantum lotii exire, quantum jugiter in vesicam descenderet, arbitrarentur, anus autem immanem hujus distentionem aut sentire, aut significare, non posset, eidem quod & aliis (3) ob eandem fallaciam accidit, ut citius moreretur. Cadavere enim in Theatrum delato, ut Anatomen tradere inciperem Januario mense A. 1735. ea mortis causa inter initia in conspectum venit, doctrinæque ordinem turbavit. Scilicet aperto Ventre, se se obtulit vesica lotio adeo distenta, ut ad umbilicum perveniret, & ilium utrumque occuparet, intestinis sursum ita compulsis, ut hinc jecur, & diaphragma altissime urgerent, inde vero lienem, & ventriculum adigerent medium versus epigastrium. Virebant autem, & grave olebant viscera pleraque; ut omnia eximi statim e ventre jusserim, & in sepulchrum inferri. Quæ igitur in Thorace, & Collo, & Artubus animadverterim præter naturæ modum se habentia, huc addam; nam, meliora interea corpora nacti. Caput non attigimus. Pericardium cum anteriore Magnorum vasorum, & cordis ipsius facie connexum erat, cum illa quidem per filamenta, cum hac vero per se ipsum quantum duo transversi digiti tum in longitudinem, tum in latitudinem spatii obduxissent. Quæ res fecit, ut ab eo qui apoplecticæ Medicus fuerat, quærerem, num forte pulsus singulari aliquo modo, & præsertim intermittendo peccassent: quod ille continuo, diserteque negavit. Arteria Magna interiore facie modico supra valvulas intervallo incipiebat aspera fieri, quasi fibræ secundum longitudinem ductæ, hic illic inter se disjunctæ, prominerent: ea asperitas ad duos transversos in longitudinem digitos, in latitudinem paulo minus extendebatur. Thyroidæa glandula præterquam magna erat, etiam quibusdam quasi globis anteriorem faciem habebat nonnullis locis prominentem. Inferiorum artuum sinister, quod in latus mulier claudicaverat, genu interiora calce exteriora, spectabat: dextero brevior, & si dorsum pedis exciperes, qua parte crassior videbatur, valde extenuatus, amplaque præterea cicatrice, tanquam a magno ulcere exterius secundum longitudinem fibulæ deformis, cum dexter pulcher esset, atque egregie nutri-

(1) Ibid.
(2) Epist. 46. n. 17.
(3) Vid. Epist. 42. n. 22. ubi & hæc historia promittitur.

tus, venisque tam latis præditus, ut latiores in nullo artu inferiore unquam vidisse, meminerim. Quod ut indicio erat tanto majoris copiæ sanguinis in eum artum influentis, quanto minor in oppositum influebat; sic, ut ægrius ferrem, efficiebat, humatis jam inde ab initio visceribus ventris, & vasis, non licere amplius, quomodo Iliaca sinistra vena prope Cavam se haberet, inspicere. Denique superiore sinistri ossis femoris junctura retecta, ejus ossis caput non ita ut solet, globosum, sed quasi complanatum, & nonnihil amplificatum invenimus, nulloque, per quod necteretur, vinculo terete instructum. Excipiebatur acetabulo minus cavo, quam secundum naturam, cartilagine tamen incrustato. Erat autem ad hujus acetabuli oram anteriorem cavum alterum, multo quam ipsum minus: cujusmodi cavum ante acetabulum femoris dexteri nusquam erat. Porro acetabulum sinistri quamvis, si ad os ilium suum, id est sui lateris referres, neque humilius, neque altius, neque posterius esse videretur, quam dexteri, si hoc quoque cum suo osse ilium comparares; plus tamen a commissura ossium pubis distabat, quam acetabulum dexteri. Nam & os ilium sinistrum multo plus ab eadem commissura distabat, quam dexterum.

13. Quæ ad cordis, & pericardii nexum attinent, nulla cum pulsuum intermissione conjunctum, eo referes ubi (1) de ejusmodi connexionibus, earumque effectibus alias a nobis actum est. Quod vero ad acetabulum spectat quo femoris caput excipiebatur, non dubito, quin supra (2) commemoratis Cl. Virorum Observationibus cum hac nostra comparatis, facile agnoscas, excavatum illud fuisse a femoris capite, olim extra acetabulum naturale prolapso, cujus etiamtum vestigium in illo anterius proximo, multoque minori cavo supererat. Quod enim acetabulum novum minus esset profundum, quam secundum naturam, caput autem femoris a globoso ad planum vergeret, ex his indiciis satis intelligis, dum os contra os sive pondere apprimeretur, sive agitatum musculis ageret, alterum ab altero vicissim esse detritum, atque depressum, sicque excavatum esse acetabulum, quod si natura ipsa parasset, tum profundius, & commissuræ ossium pubis propius, & alligatum habens, per vinculum teres, globosum femoris caput effecisset. Nam quod cartilagine incrustatum esset; ibi fortasse cartilaginea natura, cum excavatio incepta est, necdum in osseam mutata erat; ut non inducta postea sit, sed tantum servata. Quod vero cavum illud alterum, commissuræ ossium pubis propius, vetus acetabulum esset, a natura ipsa olim paratum, & sedes ipsa indicat, nec parvitas illius repugnat, sive cum inter initia eo munere fungeretur, majus esse non debuit, sive etiam, ut in alveolis dentium sæpe videmus, dempto osse quod antea insertum erat, circumjecta ossea substantia crescit, & sinum implet, aut fere implet: id quod etiam in claudo viro cujus historiam promisi hic esse me absoluturum, perspexi.

14. Lanarius igitur ille cujus alibi (3) mortiferum vulnus descripsi, in latus dexterum, ut ibi dictum est, claudicabat. Hunc æquali utroque inferiore artu in lucem editum (de noto enim viro, quod de aliis sæpenumero frustra optavi, quæ inquirebam, scire potui) cum mater tenellum adhuc, atque adeo primis vitæ mensibus e cunis eximeret, dolere artu illo dextero, animadvertit, sive eum dolorem externa aliqua, ipsi ignota, causa forte induxerat, sive interna. Post quem dolorem jam tum is artus factus est brevior; ut nemini postea, cum ingredi puer cœpit, mirum fuerit quod claudicaret. Usu autem consecutus est, ut claudicaret quidem, sed prompto gressu atque expedito. Juncturæ vitium, ex quo alterius, quantumvis modici, occasio extiterat, ut opinor, nimirum dum homo corporis pondus in firmiorem sinistrum artum inclinare nitebatur, thoracis Spinam in latus illud nonnihil incurvaverat: juncturæ, inquam, vitium dexteri ar-

(1) Epist. 23. n. 18. (2) n. 5. & 6. (3) Epist. 54. n. 46.

tus ad hunc modum ſe habebat. Acetabulum quod ſolita Sede a primordiis natura paraverat, ex dimidia tantum parte ſupererat, eaque anteriore: in cujus fundo ſubſtantia erat quædam ſubrubente, ſed lurido, colore, ut morbida videretur, quam ſi tangeres, non ligamenti, ſed glandulæ quodammodo natura eſſe, crederes. Dimidia autem altera pars acetabuli oſſea implebatur ſubſtantia, prætereaque operiebatur oſſe quadantenus terete, in quod ſuperficies proxima excreſcebat oſſis Innominati. Supra hoc vetus acetabulum, erat in facie externa oſſis ilium quaſi acetabulum alterum ex ſubſtantia conſtructum alba, firma, & ejus ex qua ligamenta conſtruuntur, ſimillima, addito inſuper limbo in quem non ſolum ab anteriore, ſed ab ſuperiore etiam parte prominebat, media inter cartilaginem, ligamentumque natura. Lævis erat hujus acetabuli facies, ſi inferiorem quendam in ea locum exciperes, quem rubella non exigua tenebat ſubſtantia, pro mucilaginoſa glandula facile agnita. Exceptum in hoc acetabulum erat femoris caput, nullo terete vinculo inſtructum, neque ſolita magnitudine, forma, lævitate præditum. Namque ubi a cervice exſtare incipiebat, ibi quidem nulla harum deerat. Sed poſtquam ſic aliquantum proceſſerat, deprimebatur; & nudatam cartilagine ſubſtantiam oſſeam oſtendebat: quæ mox in ſummo firma quidem, & dura, & albida, ſed granoſa haud ſecus apparebat, ac in multis veſicæ urinariæ calculis ſuperficiem videmus,

15. Si mirum forte videbatur, in Anu de qua paulo ante (1) dictum eſt, novum acetabulum cartilaginea cruſta non caruiſſe; mirum videbitur magis, quod in hoc viro mucilaginoſa glandula non caruerit nedum limbo, ſive, ut vocant, ſupercilio, quali naturale acetabulum inſtructum eſt. Scilicet multa fiunt quorum perobſcurus quo fiunt, modus, & ratio eſt. Neque illud admiratione caret, quod tam longo tempore vetus acetabulum, ſi non omnino deletum, at magis tamen repletum non ſit, itemque cum tenera eſſent oſſa, novum acetabulum non ipſum fuerit in oſſa excavatum, imo ex ſubſtantia factum ſit quæ cum Hippocratis & Galeni ſententia (2) magis quam cum poſterorum Obſervationibus, videri poteſt convenire. Sed meæ partes ſunt ea quæ ipſe, & quicunque aderant, oculis, manibuſque percepimus, ſive admirationem habeant, ſive non habeant, ſumma fide proponere; tuæ autem animadvertere, non uno modo ab natura uſum membrorum amiſſum reparari, & quamvis modus a poſteris deprehenſus in aliis coporibusverus ſit, non ideo in aliis alterum quem vetuſtiores indicaverant, eſſe non poſſe. Quod ſi forte alia cupis analogæ, ut vocant, articulationis exempla, ſive ut cum iis conferas quæ a nobis propoſita ſunt, ſive ut ſaltem plura habeas quæ Sepulchreto adjungas; ſupra laudatas Salzmanni præſertim Diſſertationes eruditiſſimas attente lege, aliaſque aliorum, ipſiuſque etiam, quas præterea indicavimus Obſervationes: quibuſcum junge quæ in Scriptis extant Cl. Virorum Gutermanni (3), Schlichtingii (4), Ludwigii (5), & ſi in artu quoque ſuperiore novum articulum ex luxatione factum aves cognoſcere, Henrici Alberti Nicolai (6). Et ne ab inferiore de quo loquimur, artu recedamus; apud ſecundum, & tertium illorum, itemque apud Platnerum (7), alioſque pluſcula invenies ad ſupremi femoris aut fracturam, aut luxationem pertinentia, & hanc, ut nonnunquam, a vi externa, ut alias autem a vinculorum eroſione, vel, ut ſæpius, laxitate. Ab eroſione quidem ut in Caſu Halæ edito A. 1742. (8), & in aliis antea a Maucharto (9), & ab Schul-

(1) n. 12.
(2) Supra, n. 6.
(3) Act. N. C. Tom. 3. Obſ. 105. in fin.
(4) Commerc. Litt. A. 1741. Hebd. 1. n. 2. ad n. 6.
(5) Prog. de Collo Femor. &c.
(6) Dec. Obſ. illuſtr. Anat. Obſ. 6.
(7) Inſtit. Chir. in not. ad §. 1193. & 1194.
(8) De Amput. Femor. non cruenta §. 18.
(9) Eph. N. C. Cent. 9. Obſ. 34.

zio (1) propositis; ab laxitate vero, ut in Cl. Boetticheri (2) exemplo, quo rarius facile non offendes; erant enim a pestilenti ischiade vincula de quibus sermo est, adeo relaxata, ut *pedes ambos ad mensuram usque spithamæ longiores, quam in statu fuerant naturali, reddiderit:* quod mirabile quidem est, sed illud mirabilius, quod persanata ægra sit, *ut deinceps absque ullo incommodo libere iterum incedere potuerit.* Denique & luxationem illam huc addes, quæ a Petito Chirurgo (3) indicata est, non tam a causa externa, quam ab læsione per hanc mucilaginosis acetabuli glandulis illata, ut uberius secreta mucilago teres ligamentum sensim laxando, aut abrumpendo, caput femoris non statim, sed post longum tempus extrudat.

16. Hactenus quæ graviora in summo femoris articulo offendimus, vitia accepisti. Nec leve illud erat quod, in clauda muliere animadversum, in proximas Litteras differimus quibus de Arthritide verba fient (4). Sunt & leviora quædam, de quibus, cum in claudicantibus conspecta sint, qualiacunque fuerint, non est hoc loco reticendum.

17. VETULA Etrusca a contusione coxendicis ita claudicabat, ut diu cubare cogeretur. Accessit universi corporis dolor, & ex longo decubitu gangræna ad nates. Itaque paulatim deficiens sub initium Martii in Nosocomio mortua est A. 1744. CADAVER etsi ad alia quæ secundum naturam erant, & quæ huc non attinent, recognoscenda, & Discipulis demonstranda non inutile mihi fuit; tamen hoc dum agerem, quædam adnotavi huc magis pertinentia. In Ventre dexter jecinoris lobus summa convexa facie erat a posterioribus ad anteriora sulco excavatus adeo profundo, ut digitum posset excipere, neque alii deerant sulci hoc dexteriores: cujusmodi sulci si in mulieribus tantummodo occurrerent, suspicioni posset esse locus, an arctioribus, dum juniores sunt, imi rigidique quo uti solent, thoracis constrictionibus deberentur. Jecur ipsum intus extraque totum ex minimis albis corpusculis factum videbatur, quæ interstitiis fuscis ex subrubro flavis tenuissimis interciperentur. Lienis gibba facies quasi a crassa quadam crusta albicabat; sima nigra erat. Testes strigosissimi, & in tenuem quasi laminam depressi. Uteri osculum amplum, & quodammodo triangulare, nulla circum protuberante corona ornabatur. Fundi universa interior facies nigra, & gangrænosa. Thoracem costæ a dextris quidem duodecim, a sinistris undecim cingebant. Prima enim harum, & secunda ex uno tantum osse multo maximam partem constabant. Scilicet suo singulæ capitulo a vertebris profectæ, vix digiti spatio emenso, unum os latum fiebant, in quo nullum divisionis quæ unquam fuisset, vestigium. Id os ubi eo pervenerat, ut trium ferme digitorum intervallo a sterno distaret ex superna ora teretem oblongam cartilaginem vix dimidium latitudinis minimi digiti æquantem in sternum immittebat, reliqua autem ex parte contractum, sic tamen ut latitudinem retineret non ea minorem quæ in prima dextera costa erat, modicoque spatio inter se, & teretem illam cartilaginem relicto, per cartilaginem alteram propriam cum sterno committebatur. In pericardio aquæ copia aliqua. Dextera cordis auricula sanguine distenta. Cor ipsum vel pinguedine qua instruebatur, detracta æquo multo majus, nec solum ob latiores ventriculos, sinistrum præsertim, sed etiam ob multo crassiores hujus parietes. Alterius valvulæ Mitralis pars erat ossea facta, aut certe ossiculum subnexum habebat, quasi ex pluribus factum, eoque inæquale, subrotundum, magnitudine ferme æquans apicem minimi digiti. In corde polyposæ aliquæ concretiones, & plurimus sanguis ater, qualis, sed fluidior, passim e dissectis majoribus venis effluebat. Fe-

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 235.
(2) Eorund. Act. Tom. 7. Obs. 21.
(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1722.
(4) Epist. 57. n. 2.

moris denique claudicantis ſupremam juncturam inſpiciens, teres, ſæpius memoratum, in ea ligamentum offendi minus craſſum, & firmum, quam æquum ſit, luridaque rubedine infectum pene totum.

18. Anus altera ab ætate jam curva, & quæ ita incedere ſolebat quaſi claudicaret, nuper erat noctu per ſcalas prolapſa, caputque alliſerat. Hinc mortis cauſa. Cum a nobis ibidem ſecaretur ante vernum tempus A. 1749. nonnulla ſunt quæ huc ſpectent, animadverſa. In Thorace Magni vaſorum trunci erant adeo a ſiniſtris; quamquam mulier curva quidem, ut dictum eſt, ſed gibba non erat; ut venam ſine pari nunquam viderim longius ſiniſtrorſum inflexam, ut ſe immittere poſſet in Cavam. In Ventre exterior renum facies non prorſus ſecundum naturam: quin alter parvulas quaſdam inſuper oſtendebat hydatides, ex ſe nonnihil exſtantes. Genitalia inſpiciens, nympham ſiniſtram neque eſſe, neque unquam fuiſſe, animadverti; dextera autem erat parva. Hypogaſtricas arterias latiores, quam ſolent, & duras, imo alteram earum non ſine oſſe qua Umbilicalem emittebat. Proximas unde illæ oriuntur, cum ſimul inſpectarem Iliacas, nec dexteram ſive latitudine, ſive tunicarum craſſitudine viderem quidquam a naturali conſtitutione diſcrepare; ſiniſtram miratus ſum cum minus latam, tum præſertim tenuibus adeo parietibus; ut vena propemodum eſſe videretur ab eo loco unde Hypogaſtricam dabat, ad illum uſque ubi prodibat e ventre. Quæ res ad memoriam redigebat quæ in duabus aliis claudis mulieribus (1) conſpexeram: quanquam in illis non arteriæ, ſed venæ anguſtiores erant, nec in femore quo claudicaverant, anguſtæ eſſe deſinebant. Hujus autem arteria cum e ventre exierat, juſtam latitudinem, & parietum craſſitudinem, ut cum dextera comparando perſpexi, protinus recuperabat. Cæterum in ſiniſtri ſummi femoris junctura animadvertere nihil potui unde levem illam claudicationem repeterem, niſi forte attinere huc credas parvas, & leves duas, inter ſe vicinas, ſubfuſcas quaſi contuſiones quæ in cartilagine, ejus femoris caput conveſtiente, cernebantur.

19. Fuerunt & mulieres aliæ duæ claudicantes (mihi enim accidit, ut in iis ſæpius hoc vitium offenderim, quam in viris, an caſu? an quod propter minus robuſtam ſtructuram corporis illi magis fœminæ obnoxiæ ſint?) quam cum ſecarem, manifeſtiorem ejus vitii cauſam me deprehendiſſe, arbitratus ſum; poſtea autem num deceptus eſſem, dubitavi. Ut ut ſit; Obſervationem utramque; nam & alia continent quæ indubia ſunt, & a me tibi fuerunt inter has quæ ad claudicationem ſpectant, alias promiſſæ; hic primum exponam, tum deinde meæ dubitationis cauſam non reticebo.

20. Fœminam claudam, necdum ſeneſcentem, hydrops confecerat circa medium Decembrem A. 1746. Ex ea Anatomes ſtudioſis cerebrum, muliebria, & ſiniſtrum, quo claudicaverat, artum in Noſocomio demonſtrans, hæc dumtaxat quæ hic locum habeant adnotavi. Cerebrum eximendo, animadverti in Craſſa meninge, baſim cranii conveſtiente, paulo ante, ſed nonnihil ab externo latere, paulo, inquam, ante foramen in quod nervus Opticus ſiniſter ſe conjicit, aliquid reſtare quod, ſi colori crederem, particula cordicalis ſubſtantiæ videretur. Sed mollæ non erat, neque meninx Tenuis quæ e loco reſpondebat, lacera, imo integra, & lævis conſpiciebatur. Tum diligentius attendens, globulum eſſe, vidi, parvi uvæ acini magnitudine, ſubdurum, ſolidum, qui nulla, id quod lævor oſtendebat, niſi ima parte, quoquam adhæſerat, hac autem erat firmiſſime affixus Craſſæ dumtaxat meningi, non oſſi, quod ſubjiciebatur; ut cenſuerim, ejuſdem meningis excreſcentiam eſſe, generis, ſicut ejus ſubſtantiæ modus oſtendebat, quaſi glanduloſi, initium tumoris, multum, ſi increviſſet, non

(1) Supra, n. 10. & 12.

solum proximis nervis Optico, & Olfactorio, sed & cerebro obfuturi. Ex Uteri supremo exteriore fundo dexterius prominebat tuberculum figura, & magnitudine eadem quæ in excrescentia illa Crassæ meningis modo indicata est, solidum pariter, sed album. Huic alterum intus respondebat mollius atque humilius, manifesto ex aggerie factum ejusmodi vesicularum, ac in uteri cervice videre soliti sumus; eodem enim quo hæ, limpido muco replebantur; quod tuberculum Epistola XLVII. (1) hic a me proponendum esse, promiseram. Utrique huic tuberculo interjecta substantia uteri sanissima erat. Cæteræ autem quæ ad genitalia attinent, Partes; si testes excipias, quorum alter erat altero minor, ambo tamen strigosi, & inæquali superficie, & intus, extraque albi; non modo erant sanæ; sed infimæ omnium haud aliter ferme ac in virginibus, se habebant. Tensa enim erat quæ dicitur Furcula, angustum vaginæ orificium, & hymene instructum, nisi quod hic contra ac videre consuevimus, tanto minus propemodum latus fiebat, quanto magis ab urethræ orificio distabat, sicut alias diligentius describam. Attamen hæc fœmina viri notitiam habuisse non videbatur. Denique sinistrum artum inferiorem spectantibus manifestum erat, sic esse positum, ut digiti pedis alterum pedem respicerent, nec facile erat manibus in naturalem situm adducere; & mulier ea metatarsi parte quæ digitis proxima est, insidendo, ambulasse dicebatur. Verum cum pes, crus, genu, femur, quantum exterius inspiciendo judicari poterat, vitio carere, & justa longitudine singula esse viderentur; retecto superiore femoris articulo, ejus cervix brevior visa est, quam mediocri illius fœminæ staturæ conveniret.

21. ANICULA decrepita, & clauda, viginti circiter post illam diebus ex brachii, si recte memini, abscessu mortua est. Itaque ibidem, easdem, aliasque Partes iterum dissecantes; quæ ab naturæ modo aliena essent, hæc deprehendimus. CRANIO exemptum cerebrum, inversumque cum inspectarem, Carotidis utriusque arteriæ truncos, majoresque horum ramos animadverti firmiores apparere, invenique, eorum parietes revera crassiores esse factos. Contra, cum essent nervi cæteri, & præsertim quarti, & quincti Paris, pulcherrimi, firmi, & magis quam soleant, crassi, Opticos cineraceo colore, angustos, & in tenuis institæ modum depressos videbam, & medullarem illam quæ, ubi inter se accedunt, ipsis interjicitur, partem satis quidem latam, sed colore, & tenuitate nihil ab ipsis discrepantem. Ipsi vero intra orbitas progressi, etsi colore erant albo, crassitudine autem quasi mediocri; incisi tamen ostenderunt, albedinem illam, nec parvam crassitudinis illius partem meningibus deberi suis, crassioribus factis, intra quas, tanquam intra tubum quendam firmiusculum, substantia concludebatur, in altero præsertim nervo; sanguinolenta. Cum oculus ad quem is nervus tendebat, non secus ac alter, nihil, si exterius aspiceres, vitii monstraret; ne interius quidem, cum diligenter a me secaretur, vitii ostendit quidquam; ut præclare intelligerem, hunc a me alias (2) tibi descriptum Opticorum nervorum morbum non semper a vitiatis, cæcisque prorsus oculis (hanc enim Vetulam; quod permirum est, nisi forte altero oculo nonnihil videbat; cæcam fuisse, negabant) occasionem, & originem habere ut neque a cerebro, sed in nervis ipsis aliquando primum oriri (3). Hic certe cum cerebrum, intra quod hos nervos ob eorum tenuitatem vix potui persequi, accurate dissecuissem, nihil in eorum via, nihil in eorum thalamis vitiatum offendi. Et quanquam hippocampos ad imam extremamque sui partem nequaquam, ut solent, se dilatantes animadverti; nullum tamen vel minimum extabat indicium, quin sic a primordiis ipsos fuisse, judicarem. Nec præter hoc, insoliti, non modo morbidi quidquam in cerebro toto fuit, nisi quod in quarto ventriculo pro medullaribus

---

(1) n. 20. (2) Epist. 13. n. 7. & seqq. & Epist. 52. n. 30. (3) Vid. Epist. 63. n. 8. in fin.

illis fibris quæ utrinque occurrunt ut plurimum, ad nervos Acusticos pertinentes, vix uno in latere una fuit, eaque exilis, & inferius quam soleat, orta & locata. In Maxilla inferiore nonnulla animadverti, in hac præsertim Epistola Luxationibus agimus, & Fracturis ossium, non omittenda. Sinistrum enim illius capitulum ab uno supremæ suæ faciei latere excrescebat sursum quasi ex novo additamento, ut in partibus interioribus cranii cujusdam anus alias (1) a me visum scripsi; nam hæc quoque ossea excrescentia erat alba, & firma, præterea autem, ut reliquum illud capitulum tenui, levissimaque cartilagine incrustata. Quod additamentum si magis magisque increscendo se extulisset, non est dubium, quin capitulum ex suo sinu fuisset ejecturum, aut certe maxillæ motibus valde incommodaturum. Imo hoc facere jam aliqua ex parte cœpisse, illud fortasse indicio erat, quod interjecta inter capitulum, & sinum mobilis cartilago in medio apparuit quasi cultro incisa duobus locis altero secundum longitudinem, altero oblique in transversum. Dixi autem fortasse, etiam quia huic respondens in dextero articulo cartilago parvulo erat foramine pertusa ellipsis forma, nulla membranula occluso (quo majus olim interdum visum esse, scimus (2)) quod etsi in medio sed propius alterum extremum, & secundum longitudinem positum erat; tamen neutram cartilaginem hic quoque ex duabus constitisse, evidenter demonstravimus. Quoniam vero præter Incisores dentes, nullus aniculæ huic restabat, cum totam eam maxillæ hujus partem quæ cæteris olim dentibus instructa fuerat, utrinque ostenderem non modo omni alveolorum vestigio, sed & ea sui carere portione in qua alveoli quondam fuerant, ut foramina per quæ nervi egrediuntur (*Mentalia* vocant) jam in summo ferme essent exteriore maxillæ margine, itaque ejus ossis altitudinem humillimam esse factam quemadmodum præclare ab Ruyschio (3) animadversum, pictumque est; addidi, hinc consequi, ut quibus hujus ossis corpus post dentium lapsum ita decrevit; in iis, nisi forte ob ætatem major ossis durities obstet, multo citius, atque facilius ibi ipsum totum aut a carie interdum innascente exedatur, aut a graviore ictu aliquo perfringatur.

Thorace aperto, quatuor ex Aortæ arcu nascentes arterias ostendi; neque enim ex Subclavia sinistra, quæ multo quam dextera, tenuior erat, sed inter illam, & sinistram Carotidem, illi tamen propior, Vertebralis ejusdem lateris existebat, quæ res cum mihi in fœmina quoque altera de qua supra (4) dictum est, & in aliis pariter (5) interdum occurrerit, non videtur inter rariores esse ponenda. Magna autem arteria inter cor, & Subclaviam dexteram manifesto erat dilatata: cumque ad septum usque Transversum fuisset incisa, hic illic passim majora, minorave spatia intus ostendit nonnihil prominentia, & albida, in quibus magis compacta arteriæ substantia in osseam postea duritiem fuisset mutata. Genitalia membra in summo testem alterum habuere intra quem hydatis erat non parva, ut se ad partem superficiei testis faciendam extenderet; in imo autem, urethræ orificium ex quo interior illius tunica, non secus atque illa vaginæ, aut Recti intestini aliquando solet, parva sui portione quadam inversa extrorsum ab altero latere procidebat: quod alias (6) in alia vidisse me, dixi, ut de hac his Litteris esse dicturum.

Artus postremo, quo claudicaverat, dexter sinistro brevior, & sicuti in priore fœmina introrsum conversus, eamdem vitii hujus causam quam in illa, habere visus est, nempe cervicis femoris brevitatem.

---

(1) Epist. 27. n. 2.
(2) Vid. Stephan. cit. in Advers. II. Animad. 28.
(3) Obs. Anat. Chir. 82. & Fig. 65. 66.
(4) n. 10.
(5) Vid. Epist. 3. n. 20. & Epist. 15. n. 26.
(6) Epist. 50. n. 51. Vid. & Epist. 70. n. 10.

22. Et

22. Et sic mihi eo quidem tempore visum est; nec fortasse omnino deceptus sum. Verum postea displicuit cervicem claudi femoris cum sani cervice non comparasse: quæ ratio una maxime demonstrasset, recte, an secus censuissem, illam esse breviorem. Forsitan enim videri brevior potuit quæ in non magnæ staturæ corpore justa esset longitudine: & tot sunt tum supra acetabulum, tum in acetabulo, tum infra acetabulum claudicandi causæ, ut cum plures abesse, viderim, omnes tamen abesse, satis fortasse videre non potuerim. Juvat hic plerasque eo qui modo indicatus est, ordine commemorare. Supra acetabulum est pravus quicunque situs ossis Innominati, cujusmodi situs ad cætera vitia accedebat in claudis illis duabus quas supra (1) ante alias descripsimus, in primaque præsertim. Plura autem Sacri ossis ab illo osse diastasis exempla in claudicantibus pueris profert Cl. Bassius (2), rationes addens ob quas illa infantibus facile accidat, signa per quæ internoscatur, & causas quare difficile curari possit, ideoque in omnem ætatem fere permaneat, ut in Veneto adolescentulo quem ad me consilii causa adduxerant, permansisse a pueritia, vidi, censuique, semper esse mensuram. Quæ si perpenderis; ubi artum artu longiorem esse, aut breviorem videris, hujusque inæqualitatis causa non sit in artu ipso manifesta; primum omnium num forte inæqualis sedes sit Innominatorum ossium indagabis; eam enim acetabulum, quippe in ipsis excavatum; sequitur, hoc autem artus; ne forte illa æqualem habere sedem, ponens, quam a natura, aut a vi morbi non habeant, mox in judicando, uter artus revera ipse longior, aut brevior sit, decipiaris.

23. In ipso autem acetabulo & capacitas, & figura, & teres ligamentum, & caput femoris ut multifariam peccare possint ex iis quæ non semel supra dicta sunt, intelligis. Huc addendi sunt tumores, sive in ligamento increscunt, ut Fallopius noster (3) indicat, sive in alia intra acetabulum parte, ut generatim loquitur Veslingius item noster (4), ubi se cum Sala sæpius visitasse, ait, Patricium Venetum, *cui suborto intra coxendicis acetabulum tumore, caput femoris evidenter extrorsum vergebat.* Valsalva autem in Consilio, quod pro Nobili Puero scripsit, cui factus longior erat sinister artus, Mucilaginosam acetabuli glandulam sensim intumuisse, suspicabatur tum quia in puero cætera sano ligamenta laxata esse, veri simile non credebat, tum quia facile in glandulis vitium est ut intumescant, tum quia novissime post diuturnum ab acuto morbo decubitum is artus vel multo longior quam antea deprehendebatur, quod ipse a glandulæ incremento, tandiu a femoris capite non compressæ, repetebat; quamobrem auctor erat inter cætera, ut sub dextero pede, cui stans puer plerumque & firmius solebat insistere; tanto altior calceus esset, ut artu utroque æquali facto, sinistro quoque jam insisteret, glandulamque comprimeret. Re vero ipsa in milite de quo Casus extat Halæ editus, & a nobis supra (5) laudatus, substantia quædam spongiosa comperta est, quæ acetabuli plus quam dimidium replendo, inde femoris caput expulerat.

24. Denique sub ipso acetabulo longe plures sunt causæ claudicationis. Namque; ut fracturam de qua dictum est, cervicis femoris, & vitia Capsularis, quod vocant, ligamenti prætermittam; musculi primum qui femur sua in sede conservant, sive resoluti sint, nihil obstant quo minus ipsum pondus totius artus femoris ligamenta extendat, ipsiusque caput deorsum ducat, sive dolore; tumore, convulsione contracti, tanto altius in acetabulo idem caput conditum appressumque servant, ut artus paulo brevior videatur. Quanta autem vi iidem

(1) n. 10. & 12.
(2) Dec. 4. Obs. Anat. Chir. 2.
(3) Præfat. in Tract. de Luxat. & fract. Ossium.
(4) Epist. 25.
(5) n. 15.

musculi vel naturali voluntatis imperio interdum contendantur, casus in primis demonstrat, ab ingrassia (1) descriptus, minoris trochanteris per nonnullos dumtaxat eorum quos generosus Juvenis in hastiludio præter modum contenderat, a femore avulsi: quem casum minus incredibilem faciunt Ruyschii præ cæteris Icones (2) quibus eundem trochanterem ostendit qui coctione in Juvene a femoris osse recesserat. Femoris autem ipsius quæcunque fractura adeo raro sine consequente claudicatione curatur, ut Celsus (3) diserte scripserit, *ignorari non oportere, si femur fractum est, fieri brevius; quia nunquam in antiquum statum revertitur: summisque digitis postea cruris ejus insisti.* Brevius autem fit aut quia inter fracturæ extrema pars aliqua amissa est quæ in fragmenta abierit, aut quia extrema illa perdifficile ita coaptentur; ut naturalis ossis figura, & positus serventur, velut in eo præsertim femore cujus Icon a Grutzmackero (4) edita est, aut quia vel probe coaptata, nisu postea musculorum dimoventur, quod in obliqua atque oblonga fractura facilius accidit, cum in transversa extremum extremo obnitatur, sicque alterum ab altero in restituto positu conservetur. Ad has, aliasque ejusdemmodi causas Valsalva hanc addebat, in oblongis illis obliquisque fracturis, magna violentia atque impetu factis, posse aliquando inter duas fracti ossis partes quasdam ex musculis proximis fibras intercipi, quæ exactam coaptationem, & coalitum impediant, aut hunc etiam diu remorentur. Sed ut nihil horum quæ dicta sunt, accidat, aut non eo accidat modo quem hic intelligimus, ut brevius inde os femoris fiat; claudicatio tamen vitari non poterit, si musculi, tendines nervi a vi frangente, aut a consecutis incommodis valde infirmati, aut femur, aut subjectas femori justo robore aut modo nequeant movere.

25. Ipsas quoque subjectas femori partes & plerisque horum quæ dicta sunt, obnoxias esse, & claudum hominem facere, manifestum est. Itaque multo pauciora de singulis me scribere satis erit, a proximo quod tamen ad femur ex parte attinet, genu incipientem.

26. MULIER cujus mentio Epistola LII. (5) injecta est, historia autem in hanc propterea dilata quod flectere alterum genu non poterat; cum gravem fronte accepisset ictum, quem, signa statim mali ominis sunt consecuta, his oblitteratis, in Nosocomio levi adeo cum febre cubabat, ut die septimo victum posceret minus tenuem. Sed decimo quarto ecce gravior febris cum frigore ingruit, & mentis perturbatione, mors autem decimo septimo, nullo unquam aut hisce ultimis diebus, aut illis prioribus thoracis affecti indicio, nullaque de hoc querela, Mensis jam erat December A. 1745. quo tempore cum ibi essent Discipulis more institutoque meo plura præmonstranda quæ sicuti thoracis, ventris, & artuum dissectionem requirebant, si capitis incidendi spatium non dabant; hoc minime apertum est. In illorum autem sectione hæc sunt præter naturam animadversa. THORACIS alterum cavum libras habuit ad quatuor aquæ colore inter viridem, & flavum medio, alterum multo minus, illæsis tamen in utraque pulmonibus. In pericardio humor qualis solet, nec plus eo fuit: cor autem laxum, in hujusque auricula dextera polyposa concretio alba, crassa, compacta. In Ventre vix aliud adnotatum est, quam uteri in alterum latus inclinatio. Artum denique illum cujus crus, genu, ut videbatur non permittente, ne nostris quidem manibus flecti poterat, postquam cum sano comparaveram, neque aliud exterius discrimen, nisi quod rotula magis promineret, oculis potueram internoscere; experiri primum placuit, num forte Extensores curis musculi, quæ-

---

(1) In Gal. l. de Ossib. c. 20. Comm. 4.
(2) Thes. Anat. 5. Tab. 2. fig 2. & 3.
(3) De Medic. l. 8. c. 10. Sect. 5.
(4) Differt. de Oss. Medulla.
(5) n. 9.

cunque esset rei causa, sic contenderent, ut hoc propter adversantem illorum contentionem flecti non posset. Iis igitur musculis non magno supra genu intervallo in transversum dissectis, crus illico flecti potuit. Neque tamen genu, ut rotulæ prominentia vel tum perseverans, demonstrabat, omni vitio carebat. Prominebat enim rotula, quia externus femoris condylus, ut erat a posterioribus ad anteriora longior, quod ejusdem cum externo alterius femoris condylo instituta comparatio manifestissime comprobabat, sic antrorsum vel magis quam alioquin solet, prominebat. Contra autem, Laterale externum genu ligamentum multo crassius ad alterum, quam ad hoc genu, fuisse, comparando pariter comprobatum est.

27. Unde aqua illa in parte, fœdusque ejus color in thoracem traduci potuerit, cum sit ea quam paulo ante designavi, Epistola indicatum, cætera autem in proposita Observatione satis per se dilucida sint; de genuum contrario incommodo, & de quibusdam earum morbis quædam alia commemorabo. Genu de quo modo dictum est, flecti non poterat. Illustris autem Hallerus (1) cum in aliud incidisset quod extendi non poterat, nullam invenit causam *præter duram & pene tendineam cellulositatem*, ab ea parte, opinor, aut certe magis ab ea parte quæ in artu posterior erat. Rotulam in transversum, ut sæpius solet, frangi a violentis ictibus mirum non est; illud mirum, quod a violenta & subita musculorum crus Extendentium seu contractione; seu resistentia nonnunquam aut ipsa frangatur, aut validi eorundem musculorum tendines supra ipsam disrumpantur. Cujusmodi exemplum bisruptionis apud Cl. Bassium (2) leges, & ante illum duo apud Ruyschium (3); apud quem (4), & Palfinium (5); ne alios nominem quam qui hæc scribenti erant in manibus; illiusmodi fracturæ Observationes invenies. Semilunares quoque cartilagines quæ inter femur, & tibiam in genu articulo interjiciuntur, ab affluxu humorum excrescere nonnunquam posse, & claudicationem afferre, laudatus Bassius (6) observavit. De Valgis denique ut omittam ea quæ Severinus (7) fuse scripsit; Ruyschius (8) in valgo adulto summæ tibiæ caveas, iis cartilaginibus subjectas, ad femoris condylos excipiendos non æque depressas, &, quod consequitur, utrumque illud os aliter ac secundum naturam, positum deprehendit: quas res melius Icon (9) monstrabit: quam descriptio. Hæc enim ideo memoravi, ut ex eorum quos laudavi, libris plenius cognoscas, indeque ea quibus internoscas, signa, & quando, & quomodo curationem suscipias, quando contra jam præteritum sit tempus quo auxiliari possis, intelligas. Attamen in nonnullis eorum quæ dicta sunt, & nominatim in rotulæ fractura, & tendinum crus extendentium disruptione quantum auxilii, præter spem, & expectationem, temporis spatium interdum afferat, contigit mihi ut annis superioribus in duobus viderem. Procerus, & lacertosus vir erat alter qui ante annos aliquot e rheda desiliens cum rotulam dexteram in transversum fregisset, Chirurgorum opera frustra usus erat donec Præstantissimus in hoc Gymnasio Chirurgiæ Professor Hieronymus Vandellius; vigesimo secundo a fractura die accersitus, superiorem partem rotulæ ad inferiorem adduxit quantum potuit, ut altera ab altera multo minori quam antea, intervallo distaret, fasciarumque ope ibi consistere coegit. Erat id intervallum transversi digiti: in illo autem natura ipsa aliquid sensim procreavit per quod rotulæ partes firmiter alligarentur inter se. Itaque homo eo artu jam libere utebatur, cum

(1) Opusc. Pathol. Obs. 50.
(2) Dec. 3. Obs. Anat. Chir. 6.
(3) Adv. Anat. 2. c. 2.
(4) Obs. Anat. Chir. 3.
(5) Anat. du corps hum. tr. 5. ch. 17.
(6) Dec. 2. Obs. 5.
(7) De recond. Abscess. nat. l. 6. P. 2.
(8) Advers. 2. cit. c. 6.
(9) Ibid. Tab. 1. Fig. 2.

forte Venetiis in pontis cujusdam gradibus ita lapsus est, ut eo crure valde & violenter flexo, crepitum audiret quasi rei alicujus in genu disruptæ, & sane ea flexionis violentia ruptum est quidquid illud erat quod rotulæ partes inter se connexas servabat. Quas cum Chirurgi frustra conati, sic adducere ut paulo antea erant, non possent, denique operam dederunt, ut instrumento ad genu apposito juncturam quoad ejus liceret, firmarent, lutisque Euganeis corroborarent. Longo autem interjecto spatio temporis homo qui ab utroque lapsu magnos dolores pertulerat, nec illo artu uti potuerat, tantum consecutus est, ut eodem, omni jam abjecto instrumento absque ulla molestia utatur, sive stet, sive genu flectat, sive incedat, quod expeditissime facit, vix leviter in id latus claudicans. Quod ego genu cum diligenter contrectarem: rotulæ partes quæ inter se ferme æquales erant, alteram ab altera non exiguo intervallo disjunctam offendi, eoque multo majori cum genu flectebatur: ubi enim rotula esse debuisset, tunc ibi cavum apparebat duos circiter digitos pollices amplum in longitudinem, nec minus in latitudinem, profundum autem ad digitum transversum, ut imi femoris condylos, & supremam tibiæ oram tactu percipere liceret. Sed hunc, ut quæ dixi, inspicerem, ad me adduxerat Professor laudatus: qui consimilia in quodam famulo pariter, si vellem, Patavii cernere me posse, ajebat. Vir autem alter quem consilii causa, ad genu videlicet magis roborandum, cum eodem invisi, Patricius Venetus fuit. Hic post duos lapsus, a quorum primo fracta in transversum rotula, dein artis ope coaluisse dicebatur, ab secundo certe tota sursum retracta erat, jam expedite, & recte, ut cæteri homines, sine ullo fulcro per plana quidem incedebat: in scalarum autem ascensu necdum profecerat satis; scandebat enim, sed non pariter expedite. Huic quoque, cum stabat, in ipsa rotulæ sede, inde sursum, ut dixi, retractæ, fovea in oculos incurrebat. Cujus foveæ extantia latera, ut in priore etiam Viro, non dubitavi, quin laterales essent partes amplissimæ illius aponeurosis per quam musculi crus extendentes in hoc inseruntur: iisque partibus quidquid uterque sine rotula præstaret, videretur acceptum esse referendum. Scilicet utrique acciderat, ut pars intermedia aponeurosis, illæsis lateralibus disrumperetur, priori quidem ubi rotulam cui firmissime adhæret, complectitur, alteri autem, quantum ego vidi, inter rotulam, & quod in tibia exstat, tuber. Neque enim ut minus facile inferior hæc pars rumpatur, quam alios quoque, nec semel, ruptam vidisse, scio, facere credo ligamentum quod plerique sub ipsa ponunt, a rotula, ad illud tuber pertinens. Certe mihi vel diligenter, & sæpius in cadaveribus quærenti, oculato esse adeo non licuit, ut quidquam discrepans a tendinea fibrarum ipsius aponeurosis natura, quod proprie ligamentum vocari posset, satis perspicue viderem. Quamobrem cum Vesalio (1) adhuc facio, diserte scribente, *patellam neque femori, neque tibiæ aliter quam tendinum beneficio committi: hocque privatim patellam sibi vindicare, quod alteri ossi ligamentorum ope non alligetur.* Quem summum Anatomicum, ut se quoque hic sequi, professus est Weitbrechtus (2), utinam constantius secutus esset. Verum non est hic locus quædam in eximio alioquin *Syndesmologiæ* libro examinandi, sæpius ad nimiam in ligamentis ponendis facilitatem, alias ad minime necessarios dissensus, nonnunquam ad minus justum silentium spectantia. Nunc in proposito perstemus.

28. Cruris quoque ossa quantum ambulationi possint officere, & quomodo hominem claudum facere, ignorat nemo, scilicet ubi utriusque fracturæ non congrua adhibeatur curatio, & illius præsertim quod de duobus præcipuum est, tibiæ nimirum, a cujus vitiis etiam valgos homines fieri, paulo ante dicebamus. Quamvis autem ob naturalem horum ossium rectitudinem facilius sit eorum,

---

(1) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 32.

(2) Syndesmolog. S. 5. §. 13. cum not. *m*.

quam curvi, & inclinati ossis, ut femur est, fracturam ita sanare, ut artus neque figura, neque longitudine dissimilis alterius fiat; tamen si fractura obliqua sit, perfacile accidit, ut is artus brevior evadat, nonnunquam & distortus. Quamobrem ex nostratibus quidam hac memoria pati maluerunt quod olim plures (1), ut sibi rursus frangerentur ossa, & dirigerentur: idque feliciter cessisse nonnullis, scio; sed contra, novi hic Medicum haud ineruditum qui cum sibi cruris ossa, confervere jam incipientia, disjungi a Chirurgo, permisisset; inde gravissima symptomata, & mortem accersivit. Quæres fortasse, quo tempore confervere incipiant fracta ossa, & quo ad perfectum inter se coalitum perveniant? Res, opinor, ejusmodi est, ut si rationem spectemus, pro certo nequeat in universum definiri. Neque enim, ut gravidas seponamus, in quibus consolidatæ fracturæ ibi vix unum exemplum legimus, ubi non consolidatæ plura habemus (2); neque, inquam, consolidatio tam cito incipiet, aut perficietur in ægris corporibus, quam in sanis, neque item ex sanis pari celeritate in senibus, ac in junioribus, aut in iis omnibus quibus aut non eadem fractura sit, aut non eadem adhibeatur curandi ratio. Nec vero aliter experientia docet, si pericula quæ Cl. Hamelius (3) fecit in brutis animantibus, attendamus. Namque in ægro animali quinctodecimo a fractura die callum, non, ut in aliis pari a fractura intervallo perfectum invenit, sed æque imperfectum ac in altero, decimo die; erant autem juniores columbi, & os idem, ad eundemque modum & fractum fuerat, & repositum, & obligatum: quibus enim arctius obligatum est, illis aut gangræna quam Celsus (4) ex nimia adstrictione prænunciat, mortem attulit priusquam apparere posset cartilaginea calli firmitudo, ut quæ ante quartum diem in cæteris animadversa non est, aut (5) ne octavo quidem die, quo in aliis esse osseus callus incipit, ullum prorsus calli initium fuit, sed ita se habebant cuncta, ut si tunc fractum os fuisset.

29. Hæc autem omnia, ut alia bene multa, explicat Vir Experientissimus, callum repetens, non, ut alii, ab osseis fibris se producentibus, aut ab osseo qui ab his quidem fibris destillet, succo, aut ab effuso, & adhærente fractis ossibus sanguine; sed juxta proprias Observationes ex intumescente, & crassiore facto ad fracturas externo, internove periostio, laminasque suas in cartilagineam primum, deinde in osseam firmitudinem mutante. Sed de hac calli firmitudine sive ipsam juxta laudatas Hamelii, sive malis secundum minime negligendas Solertis Viri Dehtleefii (6) Observationes explicare; haud aliter sentiendum esse, non dubitabis, ac de calli initio, & complemento dictum est, nempe pro variis, quæ memoratæ sunt, aliisque ejusmodi conditionibus, quibus longius quoque, aut brevius ex quo completus fuerit, tempus addendum est, magis, minusve compactum, aut certe durum, firmumque esse posse. Et hac ego ratione puto, adversas inter se Clarissimorum complurium Virorum sententias esse conciliandas. Sunt enim qui scribant, pari firmitudine esse callum ac quævis pars ossis, imo, si diametro sit, ut sæpe, quam os, majori, pro diametri augmento tanto esse robustiorem, idque sapienter esse provisum, quia fracta ossa cum rarissime secundum pristinam directionem reponantur, ibi alioquin novæ fracturæ magis essent obnoxia, ibidemque difficile iterum possent coalescere propterea quia callus structura caret vasculari. Quæ ut seponamus tum quia secundum Hamelii quidem Observationes non ex osse, neque ex callo, sed ex periostio, ut diximus, callus videtur repetendus, tum quia non ignobilis Chirur-

(1) Vid. Celsum de Medic. l. 8. c. 10. prope fin.

(2) Eph. N. C. Dec. 1. A. 1. Obs. 25. cum Scholio.

(3) Mémoir. de l'Académie Royale des Sciences, Ann. 1741. Mém. 1.

(4) c. 10. cit. S. 1.

(5) Mém. 2.

(6) Dissert. exhib. ossium calli generationem &c.

gus affirmat, fracto priore callo alterum citius quam prior, formari, illudque unum hic attendamus, callum dici non minus saltem quam os ipsum; resistentem, & firmum; sunt certe alii & graves, & plures Viri qui cum hac re minime consentientia proponunt. Vide enim, ut Celsus (1) ad nimium qui ossibus recte inter se glutinatis supervenerit, callum extenuandum ea artui exterius adhibeat quæ, si ossea duritie esset callus, opitulari nihil possent, ut lenes ex oleo, sale, & nitro, longasque frictiones, multa ex calida salsa aqua fomenta, malagma quod digerat, & adstrictiorem alligationem. Aut si hæc profuisse non putas; Hamelium (2) leges scribentem, aquæ stillicidium non modo ad id sæpenumero utile fuisse, verum etiam ubi nimius fuit ipsius usus, nonnunquam callum adeo mollivisse, ut duo quæ inter se coaluerant, ossis extrema per se iterum sejuncta sint. Sed fuerint ejusmodi calli aut non ita magnæ diametri, aut nimis recentes, ut bimestris ille, & parum eminens in crure junioris agni, qui callus ex interrupta intra paulo acrius lixivium ebullitione reglutinatus est apud eundem Hamelium (3); insigni certe, & monstrosa eminentia erant illi duo, minime, ut videtur, recentes, quos ex Rolfincio Sepulchretum (4) proponit in femoribus cujusdam cadaveris quo *post anatomen cocto ad sceleti structuram, uterque ab invicem abscedebat callus.* Præter cæteras autem digna est quæ hic memoretur, Observatio, a spectato Chirurgo cum Salzmanno (5) communicata. Militi fractura tibiæ callo tam firmo sanata fuerat, ut huic pariter ac alteri insistens, sine ullo incommodo ambularet, cum forte octavo post mense acuta febri correptus, in idemque in quo prius cubuerat, Nosocomium delatus, dum consuetis adversus febrim remediis curatur, animadversum est, quasi callo a febrili calore sensim absumpto, extrema ossis per se iterum sejuncta esse: quæ perstante febri, cum conglutinare non licuisset, mox, sublata febri, a natura ipsa sine magno vel medicamentorum, vel fasciarum apparatu, tibia in integrum restituta est. Denique calli ipsius compages in demortuis inspecta, aliquando ejusmodi est, ut quamvis diametro multo amplior, tamen longe fragilior quam os cui accrevit, inveniatur. Neque enim ex duro osse, sed ex spongiosa, qualis inter duas cranii laminas, substantia est. Cujusmodi callum in gallinæ, & anatis ala describens, pingensque Ruyschius (6), id *aliquoties in homine quoque observasse se*, dicit: *ita ut haud nimis fidendum sit iis qui autumant, fracturarum callum semper tantæ esse firmitatis, ut ossa olim fracta, & ferruminata, citius (si denuo fracturam patiantur) in loco vicino, quam in dicto callo frangantur*: quin etiam inde esse non dubitat, quod aliqui *post ossium fractorum* ferruminationem facillimo negotio, imo incidendo, in recidivam *incidant.* Cæterum si plura exempla cupis observatæ callorum structuræ, & miræ interdum longitudinis; vix, credo, majori numero apud alios invenies, quam apud Erudit. Jo. Beniam. Boehmerum (7). Quem numerum, puto, augere poteris, quod ad structuram attinet, Observatione Cl. Viri Alexandri Camerarii (8) in pueri femore; quod vero ad longitudinem, exemplo proposito ab Jo. Jacobo Bajero (9) in molitoris maxilla inferiore *a mento usque ad medium trium circiter unciarum amplitudine.*

30. Nunc ut ab iis quæ fractis ossibus non cruris tantum, sed & aliis accidunt, ad peculiares eorum fracturas redeam: unam, sed rarum quidpiam præterea continentem, Observationem subjiciam.

31. Senex rusticus pinguior, dum vitem putaret, ex arbore in pedes ceci-

(1) In fine c. 10. paulo ante cit.
(2) Mém. 2. cit.
(3) Ibid.
(4) Sect. hac 5. Obs. 1. §. 8.
(5) Differt. de Artic. analog. &c. c. 2. §. 7.
(6) Thes. Anat. 8. n. 49. & Tab. 3. Fig. 5. & Catalog. Rarior. Theca B. Repos. 2. n. 2.
(7) Differt. de Ossium Callo.
(8) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 167.
(9) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 4.

derat, & crus dexterum ita fregerat, ut ossa per vulnus quod ipsa fecerant, ab latere interno paulo supra pedem exstarent. His, utcunque potuerunt, repositis, hominem in Urbem, & Nosocomium vexerunt frigido anni tempore; erat enim medius circiter Februarius mensis A. 1736. Itaque cœli etiam injuriis accedentibus, servari non potuit, mortuusque est intra quartum a fractura diem. Etsi Anatome quam in Gymnasio tunc habebam, spectabat ad finem; tamen oblatam hujusmodi cadaveris viscera perscrutandi, ægrumque artum introspiciendi facultatem negligere nolui. In quibus hæc præter naturæ modum animadverti. ABDOMEN postridie mortis subtumidum, non aliam tamen ob causam, nisi quod aer, intestinis inclusus, hæc quoque subtumida faciebat, cum incisum esset, atque diductum, omentum apparuit sursum totum ita retractum, ut infra transversam Coli partem, quam operiebat, non descenderet. Lien æquo major, & facile lacerabilis. Jecur pallidum, & quacunque parte diaphragma spectabat, arcte adeo cum hoc connatum, ut membranæ utrumque investientes; non duæ, sed una esse viderentur. Fellea cystis oblonga, & pinguis, etsi vitellino colore exterius erat; bilem tamen ex flavo viridem, eamque fluidam, non fæculentam, & calculos, in homine non icterico, undeviginti continebat. Hi erant omnes in fundo, nec alii usquam, nisi forte minimus aliquis inter cystis tunicas in glandula quapiam latebat, ut nigrum punctum indicabat quod in uno, aut altero faciei interioris loco per tunicas transpiciebatur. Sed ii de quibus dicere inceperam, subrotundi omnes, modici, nigri, superficie granosa, nihil magis quam mora matura esse videbantur. Qui a me continuo in aquam conjecti, illico omnes fundum petiere, & in eo quievere. Sed ex ea mox educti, & post aliquot dies aquæ impositi; non projecti; paulo tardius subsederunt, bullulasque emiserunt: duobus autem post mensibus similiter impositi, diutius in summo permanserunt. Quo tempore cum ex siccis aliquem flammæ admovissem; hanc ille non concepit; scintillas dumtaxat, & combustæ pennæ odorem ingratum emisit, retractusque est qualis ferme antea fuerat. Cæterorum autem fragmenta quædam bimestri in aqua maceratione nihilo molliora facta, eandem semper firmitudinem retinuerunt. Addere hæc ad illa poteris quæ olim de felleis calculis ad Schroeckium scripseram (1). Nunc autem id accipe quod rarius esse, dixi; ego certe nisi in hoc corpore nunquam vidi. Venæ Cavæ Inferioris truncus ubi ex Iliacarum confluxu coalescebat, non dexterum, ut semper, sed sinistrum per lumbares vertebras tenebat latus, pergebatque ad lævam arteriæ Magnæ donec per hujus anteriorem faciem statim sub Mesenterica Superiore oblique dextrorsum se inflectens, debitam sibi dexteram peteret sedem. Qua ex inflexione fiebat, ut quamvis sinistra Emulgens vena ad duos tresve digitos inferius quam dextera, si Cavam in rectum extenderes, in hanc influeret; ren tamen sinister non multo inferiorem sedem obtineret. Hunc ego per Aortæ faciem venæ Cavæ transitum cum in quocunque corpore miraturus fuissem; non satis mirari poteram in ejus corpore qui inter assiduos gravesque agrestis vitæ labores consenuisset. Cæterum Aorta duri aliquid habuit ad suam in Iliacas divisionem, itemque ad ostium Mesentericæ Superioris. Thorace autem aperto, etsi pulmones ubicunque pleura sive pectus, sive latera, sive dorsum, sive diaphragma convestiebat, cum ea arcte cohærerent; sani tamen sunt visi: neque in propinquo corde vitii quidquam adnotatum est. Novissime Crus fractum inspexi. Non tumebat plurimum. Tibia, & fibula paulo supra eum locum ubi cum pede committuntur, fractæ erant ambæ, fractura in longitudinem, sed non recta, pergente. Sanguinis ibi circum effusi non plurimum: nec malus adhuc erat odor, aut color.

32. Hanc autem fracturam inspexi, non quod in homine, eoque sene quid-

(1) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 167.

quam tam cito me visurum sperarem quod ad calli initium conspicuum attineret; sed ut alia potius, in hisque illud, an si fragmentum quodpiam esset ab ossibus sejunctum, id mucoso quodam involutum esset humore, sicut id Valsalvæ schedis ab eo inventum esse, legeram. Hoc quoque in ipsius quadam Epistola est quod huc spectet: ubi fractura cum vulnere est, sanguinem effluere esse sinendum; sic enim & ossa, & carnes facilius junctum iri: itaque in casu sibi proposito fracti femoris, & tibiæ, ideo illud citius quam hanc, conferbuisse, quod illius fractura cum vulnere per quod sanguis effluxerat, conjuncta erat; hujus non erat.

Nec quando adnotare hæc cœpi, illam omittam quæ mihi non vulgaris Chirurgus de se narrabat. Crure fracto, ossibusque recte & repositis, & locatis, id primum animadvertisse, auctum sibi dolorem hora una exacta postquam crus deligaverant: quod cum a deligatione quæ arctior interea facta esset, posse repeti, negassent id explorantes Chirurgi; intellexit a stupa esse quam circumposuerant, conquassato ovi albumine imbutam, quod dum resiccaretur, fragmenta aliqua ossea ad proximas sentientes partes apprimeret. Deinde illud alterum, a levissimo quoque, dum qui sibi aderant, ambularent, tabulati, & lectuli tremore, semper dolorem augeri, timoremque simul, ne is tremor ossium conglutinationi officeret. Denique cum persanatus jam esset, diuturnam valde sibi, alioquin tunc juveni; & recte valenti, reliquam fuisse in calcaneo, cum vellet incedere, molestiam, & difficultatem propterea quia satis cautum non fuerat, toto illo tam longo quo immotum crus servaverat, tempore, ne calcaneo niteretur: ex quo etiam illud intelliges, quare navi, attentique Chirurgi velint fracti artus calcaneum apto foramine exceptum quod circumjecta stupa, aut linteum molle; in annulli formam convolutum, relinquat, ita quiescere, ut æger calcaneo ipso non nitatur.

33. *Luxari aliquando juxta pedem ambo ossa* cruris, jam olim ab Hippocrate (1) scriptum est: eaque luxatio breviorem utique artum faceret; siquando ita disjungerentur, ut astragulus ascenderet inter utrumque: quod tamen fieri non posse, nisi præter symptomata longe gravissima, pes ad externum cruris latus evidentissime traductus, appareat, satis est in Responso quodam meo demonstratum: quod si legeris apud Clariss. qui edidit, Medicum; rem, opinor, ita perspicuam esse, cognosces, ut de ea nihil hic censeas esse adjiciendum.

34. Hactenus de Inferiore artu tam multa scripsimus, ut nisi longissimi esse velimus, pauca dumtaxat de Superiore, & de Vertebris sint attingenda. Quorum pars tamen ad Inferiorem quoque artum spectabit, ut partem eorum quæ scripta sunt, ad alia etiam ossa transferri posse, intelligis. Ex iis enim illud quoque est quod ex Columbo memoravimus (2), in pueris facile epiphyses ab ossibus disjungi. Quod qui non attendat, is in illis decipi interdum potest, hujusmodi disjunctiones pro fracturis accipiendo. Experienti alioquin Chirurgo id memini accidisse, qui cum ambo tumere brachia puelli nobilis videret ad carpos, tangendoque, sub fluctuante humore quodam partes ibi extremas radii, & ulnæ mobiles factas esse, perciperet; mulierem quæ gestare illum solebat, accusavit, quasi puer ex ejus manibus excidisset, & brachium utrumque fregisset. Quod cum pernegaret illa constanter, Parentes utri crederent, nescii, a me petierunt, ut Chirurgum audirem, & num forte deciperetur, cognoscerem. Cum illi inter petendum narrassent, puellum paulo ante graviter ex variolis laborasse, idque confirmaret Chirurgus; vide, inquam, sodes, ne abscessus variolas consecuti, erodendo periostia, epiphyses illis cum ossibus colligantia, has forte separaverint; hoc enim cum ab aliis etiam internis causis, tum nominatim a *variolis*

(1) L. de Fractur. n. 14. apud Marinell. (2) Supra, n. 2.

sæpenumero

sæpenumero accidere, vidit olim Pareus, cujus hac de re locus cum in Sepulchretum quoque (1) relatus sit, miror, quomodo Eruditissimos cæteroquin Viros fugerit, qui de eadem re Chirurgos Pareo juniores laudaverint. Quid quæris? Sic erat, ut suspicabar, Chirurgo ingenue mox fatente, me vera admonuisse: quam ingenuitatis laudem non pauci alias, me non suspicante, sed demonstrante, consequi, cum facile possent, noluerunt. Cognito autem morbo, recte persanatus est ille puer. Porro de *discessu epiphysion a variolis* ut scio quædam observata extare etiam in Programmate (2), quod in meas nondum pervenit manus, Præcl. Weisii; sic minus dubito, qui hoc tempore si quis forte scriberet *de Variolarum reliquiis*, non esset facile, ut olim in eodem argumento Vir alioquin doctissimus Georgius Francus (3) non rarissime contingentem epiphysium disjunctionem præteriturus. Sed nemo in pluribus plures eadem tempestate epiphyses ab ossibus ob internam, alterius tamen generis, causam disjunctas vidit, quam Poupartius (4) in magno illo Scorbuticorum numero qui in Parisiense confluebat Nosocomium A. 1699. Ob eam disjunctionem fiebat, ut si ægri illi moverentur, crepitus audiretur ossium ex horum, & epiphysium collisu. Quæ Observatio una ex illis est, perpaucis alioquin, quæ in Cl. Hertii *Discursu Medico de Crepitu Ossium* desiderantur; diligenter enim colligit cætera quæ de hoc affectu scripta extant, subinde interjectis Parentis quoque Observationibus, quanquam dissectionum luce caremus in causa statuenda affectionis hujus, ut in plerisque contingit. Quod si rationem attendamus; ea sæpius causa in exsiccatione quadam statuenda cum Hertio videtur, quam in humectatione, & laxitate. Nec aliter mihi visum est, cum pro Matrona Primaria consulerer, quæ, puerperio quincto ad finem spectante, dum se ab uno in alterum latus converteret, molestum quendam ossium crepitum in genibus cœperat animadvertere dein progrediente tempore in omnibus artus utriusque superioris juncturis sic tamen, ut molestissimus esset in genibus, quippe non levi cum dolore in crurum extensione conjunctus. Quo enim modo a laxitate deducerem quod cum dolore junctum esset? Itaque cum ea commendassem interna, externaque auxilia quæ moderate humectarent, tensionemque remitterent; insequenti anno cum iterum me consuleret, nullæ amplius de isto ossium crepitu, quasi nunquam fuisset, erant querelæ; sed ut gravibus obnoxia esse hypochondriacis affectionibus ante consueverat, de his tantummodo querebatur.

35. Vertebræ frangantur facilius, an luxentur, controversia est inter Præstantissimos viros, quam aliis Litteris (5) commemoravi. Et quod ad supremas illarum attinet, quare cum sæpius mihi rei indagandæ occasio in suspensorum corporibus olim non defuerit, non indagaverim tamen, ibidem indicatum est. Ex eo tempore occasio illa non est data. Quod ad cæteras autem vertebras spectat, cum Valsalva, & ego post vehementissimos ictus inspiceremus, neuter luxatas, uterque fractas deprehendimus, ut ex LIV. (6) & LII. (7) Epistola cognovisti. Quod si duæ in re ejusmodi nimis paucæ tibi videntur Observationes; huc tres adde Cl. Tabarrani (8), qui ea qua pollet, solertia, & diligentia cum alia, tum hoc in primis examinavit. Is non semper vertebras loco motas invenit, & cum invenit, non adeo fere motas vidit, ut luxatas dici posse, crederet; semper autem fractas invenit. Nec vero hic mihi propositurum te, puto, nostro-

(1) Sect. hac 5. Obs. 1. §. 7. cum Schol.
(2) Vid. adnot. ab Hallero ad c. 4. P. 13. Meth. Stud Medic. Boerhaav.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 1.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1699.
(5) Epist. 19. n. 14.
(6) n. 26.
(7) n. 34.
(8) Observ. Anat. post n. 7.

rum Veslingii (1) & Pujati (2) Observationes. Illum probe memini in Dalmata Dorsi aliquot vertebras leviter extrorsum dimotas, in Patavino autem omnes lumborum vertebras extrorsum notabiliter inclinatas, cum stupore partium inferiorum, vidisse. Sic etiam Præcl. Pujatum in aliis, & quod ob meritum quo eum prosequor, amorem ægrius tuli, in se ipso paulatim superiores lumbares vertebras extrorsum prolapsas, nec sine crurum torporibus, observasse. At simul memini, utrumque subluxationes istas internis causis, ligamenta vitiantibus, tribuisse. Institutus autem a nobis sermo de luxationibus illis est quæ corpore, & ligamentis recte valentibus ab externa violentia dicuntur accidere: quas ipse equidem non nego; quanquam, ut in casu præsertim Cl. Targionii (3) quocunque modo intelligere coneris, perdifficiles habent explicatus; sed an sine fractura vertebrarum fiant, per mortuorum dissectiones esse demonstratum, haud satis scio. Historiam olim legi, quæ a Bellino esse dicebatur, Structoris qui e tabulato corruens, lumbis percussis, an allisis, continuo pedibus sentire nihil cœpit, & vesicæ, alvique recrementa inscius egerere, atque alia pati quæ describuntur. Post quatriduum mortui tres superiores lumborum vertebræ inventæ sunt adeo luxatæ, ut ad transversum digitum in ventris cavo prominerent, ideoque Magnos vasorum truncos ita comprimerent, ut oppositos eorum parietes ad mutuum usque contactum adducerent, ex quo illud inter cætera fiebat, ut venæ omnes ab utroque *summo* pede ad luxationem usque non secus sanguine essent turgidæ, & duræ, ac si per vim fuissent infarctæ. Quis de vertebrarum luxatione hic dubitet? Sed num vis externa quæ vincere ligamenta potuit, illas non fregerat? num frangendo non minus forte Spinali medullæ, ejusque appendici detrimenti attulerat, quam ipsa luxatio? De his vero, id est de inspectis attentius vertebris, ipsaque medulla inter tot alia quæ describuntur, ne verbum quidem. Sic in Sepulchreti libro IV. Sectione quidem III. (4) Observatio extat Fontani (Panaroli enim quæ in Sectione hac VI. est de Luxationibus, (5), ad supremas attinet vertebras, neque, ut alibi dixi, satis constat an fuerit sine fractura, imo, ut mox indicabitur, an fuerit vera luxatio) qua in Fontani Observatione legitur quidem, bajulum qui ex alto in subjectam trabem supinus ceciderat, vertebras dorsi *dislocasse*, ac *dissolvisse* unde quoad vixit, incurvato corpore terram facie spectaverit. Sed dorso mortui per anatomen retecto, cum expectas ut scias, an fractæ fuissent illæ vertebræ; de hoc nihil, sed quinque vertebras conspectas intelligis *conglobatas*, adhærentibus viscosis materiis, *in gypsum quasi calore naturali inspissante conversis*. Neque in Sepulchreto aliæ sunt præterea dissectiones; quod sciam, huc attinentes: itaque jam vides, an justa sit nobis causa optandi, ut sæpius, ac diligentius res esset a Majoribus vestigata. Certe ista Fontani Observatio dare potest suspicioni locum, num illæ, numve aliæ nonnunquam vertebræ, non a luxione promineant, sed a materia quam externa, aut interna, causa circa eas cogat, & induret, unde & nervi ex iisdem orti premantur, & adsiti musculi, attollendo, aut flectendo corpori attributi, vertebræque ipsæ suis in actionibus, atque usibus impediantur, ac perturbentur. Quanto autem minus lædentur nervi, aut quo diutius protrahetur hominis vita, eo magis ansa dabitur ad hanc aliamve ejusmodi suspicionem: quam, in re præsertim insolita, eximere debebat Panarolus cum luxatam vertebram cervicis secundam, & quidem *admodum magna luxatione*, proposuit, & hominem tamen *hoc modo per quam plurimos dies vixisse*; neque enim satis fuit dicere, illud *ex mortui sectione esse observatum*; sed accurate addendum erat, quam in par-

(1) Epist. 25.
(2) Dec. Medic. Obs. 6. n. 10. & seqq.
(3) Semilussaz. delle vertebre lombari nella I. Raccolta d'Offervaz. Med.
(4) Obs. 28. §. 1.
(5) Obs. 1. §. 1.

tem luxata, esset vertebra, & an violento ex illo casu, nisi fractam ipsam, aut ejus Dentem, ligamenta saltem aliqua invenisset disrupta. Contra autem laudo Præstantissimum Trewium (1), qui cum in altero vertebram lumborum primam *parum luxatam* vidisse se, scripsit, minime reticuit, *corpus ejusdem* vertebræ *fractura longitudinali hiulca penitus fissum* fuisse: in altero autem *vertebræ dorsi penultimæ corpus ad conjunctionem cum ultima non solum a sua cartilagine penitus avulsum, verum etiam ibidem in aliquot frusta comminutum*, ab se repertum esse, tradidit. Utinam alii cum vertebram colli quinctam sinistrorsum, sextam vero dextrorsum luxatam, magno inter utramque interjecto hiatu (2), aut cum ipsius colli secundam vertebram non tam in septenni puero (3), quam in milite (4) *dislocatam* offenderunt, tempus habuissent accurate inquirendi, num, & quid in iis vertebris, præsertim vero in secunda, fractum, aut in ligamentis disruptum esset. Quæ cum dico, neque Panaroli, neque cujusquam fidem in dubium traho; diligentiam dumtaxat, cum licet, requiro, & ab iis qui in posterum in casus ejuscemodi forte incident, expecto (5).

36. Quod vero dixi de impedito musculorum, vertebras sive extendentium, sive flectentium, aut vertebrarum ipsarum motu, commune ossibus aliis est quæ mobili junctura inter se committuntur. Nam quod ad musculos attinet, videre ex nostra Observatione supra (6) potuisti, crus, exempli gratia, inflexile fuisse propter nimiam musculorum ipsum extendentium, contentionem, qua flectentium actio impediebatur. Et contra, ex Caspari Hoffmanni (7) Observatione, & monito intelliges, crus aliquando extendi non posse, prohibentibus oppositis musculis, qui ob arctissimas deligationes Chirurgorum incuria, in poplite exsiccantur denique in durum nodum. Non impeditis autem musculis impediri motum ipsorum ossium propterea quia cum plura esse deberent, unum fiunt, exempla habes in Sepulchreti Sectione hac VI. (8) non modo in genu, sed etiam in cubito, imo in omnibus a capite ad extremos usque pedum digitos universi senilis corporis articulis. Quo in Sene cum vertebræ inter se non secus ac cætera ossa, coaluissent; tum in aliis Senibus peculiare id vertebris fuit ex Paawi (9) Observatione. Sic diu ante ipsum, in lumborum vertebris nominatim viderat Cattus (10), Falloppius autem noster (11) vertebras, *facientes gibbositatem*, *successu temporis ita simul ligari*, scripserat, *ut una prorsus fiant vertebra*, *& nullum remaneat vestigium commissuræ*. Quas Observationes non tam minor Sepulchreto non esse additas, quam mirabiliores, notioresque Ruyschii (12), qui in gibbosis non id modo, verum etiam hoc *pluries* animadvertit, vertebrarum antrorsum curvatarum corpora in unum adeo fuisse compacta, ut quædam ex iis corporibus in nihilum abiisse viderentur, & nonnumquam corpora quatuor, an septem ejusmodi vertebrarum unum os facta, vix ut unius vertebræ corpus æquarent. Post quas, sciens omitto alias, præsertim quas alibi (13) simul cum his Ruyschianis, sed pressius, indicavi, tum Veterum, tum Recentiorum junctarum in unum vertebrarum Observationes, nedum nostram qui sic conjunctas quinque lumborum vertebras, in cœmeterio hujus Nosocomii repertas, & a Mediavia nostro asservatas, conspeximus. Nam hactenus scripta de Ossium Fracturis, Luxationibus, aliisque vitiis; motui officientibus satis tibi fore, arbitramur. Vale.

---

(1) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 51.
(2) Commerc. Litter. A. 1738. Hebd. 40. II.
(3) A. 1734. Hebd. 11. post. n. 6.
(4) A. 1740. Hebd. 52. n. 3.
(5) Vid. infra, n. 37.
(6) n. 26.
(7) Comment. in Gal. de Usu Part. in fin. I. 3.
(8) Obs. 3. §. 3. & Obs. 4. §. 2. & 3.
(9) Ibid. §. 1.
(10) Isagog. Anat. c. 3.
(11) Præfat. ad Tract. de Lux. & Fract. Ossib.
(12) Obs. Anat. Chir. 67.
(13) Epist. 27. n. 32.

37. Hæc scripseram, cum inter plures Dissertationes, quas benigne, ut solet, ad me nuper misit Illustris Vir Albertus Hallerus unam perlibenter legi ad illa pertinentem quæ paulo ante attigi de vertebrarum luxatione, Tubingæ aditam a Cel. Professore Maucharto A. 1747. In ea cum Vir Solertissimus *Luxationem Nuchæ* examinet, primum (1) *ne umbram* quidem *luxationis* fuisse, ait, in colli vertebris ullius ex omnibus, quos secuit, suspendio enectis, quamvis carnifices violentissime, ac diu utrorsum depressissent illorum capita: nec infra (2) reticet; quæ tu simul conferas cum iis quæ Epistola proposuimus XIX. (3); in duobus Juvenibus: quorum ipse alterum persecuit, alterum Cl. Professor Weissius, laqueo musculos fuisse laceratos in primo Sternothyroidæos, nedum Sternohyoidæos, in altero hos, & Sternomastoidæos, in eodemque Cricoidem cartilaginem in multa diffractam esse frustula, & Asperæ arteriæ truncum a larynge prorsus abruptum. Quod vero ad externas cæteras violentias attinet, ut puta ictus, lapsus, alias ejusmodi, negat (4) ullam certam & accuratam Observationem extare luxationis primæ vertebræ a capite, quantum ipse noverit, qui tamen celebres Chirurgiæ, ac Observationum Chirurgicarum Scriptores evolverit amplius quinquaginta. Secessus autem secundæ vertebræ a prima, & quartæ a quincta duo omnino producit exempla (5) digna sane quæ legantur, ut digna quoque sunt plura quæ ad laxationes harum vertebrarum pertinent, monita, ut (6) falli qui a prima secundam vertebram luxatam esse, non dubitant, cum digiti apex inter utramque inseri potest, quasi vero id secundum naturam non posset, eoque magis si interjecta ligamenta vim aliquam majoris extensionis sint passa: itemque (7) secundam vertebram luxari antrorsum non posse, nisi summo, & incredibili impetu validissima ejus Dentis ligamenta rumpantur, aut Dens ipse frangatur. Mitto cætera, satis enim vel ex his intelligis, an jure in ejusdem vertebræ luxatione, a Panarolo proposita, questus sim (8), plura esse prætermissa. Certe autem si ponas, a capite primam vertebram non posse luxari; obstet illa Denti secundæ vertebræ necesse est sive ossea anteriore suo arcu, ne antrorsum, sive firmissimo ligamento transverso, ne retrorsum feratur adeo cum impulsa secunda vertebra, ut hæc luxetur, nisi aut rumpantur vincula, aut Dens ipse perfringatur: neque aliter fore, vides, ubi animadvertas, quid Denti a latere sit objectum, si forte eam vertebram luxari velis in alterutrum latus. Sermo enim erat noster de veris ejuscemodi luxationibus. Quales in duobus Maucharti exemplis fuisse, vellem: quanquam enim inter vertebram, & vertebram potuisse, ait, pollicem immitti; tamen in primo vel ipse diserte negat (9), *veram* fuisse *luxationem*. Illudque etiam opto, ut illud exemplum primum ab ipso esset, non a vicino quodam Medico; sic enim ruptorum ligamentorum, & fracti, aut non fracti ossis facta esset mentio; quæ in secundo non desideratur, in quo tamen si ipse, ut interfuit, sic dissectionem peregisset; neque dubitatio fuisset ulla de ligamentis lapsus vehementia, an cultro laceratis; & vertebris, intus extraque diligentissimo examine perspectis, multo certius nunc esset, *nullam ossium* fuisse *fracturam*. Quo magis & in istis, & in vertebris omnibus ab ipso in primis sperandum est, ut pro data in posterum occasione controversia ista penitus dirimatur, simulque perficiatur anatomica de Ligamentis doctrina, in qua superesse quæ post Weitbrechtum accuratius tractentur, cum ipse animadverti; tum Mauchartus singulari qua pollet in dissecando peritia & diligentia reapse in Dissertatione ostendit quæ inscribitur *Capitis Articulatio cum prima, & secunda Vertebra*. Atque hæc subscribere Epistolæ huic volui, ne quia raris-

(1) §. 5.
(2) §. 16.
(3) n. 8. & 13.
(4) §. 9. & 11.
(5) §. 11. & 12.
(6) 15.
(7) §. 10.
(8) Supra, n. 35.
(9) §. 16. in fin.

ſima ſunt in Italia alterius illius quæ modo indicatam ſubſecuta eſt, Diſſertationis exempla; quid de ſupremarum vertebrarum luxatione ſenſerit, aut viderit Vir Præſtantiſſimus, ignorares. Vale iterum.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVII.

Sermo eſt de Arthritide, aliiſque Artuum Doloribus.

QUOD de Supino, aut in Latera impedito Decubitu hac Epiſtola non agam, perpaucas autem Obſervationes proferam ad Arthritidem attinentes, minus te miraturum ſpero, ubi Sepulchreti proximas Sectiones duas, remque ipſam conſideraveris. Nam quod ſupini, aut in latere cubare homines non queant, a morbis fere eſt de quibus ſæpe alias a me Litteras accepiſti, non magis eos morbos, quam incommoda quibuſcum conjuncti ſunt, memorantes. Quam ob cauſam Sectio quoque VII. iis decubitus impedimentis in Sepulchreto attributa, perbrevis eſt, non quod hiſtoriæ deſint ad id argumentum ſpectantes, ſed, quod omnes propemodum cum fuerint ante ſuo quæque cum morbo productæ, tribus verbis hic indicantur, deſignato loco quo, ſicui lubeat, ſint perlegendæ, quemadmodum a me tibi Epiſtolæ poſſunt XVI. XX. XXI. XXII. XXXVIII. præ cæteris indicari. Arthritis autem cum morbus fere ſit divitum, rariſſime pauperum, horum autem, non illorum, cadavera Anatomicis tradantur, aut ſiquando illorum quædam ſint incidenda, viſcera quidem, vix unquam artus examini permittantur; hic eſt, ut Obſervationes quæ ad arthritidem proprie attineant, longe ſint, quam tot aliorum morborum, in Proſectorum libris pauciores. Itaque & paucæ in Sepulchreti VIII. Sectionem, quæ de Arthritide eſt, referri potuerunt: quæ Sectio propterea multo maxima ex parte conſtat e Scholiis: & de paucis illis quas habet, Obſervationibus aliquæ jam libris ſuperioribus productæ fuerant; quin ultimam, quæ addita eſt, eam a Boneto ipſo in iſta eadem Sectione paulo ante, atque adeo proxima ſuperiore pagina totidem verbis fuiſſe propoſitam, deprehendes, ſi cum Obſervatione XI. ejuſque Scholio contuleris. Mihi vero ſtat nullam repetere hiſtoriam, cum plures ex Valſalva poſſem, & aliquam etiam ex meis. Cum quidpiam inde opus erit ad memoriam redigere; Epiſtolas in quibus relegas, indicabo. Hic quam pauciſſimas, ſed quas necdum miſeram, habebis.

2. MULIEREM iſchiadici dolores ſæpe torquebant ad juncturam femoris dexteram, quam in partem & claudicabat, & nonnihil gibboſa erat. Noviſſime paraliſis primum, deinde apoplexia corripuit, atque interfecit ante finem Januarii A. 1741. dum in Gymnaſio Rem Anatomicam tradebam: quo cadaver e Noſocomio translatum eſt. VENTRE aperto, omentum ſe obtulit propemodum ad pubem uſque protenſum. Quod cum revolvere ſurſum vellemus, una Colon inteſtinum ad inferiora curvatum, & omento arcte adhærens, revolvebamus. Scilicet ſedes erat ejus inteſtini alia ac ſolet. Nam præterquam quod ut Cæcum, ita ejus initium inferius erat quam conſuevit; ubi ab eo initio ferme ad jecur uſque conſcenderat, inde in arcus modum ſe deorſum in hypogaſtrium ſummum curvabat, & hinc ſurſum curvatura omnino ſimili in ſiniſtrum hypondrium altius ſcandebat: toto autem hoc arcu firmiter, ut dictum eſt, ad omentum alligabatur. Tuba utraque ad uterum clauſa. Hujus oſculum a tergo nulla prorſus corona erat cinctum. Vagina brevis. Breve quoque, & vix digituli interval-

lum a clitoridis glande ad urethræ orificium. Arteriæ Magnæ truncus qui in ventre est, majorem Cœliaca Superiorem Mesentericam emittebat: albidisque intus maculis passim distinguebatur. Cætera viscera, & vasa, cum meliora interim ex aliis corporibus suppeterent, & ne Caput quidem introspiciendi facultatem darent angustiæ temporis, non perlustravimus.

Colli, & reliqui trunci, & Artuum musculos demonstrantes, in illo qualem Thyroidæam glandulam invenerimus, ad te alias (1) scriptum est; qualem vero femoris dexteri cum acetabulo juncturam, nunc, ut Epistola superiore (2) promisimus, est scribendum; si modo illud prius indicaverimus, sinum osseum quo scapula dextera caput ossis humeri excipiebat, oram habuisse manifesto deficientem ubi latere anteriore accedere debuisset ad summum. Dexteri autem femoris caput non in globi formam rotundabatur, sed depressum erat, nec lævi, albaque, sed lurida cartilagine obtectum: quin hæc in posteriore parte capitis omnino deerat, ut nudum ibi os appareret, in plures subrotundas protuberantes particulas conformatum. Acetabuli intima facies erat sanguinolenta: ejus autem quod vocant supercilium intra naturalem ex cartilagine, & ligamento substantiam conditas osseas laminas habebat duas, non parvas easque inter se vicinas.

3. Fernelius (3) quidem censebat, arthriticum humorem *nunquam, aut admodum raro* penetrare in articulorum cavum, sed in circumjectis dumtaxat vinculis, membranis, tendinibusque subsistere, hoc inter cætera argumento usus, quod in tophacea podagra, aut chiragra humor in calculum jam concretus, aperta ruptave cute, eruitur plerumque e digitorum articulis, capsulari *vinculo integro atque illæso.* Verum alii postea, ut ex Sepulchreto (4) cognosces, aliquid plus quam Fernelius, moliri voluisse videntur, cum vel tendinum, articulis insertorum, *nullum, aut obscurum sensum* esse, contendunt, gypseamque illam materiam tandem ob causas alias accedentes juxta articulos quidem congeri, sed non semper, cum & aliis vicinis in locis se offerat. Nos autem in proposita muliere, quam ischiadici dolores adeo torquebant, nihil juxta articulum vitii, sed omne intra articulum offendimus. Nec vero negamus, tartaream illam materiam juxta articulos etiam concrescere, quemadmodum in Sacerdote illo statim sub cute Valsalva (5) invenit in membrana, digitorum tendines obvelante. Nec repugnabimus, si forte sic velint accipere verba Aretæi (6); *in articulis quoque tophacea quædam coalescunt: ab initio quidem velut abscessus occupant: postquam vero magis spissantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones, demum tophi solidi albi consistunt.* Quin etiam Sanctorii nostri (7) Observationes indicabimus. *Ego*, inquit, *aliquando vidi in quadam antiquam gonagra phlegma gypseum molle, liquidæ calci simile, defluxisse ad cutem, qua perforata, ita liquidum egressum fuit: quo experimento excitatus, semel in quadam gonagra, ex gypsea pituita, utens stillicidio aquarum lanarum non ablutarum, in quibus malvaviscum, malvæ, & nasturtium ebullierint, post longum aliquod intervallum aliquam portionem illius pituitæ gypseæ sub cute existentis liquidam & mollem feci, indeque illam (secta cute) evacuavi*: quod curationis tentamen omittere hic nolui; quamvis me non fugeret (8) calcariam podagricorum materiam ab Recentioribus *sola aqua calida* fuisse *resolutam*, exemptam quidem, ut opinor, indeque spem esse conceptam, fore, ut largo crebroque haustu aquæ ostracodermatum, cui sapo additus sit, in arthriticorum ipsis juncturis resolvatur: quam utinam spem, justiorem futuram, si quantum illius

(1) Epist. 50. n. 31.
(2) Epist. 56. n. 16.
(3) Patholog. l. 6. c. 18.
(4) Sect. hac 8. in Schol. ad Obs. 1.
(5) Epist. 40. n. 2.
(6) De sign. & caus. diuturn. morb. l. 2. c. 12.
(7) Comment. in 1. F. 1. l. Can. Avic. D. 4. c. 1. t. 1.
(8) Vid. §. 11. Dissert. cit. Epist. 42. n. 19.

aquæ in veſicam, tantundem in juncturas ferretur, ſucceſſus comprobaret. Damus igitur illis quos ex Sepulchreto indicavimus, juxta articulos quoque, neque id raro, tophaceam congeri materiam. Imo inſuper addimus, vel longe ab articulis, ut in mamillæ tumore vidimus (1) generoſi Viri, cujus avum, & patrem arthritis male habuerat, nec ipſi omnino pepercerat. Sed non propterea illud quoque probare poſſumus quod ſcribunt: cum ligamenta capſularia occludant articulorum caveas, cumque *nulla* ad has *pateat via*, *neque vena aliqua hæc loca ſubeat*, non poſſe humorem arthriticum intra hæc perferri. Nam vix huc eædem ſunt quæ mucilagini, cava articulorum lubricanti: cujus glandulas ſuis eſſe arteriolis præditas, non ratio ſolum, aut injectiones, ſed oculi ipſi inermes commonſtrant, rubellas illas tenueſque earum lacinias conſpicientes. Quare ubi ſanguis tartareis refertus corpuſculis fuerit, ut per alias arterias circa adſitos articulis tendines, atque membranas, ſic per iſtas eadem poterit ſimul cum mucilagine in articulorum cavis deponere. Quæ in tophos, & lapillos concreſcentia, diductis ſenſim oſſibus, & diſſolutis vinculis *frangunt articulos* ut de *lapidoſa chiragra* loquitur Perſius (2), ſive ut de arthriticis hiſce *lapidibus* ait Cælius Aurelianus (3) *articulos ſolvunt*, *& cutem diſtendunt*, *atque erumpendo prominent*, *& chirurgia detrahuntur:* quæ vidi omnia, præſertim in digitorum manuum articulis Patricii Veneti. Neque erit cur dubites, num revera intra ipſa articulorum cava concreſcant, ubi ea legeris quæ ab Hardero (4), Schneidero (5) Dobrzenskyo (6) obſervata in Sepulchreto recenſentur.

4. Nec tamen ſemper neceſſe eſt, tartarea corpuſcula cum mucilagine ſubire cava articulorum, ut arthriticæ ibi affectiones exiſtant. Satis eſt, ſi Boerhaavium (7) audias, ipſa mucilago, ſi attritu congruo non attenuata, eoque non reſorpta, in juncturis *ſtagnet diutius*, & *mora ipſa acris fiat*. Sic enim dolores facit vehementiſſimos: & *ſæpe tanta mala a ſolo vitæ genere ſedentario oriuntur*. Huc vero addenda ſunt alia quæ nos inter cauſas referimus aut minoris attritus, aut difficilioris reſorptionis aut utriuſque, nempe frigus humidum, naturalem tonum valde lædens articulorum eo facilius quod cartilagines, & ligamenta ex quibus conſtituuntur, & tendines quibus plerique operiuntur, ſanguiferis vaſculis neque ita multis, ſi cum pleriſque comparentur Partibus, & certe perminutis prædita ſunt, quo fit, ut frigori magis obnoxia ſint, in iiſque præſertim juncturis quæ frigoris injuriis ſunt maxime expoſitæ, ut in pedibus: preſſio, ut puta a ſtrictioribus calceis, unde revehentium vaſculorum plura aut nimis anguſta fiunt, ut prorſus obcæcantur, tantoque id facilius, quod ad duriores ex quibus articulos conſtare, dixi, partes apprimuntur; diſtantia a corde, unde languidior in propellendos humores impulſus: acclivis ad perpendiculum via per quam iidem ſunt evehendi: ipſa dolore affectarum partium quies in qua delicati vel diutius permanent quam opus ſit: lentior & viſcidior mucilago ſive a morbidis cauſis, & ingluvie in primis, baccho, venere, ſive a parentibus, a quibus revehentium quoque vaſculorum anguſtiæ, aut propellentium fibrarum imbecillitas: alia ejuſmodi. Quorum ideo complura enumeravi, quia animadverti, quoſdam ex Hoffmanno (8), apud quem fere omnia hæc ſunt, nulla facta ejus mentione, deſcribentes, aliqua prætermiſiſſe, minime omittenda, ſive nihil aliud quam quod Hoffmannus, explicandum ſumamus, nimirum cur pedes crebrius quam alias partes, corripiat arthritis, ſive etiam cur, & vel ab

(1) Epiſt. 50. n. 45. & 46.
(2) Sat. 5. v. 59.
(3) Morb. Chron. l. 5. c. 2.
(4) Sect. hac 8. poſt Obſ. 2.
(5) Obſ. 3.
(6) Obſ. 5.
(7) Prælect. ad Inſt. §. 258.
(8) Medic. Rat. Tom. 4. P. 2. S. 2. c. 11. Theſ. Pathol. §. 16.

initio interdum, quampiam aliam. Re enim vera, uti scriptum est a Cælio Aureliano (1); *aliquando a pedibus sumens* arthriticus *dolor exordium*, *cæteros articulos implicavit*, *aliquando in aliis incipiens*, *pedes invasit*. Qui autem articuli non modo præ aliis sunt in frequentissimo motu, sed & simul paucioribus causis obnoxii sunt ex iis quas enumeravimus, illi vix unquam, aut nunquam arthritide corripiuntur; neque enim legisse, aut audivisse meminimus, illos unquam articulos correptos esse quorum obsoletam memoriam restituentes, nihil in iis ob parvitatem deesse ostendimus, quæ sunt in magnis; nam & capsulari membraneo vinculo, & glandulæ mucilaginosæ lacinia, & mucilagine evidenter præditos minimos illos proposuimus (2) qui inter Cricoidem, & Arytænoides cartilagines intercedunt. Sed a morbidis causis adventitiis ii maxime afficiuntur qui plerisque sunt e cæteris quas nominavimus, causis subjecti, pedis videlicet articuli: quamobrem cum Veteres Auctores (3) arthritidem epidemicam viderunt, ut eunuchi quoque, mulieres, pueri, puellæ, itemque caprarum greges ea tentarentur; podagra illa fuit quæ promiscue per viginti annos loci incolas invasit. Minus autem mirabile fuit, notos fuisse Brasavolo (4) illustres duos adolescentulos qui annos quindecim nati, ex ea laborare cœperunt; cum ipse puellos viderim qui, infantia vix peracta acerbis articulorum doloribus prehensi, decumbebant: sed eorum ego & parentem, & avum, & proavum noveram arthritidi obnoxios.

5. Quam vero acris interdum fiat stagnans in juncturarum caveis mucilago, sanguinolentum propositæ fœminæ (5) acetabulum, & erosum femoris caput satis ostendunt. Ubi autem ad eum usque gradum acrimonia pervenerit, ut hæc faciat, num ullo putas interno, externove auxilio posse ischiadem persanari? Ego certe non puto, ne si *ultimo* quidem utaris, *& in veteribus quoque morbis efficacissimo*; sic enim Celsi (6) verba legenda credo; *tribus aut quatuor locis super coxam cutem candentibus ferramentis exulcerando*, nedum aliis quæ præterea Hippocrati (7) in usu erant, mitioribus ustionum generibus, qualia, & multo plura, a Cælio Aureliano (8) memorantur, inter quæ illud quoque, Hippocrati pariter usitatum, quod præ cæteris videtur Indorum *moxæ* respondisse apponendo videlicet fungum quendam, huncque a summa parte accendendo: cujusmodi ustionem etsi *leni penetratione moderatam* Cælius agnoscat; omnes tamen aliis postponit remediis, quippe cum *plurima* vexatione conjunctas, & eorum usum prohibentes, *cum partes ulceratæ apposita tolerare non possint*. Verum ustioni ad laxatas partes contrahendas, corroborandasque suus est locus, & cutis exulcerationi ad noxiæ materiæ portionem aliquam ab intimis locis arcendam, & extra corpus amandandam: itaque mitius, & tempestive adhibitam non omnino in quibusdam rejiciendam censebis, præsertim ubi non veterum modo, sed etiam non ita antiquarum quæ feliciter ejus ope absolutæ sunt, curationum veniat in mentem. Neque aliter de aliis quibusdam auxiliis existimabis. *Tanta est*, inquit Arantius (9) in ischiadico dolore, *præsertim incipiente*, *enematum facultas*, *ut ipse nullo præter clysteres adhibito medicamento*, *plures graviter affectos*, *in pristinam sanitatem perduxerim*. Et prima quidem, quæ proponit, enemata facile probabis, ab iis quæ laudat Cælius (10) sæpe a nobis memoratus,

(1) C. 2. paulo ante cit.
(2) Advers. Anat. 1. n. 15.
(3) Vid. apud Donat. de Medic. Hist. Mir. l. 1. c. 8.
(4) Vid. ibid.
(5) n. 2.
(6) De Medic. l. 4. c. 22. Vid. Epist. 6. nostram in Cels.
(7) Vid. apud Le Clerc, Hist. de la Medec. P. 1. l. 3. c. 28.
(8) L. cit. 5. c. 1.
(9) L. de Tumor. p. n. cap. 63.
(10) c. 1. cit.

non

non adeo discrepantia, quibus *pariter fota atque vaporata interiora laxamento consentiant.* Sed ubi prima illa non satis fecerint, Arantius aliud præscribit, idque purgans, quod & ipse agnoscit, *validum.* Num irritationes veritus, omnino rejicies? Imo ubi eæ sint causæ, eaque corpora quæ ipse ponit, si non illo, at alio aliquo clystere uteris quo idem consequaris. Certe autem præter Arantii testimonium, si vetustiores, aut recentiores ipso Medicos legas; invenies multos cum eo consentientes. Sic Montagnana (1) *Dolores* ischiadici, inquit, *sapientum omnium concordia clysteribus acutis sanantur.* Riverius (2) autem ita post frequentes alios clysteres, etiam acres denique proponit, ut manifestissime cum Arantio facere, intelligas. Porro Ettmüllerus (3); ut alios prætereæm; non solum clysteres in primis repetitos, ait, convenire; sed hoc addit, *& quidem acres necesse est sint isti.* Quis ausit credere, tot experientissimis Professoribus id non respondisse quod adeo commendant? Igitur & huic remedio suus est aliquando locus. Alias autem illis clysmatibus quæ probabat Cælius, aut aliis aliud agentibus, in quibus profuisse interdum, scio quæ ex aqua parata erant in qua pernæ os incoctum fuerat, vel magis quam confecta ex elaboratis pharmacis, nedum ex rebus itidem vilibus. Crediderim autem, fuisse quædam ex iis composita quæ utilia essent nervis, Recto intestino proximis, quos pone ischium os descendentes aliqui tanquam ischiadis sedem spectabant, præsertim ex quo Coiterus (4) scripserat, spatium inter infimam Spinæ medullam, & Crassam hujus meningem per quod nervi illi traducuntur, se *in arthriticis, ischiadicis, & podagricis multoties tenui sero, interim pituita viscosa refertum deprehendisse.* Quam Observationem vix Arnisæi verbis, eam commemorantis, fuisse in Sepulchretum (5) relatam, minus ægre fero, quod ejusmodi humor in iis etiam reperitur, qui ex eo morbi genere non laborarunt.

16. Quod de clysteribus censui, idem quoque de exhibitis purgantibus pharmacis, & de sanguinis missione censeam, necesse est. Nam quod ad hanc attinet: ut nihil de opinione eorum dicam qui ischiadem ab irrito naturæ conatu esse, credunt, superfluum sanguinem per hæmorrhoides expellere nitentis; certe eorundem Observationibus Majores præluxerunt, in quibus Joannes Zecchius (6) qui ratione, & experientia fretus, sanguinem ex illis venis evocatum *mirum in modum ischiadicis opitulari*, scripsit. Mirabiliora idem narrat de celerrimo ejusdem morbi abitu, si vena ad respondentem malleolum exteriorem secetur confirmante haud ita dissimili Riverii (7) Observatione. Vidisse hos quæ ajunt, quis inficietur? Num tamen in exsangui, & infirmissimo homine id tentes quod in robusto, & sanguinis pleno, aut a suppressis hæmorrhoidibus ischiadico facto, bene illis successisse, credibile est? Purgantia quoque pharmaca scio te arthriticis illis non daturum, quorum corpus exsuccum, viresque imbecilles, nervi facile in consensum trahendi, ventriculus denique is sit qui inde capere detrimentum possit. Sed non propterea illorum quodcunque a te credi omnibus, & semper nociturum, existimo. Id enim si esset; arthritidem nunquam, ne incipientem quidem, abegissent, aut arcuissent Medici plerique vetustiores, ut qui purgatione in primis usos utrumque se præstitisse, testantur. Ne singulos nominem, facit eorum assecla Demetrius Pepagomenus, Michaelis Palæologi Archiater, qui, hoc jubente, libellum de Podagra scripsit, tanquam *incerti Auctoris*, nec seorsum a magnis voluminibus parabilem, Patavinis typis nostra memoria excusum, quando; ut de antiquiore editione sileam; Lutetiæ Parisiorum seor-

(1) Consil. 257.
(2) Prax. Medic. l. 16. c. 2.
(3) Prax. l. 2. S. 2. c. 3. art. 8.
(4) Observ. Anat.
(5) Sect. hac 8. Obs. 6.
(6) Consult. Med. 43.
(7) Cent. 2. Obs. Med. 25.

ſum exierat A. 1558. nec ſine veri Auctoris nomine, quemadmodum & Audomari A. 1619. edente Joanne Bergeſio, qui haud, puto, eum ſibi laborem ſumpſiſſet, ut e gallica Jamoti verſione latinum faceret, ſi græce, & latine Lutetiæ prodiiſſe, eleganterque a Marco Muſuro latine redditum, non ignoraſſet. Eum igitur libellum ſi vel feſtinanter verſes; quantum in arthritide & ſananda, & arcenda purgationi tribuerit Græcus Archiater, Græcos illos veteres Medicos ſecutus, continuo intelliges. Sed ne forte putes, in terra dumtaxat Græcia id feliciter ceſſiſſe, mihique objicias magni noſtro tempore nominis Medicum, aſſeverantem, catharſim omnem vel *per lenientia*, nedum per validiora medicamenta, arthriticis plurimum nocere. ſive præſenti mederi, ſive etiam venturo paroxyſmo velis occurrere, immo ſe, tam in ſe ipſo, quam in aliis facto periculo, compertum habere, illam parum adeo votis reſpondiſſe, *ut malum, quod debuerat averruncare, atque avertere, accerſeret*; ne igitur hæc mihi objicias; duos ex noſtratibus præclaros, cum viverent, Medicos tibi opponam, ipſos quoque arthriticos, & in ſe ipſis purgationem expertos, Marcum Gatinariam, & Petrum Bayrum. Quorum ille (1) cum ſingulis per biennium menſibus ſemel evacuatione, ſingulis autem hebdomadis bis *minoratione* uſus eſſet, ſic *curatus fui* inquit, *& pro certo nunquam paſſus ſum* podagræ *dolores*. Bayrus autem (2) cum octies, jam, aut decies vehementiſſimis laboraſſet cruciatibus omnium articulorum, ut ſolam linguam movere poſſet, iiſdemque rurſus affligeretur, ſumpto electuario ſuo caryocoſtino, ambulare potuit eodem die, poſtridie autem jam liber eſt erat: quod etiam poſtea bis pari felicitate expertus eſt. Quin denique poſteaquam eodem pharmaco ter quaterve ſingulis annis cum plenitudinis indicia perciperet, uti cœpiſſet, *ſunt modo pluſquam viginti ſex anni*, inquit, *quibus nullo modo a dictis doloribus fui moleſtatus*: idque *non ſolum in me ipſo, ſed in innumeris hominibus probavi experimento:* hoc autem eſt illud idem electuarium quod Capivaccius noſter (3) *maxime commendandum eſſe*, dicebat, in arthritide, *ſicut experimento fuit ſæpiſſime probatum.* Quæ fuſius de Bayro memoravi, ne Gatinariæ; diceres, purgationes feliciter ceſſiſſet, quia tunc podagra vexari incipiebat, prætereaque toto illo biennio nihil aut parum de vino bibit: quamquam novi ego litteratum Virum, qui diu multumque, non ſecus ac frater, arthritide vexatus, omniaque alia expertus, in hiſque annuum pro vino aquæ potum, nihil tamen proficiebat, imo debilis, macerque fiebat, donec ante ſuam parcam cœnam quotidie una uti cœpit ex melanogogis pilulis Langelotti, unde mucoſa fere, nec ita multa, dejiciebat. Sic enim melius habere incipiens, domo prodiit: vidique ego poſtea ſine ſcipione incedentem firmo greſſu, atque expedito, priſtinoque corporis habitu, paucis, bene valentem, quo tempore non niſi quincto quoque die unam ex iis pilulis ſumebat. Neque dubium eſt, quin recentiſſimi Medicinæ Scriptores, niſi his ſimilia nota haberent exempla, ipſi quoque omnem arthriticis omnibus purgationem vetarent: ipſi vero pharmaca quidem vehementiora, præſertim in paroxyſmo, non probant; mitiora autem vel eo inſtante, atque adeo incipiente, nedum ad alios prohibendos paroxyſmos, commendat.

7. De diæta quoque, ut vocant, lactea certum eſt etiam atque etiam eſſe cogitandum priuſquam arthriticis imperetur; ne forte impuriori corpori, aut hypochondriacis affectionibus obnoxio aut languido ventriculo multo plus detrimenti afferat, quam utilitatis. Quin etiam utilitatem hanc brevem eſſe, & fugacem vel in iis qui lac bene ferant, ſcripſerunt Medici nobiliſſimi, & quamprimum, eo omiſſo, ad ſanorum victum, quantumvis lenem, mitemque redierint, ar-

(1) Vid. apud Donat. c. 8. ſupra ad n. 4. cit.

(2) De medend. hum. corp. malis Enchir. Diſt. 19. tr. 1. c. 1.

(3) Conſil. Medic. a Scholz. edit. 232.

thritidem reverti, longeque pejus, quam antea, vexare, aut ejus loco internos gravissimos oriri morbos, quos mors haud multo post consequatur. Veruntamen neque omne lac, nec quacunque ratione sumptum, hæc post se relinquat incommoda, necesse est, ut puta si iis quibus conveniat, non ipsum modo, sed & cibi alii congrui quidem, nec æquo plures haud aliter ac sæpe aliis in morbis fit, eodem tempore præbeantur. Certe ex Observationibus quas Daniel Puerarius, opinor, Thesauro addidit Thomæ Burneti (1), una est Excell. Comitis, qui, cum ventriculus ulteriorem lactis usum non ferret, pultaceis ipse vescens, cum saccharo, & lacte paratis, & gallinaceis pullis, pane lacte imbuto nutritis, paulatimque ad pristinum victum reversus, levioribus tantum, & facile abigendis articulorum doloribus, non primis illis; vivebat obnoxius. Alii autem *non pauci* arthritici cum biennium circiter lac sumpsissent, *innoxie* postea *vino, compotationibusque indulserunt.* Hæc ille. Cornelius autem Celsus (2) olim memoriæ litterarum mandavit, arthriticos *quosdam, cum asinino lacte poto ex toto se eluissent, in perpetuum hoc malum evasisse.* Confirmavitque Plinius (3), *esse inter exempla, qui asininum lac bibendo liberati sint podagra, chiragrave.* Quem locum in Annotationibus ad Ballonii Consilia (4) relatum video, non sine animadversione, quam facile, quamque idoneum ad acrimoniam seri arthritici emendandam remedium ejusmodi a Medicis illius temporis omitteretur. Iis autem qui postea Hippocraticum lactis usum adversus hunc morbum renovarunt, cum alii aliquando alia objicerent; extitit denique Senex optimus, nostrumque amicissimus Ludovicus Testius, qui minus obnoxiam difficultatibus utendi lacte rationem excogitavit, saccharo, ut vocabat, lactis invento. Cujus non infelices effectus etsi pluribus fuerint tum apud nostrates, tum apud exteros Observationibus comprobati; Auctore tamen extincto nescio quomodo ipsius inventi usus paulatim decrescere visus sit.

8. Noli expectare, ut de hydrargyro pariter verba faciam, quem inter cætera adversus difficile hoc malum præsidia quibus auctoribus referre possimus, excitata quidem salivatione, monstrabit Ettmüllerus (5), alia autem ratione, alii, in quibus Cl. Pujatus (6). Non de auxilio hoc magis, quam de diaphoreticis, aut de amarioribus, & calefacientibus herbis sermonem hoc loco instituam, tum ne longior sim, tum quia ut de cæteris remediis, ita de his quoque nihil aliud dicturus essem, nisi suum posse aliquando his omnibus esse locum; alias pro corporum conditione fore inutilia, imo etiam, vehementiora præsertim, noxia. Itaque memini, cum Medicus mihi quidam narraret, podagricis quos lues insuper venerea corripuerat, se hydrargyro dato, atque uberi salivatione promota, luem quidem abegisse, podagræ autem causam nihil minuisse, cum ab ea non levius quam antea, invadi pergerent; memini, inquam, respondisse, imo satis est, quod non gravius. Quamquam autem in hoc etiam morbo; ne dicam in hoc magis, paucioribus, lenioribusque, quo ad licet, remediis utendum est, & nos usi sumus; tamen siquando peculiares causæ aliquæ præsidium quod alias fugeremus, requirant, Boerhaavio (7) credendum est, de Arthritide scribenti, *maximum cuique remedium* esse *quod oppositum illi causæ, unde originem duxerat morbus*, præsertim ubi illud cum ejus corporis cui medemur, constitutione videtur congruere. Atque hinc est quod nonnulla aliquando auxilia, pluribus Medicis suspecta, in hoc morbo attulerint utilitatem. Sic; ut de externis quoque medicamentis aliqua attingamus; oleam e radicibus arboris cinnamomi quam

(1) Thes. Med. Pract. l. 1. S. 40. in fin.
(2) De Medic. l. 4. c. 24.
(3) Nat. Hist. l. 28. c. 9.
(4) L. 2. Cons. 3. Annot. 4.
(5) Prax. art. 8. supra ad n. 5. cit.
(6) Dissert. de Hydrarg. n. 51. & seqq. & in fin.
(7) Aphor. de cogn. & curand. morb. 1280.

utile fuerit abigendis arcendisque articulorum doloribus, apparet ex *Transactionibus*, ut vocant, Regiæ Angl. Societatis (1). Sic Medicorum Scripta versantibus quam multa, quam varia occurrunt quæ adhibita levamen attulerint! Ut de pinguedine dumtaxat dicam; ranarum, erinacei, anseris, vervecis, canis laudari, memini. Asininam quoque ab Albertino vidi nonnunquam præscribi, quam a Paullino (2) memoratam, nec tamen in hunc usum, invenies. Num propterea quod ex his aliqua nonnullis interdum profuerit, omnes omnibus, semper convenire, existimabis? Certe Albertinus in ischiadico quodam asininam adhibuit, quem neque acerbissimus dolor, neque inflammatio torquebat. Alias autem ad demulcendum, quo ad ejus licebat, articulorum cruciatus, haud aliis utebatur, quam quibus plerique consuevimus, in singulis tamen eo potissimum quo quisque solebat levari, ut puta frusto bubulæ recentis carnis, bis quotidie mutato, vel ut nusquam a me quidem lectum, sed Bononiensi Senatori usitatum, nec sine levamine, commemorem; linteolo imbuto succo, ex foliis sambuci expresso, leviterque tepefacto. Flores quidem sambuci, aut coliculos teneros, aut ipsa folia, sed cum aliis conjuncta, ad podagræ dolores leniendos a Græcis (3), Latinisque (4) Scriptoribus proponi, scio, simplicem autem foliorum succum non memini.

9. Cæterum externa hæc, itemque interna de quibus diximus, auxilia, aliaque ab Auctoribus laudata seu juverint aliquem ob eam causam quæ paulo ante indicata est, seu quod casu adhibita fuerint prope declinationem, quæ aliquando multo citius quam solet, per se advenit, sive etiam (id quod præsertim de præservantibus, quæ vocant, medicamentis dictum puta) quæ sanitas horum usui tributa est, verius fuerit exactæ victus rationi, quæ diu simul servanda injungitur, est tribuenda (quorum utrumque Cælius quoque Aurelianus (5) est suspicatus, alterum autem vel per se solum *securitatem totius vitæ* attulisse, Celsus (6), aliique testantur) illud certum est, pleraque plerosque aut nihil, aut parum adjuvisse: quædam autem in gravissimum discrimen conjecisse, aut mortis causam attulisse. Itaque si quæ commemoravimus omnia cum illius fœminæ (7) morbo contuleris a quo commemorandi occasionem habuimus, facile intelliges, quam pauca levamen fortasse aliquod ferre potuissent; nam perfectam quidem sanitatem, exeso in parte, & deformato osse, sperare non licebat; & contra, quam multa quanto futura detrimento procul dubio fuissent. In quibus & illa pones quæ necdum nominavi, sed modo designabam, videlicet quæ arthriticam materiam circa articulos aut jam depositam, aut deponi incipientem, introrsum in venas repellunt, deponendamque aut tunc; aut in posterum arcent, adstringendo quæ ferunt ad articulos vascula, fibrasque improvide corroborando. Inde enim exclusa quid damni efferat, vel ex utilitate intelligi potest, quam sæpius præstat, cum admittitur. Videsis, ut auditus vitia, quæ cæteris auxiliis irritis, Virum generosum vexabant, adveniens prodagra omnino tollere, consuesset, qua abeunte, revertebantur, sicut adnotavit Reusnerus (8), utque Gerbezii (9) Uxor diu, atque acerbe & ventriculo, & pectore torqueri soleret, donec erumpens arthritis extemplo liberaret. Sed quid ego ex his, aliisque, unde possem, Scriptoribus ejus utilitatis exempla quæro quam in me ipso expertus sum? Cum enim illa de qua alias (10) mentionem injeci, utriusque oculi inflammatione, &

(1) Saggio delle Transaz. &c. Tom. 4.
(2) L. de Asino, S. 4. c. 3. §. 12.
(3) Dioscorid. de Med. Mat. c. 168.
(4) Scribon. Comp. Medic. 160. Samonic. de Medic. c. 42. Marcell. de Medicam. c. 36.
(5) C. 2. supra ad n. 3. cit.
(6) C. 24. supra ad n. 8. cit.
(7) Supra, n. 2.
(8) Eph. N C. Cent. 5. Obs. 8.
(9) Earund. Cent. 8. Obs. 6.
(10) Epist. 13. n. 24.

jam propemodum chemosi conflictarer, cæterisque incassum remediis usus, & sentirem ipse, & Amici confirmarent, non esse amplius differendam sanguinis missionem, animum subiit experiri antea quam mihi vena secaretur; neque enim unquam secta fuerat, ut neque ad hoc tempus quo undeoctogesimum annum ago, secta est; experiri, inquam, an pediluvium, cum lenibus pedum frictionibus junctum, satis levaminis afferret. Quæ cum secunda fierent vespera, ecce dolor ad ipsam pollicis dexteri cum metatarso juncturam adventare podagram, significat, quæ noctu leviter increscens; oculorum inflammationem statim minuit, & diebus insequentibus sustulit. Mitissima fuit illa arthritis, ut in homine qui nunquam antea, ut neque parentes, majoresque cæteri, morbo hujusmodi obnoxius fuerat: nec postea nisi quinto post anno, sed vel multo levius, in sinistro genu se prodidit, ut similis quidem pediluvii effectus fuerit in podagra adducenda, sed longe dissimilis in ejus vehementia, atque in Juvene fuisse, video cujus in Commercio Litterario (1) historiam leges; nec mirum, cum ille; ut cætera omittam; non tepido, ut ego, sed calidiori usus esset, pediluvio. Verum arthritis quantum utilitatis affert, si ei pateant opportune articuli; tantum noxæ reliquis invehit partibus, si illi non amplius pateant. Quod cum liceat innumeris Observationibus comprobare, quarum multas inspicere, si vis, potes in Cæsareæ Academiæ Voluminibus, & præsertim Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 55. indicatas; unam mihi satis erit commemorare ejus quem merito sæpius laudo, Hippol. Franc. Albertini (2). Cum enim Aurifex, podagra quotannis laborare solitus, petroleo, nec semel, imminente jam morbo, pedes inunxisset, hunc quidem arcuit; sed in multo graviores alios incidit qui abigi non potuerunt; nisi quamplurima ex alvo egesta materia, quæ, ut podagricam fuisse, facile agnoscas, *quasi ex calce* erat *aut gypso recens coagmentato.* Ea igitur a corroboratis articulis exclusa, in partes haud raro incumbit quæ aut abdomine, aut thorace, aut cranio concluduntur, præsens periculum, & sæpe interitum afferens. Eademque accidunt ubi causa aliqua interna, & potissimum infirmæ vires obstant, ne ad articulos feratur. Quod cum potueris ex duabus, alias (3) ad te missis, Observationibus arguere, tum evidentius ex hac cognosces.

10. GEORGIUS CORNELIUS S. R. E. Cardinalis, Episcopus Patavinus, jam olim non artuum modo, sed & renum doloribus valde obnoxius, cum ab his, nullis amplius se ostendentibus calculis, jam vacaret, imminuta plurimum urinæ excretione, hydropicus fieri visus est, fiebatque fortasse, nisi valentissimo diuretico remedio dato, magna lotii vis prodiisset. Ne illo quidem tempore calculus conspectus est ullus, neque postea bene multis annis quodquam renum laborantium indicium fuit; tametsi mutatis ad celeritatem equis rheda veheretur longa etiam, & aspera via, velut A. 1721. cum hinc Romam iret, indeque Patavium repeteret. Verum non ut nephritici, sic arthritici quoque dolores semper illis annis quievere; imo subinde redeuntes, eo crebrius, graviusque cruciabant, quod propter obesum corporis habitum, inferiorum artuum robur infirmum, & augescentem ætatem, minus jam, minusque in dies uti poterat exercitatione. Huc accedebat assidua jam a longo tempore alvi adstrictio, capitis deinde, & auditus gravitas, & ad somnum proclivitas, nec rara denique animi deliquia. Per hæc cum annum vix exegisset sexagesimum quartum, nulla primum ciborum appetentia, tum arthriticus ingruit paroxysmus: jamque manus dextera, & genu sinistrum tumere cœperant, cum tristissimum accepit nuncium de lethali morbo Serenissimi Fratris, quem unice amabat, Joannis Venetorum Ducis. Unde magno alioqui animo Virum incredibilis mœstitia cepit, moxque

---

(1) A. 1741. Hebd. 25. n. 1. propius fin. in Opusc. de Cort. Peruv. haud ita procul a fin.
(2) Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 1. (3) Epist. 25. n. 40. & Epist. 40. n. 2.

arthritica materia non modo ad articulos expelli desiit, verum etiam quæ expulsa erat, in venas rediit, & præcordiorum augustiam, spirandi difficultatem, & super hæc repentinum quendam insultum attulit, in quo cerebri simul, & cordis officiis propemodum deficientibus, mors instare credita est. Tunc senior ejus Medicus, & qui aderant aut sanguine, aut intima familiaritate conjuncti, me in consilium propere accersunt. Invenio ægrum nonnihil interea recreatum; sed animo, nedum corpore, adeo dissimilem sui, ut id continuo me perculerit, recordantem Hippocraticæ prænotionis (1): *præter consuetudinem quid facere... malum est.* Qui enim antea in difficillimis rebus numquam sibi, aliisque defuerat, omnem omnino spem vitæ abjecisse, ex ejus verbis intelligebam, quibus ne frustra opem sibi ferre conaremur, monebat, præcipiebat, rogabat, idque a me præsertim, quem singulari, & assidua fuerat benignitate complexus, interea dum tangebam pulsus, majorem in modum etiam atque petebat. Erant ii, ut tum, & postea tangendo cognovi, sane pessimi, quippe imbecilli, & post ictus sæpe duos, semper autem perpaucos, intermittentes. Manifestum erat, nisi peccans materia ad articulos revocaretur, servari non posse. Nec minus tamen evidens erat difficultas summa revocandi in ea virium infirmitate, & in eo qui omnia incassum fieri, pro certo haberet. Itaque in extremo discrimine versari, iis quibus debebam, seorsum dixi: idque per cursorem, dictatis a me continuo litteris, significandum Amplissimis Viris, Fratris ejus Filiis, curavi. Attamen ex iis quæ inito consilio facienda esse, statueramus, nihil interea, aut postea omissum est, quantum quidem per ægri vires licuit, ab eoque precibus obtinere potuimus. Jamque genu tumere iterum incipiebat, quo die pulsus quoque aliquanto meliores, factos animadvertimus. Sed mox natura fatiscente, rursus omnia in pejus ruere, & nequicquam nobis contra nitentibus, respirationis difficultas augeri, sopore caput gravari, convulsionibus non interiora modo, sed, & artus corripi. Per quæ sensim intra perpaucos dies Cardinalis Præstantissimus, Pontifex optimus, Litterarum Fautor summus eodem fere tempore, quo Serenissimus Frater, optimus ipse quoque Princeps, & arthritidi pariter obnoxius, bonis omnibus mœrentibus, ereptus in IV. Idus Augusti A. 1722. CADAVER, ut justa more majorum fieri possent, cum esset balsamo insequenti nocte condiendum; Discipulum misi, a me exercitatum, qui viscera eximeret, & singula attente perlustraret; neque enim animus tulit, ut ipse adessem. Ab eo, & a Medico de quo antea dictum est, mox diligenter quæsivi omnia. Quæ autem ambo retulerunt, huc redeunt. Venter præpinguis omentum, mesenterium, intestina etiam Tenuia habuit multa pinguedine onusta: amplum ventriculum; sed tunicis maxime extenuatis: jecur ipsum quidem recte constitutum; ejus autem vesiculam parvulam, tunicisque adeo tenuibus, & flaccidis, ut attactu rumperentur, excidente rotundo calculo, pro vesiculæ parvitate non parvo, quem unum hæc sine ulla bile continebat. Renes erant æquo majores, sed dexter maximus, ut simul cum pinguedine qua obtegebatur, capitis magnitudinem ferme æquaret. In eo lapides ad undecim, magni plerique, & ramosi. In sinistro unus, & is quoque ramosus, nec parvus. Suo colore, & ramis nihil magis hi calculi, quam nigrum coralium referebant; ad me enim attulerunt spectandos; ab iis autem non esse visos, oportet, qui eorum similes fuisse, indicarunt quos Tabula III. delineavit Alghisius (2). Cæterum illa quæ proxime, arcteque ipsos complectebatur, renum substantia dura erat, & callosa. Thorace recluso, nihil in pulmonibus repertum est quod esset præter naturam; sed Asperæ arteriæ truncus cartilagines habuit præduras, nec facile constringenti manui cedentes. Quod vitii genus in arteriis quoque Iliacis, & proximo, unde oriuntur, Aortæ trunco animadversum fue-

(1) In Coac. n. 1. apud Marinell. (2) Litotomia.

rat. Neque intra thoracem deerat; ſed ibi quo magis a corde recedebat Aorta, eo fiebat manifeſtius. Eratque hæc intra thoracem multo latior, quam juſtum eſſet. In corde nulla polypoſa concretio, & vix pauca ſanguinis portio, ejuſque ſpumoſi. Sed neque toto corpore multum ſanguinis fuit; ſi capitis integumenta excipias, quæ dum inciderentur, ſanguis non ita paucus effluxit. Cranio aperto, præter ſerum quod inerat animadverſa eſt cerebri ſubſtantia tota majorem in modum laxa.

11. Nimis & multa, & gravia præter ea quæ manifeſta erant, latebant in hoc corpore, quæ naturæ, & arti obſtarent in arthritica materia ad articulos revocanda. Laxius enim cerebrum præcedentes quidem capitis, & auditus gravitas, & ad ſomnum proclivitas indicabant. Sed laxumne adeo factum putares ut ſuo præcipuo muneri ineptum fere jam eſſet, aptiſſimum vero excipiendæ arthritici ſeri copiæ, unde externæ, internæque illæ convulſiones, quibus præcordiorum anguſtia, & ſumma, illæſis alioquin pulmonibus (intra quos nec Joerdenſius (1) in caſu haud abſimili quidquam adnotavit morboſum) ſpirandi anguſtia debebatur. Magna autem arteria tum æquo latior, tum præduris tunicis, ut Iliaci quoque rami inſtructa, qua vi poterat in ſuperiores, inferioreſque artus peccantem materiam impellere? Sane multo aptior erat ad ſanguinis motum ſubinde remorandum, unde & deliquia, & noviſſimus ille inſultus, & pulſuum intermiſſio repetenda, præſertim cum infirmæ eſſent cordis vires, ut pulſuum imbecillitas oſtendebat, nec ſine cauſa, quippe cum illæ ab ejuſmodi cerebro conſervari non poſſent. Huc illud accedebat, quod cum imbecillum cor, duræque arteriæ vel optimo, & vivido ſanguini circumagendo minime per robur haberent; erat illis circumagendus effœtus ſanguis, & impurus, qualem hunc fuiſſe commonſtrant ptæter vitam, noviſſime ſine corporis agitante exercitatione ductam, tot illa quæ præter naturam in ventre deprehenderunt. Nam primum ventriculus adeo laxus, tuniciſque adeo extenuatis probe conficere alimenta non poterat. Tum deinde nec inteſtina poterant chylum perficere, in quæ nulla jam bilis e cyſti influeret, a tempore autem longo nec bona, & pauca influxiſſet, quorum illud non parvus felleus calculus, hoc autem cyſtis parvitas, & diuturna alvi adſtrictio ſignificant: quæ ipſa adſtrictio repurgando illa ex parte ſanguini quam adverſaretur, intelligis. Denique purgatio, qua ſi ullus, ſanguis certe ejuſmodi maxime indigebat, cum per cutem potiſſimum, & per renes fiat; per cutem hic, quieſcente corpore, minus fiebat; per renes autem gravatos adeo, & ex parte calloſos quis ſatis bene eſſe factam, putet? Nec me fugit, qui rei cauſam quandam alibi (2) memoraverim, & in obeſis præſertim confirmaverim; nec me, inquam, fugit, ut ſæpe renum calculi cum arthritide conjungantur; imo ob hos quoque arthriticorum ſanguinem minus expurgari, & ſic arthritidis materiam augeri. Neque tamen hinc inferas, velim, in iis omnibus hanc minus poſſe ad articulos propelli, aut ſi forte ab his intro ceſſerit, non poſſe ad articulos revocari. Quin memini, Senatori illi Bononienſi de quo ſupra (3) indicatum eſt, calculis quoque renum, præter arthritidem, exercito, cum forte ab hac genua, & manus intumeſcerent, repente autem mox tumor, & dolor ſine manifeſta cauſa pene ex toto evaneſcerent, & terreret omnes inſequens ſpirandi difficultas; memini, inquam, per eadem tamen quibus hic nos fruſtra uſi ſumus, peccantem materiam ab Albertino fuiſſe ad articulos revocatam. Scilicet neque ætas eadem, neque mœror, neque cerebri, neque Magnæ arteriæ vitia illic erant; & quanquam calculi qui ſubinde excernebantur, non deerant; non erant tamen cum hiſde quibus loquimur, comparandi.

(1) Act. N. C. Tom. 4. Append. n. 5. in fine n. 5.

(2) Epiſt. 40. n. 3. & 5.

(3) n. 8. in fin.

12. Nam primum coralii formam hi referebant. Quod attendendum a te est non tam ut mireris, quam ut eorum causam, effectumque cognoscas. Leges enim in Sepulchreto, esse deprehensos in rene calculos qui muris imaginem (1), nedum qui coralii (2) repræsentarent. Eustachius autem qui primam fere omnium coraliformis calculi Observationem proposuit; satis ejusmodi figuræ causam indicavit (3). Secundum quam Piccolhominus (4) postea muris quoque formam in calculo explicavit ab se descripto. Cujus historiam si ex *ipso* Auctore in Sepulchretum fuisset, relata; lectores post quæ symptomata repertus esset, non ignorarent. Igitur ut calculorum materia in pelvi, initioque ureteris subsistit; sic in eam figuram conformatur quæ corpus, & caput muris, aut quæ caudicem coralii refert: ut vero simul in tubulis qui in pelvim confluunt, ita caudam muris, & tibias, aut ramos coralii repræsentat. Obsessis autem ab ejusmodi calculo plerisque, aut omnibus quas nominavimus, urinæ viis, compressisque minimis attiguis instrumentis per quæ ipsa a sanguine separatur, sane intelligis, ut ejus secretio, atque excretio minui debeant, aut hæc etiam omnino intercipi, & nisi ab natura, aut ab arte, aut ab utraque feratur auxilium, incipere hydrops fieri, aut magna alia oriri noxa. Vides igitur, unde nasci hydrops cœpisset in proposito Eminentissimo Viro, cum ars remedio prævalido lotium urgens, partim obsessas vias nonnihil expedivit, partim vero, idque potissimum, necdum obsessas præter modum dilatavit, ut urina, & tum copiose, & postea sic satis effluerei, adjuvante natura quæ materiam, novos ramos calculis addituram, sæpius deinde, & majori copia ad articulos amandavit. Sed ut tubuli aliquot & patuli, & latiores servati sint; plures tamen inutiles omnino restabant calculorum ramis pleni penitus, atque impediti; & quod magis attendendum est, inutilis quoque restabat proxime ipsis circumjecta renum substantia, dura cum ipsis, & callosa ab assidua compressione reddita. Quæ res efficiebat, ut ne a maxima quidem corporis concussione molestia ulla perciperetur in renibus, præsertim cum arctissima tubulorum ad ramos calculorum adhæsio ne hi agitarentur, præstaret, ut in aliis præstitisse ex Sepulchreto (5) cognosces, cum magni lapides, coralii similes, *clavi instar impacti*, & immobiles renibus inhærerent. Verum tot partibus substantiæ renum callosis factis, eoque inutilibus, num horum viscerum munus detrimenti nihil cepisse, existimabimus? Erant præterea hi calculi & plures, & magni, ut reliquam non induratam renum substantiam partim prægravari, partim distrahi necesse esset. Prægravata autem, & distracta non poterat sane suo officio perfecte fungi in particulis quas alias solet, inutilibus, & noxiis a sanguine separandis. Denique erant hi calculi in renibus ejus corporis in cujus fellea cysti alter continebatur, & quod consequitur, in eo corpore quod egebat magis separatione illarum particularum, velut supra (6) indicatum est. Nec sum quidem nescius, facile posse in iisdem corporibus quæ obnoxia sunt renum calculis, felleæ quoque cystis calculos produci; imo id alia olim Epistola (7) fassus sum, qua repertos in Cardinali hoc Amplissimo commemoravi; nec mihi proclivius quidquam est quam non paucas proferre eorum Observationes qui utroque simul in loco deprenderint. Nam præter tot alias quas invenies a me tibi alibi (8) commemoratas, & præter insignem illam quæ a Cl. Pohlio (9) indicatur, & Sepulchreto addi posset, in Sepulchreto ipso sex memini legisse, eas-

(1) L. 3. S. 22. Obs. 26. §. 6.
(2) Ibid. Obs. 21. §. 4. & seqq. & S. 25. Obs. 20. & S. 28. Obs. 26.
(3) Vid. §. 4. cit.
(4) L. 2. Anat. Prælect. 23.
(5) Cit. Obs. 20. & 26.
(6) n. 11.
(7) Epist. Anat. 1. n. 48.
(8) Epist. 37. n. 43.
(9) Dissert. de Prost. calcul. affect. §. 7.

que

que omnes libro III. (1): quas inter Grembsii una est, hoc etiam cum proposita hic a nobis conveniens, quod intra vesiculam *nihil fellis* repertum est. Sed horum nemo, quod sciam, arthritide vexabatur, & siqui vexatus etiam esset, non tot alias tamen, neque tam graves vasorum, & viscerum habebat læsiones.

13. Sunt alia etiam vitia quæ aliquando in articulis se ostendunt, velut id quod in muliere conspexi, cujus dissectio non una de causa digna est quæ hic tibi describatur.

14. Anus, complurium liberorum parens, ante menses circiter tres apoplexia correpta fuerat. Hanc resolutio exceperat artus utriusque dexteri sic tamen, ut salva sentiendi facultate, moveri nonnihil possent. Novissime autem cum quidam accessisset quasi sopor, minorque ad loquendum promptitudo, in Nosocomium illata, ibi sensim, e vita excesserat post initium Decembris A. 1746. De multis quæ pluribus diebus secando, in ejus corpore animadverti, hæc sunt potissimum quæ huc attinent. In Ventre uterus adeo brevi longitudine, ut vel exterius ab osculo ad summum fundum vix duos transversos æquaret digitos. Sed erat totus in se contractus, & conglobatus, ut parvulæ pilæ referret speciem nonnihil a fronte, & a tergo depressæ, parietibus proportione crassioribus: quorum substantiam, cum secarem, lividam conspexi; nec sanam judicavi. Alterius tubæ majus extremum non modo impervium erat, sed cum testiculo prorsus connatum, qui, ut compar, durus, & superficie quodammodo tessellata. In Thorace, grandes cor habuit polyposas concretiones. In Calvariæ integumentis qua tempus sinistrum operiebant, magna exterius, interiusque apparuit sugillatio; tametsi nulla capitis allisio aut percussio, quantum perquirendo sciri potuit, nuper præcesserat mortem, aut hanc erat mox subsecuta. In toto cerebri hemisphærio sinistro contra ac hemiplexia indicaverat, nihil quidquam vitii offendimus. In dextero autem primum animadverti vasa quæ per Tenuem meningem feruntur, præsertim qua capitis vertici respondebant, sanguine turgidiora: per eandemque meningem transpici quasi aquam cum aereis particulis mistam; quæ revera suberat, sed adeo pauca, ut ea meninx non facile sequeretur trahentis digitos. Deinde vero singulare, nec leve, offendi ipsius substantiæ cerebri vitium, idque circa verticem ad trium, aut quatuor digitorum spatium secundum capitis longitudinem, & ad totidem secundum latitudinem ubi quidem vitium erat latissimum; nam erat alicubi multo angustius. Incipiebat autem a suprema illa hemisphærii ora qua sinistro propius est, indeque in latitudinem se extendebat. A superficie cerebri quam tenebat, introrsum plus digito non descendebat. Tota igitur quæ designata est, sede utraque cerebri substantia colore erat sanguineo fusco obsoleto, mollitie autem non minori, quam si diu, multumque crebris gravis cultri ictibus concisa fuisset, ac subacta, ut propemodum difflueret. Neutiquam tamen fœtebat. Reliquum autem cerebrum; nisi quod si cum cerebello, & Oblongata medulla conferres, laxius erat; nihil diligentius quærenti obtulit quod secundum naturam non esset; ut ne in ventriculis quidem effusum serum deprehenderim, etsi Pituitariam glandulam valde contractam, & subsidentem animadverti. In Genu denique sinistro; ad interiora vincula, cartilagines, & glandulas frequentissimis, qui & superiora omnia viderant, Spectatoribus demonstranda, inciso cum mucilaginis nihil quidquam conspicerem; attentius inspectare cœpi omnia, quæ tamen sic satis erant lubrica, vidique cartilagineam rotulæ crustam qua parte externo femoris condylo respondebat, quasi attritam, & levibus parallelis sulculis haud aliter exaratam, quam si quis scalpri aciem, ab summo ad imum sæpius ducendo, appressisset: crustam autem condyli quem modo dicebam, qua eidem rotulæ

(1) S. 22. Obs. 1. S. 23. Obs. 4. §. 10. S. 24. Obs. 2. §. 12. Obs. 6. §. 4. Obs. 10. secunda §. 4. & S. 25. Obs. 9. §. 5.

parti obvertebatur, adeo extenuatam, ut lividula, ob transpectum per ipsam os, appararet. Præ his autem multo observatione digniores globuli plurimi occurrebant, quorum maximi quinque pares erant ferme omnes mediocribus uvarum acinis, reliqui, plures viginti, alii aliquanto, alii multo illis minores. Albi erant omnes, & lævi superficie, omnesque inter se disjuncti, intra articuli cavum prominebant, exigua sui parte adhærentes, imo continuati, minores quidem Capsulari ligamento circa hujus latera inferiora sic ut aliqua in oblongam seriem disponerentur, majores autem cartilagineæ crustæ, seu potius fimbriæ glandulæ alicujus mucilaginosæ, cartilagineam crustam arcte operientis in recessibus quibusdam ossium ad cavum articuli pertinentium. Alii autem omnino erant ossei, alii sub cartilagineo cortice osseum nucleum continebant. Cum in altero quoque genu vellem quærere, si forte inessent, meliusque originem ostenderent suam; ægre tuli, jam cum plerisque aliis partibus fuisse humatum.

15. Cæterum unde unde extiterint; illud certum est, sive ex mucilaginosis excreverant glandulis, secretionem mucilaginis imminuendo, nocere articulo potuisse; sive aliunde erant, si hactenus haud multum nocuerant (neque enim id scire pro certo licuit) plurimum, augescendo, fuisse nocituros. Quin siquis forte diceret, ex iis osseis globulis minimum quempiam, genu se agitante, e sua avulsum sede, atque inter condylum, & rotulam interjectum, utriusque cartilagini ea vitia attulisse quæ indicata sunt; non is loqueretur a veri similitudine omnino abhorrentia: quanquam memini, cum insequenti anno ibidem nescio cujus hominis genu perlustrarem, crustam ejusdem condyli cartilagineam eadem illa parte qua rotulam tangit, nonnihil quasi corrosam invenisse non majori spatio quam quod unguis digiti minimi operire potuisset, exiguisque aliis in ea vicinia spatiolis, tametsi nec in rotula quidquam vitii, neque alibi in toto artitulo appareret; nedum globuli extarent nulli. Quorum descriptionem eo minus censui prætermittendam, quod istiusmodi in genu morbi qui mentionem fecerit, neminem videor legisse (1). In alio tamen articulo sic satis similis, cum hæc recenserem, prodiit Observatio Illustris Halleri (2). Scilicet in de crepita muliere, cujus arteriæ plures, & aliquæ cordis valvulæ osseis squamis, aut harum inchoamentis non carebant, dum inferioris maxillæ cum ossibus temporum articulos introspiceret; horum alterum animadvertit *nudatum crusta cartilaginea, & meniscum pene dimidium consumtum & perforatum. Crustam quam tritus deleverat, idem tritus in globulos fere viginti mutaverat, semiosseos, & in capsulæ cavea libere collectos.* In altero articulo *mirum* hoc *spectaculum* non erat, sed omnia secundum, naturam. Plura, si plura addidisset, describerem tibi, ut omnia cum mea posses Observatione conferre. Verum nec ipsi pro certo rescischere licuit, ut videtur, quid inde, quantumve incommodi cepisset fœmina.

Sed neque ita multos legi qui id genus memoraverint corruptionis substantiæ cerebri; quod ut ferme in paucis aliis (3), sic in proposita Anu deprehendi. Porro nec ita frequens est resolutio in eo corporis latere quod subjectum; non adversum; sit cerebri læsioni. Itaque hanc ad paucas illas addere poteris Observationes quas alibi (4) inter oppositas longe plurimas, quasi exceptionum quarundam loco, indicavi: nisi forte læsionem hic dicas aut non repentinam, aut nimis ab iis cerebri partibus fuisse remotam, nempe ventriculis, & quæ in his sunt, protuberantiis, quibus potissimum partibus repente læsis, hemiplexia solet in adverso latere observari. Quæ tamen an dici possint de Observatione illa quam a Medico Neapolitano Curtio propositam alias (5) indicavimus, fortasse non

(1) Vid. Epist. 69. n. 13.
(2) Progr. de indurat. corp. hum. partib. §. 5.
(3) Epist. 5. n. 6. & Epist. 9. n. 16, & 18.
(4) Epist. Anat. 13. n. 25.
(5) Epist. 9. n. 19.

ita facile est constituere. Dextero enim lateri ob apoplexiam resoluto, haud ita dissimilem ejus de qua modo loquebamur, substantiæ cerebri corruptionem, non in sinistra vidit respondere, sed in dextero hemisphærio, eoque toto, ut vel meninges in mucosam essent substantiam conversæ: quamquam cum de Oblongatæ medullæ cruribus quæ in protuberantias illas excrescunt, nihil ajat; dubitandi locus aliquis superesse videri possit.

16. Arthritidis de qua præcipue his Litteris scriptum est, & Rheumatismi tanta in multis quidem est similitudo, ut Medici hunc ab illa sero distinxerint; quanquam non adeo sero, ut circa medium superioris sæculi id primum fecerint, quod ajunt aliqui Ballonii (1) obliti. Rheumatismi autem nulla peculiaris in Sepulchreto mentio fit, ne eo quidem loco ubi maxime convenisset, nempe sub finem XI. Sectionis libri hujus IV. qua ea pertinet ad Dolores *Externarum Partium*. Nec miror tamen, cum vix meminerim in aliam rheumatici dissectionem incidisse quam in illam ex Drelincurtio auditam, & in Osteologia sua (2) ab Haversio memoratam, qua dissectione Drelincurtius invenit *gelatinam concretam in superficie musculorum, duos aut tres Ducatos densitate adæquantem*. Quæ Observatio ad eam addi poterat Sectionis quam dixi, Sepulchreti particulam, quæ & perbrevis est, & in parte constat ex productis alibi historiis, imo & in quandam desinit, una illa eademque pagina jam propositam (3). Ego qui spectantia ad cæteras Sectionis ejusdem partes alibi tractavi, ne hanc ultimam prorsus omisisse particulam videar, Observationes huc adjiciam duas Mediaviæ nostri, quarum prima ad Externarum Partium Dolores attinet; altera, nisi dissectio verum detexisset, ad easdem attinuisse videretur.

17. JUVENIS aurificis lumbum dexterum cruciaverat dolor nulli remedio cedens. Anno sic exacto, sinistrum quoque lumbum jam cœperat dolor invadere, nec dolores in cervicibus deerant, qui videbantur rheumatici; cum accessit crura movendi impotentia, hydrops tympanites, & mors denique circa medium Aprilem A. 1753. CADAVERIS eas tantum exteriores partes incidere permissum est quæ sedes fuerant pertinacissimi lumborum cruciatus. Itaque ab ipsis detracta cute, & Adiposa membrana, in cujus cellulis aliquid aquæ conspiciebatur, sublatoque amplo illo tendine unde oritur Latissimus dorsi musculus, neutroque in latere ulla in eo tendine adnotata labe, cum ad crassum illud carneum corpus ventum est quod commune initium præbet Sacrolumbo, & Longissimo dorsi musculis, ecce in eo corpore insolitus apparet color, qualem in vetustis ex nucis arbore constructis armariis videmus, nec tamen in toto eo corpore, sed ad spatium dumtaxat quinque circiter transversorum digitorum secundum longitudinem pariter & latitudinem: idque a superficie introrsum adeo pertinebat, ut in subjectis quoque musculis Sacro, & Quadrato lumborum spectaretur. Erant autem fibræ toto eo quod indicavimus, spatio mirum in modum laxæ, & cedentes, crebrisque interjectis sanguineis grumulis disjunctæ. Et hæc quæ diximus, vitia omnia eo apparebant magis, quo musculi erant Spinæ propiores: se extra illud in lumbis spatium nec color, nec quidquam aliud quod præter naturam esset, in musculis est animadversum. Quin gravior odor ne ibi quidem erat, ubi illa erant vitia. Quæ in utroque lumbo omnia deprehensa sunt: sed in sinistro multo leviora.

18. Hic te duo ex me quærere posse, video, alterum, unde illa esset movendi crura impotentia? alterum, unde in cervicibus dolores? Et horum quidem caussam non difficile conjicies; si mearum, quas in sequentibus etiam annis confirmavi, Observationum (4) memor, Longissimos quorum initia vitiata hic erant,

---

(1) Vid. ejus librum de Rheumatismo, & Quæst. Medic. illi adjectam.

(2) Disc. 4. ubi de Rheumatismo.

(3) Obs. 7. §. 7. & 11.

(4) Advers. Anat. 2. Animad. 15. in fin.

musculos a dorso per cervices in omnibus in quibus id quæsivi, perrexisse; non ignoraveris. Impotentiam autem illam inde fortasse natam esse suspicari nihil vetat, quod vitia in Quadratis etiam lumborum musculis, eoque graviora, quo propius vertebras, animadversa, pervenire demum potuerint ad eos nervos ex quibus Crurales coalescunt, nedum ad musculos ipsos Psoas, ut vitia illa ab exterioribus ad interiora pergebant: neque enim ab interioribus ad exteriora processisse, illud, etsi ventrem introspicere non licuit, indicio est, quod nullæ de renibus querelæ, nullaque horum læsionis signa memorabantur, nec crura, incipiente, sed diu progresso jam morbo, sunt infirmata.

19. Nunc alteram accipe Observationem, quæ contra, cum ad Externos dolores videretur spectare, re tamen vera ad interiora spectare inventa est, eoque dignior est quæ minime prætermittatur.

20. MONACHUS Patavinus, annos natus minimum septuaginta, post febrem quandam, frigore stipatam, laborare cœperat doloribus, quos a defluxionibus, ut vocitant, esse, credebat. Hi musculis qui circa os alterum Innominatum, & paulo supra anterius sunt, & qui per subjectum femur extenduntur, insidere videbantur, nunc molestiores, alias minus, ut incedere non prohiberent. Quos dolores cum duos tresve annos pertulisset; tandem iis ingravescentibus, confectus est circa medium Quinctilem A. 1737. apparente pridie quam obiret, ad inguen lateris illius tumore in quo fluctuans materia percipiebatur. ABDOMINE illico inciso, ut unde materia illa extitisset, inquireretur; præter omnem opinionem ingens vis puris inter peritonæum, & os Innominatum, ibi iis obtectum quos mox nominabo, musculis, reperta est.

21. Observationem hanc tanto magis a Medicis esse attendendam, censebis, quanto facilius possunt per speciem defluxionum imponere morbi interni, & in abscessus ejusmodi degenerare, & quanto fortasse crebrius quam opinantur, sub ejuscemodi larva iidem morbi delitescunt. Hoc certe unus Chirurgus ter vidit; nempe Cl. Benevolus (1), qui pariter a Quercio idem conspectum esse, addit: sciteque explicat, cujus generis tumores musculis adsiti quos Psoas, aut quos Illiacos Internos vocamus, tum causa esse possint contractionum quæ femoribus molestæ sint, tum denique suppurati pus queant in summa femora demittere. Sed hæc apud ipsum fusius videbis. Interea Vale.

---

(1) Due Relaz. Chir. Vid. I.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LVIII.

Agitur de Lue Venerea.

EPISTOLIS hactenus ad te miſſis Obſervationes bene multas communicavi quæ ad Veneream attinent Luem. Itaque non eſt cur mireris, ſi vix aliquam ſupereſſe, dixero, quam his Litteris deſcribam. Verum ſi Litteras illas inſpicias quas protinus indicabo; ſatis eſſe tibi factum, videbis, cum, aliorum morborum occaſione, qui aut ab hoc erant, aut cum hoc conjungebantur, me non omiſiſſe ejus mentionem, aut ſiquæ intus ab eo eſſe viderentur læſiones, neque has fuiſſe prætermiſſas, comperies.

2. Namque Epiſtola ipſa I. (1) cum de atrocibus capitis doloribus verba facerem, quid vitii eſſet in meningibus, cerebro, & cerebello, propoſui: & quid in cerebro & cranio, cum ſcriberem Epiſtola IX. (2) de epilepſia. In Epiſtolis autem XLII. (3) & XLIV. (4) læſiones occurrunt aut in epiglottide tantum, aut in aliis etiam laryngis cartilaginibus, arteriaque Aſpera adnotatæ: in iiſdemque Epiſtolis (5) (6) noxæ intimæ arteriæ Magnæ; ut minus, iis poſitis mirandum ſit Epiſtola XVIII. (7) dilatari ipſam in aneuryſma, aut Epiſtolis XL. (8) XXVII. (9) & LIII. (10) aneuryſma inſuper, aut ipſam diſrumpi potuiſſe. Purulentum pulmonem Epiſtola oſtendit XVIII. (11) præſertim vero XXII. (12) Purulentos autem, aliterve læſos renes, aliaſve urinarias partes Epiſtolæ IV. (13) XLII. (14) XLIV. (15) & XLVIII. (16) Porro in utero excreſcentiam Epiſtola exhibet XLVII. (17) eademque cicatricem in vagina infima prope urethram. Virilis autem urethræ inſolitum madorem, & ruborem Epiſtola XLIV. (18) eademque (19) & XLII. (20) anguſtam urethram quibuſdam locis, atque contractam: duæque hæ Epiſtolæ (21) (22) & IV. (23) & XL. (24) urethræ excreſcentias, aut excreſcentiæ reliquias. Epiſtolæ autem: ut LII. (25) omittam; VIII. (26) XXVII. (27) XLII. (28) & XLIV. (29) majores illos canaliculos aut omnes, aut ex parte deletos, & denique Epiſtola hæc ultima aut alia urethræ læſionum veſtigia (30) aut ipſam qua cingitur Littrii glandula, inflammatam (31), aut Cowperi alteram glandulam induratam (32), aut ſtrigoſam (33) aut ductuum utriuſque oſcula non recte ſe habentia (34), aut obcæcata illorum oſcula qui ſemen invehunt (35), aut Seminales tandem veſiculas ſtrigoſas, & exſuccas (36).

3. Nec vero horum quæ dixi, vitiorum Obſervationes tantummodo ad te miſi; verum etiam iis præſertim duabus quas modo ſæpius memorabam, Epiſtolis XLII. & XLIV. fuſius quædam perſecutus ſum quæ Luem Veneream comitantur, aut ſubſequuntur, gonorrhœam videlicet, & urethræ quas appellant carunculas. De his enim quid alii ſenſerint, aut viderint, & quid mihi videre

(1) n. 14.
(2) n. 23.
(3) n. 39. & 40.
(4) n. 15.
(5) n. 39.
(6) n. 3.
(7) n. 25.
(8) n. 29.
(9) n. 28.
(10) n. 7.
(11) n. 25.
(12) n. 10. 11. & 15.
(13) n. 19.
(14) n. 2. & 40.
(15) n. 15. & 27.
(16) n. 32.
(17) n. 28.
(18) n. 3. 5. & 7.
(19) n. 10.
(20) n. 39. & 40.
(21) n. 7. 10. & 18.
(22) n. 39.
(23) n. 19.
(24) n. 29.
(25) n. 30.
(26) n. 6.
(27) n. 28.
(28) n. 39. & 40.
(29) n. 7. 9. & 12.
(30) n. 9. & 14.
(31) n. 15.
(32) n. 3.
(33) n. 12.
(34) Ibid.
(35) n. 7.
(36) Ibid.

contigerit in illa XLII. Epistola (1) non omisi. De gonorrhœa autem cum Epistola sit tota XLIV; quid de singulis illius sedibus, cæteris, mihique conspectum fuerit, ordine proposui, nec quædam alia quae ad ipsam attinerent, prætermisi. Nihil igitur eorum repetere volenti reliquum est, ut tres, aut quatuor, quæ forte supersunt Observationes hic proferam ad Luem illam spectantes. Quarum duæ primæ sunt ex Valsalva.

4. Mulieri quæ annum exegerat quinquagesimum, dolor obortus est ad maxillam inferiorem, cum multi interdum sanguinis fluxu adeo ut candenti ferro admoto hunc compescere cogitarent, ni per se tandem desiisset. Brevi post tempore dolores ad ossa vexare mulierem cœperunt: quos cum diu pertulisset; incepit, quotiescunque movebatur, queri, omnia sibi ossa frangi; & sane qui aderant, tunc crepitum ad articulos audiebant. Ad hæc illud postea accessit, ut inferiorum artuum ossa flecti cœperint, quasi essent cerea, & ad levem etiam motum dolere. Mortuæ demum inventa sunt ossa Innominata, femoris, tibiæ, & quæ cranii fornicem efficiunt, non secus ac si ex crassiore papyro essent, flexibilia: superficie autem spongiosa erant; ad meditullium vero quibusdam locis cariosa.

5. Unde sanguis ille multus proflueret, cujus initio historiæ fit mentio, Valsalva scribere prætermisit. Accepi autem ego ab iis qui cum ipso olim mulierem & viventem, & mortuam viderant, abscessum huic fuisse ad alterum colli latus, ut ex illo fluxisse, conjiciam. Addiderunt iidem, alia quoque ossa quædam, in quibus & costæ nonnullæ, & pedum ossa flexilia in mortua fuisse, & tanquam cartilagines, cultrum admisisse: quæcunque autem ossa flectentibus, aut comprimentibus cederent, ea, dum hæc fierent, humorem quendam diluti instar sanguinis, emisisse. Vidi postea & ego illa ossa: nam Valsalva asservaverat; oblonga quidem in arcus modum curvata, ex iis autem quæ fecerant cranii fornicem in planum depressa, fœdo omnia, etiam quia intime purgari non potuerant colore, & odore, & contrectantium manus ungentia. Sed cum a longo jam tempore asservata essent; nonnulla quæ in recentibus atque adeo in cadavere ipso quæsissem, videre non potui: quæ inter illud fuisset, quomodo eorum capita in articulis se haberent, id est minus, an magis essent mucilagine inuncta, ob crepitum illum videlicet qui ad articulos, cum hos ægra moveret, ab assidentibus exaudiebatur: multo autem magis quomodo se haberent genitales partes in fœmina quam lue venerea infectam adeo fuisse, dicebant, ut inde vitium hoc tantum ossium extitisse, non dubitarent.

6. Vetustissima suppeterent mollium factorum humanorum ossium exempla, si quod Sachsius (2) videtur cum Petro a Castro existimare, hunc morbum *Arabibus* vocatum esse *Alachad & Alzemena, & curatum ab Avicenna*, constaret; ut constat ex Andreæ Bellunensis, quæ cum Avicenna edita est, latina arabicorum nominum adaucta interpretatione (3), *alzemena*, vel *zemena esse quando æger propter mollificationem, seu paralysim pedum, aut manuum impeditur a motu illorum membrorum*; ut inscriptio illa Observationis Petri a Castro *de membrorum & ossium mollificatione*, membrorum quidem resolutioni, sive, ut Avicennæ Interpretes loquuntur; *mollificationi* (4); non ossium, convenire videatur. Satis tamen antiqua exempla sunt quæ olim Fernelius (5), & quem ipse laudat, Ruellius litteris mandarunt, felici etiam addita per balneas aluminosas curatione, quam ex Sachsio (6) intelliges alios quoque esse secutos. Sed quænam sic emollitorum ossium structura, naturave per anatomen reperta esset, ut illis ex casibus, quippe res-

(1) n. 38. & seqq.
(2) In Schol. ad Obs. 37. A. 1. Dec. 1. Eph. N. C.
(3) Ad vocem *Alachad*.
(4) Vid. c. 2. Fen. 2. l. 3. Can. Avicen.
(5) De abdit. rer. Caus. l. 2. c. 9.
(6) Schol. cit.

tituta firmitudine, ſcire non licuit, ſic neque ex aliis qui enumerari ſolent, ut puta ab Jacobo Hollerio (1), a Guilielmo Fabricio Hildano (2), a Petro Borello (3), a Thoma Bartholino (4), ab Daniele Prottenio (5) memoratis, id, uti ſperabam, didici. Quin illa etiam mitto quæ ad peculiarem potius certi alicujus oſſis labem, quam ad eam ſpectant quæ ſit pleriſque ſimul communis, in illiſque pono quod ex nominato Bartholino in Ephemerides relatum eſt Cæſareæ N. C. Academiæ (6). Itaque ad eos deſcendens qui memoria noſtra floruerunt, primum ex Italis Gabrielium (7) inveni, qui ſuperioris ſæculi anno, haud ſerius, duodenonageſimo (Gagliardus (8) enim anno inſequenti eandem Obſervationem preſſius deſcribens, ſecum *nuperrime communicatam* eſſe, dixit) eo igitur circiter anno Matronæ oſſa diſſecans, quorum nulla priſtinam duritiem retinuerant, oblongiora autem fere omnia facta erant in omnem partem flexilia, hæc deprehendit in carnem non fibroſam quidem, ſed rubicundam, converſa. Poſt hanc, non abſimilem in fœmina altera legi Obſervationem Courtialis (9); imo, ut oſſa omnia, dentibus exceptis, quos Gabrielius non memoravit, ei flecti potuerant, ita omnia fungoſas, molleſque carnes, ſanguinolento ſero imbutas, referebant. Quanquam autem non alterius generis eſſe, video, Obſervationes quaſdam Chirurgi celebris Petiti (10), quippe quæ oſſa mutata exhibent in ſubſtantiam carni ſimilem ſalvis, quod ipſe adnotavit proximis, aut interjectis cartilaginibus, ſic ut ad memoriam mihi redegerint craſſa illa cartilaginea ligamenta, quæ interpoſita vertebrarum corporibus cum hæc alte ab aneuryſmate vitiata eſſent; ipſa quidem illæſa deprehendi (11); tamen cum Petiti illæ Obſervationes eum morbum nunquam in pluribus ſimul Partibus, ſemper autem cum tumore conjunctum proferant, a me quidem nequeunt ad eam qua de loquimur, ſpeciem referri. Sed neque aliæ plures, ut puta quæ ex Maucharto (12) eſt in ſummis oſſis femoris partibus amplificatis, & adeo mollibus, ut ſcalpelli manubrio, imo digitis cederent, & preſſæ, cruentam quandam medullam emitterent ejus ſimilem quæ in minutis eſt oſſium cellulis, aut quæ bis edita eſt ex Nebelio (13) in multo majori ejuſdem oſſis parte, in amplam maſſam albicantem, ſpongioſamque converſa, niſi quod minimæ, & quamplurimæ lamellæ intra hanc diviſæ ſupererant, & medullarium ſyſtema ſemilacerum & exinanitum, complectente omnia membrana alba, duriuſcula, imo fere cartilaginea, quæ perioſtium credita eſt. Cujuſmodi membranam ab Alexandro Camerario (14) quoque conſpectam videbis; tumores cingentem, ſub quibus in rhachitico puero oſſium humeri, & femoris certæ partes ſic abſumptæ fuerant: ut in materiam abierint fluidam, minime fœtidam, albam, grumoſo lacti non abſimilem, quem propterea morbum *albam oſſium cariem* ipſe nominabat. Si Platneri Diſſertationem habes quæ inſcripta eſt *de Thoracibus*; videre poteris, num forte, & quatenus, huc attineant illa quæ de ea Diſſertatione in Actis Eruditorum (15) legi: *oſſa in ætate provectioribus aliquando præter naturam ita molliri, & cerea ac fragilia fieri, ut, quaſi liquata, diffluant*; *quod propria quidem*

(1) In adjectis l. 1. de Morb. Int. Raris quibuſd. n. 7.
(2) Cent. 1. Obſ. Chir. 45. & Cent. 6. Obſ. 74.
(3) In fin. Epilog. additi ad Cent. 4. Hiſt. & Obſ. Med. Phyſ.
(4) Cent. 6. Hiſt. Anat. 40.
(5) In Act. Med. Hafn. Vol. 3. Obſ. 24.
(6) Obſ. 37. ſupra cit.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obſ. 3.
(8) Anat. Oſſ. c. 2. Obſ. 3.
(9) Hiſt. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1700. Obſ. 2.
(10) Mém. de la même Acad. A. 1722.
(11) Epiſt. 40. n. 26. & 29.
(12) Eph. N. C. Cent. 9. Obſ. 30.
(13) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 15. & Tom. 5. Obſ. 111.
(14) Tom. eod. 1. Obſ. 53.
(15) A. 1751. M. Sept. P. 2. ex ejus Diſſertationum, pag. 139.

experientia, in osse dextro innominato viri cujusdam compertum est. Denique, ut a diffluentibus ad scissilia ossa redeam, Ill. Halleri (1) Observatio extat in fibula, quæ periostio non mutato, carnea omnino, aut molli cartilagini similis, casei fere solidioris modo scissilis facta erat tumensque; intus fœtido, ulcere erosa. Quæ omnia etsi non magis quam Petiti Observationes, ob alterutram, aut ob utramque de qua supra dictum est causam ad propositam attinent; prætermittere tamen nolui, minime dubitans, quin aliquid ex iis quæ in singulis comperta sunt partibus, aliquando possis ad ea quæ in pluribus simul, aut fere omnibus occurrent, intelligenda transferre. Nunc autem ut ad eam quam hic spectandam suscepimus, morbi speciem referamus supra memoratas Gabrielii, & Courtialis Observationes, ejus quæ ex Valsalva proposita est, in eo quoque consimiles, quod emollitionem ossium dolores toto corpore antecesserant; mirum certe est, post tantam, dum tres illæ mulieres viverent, morbi similitudinem, tantam in mortuarum ossibus dissimilitudinem esse repertam, ut cum in duabus carnem referrent, in una spongiosa quidem, & cariosa facta, sed ossa tamen permanerent. Multo autem major dissimilitudo (nisi forte hanc, aliasque ejus similes malis ab nimis progresso morbo repetere) in exemplo illo occurrit quod a Boerhaavio (2) commemoratum est. Nam qui emollitis ossibus, nec sine acerbissimis doloribus, vixerat, mortuus ossa habuit *pulti simillima, qualis* ex ossibus *paratur in Papiniana machina.* Quæ cum ita sint; probe intelligis, siquando ejuscemodi morbi recurrant, cautum esse Medicum oportere in prædicenda ossium constitutione, cum post illos, in quatuor cadaveribus triplex, adeo inter se discrepans, constitutio deprehensa sit.

7. De his autem tribus ista quæ a Valsalva reperta est, ne ad illam quidem constitutionem referri potest, quam interdum, præsertim vero a lue Venerea, Medici animadverterunt, cariem videlicet usque adeo progressam, ut ossa nullo negotio in cadavere, aut quocunque viventis adhuc hominis motu frangerentur: cujusmodi exempla; ne longius te abducam, quæ Blawius (3), aliique ediderunt, indicando; habes in Sepulcreti hac IX. Sectione (4), & in V. (5) hujus ipsius libri IV. In proposita enim Valsalvæ muliere ossa erant quidem in superficie spongiosa, & ad meditullium quibusdam tantum locis cariosa; sed locis cæteris ad meditullium, & tota parte inter hoc, & superficiem interjecta sine carie erat. Itaque non frangebantur; sed flectebantur, sicque non exesas multo maxima ex parte fibras, sed emollitas esse, ostendebant. Unde autem hæc emollitio? Nam si carnea, aut pultacea essent facta; non deessent quos sequereris, Ingeniosissimi Viri, conjicientes, in locum ossearum particularum, quas vel in sanis deteri, atque abradi ab ossibus, credunt, novas ejusdem ut par erat, generis non fuisse suffectas, sed longe alias, nunquam in duritiem osseam coituras. Igitur si tibi quoque lubeat conjecturis indulgere; excogitandus hic humor est, qui in ossa illatus, ipsa possit emollire. Namque extra corpus, id est cum ossa multo rigidiora sunt, non deesse qui id possit, monstravit Ruyschius (6), cum ab liquore in quo costas servaverat, acidiore facto, illas adeo mollitas fuisse, scripsit, ut funiculi instar contorqueri in spiræ modum potuerint: quod postea, alias in liquore acido macerando, confirmavit; redigere enim potuit (7) in formam litterarum C, & P. In Adversariis autem II. (8) ab diuturna eadem maceratione non costas solum, sed generatim ossa humana mollia, & flexilia

(1) Opusc. Pathol. Obs. 54.
(2) Prælect. ad Instit. §. 401.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. & 8. Obs. 151.
(4) Obs. 1. §. 13. & 14.
(5) Obs. 1. §. 2. & Schol. ad §. 10.
(6) Thes. Anat. 6. n. 13.
(7) Thes. Max. n. 164. & Thes. Nov. n. 129.
(8) C. 6.

fieri,

fieri, asseveravit: quin diserte hæc addidit: *an non & inde ratio liquet memorabilis morbi, quo affecta virgo, in Galliis, omnia habuit corporis ossa pasta ad instar mollia?* Sed quoniam in suis illis experimentis costas memoravit *infantum* dumtaxat, & hic, eadem respiciens, ossa *puerorum*; huc illa addere ossa poteris ab Hunauldio ostensa Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensi (1), quæ macerata in aceto, sic fuerant emollita: & quia ossa illa quibus ex corporibus accepta fuerint, non apparet, cum iis conjungere quæ de duobus eburneis cochlearibus eidem Academiæ a Cl. Viris Fauchyo, & Geoffroyo relata sunt (2), quorum alterum in lacte diu, &, quod consequitur, in lacte acido facto, ex oblivione relictum, flexile, ut corium, inventum est, alterum autem quod parvum erat, & ab Academia ipsa visum, cornu instar flexibile, & pellucidum factum fuerat, cum remansisset longo tempore in embammate quod *mostarda* vocitatur. Hoc etiam; ut ad acetum ipsum redeam; attendas velim, cum per acetum mollita fuissent illa ossa quæ ostendit Hunauldius; macerando in aqua, pristinam duritiem recuperasse; in aceto autem, iterum amisisse: ex hisce autem omnibus, & ex eo quod supra (3) commemoratum est de balneis aluminosis quæ firmitudinem amissam viventium hominum ossibus reddiderunt, novum argumentum capias multiplicis, & variæ tum causæ, tum labis per quam ossa flexilia fiant; certe enim si carnea, aut pultacea fuissent, nulli remedio esse potuisset locus. Quod si inter omnes constaret, ossa in rachiticis pueris cerea esse flexilitate, nec Mayowius, ut in Sepulchreto (4) etiam habes, esse *potius firmiora, quam in aliis*, contenderet; quædam hic externa remedia quæ ipsis profuisse dicuntur, commemorassem, & cum Hunauldii experimento contulissem. Verum cum ad ossium curvaturas, quæ in pueris illis sunt, explicandas apta quidem, sed non prorsus necessaria mihi videatur cerea ista mollities ossium, quæ satis est, multo minus quam in adultis, sicut illa ætas requirit, esse dura, ut a prævalente musculorum vi, ad unam aliquam ossium faciem attinentium, in eam torqueantur partem, quemadmodum alibi (5) indicatum est, ubi etiam de proposito, explicatoque a Meryo (6) adolescentulæ sceleto locutus sum; ideo neque ejus adolescentulæ curvata adeo artuum ossa, & humilem inde etiam staturam, licet similia his acciderint in illis quorum ossa carnea, aut pultacea facta esse, dixi, neque pumilionum, sive nanorum ob intorta a rhachitide ossa brevitatem huc pertinere, existimavi: quanquam non cunctos qui nani sint, rhachiticos esse, scio. Posse enim brevissimo corpore quosdam nasci, & parum crescere, ossibus rectis, membrisque omnibus inter se proportione respondentibus, si forte dubitas; vel novissimo isto exemplo convinci potes, quod in laudatæ Academiæ Historia (7) leges, hujusmodi pueri jamjam quinquennis, neque tamen pollicibus duobus & viginti longioris. Nunc priusquam ad alia transimus; ad eas de quibus supra dictum est, ossium flexilitatis, & fragilitatis causas, juvat has quoque adjicere. Dominicus Gagliardus (8) mollia, &, quod consequitur, fragilia ossa iis in corporibus fieri, censuit, quibus minus dura obtigere; neque enim in omnibus eadem esse duritie, sed pro vario ossei succi coagmentationis, & consolidationis gradu, aliis magis, aliis minus esse dura: quod ex eo forsitan confirmare potuisset, quod in fœminis multo sæpius, quam in maribus, mollia fiunt: emolliri autem illud osseum, ut vocabat, gypsum, quippe *alcalicum*, ab acidis quæ in ossium vasa irruant, indeque esse, quod *rheumaticis ac arthriticis cruciatibus*, *præsertim*

(1) Hist. A. 1742. Obs. de Phys. & c. 7.
(2) Ibid. & Hist. A. 1743. Obs. de Phys. & c. 13.
(3) n. 6.
(4) L. 2. S. 12. in fin.
(5) Epist. 27. n. 33. & 34.
(6) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, An. 1706.
(7) A. 1746. Obs. Anat. 8.
(8) Obs. 3. supra ad n. 6. cit.

gallicis, obnoxii, obnoxii quoque ſint oſſium emollitioni. Et ſic quidem præivit iis qui poſtea, ut paulo ante dicebamus; per acidos liquores emolliri oſſa, confirmarunt. Et Rheumaticis quidem, atque Arthriticis non ſemel contigiſſe ut flexilia oſſa fierent, docent Obſervationes, quibus & illam addes Cl. Targionii (1) in muliere, cui articularium dolorum vehementia humeros, ulnas, & radios in arcus modum contorſerat. In iis autem quas Gagliardus nominavit, affectionibus eſſe humores acidis particulis infectos; id vero cum ab omnibus probari non poſſit; tu ex illo tantum accipies quantum placuerit, cætera in medio relinques. Porro quod ad oſſium fragilitatem ſpectat, hanc non ſemper a carie induci, Cl. Loviſius (2) oſtendit. Cum enim fœminæ cadaver incideret, quæ levi niſu os humeri, mox femoris quoque fregerat; oſſa *non carioſa*, *ſed ſicca*, *& fragilia*, *medullam itidem ſiccam*, *friabilem*, *a parietibus cavitatum oſſearum liberatam* deprehendit. Et erat quidem ea mulier ſexaginta annos nata, ſed pinguiori corporis habitu, ſana præterea, & vegeta, niſi quod mammarum cancro jam ab aliquo tempore laboraverat. Nunc alteram accipe, quam promiſimus, Valſalvæ hiſtoriam.

8. BONONIENSEM Virum dolores ex lue Venerea male habebant, quotidie certa periodo revertentes. Hi ad diaphyſim tibiæ ſimul, & ad ejus malleolum, ſed ad hunc præſertim, ſæviebant, ubi parvus, & ſubmollis tumor oculis, & digitis percipiebatur. Internis externiſque auxiliis fruſtra adhibitis, Valſalva ſcalpello opem tulit. Nam diductis communibus integumentis, cum luteam *gelatinam* non multam, quæ inter illa & ſubjectos tendines interpoſita, tumorem efficiebat, dempſiſſet; poſtridie dolor ad malleolum non rediit. Attamen cum æger, ſi vicini tendines premerentur quibuſdam quaſi aciculis compungi ſe, diceret; intellectum eſt facile, ſub ipſis partem aliquam *gelatinæ* illius latere: qua demum tota dextere, paulatimque ad os uſque, ſalvis tendinibus, detracta, is quoque acicularum ſenſus evanuit. Reſtabat præter opinionem dolor ad tibiam; fieri enim per conſenſum creditus fuerat. Itaque ſcalpello perioſtium retectum eſt, neque prorſus ſecundum naturam inventum; ut ejus ab oſſe, ſano alioquin, fuerit procuranda ſeparatio. Quo facto, nullo amplius dolore ſuperſtite, facile ad cicatricem perductis vulneribus, incolumis æger dimiſſus eſt.

9. Cum hanc mihi Valſalva narraret Obſervationem; neque enim ſcriptam reliquit; addidiſſe memini, alios quoque non diſſimiles Venereos tumores ſimili ratione ſe feliciter ſuſtuliſſe ſic ut poſtea neque ipſi, neque dolores redierint. Referebat autem inter gummata, ut appellant, Venerea, minime neceſſarium ratus, ut omnia ſub perioſtio oriantur, aut peculiari tunica comprehendantur. Nihil ſimilius propoſitæ Obſervationi, quam alias quoque a nobis commemorata, Fabricii ab Aquapendente (3), niſi quod non ad malleolum, ſed ad carpum erat tumor, quotidie ſtatis quibuſdam horis acerbos dolores afferens, factus, ſicuti ſcalpello deprehendit, a concreta pauca, ut tunc loquebantur, pituita vitrea, tendines internos contingente. Ejuſdemmodi autem materiam deſignaſſe, credo, Nicolaum Maſſam, cum in eorum qui viventes morbo Venereo conflictati fuerant, cadaveribus; plura autem ſecuerat; ſcripſit, quemadmodum habes in Sepulchreto (4), *loca doloroſa madentia* inveniſſe *materia pituitoſa*: quam Fracaſtorius (5) quoque ubi dolorum ex eadem lue noctu affligentium cauſam *factis diſſectionibus* compertam propoſuit, *lentoris cujuſdam*, ſuper tendines, muſculoſque conſpecti, vocabulo indicavit: *gummoſitates* autem *concreto phlegmate*

(1) Prima Raccolta d'Oſſervaz. Med. nella Deſcriz. d'un Tumore Follicul.

(2) Vid. Act. Erud. A. 1751. M. Jun. P. 1. ubi de ejus Obſervationib.

(3) De Chirurg. Oper. ubi de Articulor. Uſt.

(4) Sect. hac IX. Obſ. 1. §. 1.

(5) De Morb. Contag. l. 2. c. 12.

constitisse, diserte tradidit. Nec refert quod Fabricius tumorem illum quem exsecuit, venereum esse, non dixerit; nam gummata *sæpe*, non semper, ab ea causa esse, agnoscebat (1). Cæterum num duo Anatomici, iidemque Chirurgi præstantissimi Fabricius, & Valsalva ipsi quoque tum forte decepti sint, tendines uterque, hic etiam periostium illis cruciata doloribus fuisse, non dubitantes, malim per te existimes, quam ipse dicere. Gummata autem sedem non semper inter periostium, & os habere; etsi non discedas ab Sepulchreti hac Sectione; facile intelliges non solum ex Rhodio (2) qui in Theatro hoc nostro *tria gummata candida*, recluso cranio, ostendi vidit ab Antonio Molinetto, *quæ inhærebant Duræ membranæ*, verum etiam ex Guarinonio (3) scribente, se *vidisse Gummata dicta in cerebro concreta.* Quam potissimum sedem memoro, quia hæc adscribuntur ad ejusdem Observationem in qua *tria corpuscula tanquam gummata virentia* in viri cerebro conspecta leguntur, qui ex lue de qua loquimur, epilepsiæ, & convulsionibus obnoxius, denique gravissimo sopore confectus est. Quæ causa, & qui morbi cum in historia pariter legantur, alias (4) ad te perscripta; poteris utramque inter se conferre, & quod de parvo & subrotundo illo intra cerebrum abscessu tunc in medio (5) reliquimus, iterum, si vis, perpendere, an videlicet ad gummata pertinuerit. Quod dum facies, simul capitis gummata, ut plerumque solent, sub capitis integumentis initium habentia, & cranium, nisi mature prospiciatur, exedentia, ut historia eadem ostendit, ad memoriam rediges, quando in Sepulchreto hujusmodi Observationes hic desiderantur, quibus propterea alias augendum esset, in iisque illa quam una cum cadaveris dissectione produxit Cel. Heisterus (6).

10. Propositis quæ supererant, duabus Valsalvæ Observationibus, totidem, quæ ex meis sunt reliquæ, subjiciam, ab illa incipiens, quam potissimum requirit inchoatus de carie sermo, cranium exedente. Ut enim hæc late progrediatur, nisi tempestive occurras, vel sine cadaveris sectione & ipse conspexi, & tu intelliges.

11. VETULA decumbebat in Bononiensi Incurabilium Nosocomio, cui Venerea caries tantum de sinistro osse sincipitis, & proximo frontis absumpserat, ut per foramen digitorum transversorum quoquoversus trium cerebrum pateret, liceretque perspicere, ubi arteriam ad carpum tangeres, eodem temporis puncto hanc, & cerebrum tum se se attollere, tum subsidere. Quod; ne forte dubites; vidi sæpius anno illo, si recte memini, 1700; neque enim brevi tempore ibi mulier vixit; tametsi erodens virus necdum penitus infractum esset, neque exulceratio quæ circum oras foraminis exterius erat, cicatricem duceret. Ipsius autem membrana cerebri nitida, & pura conspiciebatur.

12. Non me fugit, ad longe amplius spatium, si caries pergat, calvariam absumi, qui; ut alios omittam; Fallopium nostrum (7) legerim scribentem, *aliquando corrumpi totum sinciput, & aliquando etiam partem occipitis, & totam interdum calvariam corrumpi, & auferri: & hoc ego vidi*, inquit, *primo in mea matertera, quæ a marito acceperat morbum gallicum; & ego ei abstuli totam calvariam, & membrana tecta est quadam pellicula, & semper percipiebatur motus pulsantis meningis.* Additque, se *habere & plurima alia exempla & hic, & alibi.* In Vetula autem illa non erat manifesta pellicula quæ meninges obtegeret: imo sic res apparebat quasi ubi, Dura detracta, cerebrum Tenui dumtaxat opertum aspicimus rubella, nitida, humidaque superficie. Itaque satis mirari non poteram,

(1) L. cit. ubi de Gummatib.
(2) Obs. 1. §. 9.
(3) In Schol. ult. ad Additam.
(4) Epist. 9. n. 23.
(5) n. 24.
(6) Differt. de Off. Tumorib. n. 15.
(7) Tract. de Ulcer. c. 47.

quomodo humor qui os exedere potuisset, membranam illam nullo modo violasset, nec mulier convulsione, paralysi, aut alio læsi cerebri, ejusve meningum indicio laboraret: quanquam num antea laborasset, ignoro. Neque minus olim mirabatur Hildanus (1), absuisse læsæ medullæ Spinalis signa in eo qui hanc *plane denudatam, & non nisi membrana sua coopertam* habebat, cum tria vertebrarum thoracis corpora abstulisset caries. Et sane mirabiliora hæc sunt, quam impositos musculos, aut integumenta aliquando ab humore non offendi qui subjecta ossa extra, intusque perrodit, nulla exterius sive tumore, sive colore prodente se noxa: quæ res incautos amatores misere decipit, sub corporis pulchritudine, nusquam ne leviter quidem deformata, cariem vel gravissimam latere posse, ignorantes: cujusmodi exemplum legere est in primis apud Novesium (2), unde in Sepulchretum, probante etiam Gulielmino (3) referri posset. A carie, sed alterius, ut credibile est, generis os frontis ferme totum consumptum sine ullo exterius conspicuo indicio cum quondam proponeret Benivenius (4), fulminis exemplo usus est, quod aurum illæsis loculis, interdum liquat, aut alia ejusdemmodi facit quæ Benivenii Observationem referens, addit Marcellus Donatus (5). Alii autem malunt similitudine uti aquæ stygiæ, quæ ferrum videlicet rodit, sebum non attingit. Tu vel aliud aliquid comminiscaris oportet, vel hos sequaris. Usus enim erit non in propositis solum casibus, sed in aliis quoque. Sic Fabricius noster (6) in puero, sic Matthæus Blawius (7) in viro, sic Jo. Jacobus Scheuchzerus (8) in muliere calvariam viderunt non uno in loco ab exedente carie omnino pertusam, Dura tamen meninge illæsa, ut evidens esset, acrem illum, & corrodentem humorem, ut Fabricii verbis utamur, fuisse *contrarium naturæ ossis capitis, nequaquam ejusdem membranæ subjectæ.* Quod tamen ne in cranii omni carie putes accidere, plures admonere poterunt Observationes, in his Laubii duæ, altera in muliere (9), altera in viro (10), quorum utriusque cranium magna ad spatia ita erat carie absumptum, aut perforatum, ut respondentes non meningum modo, sed & cerebri ipsius partes puri aditum darent ad Lateralem usque ventriculum, dexterum in utroque, tametsi in muliere accessit tandem subjecti lateris paralysis, quæ in viro jam diu fuerat, ut plerumque tum solet, a sinistris. De quo discrimine cum satis alibi verba fecerim; tu de discrimine altero, quod huc attinet, videbis, cur videlicet erodens cariei ichor aliorum quidem meninges vitiet, aliorum vero illæsas relinquat? num quod in his apertum extrorsum habeat exitum; in illis non habeat? num quia in illis venerea sit virulentia infectus; in his non sit? Sed cum utrilibet explicationi casus non desint qui repugnent, & ut primæ qui a Blawio in viro, ut secundæ qui a me in muliere propositus fuit; sane alias a certa quadam ichoris, aut corporum natura, & dispositione ipse repetas, necesse est. Ego ad meam alteram, qualis ea cunque est, Observationem propero.

13. Lanio annos natus ad quadraginta, Venerea infectus lue, sæpe autem ebrius, factus jam pridem obnoxius fuerat thoracis morbis, ob eosque alias hoc in Nosocomio decubuerat. Novissime in idem reversus, præter acutam febrem, ob quam missus bis sanguis fuit nec primum, nec iterum crusta carens polyposa, tussi conflictabatur assidua, quæ ter quaterve singulis horis adeo ingravescebat, ut ex conatu lividus fieret: purulenta expectorabat: pulsus habebat

---

(1) Cent. 5. Obs. Chir. 56.
(2) Lettre 6.
(3) Reponse 6.
(4) De abdit. &c. Morbor. causis, c. 18.
(5) Medic. Hist. Mirab. l. 5. c. 1.
(6) De Chirurg. Oper. ubi de Gummatib. in fin.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 151.
(8) Act. N. C. Tom. 7. Obs. 47.
(9) Eph. cit. Cent. 8. Obs. 21.
(10) Earund. Cent. 9. Obs. 14.

vibratos. Hæc cum dies pertulisset circiter quindecim; postremo viribus sensim intra unum diem magis, magisque decrescentibus, vivendi finem fecit sub Januarii finem A. 1747. CADAVER; si quasdam ex thorace partes excipias; eo tempore perlustrare non potui, quippe in aliis occupatus quæ ad tradendam publice Anatomen ex usu erant. Pulmones fracidi fuerunt, & grave olentes. Cor laxum. In una ex arteriæ Magnæ valvulis Arantii corpusculum multo majus, quam æquum esset. Sub eoque in ea facie qua valvula valvulas spectabat, membraneæ laminæ ex quibus illa fiebat, ad modicum tractum ita sejunctæ, ut qua hiabant, specillum immittere inter utramque potuerim. Ipse autem proximus arteriæ truncus albidis intus maculis passim distinctus, nec satis lævis, imo nonnihil inæqualis. Mox autem ad curvaturam in aneurysma distentus; ut quæ in illa valvula animadverti, minus, sicut alibi (1) dixi, mirarer.

14. Etsi ob eam quæ modo memorata est, causam non satis potui hanc Observationem perficere; prætermittere tamen nolui, ut conjungere cum aliis possis, initio hujus Epistolæ (2) indicatis, quibus non raro in lue Venerea lædi pulmones, lædi arteriam Magnam, & in aneurysma dilatari, ostendimus. Fortasse renes quoque in viro isto offendissemus vitiatos. Hæc enim quatuor, pulmo, aorta, & renes cum suis appendicibus sæpius aliquanto occurrerunt nobis labefactata in iis qui lue hac diu graviterque laboraverant, quam ex plerorumque librorum lectione facile existimes. Viscus autem illud quod doctissimi olim Viri præ cæteris læsum atque adeo luis hujus sedem esse, tradiderant, ut ex Sepulchreto (3) vides, non assentientibus tamen aliis, quod indidem (4) cognosces, jecur dico, mihi unquam in iisdem corporibus vitiatum apparuisse, in præsentia non memini. Nec tamen propterea inficias ivero, quæ rarius, aut nunquam mihi, ea sæpius aliis, & quæ sæpius mihi, ea rarius aliis occurrere potuisse; neque enim aliud hic volo, nisi quæ mihi frequentius invenire contigerit, tibi indicare, probe conscius, hanc luem, ut sub cujuscunque morbi larva interdum delitescere, ita quodcunque viscus posse vitiare. Quæ autem revera crebrius, quæ minus crebro afficiat, non facile ante statuas, quam multæ multorum Observationes in unum conferantur. Sed mirari subit, cum infecti hoc morbo tot mortui sint, totque moriantur, dissectiones quæ adhuc extant, minime eorum numero respondere. Et certe in hanc Sepulchreti Sectionem relatas videbis non ita multas. Itaque Sectio brevis est, eoque brevior, quod neque tota de Lue Venerea est, sed de Plica etiam Polonica, & qua de illa est; magnam partem ex Scholiis constat, quorum aliquod ne suo quidem loco legitur, ut puta quod tertium apponitur ad §. 1. Observationis I. In quo nihil de *tumentibus & suppuratis ossibus*; cum pertineat, quantum judico, ad §. 11. tribus ab illo distantem paginis: fere omnia autem Scholia a Sylvio sunt, acidam veneni hujus naturam adstruere conante, ex quibus omitti quædam poterant, nonnulla autem pro illis substitui, ut puta cum (5) bubones in glandulis Inguinalibus oriri, conjecit, quia *vasis spermaticis sunt viciniores.* Melius olim qui cum Brasavolo (6) *per penem*, ajebant, *pravam quandam qualitatem ad emunctoria ascendere, & ad adenosas inguinum partes, ibique bubones excitare.* Etsi enim viam non indicabant quæ in eas glandulas duceret; non eam tamen proponebant quæ non duceret. Quæ possit ducere, indicavit denique sex annis ante quam Sepulchretum cum Additamentis, in quibus id fuerat ponendum, prodiret, Gulielmus Cowperus, sicuti in Adversariis nostris (7) legisti, ubi ad mu-

(1) Epist. 27. n. 7.
(2) n. 2.
(3) Obs. 2. §. 1. 2. & 3.
(4) Ibid. §. 4. 5. & Obs. 4.
(5) Schol. ult. ad §. 4. Obs. 1.
(6) L. de Morbo Gall. ubi de Caus.
(7) IV. Animad. 22. & 27.

lieres quoque eandem conjecturam transtulimus: eaque in Consiliis ex illo tempore usi sumus, cum bubones propositi sunt qui præputii, & glandis erosionibus successerant, in profunda ulcera cancrosa, ut non semel vidimus, degenerantes. Nec tamen istis in Scholiis desunt quæ dissectionibus deberi videantur, velut illud (1) de venerea infectione a fœmineis loculis *usque ad uteri cornua assurgente, illaque corrumpente, & ulcera ibidem excitante:* quod perbelle convenit cum Vallisnerii nostri (2) Observatione in muliere, cujus ab eadem lue non modo loculi omnes, sed & dextera tuba tota erat exulcerata. His quæ a Vallisnerio in fœmineis, a Genselio (3) autem, a Saltzmanno (4), a Casparto (5), a Petschio (6) ab aliis in virilibus etiam visceribus, in aliisve eorum partibus qui post hunc morbum interierant, conspecta sunt, tu numerum, ut dixi, non ita magnum augere poteris Observationum quæ Sectione hac Sepulchreti continentur.

15. Non me præterit, librum ætate nostra exiisse, *de Pudendorum Morbis & Lue Venerea* inscriptum, quo plures ad hanc spectantes etiam in cadaveribus Observationes proponuntur. Num vero æque possint hæ, ac modo indicatæ, in Sepulchretum referri, non satis scio. Neque hoc eo dico, quod Auctoris fidei, sed quod ejus oculis, & diligentiæ quatenus interdum fidendum sit, nesciam. Alia enim sunt quæ in aliis Scriptis se vidisse, affirmavit, quæ cæteri visum esse videre credunt, cum videre ipsi nunquam potuerint. Qualia neque in hoc Scripto desunt, ut puta cum ait, *interpositum* esse *uterum* inter Rectum intestinum, & Vaginæ lacunas: peritonæum *eminere superextensum* glandulis Inguinalibus ab exteriore parte, id est inter ipsas, & cutem: lympham *per lymphatica Mesenterica derivari ad Peyeri glandulas, id est acinos Intestinales:* Asellii pancreas humano quoque inesse mesenterio; ait enim in mortuis ex lue Venerea esse *Asellianum Pancreas ad nihilum redactum:* & alia, quæ sciens prætereo, ejusdemmodi. Interea autem dum ipse ista videt quæ cæteri non vident, contra non videt, aut nescit quæ cæteri vident, & sciunt, velut ubi scribit, *nil anfractuosum* in vesiculis Seminalibus *contineri, cujus ratione semini mora aliqua prætendi possit*, aut ubi *de Mucoso* inter cuticulam, & cutem *corpore nullam*, inquit, *apud Authores Anatomicos, exceptis Monspeliensibus, mentionem factam fuisse, invenio:* huic porro *cutis colores, in primis vero nigredinem Æthiopum primus tribuit Polfenus.* Sed qui Malpighium (7), aliosque ex eo hæc antea docentes legisse non videtur, multus est in pluribus producendis Scriptoribus tum Medicis, tum etiam non Medicis, ut confutatam ex multo pluribus, multoque gravioribus opinationem persuadeat, luem Veneream antiquissimum esse morbum, nec alium denique ac elephantiasim. Quæ nunquam, opinor, conatus esset, si tum Medicum Doctissimum atque Eruditissimum legere potuisset a quo penitus convulsa hæc sunt, Joannem Astrucium (8): quanquam nihilominus illud mirum est, qui non ignoraret, quanta olim, & quam immoderata, dum Cæsarum potentia vigeret, in Romanis lupanaribus esset Nationum commistio, credidisse, eandem vel eo tempore fuisse luem, sed a Medicis plures in morbos divisam, non antea pro uno morbo esse agnitam, quam eorum omnium morborum *collectio in castris ad Neapolim* animadversa est; quasi vero iis in castris major fuisset Nationum commistio, quam Romæ quondam cum unum idemque scortum (id quod ipse fatetur Martialis (9) verbis) pateret Cattis, Germanis, Dacis, Ci-

(1) Ad §. 4. cit. Schol. 1.
(2) Ist. della Generaz. P. 2. c. 5. n. 21.
(3) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 84.
(4) Act. N. C Tom. 2. Obs. 99.
(5) Differt. de Exost. cran. §. 8. ubi num Aortæ Aneurysma?
(6) Syllog. Anat. Obs. §. 87.
(7) De Ext. Tact. Organo.
(8) De Morb. Vener. l. 1. c. 1. & seqq.
(9) L. 7. Epigr. 29.

licibus, Cappadocibus, Indis, Judæis, &c. Una tum Romæ deerat Natio, Americana: quacum qui commercium per se, aut per alios saltem habuissent, in castris illis non deerant; ut unde nova non morborum collectio, sed lues in Europam venerit, intelligatur. Verum non modo in his, sed & in facili alioquin annorum ab eo tempore numeratione, & meliorum Medicorum inde ad nostrum usque ævum lectione parem negligentiam animadvertas, ubi mox scriptum est, luem Veneream *jam ultra 300. annos sub tali titulo duravisse, nihilque etiam de atrocia sua remisisse*; quando inter omnes constat, Neapolitanum illud bellum non cœpisse ante annum 1494. & ab eo quem paulo ante laudavi, Astrucio (1) tot Auctores producuntur, in iisque plures qui, ut celebres Medici fuere, ita in omnium fere sunt manibus, quorum testimonio planum fit, hunc morbum factum esse leviorem. Post hæc, & post alia quæ brevitatis gratia omitto, in hisque proximum illum aphorismum prognosticum, *Febris Lui Venereæ superveniens morbum solvit*, ipse existimes velim, num istius oculis & diligentiæ tantum tribuere possimus, ut omnes ejus Observationes nihil usquam dubitantes, hæsitantesque accipiamus.

16. Caves credas, hæc a me ulla alia causa, quam veri studio, de Auctore dicta esse neque injuria mihi, neque beneficio, dum viveret, cognito, & cujus libro sua quoque bona inesse, haud nego. Noli quærere, num in ratione illa pariter qua morbum hunc esse vincendum, docebat? Ex quo enim hic Medicis morbus innotuit, aliis aliam placuisse medendi rationem, & quæ olim placuerat, postea iisdem in locis esse desertam, & quæ displicuerat, substitutam, siquo in alio, in hoc certe morbo, neminem credo posse ignorare; ut siquid nunc magis probes, aut improbes, timendum sit, ne alii contra improbent, aut probent non modo ex posteris, verum etiam ex iis qui nunc vivunt, in tanta sententiarum mutabilitate, & diversitate. De duobus enim celebratissimis adversus hanc luem auxiliis, decocto, ut vocant lignorum, & hydrargyro quot vigent adhuc dissensiones? nec solum utrum utri sit præferendum, sed cum alterutrum prætuleris, qua hoc ratione sit adhibendum. Constat autem, inter ipsa hujus morbi initia mercuriales, quas dicunt, inunctiones in usum tractas fuisse: deinde vero iis prælata lignorum decocta: postea mercurium sumendum datum; nec propterea lignorum decocta ita exolevisse, ut in quibusdam præsertim Civitatibus non retinerentur; imo, rejecto prorsus utroque mercurii usu, ipsa dumtaxat servata erant, donec tandem ad alterutram mercurii adhibendi rationem, ubi lues gravior decoctis non cederet, in iisdem Civitatibus reditum est. Memini, cum ego adolescentulus Bononiam petii, usque adeo jam desertum utrumque mercurii usum, ut annis octo quos ibi Medicinæ studio tribui, ne unum quidem audiverim Medicum, nedum viderim, alterutra ratione utentem; mirum in ea Civitate in qua olim floruisset Jacobus Berengarius Carpensis, a mercuriali inunctione clarus, quam inter primos excoluit, fortasse etiam, ut plerique censent, primus excogitavit: certe si annis aliquot erat natus ante A. 1467. quod ejus locus, a me alibi (2) productus, indicare videtur; ea erat ætate cum lues Venerea primum in Europa cognita est, ut vel inter illa prima initia id instituere potuerit. Quanto autem antea quam ipse Bononiam irem, mercurius & suspectus esse, & perraro ibi adhiberi cœpisset; ut vetustiores quosdam ex Bononiensibus Scriptoribus prætermittam; satis ostendit Claudini *Empirici Rationalis* (3), ubi de hydrargyri utrolibet usu, non modo de perniciosis sæpius, ideoque hic a me ne nominatis quidem, ex eo suffitibus verba fiunt. Quibus igitur Præstantissimos illos Medicos vidisti, inquis, remediis utentes contra Veneream luem? Nimirum decoctis sive pervul-

(1) L. cit. 1. c. 14. (2) Epist. Anat. 6. n. 2. in fin. (3) L. 6. S. 2. tr. 1. c. 3.

gata, idque ut plurimum, ratione datis, sive alia quam Valsalvæ, nec raro, in usu fuisse, vidi. Cum enim quosdam animadvertisset magnam decocti illius vim feliciter ingurgitantes quod Aquam Stibiatam, sive Aquam *Corsi* vocitant; in mentem sibi venisse, ajebat, eadem uti haud aliter ac thermalibus aquis solemus. Itaque dedisse primum ad duas, tresve libras, animadvertendo, an facile, & per vesicam, non per intestina, aut cutem, ut aliquando, redderetur. Nam si non facile, aut si per has duas exiret vias; destitisse. Sin facile, & tantum per urinæ iter prodiret; postridie pondus, & sic magis, magisque in dies auxisse donec perveniret ad libras decem. Sic autem multum, citoque profecisse; ut aliquando intra tres, haud amplius, dies vetusta ulcera sanari, gummata deprimi, ut in Equite quem mihi nominavit, conspexisset. Et certe ea medendi ratione vidi ipse persanatam mulierem quæ jam biennium venerea ulcera pertulerat, magnum unum in altero genu, tria autem, an quatuor in palato, parva quidem, sed per quæ tamen alimenta ex ore in nares gravi cum incommodo transirent, itemque generosum Virum, civem meum cui ex eadem causa hypogastrium, & femora late erant, fœdeque exulcerata. Quæ cum intra ipsos potationis dies contingerent; illos adesse voluissem, qui propter celerem magnæ thermalium aquarum copiæ per vesicam excretionem, vias quasdam commenti sunt, per quas illæ, minime cum sanguine circumeuntes, in vesicam descenderent; neque enim, nisi hoc decoctum, cum sanguine circumvectum, partes omnes corporis adiisset, tam cito quæ exulceratæ, aut aliter vitiatæ erant, persanare potuisset. Cæterum quod Valsalvæ in mentem venit de ejusmodi usu aquæ stibiatæ, de ipso guajaci decocto olim venerat Joanni Manardo (1), qui *inter varios hujus ligni usus, ego*, inquit, *eum magis probo, in quo ejus decoctum, instar medicatarum aquarum, imo seri a Dioscoride scripti, bibitur. Ab eo enim modus bibendi aquas medicatas venit, qui in communi usu apud Italos est, heminis videlicet quinis per intervalla epotis.* Quæ decocti exhibendi ratio a Massaria nostro (2) adeo probata est, ut miraretur, quomodo nemo ad suum usque tempus secutus esset *tam præclarum tam illustris viri institutum*: se vero hoc non semel usum esse, testabatur, *summa cum facilitate, & felicitate* ita ut ægri *sine multo labore, & paucis diebus id consecuti essent quod alii vix magna molestia, & longo tempore solent consequi*: nec ipsi tamen, ut locum perlegendo intelliges, quæcunque de tribus quæ paulo ante dictæ sunt, excretiones sequerentur, quidquam referre videbatur. Sed; ut illuc redeam; ab eo quo ipse Bononiæ degebam, ad hoc tempus, spatio videlicet annorum necdum quatuor & quinquaginta, mercurius quoque inter præsidia antivenerea illic denuo relatus est.

17. Non multo minori temporis spatio in hac Civitate non tantam quidem, sed aliquam tamen, in iisdem præsidiis vicissitudinem animadverti. Ut enim inter Medicos cæteroquin Peritissimos nunquam hic aliqui defuerunt validiorum potius, quam tutiorum, remediorum amantes, sic postpositam quidem plerumque decoctis, nunquam tamen prorsus desertam fuisse, accepi, quamlibet propemodum mercurio utendi rationem. Itaque ex quo huc veni, præter suffitus quorum mentionem audivisse, non memini, plerosque alios modos in usum vocatos esse, scio, in hisque mercurium vel deglutiendum exhibendi, huncque aut cum iis conjunctum quæ per alvum ducerent, aut ita paratum, ut salivationem, aut etiam ut diaphoresim moveret, vel cum pinguedine cuti illinendi. Verum ultimus hic modus rarior, minus rari priores tres; creberrima autem erant decocta lignorum, ut plurimum exoticorum, nonnunquam, ut pro pauperrimis, plantarum nostratium, quo in loco non est tibi reticendum,

(1) L. 14. Epist. Medic. 4. (2) Pract. Medic. l. 6.

cum

cum Vallisnerius, qui id mihi testatus est, ejusmodi homini quem diuturna Venerea lues pessime hebebat, decoctum præscripsisset bardanæ radicum, marrubii, & viridium putaminum juglandium nucum, ingentibus obortis sudoribus hominem esse persanatum. Porro sensim, paulatimque res adeo mutatas vidi, ut nisi levior morbus sit, perraro decocta ad sudorem, creberrime autem mercurius detur ad salivationem ciendam, inunctionibus pene desertis, causantibus Medicis, in his minus scire se posse quantum hydrargyri corpus subeat, minusque propterea quomodo gerere se se oporteat. Atque utinam præsens quoque medendi ratio nunquam hic detrimenta illa gravia, & interdum funesta attulisset, quæ laudatores nescio qui inter commentitias quasdam positiones suas, & exaggeratas narrationes, dissimulant, essetque propterea cæteris perpetuo anteferenda. Sed quæ superioribus temporibus acciderunt, & quæ nunc alibi fiunt, & hic iterum fieri incipiunt, spectantes, novas hic quoque vicissitudines iterum non expectare non possunt. Non modo hydrargyri deglutiendi usus, sed & vis quarundam illius proprietatum adversus hunc morbum non ignota olim Patavinis Professoribus, si forte e minus doctorum memoria exciderant, certe excidere rursus poterunt, ubi ratio alia & medendi, & explicandi apud plerosque invaluerit. Non puto autem, esse te quæsiturum, qui Professores illi fuerint, cum Falloppium (1), Tomitanum (2), Saxoniam (3); ne alios nominem; legisse, te, sciam: quorum ultimus non uno modo exhibitum describit mercurium, id est cum catharticis, & sine his, ut *quibusdam sputum copiosum excitaret*, huncque narrat tunc Patavii in usu fuisse Professori, & Medico Celeberrimo Albertino Bottono. Nec dubitum est, quin ii qui deinceps in hoc Gymnasio successere, ut *præcipitato* illo, quo Bottonus, mercurio non uterentur, *sublimatum* hunc, quo viventes utuntur, rite *dulcificatum* aut in usum traherent ipsi, aut certe ex pluribus pervulgatis libris satis superque jam nossent, a Claris Medicis proponi ad salivationem concitandam. Vim autem proprietatum quarundam mercurii adversus hanc luem non prorsus ignorarunt duo saltem ex nostris veteribus Professoribus Hieronymus Fracastorius, & Benedictus Victorius; hunc enim, a Papadopolo prætermissum, ante medium sæculum XVI. hic docuisse, ostendit Tomasinus (4); illum vero, omissum a Tomasino, Patavinum Professorem ineunte eodem sæculo fuisse, probat Papadopolus (5). Igitur de argento vivo sic Fracastorius (6):

Quodque est condensum, humores dissolvit, agitque
Fortius; &c.

Victorius autem (7) sic: *sui gravitate cutim corporis penetrat*, *quodammodo a calore corporis actuatum*: & mox etiam, ubi corpus subiit, *gravitatis* mentio fit.

18. Prætereo quæ tanquam ex aliis, de *tenuissimis*, *minimis*, *exiguis*, ex quibus mercurius constat, *particulis* noster memorabat Tomitanus (8), ut observationem, consiliumque Trincavellii (9) pariter nostri, subjiciam, simul ad morbum quo de agitur, simul ad has Aponi Thermas attinentia. Pro nobili Matrona consultus, quæ ad plures alios morbos luem hanc adjunctam habebat, postquam alia proposuisset, & ad duo quæ præcipue utilia esse posse videbantur, pervenisset, decoctum ligni guajaci, & aquas thermarum, illudque adversus & luem, & morbos alios profuturum, respondisset; ubi ad aquas, & multiplicem earum usum bibendo, lavando, & excipiendo ex altiore loco stil-

(1) Tract. de Morbo Gall. c. 79.
(2) De Morbo Gall. l. 2. c. 15.
(3) Tract. de Lue Vener. c. 22.
(4) Gymn. Patav. l. 3. c. 8. ad A. 1532.
(5) Hist. Gymn. Patav. l. 3. S. 2. c. 11. n. 55.
(6) Syphil. l. 2.
(7) L. de Morbo Gall. c. 7.
(8) C. 15. paulo ante cit.
(9) L. 2. Consil. Medic. 63.

lantes descendit, cæteros quidem affectus, & eorum causas *sperare*, inquit, *possumus quod sint penitus superaturæ: quatenus autem ad veneream, vel gallicam luem pertinet, illi crediderim vel nihil, vel parum admodum posse prodesse: imo, si verum fateri velim, visus sum observasse, quod illis, qui hoc morbo detinentur, potius obesse, quam prodesse solent.* En observationem, modeste propositam. Consilium sequitur: *Sed ut tandem quidquid in hac re sentiam, tibi aperiam: ego utroque auxilio uterer: & primum ligni decoctum experirer; postea etiam vellem, Patavium ad balneas illam duci.* Sic igitur jam tum anno 1561. Patavini Professores observabant. Sic consulentibus respondebant. Nec si aliqui, minus in eorum monumentis versati, id forte ignorant; idcirco tenebras offundent Antecessorum gloriæ, quasi nulla id, tam facili præsertim, observatione confirmassent. Quin etiam ista quæ ex Guarinonii Consultationibus Sectioni huic Sepulchreti addita est observatio non videtur ab iis discrepare quæ adnotaverat Trincavellius. Certe autem non discrepant quæ Andreas Baccius (1) Scriptor de Thermis Celeberrimus tradidit. Cum enim haud omnes in hoc morbo esse noxias censeat (quod & ejus & aliorum, recentium quoque, Clarissimorum Hominum experientiæ procul omni dubitatione credendum est) Aponenses nocere, diserte affirmat; imo *idem*, inquit, *ad Aponi balnea accidisse cuidam illustri Principi novimus*, nimirum ut *immemor jam præteriti* venerei *contagii*, *vetustos sibi ex balneo consciverit dolores.* Nec fortasse a veri similitudine aliena cogitares, si ad cæteras causas ob quas ille tantus ab antiquis usque temporibus ad Euganeas Thermas ægrorum concursus decrevit, hanc quoque adderes, quod eo pluribus, non ut olim prodesse, imo etiam obesse debuerint quo magis, magisque auctus est numerus hominum, inter cæteros morbos Venereum insuper sive apertum, sive occultum foventium. Quod si hic morbus, ut in Europam importatus est, sic tandem aliquando, uti sperabat Fracastorius (2), prorsus excederet, nec Medici eo tempore deessent qui magnis, sed justis, laudibus ornari possent; vix dubito, quin Aponensium Thermarum celebritas, imminuta quidem ob alias causas, sed ob earum admirabiles facultates nunquam sublata, longe alia iterum fieret, ac sæculo hoc videmus, & diu fortasse visuri quoque sunt posteri, nisi duorum, quos nosti, Amicorum singularis in horum fontium natura perquirenda solertia, in effectibus autem accurate observandis, pervulgandisque diligentia, felicia exempla ante omnium oculos proponendo, quasi nova quadam invitatione multo maximum ægrorum numerum ad salutem hic sibi quærendam alliciat.

19. Nunc quando me veri studium impulit, ut veteribus hujus Gymnasii Doctoribus quæ restituenda essent, ostenderem, nec illud silebo quod ad controversiam attinet, supra (3) indicatam, de Luis Venereæ novitate idem illos quod plerique doctiorum, sensisse, & Hippocrati, Galeno, Avicennæ fuisse cognitam, negasse eo graviori auctoritate, quo magis erant in eorum libris perlegendis versati, quam successorum nonnulli quibus aliter visum est, in hisque Eruditissimo alioquin Viro Carolo Patino. Hic enim, ut initio anni scholastici 1687. per *hoc paradoxum*; utor ejus verbo (4); proluderet, Orationem habuit, ediditque, inscriptam *Luem Veneream non esse morbum novum.* In qua tamen nihil offendisset quod rejectum satis ab se non esset, aut facile rejici ad eundem modum non posset, Cel. Astrucius: qui (5) nunquam illam extitisse Orationem, ideo arbitrabatur, quod nullam ejus mentionem in nostri Gymnasii Historia fecisset Papadopolus, ubi de Patino satis fuse locutus (6), Opera

(1) De Therm. l. 3. c. 2. in fin.
(2) De Morb. Contag. l. 2. c. 12.
(3) n. 15.
(4) pag. penult.
(5) De Morb. Vener. l. 8. S. 17. ad A. 1687.
(6) S. 2. supra ad n. 17. cit. c. 35. n. 159.

ejuſdem ſingillatim recenſuit. Papadopolus vero, Doctiſſimus Vir, & de hoc Gymnaſio egregie meritus, cum pro materiæ multiplicitate, & amplitudine non ſatis temporis ad ſcribendum habuerit; non mirum eſt, ſi quædam invitus omiſit in Profeſſorum quoque, Alumnorumque cum vita, tum lucubrationibus præſertim recenſendis, *quarum ſe qualem qualem, ut deprehendere licuit, Catalogum nominibus ſingulis adjeciſſe*, in Præfatione admonuit. Et nos quidem, quod ad Artium Doctores in primis attinet, ut ſe occaſio dederit, ſupplere aliqua ex parte ejus Scripta non omittemus, tanto autem de Patino facilius, quod inter noſtros ſunt libros volumina duo in quibus ſua ipſe Opuſcula diſpoſuit eo fere ordine quo prodiere, pleraque ſua manu ſic emendata, & aucta, quemadmodum a typographo iterum deſcribi volebat. Quæ igitur omiſit Papadopolus, in primo quidem volumine hæc ſunt. *Quod Medico-Chirurgo liceat abſque artis dedecore beſtiis etiam mederi. Oratio. — De Phœnice in numiſmate Imp. Antonini Caracallæ expreſſa. Epiſtola. — Oratio de liberata Civitate Vienna*: quæ duæ Filiarum nomine ſcriptæ ſunt. — *Medicinam Practicam non ſatis æſtimari. Oratio — Quod Medicus debeat eſſe* ΠΟΛΥΜΑΘΗΣ. *Oratio. — Commentarius in tres Inſcriptiones græcas Smyrna nuper allatas.* — ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΙΑΤΡΙΚΑ, *de Medico. — Theoremata Philoſophico-Medica de Vita & Morte. — Circulationem ſanguinis a Veteribus cognitam fuiſſe*: *Oratio. — Flores Medicinæ Theoreticæ. — Exercitationes Publicæ de Febribus*, videlicet non Oratio, quam indicare voluit Papadopolus, ſed Prælectionum habendarum Synopſis. Ex altero autem volumine præterita hæc ſunt: *Theſes Politicæ de Libertate, & Servitute. — Opiniones Medicæ de Febribus. — Idea Capitis humani. Oratio. — Oratio habita Venetiis in Academia Dodonæa. — Flores Medicinæ Practicæ. — Luem Veneream non eſſe morbum novum. Oratio. — Exercitationes Publicæ de Morbis particularibus Thoracis, & Abdominis. — Commentarius in antiquum monumentum Marcellinæ e Græcia nuper allatum. — In Febribus medendis inſpiciendum eſſe lotium. Oratio. — Commentarius in antiquum cenotaphium Marci Artorii Medici Cæſaris Auguſti. — Exercitationes Publicæ de Morbis Capitis. — Oratio de Remediis Specificis. — Flores Medico-Chirurgici.* Cur his duobus ultimis Scriptis non interjecerit Patinus, ut editionis ordo poſtulabat, Orationem quæ ſeorſum apud me extat, ſic inſcriptam, *Vanam eſſe Aſtrologiam Medico plane indignam*, quam A. 1690. hic habuerat, typiſque deſcriptam vulgaverat, non magis ſcio, quam cur duo de quibus dixi, Opuſculorum volumina neglecta adeo reliquerit, ut niſi in manus veniſſent meas, facile excidere & perire potuiſſent chartulæ quas, nullo annexas glutine, hic illic magno numero interjecerat, nonnulla in Opuſculis ipſis emendans, plurima autem præclare illuſtrans, multumque augens. Quæ nunc chartulæ diligenter a me perlectæ, & collatæ, ſingulæ ad ſingula agglutinatæ ſunt loca ad quæ pertinebant, ut facile aut per me, ſiquando minus occupatus fuero, aut per alios ea Scripta jam poſſint iterata editione ſic proferri, quemadmodum pereruditо eorum Auctori placuerat. Hæ autem chartulæ ſpectant ad Commentarios quos memoravi, nonnullæ in cenotaphium M. Artorii, longe plures in primam, & ſecundam ex tribus Smyrnenſibus Inſcriptionibus, plurimæ autem in monumentum Marcellinæ. Ad quas ultimas accedit autographa, nec ita brevis, epiſtola a famigerato Viro Gisberto Cupero ad Patinum miſſa, ſiquid ego judico, utroque digna. Nec dubito, quin hanc quoque, ut una cum chartulis interjecerat, editurus fuiſſet Patinus, niſi arteriæ Magnæ aneuryſma, a quo potius quam a concreto, ut fit, intra ipſum polypo, peremptum cenſeo (1), ejus propoſito obſtitiſſet. Quo perfecto, oſtendiſſet magis Vir Doctiſſimus, quanto plus in antiquis numiſmatibus, & monumentis

(1) Vid. Paſtæ Epiſt. de Cordis polypo in dub. revoc. n. 5.

declarandis valeret, quam in medico illo paradoxo vetuſtatis Luis Venereæ Hippocratis quoque ſi Superis placet, Galeni, Avicennæ, aliorumque locis confirmando. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LIX.

Verba fiunt de Morbis a Veneno inductis.

SECTIO quæ in Sepulchreto ſuccedit, X. partim ad Morbos ſpectat Occultos, & Chronicos, partim ad eos qui a Veneno inducuntur. Plus autem affert utilitatis in his, quam in illis hic proponendis. Illi enim aut nullis cum ſignis, aut cum quibuſdam a ſuo quiſque Obſervatore traditi ſunt: ſi nullis cum ſignis; vix aliquid fructus eſt quod capias ex appoſita diſſectione: ſin habent ſignum quodpiam adjunctum, ut puta febrem, vomitum, difficilem reſpirationem, alia ejuſmodi; ſane multo utilius in eas Sectiones relati eſſent, in quibus ſingula ſunt ea ſigna peculiariter ſpectata. Quod ut de quibuſdam factum eſt, in Sectione hac indicatis, ſic etiam de aliis faciendum fuerat, de quibus quidem licebat. Vides igitur, cur hac in parte Sepulchretum non ſequar, imo nec ſequi poſſim, cum hujus generis Obſervationes ſuo quamque loco in alias Epiſtolas conjecerim.

2. In altera autem parte quæ ad Venena attinet, libenter ſecuturus, perpauca a me (nam a Valſalva nulla habeo) aut a Mediavia noſtro adnotata exempla tecum protinus communicabo. Ejus eſt hoc primum.

3. MULIER annos nata ad ſexaginta, jam pranſa, paſtillos quoſdam ex amygdalis, in ſuperiore ædium parte ſepoſitos, clam domino, qui ſepoſuerat, devoravit. Exacta vix hora, moleſto quodam ventriculi ſenſu corripi cœpit, quaſi flatibus vexaretur. Quo diutius perſtante, & dein magis magiſque ingraveſcente, plura & vomuit, & dejecit: ſicque levari viſa eſt. Sed mox graviore moleſtia, nec ſine deliquiis, redeunte, tandem aliquando quid comediſſet, faſſa eſt; ſerius tamen, quam oportuiſſet. Illi enim paſtilli ad interficiendos mures parati, arſenicum admiſtum habebant. Itaque intra horam ab eorum eſu duodecimam virium potius lapſu, quam acrioribus doloribus, aut manifeſtis convulſionibus affecta, morte ſua miſerrima anus puerilis gulæ pœnas luit.

CADAVER publico juſſu poſtridie inſpectum, ſectumque eſt, qui dies fuit circiter Nonas Maji A. 1727. Facies corporis poſterior, ne ſuris quidem, & calcibus exceptis, tota erat nigra. Corpus ipſum non rigidum. Venter non tumidus: quo, & ventriculo adaperto, hujus interior facies hic illic eroſa, præſertim ad antrum pylori, conſpecta eſt, adhærente eroſis partibus, inter membranea fruſta, arſenico ipſo. Nec Duodenum inteſtinum eroſionibus carebat. In Thorace nigricantes pulmones: in corde polypoſæ duæ concretiones digiti forma, & longitudine; cum cæteroquin fluidus in omnibus vaſis, & coccineus ſanguis occurreret.

4. Ut in cæteris, ſic etiam in morbis qui a veneno fiunt, neque ſigna, neque effecta eadem omnino in omnibus ſunt expectanda. Aliæ in aliis corporibus tum fluidarum, tum firmarum partium quæ ad ventriculum præſertim attinent, conſtitutiones, ejuſque præterea inanitas, aut plenitudo, hæcque ab unius, aut alterius generis alimentis, facere nimirum poſſunt, ut venena,

etiamsi eadem, eodemque pondere revera sint (eadem enim possunt esse nomine; sed aliter præparata) non iisdem tamen signis, affectibusque se prodant. Arsenicum, qua voce illud potissimum intelligitur quod album est, & crystallini adjuncto sæpenumero designatur, ipsum quoque, diserte confirmantibus. Doctissimis Viris Meadio (1), & Boerhaavio (2), factitium est, itaque aliter ab aliis potest esse paratum, ut cum apud Meadium legas, totum aqua solvi, legere apud alios possis, non modo ejus particulas, ut in proposita Muliere, in ventriculo fuisse animadversas, sed etiam inde fuisse agnitum arsenicum, quod sub aqua calida restitissent ejus frustula instar alborum lapillorum, ut in illa habes Wepferi historia, quæ inter Additamenta ad Sectionem hanc Sepulchreti, prima est in Observatione XIII. Exhibet ea historia puellum biennem a prægressis febribus maceratum, adultioresque puellas duas bene valentes, quorum ille vix duo cochlearia, hæ reliquum sumpserant de pulticula, arsenico infecta, vacuo ille ventriculo, hæ cibis pleno: ille non vomuit; hæ statim, & postea, arte etiam adjutæ, multum, & sæpius vomuerunt. Discrimina hæc diversus exitus est consecutus. Puellæ evaserunt. Puellus autem, cujus nullæ convulsiones inter cætera signa adnotantur, viribus magis magisque deficientibus periit, ventriculo intus exulcerato, pulmone ex atro livescente. Proferri ibidem videbis puerorum exempla alia, qui a devorato arsenico cum statim, aut non pluribus post horis vomuissent, & remediis adjuti essent, convaluerunt. Inter symptomata artuum tremor in uno (3) memoratur. Qui autem arsenicale pigmentum, sandaracham, delinxerat puer (4), isque undecimestris, nec nisi post quartum diem medicamentis usus, non sine convulsionibus periisse narratur. Nec puellæ (5) quæ serius vomuit ab assumpto, ut suspicabantur, veneno erodente, convulsiones terribiles omittuntur, quæ mortem antecessere. Evaserunt qui citius vomuere quadriennis puer (6), & supergressa annum sororcula, cujus, non illius, convulsiones adnotantur. Sed horum quoque venenum, erodens alioquin, ut videtur, ignotum fuit; ut etiam fœminæ (7) de qua illæ non adnotantur; quæ, si aliud non attendas, nisi cruorem ore rejecisse, videri possit a sublimato mercurio mortua, quando non solum Ardoynus (8) vomitum aliquando sanguineum inter illius indicia proposuit, sed & Wepferus proxima Observatione XIV. (9) inde vidit & vomitus, & dejectiones (quas nec Ardoynus prætermisit) cruentas in cane, quem nunquam convulsum, nec a morte rigidis artubus fuisse, diserte admonuit, inflammata autem, ut ex parte fœmina illa, intestina, & ventriculum intus, extraque habuisse, sanguinem autem neque in corde, neque ullis in vasis usquam concretum. Quæ attigi non ignarus, quantum Cl. Meadio (10), qui globulos mercurialium instar in arsenico pervidit, hoc cum sublimato mercurio in modo inferendæ necis convenire videatur. Sed ad ea quæ de arsenico ipso porro adjiciuntur in Observatione, antea memorata, XII. redeamus. Quid a devorato arsenico canibus duobus (11) acciderit, vix præter mortem indicatur. In mortuis tamen quatenus inflammatus utriusque ventriculus, hujusque tunicæ in altero extenuatæ, intestina autem perrosa, & perforata, in eodemque niger, & grumosus sanguis fuerit, non omittitur. Denique ut circulatores pleno ciborum pinguium & oleosorum ventriculo, arsenicum impune de-

---

(1) Expos. Mechan. Venenor. Tent. 4.
(2) Element. Chem. Tom. 2. P. 2. ubi de Sulph.
(3) Hist. 2.
(4) Hist. 8.
(5) Hist. 9.
(6) Hist. 10.
(7) Hist. 11.
(8) De Venen. l. 2. c. 5.
(9) Hist. 2.
(10) Tentam. cit.
(11) Hist. 12.

vorent, mox tamen clam omnibus per vomitoria rejicientes; vomitum autem præter morem differre coacti, pereant, (1) non reticetur. Sed hæc omnia in Additamentis, ubi & illud: felem (2) ab arsenico pessime habentem, vomitu concitato per tabacci frustulum cum cibo intrusum, vivam mansisse. In Sectione autem ipsa est illa potissimum attendenda Observatio (3), quæ modo dicta confirmat. Scilicet cum in convivio edulium appositum esset in ultima mensa, quo in edulio pro farina arsenicum mistum fuerat, ex convivis qui hactenus minimum comederant, biberantque, statim a veneno sublati sunt: qui vero jam ventriculum cibo, potuque distenderant, ii vomitu sunt curati sic tamen, ut in eorum cadaveribus, multis post annis decedentium, erosionum, quæ latæ, & profundæ nihilominus fuerant, apparuerint notæ. Quod si quæ ex Pareo proxime (4) sequuntur, perlegas; id fortasse quod paulo ante de fœmina illa conjiciebam, non improbabis. Sunt præterea in Sepulchreto Observationes quæ ad venena attineant, aliæ; tametsi contra ac sæpe alibi factum est, in Sectione hac non indicantur. Reperies in Sectionibus VII. & VIII. libri III. in illa quidem septem, vel potius sex; quæ enim Observatione XVII. secundo loco proponitur, evidenter adeo eadem est ac quæ III. de Professore illo Patavino producta jam fuerat, ut mirum sit, non fuisse id animadversum; in Sectione autem altera quinque, an sex, quarum prima, quæ V. est, ad arsenicum nominatim spectat, cujus frustula circiter duodecim inventa sunt ventriculi tunicis tam arcte inhærentia, vix ut avelli possent, tunicis iisdem, ut in cane diximus, extenuatis, eroso præterea, inflammatoque ejusdem visceris fundo, & cadavere a tergo plane livente. Sed præter vomitiones, dejectionesque, nulla commemorantur symptomata. Observationes autem cæteræ quas in utraque Sectione enumeravimus, aut ad alia, aut ad ignota venena attinent. Quorum effectus in mortuis spectati, fere ventriculi, & intestinorum inflammatio, & erosio fuerunt; in viventibus autem alia signa; sed nullum vomitu frequentius, pro quo siquando fuit, aut mox successit inanis vomendi conatus, ægri tum pejus se habuere; & citius interiere, quam ii in quibus reliqua paria esse viderentur. Quod vomitus signum cum iis quoque ad eundem modum commune sit qui arsenicum devorarunt; si forte quæris, quosnam præterea in iis ipsis crebrius adnotatum sit; virium languorem, aut quæ hunc denotent, fuisse invenies, videlicet extremorum, aut totius corporis frigus, sudores frigidos, pallorem, ipsamque interdum syncopem. Hunc virium languorem, ab affecto stomacho pendentem, qui per nervos cor in consensum trahat, molestissima, ut opinor, præcedit, & comitatur anxietas potius, quam lancinans dolor. In iis certe quorum descripta habemus symptomata, pueris, aut canibus, clamores fuisse, non legimus, anxietatem quam vix exprimere pueri sciunt, in duobus legimus. Cæterum in uno torminum indicia, & singultus, in uno abdominis tumor, in quibusdam sitis, in aliis lingua tumens, aut aphthæ in ore, aut deglutitio impedita, aut æstus, & ardoris sensus adnotatur. In quibus autem manifestæ fuerint, aut non fuerint convulsiones, supra indicatum est. Sed horum omnium symptomatum alia nonnunquam, alia haud raro ab aliis quoque venenis erodentibus contigere. Quin ubi a Sepulchreto discesseris, quo uno circa arsenici effectus, & sublimati mercurii spectato, ea quæ de clamoribus, doloribusque modo dicebam, & quæ supra de cruentis excretionibus attigi, dici posse videbantur; non dubito, quin continuo aliter, & merito, sentias.

5. Igitur ut historias quas in Sepulchreto non habemus, attentius ipse per-

(1) Vid. etiam Schol. ad Obs. 3.
(2) In eod. Schol.
(3) §. 5. in Obs. 4.
(4) Ibid. §. 6.

legere, & conferre possis; bene multas protinus indicabo, omnes pariter ad *mineralia* venena spectantes. A vitro antimonii quod aurigæ perperam datum fuerat, inter cætera, dejectiones cruentas, motus spasmodicos, & mortem denique adnotavit Cl. Baeumlinus (1), abrasum vero intus ventriculum, & rubra, prope pylorum, macula tinctum. Quamvis autem canis ab eodem vitro quod Jo. Adr. Sproegelius (2) intruserat, nihil nisi validas convulsiones passus sit, dum vomere vellet, nec propter constrictum vinculo os, posset; admonuit tamen Experiens Vir (3), brutorum naturam *multo fortiorem, & plerumque a nostra diversissimam*, pervincere ea venena posse, quæ nostra non potest. Quin Observationes (4) extant quæ in alio cane ostendant quæ a vitro illo paralyses, convulsionesque cum ejulatibus conjunctæ, & qua ventriculi sede manifesta inflammatio orta sit, ut nisi vivens adhuc dissectus esset, graviora fortasse contingere potuissent: tum etiam mulierem proponant ab eodem ingesto vitro per enormes vomitus, mortuæ instar, humi stratam, rigidam, convulsam, & pedis alterius acerbissimo dolore, mox gangræna, & sphacelo correptam, ut quemadmodum aurigæ illi, sic & ipsi non proximam quidem mortis causam, sed causam tamen, & occasionem id pharmacum attulerit. Tartarum vero Emeticum Vir alter Experiens Jacobus Foelix (5) cum dedisset cani, & vomentem adhuc aperuisset, maximam ad pylorum inflammationem per aliquot pollicum spatium vidit. Non me fugit, Clarissimos esse Viros (6) qui arsenicales veras particulas in antimonio necdum fuisse demonstratas, contendant: neque ego propterea exempla hæc attuli, multoque minus ex Præcl. Henckelio (7) illud butyri antimonii afferam per errorem exhibiti, statim consecutis faucium, & stomachi constrictione, & ardore immani, deinde vero per menses, annosque iis ventriculi affectionibus, ut planum fuerit, nisi lac illico & largiter datum (id quod ab auriga illo nimis sero, eoque frustra factum est) non tam vomitum adjuvando, quam acerrimum erodens venenum in caseosa coagula, quæ plurima egesta sunt, illigando, opem attulisset, hominem miserrima morte fuisse periturum. Vis autem adeo erodens in eo veneno non esset, nisi pararent cum mercurio sublimato. Sed hujus tamen effectus ut cum effectibus butyri illius possis comparare, Krameri (8) curationem lege, non lacte solum, sed & admisto oleo tartari per deliquium, ut loquuntur, ad rectificandum mercurium, aliisque feliciter peractam. Oris, gulæ, & ventriculi eas erosiones fuisse, intelliges, antequam remedia præberentur, unde multum sanguinis tum per vomitus, tum per dejectiones, idque sæpius, ejiceretur cum angoribus, torminibus, deliquiis, convulsionibus, aliis ejusmodi. Baccius (9) autem ab eodem sublimato mercurio, sed minori, ut videtur, pondere, & certe cum aliis sumpto, æstum ventriculi, sæva tormina, violentos vomitus adnotavit, per quos denique ichor purulentus ac *combustus*, simulque anima post triduum ejecta est. Quidnam per dissectionem, si quidem est habita, compertum sit, reticet. Sproegelius (10) vero cum sublimatum mercurium feli, & cuniculo ingessisset, illam intra quinque horæ minuta prima, hunc vix ingesto, mortua refert, nullis prægressis symptomatibus, nisi in illa

---

(1) Commerc. Litter. A. 1739. Hebd. 16. n. 1.

(2) Experim. circa varia venena &c. Exper. 41.

(3) Ibid. §. 50.

(4) In Additam. ad Sect. hanc Sepulchr. Obs. 12. Hist. 2. & 3.

(5) Experim. 11. inter ea quæ addidit Dissert. de Mot. perist. intestin.

(6) Commerc. Litt. A. cit. Hebd. 24. n. 1.

(7) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 95.

(8) Commerc. Litter. A. 1735. Hebd. 30. n. 3.

(9) De Venenis &c. ubi an venenum nutriat. &c. n. 6.

(10) Exper. cit. Exp. 26. & 29.

convulsionibus levissimis, in hoc vomitu: additque, in illa intimam ventriculi tunicam ubivis, sed magis in fundo, inflammatam fuisse; in hoc nusquam, sed nec potuisse, prohibente brassica antea devorata; mortem autem adeo celeriter ingruisse, quod cum aqua datum venenum, ab hac solutum, vim suam statim in nervos exercuisset. Verum cani (1) cum pariter dedisset, sed inani ventriculo; hujus villosam tunicam ubique spiculis veneni repletam, eoque partim rubram, partim sublividam offendit, ut os quoque totum vidit, imo ventriculum, inprimisque orificium ejus supremum, valde inflammatum, nigrum, & gangrænosum, tametsi vivens adhuc animal secuit postquam per horam, & amplius magnos vomendi conatus, cum inquietudine, & ejulatibus conjunctos, animadverterat. In nulla trium harum bestiarum, si primam excipias, sanguinem in corde nigrum, & coactum memoravit. Jacobi autem Foelicis (2) unum modo video intrusi ejusdem veneni experimentum, sed cum pari simul arsenici pondere, sed in cane quem vix iis intrusis bis vomentem continuo secuit, & tamen vehementem reperit ventriculi inflammationem. Quam in alterius quoque canis (3) ventriculo, præsertim pylorum versus, vehementissimam autem in proximis intestinis deprehendit, sed eo leviorem, quo propius accedebat ad Crassa. Hunc vero canem viventem quidem, sed non nisi postquam novies evomuerat, incidit, cum præter arsenicum nihil dedisset quod venenatum esset. Quo de veneno quoniam hic, ut proposita a nobis requirit historia (4), potissimum quærimus; experimenta aut per ipsum, aut per ejusdem generis alia a Sproegelio habita (5) non omittemus. Feli, & cani arsenicum *album crudum* ingessit. Vomendi, aut vomituriendi conatibus, anxietatis signis, & convulsionibus, aut concussionibus animadversis, utrumque animal priusquam interiret, dissectum est; ostenditque in ventriculo, aut circa pylorum, aut ubique valde inflammato, sanguinis grumos inter rugas, aut inter villos effusi, & coagulati, qui in cane arsenicum circumdabat. Cobaltum, quod arsenici *minera* est, cum unus, & alter canis impune evomuissent; alteri (6), ne evomeret, obligato ore, vehementissimi vomendi conatus, anxietas, convulsiones, debilitas obvenere, & intra perpaucas horas mors. Huic ventriculus nonnullis locis sublividus, ubique multum inflammatus fuit, inflammata quoque intestina omnia, sed tanto minus, quanto a ventriculo magis distabant. Nec desunt in humanis corporibus funestorum sumpti cobalti effectuum Observationes; ut una Cl. Kundmanni (7) trium saltem mortem, inde secutam intra horas non multas, complectatur, cum omnes confestim vehementissima tormina corripuissent, enormes vomitus, & frigidi sudores, dorso cadaverum livido, valde inflammato ventriculo, & ex hujus erosis vasis sanguinolento humore effluente. Eadem Observatio obitum quoque proponit mulieris, post ejusmodi & tormina, & vomitus, intra paucas horas succedentem deglutito arsenico rubro. Arsenicum autem citrinum; auripigmentum vocant; quem ardoris, & erosionis sensum, & quot vomitiones, dejectionesque, & quantas permoverit, Gerbezius (8) docebit, utque totam familiam, ex qua aliqui sanguinem ex ore, & intestinis ejecere, pene interfecerit, puellam autem plane occiderit; ut minus mirum sit quod leges apud Heydium (9), elicitas ex auripigmento crystallos, gallinæ præbitas, hanc alvi fluxu confecisse. Et quamvis non ad arsenicum, sed ad

(1) Exp. 28.
(2) Addit. ad Differt. cit. Exp. 10.
(3) Exp. 9.
(4) n. 3.
(5) Exper. cit. Exp. 30. & 31.
(6) Exp. 35.
(7) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 102.
(8) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 137.
(9) Obs. Med. 49.

plumbum ſpectet lithargyrium; digna tamen ſunt quæ a te legantur tum ejus, aceto ſoluti, & cocti factum in cane a Brunnero periculum, caniſque diſſectio, tum ejuſdem, cum bolo cocti, & acidi vini doliis injecti, Jo. Jac. Franc. Vicarii (1) habitæ in iis qui biberant, Obſervationes. Nec minus lectu dignæ ſunt aliæ, ut Cl. Jo. Mat. Mulleri (2) una, & Cl. Juſt. David. Hemmeri (3) altera. Ex torminibus enim, vomitibus, dejectionibus, anxietatibus, deliquiis, ſiti, quæ in prima, & ex ſiti, æſtu, ſanguineis dejectionibus, quæ in ſecunda leguntur, tum ex cita morte quæ in utraque; itemque ex cutis univerſæ maculis, totius alimentorum canalis rubentibus ſtigmatibus, omniumque ejus tunicarum ſubtili hic illic perforatione, quæ in prima, & ex cadaveris atro poſterius colore, ventriculi, & inteſtinorum omnium magna exterius inflammatione, interius eroſione, quæ in ſecunda proponuntur, ſatis conſtat, venenum utrobique corroſivum cuncta effeciſſe, tametſi quodnam id fuerit, pro certo non liqueat. Certe autem a ſumpto arſenico fuere & ſymptomata, & viſcerum labes in hiſtoriis quas preſſius indicabo. Preuſſius (4) faucium, & pectoris conſtrictionem, ſitim, ardores, roſiones, tormina, immanes vomitus, & dejectiones memorat. Laudatus Mullerus (5) præter hæc, & dolores ventris, hujus quoque ſtatim intumeſcentiam, & anxietates. Mauricius Hoffmannus (6) celerem pariter, ſed multo maximam ventris intumeſcentiam, faciei livorem, oculorum, & cervicis contorſiones. Cl. Heimreichius (7) continuos per horas 24. vomitus cum horrendis clamoribus, artuum tremorem, pedum paralyſim. Cl. Jo. Phil. Wolffius (8) atrociſſimos ventriculi, & ventris reliqui dolores, cum Cholera morbo conjunctos. Quem ſupra laudavi, Hammerus (9), & Præſtantiſſ. Quelmalzius (10) ille vehementes vomitiones, virium infirmitatem, & artuum contracturas, hic autem inſuper anxietates, cardialgias, intumeſcentiam oculorum, & totius capitis, ventriculi, & inteſtinorum lancinantes, erodenteſque cruciatus, ardores, aliaque adnotarunt.

Sed quoniam arſenicum in his tantum non omnibus caſibus vomitiones ipſæ magna ex parte ejecere, illius vero quidquid erat reliqui, ab ipſoque inchoatas noxas blanda oleoſa, lac autem præſertim, cohibuere; Obſervationes alias, in iis qui ſervari non potuerunt, dum viverent, & poſt mortem habitas, indicabimus. Ettmüllerus filius (11) de puella refert, quæ a ſumpto arſenico cum multa viſcida liquamina prima nocte rejeciſſet, mane inventa mortua eſt: nec tamen cadaver, præter externum quendam lividum, & cœruleum tractum, quidquam mox oſtendit in viſceribus quod veneno imputare poſſes: nihil uſquam putridi, nihil fœtidi in inteſtinis, nulla in his, aut in ventriculo inflammatio, aut eroſio, quanquam hic inter cætera, album pulverem continebat, qui prunis injectus fumum dedit *arſenicum ſpirantem*, eidemque ſimilis pulvis, in ædibus inventus, catello, & feli ingeſtus, hanc poſt ſequihoram, illum plurimis excitatis vomitionibus, tertia poſt hora interemit, ventriculo felis parva ex parte, catelli autem ex magna inflammato, ut & proximo Duodeno inteſtino, prope quod enormis fuit eroſio. Sed ab his puellæ ventriculum & multa viſcida materia, & cibus quem ante ſumpſerat, videntur defen-

---

(1) Dec. modo cit. A. 4. Obſ. 100.
(2) Eph. N.C. Cent. 5. Obſ. 51. in Schol.
(3) Commerc. Litter. A. 1738. Hebd. 10. n. 3.
(4) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 15.
(5) Obſ. paulo ante cit. & Schol.
(6) Eph. N.C. Cent. 9. & 10. Append. n. I. Obſ. 38.
(7) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 10. circa medium.
(8) Eorund. Tom. 5. Obſ. 29. in fin.
(9) Commerc. Litt. A. cit. Hebd. 27. n. 2.
(10) Commerc. ejuſd. A. 1737. Hebd. 28. n. 2.
(11) Eph. N. C. Cent. 3. & 4. Obſ. 126. cum Schol.

disse, non item ab irritatione tunicæ illius intimæ, nervorumque ipsi inservientium. Producuntur autem exempla arsenici vel exterius admoti, vim suam exerentis sive ubi cutis sunt ulcera, qua de re, quippe minus huc attinente, rejicimus te ad ea quæ alias (1) scripsimus, sive ubi illa est integra, cujusmodi exemplis addi illud in primis potest de quo est Heimreichii Observatio paulo ante citata, seu celeritatem spectes qua nocuit, seu gravitatem, & pertinaciam nocumenti, cum arsenicum pro cyprio, quem vocant, pulvere capillis inspersum est, ne dicam cum olfaciendo internosci voluit. Verum quia in propositæ puellæ ventriculo neque pustulæ, neque tumor, neque rubor conspectus est; idcirco, opinor, exempla non omittuntur noxarum alterius generis, summi autem periculi, quæ cum a sumpto arsenico oriri soleant, sunt etiam ab ejus vaporibus, nec raro, allatæ. Cæterum ut ut res in puella se habuerit; quomodo tres, aut quatuor alios, quorum hic attingam historias, nonnullas infra (2) additurus, arsenicum interemerit, disquirere non erit opus. Nam a Tysone (3) dissectus foramen neque exiguum, neque regulare habuit in ventriculo. Hujus autem visceris fundus in vetula, a Mauricio Hoffmanno (4) inspecta, quasi exulceratus, sphacelosus, & nigricans fuit. Sic etiam in altera fœmina, ab laudato Wolffio (5) descripta, inventus est plane erosus, nec sine gravissima sphacelosa ad pylorum inflammatione. Et in Viro quem Cl. Henckelius (6) incidit, maculæ fuerunt, nec parvæ, aut ex flavo fuscæ, aut rubicundæ pylorum versus, se extendentes, & duo insuper angulosa foramina villosæ tunicæ, alterum eodem versus, alterum versus œsophagum. Virum hunc confecerant brevissimo tempore vehementissimæ cardialgiæ, ardores, cruciatus, lipothymiæ, vomitiones. Mulier autem illa magnis præcordiorum anxietatibus correpta, & vehementibus simul ac assiduis vomitibus, & dejectionibus, denique convulsivis motibus, artus misere distorquentibus, inter acerbissimos cruciatus obierat intra horas vix decem. Et ne dubitare posses, unde hæc omnia; in utriusque ventriculo arsenicum deprehensum est.

6. Hactenus quæ ex historiis sive in Sepulchreto extantibus, sive eidem, si volueris, adjiciendis, colligere licuit devorati præsertim arsenici signa, multo prolixius fortasse quam velles, haud inutiliter tamen, commemoravi. Nunc quæ ipse bis vidi, semel in uno, iterum in tribus, recensebo: quos omnes, cum bene pensitarem cuncta quæ postea vestigando scire potui, eo veneno affectos fuisse, conjeci. Primus viro fuit robusto, & magno corpore, habituque pleniore quem correptum febri curabam, jam remissa adeo, ut e lecto nonnunquam surgeret. Is vix semihora post cœnulam in qua nihil nisi concisum panem sumpserat in jure coctum, improviso jure prehensus est permolesto, eoque magis quod sæpius redibat. Venit ad me intempesta nocte ex ejus domesticis unus rem narrans, & quid agendum, quærens. Ratus, molestiam inde augeri, quod inani jam ventriculo, æger vomere cogeretur, jus dari, &, si nihilominus molesta vomitio esse pergeret; enema ad avertendum impero. Quæ cum frustra essent, redit ille; ego autem alia, & in his denique laudani opiati granum unum præberi, jubeo, si non prodesset, ipse venturus. Laudano quoque post horæ quadrantem rejecto, surgo, & cum eo domestico ad ægrum eo. Inter eundum, miratus, vomitum sine manifesta causa tam pertinacem, tamque gravem subito extitisse, quæro, num forte aliquid æger peccaverit, & plus, aut aliud quam dictum esset, in cœna sumpserit. Negans domesticus, imo, inquit, nihil præter panem illum sumpsit in jure coctum, & pulvere quo tu jusseras, ab N.

(1) Epist. 55. n. 12.
(2) n. 9. & 21.
(3) Act. Lipf. Supplem. Tom. 3. S. 4.
(4) In cit. Append. Obs. 35.
(5) Cit. Obs. 29.
(6) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 155.

conſperſum. Ego vero qui nullum pulverem inſpergi juſſiſſem, & quo eſſe poſſet animo is qui inſperſerat, non ignorarem; tacitus, quid mihi protinus faciendum, quid ſilendum, quid in poſterum, & quomodo cavendum eſſet, cogitabam. Jamque ad ægrum veneram non tam de vomitu, quam de inexplicabili quodam angore ad cordis, ut vocant, ſcrobiculum miſere querentem, & opem quamprimum implorantem. Nulla ibi, aut in ventriculi regione tenſio, nullus dolor. At ſingultus cum ructibus ſæpe, & ſæpe quædam reſpirationis difficultas moleſta erat. Pulſus valde frequens; ſed parvus potius, & debilis. Bono animo eſto, inquam: quantum pravi humoris ejeceris, vides (& plurimum ſane erat, viſcido quo ipſe abondabat, phlegmate ſupernatante; in imo autem erat panis quem ſumpſerat, nec primis vomitibus, ſed aliquot poſt horis reddiderat) nunc optimo humore es reficiendus: & continuo petitum ex proximo magnum vaccini lactis cyathum præbui. Quo epoto, ſtatim a me vitam ſibi eſſe redditam, clamavit. Et profecto meliora omnia facta ſunt; ut pulſus ante duas horas ad naturalem magnitudinem, & rubor redierit, angor remiſerit, vomitus, ne arte quidem provocando, amplius reverſus ſit. Lacte autem iterum, majori quam antea copia dato, ut vel ore, ſi res ita ferret, rejiceretur, vel inteſtina perliniret, atque perlueret, hoc alterum conſecutus ſum alvo ſoluta, ſimulque pulſu minus frequenti facto, ſpirandi autem difficultate, & ſingultu, quorum utrumque jam rarius accidebat, ſublatis, ut vix diebus inſequentibus, ſemel, aut iterum ſint animadverſa. Pultes quoque ex hordeo, aut oryza cum lacte parabantur. Seri autem quantum vellet bibendum dabatur; namque ut alvus fluebat, ſitis, & æſtus invaleſcebant, quæ duo epoti ſeri copia levabat. Serum quoque, aut lac injectum ardoris ſenſum quo laborare cœperat podex, mulcebat. Ne longum faciam; intra duos, treſve dies prorſus abacta erant omnia quæ venenatum illum pulverem conſecuta fuerant, nec quod homo vixit; vixit autem poſtea complures annos; ullum noxæ in ventriculo, aut inteſtinis relictæ veſtigium oſtendit. Sic viſcidi quibus, ut dixi, abundabat, humores, & cita, ac ſæpius repetita vomitio, & lac denique, ac ſerum, quorum copia quidquid veneni, aut ejus effectuum in ventriculo, & inteſtinis reſtabat, irretiendo, diluendo, abſtergendo, & per alvum educendo, ſublatum eſt, hominem ſervarunt. Qua autem ratione caverim, ne pulvis ille, quem album fuiſſe, intellexi poſtea, tunc iterum, ægrotanti daretur, aperte ſcribere nunc poſſem; diu enim eſt ex quo illi mortui ſunt; ſimulque oſtendere, quanto in periculo aliquando ſit Medicus, ni ſe intelligere quædam, diſſimulet, & in quanto æger, ſive quædam donec ægrotat, a Medico audiat, ſive non audiat, & quem tamen ad modum tum ab ægro novas inſidias, tum a me ipſo ſcelerati hominis, ſi per me ſe impediri ſentiret, ultionem averterim. Verum ad ea quæ in tribus aliis vidi, in quibus eadem conjectura, ſed non eadem diſſimulatione opus fuit, tranſire jam præſtat.

7. Inſequentis anni, qui fuit 1711. Majo menſe a ſacra peregrinatione domum redibat optimus Sacerdos Franciſcus Balduccius, cum Cæſenæ tantiſper ſubſtitit, dum ipſe, & tres qui ſimul erant, ætate, viribus, proſpera valetudine non minus quam ipſe, vigentes, frugaliter, & ſine cunctatione pranderent. Erant ii fratris uxor, vir alter, & altera mulier. Mox a prandio e diverſorio exeunt, & in viam ſe dant. Non multum proceſſerant, cum Sacerdotem tantus ventris corripuit dolor, ut ex equo deponi neceſſe fuerit. Depoſitus etſi multa, & ſæpius tum vomeret, tum dejiceret; ille tamen dolor, cum inexplicabili angore conjunctus, increvit adeo, ut animam agere videretur. Cæſenam revectus, a Medico creditur colico dumtaxat dolore torqueri propterea quia cruciatuum ſedes in regione erat epicolica dextera. Itaque totum illum diem, & magnam noctis partem tot enemata, fotus, potiones, bolos tum anodynos, tum purgantes ad-

hibet, quot Medicus alter vix intra plures adhibuisset dies; incassum omnia. Nec tametsi mulierum alteram vomitibus interea, & dejectionibus, & gravibus insuper animi deliquiis correptam videret, virum autem querentem audiret de ventriculi æstu, & pondere; quidquam de veneno suspicabatur, credo, quia fœmina altera quæ eodem prandio usa erat, nihil prorsus mali perceperat, & caupo quoque nil in eo prandio esse potuisse quod noceret, constantissime asseverabat, & vir qui suapte sponte theriacam sumere voluerat, auctum inde æstum ventriculi senserat. Ipse ei quæ male habebat, mulieri anodynam imperat emulsionem. Sed hanc, & Sacerdotem morbus ipse adjuvit, cujus vi e ventriculo, & intestinis multa ejicere perrexerunt. Quibus excretionibus denique sub auroram conquiescentibus, simul omnes Forum Livii convehuntur, meque confestim accersunt, & quæ sibi acciderint, docent. Ego vero statim quæsivi, fuissetne in prandio edulium aliquod de quo mulier quæ nil mali senserat, nil comedisset: cumque audirem, fuisse, pultem nimirum ex oryza, quæ primum omnium in magna patina allata esset, fuisseque igitur in ea pulte venenum, dicerem; & nos crederemus, inquiunt, si qui de ea plus ederunt, gravius; qui minus, levius detrimentum retulissent: contra autem res se habet; nam Sacerdos hic, qui minimum, ut reliquorum eduliorum, sic & illius comedit, gravissime; mulier quæ aliquanto plus, minus graviter; vir qui plurimum, levissime omnium laboravit, & laborat. Sed num, inquam, num forte contritus caseus super, ut solet, erat inspersus? Cum fuisse dicerent, & Sacerdotem, quippe fastidientem, nihil ferme, nisi de illo, sumpsisse; mulierem autem multo plus de oryza, quam de caseo; virum denique vix de hoc aliquid, plurimum autem de illa vorasse; vos ipsi, inquam, vel me silente, jam intelligitis, in caseo fuisse erodens venenum, ut mures necarent, fortasse admistum, eo autem caseo minime, ut oportebat, seposito, inscium aliquem, dum in diversorio prandium instantibus vobis approperaretur, pulti inspersisse. Vera tum dicere visus sum, multo autem magis, cum longo post tempore caupo, qui hos audiret evasisse, minus sibi jam timens, mutire aliquid non dubitavit. Tunc nihilominus duæ restare dubitationes videbantur, altera, quod inter edendum odorem quidem minus gratum quendam, puto ex pravo caseo, nullum autem insolitum saporem, nullum vel postea in lingua, aut faucibus erosionis sensum perceperant; altera, quod etsi venenum erodens fuisse, conjicerem, quodnam tamen ex erodentibus fuisset, ut peculiare opponi antidotum posset, non constabat. Verum in superiore quoque casu (1) eædem esse potuissent dubitationes. Neque enim, ut ex silentio meo tute argueris, ullum in lingua, aut faucibus erosionis fuit indicium, neque peculiariter quodnam venenum datum esset, sciebam; & meam tamen erodentis veneni conjecturam lac, & serum tanta cum utilitate præbita confirmarunt, simulque ostenderunt, ubi veneni species ignota est, nec proprio ejus licet remedio uti; at eo saltem utendum esse quod illius, quippe minus ignoto, generi adversatur. Fecissemque adeo in casu hoc altero quod in priore, nisi multo plures jam prægressæ, nunc autem prorsus sublatæ vomitiones, dejectionesque, nullusque superstes angor, nulla tormina ejectum jam venenum visa essent significare. Tamen siquid forte adhuc restitaret, ut occurrerem, simulque ut sitis, & febris, quæ tantam evacuationum copiam, tantamque erant commotionem secuta, rationem haberem; seri plurimum bibendum dedi Sacerdoti quidem, & mulieri. Nam viro, qui neque sitiret, neque febricitaret, neque aliud a me peteret, nisi ut ponderis sensum, ventriculum gravantis, auferrem, facile annui oleo dato amygdalino ea mente, ut vomitum potius, quam dejectionem, moverem eo remedio quod siquid forte erodentium particularum reliquum esset, simul irretiendo,

---

(1) n. 6.

obliniendoque prodesse posset. Verum cum vomitus ne digitis quidem penitius in os insertis consequeretur; alvus soluta est, sensusque ponderis omnino sublatus. Cui deinde optime habenti, nihil nisi pultes ex oryza, & lacte commendavi. Quas & reliquis duobus dedi cœnæ loco, cum jam a largo seri potu febrem, sitimque levissimas factas esse, animadverterem. Nox optima fuit, ut postridie mulier sine febre, aliove omni incommodo jam esset; Sacerdoti autem, decrescente magis magisque & febre, & siti, nihil præterea restaret de quo quereretur; nam & sensus in mingendo ardoris qui pridie fuerat, jam nullus erat. Quibus etsitoto etsi die, & proxima nocte, & insequentis diei magna parte omnia in melius ire pergebant, & alvus lubrica sine ullo ardoris sensu respondebat; non ego tamen eadem dare intermisi quæ biduo dederam.

8. Ecce autem ineunte quarto die ex quo immanis ille dolor Sacerdotem prehenderat, eadem pomeridiana hora, nulla prævia manifesta causa, ad eundem modum prehendit. Pedes initio frigebant, pulsus nonnihil contrahebantur. Præter dolorem, molestissimus erat quidam toto ventre inexplicabilis angor, a quo spiritum sibi intercipi æger maximopere querebatur, eoque potissimum se cogi, ajebat, ut modo huc, modo illuc misere se contorqueret, nonnunquam surgeret, atque ambularet. Sed dolor tenebat regionem epicolicam dexteram, & proximam lumbi partem, inde aliquando in transversum per hypogastrium, alias in dexterum scroti latus, interdum in propinquum semen se extendens; ut nephriticus videri posset. Verum neque obnoxius homo unquam fuerat dolori nephritico, & præsenti, si vomitus, & dejectiones excipias, simillimum qui ante quatuor dies ingruerat, nephriticum non fuisse, tum illa quam supra exposuimus, proxime præcedens causa, tum graves ab hac in sociis eodem tempore effectus satis ostendebant: denique urinæ nihil mutatæ & sanorum omnino similes contra atque in nephriticis solent, non ejus generis dolorem esse, confirmabant. Attamen cum neque eorum quæ exterius adhiberi jusseram, quidquam prodesset; enemata autem negaret æger se posse admittere propterea quod simul hæmorrhoidum tumor, & cum tenesmo tantus dolor accesserat, ut si ab immissa fistula magis exacerbaretur, par ferendo esse non posset; me necessitas urgens lexandi, & nephritici doloris similitudo ad auxilium tentandum impulit in hoc proficuum, nimirum tepidum emolliens balneum. Nec me spes fefellit. Vix enim in balneo consederat æger, cum angor primum, & paulo post dolor remiserunt. Sed e balneo egressum cum uterque rursus vexarent; conciliare paulisper somnum, & sic reficere coactus sum. Itaque grano uno sumpto laudani opiati, horam unam dormivit. Experrecto, & dolore aliquanto minus laboranti, ut capere aliquid cibi jam posset, ptisanam dedi ex jure pingui, qua accepta, reliquam noctem dormivit. Postridie febricitanti, sed nullo jam cum ventris dolore, amygdalinum oleum præbui, certa autem hora clysma ex lacte, & mucilaginibus imperavi, cui ne dolor, quamvis minor factus, hæmorroidum obstaret, exigua turunda profuit, antea podici indita, illitaque ranarum pinguedine, quippe ex Amici Medici observatione ad dolores venarum illarum mulcendos idonea; turunda autem exempta, siphonis fistula, ut minus molesta esset, inverso pulli tenuiore intestino obducta, sicque sensim, sensimque immissa. Injecta cum horam, eoque amplius retenta ejecisset, levamen inde retulit angoris alicujus, etiamtum in ventre superstitis, & sitis. Adversus quam, & oris amarorem multa epota Nucerina aqua profuit. Exinde omnia magis semper in melius verterunt. Atque iisdem fere mulier quoque adjuta est, cum flavæ dejectiones, utiles quidem, sed sitim, & leves quosdam ac vagantes ventris dolores, & tenesmum cum ardoris sensu afferentes, subinde molestæ essent. Nec Sacerdos flavis dejectionibus caruit, sed minus fluidis, nullumque, nisi hæmorrhoidum, dolorem moventibus. In iis muci erant, qui semel in globum compacti, cum

hunc attentius inspicerem, quasi indigestum adipem, quocum tendinea permista esset substantia, referre videbantur. Is globus prodiit quarto a recidiva die cum solidis recrementis, sanguine tinctis, non admisto, sed superficie tenus asperso, ut ex hæmorrhoidibus esse, intelligeres. Sicque hi quoque duo intra undecimum a prandio illo diem convalescentes, multos annos postea sine ullo relictæ in ventriculo, aut intestinis læsionis indicio, vixerunt. Quin Sacerdos nullo alio morbo, nisi Aortæ intra thoracem aneurysmate, quod, sexennio post inchoatum, diu pertulit, ad extremum confectus est.

9. Nunc ut ab his ultimis incipientes, ad cætera quoque in propositis quatuor ægrotantibus observata, aliquid adnotemus; si forte in Sectione hac X. Sepulchreti (1) Paawium credentem animadverteris, exhibiti veneni signa fuisse immanem ventriculi cordis dexteri, & proximæ venæ Cavæ dilatationem, & sanguinem in corde, venisque omnibus vi, ut putabat, frigidissimi veneni in vivente corpore concretum, quasi septima a morte hora cadaver non secuisset; noli ad ejus confirmandam opinationem, Sacerdotis nostri aneurysma referendum putare. Nam dilatationes ejusmodi non cito adeo fiunt, ut videtur ille arbitrari, nec certe in nostro aneurysmatis incipientis signa, nisi post plures, ut dixi, annos se ostenderunt; ut si vel a constrictionibus quæ doloris, & angoris tempore contigerint, primam habuisse originem, suspiceris; pro veneni tamen indicio accipiendum id contendere non possis quod a tot aliis causis tam longo temporis intervallo factum esse, cæteri queant existimare. Quod vero ad sanguinem attinet tum in venis, tum in corde ipso concretum; non raro id tibi in cadaveribus eorum inventum retulimus quos causa longe alia ac venenum, interemerat; ut si a concreto intus sanguine, quemadmodum intus subjecto Scholio conjicitur, factum esset, ne cor Germanici (2) combureretur; complurium quoque aliorum corda in quibus nulla esset veneni suspicio posset, igne absumi nequissent. Quid? si huc illud addas quod Solertissimo Meadio (3) placet, venena in nervos præcipue, non in sanguinem, agere, a qua sententia non abhorruisse videtur Harderus (4): nec sane de quibusdam venenis negare id potest, ut puta quæ illico interimunt, quale Vibulenus Agrippa (5) *in ipsa Curia* (non ex *annulo*, ut Baccius (6) scribit, tunc alios quosdam, ut opinor (7), in mente habens) sed *depromptum sinu venenum hausit, prolapsusque ac moribundus*, ne *festinatis quidem lictorum manibus* prius *in carcerem rapi* potuit, quam *fauces jam exanimis laqueo vexarentur*, aut quale Neronis jussu *velocissimum ac præsentaneum* paravit Locusta (8) quo & porcellus *statim exanimatus* est, & Britannicus *ad primum gustum concidit*; virus enim (9) *ita cunctos ejus artus pervasit, ut vox pariter & spiritus raperentur*. Ipsi autem Meadio (10) nullum ad suam sententiam confirmandam aptius visum est, quam venenum illud quod, ex Nicholsii experimentis, memorat canem in ipso per gulam transitu *non integro dimidio temporis minuto* necare, imo injectum in extremum intestinum *momento* idem facere, nullis inflammationis, vel corrosionis signis extantibus; ut minus mirari oporteat quæ de cuniculo ex Sproegelio, aut de puella ex Ettmülleri filio supra (11) adnotavimus, utroque propterea ad eundem modum rem explicante. Quoniam tamen dum venena afficiunt nervos, motum sanguinis *varium* fieri, *vel intercipi*, ut Wepferi

---

(1) Obs. 4. §. 1.
(2) Sueton. de duodec. Cæsarib. l. 4. c. 1.
(3) Tract. de Venen. passim.
(4) Sepulchr. S. cit. in Schol. ad Obs. 17. Additam.
(5) Tacit. Annal. l. 5.
(6) De Venenis ubi de Venenor. ingest. sævitia.
(7) Vid. Plin. Nat. Hist. l. 33. c. 1. & Annot. Dalecamp.
(8) Sueton. l. 6. c. 33.
(9) Tacit. Annal. l. 13.
(10) Tract. cit. in Append. Tentam. 5.
(11) n. 5.

(1) utar verbis, sive ejus *circulationem nunc impeditam*, *nunc confusissimam* esse, contigit; contigit quoque, sanguinem aliter in aliis constitutum deprehendi. Itaque Meadius (2) fieri, censet, ut si universali paralysi a veno inducta, subito circulatio sufflaminetur, sanguis in vasis perfecte fluidus perstet, alias autem (3) ut circulatione turbata, secretionibus interruptis; minimis vasculis stagnatione impeditis, quæ omnia ob affectos nervos contingunt, sanguis ipse varie mutetur, ut pote qui cum sit humor ex diversis permistis compositus, mutationibus quibuscunque ob noxius est solo; mutato motu. Mutationes autem hæ sanguinis, præterquam quod neque primus, neque proprius effectus devorati veneni sunt, pro varia non modo nervorum affectione, sed & sanguinis ipsius dispositione longe aliæ in aliis corporibus esse possunt. Itaque; ne ab arsenico recedamus; mortua ob illud mulier fluidum, ut supra (4) legisti, sanguinem habuit, atque coccineum; mortuus autem ob idem canis, quemadmodum retulimus supra (5), grumosum habuit, & nigrum. Et ipse memini, cum missos ab Amico mures novem ex majoribus arsenico enectos dissecarem, vidisse in cunctis auriculas ambas cordis nigro sanguinis distentas, sed neque coagulato, neque, ut in viventibus, valde fluido. Verum quia non ut veneni effectus, sed ut alia atque alia, ad naturales quasdam structuras attinentia, perspicerem, illas bestiolas incidebam, nihil præterea quod huc attineat, adnotatum habeo, nisi in omnibus valde plenum fuisse ventriculum, nec, quantum exterius apparebat, in ullo inflammatum, multoque minus pertusum, quorum utrumque de intestinis quoque dictum putato. Nec Heydius (6) in duobus qui idem venenum voraverant, muribus refertum limo, & pane ventriculum inflammatum, aut erosum fuisse, ait. Illud vero ait, cum alterum mortuum dissecaret; nam alterum viventem incidit; *nihil e vasis effluxisse sanguinis*, imo *e cordis ventriculis*, *ejus cono abscisso*, *ne guttam cruoris stillasse*, an quod alia in vasa secessisset, an quod concretus esset, cum verbum hanc de re non addat, incertum. Contra certum est ex Præstantissimi Elleri (7) experimentis, cum sanguini recens educto tertiam, aut quartam partem solutionis arsenici admiscuisset, illico sanguinem esse spissatum, ejus tamen globulis, si per microscopium inspiceret, maxime extenuatis, dissolutis, & quasi in motum actis: quos inter hic illic perspicue apparebant parvæ crystalli triangulares, scindentesque mucrones sagittarum referentes; ut ex his omnibus intelligeret, erosiva ejusmodi validissima venena agere destruendo non tam fluidas, quam firmas partes nostri corporis. Sed neque ille ignorabat, devoratum quidem arsenicum non ita *immediate* sanguini admisceri, & tu ea proportione demum admisceri non posse, vides. Præstabit igitur, ut ab extracto sanguine ad vivens corpus, & a canibus, & muribus ad homines redeam, & quæ in his ab devorato arsenico dissecans Ruyschius (8) invenerit, proferam. Aliquoties ille ejusmodi cadavera inspexit: & contra atque ii qui *in tali casu*, *solummodo sanguinem coagulari autumant*, nunquam ipse coagulatum reperit, sed ventriculum exulceratum, si satis quidem temporis ad id fuisset, ut in fœmina cujus ventriculi magnam partem in liquore servabat, in cujus tunica intima, variis locis ulceribus affecta, arsenicum album *hærebat*. Quid si citius interiissent; tum puncta sanguinea hic illic vidit per ventriculum disjecta.

10. Ex his Ruyschii Observationibus cum iis quæ supra (9) moratæ sunt, junctis, præclare intelligitur, primum ac proprium devorati arsenici, & ejus-

(1) Sepulchr. ibid. in Schol. ad Obs. 3.
(2) Append. cit.
(3) Introduct. in fin.
(4) n. 3.
(5) n. 4.
(6) Obs. Medic. 48.
(7) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. de Berlin, A. 1752. Class. Philos. Experiment.
(8) Thes. Anat. 8. n. 70.
(9) n. 3. 4. & 5.

modi corrodentium venenorum effectum edi in ipſas intimas canalis alimentorum tunicas, ventriculi præſertim, in quo primum morantur, irritatis earum nervis, ipſiſque tunicis compunctis, &, ſi tempus detur, inflammatis, exulceratis, perforatis. Itaque in ejuſcemodi infortuniis nihil accidere felicius poteſt, quam ut ventriculus id quod ingeſſit, rejiciat illico, aut certe quam citiſſime: unde præcipue factum eſt, ut qui curati ſunt a nobis (1), evaſerint. Quin multo felicius generoſo cuidam Viro accidit, ut cum pro cremore tartari binas tartari emetici drachmas ſumpſiſſet, mox aliquot non ſine præcordiorum anguſtiis, inſecutis vomitionibus ab omni ventriculi incommodo ſolutus ſit, cenſente Cl. Dethardingio (2), vix nonnullis pharmaci moleculis diſſolutis, & ad vomendum ſtimulantibus, non datum eſſe tempus diſſolutioni reliquarum, ſed omnes, quæ certe hominem tanta illa copia peremiſſent, fuiſſe rejectas. At ſunt qui natura minus ad vomendum ſunt prompti. Sunt etiam quibus ejuſmodi in caſibus contenduntur adeo fibræ orificii ſiniſtri ventriculi, & gulæ, ut fibris reſiſtant ſe in reliquo ventriculo contrahentibus; nec ſemper ſuccedit, ut ſi aliquid tunc detur, aut infundatur deglutiendum, reſiſtentes illæ fibræ, ut Wepferus (3) docet, laxentur; ſunt enim caſus in quibus homo tunc deglutit, & tamen inani vomendi deſiderio laceſſitur (4). Illi etiam qui cito non vomunt, minus aliquando periclitantur, ut ſi, ventriculo pleno, venenum vorent. Itaque Baccius (5), cum ſuſpectum convivium non poteſt vitari, conſilium dat, ut nec ſitibundi, neque famelici accedant, ſed præſumpto lacte, & ſaturi craſſis ac pinguibus cibis. Viderat enim (6), ex eodem parvo alimento quo omnis familia uſa fuerat, dominum dumtaxat mori illo ipſo die; nam ventre vacuo comederat; ſervatis cæteris qui pleno. Quæ res etſi non ſemper a veneno defendit, hujus ſaltem haud raro vim pernicioſam retardat, ut in muliere vidiſti a cujus caſu hæc Epiſtola inchoata eſt, & Capuanis quoque Senatoribus ferme duodetriginta ideo ſerius mors accidit, quia impleti cibis, vinoque cum venenum ſumpſiſſent, ſic *minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerant*; ut Livius (7) memoriæ hiſtoriarum mandavit. Quod ſi inani ventriculo veneni pauxillulum, ſed multo cum cibo, deglutiatur; mirum non eſt, ſi levius periculum fiat. Sic enim venenum aut arcetur a ventriculi tunicis, aut multis admiſtis retunditur. Secundum hæc, pleraque eorum quæ ſupra a nobis ſcripta ſunt, explicare licet. Pleraque dixi; nam quædam ſunt profecto difficiliora, illud in primis, cur Sacerdotem (8) dolores non in ventriculi regione, ſed in epicolica dextera corripuerint. Quod ſi quarto dumtaxat die accidiſſet; conjici tum poſſet, quaſdam veneni particulas, in primis illis Coli inteſtini cellulis retentas, pupugiſſe. Mox autem a veneno ſumpto; niſi ventriculum; ut in quibuſdam corporibus, aut, quoniam id rariſſimum eſt, Duodenum inteſtinum aliquanto dexterius fuiſſe, aut aliud ejuſmodi comminiſcaris; non facile intelligas.

11. Quod vero in curatione, theriaca, aliiſve ejuſmodi antidotis uti, mihi ne venerit quidem in mentem, nihil miraturum te, ſcio. Cur enim, cum erodens venenum eſſe, cenſerem; oleum camino adderem, illudque magis commoverem, aut certe ejus effectus augerem? Et ſane videbam de quatuor quos curavi, cum unus theriacam ſua ſponte ſumpſiſſet (9), illi æſtum ventriculi eſſe auc-

---

(1) n. 6. & 7.
(2) Eph. N. C. Cent. 9. Obſ. 74. cum Schol.
(3) Scholio cit. ſupra ad n. 9.
(4) Sect. hac Sepulchr. Obſ. 4. §. 6.
(5) De Venen. ubi de Particulari Præſerv. n. 1.
(6) Ibid. ubi Venena quibus modis fieri poſſint irrita, n. 10.
(7) Hiſtoriar. l. 26.
(8) Supra, n. 7. & 8.
(9) n. 7.

tum:

tum: quo minus miror, puerum in Sepulchreto (1) commemoratum, cui theriaca bis data est, intra quartam horam a comesto arsenico interiisse: & si Jo. Faber (2) juveni qui *risagalli* pulvere pro cinnamomo usus erat, nihil nisi mithridatium, præbuisset; certe non servasset. Servavit autem, quia simul juscula pinguia, & lac copiose exhibuit. Sic etiam ab Jo. Jod. Cysato (3) puerum, & puellas duas, ingesto arsenico periclitantes, servari potuisse, credo, non quod Elect. *Orvietanum*, sed quod antea lac crebro dedisset, natura autem hos omnes citis vomitionibus antea adjuvisset. Neque enim illiusmodi alexipharmaca possunt erodentes particulas irretire, aut sic obruere, ne pungendo inflamment, & exulcerent, aut exulceratas partes lenire, & abstergere; sed illis motum, & vim addere, his vero calorem, & irritamenta. Contra autem, lac, oleum, viscidula alia, tum serum, atque adeo ipsa aqua, alia irretiendo, alia diluendo, liniendo, abstergendo quantum possint, manifestum est, si ea quidem copia dentur qua vomitiones adjuvent, & siquid post has reliqui sit, diluant adeo, ut noxiam ejus vim obruant. Et veteres quidem, tametsi nonnulla quoque minus convenientia proponerent; ea tamen quæ modo laudabamus, quanti facerent, satis Ardoynus (4) ostendit. Recentiores autem, inutilibus, noxisque omissis, cætera, cum occasio tulit, suis alii scriptis, alii aliorum etiam collectis Observationibus comprobarunt. Sic de lacte, præter illas quas supra (5) indicavimus, plurimæ extant aliæ, in quibus ea præsertim est quam ex Hoffmanno descripsisse se, ait Henricus Doorschodtius (6), decem videlicet juvenum a jusculo avenaceo cui arsenici plus ferme quam unciæ duæ cum sacchari totidem admistum fuerat, brevi male habentium, servatorum tamen per lac tandiu exhibitum donec omnis vomendi conatus cessaret: tanta autem copia exhibendum fuit, ut *singulis vix decem mensuræ lactis suffecerint*. Sic de oleosis (& oleum sane amygdalinum iis quoque, ut aliis pluribus, datum est) quid Recentiores, non secus ac Veteres, censuerint, a Viro Cl. Joanne Gentili (7) propositum leges. De aqueis autem, in quibus serum, & aqua ipsa est, apud Etmüllerum Disputationem inspicito quæ inscripta est *Parva magnorum morborum Initia*. Habebis in ea (8) exemplum hominis qui hausta per errorem aqua, ut vocant forti, epota mox aquæ magna vi ab omni noxa immunis est redditus. Ad quod adde alterum ex Sydenhamio (9), qui hoc uno remedio copiose dato, & per sedem injecto, eum servavit *qui haud modicam mercurii sublimati corrosivi quantitatem deglutiverat*. Et Boerhaavius (10) ubi ea proponit quæ adhibenda sunt, cum sumpti veneni species ignoratur, non modo eam Sydenhamii curationem, sed & pleraque eorum laudat quæ paulo ante dicebamus, & in ægris illis adhibuimus, ne balneo quidem, & opio denique, prætermissis, quod etiam ostendit quatenus utile esse possit. Cætera in eo quem modo indicavimus, loco apud Etmüllerum non omittuntur: quæ ut profuerint cum venenum minus esset notum, Scretæ in Sepulchreto (11) Observatio monstrat. Cum vero ejus species cognita est, quanto præstet remediis uti, ipsi peculariter adversantibus, duæ primum haud dissimiles, exitu autem dissimillimo docebunt historiæ, altera ibidem (12), altera apud Cel. Meadium (13), si inter se conferre volueris.

---

(1) Sect. hac in Addit. Obs. 13. Hist. 7.
(2) Ibid. Hist. 12.
(3) Ibid. Hist. 2. & seq.
(4) De Venen. l. 2. c. 1. 2. 3. 5. ubi de Curat.
(5) n. 5.
(6) Dissert. de Lacte in Corollar.
(7) Annotaz. alla pag. 64. v. 5. della Lett. Filos.
(8) §. 47.
(9) Epist. Respons. I. vers. fin.
(10) Vid. Instit. §. 1129. & Prælect. ad eund. §.
(11) Hist. 10. in cit. Obs. 13.
(12) Hist. 13.
(13) Tract. de Venen. Tentam. 4. in fin.

Cæterum ab uno, eodemque veneno quam varia in tribus illis quos simul curavi (1), sint orta symptomata, nisi per te animadvertere potuisses, hic admonerem. Sed satis de *mineralibus*, cum etiam quæ a sumpto sulphure detrimenta viderim, alias (2) acceperis. Nunc quædam de vegetabilibus venenis attexamus.

12. PAUPERCULA nata annos circiter sexaginta, quæ se; quæcunque ejus rei causa esset; alias voluerat in flumen dejicere, novissime cum ex rhododaphne, quem fruticem nostrates vocant *oleandro*, magnam foliorum vim decerpsisset, ex iisque contusis expressum succum, admisto vino, bibisset; tribus fere post horis a mulieribus quæ in proximis erant Zotheculis, audita est vomere vehementer. Accurrunt: quid fecerit, intelligunt: & sitienti aquæ cyathum præbent, post vomitum ratæ nihil mali relictum iri. Verum cum mox pessime habere cernerent; Sacerdotes primum, tum deinde & nostrum, qui forte haud procul erat, Mediaviam accersunt quincta circiter ex quo mulier succum illum biberat, hora. In respiratione nihil animadvertit quod magnopere esset adnotatu dignum, neque in facie, si fusca labra, & inferius præsertim, excipias; nam cætera aut naturali erant colore, aut vix ad pallidum nonnihil vergebant: nec frigidum corpus erat, sed dumtaxat paulo minus quam tepidum. Cum fœminæ quæ adstabant, dicerent, jam nullam superesse loquendi facultatem; inclamavit in aurem ægræ, quæ sopitæ instar jacebat, brachium porrigeret. Illa vero facile ad sedendum se erexit, & cum mulieres interea brachium alterum protraxissent, ipsa mox alterum præbuit. Pulsus erant parvi, debiles, subduri. Interroganti respondere conata, inconditam quidem vocem; sed nullum distinctum edidit verbum, digito humorem quem vomuerat, nec ita paucum, humi indicans. Et præscripsit ille quidem quæ continuo potanda darent. Sed frustra. Illa enim, nil ferme accipiens, quarta exinde hora mortua est; ut ab epoto succo horas vixerit haud amplius novem. CADAVER postridie, qui dies fuit XIV. Kal. Decembres A. 1745. cum Judicis rerum capitalium jussu secandum esset, eique sectioni idem præesset Mediavia, a quo mihi hæc omnia insequenti die sunt diligenter narrata; primum omnium animadversum est, nusquam in supino corpore livorem ullum, aut ullum tumorem, ne ventris quidem, apparere; in prono autem omnia a capite ad calces colore esse violaceo. Abdomine mox, & Pectore apertis, intus calor etiamtum aliquis perceptus est; tametsi hora esset ab obitu decima septima. Intra illud omnia secundum naturam se habentia, & posita occurrerunt; ut nec ventriculus, nec illum intestinum tumeret; nam quod Colon in medio transversi illius sui sub ventriculo tractus ad tres quatuorve digitos deorsum se inflecteret, indeque sursum rediret, res est quæ, sicuti ex nostris Epistolis intelligere potuisti, non rarissime vel in illis offenditur, in quibus a natura potius, quam a morbo, sic esse videatur. Sed cum oculos attentius defigerent; venas quæ per ventriculum, omentum, & intestinorum partem, mesenterio annexam, feruntur, valde esse distentas, animadverterunt. Dissecto ventriculo, viridem in eo humorem mediocri copia viderunt; quo abjecto, nihil usquam læsionis in deterso ventriculo repertum est, nisi quod rugæ quæ per fundum prope antrum pylori secundum longitudinem ducebantur, æquo duriores fuere. Neque præter consuetudinem quidquam in Duodeno, quod aperuerant, intestino deprehensum est, etsi non sine eodem viridi humore fuit, quem in ventriculo conspexerant, an a bile; quanquam hujus vesicula moderate plena occurrit; illuc effusa, cum acidisque succis permista; nam is quem hauserat mulier, nigrum potius ab admisto vino colorem retinuisset. In Thorace, dexter pulmo ad pleuram annexus, & valde a tergo rubens, aliquid intus quasi concreti sanguinis habere

(1) n. 7. & 8. (2) Epist. 55. n. 9. & seqq.

visus est. At sinister non modo undique solutus; sed ita in se concidens, ut si intus nihil ferme aeris esset reliquum, vix autem a tergo nonnihil rubens. In cordis ventriculis nihil prorsus erat sive fluidi sanguinis, sive concreti. Cujus, cum majora vasa dissecarentur, magna copia, sed neque in grumos coacti, neque justo fluidioris, profluxit. Caput non attigere.

13. Eo libentius hanc Observationem scriptis mandavi, quod hoc veneno interfectorum anatomen apud quenquam legisse non memini; sumpti autem signa ab Recentiorum ullo observata. Majores vero non omnes hominibus nocere, imo aliqui prodesse, scripserunt. *Rhododendros*, inquit Plinius (1) *ne nomen quidem apud nos invenit Latinum: rhododaphnen vocant, aut nerium: Mirum, folia ejus quadrupedum venenum esse, homini vero contra serpentes præsidium, ruta addita e vino pota. Pecus enim, & capræ, si aquam biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.* Quibus satis similia scripsisse videbis Dioscoridem (2): neque Apulejum (3), neque adeo quem tunc fere describebat, Lucianum (4) hinc nisi bestiarum perniciem memorasse. Certe ille fruticis hujus flores, quos vulgus *rosas Laureas* appellaret, *venenum* quidem *rosarium* dixit, sed quia *cuncto pecori cibus* earum *lethalis sit.* Quin Lucianus ne cunctis quidem illis animalibus, sed asinis dumtaxat, & equis perniciosum esse, scripserat. Fideliter enim latine sic reddiderunt: *Malus est is cibus asino omni, & equo: nam eum qui ex eo comederit, e vestigio emori, dicunt.* Contra; ut Scribonium (5) prætercam non ita obscure indicantem, ab eo qui rhododaphnes folia ad dentium dolorem mandere voluerit, salivam non esse deglutiendam; Galenus certe (6) hominibus quoque, non modo plerisque pecudibus, perniciosum esse hunc fruticem, diserte docuit. Quem secuti Arabes Medici quique præcipui, quos singulos ab Ardoyno (7) productos invenies, præsidia adversus id venenum proposuere. Signa autem ejus sumpti, tum ab eodem Auctore (8), tum a Matthiolo (9) collecta, huc ferme redeunt, ut vehemens oriatur angustia, intumescat venter, & doleat, & fluat, inflammatio creetur, æstusque universi corporis, alienatio mentis, syncope, & mors subsequatur; hæc autem, quia rhododaphne præter modum calefaciat, itemque indicat, mordeat, exulceret, resolvat. Quorum signorum, atque effectuum cum in descripta ægra, ejusque cadavere vix ullum facile agnoscas, contra autem alia, atque alia fuisse, videas; te credo idem quod ego, optaturum, ut quotiescumque hoc veneno aliquis læsus est sive priscis temporibus, sive postea, eorum quæ ipsi acciderunt, scriptas haberemus historias potius, quam plurium Auctorum, quorum alii sæpenumero alios describunt, diagnoses hypothesibus interdum fortasse magis, quam Observationibus, respondentes. Atque utinam, sicut tot aliis e vegetabilibus venenis periculum in canibus a Wepfero, ab aliisque factum est, & viventium symptomata, mortuorumque læsa viscera adnotata sunt; ita etiam in hoc factum esset, aut nobis faciendi tempus nunc esset; nihil libentius quam inter se ejusmodi omnes Observationes conferremus, ut quid discriminis ab alia aut specie, aut temperatura, aut ætate, aut regione, aut plantæ parte, aut hujus constitutione, aut admisto denique humore existeret, liceret dispicere.

14. Nunc si unam hanc spectemus Observationem; veri simile putabimus, egisse venenum hoc in ventriculum, ejusque nervos, &, quod consequitur, in alios cum iis cohærentes. Quid enim duriores ille ventriculi rugæ, quid vomi-

(1) Nat. Hist. l. 24. c. 11.
(2) De Med. Mat. l. 4. c. 77.
(3) Metamorph. l. 4. prope instium.
(4) In Lucio, sive Asino.
(5) Compos. Med. 55. cum Rhodii Not.
(6) De Simpl. Med. facult. l. 8.
(7) De Venen. l. 3. c. 21.
(8) Ibid.
(9) Comment. in c. 12. l. 6. Dioscorid.

tus, quid expressa, ut videtur, bilis, quid amissa loquendi facultas, quid ille quidem quasi sopor, quid alia quae nunc praetereo, nisi quarundam internarum convulsionum, contractionumque nobis conjecturam suadeant, a quibus cohiberi quoque potuit sanguis, & externas illas ventriculi, & intestinorum venas distendere? Nec vero dicas, si ventriculo interius vellicato, illa omnia contigere; multo ipsam magis interiorem ventriculi faciem distentis vasculis inflammatam apparere debuisse. Namque ita vellicari ventriculum, ut ejus nervi irritentur, ad ea quae diximus, explicanda satis est; inflammari autem, id vero minime necessarium est. Ut enim habitam in ipso homine Observationem primum commemorem; profecto Coriaria, sive planta illa quae *Rhus Myrtifolia Monspeliaca* C. B. vocabatur, quam cito, quam repetitam, quam horrendam, quam brevi, lethalem epilepsiam excitet, Clarissimus Vir Sauvages (1) ostendit. Idem tamen in viri cadavere, a comestis illius baccis admodum quindecim interfecti, nullam cerebri, nullam alicujus alius partis laesionem potuit deprehendere, & nominatim ventriculi ipsius, in quo Coriariae etiamtum baccae erant quinque, cum caeterae, emetico dato, fuissent rejectae. Atque ut ad plura, & pluribus in bestiis observata transeamus; certe nec pauca, nec levia passus est canis, itemque passa feles est, quorum illum datis nucibus duabus vomicis Heydius (2), hanc napelli ingesta drachma Sproegelius (3) peremit. Canis tamen *stomachus*, *oesophagus*, *& intestinum naturali constitutione gaudebant*, & felis ventriculus *naturali* erat *simillimus*, *nihilque erosionis simile visum est*, *villosaque tunica nitidissima*, *intestina cum visceribus reliquis sanissima*. Itaque ut Heydius ex sua Observatione patere censuerat, veneno illo *potissimum infectum* fuisse *fluidum*, *cerebrum*, *nervosque irrigans*; ita Sproegelius ex sua hoc conclusit (4): *cum nullum*, inquit, *nec erosionis*, *nec inflammationis in animali*, *hoc veneno interempto*, *signum viderim*, *vim suam potissimum in nervos exegisse oportet*, *vellicando nerveam ventriculi membranam*. Quin experimenta etiam inspice Wepferi, Bruneri, Nicholsii in iis animalibus habita, quibus vegetabile aliquod venenum, & nonnullis eadem quae Sproegelius, & Heydius, praebuerant. Gravia in omnibus symptomata, nec multo post devoratum venenum ingruentia; non omnium tamen inflammatum ventriculum fuisse, leges. In aliquo enim (5) *interna* ventriculi *superficies alba erat*, *nec ullibi vel minimum inflammationis signum apparuit*. In alio (6) *anfractus* ventriculi *albicabant*, *& si alicubi paululum magis quam alias observatur*, *rubebant*, *non tamen manifeste inflammati erant*. In alio (7) *nulla* in ventriculo *inflammationis signa observari potuerunt*, tametsi *anfractuum superficies minus alba erat, ac alias conspicitur*. In alio (8) denique ventriculi, & Duodeni intestini *superficies interna prorsus albicans*, *& omnis inflammationis expers fuit*. In nullo autem ex iis quae dissecuit Nicholsius (9) *ulla intus membranarum inflammatio conspicienda erat*; sed fluido, qualis & in fele Sproegelii fuit, fluido, inquam, sanguine distentae venae: quod adnoto, quia neque in quatuor modo commemoratis ex Sepulchreto animalibus ullus in sanguine grumus fuit; quin eorum alicui (10) pariter ac in proposita muliere (11), *in cordis ventriculis nihil omnino sanguinis supererat*. Caeterum non eadem in omnibus quibus idem ac quatuor illis, venenum praebitum fuerat, inventa sunt: imo in pluribus ventriculi inflammatio; ut minus tibi esse mirum debeat, si eandem in proximis saltem intestinis,

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, An. 1739.
(2) Obs. Medic. 50.
(3) Experim. circa venena, Exp. 2.
(4) §. 5.
(5) In Additam. ad Sect. hanc Sepulchr. Obs. 5. Hist. 1.
(6) Ibid. Obs. 6. Hist. 1.
(7) Ibid. Obs. 7. Hist. 1.
(8) Obs. ead. Hist. 5.
(9) Apud Mead. in Append. supra ad n. 9. cit.
(10) Obs. 5. cit. Hist. 1.
(11) n. 12.

aut in his ſimul, & in ventriculo extitiſſe ab alio aliquo ex vegetabilibus veneno, productis duabus hiſtoriis recentibus oſtendam. Solani quem furioſum vocitant, baccæ cum pernicioſos alias effectus, tum maxime in puellulo ediderunt: quem intra horas non multas miſerandis modis peremptum, cum Vir Cl. Schreckius (1) indiceret, vidit, inter cætera, Jejunum, & Colon inteſtina valde inflammata. Fungi autem, & nominatim ex ea ſpecie quam Vaillantius ſic deſignavit *Fungus mediæ magnitudinis totus albus*, annis ſuperioribus prope Lutetiam Pariſiorum id propemodum fecerunt quod Romæ, dum ſcriberet Plinius (2) fecerant, ut *familiam interimerent*; niſi natura, auxilio adjuta Experientis Medici Monnierii (3), qui ſymptomata omnia diligenter, & ordine deſcribit, de ſex qui comederant, quinque ſervaſſet. Idem Virginis quæ una omnium ſervari non potuit, cadaver perluſtrans, inter alia plura quæ apud ipſum videbis, in ventriculo circa pylorum quædam inflammationis indicia, Duodenum autem inteſtinum vaſis tunicarum omnino ſanguine refertis, interius, præter leves aliquot excoriationes, purpureis maculis diſtinctum, in ſumma inflammatum deprehendit. Ego vero & inteſtinorum, & ventriculi inflammationem a vegetabili medicamento, ſed acriori, eoque interdum perniciem haud ſecus ac venenum, afferente, elleboro nigro inductam conſpexi. Ita autem res ſe habuit.

15. VIR, cujus anni, ſi ex facie æſtimares, necdum quinquaginta eſſe videbantur, corpore bene conformato, ſubpinguis, colore laudabili, quamvis ad fuſcum vergente, capillis autem, & barba nigris, ob delirium quoddam melancholicum in Noſocomio curatus, propediem erat diſceſſurus, cum extractum ſumpſit, quod vocant, ellebori nigri. Unde alvo ſoluta, plura dejecit. Sed cum mali nihil expectaretur; prima nocte, id eſt ſeptima, an octava ex quo id ſumpſerat, hora, vomitus, & ventris dolores ingruerunt. Quæ mox, calido hauſto juſculo, viſa ſunt conquieſcere circa horam noctis ſecundam. Quincta iterum extiterunt; iterumque minui viſa ſunt ita ut ante ſextam lectum peteret: vomitu autem nihil rejecerat, niſi materiæ ex viridi quaſi nigreſcentis quantum duo, aut tria cochlearia continere potuiſſent. Cubans quieſcere viſus eſt; certe nullam vocem indicem doloris edidit, quam in proximis lectulis cubantes ægri audiverint. Hora tantum octava ſonus quidam, ex ejus ore emiſſus, a miniſtris auditus eſt: ad quem accurrentes, hominem jam mortuum invenerunt. Quæ mihi, iis forte diebus, nempe circa medium Decembrem A. 1747. in Noſocomio Anatomen docenti, cum eſſent relata; quæſivi primum, quale ellebori extractum, quantumque ſumpſiſſet. Comperi autem idem quod aliis dari ibi ſolitum eſſet, videlicet e recens evulſis, contuſiſque radicibus ſimplici aqua paratum; pondere autem ſemidrachmæ ſumpſiſſe, cum perſæpe quidem ad ſcrupuli pondus, interdum tamen iis quorum alvus non facile ſolvitur, ultra ſemidrachmam ſine ulla noxa exhiberetur. Tunc autem quærenti, num aliud præterea quod nocere poſſet, homo accepiſſet, reſponſum eſt, imo in eo peccaſſe quod non accepiſſet omnia quæ debebat. Nimirum quibus id extractum darent, eos, hoc ſumpto, ſerum bibere: non bibiſſe autem hunc, poſt ejus mortem eſſe cognitum, ibi videlicet reperto ſero, ubi poſitum fuerat, ut hauriret. His ita perceptis, duodequadrageſima a morte hora ſectionem aggreſſi ſumus. CADAVERIS artubus minime rigidis animadverſis, Venter apertus eſt. Ventriculum, & inteſtina vel exterius hic illic inflammata conſpeximus; ut cum Ileum inteſtinum alibi juſta eſſet, alibi juſto majori, aut minori latitudine; ubi æquo anguſtius erat, ibi pertenues tunicæ, & ſine ullo rubore, alibi au-

---

(1) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 8. n. 4.

(2) Nat. Hiſt. l. 22. c. 13.

(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, Ann. 1749.

tem rubicundis ſtriis diſtinctæ ſpectarentur. Tum ventriculo, & inteſtinis omnibus aqua immiſſa ablutis, & adapertis, illum cum annexa gulæ particula magna ex parte inflammatum, a ſiniſtris tamen, non a dextris, invenimus; inteſtina autem hic illic, ſic tamen ut minus levis in Tenuibus, quam in Craſſis eſſet inflammatio, ſi Rectum excipias, in quo ſpatia quædam æque manifeſto, ac ventriculus, erant inflammata. Nuſquam tamen in cadavere hoc toto vehemens apparuit inflammatio. Lien æquo paulo major, & ſima qua videlicet tangebat ventriculum, facie, roſeo colore, totus autem adeo laxus, ut diſſecti interiora pene diffluerent. In jecinore nihil adnotatione dignum, niſi forte bilis color, qui, ut per veſiculæ tunicas tranſpiciebatur, ex viridi pallidus apparebat. Thorace adaperto, pulmones ſani, & undique ſoluti: neque cor, aut vaſa Magna quidquam, habuere quod adnotarem, niſi quod in his parum ſanguinis, in illo vix aliquid fuit levis concretionis polypoſæ. Cranium cum ſecaretur, paucum ſanguinolentum ſerum defluxit: paucuſque mox ſanguis in Craſſæ meningis Sinibus, & majoribus per Tenuem ramis eſt animadverſus. Cerebrum, quod in eo qui melancholico delirio laboraſſet a primo miratus ſum, laxum adeo, ut cum dextere exemptum eſſet, in menſaque anatomica depoſitum, continuo ipſum hemiſphæriorum, extrorſum collabentium, pondus diſtraxerit partem poſteriorem Calloſi Corporis, nec tamen ab obitu dies tum erat ſextus. Ea diſtractio non prohibuit in reliqua ſuperiore, quæ integra erat, ejuſdem Corporis facie illum perſpicere faſciculum qui per medium ſecundum longitudinem extat, nihil ab eo quod ſolet, diſcrepantem. Mox perſecanto cerebrum, neque in vaſculis quæ per medullarem ſubſtantiam ducuntur, neque in Choroidibus plexibus defuiſſe ſanguinem, vidi; ſed eandem ubique laxitatem animadverti, ut in cerebello quoque, & oblongata medulla, & in Pineali ipſa glandula, quæ major potius, & globoſior apparuit, quam conſuevit. In tanta autem cæterarum partium laxitate mirabile fuit, lacunar quod dexterum, ſiniſtrumque ventriculi tertii parietem inter ſe conjungit, minime fuiſſe diſtractum.

16. Ex poſtrema hiſtoriæ hujus parte haberes quod exceptionis loco ad illa adderes, quæ de cerebro etiam melancholice delirantium alias (1) ad te ſcripſimus; niſi homo ante obitum jam ſanus eſſe videretur. Ex reliqua autem habes quid a nigro elleboro aliquando accidat, & in ventriculo, inteſtiniſque inveniatur. Scriptum eſt quidem ab nonnullis, & nominatim a Guillelmo Fabricio (2) non modo quod legerat, Virum Principem pharmaco, ex elleboro nigro parato, interemptum fuiſſe, verum etiam quod ipſe meminerat, Matronam corpore ſatis validam intra ſex horas mortuam eſſe ex quo devoraverat pilulas capitales, quibus nonnihil extracti ejuſdem ellebori admiſtum fuerat; tametſi vix vomitum, & dejectionem bis moverant: quam utramque mortem non ipſi elleboro, aut ejus extracto, quo feliciſſime in ſe ipſo, nedum in aliis, uſus erat, ſed præparantium negligentiæ, aut imperitiæ acceptam eſſe referendam jure cenſebat. Verum quæ ſymptomata eas præceſſerint mortes, aut quæ noxa in mortuorum interioribus reperta ſit, neque apud ipſum, neque apud alios legiſſe, nunc memini. Nam quod Ardoynus (3) ſymptomata ab hoc veratro enumerat immanem alvi fluxum, aduſtionem linguæ, eructationem plurimam & inflationem, præter alia aliis quibuſdam, & in his elleboro albo communia, in quibus ſunt præfocatio, ſyncope virium dejectio, ſudor frigidus, & ſpaſmus ab inanitione, ſi ex propoſita Obſervatione judicium ferendum eſt, magis fortaſſe pleraque hæc ſymptomata elleboro conveniunt albo, quam nigro. Certe in deſcripto viro non apparuerunt. At eorum quædam cum vehementi vomitione, quam recte ille albo adſcribit, in iis adnotata ſunt qui ab albo ſumpto perierunt,

(1) Epiſt. 8. n. 14. (2) Reſp. ad Doring. (3) De Venenis, l. 3. c. 13.

ut in muliere, quæ, uti refert Joannes de Muralto (1), post creberrimos vomitus, horrendis agitata convulsionibus occubuit, utque in tenero catello de quo Wepferus (2), mortuo ad eundem modum; quanquam canis de quo Courtenius (3), quadruplo ex eodem elleboro devorato passus quidem est vomitus, dejectiones, singultus, suffocationes, dolores etiam, ut videbatur; sed evasit tamen. Ut ut est; quæ in hoc viro acciderint ab nigro elleboro, accepisti, ut illa pariter quæ in ejus visceribus sint deprehensa. Ab albo enim elleboro ventriculum rubentem, imo etiam interne corrosum, & nigricantem repertum esse, ex catelli, & mulieris de quibus modo indicatum est, vulgatis sectionibus scire poteras. Ab nigro autem quid humanus ventriculus, & intestina detrimenti ceperint, fortasse, nisi ex nostra descriptione, pro certo cognoscere non potuisses. Quod si illud ex eo, ut videtur, revera acciderit, quod is vir post devoratum extractum, larga, ut cæteri, potione seri, ab Hippocrate (4) etiam post veratrum nigrum imperata, non sit usus; hinc quoque illa quæ supra (5) diximus, de seri in iis qui acre venenum sumpserint, utilitate, confirmantur. Fuisse autem virum ad inflammationem per se dispositum, nec copia, nec constitutio sanguinis ostendunt, quippe cum paucus, & fluidus fuerit. Neque enim in quibusdam negaverim, veneni effectus a corporis dispositione augeri, cum facile agnoscam, a prava ipsa corporis dispositione internum aliquando posse venenum gigni.

Et sane veteres quoque Medici (6) *eosdem fieri affectus*, agnoscebant, *& a lethalis veneni potione, & a corruptione quæ a corpore ortum habeat*, videlicet *posse* hanc esse adeo *vehementem, ut veneni tum qualitatem, tum vires æquet*. Neque ex posteris plerique deinceps alieni fuerunt ab hac sententia. Quam nescio an ulla confirmare evidentius possit, quam hæc Observatio, mecum olim communicata ab Joanne Francisco Cicognino Foroliviensi, spectato, dum viveret, experientique Chirurgo, qui ut Florentiæ didicerat, sic Redii more periculum fecit.

18. FILIOLUS Francisci Ridolfi Pictoris Foroliviensis, Tertiana febre maceratus, extenuatusque, novissime diris convulsionibus ingruentibus confectus fuerat. ABDOMINE inciso, apparuerunt intestina ad contractum mesenterium retracta, eorum tunicis subrigidis, & quasi exsiccatis. Quæ, ut ventriculus quoque, multam continebant æruginosam bilem, cujus attactu scalpellus violatio colore inficiebatur. Eundem scalpellum, eadem bile stillantem, in carnem unius, & alterius columbi cum leviter impressissent sic quidem, ut bilis intra vulnus remaneret; haud multo post uterque tremens, & convulsus periit. Quin etiam mica panis, illa admista bile, a gallo devorata, hic quoque parem habuit exitum.

19. Etsi eximius olim inter Patavinos Professores Medicus Jo. Dominicus Sala (7) asseverabat, interna venena *raro generari in corporibus alioquin boni habitus, & nullis commissis erroribus; rarius ita repente, ut ex aliis partibus, aut aliis accidentibus æger non prævideat*; tamen hoc ipso quod raro, aut rarissime contingere id posse non negabat, ab iis de quibus supra (8) indicatum est, discrepabat Medicis, qui (9) extantibus aliquo in homine veneni signis, minime dubitabant, *facile discerni posse eos qui venenum sumpserunt, ab iis qui aliunde*, nempe intus genito veneno, *affecti sunt*. Qui enim *suapte natura probis humoribus abundarent*, ac

(1) Sepulchr. l. 3. S. 8. Obs. 6.
(2) L. 4. S. hac 10. in Additam. Obs. 8.
(3) Saggio delle Transaz. trad. dal Dereham, T. 3 c. 9. §. 6.
(4) De Intern. Affect. n. 46. apud Marinell.
(5) n. 11.
(6) Vid. Gal. l. 6. de loc. aff. c. 5.
(7) Vid. Sepulchr. l. 3. S. 7. in Schol. ad Obs. 1. & 2.
(8) n. 17.
(9) Galen. c. 5. ibid. cit.

ſanorum more ſe geſſiſſent, eos *venenum ſumpſiſſe*, ajebant. Eſt certe aliquid in eo proferendo judicio, ſanus, an non is homo eſſet quo de agitur. Nam in Severino Falckio; ut petitis e Sepulchreto (1) exemplis utar; neque omnium quæ ſumeret, vomitus, nec ventriculus intus rubicundus, & tantum non excoriatus veneni, noviſſime præſertim dati, ſuſpicionem movere poterant, cum ſcorbutus, vagæ febres, dein appetitus dejectus, & ſæviſſimi ſtomachi dolores jam diu vexaſſent. Contra in Juvene de quo Salæ quærebatur ſententia, præter cætera exhibiti veneni indicia, illud quod boni eſſet habitus, & bene valeret, tantum apud Salam poterat, ut cum in Relatione altera fuiſſe is Juvenis ſcriberetur valetudinarius, & mali habitus, ille ſuam ſuſpicionem primam molliret. Tamen ut ſapiens vir erat, neque primo fuiſſe, neque ſecundo non fuiſſe venenum exhibitum, pro certo voluit reſpondere. Et ſane ut abundet corpus bonis humoribus; iſta ipſa abundantia facit, ut homo *ſuſpecta habere bona ſua debeat*, nimirum ne *retro, quaſi ruina quadam, revolvantur:* quæ Celſi (2), Hippocratis (3) monitum ſecuti, ſunt verba. Nefarios autem veneficos, ut nulla ſuo de ſcelere ſuſpicio ſit, affectæ valetudinis occaſionem haud raro aucupari, novimus: quod & una monſtrat ex ſuperioribus noſtris Obſervationibus (4), & alias alibi factum eſſe antiquis etiam temporibus, animadvertimus. Sic verſutiſſima fœmina, & filio magis, quam genitoribus, digna, Agrippina (5), cum maritum veneno tollere ſtatuiſſet, iſque valetudine adverſa correptus eſſet, hanc ſibi *oblatam occaſionem* non omittendam putavit, eademque ad facinus occultandum aliis inſuper non inſolitis veneficorum fallaciis uſa eſt. Ideo enim, ut opinor, venenum *delectabili cibo boletorum* infudit viro *avidiſſimo ciborum talium* (6), ut multum ex iis comedendo, noxam tum ex nimia copia, tum ex pernicioſo fungo aliquo, boletis quaſi per coqui errorem interjecto, contraxiſſe videretur, ſive, ut accidit, *excruciarent dolores*, ſive *niſus vomendi*, ſive *ſoluta alvus*, ſive etiam *febris* magis exercerent; hanc enim & plures *annos cum ipſo vixiſſe*, & *cum illo* in cælum *veniſſe*, L Annæus Seneca (7) indicavit. Hos, & alios ejuſmodi caſus ſi mecum animadverteris; ſimul ſceleſtorum hominum dolos, qui Medicis ſæpenumero imponunt, in quibuſdam ægris facilius poteris internoſcere, aut ſaltem, atque utinam in tempore, ſuſpicari, ſimul non ratione ſolum, ſed ex Obſervationibus etiam intelliges, certa quædam ſymptomata, ut ſitim, & certos quoſdam morbos, ut febrem, quæ ab nonnullis adeſſe dicuntur, ſi venenum ingenitum ſit, adeſſe etiam poſſe, cum venenum probitum eſt, imo quoque præceſſiſſe. Itaque laudatus Sala, etſi venenum *generari ſine febre*, negabat; non tamen propterea in ſecunda Reſponſione huic ſigno tantum tribuit, ut mortuum eſſe illum Juvenem ab ingenito veneno, affirmaret. Nec vero ut idem affirmemus, cogit quod nullus inſolitus dolor, aut ſapor, nulluſve in deglutiendo, aut poſt deglutionem dolor in ore, aut faucibus perceptus ſit. Ut enim improbi Regis Perſei (8) pollicitationem prætercam venini *quod nec in dando, nec datum illo ſigno deprehendi poſſet*, & hic quoque alia quæ dici poſſent, omittam, ex meis ſupra (9) narratis Obſervationibus ſatis intelligis, vel ſine iis indiciis deglutitum eſſe venenum. Neque contra ex eo quod animal quodpiam ab iis quæ vomitu rejecta ſunt, devoratis male habeat, inferendum eſſe cum aliis, vomitum illum non ab interno, ſed ab aſſumpto eſſe veneno, propoſita noviſſime Obſervatio (10) ſatis indicat.

(1) Obſ. 1. & 2. modo cit.
(2) De Medic. l. 2. c. 2.
(3) Sect. 1. Aph. 3.
(4) n. 6.
(5) Vid. Tacit. Annal. l. 12.
(6) Vid. Sueton. de duodec. Cæſarib. l. 5. c. 44.
(7) Apocolocynt.
(8) Vid. Liv. Hiſt. l. 42.
(9) n. 7.
(10) n. 18.

20. Sed

20. Sed & ea quæ in ventriculo mortuorum apparent, ut imponere aliquando possint, docet id quod de Falckio paulo ante (1) commemoravi. Eodemque addes quod ex Ballonio (2), itemque ex Riolano (3) in Sepulchretum retulerunt, in toxici dati suspicione cum ventriculus exanthematis obsitus repertus esset, parum abfuisse, quin constanter Medici suspicionem illam confirmarent, nisi admoniti fuissent, ea exanthemata a morbillis esse, qui cum erumpere in cute quidem cœpissent, sed ob virium infirmitatem non perrexissent, ventriculum occupaverant: eandemque suspicionem in multis subito extinctis falso inde esse ortam, quod fundi ventriculi potissimum pars sinistra intus, extraque nigresceret; cum id non veneno, sed sanguini esset tribuendum, ibi intra venulas restitanti quæ ad ramum pertinent, *vas* olim *breve* nuncupatum. Sed neque e contrario quævis in ventriculo animadversæ maculæ contemnendæ sunt. Verum inter oculos, & lucem expandendus apertus ventriculus est. Sic enim qui maculis dumtaxat quibusdam aspersus videbatur, eundem, referente Ballonio (4), minimis foraminibus pertusum deprehenderunt, veneni indiciis: quanquam tunc quoque dispiciendum ex indiciis aliis crediderim, externi, an interni. Quin aliquando non manifestum modo, sed & magnum ulcus in ventriculo reperiri potest, cujus originis prima signa toxici deglutitionem consecuta esse videantur, neque res tamen sine dubitatione esse. Sic in Juvene de quo Fabricius Hildanus (5) post lautum convivium primus stomachi dolor inceperat, ex quo paulatim aucto, & acerbissimo facto cum obiisset, magnumque ulcus inventum esset, a superiore ventriculi orificio in hunc deorsum se extendens, Parentes quidem id ab exhibito veneno repetebant; ipse autem Fabricius veri similius censebat, ab ossiculo aliquo acutissimo ulcus incepisse, infixo in rugam aliquam illius orificii: nam si a veneno sumpto facta esset exulceratio; ea, inquit, *potius in ipso fundo, quam in ore ventriculi, extitisset.* Attamen qui dissentire a Fabricio vellent, objicere possent duas puellas non sine veneficii suspicione mortuas, in quarum altera Joannes de Muralto (6) juxta idem orificium atra quinque stigmata inusta reperit, in altera Petrus Paawius (7) illud ipsum orificium duobus locis erosum deprehendit, atque ut virum silerent ab eodem Paawio (8) ob eandem suspicionem apertum (nam præter orificii illius erosam substantiam, erosam quoque habuit reliquam internam ventriculi faciem) canem tamen producerent, de quo in Historiis a Wepfero (9) editis, qui cum arsenicum devorasset, postridie mortuus, atque incisus, *circa stomachum in ventriculo superficiem rubram & inflammatam* ostendit; *in fundo* autem *ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis vestigium.* Denique ut melius appareat, quam difficile in hac materia judicium sit, videri aliquando potest in hujusmodi suspicionibus venenum ipsum in ventriculo esse deprehensum, ut in Matrona de qua Bened. Silvaticus (10), *pulvisculus* ille *coloris cinericii ulceratæ ventriculi parti adhærescens* pro *luculentissimo* præbiti veneni *indicio* acceptus, vel ut in Muralti puella paulo ante memorata, pulvisculus ille alter *arenosus*, qui ex humoribus in ventriculo inventis, & mundo vase exceptis subsedit. Verum nisi deprehensus pulvis ea copia sit, ut a peritis probe examinari, & pro veneno agnosci queat, aut nisi illius particulæ, erosis ventriculi tunicis adhærentes, ejusmodi sint, ut per se facile se prodant, ut *gilla* illa quam iis adhærentem Heersius (11) invenit, sive ut arsenici albi frustula, quæ iisdem inhæren-

(1) n. 19.
(2) Sect. hac 10. Obs. 4. §. 10.
(3) L. 3. S. 7. in Schol. ad Obs. 10.
(4) Sect. ead. Obs. 17. §. 1.
(5) Ibid. Obs. 5. cum Schol.
(6) L. eod. 3. Sepulchr. S. 8. Obs. 7.
(7) L. 4. Sepulchr. S. hac 10. Obs. 4. §. 7.
(8) Ibid. §. 8.
(9) Ibid. in Additam. Obs. 13. Hist. 12.
(10) Ead. S. 10. Obs. 5.
(11) Sepulchr. l. 3. S. 8. Obs. 8.

tia vidit, & vix evulsit Salmuthus (1), & in muliere quoque de qua est prima hujus Epistolæ Observatio (2), facile agnoverunt; nihil inde pro certo licebit pronunciari.

21. Quæ omnia, atque alia quæ Etmüllerus; filium dico, in Programmate perpendit Lipsiæ edito A. 1729. erudite, & prudenter ostendens, quam arduum, & periculosum sit certi aliquid in ejusmodi quæstionibus constituere; quæ, inquam, omnia quotiescunque mecum ipse considero, toties sentio, jure meritoque esse a me factum, cum in quibusdam dissectionibus quas hic proponere potuissem, alibi autem ad te scripsi (3), venenum ingenitum, an ingestum esset, nolui pronunciare. In ea tamen in qua non ventriculum modo, & Duodenum intestinum, sed & œsophagum erosum deprehendi (4) magis audere potuissem, si pro certo notum fuisset, nullas extitisse vomitiones per quas rejectum venenum, fortasse ingenitum, ex parte aliqua restitando, œsophagum forte læsisset. Non leve igitur veneni devorati indicium erunt ventriculi erosiones, si nulla quidem cum vomitione, & cum œsophagi tamen sint erosione conjunctæ, præsertim si in eo reperiantur, qui cum sanus hactenus fuerit, nihilque in victus ratione peccaverit, repente post ingestum quidpiam, insoliti potissimum saporis, aut odoris, stomachi doloribus, aut angoribus, aliisque sumpti veneni signis correptus, intra perbreve tempus obierit. Non levis, inquam, ex hisce omnibus, aut plerisque in unum junctis conjectura ducetur. Sed res certa erit, ubi in ventriculo; aut proximis intestinis venenum ipsum reperietur facile agnoscendum. Videsis Hoffmanni quoque (5) indicia super historiis aliquot, dignis quæ in Sepulchretum referantur: ita & symptomata, & dissectiones proponunt, minime omissis rationibus unde inter notas præbiti veneni, & nominatim arsenici, pluribus communes, huic non fuisse, illis fuisse datum venenum, intelligamus. Sed præcipuum illud dati veneni testimonium, ejus portio in visceribus reperta cum pro varia venenorum conditione, exigua copia, cum aliisque rebus mistione non sæpe occurrat; idcirco indicia aliunde quærenda sunt, quorum, alia cum ad Judices rerum capitalium attineant, a me prætermittuntur, aliud autem, ad Medicos spectans, non est reticendum, quamvis per se obvium, & a me semel, iterumque animadversum. Nam præter id quod A. 1711. a me visum, & supra (6) adnotatum est, cum videlicet tres qui ex eadem pulte comedissent, omnes brevi post sumpti veneni symptomatibus laborarunt, jam antea autumno A. 1709. acciderat, ut me plures meorum civium intra paucos dies advocarent, quos cum scirem familiariter inter se versari, & convivari nonnunquam solitos: communem aliquam eorum in unum tempus incidentium ægrotationum causam suspicatus, interrogando comperi, ex quo novissime simul omnes epulati essent, primum minus bene se habuisse, mox autem ægrotare cœpisse. Quæsivi, an præter ipsos alii in eo convivio fuissent. Cum & fuisse, & quotquot fuerant, jam omnes, ne uno quidem excepto, ex morbo decumbere, accepissem, nec quenquam tamen aut plus æquo, aut quidpiam minus salubre sumpsisse, autumno autem illo raros in civitate ægros esse, animadverterem, vix dubitandum esse, intellexi, quin pravi aliquid, & veneno simile ex errore fortuito aliquo sive epulas, sive potiones, quibus in eo prandio usi fuerant, infecisset. Verum quam facile erat hoc generatim conjicere, tam erat difficile sive ex ægrotantium symptomatibus, sive ex accurata, & sæpe repetita perquisitione quidnam illud fuisset, assequi. Symptomata enim pro alia aliorum

(1) Ibid. Obs. 5.
(2) n. 3.
(3) Epist. 29. n. 18. & seqq.
(4) Ibid. n. 20.
(5) Medic. Rat. Tom. 4. P. 3. S. 2. c. 8. in Enarrat. Morb. Obs. 2. 3. 4.
(6) n. 7. & seq.

ætate, dispositione, & temperatura alia in aliis erant; quanquam in pluribus, inter cætera, alvi fluxus erant, & tormina, in aliquo, sine torminibus, sinceri sanguinis dejectiones. Perquirendi autem verum ut optimam occasionem haberem, eo libentius præter eum qui prandium dederat, ancillam etiam quæ coxerat, & reliquias comederat, liberaliter curandam suscepi; uterque enim graviter, ancilla autem gravissime ægrotabat. Huic igitur non semel ostendens, quanto minus difficilis curatio esse posset, si mihi uni diceret quid per errorem admisisset, aut ab aliquo admissum esse, conjiceret; nunquam exprimere aliud potui, nisi hoc unum, quo cogitaret magis, eo magis id se ignorare. Quæ cum ita essent; necessario coactus sum unicuique sic mederi, ut singulos hæc, vel illa symptomata gravius, aut levius urgebant. Quidam brevi, & facili; sed reliqui longa, & difficili curatione servati sunt; ut in quibusdam bimestris fuerit, in eo qui sanguinem dejecerat, quadrimestris. Unus ex omnibus qui morbum diutius contempserat, undevigesima ex quo cubare tandem cœperat, die febri, cum singultu convulsivis tremoribus, aliisque malignis symptomatibus juncta, frustra me, & seniore ejus Medico, quæcunque poterat, opem ferentibus, confectus est.

22. Quæ una fuisset reliqua, ignotam illarum tot ægrotationum quærendi via anatome videlicet, eam plures, variæque rationes prohibuerunt. Quarum aliquæ alterius quoque sectionem vetuerant, quem non levis conjectura erat, ex opio, per Pharmacopolæ errorem minus parce præbito, decessisse. Cujus dissectio eo nunc mihi gratior esset, quod in brutis animantibus, post datum largius opium incisis observata ab experientiss. Sprogelio (1) minus convenire, video, cum iis quæ in cane adnotaverat Cel. Meadius (2). Cæterum de abusu opii detestabili apud veneficos nullum a me verbum expectes in scriptis quidem. Res enim ejusmodi, a Medicis alioquin non ignorandas, utinam secretis dumtaxat inter se colloquiis agitassent; chartis autem non commisissent, ne quod ad curationem excogitandam scire necesse est, id a nefariis hominibus ad latenter, & impune occidendum esset detortum. Quamobrem Galenus (3) Orpheum cognomento theologum, Horum Mendesium juniorem, Heliodorum Athenienſem, aliosque librorum de iis compositionibus Auctores usque adeo reprehendit, ut ne illud quidem concedat, earum notitiam Medicis saltem esse necessariam, ut iis qui sumpserint, possint succurrere. Utcunque id est; sane de venenis etiam aliis sapientius quædam posteriores magni cæteroquin Medici pressissent; non epistolis, atque adeo libris editis vulgassent.

23. Eorum autem qui a morsu, aut ictu venenosæ bestiæ interierint, nullas memini aut a me, aut ab Amicis institutas esse dissectiones, si illas excipias quæ ad morsum attinent rabiosi canis, a me tecum alias (4) communicatas. Scilicet *Italia, frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles, angues edunt*, quam æstuosæ; ut veris Celsi (5) verbis utar. Nec fere aliter se res habet in venenatis bestiolis, quæ sunt anguibus minores; certe autem de iis in quibus ego versatus sum, minus æstuosis Italiæ partibus non vera illi Boerhaavio (6) retulerunt, qui hæc narrarunt: *in Italia, ubi magna vis scorpiorum est, neminem subire diversorium quin hospes ei lagenam oleo scorpiorum plenam indicet; quod vulneri, si quod ei bestiola inflixerit, continuo inungat, sic mortis evitaturus periculum.* Sed neque tam raros esse, Exterorum quis credat in terra Italia, quam Plinius (7) videtur scripsisse. *Sæpe*, inquit, *Psylli, qui reliquarum venena terrarum invehentes, quæstus sui causa peregrinis malis implevere Italiam, hos quo-*

(1) Exper. circa varia venena &c. Exp. 15. & seqq.
(2) Tract. de Venenis Tent. 5.
(3) De Antidot. l. 2. c. 7.
(4) Epist. 8.
(5) De Medic. l. 5. c. 27. n. 10.
(6) Prælect. ad Inst. §. 1132.
(7) Nat. Hist. l. 11. c. 25.

que (scorpiones) *importare conati sunt: sed vivere intra Siculi cæli regionem non potuere. Visuntur tamen aliquando in Italia sed innocui.* Si ea sinerent quæ de vulgaribus scorpiis sequuntur; non de his, sed de volucribus Africæ scorpionibus de quibus novissime dixerat, Plinium multo libentius propter ea quæ paulo ante scripserat, interpretarer. Cum vero non sinant; deesse aliquid suspicor: certe ii qui Romæ ante Plinium scripserunt, Lucilius, & Cicero, raram bestiolam exempli loco non sic memorassent, ille quidem (1) *ut scorpius cauda sublata*, hic vero (2) *serpere anguiculos, nare anaticulas, evolare merulas, cornibus uti videmus boves nepas aculeis;* sed potius *vespas aculeis* scripsisset, ut imperiti olim ediderant, aut quod *nepa*, qui esset, ignorarent, aut certe quod Nonium (3) nescirent ita uti descripsimus, duo postrema Ciceronis verba produxisse, neque aliter, ut illius scribendi ordo, & sententia postulant, producere potuisse. Quod siquis tamen credat, Plinium in Italia scorpios *innocuos* esse, dicere; id vero ut plurimum ita est, nec memini, in Civitatibus ubi vitam egi, vel frequentissimis, Medicum unquam, aut Chirurgum fuisse advocatum, ut vulneri, a scorpione inflicto. mederetur; nedum ex eo vulnere quenquam mortuum, ut in cadavere veneni effecta possent inquiri. Quin etiam ab nostris Falloppio, & Vallisnerio idem confirmari, videris. Hic enim (4) venenum *quasi innocuum* ab nostratis scorpionis aculeo prodire, scripsit; Falloppius autem (5) *in nostra regione ubi scorpiones sunt minus venenosi*, non oriri tumorem in loco ab ipsis icto, ut in regionibus calidis, sed *tantum pustulas, ac turbercula, parva variolis similia.* Atque ut Medicorum auctoritate qui in Italia vel temporibus, vel locis, vel utrisque magis quam duo illi, distent a nobis, idem comprobemus, num Scribonium putas, si noxios in Italia vidisset scorpiones, ad hunc modum fuisse scripturum (6): *In Africa, aut sicubi scorpiones sunt noxii*, Cornelium autem Celsum (7) *inter peregrina, & aliquanto magis perstifera*, quam nostratia, scorpionis venenum posituram fuisse? Posuisse autem, non quod scorpio, sed quod perniciosus scorpio esset peregrinus mihi quidem illa ejus verba post varia recensita remedia satis videntur indicare (8): *Cognovi tamen Medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio sanguinem miserunt.* Loco autem, non tempore, a nobis distabat Redius, distatque Gentilis, Medici ambo Etrusci. Quorum primus (9) idem quod Plinius, affirmabat propterea quod centies viderat scorpiorum venditores nudas manus in sacculos inserere iisdem plenos, & sæpe ictus ab iis referre, neque unquam, tametsi fervente canicula hæc fierent, cum ullo vel minimo consequente veneni indicio. Alter (10) a scorpionum ictibus funesta mala fere non oriri, nisi in Africa. Ab Italis enim scorpiis ictos aliquos esse quidem mortuos; sed pauca admodum ab rerum naturæ Scriptoribus ejusmodi referri exempla.

24. Duo Vir ille Eruditus producit, alterum ex Ferrario, ex Lanzono alterum. In utroque vomitus, imo in altero ipse volvulus intra horas aliquot lethalis. Juvat exempla alia addere, quotquot inter scribendum succurrunt, funesta fortasse futura, nisi obstitissent remedia. Proferam autem eo libentius quod Patavii pleraque acciderunt. Cortusus noster civem hic suum, a magno scorpione vulneratum, *jam animi diliquio detentum, brevi admodum tempore revocavit ad vitam* externo pulveris auxilio quem a Matthiolo (11) acceperat. Benivenius (12)

(1) Ex Satyr. l. 30. n. 23.
(2) De Finib. l. 5.
(3) De Propr. Serm. in *Nepa*.
(4) Opere Fis. Med. Tom. 2. P. 1.
(5) Tract. de Tumor. c. 3.
(6) Compos. Medic. 164.
(7) C. 27. cit.
(8) Ibid. n. 5.
(9) Esper. int. agl. Ins.
(10) Annotaz. alla pag. 66. v. 23. della Lett. Filos.
(11) Vid. hujus Comment. in Dioscor. l. 6. c. 29.
(12) De abditis Morbor. caus. c. 56.

famulum a simili ictu, quamplurimo statim frigidissimo sudore perfusum, theriaca ex generoso vino exhibita, illico liberavit. Clari Veronæ Medici Petri a Castro indicem digitum pupugerat scorpius, dolore, & frigore mox totum brachium invadente, cum ipse, parum proficientibus remediis cæteris, eo liberatus est quod Amicus ejus Rhodius (1) memoriæ tradidit, hoc quoque adjiciens, anno tamen insequente rediisse dolorem eodem tempore cum tumore digiti phlegmonode. Sed & se quosdam Patavii scorpiorum *ictus tumore ac dolore graves animadvertisse*. Quin ipse quoque Vallisnerius, qui, ut supra (2) dixi, illorum venenum apud nos *quasi innocuum* esse, agnoverat, denique, mutata quadantenus sententia, in Specimine *Alphabetico*, quod imperfectum reliquit, Historiæ Medicæ, & Naturalis (3) *hyeme* quidem illud *esse innocuum*, *sed æstate vel in nostratibus* affirmavit *esse mortiferum*. Cujus tamen rei unum, haud amplius, exemplum protulit, nimirum adolescentulæ cui sub caniculæ ardoribus in collo ictæ *paulatim membra fiebant gelida*, neque ex multis auxilium aliud profuit, quam oleum, *controveleni* dictum, Magni Etruriæ Ducis, interius, exteriusque usurpatum. Verum illud primum meminisse te, velim, non fuisse hæc denique funesta exempla: deinde quid pauca adeo ad innumera alia, omnino discrepantia? quid hoc ipsum ultimum ad tot illa quæ indicavimus (4), Redii eodem fervidissimo anni tempore? Quo tametsi fatear, & venenum hoc acrius fieri, & hominum corpora ipsius noxis magis opportuna; tamen Octobri mense casus accidit Petri a Castro, & circa Junii finem is qui a Lanzono (5) verbis Medici qui affuerat, descriptus est. Qui, & Ferrarii quoque alter si funesti, & per vomitiones quidem fuere; at in hoc scorpius intra os dormientis pueri irrepserat, idque sauciaverat; in illo autem fœminæ, chlorosi laborantis, extremum, dum in latrina alvum exoneraret, intestinum ferierat. Quanti autem referat ad augendam, accelerandamque veneni noxam, si non modo ictum corpus tenerius, imbecillius, ægrumque sit, sed & pars icta sit ipsa mollior, & exquisitiore sensu prædita, cum per te intelligere satis potes, tum nisi hoc ponatur, aliquanto minus facile est assequi, cur non æque omnibus graves accidant non apud nos tantum, sed & apud alios; si Africam, & alia æstuosa loca excipias; scorpionum ictus.

25. Ubi enim attendo illa quæ apud Monspelienses habita sunt, experimenta, facile adducor, ut credam, non secus ac apud nos, ibi quoque scorpiorum ictus ut plurimum esse innocuos. Nec vero experimenta illa dumtaxat dico quæ ibi a Courtenio (6) A. 1679. sunt instituta. Nam quod a pluribus scorpionibus lingua catelli compuncta fuerit, ejusdemque abdominis cute nonnihil diducta, musculi ipsi ab illis non semel icti, arte etiam altius appresso aculeo, venenoque e subjecta vesicula in vulnera expresso, canis tamen nihil detrimenti ceperit, ut neque columbus, sæpe ad eundem modum a scorpione sauciatus: contra autem quod talpa, cujus latus scorpio pupugerat, continuo mortem convulsa obierit; discriminis causam afferre hanc posses, quod catellus, & columbus ab inertibus, infirmisque scorpiis, quippe ineunte Januario mense, talpa autem a valido, acrique, ut pote circa medium Quinctilem, sauciata fuerit. Pericula igitur illa potissimum specto quæ ibidem quinquaginta, opinor, post annis fecit Vir Cel. Maupertuisius (7). De novem canibus, tribus parvis pullis, & uno mure quos scorpii percusserant, unus omnino canis, & is quincta ex quo percussus fuerat, hora post sæpe iteratas vomitiones convulsus, mortuus est; animalia duodecim reliqua nihil omnino læsionis retulere. His tamen per eosdem,

(1) Cent. 3. Obs. Med. 90.

(2) n. 25.

(3) Opere, Tom. 3. P. 4. alla voce *Scorpione*.

(4) n. 23.

(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 1. Obs. 20.

(6) §. supra ad n. 16. cit.

(7) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1731.

ut videtur, dies, certe autem a ſcorpiis ejuſdem generis, ad eundemque modum validis, acribus, ferocientibus eadem loca icta fuerant; ut hinc nulla repeti poſſit diſcriminis cauſa, cur unus, haud amplius, canis interierit, præſertim cum is ab uno, cæterorum aliqui a pluribus ſcorpiis vel multo pluries, multoque profundius defixo aculeo ſauciati eſſent, iiſque promiſcue tum maribus, tum fœmellis, itemque recens allatis, ut neque in ſexus varietatem, neque in venenum, forte in priores ictus omnino inſumptum; conjicere liceat diſcriminis cauſam, ſicut merito Redius (1) non in viperis ſolum, ſed etiam in ſcorpiis Africanis conjecit. Conjici tamen in alia, atque alia poteſt, & in aliquod fortaſſe eorum quæ a Maupertuiſio indicantur. Quoniam vero tam raro accidit, ut gravem ſcorpiones afferant noxam; facilius crediderim, eorum plura ſimul convenire oportere, ut afferant, aut fortaſſe aliud aliquod addendum eſſe quod præcipuum ſit. Exemplo rem declarabo.

26. Apud Veteres volucre erat animalculum, *cui nomen aſilo Romanum eſt*; ut Virgilii (2) verbis utar; *æſtron Graii vertere vocantes.* Idem a Latinis *tabanum* quoque eſſe dictum, indicat M. Varro (3), ſed Plinius (4) magis. Id animalculum ſitne idem quod modo apud nos tabanus dicitur, ſi forte quæras; facile negabo: ſitne vero quod Etruſci adhuc aſilum vocitant: dubius hærebo. Nam id certe aut non Veterum aſilus eſt, aut non ſemper idem efficit quod Veteres nobis deſcripſerunt, ut vulnerata boum cute hos concitet in furorem. Hocque adeo verum eſt, ut Vir Præſtantiſſimus Reaumurius (5) ſibi quærendam cauſam cenſuerit, cur interdum id faciat, alias non faciat. Itaque cum ipſe nullum, ſecus ac Valliſnerius (6), in eo acrem, quem in vulnere relinquat ſuccum agnoſcat, minime quærit, aliaſne plus relinquat, alias minus: ſed neque credit, diſcriminis cauſam ab altius, aut minus alte defixo aculeo eſſe repetendam, propterea quia hic neque tenuior eſt, neque minus alte defigitur, quam bubulcorum ſtimulus, boum cutem alte perfodientium ſæpe, at nunquam idcirco in furorem agentium. Ipſe igitur cenſet, cum aſili aculeus ſubcutaneum aliquem craſſiuſculum nervum forte compugit, tum bovem furere; cum eum non compungit, non furere. Ego vero ne tum quidem ſi eſſem in hujus animalculi diſſectione vel maxime exercitatus, mihi tantum ſumerem, ut in diſſenſione Virorum qui pares ætate hac minime habuerunt in perdifficili Inſectorum hiſtoria, aliquid adverſus alterutrum pronunciarem; ſed potius, quod mea erga memoriam utriuſque obſervantia poſtulat, darem operam, ſiqua fieri id poſſet, ut componeretur utriuſque ſententia, ſimul ad craſſiuſculum compunctum nervum, ſimul ad acrem inſtillatum ſuccum reſpiciendo, ſi forte hunc ex aſilo alicunde in vulnus exiſtere, invenire poſſem, eaque ratione ſcrupulum quendam mihi penitus evellere, factu perdifficile credenti, ne bubulci quoque ſtimulus in craſſiuſculum nervum unquam incidat, bovemque in furorem agat. Nunc vero Summi Viri conjecturam ab aſilo ad ſcorpium, in quo utramque componere ſententiam, licet, transferentes, gravia ex ictu hujus tunc mala ſequi, veri ſimiliter ſuſpicamur, cum craſſiuſculo cuipiam nervo, aut alii exquiſiti ſenſus parti ſimul vulnus infligit, ſimulque acerrimum venenum immittit. Sane tum animalia quæ hinc mortua memoravimus (7), tum quæ Redius (8) per Africanum ſcorpionem occidit, convulſa periere, tum convulſa quoque ea mulier de qua ſupra dictum eſt (9), tum quæcunque alia ſymptomata in ipſa, & cæteris etiam qui mortui non ſunt, hominibus apparuerunt, facile per

(1) Cit. ſupra ad n. 23.
(2) Georg. l. 3. v. 147.
(3) De Re Ruſt. l. 2. c. 5.
(4) Nat. Hiſt. l. 11. c. 28.
(5) Mémoir. pour ſervir à l'Hiſtoire des Inſect. Tom. 4. Mém. 12.
(6) Opere, Tom. 1. P. 4.
(7) Supra, n. 25.
(8) Eſper. ſupra ad n. 23. cit.
(9) n. 24.

convulſiones licet explicare: & venena quoque alia, ictu, aut morſu venenoſorum animalium communicata, per nervos potiſſimum nocere, laudabilis Cl. Meadii (1) ſententia eſt.

27. De immiſſo autem ſimul cum aculeo etiam veneno, nulla amplius reſtat dubitatio. Nam etſi poſteaquam Plinius (2) *tenui fiſtula perforatos* eſſe, tradiderat, *ſcorpionum aculeos, venenum infundentes*, & (3) hoc *ab iis candidum effundi, Apollodorum auctorem eſſe*; Galenus (4) extitit qui *nullum apparere foramen*, ſcriberet, *in* eorum *aculeo*, idque *aut perquam exiguum eſſe id quod injiceret, aut nihil omnino*, quin etiam Redius (5) ne in majori quidem ſcorpio, nempe Africano, ullum videre foramen potuit, quantumvis oculo exquiſitiſſimis vitris inſtructo; hic tamen non modo ex Aretino antiquo Scriptore (qui e Plinio exſcribere potuerat) ſed ex propriis multis in eodem illo ſcorpio obſervationibus, album ex aculeo prodire humorem, confirmavit: alii autem foramina, nedum foramen, perviderunt, quos inter Vallisnerius (6) in primis fuit, qui deinde, nec ſemel, edidit, oſtenditque tum quare ab Redio viſa non fuerint, quippe in ipſo extremo acumine quærente, tum quare in extremo eſſe non debuerint, videlicet ne ſi veneni canaliculus ad extremum uſque aculei perduceretur, hujus neceſſariis tum ſubtilitati officeret, tum firmitudini, obturationi autem a minima quavis in quam incurreret, materiæ particula obnoxius fieret. Ne vero dubites, num foramina, eaque non in extremo aculeo, in noſtratibus quoque ſint ſcorpiis; qua ratione in his etiam perſpexerit elegantiſſimo Vir ingenio Ferdinandus Antonius Ghedinus, & ipſe ad me ſcripſit A. 1707. & Vallisnerius communicatas a me Ghedini litteras vulgavit. Peculiaria hæc habet Vallisnerius, aculeum triangularis inſtar pyramidis tres facies habere: in harum ſingulis ſingula eſſe foramina: humorem per hæc exire quam maxime limpidum: hunc autem a canaliculo per internodia caudæ traductum, in ultimum ferri, ex quo extat aculeus. Tu in peregrinis illis grandioribus, ex quibus ipſe videtur hæc deſcripſiſſe, quærere poteris, an perpetua ſint, illudque præterea, quæ intima ſtructura ſit ultimi internodii. Nam præter veſiculam, quam olim indicavit Coiterus (7) ſcribens, *ſub caudæ aculeo, quo* ſcorpius *ferit, veſicam veneno plenam latitare*, credibile eſt muſculoſi aliquid ineſſe, quo venenum exprimatur. Extima enim internodii pars id præſtare per ſe non poteſt, ut pote quæ corneola eſt, & in Africano ſcorpione, externæ, ut Redius (8) expertus eſt, compreſſioni minime cedens. Sub cruſta autem illa, quemadmodum in cancrorum videmus brachiis, includantur muſculi neceſſe eſt, quibus, ut internodia cætera, ſic etiam ultimum moveatur; itaque carnea, aut tendinea alia expanſio, intra ultimum internodium perveniens, validiore contractione quam qua illud movet, comprimere etiam poſſet veſiculam.

28. Sed hoc venenum in noſtratibus quidem ſcorpiis, aliiſque non æſtuoſarum regionum, ut Monſpelienſibus, longe minus validum eſt, quam in Africanis. Itaque non ſicut in Africa, ita apud nos ſæpius, imo raro adeo gravia ex eo occurrunt ſymptomata, quemadmodum ſupra (9) oſtenſum eſt, ut niſi plures cauſæ, & in his præcipua fortaſſe, nempe craſſiuſculi nervi compunctio, in unum conveniat, innocuum eſſe videatur. Quod ubi ponimus; facile cum Cel. Viro Maupertuiſio (10) in eam ſuſpicionem deſcendimus, ne forte plura quæ adverſus ſcorpionum ictus laudantur, remedia ideo profuiſſe viſa quod ſæpius fuerint

(1) Introd. ad Expoſ. Mech. Venen.
(2) Nat. Hiſt. l. 11. c. 37.
(3) Ibid. c. 25.
(4) De Loc. aff. l. 6. c. 5.
(5) Eſper. cit.
(6) Vid. loca ſupra ad n. 23. & 24. indicata.
(7) Obſ. Anat. ex diverſis brutis.
(8) Eſper. cit.
(9) n. 23. & ſeqq.
(10) Comment. ſupra ad n. 25. cit.

iis hominibus adhibita quibus vulnus quidem inflictum fuerit, sed innocuum venenum immissum. Inter ea remedia a priscis usque temporibus illud de cujus vi nominatim Vir ille Cl. dubitat, potissimum recensitum esse, nosti, quod ex scorpione ipso petitur. *Scorpio* inquit Celsus (1), *ipse sibi pulcherrimum medicamentum est*, sive *contritus super vulnus impositus*, sive *super prunas*, ut *vulnus suffumigetur*. Verum laudati Viri dubitationem videtur confirmare tum suffumigium hoc frustra adhibitum ei mulieri quæ supra (2) memorata est, ex scorpionis ictu nihilominus mortuæ, tum contusus ipse scorpius, & vulneri impositus, qui *parum profuit* Petro a Castro, cujus quoque casum retulimus (3), in eo ictis a tarantula simillimum, quod insequenti anno dolor rediit eodem tempore. Hoc enim de sauciatis a tarantula adnotavit Baglivus (4): qui & illud *observatione constare*, scripsit (5), *a scorpione* in Apulia *punctos eadem fere pati symptomata, ac si a tarantula morsi essent*. Sed nos ea symptomata, & mortes supra non recensuimus, ut qui æstuosas Italiæ partes excepimus. Profert insuper cuniculi, a tarantula occisi, dissectionem (6): nec reticet, ab illa ictorum *multa symptomata a depravata imaginatione pendere videri*. Hoc, atque alia quæ ad tarantulam attinent, magis explorata nos habituros speramus, siquando Vir Doctissimus Franciscus Seraus ea poterit quæ de insecto illo inchoata habet, perficere. Interea tamen, quod ad nostrates pertinet scorpios, non sine omni dubitatione sumus, quin plures ex iis qui ab his compuncti gravia quædam pati visi sunt, timore imaginationem turbante, non tam ex veneno quod prorsus innocuum fortasse fuerit, quem ex animi agitatione, corpus percellente, male habuerint. Hanc autem dubitationem, in qua ipsum quoque Maupertuisium (7) esse, video, comprobare ex parte illud etiam potest, quod nonnulli eorum vix icti, continuo de iis queruntur quæ tam cito ne in illis quidem contigerunt qui ex veneno eodem occisi sunt, iidemque antidoto aliquo adhibito, aut dato ex his quæ vulgus, ipsique magni faciunt, aut quod Medicus quispiam cui plurimum fidant, tanquam certissimum, commendaverit, illico nihil amplius se mali sentire, & plane sanatos esse, clamant. Nempe animi, non corporis, hæc esse videtur curatio: quæ sicui forte antidoto, famam conciliavit, ut immerito conciliaverit, simulque ut certiora quærenda sint, vides.

29. Sed non ut scorpionum, ita Viperarum quoque apud nos sæpius innocuum venenum est: a quarum morsu plurimi interirent, aut certe gravissime laborarent, nisi multo quam scorpii, essent illæ rariores, & propter magnitudinem facilius animadverti, & caveri possent. Gravissime, inquam, laborarent, cum remedium necdum inventum sciam cui quidem possint, audeantve homines fidere, ut ab se arceant vehementissima symptomata, viperinos morsus excipientia. Laudata ut maxime ad id fuerant devorata capita, aliæve partes viperarum. Sed Redii (8), & Francinii (9) experimentis res minime respondit. Postea magnis laudibus efferri audivimus viperarum pinguedinem, multoque etiam magis vulgare oleum, si demorso loco adhiberetur. Etsi vix credibile videbatur, per angusta adeo, nec parum profunda foramina per quæ mordens vipera venenum immittit, satis aditus patere oleosis præsertim linimentis; maluimus tamen judicium tempori permittere, quod ut certiorem, & utilem vim novorum remediorum, quemadmodum corticis Peruviani, ita ambiguam, & periculosam, que-

(1) De Medic. l. 5. c. 27. n. 5.
(2) n. 24.
(3) Ibid.
(4) Differt. de Tarant. c. 9. & Hist. 1.
(5) Ibid. c. 7. & Hist. 3.
(6) Ibid. c. 10.
(7) Ibid. c. 6.
(8) Comment. cit.
(9) Lettera sopra alcune oppositioni &c.
(10) Lettera del Platt fra le Opere del Redi, Tom. 2. dell' Ediz. Veneta.

madmodum

madmodum transfusionis sanguinis demonstravit, & ne a proposita materia longius abeamus, quemadmodum tot alia adversus venenatos animalium ictus olim commendata præsidia inutilia esse, ostendit, & oblivione tanta obruit, ut, exempli causa, quod Abbatius (1) *expertum esse*, scripsit, *admodum prodesse, & Patavii* quidem *expertum*, ego intra annos propemodum quinquaginta ex quo hic versor, nunquam memorari a quoquam, nedum adhiberi, audiverim. Itaque anni vix pauci præterierant, cum Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Commentaria illa (2) prodierunt: ex quibus per experimenta Cl. Virorum Geoffroyi, & Hunauldii demonstratum esse, intelleximus, quam leves, & dubiæ istarum ex oleo inunctionum sint vires: hocque judicium *rectum esse*, vel Anglorum Medicus doctissimus confirmavit Meadius (3). Qui tametsi viperinæ axungiæ probabiliorem laudem tribui posse, addidit; tamen neque hanc curationem *fidam* esse, ingenue fassus est, & tu ex altero quod in memoratis Commentariis morsi hominis profertur, exemplo facile agnosces. Ipse vero præ cæteris auxiliis facile, & promptum illud commendat, quod significare supra volui, cum remedium esse inventum, negavi, cui fidere audeant homines, videlicet quæ ore statim fiat, veneni suctionem. Nam etsi Celsus (4) adversus omnium serpentium morsus hanc fidenter adeo commendaverit, ut asseveraret, sic & sugentem *tutum fore, & tutum hominem esse præstiturum*; eaque ab Dioscoride etiam laudata (5), non Galeni (6) modo temporibus, sed & Aetii (7), Pauli (8), & Actuarii (9), a quibus imperatur; ut Rhazem (10), aliosque omittam; in usu fuerit; quin ut ad propiores nobis descendam; a Tagaultio quoque (11), Vesalio (12), Abbatio (13), Severino (14), Redio (15), Charasio (16), aliisque (17) probetur: etsi, inquam, tot, tantisque auctoritatibus nitatur; non est tamen facile sperandum, populum eo posse adduci, ut Celso (18) aut cuiquam credat, venenum hoc *non gustu, sed in vulnere nocere*: quam velit, clamet Severinus (19), *exsugat nostra fide quisquis;... immunis a quaque labe, ab unoquoque detrimento, me fidejussore, futurus est exsuctor*.

30. Quanquam populum in eo sapere, existimarem, si huic fidejussori minime crederet, nullo in periculo exsugentem fore (20), tametsi exsugens Celsi (21) monitum, a plerisque eorum quos laudavi, diserte confirmatum, non attenderet, *ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat*. Quod Redius monitum, & jure quidem, meritoque tanti faciebat, ut quod ab aliquo illorum qui cum eo tunc aderant, audivisse olim, memini, cum ex iis qui expressum a viperis venenum potabant, unus in illud identidem panis crustam intingeret, ederetque, increpuerit continuo Redius, ne forte crusta gingivam, ut interdum fit, vulnerante, sibi homo per jocum præsens periculum crearet. Quid etiam inter cæteras causas, quamobrem circulator commorsum sibi ab aspide brachium, imo homines duo ictum sibi a vipera digitum cum suxissent, nihilominus mortui

---

(1) De admirab. Viperæ natura, c. 31. in fin.
(2) A. 1737.
(3) Expos. Mechan. Venenor. Tent. 1.
(4) De Medic. l. 5. c. 27. S. 3.
(5) De Medic. Mat. l. 6. c. 40.
(6) Meth. medend. l. 13. c. 6. ad fin.
(7) Tetrabibl. 4. Serm. 1. c. 10.
(8) De Re Med. l. 5. c. 2.
(9) De Meth. Med. l. 6. c. 11.
(10) 8. Almans. c. 1.
(11) Instit. Chir. l. 2. c. 11.
(12) Chirurg. magn. l. 3. c. 14.
(13) L. cit. c. 31. & 32.
(14) Viperæ Pyth. P. 3. c. 5.
(15) Offervaz. int. alle Vipere.
(16) Vid. Sepulchr. S. hac 10. in Schol. ad Obs. 6.
(17) Vid. Du Hamel, Reg. Sc. Acad. Hist. l. 4. c. 6. in fin.
(18) S. 3. cit.
(19) C. 5. cit.
(20) Ibid. & alibi.
(21) S. 3. cit.

ſint, ut Ælianus (1), Matthiolus (2), & Amatus Luſitanus (3) ſcripſerunt, hanc ponendam eſſe, conjecit (4), quod os illi haberent fortaſſe ulcuſculo quopiam læſum. Hi tamen, aliique infra (5) commemorandi eventus homines terrent, dum quo alicui, quæcunque fuerit cauſa, accidit, idem ſibi quoque accidere poſſe, timent, ii præſertim quibus eſt gingivarum laxitas aut ſcorbutica, aut ad ipſam accedens quando Matthiolus (6) vel ſine hac animadvertit, ſanguinem, a *forti* ipſa *ſuctione facile e gingivis manare*. Terrent etiam monita illa alia quæ plerique eorum quos probare diximus ſuctionem, aſtipulante quoque Avicenna (7), inculcarunt, ne ſugens ſit jejunus, utque in ore colluto oleum teneat, & quod exſuxit, continuo exſpuat. Quæ monita eo magis terrent, quod Doctiſſimus ipſe Meadius (8) eadem ferme commendat, tametſi id eo dicat, *ne veneni acredo inflammet labia*, *linguamque* exſugentis, nec immerito, quando cum aliis viperæ venenum guſtans, quamvis cum aqua miſtum, *ſapore eſſe acri & igneo*, percepit, *ut ſi lingua fervido aliquo & urente corpore pertuſa eſſet*, hoc ſenſu duas treſve horas durante; quin ſocius qui non dilutum guſtare voluit, inde retulit cum linguæ aliqua inflammatione & tumore ulcuſculum, biduum permanens. Longe minus terrebantur homines, cum aut Severinum (9) legebant teſtantem, ſapore hoc venenum eſſe quaſi *ſorbi immaturi*, ut percepit Branchinus, Pharmacopæus Senenſis præcipuus, cum, ipſo vidente, *lingua libaret ac deguſtaret,... nihil exinde noxa perpeſſus*, aut Charaſium (10) aſſeverantem, *guſtatum, & deglutitum*; *quod ſæpe ſævius expertus erat*; *neque homini*, *neque ulli animali nocuiſſe*; ut quod denique addit; *non detrectaverit ipſemet in os proprium ingerere* vel *abſque ſequente, aut præcedente oris collutione*, aut Redium (11) in primis confirmantem, *ſe vidiſſe infinitis vicibus illud lambentibus, & delutientibus labra non intumuiſſe*, deſcribentemque Jacobum illum ſuum, cum id non ſine voluptate identidem lamberet, aut potaret, idem poſtridie non facturum, ſi oris, aut ventriculi noxam inde retuliſſet, aut ſaporem acrem, & urentem percepiſſet, quem contra, ſcribit Redius *dulcem inſipidum* veneno illi eſſe, & *ſimillimum ſapori olei amygdalarum dulcium*. Sed de tanto inter Auctores diſſenſu, de uno eodemque veneno loquentes, mox erit iterum dicendi locus. Nunc illud cogita, num ex iſta ipſa diſſenſione hominibus addi poſſit animus, ut ſuctione utantur, præſertim cum pleroſque videant qui ſive ex Veteribus, ſive ex Recentioribus ipſam laudarunt, non uni illi fere plus fidere, quam auxilio quod minus quidem, quam oris ſuctio, ſtatim in promptu eſt, non diſſimili tamen, & certe minus ſuſpicionibus obnoxio, cucurbitularum videlicet; nam poſt utrumlibet alia, atque alia remedia imperant; indicio maniſeſtiſſimo, non eſſe igitur exſuctionem præſidium illud quo ſemper credi liceat, venenum e fundo uſque peranguſti vulnuſculi, imo ex anfractibus, in quos inde prorepſiſſe interea poteſt, adſitæ celluloſæ membranæ, aliiſve flexuoſis ſemitis totum penitus eductum fuiſſe. Quod & de cæteris ſeu per ſiphones, ſeu per hirudines, ſeu per alia quælibet, exſugendi modis dictum putato. Cæterum quod de efficacioribus Chirurgicis remediis, ut ſcarificationibus profundis, inuſtione, aut amputatione verba non fecerim, hanc cauſam habeto, quod hæc plerique a vipera icti aut non admittant, dum ſibi eundem quem multis a mitiori curatione fuiſſe, audiverint; felicem exitum pollicentur

---

(1) De Hiſt. Animal. l. 9. c. 62.
(2) Comment. in Dioſcor. l. 6. c. 40.
(3) Cent. 3. Curat. Med. 14.
(4) Oſſerv. cit.
(5) n. 33.
(6) Ad c. 40. cit.
(7) Canon. l. 4. F. 6. tr. 3. c. 1.
(8) Tent. 1. cit.
(9) Cit. P. 2. c. 4. ad fin. & c. 8.
(10) Vid. Sepulchr. in Schol. ad Append. cit. Obſ. 6.
(11) Oſſerv. cit.

aut nimis sero tandem postulent; perrarum enim est quod scribit Kramerus (1), novisse se quendam, cujus digito, a vipera morso, totum jam brachium inflammatum erat, jamque febris, crebræ animi defectiones, deliria, spasmi, alia ejusmodi accesserant, & hunc tamen *horis 32. a vulneratione jam elapsis*, *abscissione digiti demorsi curatum* esse. Itaque intelligis, cur hæc omiserim, mitiora pleraque consideraverim, quorum etiam infra (2) sum quædam alia memoraturus.

31. At enim, inquis unde igitur tanta aut suctioni, aut tot aliis, etiam olim adversus viperarum ictus mitibus auxiliis laus parta esset, nisi illorum ope homines vidissent servatos? Ego vero; ut illud omittam, perraro aliquem evasisse qui non pluribus esset remediis usus, ut cui potissimum salutem deberet, difficile esset constituere; hoc certe attendendum censebo, non pauca apud eos qui periculum sæpius fecerunt, exempla occurrere bestiarum quæ nullo dato, admotove remedio, aut levia, aut nulla a viperarum morsibus mala perpessæ, aut gravia etiam, nihilominus vitam servaverint. Sic Redio (3) accidisse, nec raro, leges. Sic Parisiensium tum quos olim Hamelius (4), tum quos ego supra (5) laudavi, aliæ sunt huc pertinentes Observationes. Quod si horum discriminum causam quæras; multiplicem esse potuisse, dicam, seu mordentes viperas, seu morsa animalia spectes, sive utraque. Utrisque communia sunt ætas, constitutio corporis, vires, anni tempus, victus & regio, a quorum varietate varius esse potest illatæ, aut acceptæ læsionis gradus. Sic, ut de regionibus dicam; vides quas Severinus (6) excipiat, ut quarum viperæ innoxio sint ictu; quanquam quod de Anglicis ipsi ab Hougtono relatum fuerat, (7), cum iis quæ alii, & quæ passim Cl. Meadius (8) scribit, minime consentit, præsertim ubi Redii Experimenta ita sibi in Anglia respondisse, ostendit, ut Verneyo antea in Galia, aut ubi *solere ubique*, confirmat, eadem mala a viperæ morsu *simili fere modo oboriri*; quamvis, id quod proposito huic nostro satis est, pro *climatum*, & aliorum ferme, quæ diximus, *diversitate*, *illa aut augeri posse*, *aut deprimi*, fateatur. Posse quoque alterutrum fieri pro varia mordentis viperæ magnitudine, ira, ejusque veneni, acrimonia, facile intelliges, si a majori, & magis irata plus veneni in vulnus immitti, & hoc profundius infligi, cogitaveris; nam de acrimonia res vel magis est manifesta, eamque in aliis viperis aliam, esse, discrepantia ostendit, de qua supra (9) dictum est, inter laudatos Auctores de sapore, & effectibus in labris, & lingua, veneni hujus; neque enim quisquam ausit dubitare, quin ea quæ pro observatis a quolibet eorum proposita sunt revera fuerint observata. Ad hæc illud quod est præcipuum, addendum est, interesse plurimum inter viperam quæ modo sæpe sæpiusque momorderit, & inter illam quæ necdum post justum temporis intervallum id fecerit. Hanc enim inter impostorum fraudes jam olim recensuit Auctor libri de Theriaca ad Pisonem (10) ut viperæ antea quam ipsos, oblatas carnes, *assidue mordere* clam *cogerentur*; sic enim *Venenum quod ore continent*, *ejicerent necesse erat*: unde tu e contrario unam deducere causam potes, quare nimirum jejunæ viperæ perniciosius mordeant, causisque addere quas alii excogitavere. Cæterum quod vetus ille Auctor tradidit, confirmavit Redius (11), se pluries expertum scribens, ejicere viperas venenum omne, si non primo, at saltem secundo morsu, ut tertius deinde, & quartus veneno careant: & quanquam infra indicet, tertio quoque posse aliquando venenum inferri, imo alibi (12) non

(1) Commerc. Litter. A. 1735. Hebd. 11. n. 3. in fin.
(2) n. 33.
(3) Osserv. cit. e Lettera cit. int. alle Opposiz.
(4) Reg. Sc. Acad. Hist. l. 4. S. 1. c. 1. n. 6.
(5) n. 26.
(6) L. cit. P. 3. c. 1.
(7) Vid. & P. 1. c. 7. §. 3.
(8) Tent. 1. cit.
(9) n. 30.
(10) c. 12.
(11) Osserv. cit.
(12) Lett. cit.

modo experimentum proponat, unde tertium, sed & alterum, unde sextem lethalem fuisset, apparet, Parisienses (1) autem unum, unde septimum; tamen si hæc etiam velis quæ rarius accidunt, spectare; vides, nostro proposito non officere; nam tandem ad eum morsum qui innoxius sit, perveniatur, necesse est, citius, aut serius, ut minor est vipera, aut major, vel certe ut minus, aut plus collectum habet venenati humoris, vel lentius hunc reparat, aut promptius, vel uberius in singulis morsibus effundit aut parcius, vel denique minus, aut magis acrem gignit, ut minima etiam extrema guttula id possit quod grandior solet.

32. Huc adde quæ morsi animalis peculiaria sunt, ut magnitudinem corporis, aut parvitatem, cutis duritiem aut teneritudinem, humorum inertiam aut acrimoniam, morsæ partis pauciora, aut plura sanguifera vasa nervos, alia hujusmodi. Nam parva, si paria sint cætera, ab eadem veneni copia, & acrimonia citius interire, & ratio indicat, & Redii (2), ac Parisiensium (3) experimenta confirmant. Quapropter mirandum non est quod apud primum legimus, cum eadem vipera anates momordisset quinque, & continuo tres columbos, neque anates postremæ tres periissent, primum periisse columborum, aut cum aves a viperæ morsu facillime intereant, equum, taurum, aliaque majora, & duriore cute animalia sæpissime non interire; minus enim profunda vulnera accipiant, necesse est. Nec valde mirarer, si quæ in Sepulchretum (4) relata sunt experimenta, sæpius repetita ad eundem modum responderent; ut constaret, eas animantes citius necari quæ humoribus præditæ sunt acrioribus, & magis vividis, tardius autem quæ aquosioribus, viscidioribus, & lenti motus, ut quædam sic interfici nequeant. Et certe cum in una eademque animantium specie alia aliis esse possit humorum, imo & firmarum partium constitutio; qua ratione accipiendum censeo quod sapienter a Parisiensibus indicatum est credibile esse, ex eadem animalium specie quædam magis, aut minus graves effectus pati a vipereo veneno; ut quamvis hoc eadem immittatur copia, & morsus videantur pares, non pariter, aut non æque sero, aut cito moriantur; cum hæc, inquam, credibilia sint; hinc videtur intelligendum, quare non semper eo quo ab eadem vipera sunt morsa, ordine animalia unius speciei intereant, sed aliquando, ut de quinque Charasii (5) colombis, illud primum quod morsum exceperit quinctum, & de tribus Parisiensium ipsorum pullis illud tardius multo quod secundum: quanquam cum ille prorsus siluerit, eadem omnes columbæ an alia parte corporis sauciatæ sint, hi vero antea dixerint, non omnes, sed *ferme omnes* in quibus periculum fecerunt, pullos eadem parte fuisse morsos; accedere aliæ causæ possunt quibus istam in moriendo ordinis mutationem tribuamus. Morsus enim illic exceptus ubi plura sint, & crassiora, aut perpauca, & tenuiora sanguifera vasa aut nervi, perniciosior, aut levior esse adeo potest, ut ipso prompto & concitato multi sanguinis effluxu venenum simul eadem via rejiciatur, ut ab Redio (6) animadversum est: quæ rejectio an forte aliqua ex parte contingeret sero e vulneribus effluente, ipse cogitabis; seri enim parem effluxum Parisienses negant se vidisse in iis quæ perierunt, animalibus, ac in iis viderunt quæ sunt servata.

33. Facile hic quæres, per venasne, ut plerique autumant, an per nervos, ut Cl. Meadius (7), censet, viperæ venenum, aut ejus vis in corporis intima deducatur. Cum primis ut sentias, præter cætera, fortasse illud te movebit experimentum quod in Sepulchreto (8) proponitur, ut in canibus *non semel* habitum, videlicet succo venenato, e viperarum capitibus extracto, pauca aqua calida inter exprimendum ablutis, in sanguifera vasa injecto, brevi illos periisse. Verun-

(1) Cit. supra.
(2) Lett. cit.
(3) Cit. supra.
(4) In Addit. ad Sect. hanc 10. Schol. 2. ad Obs. 2.
(5) Sect. ead. Obs. 6. §. 8.
(6) Lett. cit.
(7) Tent. 1. cit.
(8) Schol. 2. supra cit.

tamen ubi animadverteris, alia etiam complura, quæ minime venenata sunt, ad eundem modum injecta, brevi pariter mortem afferre (1); libentius perpendes quæ a Meadio pro via nervorum producta sunt. Nam & ipse antea (2) non improbabat venarum viam præsertim ubi de venenis ageretur immissis per animalium ictus, ut morsus. Sed postea mutavit sententiam, & quemadmodum sumpta, ita & per vulnus infusa venena aggredi potissimum nervos, credidit, cum attendisset celeritatem illam mirificam qua viperæ caudisonæ morsus canem occidit, *non integro* videlicet *minuti temporis quadrante*. Sed & vipera vulgaris cum hominis digitum momordisset, isque, ut supra (3) commemoratum est, os vulneri *statim* admovisset, sanguinemque exsuxisset; *hoc facto repente mortuus concidit*, sive ut alibi (4) loquitur idem qui vidit, Matthiolus, *derepente in terram cecidit*, *ubi illico mutus factus deperiit*. Non funestus quidem, sed valde noxius, & subitus ab eadem causa in Venatore quem Sommerus (5) curavit, effectus fuit. Cum enim bina digito a vipera inflicta vulnuscula sibi suxisset; *actutum intumuit lingua* æque *ac si pomum in ore* teneret cum *loquelæ*, *& deglutitionis impedimento*, *obnubilatione visus*, *capitis tumore*, *& gravedine*. Nec vero quia Redii conjecturam protulimus (6), ejusmodi eventuum causam in quodpiam oris ulcusculum rejicientis; continuo credas, venenum hiantes in ulcusculo venas subiisse; in hoc enim non venulas solum, sed & nervulos injuriis veneni patere, vicissim dicere possent illi qui cum Meadio sentiunt. Et ne suctionem magis, quam morsum, culpes; vel apud Parisienses lege quid Anglo illi acciderit qui in se periculum fieri voluit morsus viperini. Scilicet a demorsa manu violentus dolor per totum reliquum superiorem artum se extenderat statim, vel prius quam vipera mordere desiisset. Atque ut intelligas dolorem nervis, non ut vulneratis, sed ut veneno infectis, esse imputandum, faciet quod Meadius (7) ut *memorabilem* adnotavit, *parum latrasse canem*, *dum vulnus* acu chalybea acuta forma simili viperini dentis, *infligebatur*, *at veneno* per eandem acum *immisso tum vero ululasse*. Sed præter celerrimam, saltem aliquando, veneni hujus, aut ejus noxarum progressionem, minime ab lento sanguinis per venas motu repetendam, huc adde Cl. ejusdem Viri experimenta in sanguine humano, vitreo calente vase excepto ob adjunctum autem viperæ venenum *neque colore*, *neque consistentia*, quidquam mutato, ut neque tum neque postea internosci posset a pari sanguinis ejusdem portione, cui nihil fuerat additum. Neque te illud moretur quod in Sepulchreto (8) leges; in occisis hoc veneno animantibus sanguinem repertum esse coagulatum, imo in corde, & venis omnibus in *polypos admodum tenaces concretum*. In eodem enim Sepulchreto contrariæ occurrent Observationes (9) reperti *fluidi magis*, *quam coagulati*, aut *summe tenuis & acris* aut *ex parte* dissoluti, *& corrupti*, & nusquam *coagulati*. Quod siquas tamen inter has animadvertes quæ grumos, & concretiones proponant; at tu sæpius laudatos Parisienses lege, qui ut referunt, duos in Anglia columbos sanguinem habuisse coagulatum, ita se testantur in eodem, totque aliis animantium generibus nullum coagulationis indicium, sed contra fluiditatis signa in sanguine deprehendisse. Sed & Redius (10) qui tamen in quibusdam coagulationem illam invenerat, diserte negat, semper in omnibus invenisse. Satis igitur apparet, non esse *immediatum*, ut loquuntur, & proprium viperini veneni effectum sanguinem coagulere, ut neque dissolvere, sed pro variis hujus dispositionibus, &

---

(1) Vid. ex. gr. inter inject. Courtenii, §. cit. supra ad n. 16.
(2) Vid. introd. ad Tentam.
(3) n. 30
(4) Comment. in Præf. Diosc. ad l. 6.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 152.
(6) n. 30.
(7) Tent. 1. cit.
(8) In Addit. ad hanc 10. S. Obs. 1. & Schol. 2. ad Obs. 2.
(9) Obs. ead. 2. & Sect. ead. Obs. 6.
(10) Osservaz. cit.

pro variis præsertim nervorum, sanguinis motum, ut supra (1) etiam dictum est, mire perturbantium, affectionibus vario modo ipsum vitiari, ut, quod plerasque relegens indicatarum Observationum, intelliges, in aliis quoque si rutilus, & vividus, in aliis ater, & ad corruptionem pronus. Quæ cum ita sint; facile per te vides, quandocunque volatilibus corpusculis referta medicamenta, a longo jam tempore commendata adversus viperinos morsus, prodesse visa sunt, vel in eos casus incidisse in quibus sanguinis ad concretionem vergeret, vel nervis potius opitulando profuisse. Quod eo magis dicendum esset, si quod in botanico Viri Cl. Jussieu Discipulo (2) tribus in digitis a vipera vulnerato non sine eorum fere statim ad veniente stupore, & tumore, nec levi, ad ipsam quoque manum extenso, feliciter successit ab exhibito, & vulneribus etiam affuso alkalico volatili remedio, cum oleo succini conjuncto, si idem, inquam, remedium, prompte in usum tractum, ut in magno brutarum animantium numero certe dicitur respondisse, ita in hominibus saltem plerisque in posterum responderit.

34. Nec tamen propterea negandum est, vitiatum sanguinem eorum qui a vipera icti sunt, mortem accelerare imo Parisiensibus (3) dandum est, multum ad id facere, præsertim cum a gangræna infectus, quæ fere solet cauciatam partem, eique proxima corripere, eandem labem in dissitas, intimasque partes traducit, quemadmodum in anseris corde, & jecinore ab ipsis conspectum est, ab aliisque nonnunquam fuerat in jecinore, quod *ex nigricante* flavescebat, alias in ventriculo, cujus color *quodammodo obscurus*, non sine *livoris quadam specie*, aut *magis obscurus*, itemque in mesenterio, & intestinis, in quibus *manifestior* is color, aut quæ *maculis lividis hinc inde leviter picta*, ad ingressum autem bilarii ductus, *livore, seu potius nigrore gangrænoso* erant *infecta*, ut perlegens, indicatas supra (4) in Sepulchreto Observationes, Scholiumque reperies. Interdum tamen accidit, ut non modo hæc ab aliis non adnotentur, sed ne exterius quidem livor usquam ullus se ostendat, ut in canicula Francinii (5) quæ *nulla corporis parte tumorem habuit, aut livorem:* verique simile est, ab irritatis venenato morsu nerveis ipsis qui ibi sunt, ramulis contractiones fibrarum fieri, sanguinem in proximis vasculis remorantes, unde tumoris, inflammationis, livoris, gangrænæ initium, nisi forte ea corporis, aut sauciatæ partis dispositio sit; ut quamvis alibi, ut in illa canicula nervi citissime, convelli incipiant; morsa tamen pars neque tumeat, neque liveat, aut quamvis alias celeriter adeo intumescat, ut Parisienses (6) scripserint, eodem quod mordetur, momento initium tumoris animadverti; in illo tamen Nobili Juvene, cujus historiam a Charasio descriptam habes in Sepulchreto (7), *post horas demum aliquot* conspectum sit. Neque alia ferme, præter variam corporum dispositionem, causa videtur afferri posse, quamobrem tumor in quibusdam minus, in nonnullis autem adeo extendere se pergat, ut in illo eodem Juvene, toto artu jam occupato, qui ictus fuerat, & proximo hypochondrio, & mamilla, oppositum quoque latus jam impetere videretur, in altero autem Parisiensium exemplo manum oppositam sauciatæ vel multo citius prehenderit, quin Falloppius noster (8), & Albertinus (9) ex viperæ ictu viderint totum corpus intumuisse; ut Dioscoridem (10) omittam, cujus verba aliter ab aliis (11) legi scio.

---

(1) n. 9.
(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1747. Obs. Anat. 2.
(3) Cit. supra, n. 29.
(4) n. 33.
(5) Lettera cit. n. 29.
(6) Ibid. cit.
(7) Append. ad Obs. 6. hujus 10. Sect.
(8) De Tumor. præt. nat. c. 3.
(9) Opusc. 2. in Comment. Inst. Sc. Bonon. Tom. 1.
(10) De Med. l. 6. c. 10.
(11) Severin. c. 1. cit. supra ad n. 31.

Aliquando tamen incidunt casus in quibus si effectus explicare velis morsus veneficæ cujuspiam bestiæ non satis sit peculiarem corporis dispositionem in medium afferre, velut cum equus (1) cujus posteriorem dexterum pedem mus raneus momordisse dicebatur, intra biduum mortuus, dissecantibus videndas exhibuit non tam adiposas cellulas a pede ad cervicem usque sero flavo turgidas, sparsimque sugillatas, flaccidos autem musculos, & hæc quidem a dextris, quam pulmonem dexterum maculis distinctum nigris, & ipsam cordis auriculam dexteram flavam, seroque repletam; sanissimis vero musculis, pulmone, & auricula sinistris: quod discrimen neque a virulentia e vulnere in sanguinem immissa, neque a certa sanguinis dispositione, sed ab irritatis potius nervis dexteris, si auriculas præsertim respicias, facile deduces.

35. Ut vero in iis de quibus paulo ante dicebam, ita etiam in aliis viperini veneni effectibus animadvertendas varietates ab alterutra quam commemoravi, causa repetes. Quasdam ex præcipuis hic juvat proferre. Vomitum, si plerasque attendas indicatarum Observationum, vix unquam abesse, credes. At vero Paulus (2), Aetius (3), Avicenna (4), nisi in pluribus deesse vidissent, hi esse *aliquando*, ille esse *in quibusdam*, non scripsissent. Neque Courtenius (5) cum de multis loquatur canibus, neque inter cætera lethargicum quendam stuporem; a non multis alioquin memoratum, ut *solitum* hujus veneni effectum reticeat, ullum de vomitu verbum facit; quod neque fit in Scholii illius 2. neque in Observationis illius VI. experimentis, quæ supra (6) ex Sepulchreto indicavimus: si unum excipias, cui tamen quod continuo subjicitur, diserte hæc habet: *Vomitus nullus sequutus.* Pariter in iisdem, & Courtenii experimentis dejectiones quæ dignæ quidem adnotatione fuerint, proponi haud video: quarum tamen vehementia, aut peculiaris natura a pluribus observata est, & Cl. Meadius (7) de cane quem hoc veneno infecerat per acum immisso, hæc scripsit: *ortæ sunt turbæ solitæ, vomitus, dejectiones &c.* & certe in tertio exemplo hominis a vipera morsi, quod a Parisiensibus (8) est descriptum, quam violenta fuerint utraque, manifestum est. Sed in duobus quæ illud præcedunt, exemplis dejectiones ne nominantur quidem, ut neque olim apud Dioscoridem (9), Aetium (10), Paulum (11), Avicennam (12); quorum tres priores *tormina*, Avicenna *gravitatem in dorso*, omnes *urinæ difficultatem*, qui pro hac Aetius *cruenta lotia* & fere omnes *cruentas gingivas* commemorant. Has tamen, & urinæ difficultatem in recentioribus Observationibus non videor legisse. Cruenta autem lotia in utroque Harderi (13) cane de renibus autem, dorso, & torminibus questum esse hominem in primo illo apud Parisienses, scio, ut Juvenem quoque Charasii (14) de acerbis, perstantibusque circa umbilicum doloribus: in eoque etiam labrorum tumor fuit, quem Redius (15) ab Avicenna, ait, esse memoratum. Quod si hic igitur, illique alii veteres Medici minus frequentia symptomata non omisere; tanto magis dejectiones videntur fuisse proposituri, si tam crebro ab ipsis essent animadversæ. Neminem autem memini sive priscorum, sive recentium qui non viderit convulsiones, easque aut nomine hoc ipso, aut convulsivorum sive motuum, sive tremorum, sive tensionum, sive horrorum non designaverit; aut symptoma aliquod, sine iis haud facile explicandum, non protulerit. Mitto

---

(1) Vid. Murry, Quæst. Med. Parif. propos. die ult. A. 1749. n. 4.
(2) De Re Med. l. 5. c. 12.
(3) Tetrab. 4. S. 1. c. 21.
(4) Canon. l. 4. F. 6. tr. 3. c. 32.
(5) §. cit. supra ad n. 16.
(6) n. 33.
(7) Tent. 1. cit.
(8) Cit. supra, n. 29.
(9) (10) (11) (12) Capitib. cit.
(13) Sepulchr. S. hac. 10. in Additam. Obs. 2.
(14) Supra, n. 34.
(15) Osservaz. cit.

cætera quæ producere non vacat: mitto quæ produxi omnia præter vomitum, quem crebro adeo fuisse adnotatum, dixi, tanto autem magis hic attendendum, quod Parisienses qui supervenire *satis constanter*, agnoverunt, in ventriculo tamen ullum *ordinario* inflammationis, nedum gangrænæ indicium ab se repertum esse, negarunt; ut in tot saltem quæ dissecuerant, animalibus a convulsis nervis videatur repetendus.

36. Nec vero facile dissentiendum est ab Doctissimo quem sæpius laudavimus, Viro, cum indidem esse deducendum putat, quod morsi a vipera icterici fiant; neque enim tam cito mutare in sanguine particularum naturam, aut miscelam admistum veneni pauxillum potest, quam convulsione adstrictis in hepate bilariorum ductuum initiis, quæ a sanguine jugiter ejicienda essent bilis corpuscula, in hoc retinere. Credo autem ipsi, colorem totius cutis intra non integram horam fieri *flavum*, nonnunquam tamen; non sæpe adeo, ut ejusmodi effectum *huic veneno proprium* dicere possimus. Et memini quidem Cardanum (1) legisse mirantem, quod *persæpe in ictu oculi, icti* a viperis *contrahant talem colorem*. Sed & Donatum (2) postea legi, *raro homines* a virulento ictu *fieri ictericos*, affirmantem, credentemque propterea, hoc iis dumtaxat accidere, quorum sanguis plurima abundet bile, quæ si flava fuerit, flavo; si nigra, nigro; si porracea, porraceo quoque colore cutem inficiat. Quo sane infectam fuisse, neque adeo cito, ex Galeni (3) exemplo constat, quod profert; citri autem colore ex altero, quod producit, Avenzoaris (4) exemplo, neque a morsu, ut in illo, viperæ, sed a veneno devorato. Huc adde observatum *flavum* icterum a punctione aranearum, ut est apud Ettmüllerum (5); non semper tamen, nec omnium. Videre enim, exempli causa, potes, quam graves noxas illa attulerit de qua Cl. Bernerus (6), & quam varias, & sæpe quanto perniciosiores eæ de quibus sub Etrusci phalangii nomine scripsit Vir Doctus Brogianus (7), cujus Tractatus pervellem antea prodiisset, quam has, jam scriptas, Epistolas recenserem. Ab iis illud quoque adnotavit, per quod cum phalangio Apulo, & cum eo scorpio a quo punctum Petrum a Castro fuisse, dixi (8), videntur posse comparari, videlicet anno insequenti eodem tempore symptomata rediisse. Ab neutro tamen Scriptore tot inter noxas icterum memorari, animadvertes. Porro Ettmüllerus etsi hæc subjicit, *ex viperæ morsu suboriri ordinario fere icterum, jam Veteres annotasse, sicut Zacutus Lusitanus l. 5. Medic. Princ. Hist. 29. refert*; hunc tamen si inspexeris, non plura de eo quidem invenies referre, quam Donatum, quem magis sequitur, quam suspicari possit qui utrumque non conferat; nec bene tamen ubi Brasavoli (9) in Tombesio Observationem describit, quasi Donatus hanc produxisset, ut ad icterum ex venenato morsu spectantem. Paulus quidem (10), & Aetius (11), quos uterque laudat, de morbo regio ex venenatis ictibus fecere mentionem; quin Aetius inde etiam *contingere consuevisse*, diserte ait. Sed utriusque horum sermo est de omnibus, non peculiariter de viperæ veneno, quam etsi alter exempli causa nominat, ex ea tamen *porraceo* colore tingi cutem, docet, imo cum peculiarem de ea habet tractationem (12), *plumbeo*, Paulus autem (13) generatim ponit *coloris vitiationem*, quam Avicenna (14) *declivem* esse, ait, *ad viriditatem*. Atque ut intelligas, icterum non semper, &

(1) Comment. in Hippocr. Aph. 62. l. 4.
(2) De Med. Hist. Mirab. l. 1. c. 9.
(3) De Loc. aff. l. 5. c. non 6. sed 7.
(4) L. 1. tr. 13. c. 6.
(5) Prax. l. 1. S. 17. c. 3. art. 4.
(6) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 49.
(7) De Venen. Animant. P. 1.
(8) Supra, n. 24.
(9) Comment. in cit. Aphor. 62.
(10) De Re Med. l. 3. c. 50.
(11) Tetrab. 3. S. 1. c. 17.
(12) Tetrab. 4. S. 1. c. 21.
(13) L. 5. c. 12.
(14) Cit. supra ad n. 35.

in aliis alio colore fieri; animadvertas, velim, Dioscoridem (1) scripsisse, *subalbidum* inde *colorem concipi*, horum autem omnium vetustissimum Nicandrum (2),

Nigricat ipsa cutis, plumbi modo fusca colore,
Cærulea interdum est, ærisve simillima flori.

Utque ad Zacutum redeamus; habet hic alibi (3) Observationem huc maxime attinentem, & quam in Sepulchretum non relatam esse, miror, propter gangrænam in jecinore deprehensam. Scilicet cum messores duos, alte dormientes, eadem vipera momordisset, ambosque post horam convulsiones variæ concussissent, eorum alter *in flavissimum icterum, post decem horas; alter*, qui servari non potuit, *in nigerrimum, post 14. horas lapsus est, ita ut Æthiopis formam repræsentaret.* Quas autem icterici coloris varietates, recentiores Zacuto Observatores adnotaverint, non possum dicere, cum in descriptis hominum exemplis, fortasse ob regiones, in quibus erant, minus æstuosas, ne icteri quidem mentionem factam esse, meminerim, sed neque in tot brutis animantibus, quorum certe oculi, dum etiamtum viverent, aut membranæ passim in dissectis post mortem, insolitum colorem, præsertim flavum, vel cursim inspicientibus ostendissent.

37. Habes longum, sed fortasse tuis studiis non prorsus inutilem, de Vipera sermonem ex comparatis inter se iis quæ nunc forte in manibus erant non veterum modo, sed & recentium Auctorum Scriptis; ut non videar expectare a te posse quod olim super Epistolis de Aspidis veneno ad Lancisium datis (4) retuli ab Doctissimis, & erga me alioquin humanissimis Viris, scilicet *præstitisse forte propriis experimentis* fuisse, me *usum, quam auctoritate Aetii, & reliquorum veterum, qui in his nimis sæpe incaute procedunt.* Nempe hic usus sum recentium quoque cautissimorum hominum experimentis, quibus pariter usurus fueram in illa disputatione si ulla eorundem extitissent. Nam mea ne in vipera quidem habui quæ ad te mitterem, quippe aliis, atque aliis, cum illa instituendi tempus per ætatem fuisset, occupationibus distentus, & periculi plena tentamina antea aversatus, quam mihi, ut aliis qui diu exercitati in iis fuerant, aut nocerent (5), aut abominationem, nedum fastidium (6), crearent. Verum ut hæc me non retraxissent; non video, quomodo ab Eruditissimis illis Viris possent ex me experimenta in aspidibus expectari, qui in Africa, atque adeo in Egypto nunquam fuissem. Scribit enim Strabo (7), *Egyptiam aspidem*, de qua potissimum nostra fuerat disputatio, *proprium quiddam habere præter alias aliorum locorum.* Nam quod aspides extra Africam etiam, in ipsaque Italia & prisci, & non prisci Scriptores aliqui memoraverint, nimirum vulgi opiniones, & voces secuti sunt. *Quas* enim *vulgo vocamus aspides, nullam habent fere communem notam cum illis* de quibus noster fuerat sermo, ut vere Salmasius (8) censuit: & certe nec Lucanus (9) de aspide dixisset,

Ipsa caloris egens, gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Niloque tenus metitur arenas.

neque ab Ovidio (10) sic esset designata,

Plenaque somniferis serpens peregrina venenis;

(1) Cit. supra ad n. 34.
(2) Apud Severin. Viper. Pyth. P. 3. c. 1.
(3) De Medic. Princ. Hist. l. 2. Hist. 115. Obs. 20.
(4) In Append. ad Metallothecam Vaticanam Mercati.
(5) Vid. Gentil. Annotaz. alla pag. 73. v. 25. della Lett. Filos.
(6) Vid. Redi Lett. int. alle Opposiz.
(7) De Situ Orb. l. 17.
(8) Plinian. Exercit. in Solin.
(9) Pharsal. l. 9.
(10) Metam. l. 9.

nisi *hæc genera serpentium* revera; ut Celsi (1) verbis utar; *& peregrina, & aliquanto magis pestifera essent, maxime quæ æstuosis gignuntur locis.* Nec mirum, quando vel intra ipsam Italiam venenati quorundam animalium ictus alia vis est in aliis aut magis, aut minus calidis locis. Sic tarantula, inquit Baglivus (2), *venenifera dumtaxat est in Apulia, & præsertim camporum incola; nam quæ in montibus Apuliæ vicinis reperitur, vel nullo, vel non pernicioso pollet veneno*, tantoque minus vel campestres illæ alias in Italiæ regiones translatæ, ut proposita etiam historia (3) confirmat. Non est certe apud nos ejusmodi terra, qualem apud Hibernos esse, animadvertit Lombardius (4), ex ea causam repetens, cur neque ibi ulla videre animalia potuerit quæ venefica essent, & quæ ex his varia illuc attulerat ex Anglia, fere statim ac in Hiberniæ solum emiserat, mori omnia cerneret, inflata pleraque, & convulsa. At si tamen aspidibus, ex Africa huc importatis; illud dumtaxat quod tarantulis, ex Apulia alio translatis, forte accidisset; nonne me mea fefellissent experimenta? Cum igitur nulla esset experiendi sine dubitatione facultas, nec, si fuisset; continuo rescribendi officium, a me non una de causa debitum, faciendi periculi spatium daret; quid mihi erat reliquum, nisi ut eorum testimoniis uterer, qui morsuum aspidis effectus aut vidissent ipsi, aut eorum qui viderant, Scripta legissent?

38. Hic facile ex me quæres, in disputatione illa de genere mortis Cleopatræ quæ mihi cum Viro Amplissimo Lancisio fuit, quid revera ipse animo sentirem, quando exercitationis causa, ut fit sæpe inter Amicos, videtur illa a me suscepta, nec secundæ ejus responsioni a me repositum quidquam extat. Ego vero in re quæ ob vetustatem sine priscorum testimoniis pro certo non posset definiri, cum forte in Vaticana Metallotheca (5) ad morientis Cleopatræ simulacrum hæc ab Lancisio (quem de accepto libro certiorem facere continuo oportebat) adnotata animadvertissem: *in brachio aspis spectatur, cujus morsu* Cleopatram *occubuisse, vulgaris fert opinio: quamvis alii epoto veneno mortem sibi conscivisse, contendant*, suspicatus, extare fortassis ignotum mihi veteris Scriptoris locum qui hoc tradidisset, nihil magis in utraque Epistola spectavi, quam ut eum locum, si quis forte esset, ex Lancisio elicerem. Eaque mente quæ pro magis vulgata opinione proferri a me statim poterant, & confirmari, semel atque iterum ad illum scripsi. Quem locum ex ejus unis, & alteris Litteris cum esse nullum, intellexissem; facile ejus voluntati obsecutus sum, ut finem facerem disputandi, in controversia præsertim, ea qua par fuerit, hinc modestia, inde comitate orta, & progressa, utramque eximie laudantibus Viris Doctis (6): ut minime dubium sit, quin ex his aliquis a quo *acerrima* fuisse dicitur, nihil aliud, quam expromptos utrinque, & contentos spectaverit nervos rationum. Nostrum enim utrique plurimum favet, mihi autem, quæ ejus par doctrinæ, & eruditioni humanitas est, tantum tribuit, quantum ne optare quidem ausim. Sed illuc redeo. Itaque ne tum quidem a me aliquid novandum censui, cum biennio ferme interjecto, accidisset, ut addere Lancisius Appendicem deberet ad Metallothecam, scripsissetque ad me, placere Sanctissimo utriusque nostrum Domino, ut simul disputatio illa quam benigne perlegerat, ederetur, & licere mihi, si quid in meis Epistolis additum, aut mutatum vellem; quod in suis fecit ipse; significare. Parendum enim imperanti rescripsi: eo autem magis ab omnibus intellectum iri, non esse a me scriptas illas, ut vulgarentur, si ita, uti ex tempore fusæ erant, prodirent. Nec tanti sane erant quæ adjicerem; ali-

(1) De Medic. l. 5. c. 27. S. 10.
(2) Differt. de Taran. c. 7.
(3) c. 11. Hist. 8.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 79.
(5) Ad fin. Armar. 10.
(6) Giornale de' Lett. d'Ital. Tom. 33. P. 2. Art. 8. in fin.

qua erant tamen, quæ tibi nunc indicabo, non ut postliminio controversiam instaurem, neque vulgatam opinionem pro certa statuam; sed ne forte quæ pro hac aut confirmari, aut dici vicissim possent, nulla prorsus fuisse, arbitreris. Eorum alia sunt ab Historicis, alia a Medicis, alia ab utrisque, ab aliisque insuper Auctoribus repetenda. Ex Historicis Vellejus (1), Ælianus (2), Florus (3) summo consensu, & sine ulla dubitatione, aspidis morsu Cleopatram se interemisse, tradiderunt. At enim Vellejus adulationis vitio supra quam credi possit, laboravit, neque inter Historicos a Quinctiliano recensetur: Florus puerili desiderio mirabilia dicendi, veritatis dispendio se abripi, passus est: & si ad has accusationes, a Sigonio, Lipsio, Scaligero acceptas, aliam ex Verderio (4) sumptam, adversus Ælianum adjungas; hic quoque dum alius ab Aristotele videri vult, a veritate recedit. Verum longe facilius esset singulorum laudationes ex multo pluribus proferre Auctoribus, quam accusationes istas ex nonnullis perquisivisse. Illas tamen omittimus, cum ad has satis sit animadvertere, nihil ad Aristotelem attinere, quo mortis genere olim esset Cleopatra peritura, nihilque mirabilis in eo esse quod, quam, facto in damnatis periculo, nullum citius simul, mitiusque in perimendo deprehendisse venenum constabat quam ab aspidis morsu, ea se quoque hoc ipso necasset: nihil denique adulationis erga Augustum fuisse, scribendo, ab hoc illam morsu potius, quam ab epoto veneno, mortuam. Nam quod Vellejus non sit a Quinctiliano (5) inter Latinos Historicos nominatus; nec Cæsar ipse nominatus est, credo quod laudabilia quantumvis utriusque Scripta pro justa historia, de qua ibi erat sermo, non haberet, quando sua Cæsar ipse ut Commentaria, reliquerat, Vellejus autem amplius volumen non uno loco (6) pollicitus summa fere attigerat capita.

39. Sed iis tribus totidem objiciuntur Historici, qui non idem confirmaverint, Suetonius (7), Plutarchus (8), Dio (9): imo his duobus contenditur, majorem esse fidem habendam, quippe Græcis, eoque in historia verum diligentius inquirere solitis; quam Latini, & in re præsertim ad græcum imperium attinente, si loca attendas, propioribus; si documenta, instructioribus. Non est mihi in animo illud Quinctiliani (10) commemorare: *Græcis historiis plerumque poeticæ similis est licentia*, multoque minus (11) *quidquid Græcia mendax audet in historia:* quin ultro fateor; fuisse ex Græcis summos Historicos, quorum ope res etiam Romanas discamus, præsertim quod ad ritus attinet publicos. Hos enim, aliaque ejusdemmodi, ut in quadam Grotii Epistola legisse videor, adnotant, traduntque diligentius Exteri, quam Cives, qui ceu notissima omnibus, inutiliter scribi censent. Sed & res ab Romanis gestas ex magnis illis inter Græcos Historicis permultas discimus, in primis ad ea usque tempora quibus tandem Latini sua ipsi facta elegantius scribere cœperunt. Nam vel *ab initio rerum Romanarum*, ut testatur Cicero (12), *usque ad P. Mutium Pontificem Maximum res omnes singulorum annorum mandabat litteris Pontifex Max.* Quorum Annalium similitudinem *multos secutos esse*, dicit: *qui sine ullis ornamentis monimenta solum temporum, hominum, locorum, gestarumque rerum reliquerunt*, ut major Cato, & Pictor, & Piso: quæ causa videlicet fuit cur ad nos eorum Scripta non pervenerint contra, ac multa illorum qui post eos Romanas res ornatius latine scribere instituerunt. Quo ex tempore me non injuria facturum puto, si de modo rei

---

(1) Hist. Rom. l. 2. c. 87.
(2) De Hist. Animal. l. 9. c. 61.
(3) De Gest. Rom. l. 4. c. 11.
(4) Censïon. in Auctor.
(5) Instit. Orator. l. 10.
(6) L. 2. c. 48. 96. 99. 103. 114. 119.
(7) De duodec. Cæsar. l. 2. c. 17.
(8) Græc. Rom. q. Ill. Vit. in Anton.
(9) Rom. Hist. l. 51.
(10) Instit. Orat. l. 2. c. 4.
(11) Juvenal. Sat. 10.
(12) De Oratore, l. 2.

præsertim, quam hic spectamus, neutrius partis gloriam augente, plus uni Latino credam in Romana quidem historia, quam Græcis duobus. Ad Romanam autem, an ad Græcam historiam spectet bellum ab Augusto, victis, & ad mortis necessitatem adactis Antonio, & Cleopatra, confectum, quid attinet ostendere, cum & dux uterque Romanus, & belli præmium Ægypti regnum fuerit, in Romanam provinciam redactum? At enim & Cleopatra Græca erat, & Græcorum id regnum, ut quorum imperium, & lingua vigerent Alexandriæ. Fuerit; quis enim negat? & Reginæ, & regni a Græcis vetusta origo. Num Græca propterea & leges, & instituta, & lingua, an Ægyptia, an alia post annos jam prope trecentos in eo tum regno dominabantur? cujus Reges jam antea *vel ne Ægyptiam quidem* linguam *didicisse*, *vel Macedonicam reliquisse*, fatetur ipse Plutarchus (1), populi autem illa pars quæ *ab antiquo* ex *Græcis* fuerat, & *communis Græcorum consuetudinis haud immemor*, jam Polybii ætate, ut Strabo (2) docet, *evanuerat*. Nam quod Plutarchus, & Dio locis propiores, documentis instructiores fuisse dicuntur; tam longum est intervallum quod Bœotiam, & Bythiniam, unde illi erant, ab Ægypto disjungit, ut non tanto majus denique videri debeat quod inter hanc, Italiamque interjicitur. At minus certe, id quod præcipue in Historicis spectandum est, intervallum temporis fuit, quo propior Cleopatræ morti Vellejus, quam Plutarchus; & Ælianus, quam Dio. Documenta autem num certiora Plutarchum accepisse credemus ex avo suo narrante quod a Philota audiverat familiari cujusdam ex Antonii coquis, an Vellejum, tempori illi quam proximum, ex præstantibus Viris qui cum Augusto fuissent Alexandriæ, sæpius audire domi, militiæque potuisse, utrobique (3), ut nobiles Majores sui, non sine illustribus muneribus, & ornamentis versatum? Quod si ut huic adulatio objecta est erga viventem Tiberium, & necdum omnino pessimum, sed *inter bona*, ut ait Tacitus (4), *malaque mixtum*, *incolumi matre*, in cujus obitu suæ hujus Vellejus historiæ finem fecit, mox ipsam ad Vinicium insequenti anno Consulem mittens; ita placeret Dionem, & Plutarchum accusare; non deessent Valesii, Rapinii, Bodini, Vossii, Lipsii censuræ, illum ut plagiarium, a vero deflectentem, optimis infensum, sæpe adulantem, sæpe hallucinantem, diserte arguentium, neque aliorum in Plutarchum, majorem in ipso rerum Romanarum notitiam desiderantium, nec perveterum solum, sed & earum quæ in tempora non ita antiqua inciderunt, cujusmodi exempla; ut mittam quod est apud Lambinum (5); vel uno in facto plura profert Paulus Manutius (6); miraturque, *tam turpiter esse lapsum*, quod & alibi (7) ait, *sæpe* eidem accidisse: quanquam mirum id esse negat Bodinus (8), *in homine Græco, qui se linguam Latinam non satis intellexisse*, *in Vita Demosthenis* (9), *confitetur*. Quo & illud pertinet quod ab Rhodio (10) scriptum est, Plutarchum, *Latinis codicibus usum*, *in rebus Romanis sæpiuscule falli* Neque ignota sunt quæ ejusdem vel in nominibus Romanorum errata notaverat Robortellus, alibi (11) a nobis laudatus, aut quod Lipsius (12), ubi non Plutarchum modo, sed universe Græcos Historicos in iis præsertim quæ ad nationes externas attinent, Romanis esse præponendos, diserte negat, *varia* illos *cum in rebus ipsis gestis pec-*

(1) In Antonio.
(2) De situ Orbis, l. 17.
(3) Vid. Voss. de Hist. Lat. l. 1. c. 24. & Bœcleri Indic. Vellejanum in *Vellejus*, cui adde Velleji, l. 2. c. 124. in fin.
(4) Annal. l. 5. in fin.
(5) Adnot. 16. in Cicer. Orat. pro Dejot.
(6) Comment. in Epist. I. l. 2. Cicer. ad Q. Fr.
(7) In Epist. 5. l. ejusd.
(8) Meth. Hist. c. 4.
(9) In Procem.
(10) Not. ad Scribon. Epist.
(11) Epist. ad Cel. Polen. de III. Consul. Frontin.
(12) Var. Lect. l. 3. c. 20.

casse, tum in nominibus præcipue propriis turpiter lapsos esse, contendens. Verum nos ob cætera eximii utriusque Historici, Dionis videlicet, & Plutarchi præsertim, merita, hæc objicere tanto libentius omittimus, quod neuter, ut neque Suetonius, ipse quoque tanto posterior Vellejo, negat, denique id quod de genere mortis Cleopatræ hic tradidit; sed etsi idem non affirment, plura tamen habent, ex quibus, cum Medicorum, ad quos transimus, diagnostica doctrina conjunctis, Velleji sententiam tueamur.

40. Nam Dio (1) *puncturas tantum exiguas in* mortuæ Cleopatræ *brachio repertas esse*, affirmat: quales & Plutarchus (2) memorat *duas*. Idemque Dio, & Suetonius (3) *psyllos* ab Augusto esse *admotos*, scribunt, qui *venenum* scilicet *exsugerent*. Unde autem exsugerent, nisi ex illis venenatis puncturis? quibus quam proficuum suctio remedium sit, supra (4) ex veterum, recentiorumque Medicorum sententia satis demonstratum est. Puncturæ autem exiguæ, & duæ, ut apte congruant cum iis quæ veteres iidem Medici summo consensu de aspidis morsu tradidere, altera ostendit Epistola nostra. Cum obscuris enim vulnusculis, quæ *acu* inflicta sint, omnes compararunt, & diserte *citra tumorem* esse, fere omnes docuere, aliqui etiam *binas* esse, non omisere. Nec vero illos, tanquam sua ex aliis describentes, despicias; neque enim aliena semper, sed & propria scripserunt, quod ex attenta eorum lectione, aut ex Freindii Historia Medicinæ, ubi de singulis verba fecit, proclive tibi erit cognoscere: & quæ aliena proposuere, ex Observationibus fere sunt, quas nisi ipsi nobis servassent, prorsus ignoraremus, excellentium Medicorum. Nec quod Dioscorides, qui eadem tamen quæ ab illis omnibus, aut ferme omnibus scripta esse, modo dicebamus, ipse quoque antea docuerat (5), aut non fuerit quem Cleopatræ familiarem fuisse, accepimus, aut nullam de hac ab aspidis morsu interfecta mentionem injecerit; idcirco quæ de exigua, & sine tumore punctura scripserat, illum consequente, non credemus: quanquam & facta fortasse Cleopatræ mentio potest; ut tot alia quæ Maranta indicat (6), temporis injuria in Dioscoridis codice intercidisse, nec desunt adhuc qui Suidæ (7) credant, fuisse hunc ipsum Dioscoridem, qui *vixerit apud Cleopatram sub Antonio*, habentes, ut puto, nonnulla per quæ rationes secus censentium in dubium vocent. Verum ut hæc prætercam: non illud certe moraturum te arbitror, quod tam perniciosi morsus tam leve, atque obscurum, quale Veteres docuerunt, videatur esse non posse vestigium, sed eo adducturum potius, quod Æliani (8) tempore jam facere conati erant, ut ipse quoque admirandæ hujus rei causam inquiras. Scilicet hanc illi esse ponendam in *mirabili celeritate*, existimabant qua id venenum, *ad intima transeat*, sicque exterius *nihil extet atque emineat: quare ab Octavianis Cleopatræ mors non facile*, inquit, *oculis comprehensa est*, *nisi tandem sero admodum ex duobus punctis difficilibus ad videndum*. Quod si tibi vetus illud cogitatum recenti explicatione placeat illustrare; tanto facilius uti ea poteris qua sæpius supra usi sumus, venenum ponentes nervos adoriri, quanto hoc ab eo veneno fieri manifestius est quod aspis mordendo immittit, *soporiferum*, ut ante (9) retulimus, ab Ovidio dictum, ut ipsa aspis dicta est *somnifera* a Lucano (10), eademque mente, doctissimorum Virorum judicio, ab Helvio Cinna (11) *somniculosa*, diserte autem a Solino (12) *hypnale*; sic enim explicat, *hypnale somno necat*, *teste etiam Cleopatra*.

---

(1) L. 51. cit.
(2) Vit. Anton. cit.
(3) C. 17. cit.
(4) n. 29.
(5) De Medic. Mat. l. 6. c. 54.
(6) Meth. cognosc. Simplic. l. 2. c. ult.
(7) Historic. ad Vocem *Dioscorides*.
(8) C. 61. supra ad n. 38. cit.
(9) n. 37.
(10) L. ibid. cit.
(11) Apud Gell. Noct. Attic. l. 9. c. 12.
(12) Polyhist. c. 29.

Nam qua ratione, nisi tenuissimam dicas veneni vim per nervos celerrime transferri ad cerebrum, exponas hæc quæ Lucani (1) verbis proferam, ictum ab aspide alloquentis,

nulloque dolore
Testatus morsus; subita caligine mortem
Accipis, & Stygias somno descendis ad umbras,
Non tam veloci corrumpunt pocula letho &c.

Usus autem sum non unius Poetæ verbis, non quod de somnifero aspidis veneno: & de *veloci* ex eo *caligine*, ut Dioscorides ipse (2) loquitur, verba mihi Medicorum deessent, sed ut intelligeres, vim hujus veneni maxime hypnoticam tam certam, & vulgatam esse, ut passim non in Medicorum modo, sed & in Poetarum quoque libris memoretur. Cerebro igitur celeriter adeo, vehementerque occupato mirum non est, si ab eo pendentes reliqui corporis vires mox ita collabascant, ut tanquam paralysi universali inducta, ideoque sanguinis motu per tenues præsertim subcutaneos ramulos sufflaminato, in compuncto loco non magis propemodum rubor, livor, tumor se possint ostendere, quam si cadaver pungeretur. Sic autem ubi aspidis morsum præsentissimus interitus sequitur, res videtur posse explicari: & sane quam celer in Cleopatra fuerit, ex iis quæ Plutarchus (3) narrat, manifestum est.

41. At enim Aetius (4), inquis, ab uno quidem aspidum genere *præsentissimam* esse mortem, scripsit, ab alio autem *in tribus ad summum horis*: nec desunt qui tardiorem esse; ajant, & virente jam corpore ac discolore. Quin libri Auctor de Theriaca ad Pisonem (5) etsi fatetur, *revera* aspides *velociter interficere, sicut sæpe ipse in magna Alexandria spectavit*; tamen non continuo inde homines cadere, satis ostendit, hæc statim subjiciens: *Cum enim aliquem hoc supplicii genere condemnatum sine longo cruciatu dilationeque necare volunt, aspides illorum pectori admovent, ambulareque parumper faciunt, atque sic ipsos brevi perimunt.* Sed & Plutarchus (6) alteram e Cleopatræ ancillis inventam refert capiti Reginæ diadema aptantem, nec loquendi facultate carentem. Utique; sed tamen *semianimem*, & quæ vix perpaucis editis voculis, continuo cecidit. Nec qui *parumper* ambulabant, idcirco non *brevi*, & *velociter* moriebantur. Et siqui diutius vitam trahebant, non illis demum mirum est ob id ipsum discolor, & virens corpus fieri potuisse: quod si hoc commune fuisset omnibus; psylli Cleopatræ non essent admoti; satis enim ejus corpus, ut Plutarchus (7) narrat, *neque deformatum, nec aliud ullum*, præter puncta illa duo, ostendens *veneni signum*, non ab aspide ictum esse, demonstrasset. Verum hæc ita disputavimus, quasi ubi inter venenatum istum, & mortem horæ aliquod intercesserint, fieri non possit, quin locus, per quem immissum venenum est, tumorem contrahat, & livorem. Tamen extant certissima exempla quæ ostendant, vel quinque, aut sex horis interjectis, quidquam livoris, aut tumoris in eo loco non apparuisse, ut in columbis quos Africani scorpii ictibus occidit Redius (8). Sed neque in cane quem Monspeliensis sauciaverat scorpius, quincta exinde hora mortuo, tumoris quidquam in sauciata parte offendit Cel. Maupertuisius (9), cum alioquin tumor soleat vel apis, aut vespæ puncturam sequi; verum in cujusque ictus loco parvum tantummodo rubrum punctum: negatque, in tot animalibus quæ ad idem adhibuit experimentum, unquam aliter se vidisse. Atque ut ad animal aspidi si-

(1) L. cit.
(2) C. 54. cit.
(3) Vit. cit.
(4) Tetrabibl. 4. S. 1. c. 20.
(5) C. 8.
(6) Vit. cit.
(7) Ibid.
(8) Esper. int. agl' Insetti.
(9) Comment. supra cit. ad n. 25.

milius, id est viperam sermonem convertam, ex iis certe quæ supra (1) scripsi, in Francinii catella nosti partem nullam corporis lividam, aut tumidam fuisse vel plures post horas ex quo lethales a vipera acceperat morsus, in Nobilis autem Juvenis (2) digito quem altero dumtaxat dente vipera ita vulneraverat, ut, gravissima sint consecuta symptomata, post horas demum aliquot tumorem apparuisse, cum ad id usque tempus nil nisi *punctura* cerni posset *non major ea quam infligit acicula, foramine in superficie minimo apparente, cum levissima rubedine, adeo ut solo colore innotesceret.* Quod si interdum non plus a vipera est; quanto minus esse ab aspide illa poterit, cujus veneni vis ut celerrime ad cerebrum repit, sic tempus sauciato loco non relinquit, ut liveat, & in tumorem se attollat.

42. Nunc quid Plutarchus, & Dio, si cum aliis præterea conjungantur Auctoribus, nobis suppeditent, videndum est, unde facilius tueamur sententiam magis vulgatam. Igitur ex Plutarcho (3) hoc primum habemus, Cleopatram, neque stupido, neque humili animo fœminam, cum priusquam in Augusti potestatem veniret, quid sibi imminere posset, prospiceret, mori potius, quam ex regina servam fieri, & ante victoris currum per triumphum duci, statuisse. Hac mente vim ingentem venenorum parasse, & de singulorum effectibus in capite damnatis periculum fecisse, nempe ut sibi illud seligeret, per quod non modo sine dolore, sed & celerrime obiret, ne forte, si mors tardaret, invita remediorum ope vivere cogeretur. Quodnam igitur ex omnibus elegisse, credemus? Mineralia certe repudiasset, quippe utrique ejus voto adversantia, si tunc illis inter venena usi essent, quod factum non memini legisse, præsertim cum artificia illa chymica necdum essent nota per quæ perniciosæ eorum vires acuuntur. Ex Vegetabilibus, & ex Animalibus in usu erant, nec ars varia deerat, ut quam celerrime necarent, quarum una ex Suetonio (4) intelligitur, cum venenum intra quinque horas occidens, mox a Locusta *iterum ac sæpius recoctum*; credo, ut multo maxima parte dissipata aquearum particularum, veneficæ confertiores forent; *statim exanimavit.* Quod venenum sive ex Vegetabilium, sive ex Animalium, sive ex utrorumque succis constabat, tametsi Cleopatræ notum fuisset, ut facile notum erat quod ex Animalibus eductum efferæ Nationes adhibebant ad tingendas sagittas, quale apud Scythas Plinius (5) memorat, *irremediabile*, quantum ipse ait, & *mortem illico afferens levi tactu*; tamen ut mortis celeritatem probaret, cruciatum brevem illum quidem, sed acerbissimum, aversaretur, cujus indicia cruciatus ex convulsionibus, ut opinor, vehementibus cognovisset, quas ut Locustæ illud venenum statim consecutas esse, ex eo conjicio, quod lethalem ejus effectum per speciem comitialis morbi, cui Britannicus esset obnoxius (6), statim Nero occultari posse, credidit: Nicholsii autem aquam, ex laurocerasо paratam, rapidissime quidem perimere; sed non sine vehementibus convulsionibus, refert Meadius (7); denique ex Reaumurii (8) experimentis constat, leviter puncta animalia sagittarum mucrone, venenata compositione quadam illito ab incolis oræ Maragnoniæ cito quidem interiisse; sed, quod diserte de urso narratur, ante mortem se concussisse, atque agitasse. Ob has igitur, aut similes causas factum esse, existimo, quod Plutarchus narrat, ut Cleopatram, venenis primum aliis frustra tentatis, ut pote quæ minus ambobus suis responderent votis, ad animalia, quod & Dio (9) scribit, conversam, & per multos dies frustra pariter expertam, comperisse tandem, per

(1) n. 34.
(2) Histor. ibid. indicata.
(3) Vita cit.
(4) De duodec. Cæsar. l. 6. c. 33.
(5) Nat. Hist. l. 11. c. 53.
(6) Vid. Tacit. Annal. l. 13.
(7) In Append. post Tentam. 5. de Venen.
(8) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1747. Obs. Anat. 1.
(9) L. 51. cit.

solum ferme aspidis morsum se posse voti utriusque compotem fieri. Quæ si omnia attenderis; facile intelliges, cur rejectis aliis quæ illico necarent venenis, quorum aliqua in promptu habuisse, infra (1) ostendemus, longe credibilius sit, aspidis prætulisse morsum, præsertim cum cætera quæ de puncturis exiguis illis duabus & de admotis psyllis supra (2) dicta sunt, apprime conveniat. Nam quod Doctus Vir iis qui minus attente legant videri fortasse potest istis de psyllis ita sensisse, quasi ab Augusto illudendi tantum studio fuissent adhibiti; satis est Suetonium (3), & Dionem (4) inspicere, ut eo animo id ab Augusto factum plane cognoscamus, quo Cleopatram *servari triumpho magnopere cupiebat*, & quo postquam per psyllos *qui venenum ac virus exsugerent*, servari vidit non potuisse, *magnopere doluit*, *omni se triumphi sui gloria spoliatum esse ratus.* Quod si ipse qui statim adfuit, & corpus inspexit, & qua erat potentia, & ingenio tum perquirere ex omnibus, tum dispicere omnia potuit, illam aspidis morsu enectam credidit, ut refert Plutarchus (5); *nam in triumpho, Cleopatræ imaginem tulit cum aspide mordicus affixa*; cur non quod ipse, nos quoque credamus? præsertim cum alia insuper accedant quæ ex Plutarcho eodem, ex Dione, ex aliisque, etiam Medicis, Auctoribus continuo proferemus.

43. Quid enim potius significat quod pro certo tradit Plutarchus (6), eodem quo Cleopatra obiit, die, atque adeo paucis ante obitum horis illata ad ipsam ex agro cista, *ficuum plena*, & *foliis* operta, nisi quod postea dictum esse, ait, aspidem in cista fuisse abditam? idque etiam ex aliis refert Dio (7); tametsi *in urna* dicat *illatam aspidem*, *aut inter flores quosdam*, Auctor autem libri de Theriaca (8) *contectam ficubus & uvis.* Quæ cum addendo, illud simul videor posse conjicere, nempe cujus generis aspis fuerit. Cum enim tria esse genera, traderent (9) alias ptyades, alias terrestres, alias chelidonias appellantes, primas autem *bicubitales*, alteras interdum *quinque cubitorum longitudine*, tertias *cubito* dumtaxat *majores* inveniri, docerent; has ultimas non modo ut facile reperiendas, quippe circa fluviorum ripas, proximi *præsertim Nili*, latibula habentes, itemque ut celerrime præ cæteris necantes; ab harum enim *ictu* mors *præsentissima adest*, verum etiam ut quæ propter suam brevitatem multo facilius sub floribus, foliisque abdi possent; has, inquam, cum Cleopatræ opportuniores, tum præcipue ad fallendos qui januam custodiebant, aptiores fuisse, non dubito. Consentit autem pervetustus, doctusque Artifex simulacri Vaticani, qui ut moribundam Cleopatram perite expressit quasi placide dormientem, ita & brevem aspidem brachio adjunxit, eique sinistro, credo, hoc quoque a prisco aliquo Scriptore accipiens, a quo & Orosius (10) Historicus alioquin sæculi quinti, videtur accepisse. Verum sive res ad eum modum se habuerit, sive, ut alii ferebant apud eundem Plutarchum (11), *servata aspis* fuerit *in vase quodam inclusa*, *& per fistulam aurcam a Cleopatra provocata*; utralibet narratio eo demum tendit, ut aspidi se mordendam præbuisse, censerent. Vides igitur, ut quæ Plutarchus, aliique referunt, cum iis congruant quæ Vellejus, atque alii, initio laudati, tradiderunt. Eandemque sententiam sibi magis placuisse, satis ostendit, quem paulo ante memorabam, libri de Theriaca (12) Auctor. Qui sive Galenus fuit, sive alius Galeni certe contemporaneus, ut qui *non multis ante se annis fuisse* Andromachum, scribat (13), *Marcum* autem *Antonium paulo ante Romanum imperium summa integritate administrasse* (14): non est a nobis contemnendus, ut pote qui,

(1) n. 44.
(2) n. 40.
(3) c. 17. cit. supra ad n. 39.
(4) L. 51. cit.
(5) Vita cit.
(6) Ibid.
(7) L. 51. cit.
(8) C. 8.
(9) Vid. Aetii, c. 20. supra ad n. 41. cit.
(10) Historiar. l. 6. c. 17.
(11) Vita cit.
(12) c. cit.
(13) c. 5.
(14) c. 2.

si ætatem spectes, neque Dione junior, nec tanto denique Plutarcho posterior fuit, quippe imperante Hadriano & Plutarchum vixisse, & Galenum esse natum, constat; si vero experientiam attendas, unus ex omnibus quos produximus, diserte ait, ut supra (1) legisti, se Alexandriæ sæpe vidisse, quomodo, & quam celeriter interficiant admotæ aspides. Nec quia ptyade; quod tamen ab superiorum nemine traditum inveni; usam esse Cleopatram, scribit, id eo voluisse factum, intelliges, ut a ptyade conspueretur; *tardius* enim inde *mors consequitur*, ut proditum ab Aetio (2) est, sed ut morderetur; nam & mordet, ut idem subjicit, & mordendo, ut Galenus ait apud Paulum (3) *celerrimam mortem inducit.* Imo nisi forte Paulus alium aliquem in libris qui interciderunt, spectavit Galeni locum; hunc ipsum de Theriaca librum pro Galenico habuerit necesse est, & hinc sumpserit quæ ut a Galeno dicta, proponit, videlicet tria illa aspidum genera, & in his ptyadis, ut sputo dissitos assequatur, ingenium, & hac se occidentem Cleopatram. Utrobique enim hæc habentur. Sed quod in libro de Theriaca Regina dicitur *sibi* ptyadem *admovisse*, id Paulus de morsu accipiendum esse, jure quidem meritoque non dubitavit; nam admovere, ut inspueret quæ eminus solita sit, minime necessarium. Quæ vero mox de celeri damnatorum interitu per admotam pectori aspidem in eodem libro illo subjiciuntur, ea fortasse Paulus cum superioribus connectenda arbitratus, Pictorum, Sculptorumque licentiæ præeuntem Galenum induxit, quasi reginam scripsisset, ptyadi *sinistram mammam admovisse, & ab hac commorsam periisse.* Quod ne credamus, Plutarchus, & Dio faciunt, negantes, ut supra (4) vidimus, in mortuæ corpore signum usquam ullum apparuisse veneni, præter duo exigua in brachio puncta. Quæ res ad id etiam valet, ut merito ab eodem libri de Theriaca Auctore factum esse, cognoscamus, cum aliam quorundam narrationem iis verbis retulit ex quibus ipsi minus probatam esse, intelligimus, de *magno* videlicet, *ac profundo vulnere*, quod *brachio suo dentibus intulerit* Cleopatra, & de *veneno, quod prius ex aspide paraverat, in pixide quadam ad se allato*, & mox ei *vulneri infuso.*

44. At exigua ista in brachio puncta ut de magno, profundoque vulnere narrationem refellunt; sic, inquis, aptissime congruunt cum alia, quæ etsi non apud ejusdem libri Auctorem, at apud Dionem (5) extat, aliorum narratione. Scilicet acu qua capillos componere solita esset Cleopatra; inter eosque gestare tunc detracta, & præsentissimo veneno inuncta brachium sibi pupugisse. Tu vero fac, Redium (6) legas, ubi experimentis edoctus admonet, si vulnus quod infligis, angustum sit, difficile esse venenum immittere: & qualecumque vulnus sit, non ita celeriter mori animalia per quorum vulnera viperinum injicias venenum, ut quæ vipera ipsa momorderit. Et post hæc cogita, num credibile sit, incerta & minus celeri moriendi ratione uti illam voluisse, quæ certam, celerrimamque mortem quærebat. Nec tamen de sic immisso veneno, sed de epoto nostra erat potissimum disputatio. De quo cum in tot narrationibus nulla usquam, ut supra (7) diximus occurrat mentio; ne forte illuc trahi posse, putes, hunc Plutarchi (8) locum: *venenum Cleopatram habuisse compertum est in laminula quadam concava, quam sub crine occultabat*, fuisseque illud suspiceris aut ejus simile quo illitis sibi convivalis coronæ floribus, hisque mox in scyphum conjectis, *eductum custodia bibere jusserat, illico expirantem*, ut est apud Plinium (9), aut ab eo non diversum quod non multis ab Reginæ obitu lustris Alexandria Hierosolimam, ut Jo-

(1) n. 41.
(2) c. 20. cit.
(3) De Re Med. l. 5. c. 18.
(4) n. 40. & 41.
(5) L. 51. cit.
(6) Lett int. alle Opposiz.
(7) n. 38.
(8) Vita cit.
(9) Nat. Hist. l. 21. c. 3.

sephus (1) tradidit, missum est ad Herodem necandum, id est *aspidum virus, aliorumque serpentum succi*, quo epoto veneno quidam *capitis damnatus statim mortuus* est; ne igitur hæc suspiceris, non illud ex eodem Plinio (2) proferam: venenum aspidum *potum quantalibet copia, non nocet. Non est enim tabifica vis: itaque occisa morsu earum animalia, cibis innoxia sunt*, quæ cum Redii aliorumque in viperino veneno experimentis (3) consentiunt: neque alia in universum dicam, quæ in mea altera ad Lancisium Epistola attigi, unde conjicias, id venenum ad idem potius quo Dio crinalem acum inunctam scripsit, attinuisse, nihil videlicet, sicut aperte retulit, nisi per vulnus nocente. Unum modo ex Dione eodem, & Plutarcho adjiciam, unde continuo præclare intelligas, non ex sumpto quod in concava lamella sub crine gestaret, veneno Cleopatram interiisse. Dio enim (4) pro certo narrat, priusquam se occideret, Epaphrodito, cui mandata erat ejus custodia, epistolam ad Augustum perferendam dedisse, ut is *occasione epistolæ reddendæ e medio removeretur, eoque digresso, rem propositam esse executam*. Plutarchus (5) pariter sine ulla dubitatione tradiderat, se interfecturam, tabellas ad Augustum ferendas dedisse, *& cæteris omnibus a se præter duas mulieres dimissis, januam clausisse*. Quid, amabo te, ut ex lamella venenum sumeret attinebat, Epaphroditum, cæterosque e medio removere, & januam claudere? Num, cum dormire noctu, crederent, non poterat, nemine advertente, lamellam sibi e capillis detrahere, ex eaque venenum sumere? Aliud igitur, quod non nisi remotis arbitris, id prohibituris, fieri posset, sibi tunc faciendum constituerat, *asperas* videlicet *tractare serpentes, ut atrum* non ore, sed *corpore*, uti Horatius (6) loquitur, *combiberet, venenum*. Cujus ego testimonium gravissimum credo cum aliis de causis quas datis ad Lancisium Epistolis indicavi, tum ob eam præsertim quod ille, ut verbis utar minoris Plinii (7) *quæ statim cum maxime vera memorantur, audiverat, est persecutus*.

45. Num tamen erat aliud præter aspidum tractationem, quod, remotis arbitris, ut se veneno inficeret, potuerit Cleopatra facere, & fortasse fecerit? Nam forte, cum hactenus scripsissem, in locum incidi Græci quidem, sed gravis, & Vellejo contemporanei Auctoris, qui locus in hac controversia non videbatur omittendus. Strabo (8) enim hæc scripsit: *ipsa se* Cleopatra *clam admoto aspidis morsu, vel veneno delibutorio confecit; nam utroque modo dicitur*. Apparet ergo, si veneno isto voluit corpus sibi perungere, decuisse antea januam claudere, & neminem apud se præter ancillas retinere. At tu priusquam hoc dicas, Plutarchum (9) lege. Videbis, eo die Reginam balneo usam, corpus, ut tum solebant, nemine admirante, aut prohibente, unguento quo vellet, ungere potuisse, tum prandisse, & magnifice quidem (unde novum capere argumentum posses, non se igitur veneno mox devorando, aut potando necare constituisse quæ per tot facta pericula ignorare non posset, quantum præsumptus cibus ingesti veneni vim aut impediat, aut tardet (10)) dum pranderet, cistam illam, ficubus, & uvis plenam, ut jussisse antea videtur, cum aspide fuisse illatam, tunc vero denique & tabellas obsignatas ad Cæsarem dedisse, & remotis arbitris, januam clausisse. Igitur ex hac ipsa rerum serie intelligis, num veri similius sit unguento venenato, an aspide se interfecisse. Huc adde, qui tam attente, & caute eam custodiebat Epaphroditus, ut captæ *vestem*, quod supra Plutarchus tradidit, continuo *excuteret, ne quid sub ea occultaret veneni*.

---

(1) De Bello Jud. l. 1.
(2) Nat. Hist. l. 29. c. 4.
(3) Supra, n. 30.
(4) L. cit. 51.
(5) Vita cit.
(6) Carm. l. 1. Od. 37.
(7) L. 6. Epist. 16.
(8) De situ Orbis, l. 17.
(9) Vita cit.
(10) Vid. supra, n. 10.

illum unguentarias pyxides sine diligenti examine, & exploratione non fuisse facile relicturum, aut quod multo promptius, & tutius erat, in alias innoxio unguento quantivis pretii plenas mutaturum, quando ei mandaverat Augustus hoc *moxime, ut provideret, ne illa sibi mortem inferre posset; cæterarum rerum omnium facultatem permitteret.* Unum igitur reliquum est, ut conjicias, pauxillum fuisse venenati istius unguenti, ut in lamella illa *concava*, de qua supra (1) dictum est, *sub crine occultari* potuerit. Sic enim *in famosa* quoque *veneficiis Martina, subita morte*, cum Romam accusata adduceretur, *Brundisii extincta*, apud Tacitum (2) legitur, *venenum nodo crinium ejus occultatum, nec ulla in corpore signa sumpti exitii reperta* esse. At si forte sic conjicias: argumentum redit quod supra (3) contra eorum opinionem adductum est qui ea lamella venenum inclusum fuisse, contenderent, quo Cleopatra devorato se interfecisset. Cum enim unguenti pauxillum non toti corpori perungendo, sed certis dumtaxat partibus, ut puta naribus, aliisque ejusmodi, satis esset; quid referebat interdiu januas claudere, & arbitros amovere, ut id faceret quod noctu, cum dormire videretur, nemine suspicante, facere potuisset? Accedunt tot alia, quæ iterare non oportet, cum unguento illo minime, cum aspidis autem morsu apprime congruentia, admoti psylli, binæ in brachio animadversæ puncturæ, cætera: inter quæ sunt perantiqua simulacra, quibus nonnihil tribuendum est, illudque præsertim quod disputandi occasionem attulit, in quo aspis est sic brachio alligata, ut ipsa vinculi constrictione irritari, & ad mordendum incitari videatur. Nec te illud moretur quod objicitur, quasi nemo audere potuisset aspidem vinculo ad brachium astringere, ne se potius, quam illud, morderet. Quid enim aliud illæ quærebant ancillæ duæ, nisi ut eodem simul cum domina fato interirent, contubernalis Eunuchi exemplum secutæ, quem Dio (4) refert, statim ac ea capta fuit, *serpentibus se se ultro mordendum præbuisse.* Reliqua autem quæ de molli, timidoque mulierum animo de una aspide ad tres mulieres morsu interimendas non satis apta, & si quæ ejusmodi alia aut ex Redio, aut aliunde objici poterant, tum editis antea Epistolis, tum hac quoque mihi videor diluisse.

46. Hæc habui quæ ad easdem illas Epistolas adderem, non ut iis quæ contra ingeniose, & docte a Viro amplissimo scripta sunt, anteponeres, sed ut collatis inter se utrisque, facilius tibi esset dispicere, an pro ea saltem parte steterim quæ a veri similitudine non longe denique in disputatione hac abhorreat. Quæ etsi per se non magni momenti est; ob ea tamen quæ ejus causa tum ex Historia, tum ex Re Medica, tum aliunde etiam, proferre oportuit, tibi cui potest esse aliqua fortasse ex parte utilis, legendi fastidium, ut opinor, mihi certe extremum hunc scribendi laborem allevavit; ut quibus verbis, a me sæpius laudatus, Auctor libri de Theriaca (5) suam Pisoni de Cleopatræ interitu narrationem absolvit, iisdem propemodum & mihi licere credam hanc tibi ejusdem argumenti tractationem concludere: *Hæc non sine animi voluptate tractavi, ut tuo disciplinarum omnium desiderio satisfacerem.* Vale.

(1) n. 44. (2) Annal. l. 3. (3) n. 44. (4) l. 51. cit. (5) c. 8.

FINIS LIBRI QUARTI.

DE SEDIBUS

ET

CAUSIS MORBORUM

PER ANATOMEN INDAGATIS.

LIBER QUINTUS.

Quo plura adduntur ad ſingulos quatuor ſuperiores Libros attinentia.

Celeberrimo Viro

JOANNI FRIDERICO MECHEL

Illustri Anatomico & Medico,

Joannes Baptista Morgagnus, S.P.D.

QUI ex Tuis primis ad me Litteris, Berolini datis die 23. Julii anno 1754. quanto minus opinatum, tanto pluris æstimabilem nuncium acceperim, REGIAM istam Scientiarum ACADEMIAM perbenigno omnium consensu me inter suos Honorarios Sodales retulisse, & abs Te, Vir Illustris, tunc petierim, ut Inclyto eidem Cœtui gratias meis verbis ageres quas posses, cumulatissimas, nunc pariter rogo, ut pro Tua eximia erga me Humanitate, quam vel ante ista pro me officia ex laudatissimis Tuis Scriptis perspexeram, meos hosce libros velis, exiguum quidem, sed quo majus in præsentia dare non possum, memoris, obsequiosique animi signum, Academicis Sapientissimis offerre. Satis mihi, superque fuerit, si propter ea quæ ex Vestris, Vestrique similium Summorum Virorum Observationibus sæpius indicavi, omni certe commendatione dignissima, æqui bonique feceritis non tam cætera quæ a me sunt, quam propositum ipsum meum. Præcipuum autem, si quæris, hoc fuit ut me meliores Anatomicos excitarem ad id publici boni causa præstandum, ad quod Vir Experientissimus Richardus Meadius excitare voluit Medicos exemplo suo. Mori enim, ut scis, noluit, quin antea colligens quæ longo usu cognoverat hominibus profutura, Monita, & præcepta Medica, tanquam legatum, *ut verbo ipso ejus utar, relinqueret. Utinam Anatomici quoque senescentes quæ inter dissecandum vidissent ad morborum causas spectantia colligerent, ederentque, ne laborum, molestiarum, atque adeo periculorum suorum longe melior fructus secum periret.*

Tanto enim utilior *hæc Anatomes pars est*, quanto ad causas morborum dignoscendas magis idonea, *quemadmodum magnus, & Medicus, & Anatomicus censebat ut nosti, Bartholomæus Eustachius* (1) *sero conquerens, tot annos non in hac potius secunda, quam in priore Anatomes parte, quæ sana corpora examinat, tantumque studium posuisse. At enim secunda sine priore stare non potest, nec sine priore cognoscere licet Partium usus ad medendum adeo necessarios; quasi vero & secunda ex certæ Partis læsione cum certæ Functionis impedimento conjuncta, ad veros usus non modo confirmandos, sed & illustrandos, imo nonnunquam inveniendos, ad falsos autem refellendos mirifice non inserviret. Nam quod secunda sine priore stare non possit, nos quidem ultro fatemur, qui aliquando vel nobiles Medicos, nedum vulgares Chirurgos, vidimus hoc, vel illud viscus propter mutatam, morborum vi, sedem, figuram, & cum colore speciem, non agnoscentes quod nos ex nexibus, & vasorum origine quodnam esset, continuo indicavimus, mox per dissectionem demonstrantes. Quin omnibus qui satis sint in priore Anatome exercitati, proclive esse, existimamus, errores graves, & in graviores inducturos dignoscere, qui ob ejusdem exercitationis defectum in quasdam irrepserunt, quæ in Sepulchreto leguntur, Observationes; & bene de Anatome secunda meritos Peyerum* (2), *& ante hunc, Thomam Bartholinum* (3) *laudamus, qui aliorum Observationibus hujus generis, Observationes Anatomicorum longe esse præferendas, admonuerunt, & felices tum fore Artes, confirmarunt, si soli de illis judicarent Artifices. Sed cum hæc de priore Anatome fatemur, simul con-*

(1) De Renib. c. 45. (2) Meth. Hist. Anat. Med. (3) Consil. de Anat. Pract. & cæt. n. 12.

tendimus, verum esse quod initio ponitur vetusti libri, qui de Anatomia Parva *inscribitur, perperam alioquin inter Galenicos inserti, priorem videlicet institutam fuisse a Medicis propter secundam.* Quoniam interiorum membrorum corporis humani passiones erant ignotæ, placuit veteribus Medicis, *ille Auctor inquit*, ut per anatomen brutorum animalium, interiorum partes manifestarentur. *Aut si hoc omittimus, illud certe negari non potest, priorem Anatomen ob id potissimum ab hominibus permitti, a Principibus autem etiam protegi adeo & promoveri quia pro secunda est necessaria. Permagni enim cum singulorum interest, tum universorum, internas morborum causas, & sedes a Medicis non ignorari, seu singulos illi, seu totas ex infelici hæreditate familias vexent, seu civitates occupent, & provincias. Medici autem vel summi fatentur, vix tres, aut quatuor ex omnibus esse morbos qui suum habeant signum* παθογνωμονικὸν*, ita videlicet proprium, ut ab aliis cunctis distinguat; cæteros autem non nisi per conjuncta plura signa internosci propterea quia fere non ex simplici sunt causa, & quæ unam tantummodo Partem afficiat. Valde igitur avent primum singularia illa signa, & maxime propria, si fieri potest, augere; deinde vero, si id non possint, at ex conjunctis pluribus, ut dictum est, signis quæ in quoque morbo præcipua sint, constituere. Animadversum est enim sæpius quæ præcipua, & ferme propria crederentur, reipsa non esse, cum sine ipsis eædem intus læsiones repertæ sint quas designare illa putabantur, aut cum longe aliis læsionibus signa eadem.*

Hæc, atque alia, quæ Tibi, Vir Doctissime, non secus ac mihi, & legere, & audire, & videre non raro contigerit, & in iis occurrentes aliquando morborum causæ novæ prorsus, & inauditæ justas medentium querelas confirmant de abditis morborum causis, & sedibus non satis adhuc perquisitis. Quod cum minus certe Anatomicorum negligentiæ, quam rei ipsius naturæ immensæ propemodum, & interminatæ imputandum sit; nihil propterea fieri humano generi utilius potest, quam si primum quicunque Anatomen colimus, omnes, id quod Tu strenue facis, & ipse pro mea virili parte facere non prætermisi, omnes, inquam, conatu unanimi connitamur, ut quanto plures id genus Observationes possimus, in publicum bonum conferamus: tum deinde; ne in posterum accidat quod non semel antea accidisse, dolendum est, ut cum Auctoribus Observationes intereant; Prosectores cunctos rogemus, ut quas prius non ediderint, senescentes colligant, atque edant, si non meum, at Meadii certe, qui imitatione dignus est, exemplum sequentes, nec pauca tamen, ut ille, sed omnia quæ diligenter observarint, summa cum fide proponentes. Sic enim, aut non aliter, posse tandem aliquando fieri, sperandum est, ut posteris tantus suppetat numerus Observationum, quantus, si ab solertibus, attentis & studiorum labori assuetis Viris morbi symptomata in earum singulis, & Partium læsiones, tum in aliis omnibus haud dissimilis generis & illa, & hæ inter se conferantur, quantus, inquam, satis sit, ut in pluribus saltem morbis ad id denique aut perveniant, aut accedant, ad quod nunc maturum non est, aspirare. Neque spes deest, meum hoc consilium haud esse iis Anatomicis displiciturum quibus cordi sit Rei Medicæ, & publicæ utilitatis incrementum; quando aliqui Egregii Viri, rumore duntaxat de hisce a me edendis Observationibus, ut videntur, excitati, suarum editionem repræsentarunt. Quod si propositum hoc meum a Te quoque, ab aliisque Clarissimis Viris, & nominatim ab Inclyta ista Academia probabitur; nihil mihi contingere optatius poterit. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIƆIƆCCLX.

AD

AD AMICUM

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LX.

Spectat ad Apoplexiam.

Credebam, me tibi satis jam, superque fecisse, & quod in extrema superiore Epistola non reticueram, novissimo de his quidem rebus scribendi labore perfunctum esse. Ecce autem litteræ tuæ, quibus ita gratias agis, ut simul non obscure significes, expectari a te Observationes illas meas quas suo quamque loco inserere non potuerim, quippe habitas postea quam singulas absolveram Epistolas, ad quas attinerent: idque esse a te satis intellectum, non modo quia nosti, quotannis alia a me, atque alia cadavera perlustrari, verum etiam quia nonnullas ex hujusmodi Observationibus, a me tibi subinde inter scribendum promissas, necdum accepisti. Quid dicam? Jus postulas, ab homine præsertim, nisi remittere ultro velis, promissorum servantissimo. Fac igitur saltem, ut eadem qua priora, comitate hæc quoque excipias, quæ, ut potero, addam, initium repetens a morbis cerebri, & primum quidem ab eorum gravissimo, Apoplexia.

2. Senex apoplecticus in Nosocomio Patavino decesserat circa initium Decembris A. 1744. quo ibi tempore studiosis Adolescentibus partes quasdam humani corporis ostendebam. Plura, ut solitus sum, diligenter sciscitatus, vix hæc scire potui, ante dies triginta apoplexia correptum, nuper demum sine ullo sensu, & motu, oculis valde rubentibus, in eum locum fuisse illatum.

Cranium dum circumsecabant, Thoracis viscera, paulo ante detracta, inspiciens, in pulmonis dexteri suprema parte duritiem animadverti qualis a vetere morbo relinqui solet. Continebat autem mediocre tuberculum in quo materia purulenta. Cor polyposas habuit concretiones, nihilque adnotandum præbui, nisi valvularum Semilunarium aggeres crassiores factos, & albicantes.

His amotis visceribus, ad retectum interim Cerebrum oculos, manusque converti. Exteriore meninge detracta, unum discrimen apparuit inter sinistrum cerebri hæmisphærium, & dexterum, quod hujus superficies posterior nigricare in medio, & multum rubere videbatur. Nigrities autem a vasis erat quæ per Tenuem meningem repunt, nigro sanguine valde ibi distentis; rubor a sanguine qui inter illa vasa, tanquam per exsudationem, effusus, spatia, vasis interposita, quasi crusta longe tenuissima occupasse videbatur: vel potius, quoniam nihil ibi revera effusi invenire licuit, a sanguine vascula omnia minima, quæ confertissima sunt, infarciente. Tum utroque Laterali ventriculo aperto, in singulis pariter serum valde cruentum conspectum est ad drachmam fortasse unam, anteriora dumtaxat tenens, plexu Choroide utroque pallidulo, integro autem septo Lucido. Integrum quoque erat intus extraque hemisphærium sinistrum, & & quidquid præterea est intra calvariam, sic satis sanum, uno excepto hemisphærio dextero. Namque intra hujus medullarem substantiam erat cavea, medium ferme tenens secundum omnes hemispherii plagas, longa digitos transversos minimum quinque, lata duos, & semis, totidemque profunda, plenissima nigro sanguine, magna ex parte fluido, ex reliqua autem quasi in grumos concreto. Quo detracto, caveæ perietes fœde lacerati, & inæquales apparuerunt. Circumjecta ipsis substantia erat laxissima, non medullaris solum, sed & quæ totius corporis Striati, totiusque thalami nervi Optici externum latus, & quæ

proximæ basis utriusque illius Protuberantiæ nonnullam partem faciebat.

3. Quomodo cavea istiusmodi in cerebro fieri, & quam exitialis illarum Protuberantiarum vicinia tunc esse videatur, cum alias (1) ad te scripserimus, hic iterare non est opus. Illud potius quæres, cum tanta, & ejusmodi in loco, cerebri labe quomodo vivere homo potuerit triginta dies? Noli existimare, sic rem statim ac apoplexiam ingruit, se habuisse. Multo sane est veri similius, tunc ex intimo quopiam disrupto vasculo non multum exstillantem sanguinem illam sibi caveam parare cœpisse, ipsam vero non illico ad eum modum ad quem nos conspeximus, amplificasse; sed paulatim porro exstillando, id paulatim quoque fecisse, donec tot viis spirituum perruptis, & tot aliis suo aucto pondere, & mole compressis externum omnem sensum, motumque, & postremo internum quoque sustulit, mortemque sic attulit: vel', quod facilius crediderim, novo demum quacunque de causa accedente impulsu, pluribusque simul disruptis vasculis, repentina, magnaque eruptione hæc quæ ultimo dixi, non ita pridem effecisse. Utralibet ratione cogitanti proclive erit tibi non modo quod quæris, sed illa etiam intelligere, cum signa quædam primum existunt quæ sanguineam minentur apoplexiam, quam utile sit alimentorum, acribus præsertim, tenuibusque particulis abundantium, copiam minuere, ab nimiis corporis, animique motibus abstinere, sanguinem educere, ubi vero ejusmodi ingruerit apoplexia, tanto magis illum imminuere, &, quod alias videor ad te scripsisse, ea vitare auxilia quæ commovere, & agitare intempestive ipsum possint, ut remedia, volatilibus corpusculis fœta, & quæ vomitum cient, sternutationem movent, alia ejusmodi.

4. AGRICOLAM in idem intulerant Nosocomium, cum ibi docerem ineunte anno 1748. media ætate hominem, subpinguem, apoplexia, quæ tertia esse dicebatur, forti adeo correptum, ut e via in qua ceciderat, ab Nosocomio non ita dissita, in hoc protinus exceptus, jam stertens, totoque corpore resolutus, ut nullum usquam sensus, aut motus indicium daret, pulsibus autem sic exilibus, ut mittere sanguinem non sint ausi, intra septem, an octo horas interierit. Quarto post die hæc mihi omnia narrata sunt, simulque cadaver ad dissectionem oblatum. Quod priusquam attingerem, frustra quæsivi, quo tempore, quibus præcedentibus causis, aut comitantibus signis, aut relictis noxis duæ illæ quæ prægressæ dicebantur; fuissent apoplexiæ; nihil enim de illis, aut de hac ultima præter ea quæ dixi, rescire potui. Attamen cum vasa circa caput turgida conspicerem & in subpingui corpore tum violentam apoplexiam fuisse, audirem; confertissimæ Studiosorum coronæ dicere non dubitavi, mirum fore, si a sanguine illam fuisse, non ostenderem. CALVARIA igitur continuo adaperta, cum id fieret, multoque magis cum cerebrum eximeretur, niger non paucus sanguis defluxit; evidens autem erat, etiam ex Infundibulo exire. Ejusmodi sanguis non modo vasa omnia distenderat quæ per Tenuem meningem, cerebrum, & cerebellum convestientem, feruntur, verum etiam sub hac in medio hemisphærii sinistri, inter vasa effusus erat non ita multus: multus autem in ventriculis omnibus. In lateralibus enim præter grumum qui duas, ne dicam tres, uncias pondere æquare videbatur, fluidus sanguis reliquam partem ferme omnem eorum ventriculorum, & tertium insuper, quartumque occupabat. Cum unde erupisset, inquirerem; sic reperiebam. Sinistri ventriculi superficies posterior, & Thalami qui in eo erat, nervi Optici sua inæqualitate lacerationem prodebat: quam multo magis prodebat superficies ventriculi dexteri, utpote quæ non modo ubique erat inæqualis, verum insuper vix ullum vestigium servabat Thalami sui, nullum autem prorsus Striati corporis, cujus sedem tenebat subs-

(1) Epist. 3. n. 9. & 18.

tantia quædam lurida, colore ex subrubro, & subflavo quasi misto, mucosa, plane corrupta, sine ullo tamen gravi odore. Ventriculi utriusque cavum erat amplificatum, septum Lucidum perrumptum, Fornicis vestigium nullum, plexuum Choroidum vix ullum, idque a sinistris dumtaxat, nec turgidis vasculis, sed pallentibus. Quarum rerum nulla esse poterat admiratio, ubi tanta effusi sanguinis copia fuerat, quantam diximus, & ex eo concreverat amplus ille grumus qui dexteram sinistramque cavi partem, sed hanc magis, tenuerat. Ob eam igitur effusionem sanguinis tantam ne hoc quidem sum miratus, quod ventriculi tertii latera non ita perspicue apparuerint sive a compressione, sive a distractione, sive etiam a laceratione subsederant; nam ipsa quoque natium, & testium proxima superficies ita lacerata erat, ut dignosci eæ Protuberantiæ non possent. Ad hæc quæ præter naturam in capite conspecta sunt, duo supersunt quæ addam, nimirum Vertebralem arteriam sinistram, antequam in Basilarem conflueret, subduram, crassam, albam ex dimidia fuisse parte: Molares autem posteriores, inferioresque dentes plerosque aut truncos, nigrosque etiam in radicibus fuisse, ut a dextris, aut penitus excidisse, ut a sinistris, idque a tempore non ita brevi; nam alveolorum ne indicium quidem restabat ullum, imo ipsum osseum maxillæ corpus jam se ibi contraxerat, subsederatque. Et ne a capite osseum ejus fulcrum productamque in hoc cranii caveam disjungam; cum vertebras cervicis omnes, pluresque thoracis reseratas, inclusamque medullam Spinalem inspicerem, vidi inter hanc, & Piam, quam vocant, meningem in superioribus quidem thoracis vertebris ad spatia non modica effusum sanguinem, huncque a facie posteriori, ab eademque meningem illam ita e carneo rubentem colore, nullum ut sanguiferum in ea vas a capite ad thoracis fere medium agnoscere liceret, cum ab anteriori facie arteria quæ simplex per medium ferebatur, distenta sanguine conspiceretur. Sed & Crassa meninx qua vertebrarum interna latera convestiebat, a subsistente sanguine quasi nigricabat. Thorax, quem, ut quædam ex paulo ante scriptis, diebus insequentibus perlustravi, cor habuit in homine subpingui non pingue; quod cum sanguine atro, & concreto haud multo, continebat paucas, & modicas concretiones polyposas, in dextero tamen ventriculo paulo majores, ut una Pulmonarem subiret arteriam. Cordis substantia erat valde laxa. Coronaria vena, qua basim cordis a tergo cingit, æquo latior: Pulmonaris arteria non ipsa quidem latior: sed tenuiores habere parietes, ut valvulas quoque, visa est: amplior vero Sinus cordis sinister, qua venosos e pulmone excipiebat ramos. Valvulæ alterius Mitralis imus limbus crassior fuit: Semilunarium aggeribus non magnæ, sed crassiusculæ, increverant osseæ concretiones. Magna tamen arteria illuc usque unde sinistram emittebat subclaviam; sana. Inde vero albas ostendere in facie anteriore, & posteriore præsertim, maculas non raris locis, incipiebat: quarum nonnullæ, & prima potissimum, in osseam squamam degeneraverant. Respondebat illa prima canali arterioso, ibi olim patenti, nunc, ut solet, occluso; nisi, quod in hoc homine, raro exemplo, ejus, unde incipit, orificium in arteria Pulmonari hians vidi, ut specillum immittere ad sesquilineam Bononiensem potuerim. In Ventre quæ præter naturam essent, hæc adnotavi. Renis utriusque superficies fuit quasi tuberosa; sed leviter: alterius insuper quodam loco subsidebat, qui locus ambitu circumscriptus erat circuli, cujus diameter transversum digitum æquabat; suberat renis substantia, ibi duriuscula, ad modicam tamen altitudinem. Iliacæ arteriæ ambæ flexuosæ, atque, ut sic dicam, varicosæ ferme instar Splenicæ arteriæ: in sinistra vidi lamellam osseam. Cætera quæ in cadavere hoc perlustravi, fuerunt intra naturæ modum.

5. Unde potissimum tanta sanguinis copia in Laterales cerebri ventriculos erupisset, plexuum Choroidum universalis propemodum destructio indicat, quo-

rum vasa forsitan hic illic dilatata, repente dissilierint. Potissimum dixi; nam vasa quoque alia quæ per ventriculorum Lateralium superficies ducuntur, in harum dilaceratione, quam sanguinis, e plexibus effluentis, impetus non solum, sed & copia distrahens fecerit, ipsa pariter dilacerari simul debuerunt. Veri autem simile est, sanguinis majorem partem e vasis dexteris exiisse; nam a dextris laceratas omnes superficies, & plexum totum absumptum vidimus. Nec vero quod magnus ille sanguinis grumus in sinistra magis, quam in dextera parte fuerit, obstare id credas huic conjecturæ; sed potius favere. Prima enim, & major resolutio cum in latere corporis fieri consueverit quod cerebri hemisphærio opponitur magis læso; credibilius est, hominem sinistrorsum cecidisse (1), ideoque sanguinis majorem copiam, perrupto Lucido septo, e ventriculo dextero in sinistrum defluxisse. Casum autem in sinistrum latus illud etiam indicat quod sanguis sub tenui meninge effusus in sinistri fuit hemisphærii parte, non dexteri. Cujus in eo quoque major læsio fuit, quod pro Striato corpore mucosam habuit substantiam. Cujusmodi mutationem in substantia cerebri, alias (2) ad te scripsimus, non semel a nobis fuisse deprehensam. An vero bis prægressæ in hoc homine apoplexiæ ista mutatio effectus ex parte fuerit, an vasorum dilatatio, an laxiores redditæ certæ quædam cerebri partes, cum pro certo definire non liceat; ad tertiam præstat apoplexiæ sanguineæ historiam transire.

6. MULIER pinguis, & semper, quantum noti meminerant, clauda, annos nata quinque & octoginta, quæ olim nupta vigesies pepererat, apoplectico insultu correpta primum fuerat æstate proxima, altero autem diebus decem priusquam tertio conficeretur. Omnes ad eundem modum inceperant, vomitu præcedente. Sed duo illi priores brevi, & sine remediis, nullaque relicta paralysi soluti fuerant. Hic autem novissimus intra horas sexdecim peremit illatam in Nosocomium sine ullo sensu, & motu, si respirationem, pulsusque excipias: quorum hi absque ullo vitio erant, & prementibus digitis resistentes; illa autem sine stertore pectus alterne attollebat, & ventrem. Kalendis Februariis A. 1754. cum in Gymnasio jam ventris viscera propemodum omnia ex alio cadavere demonstrassem; hoc deinceps uti ad reliquam anatomen absolvendam incepi. IN VENTRE hæc præter naturam animadverti. Vasorum Magnorum trunci ambo latiores visi sunt, præsertim ut in muliere. Quod si ad tot uteri gestationes referas; non eodem referes certe ossium inchoamenta; imo osseas squamas quibus passim arteria Aorta, natæque ex hac Iliacæ, & bini in quos hæ singulæ dividuntur, rami interiore facie distinguebantur. Quæ si ab ætate fuisse, dixerimus; ætatis dicemus fuisse morbum. At neque ab ætate, neque ab uteri gestationibus profecto fuit vicium reni sinistro innatum, quod tibi alias (3) me pollicitum esse, memini, in cujusdam Vetulæ, hujus videlicet, historia expositurum. Ren ille a primo videri poterat præter omnem modum longus. Sed paulo attentius defixis oculis, transpicere aquam licebat, quæ inclusa ejus augebat longitudinem. Oculorum judicium tactus, & multo magis ipsa dissectio mox confirmarunt. Nimirum sic educta est aqua subflava, quæ vase excepta, omnibus qui aderant, visa est pondus æquare unciarum quatuor. Hæc sub propria renis tunica qua superius ejus visceris extremum convestit, hanc ad eum modum sursum versus expanderat, ut producti renis speciem effingeret. Crassior facta erat expansa tunica, intusque extantes plicas, & quasi institas firmas, sed abnormiter positas, ostendebat. Testis uterque sphærulas habuit quasi geminæ lineæ Bononiensis diametro, intus cavas, sed prorsus inanes, quarum parietes intus extraque albicantes, crassiusculi, & firmi adeo, ut in una præsertim sphærula quæ extrorsum protuberabat, ossei viderentur; quamvis firmitudine revera essent inter car-

(1) Vid. Epist. 2. n. 25. & Epist. 3. n. 14. (2) Epist. 9. n. 16. & seqq. (3) Epist. 38. n. 41.

tilagineam, & nerveam media. Thorax pulmones exhibuit, quorum dexter lateri adhærebat, sanus; tametsi in bronchiis multa inerat crassa, sed fluida sic satis, materia. In corde omnia secundum naturam, si valvulam Semilunarem unam excipias, cujus summi limbi particula prope aggerem jam ferme erat ossea. Proxima tamen pars aliqua arteriæ Magnæ; nam reliquam in Thorace quidem non dissecui, nihil quidquam ossei habuit. Diaphragmatis centrum, ut vocant, nerveum nec figura erat qua solet, neque amplitudine; foramine autem non uno, sed tribus pertundebatur: quod tamen alias quoque, nec semel, vidimus (1), duobus scilicet, quæ majori attigua erant, minoribus ad duas ex jecinore venas traducendas spectantibus, quæ si in Cavæ truncum infra diaphragma, ut plerumque solent, non, ut hic, supra, se immisissent, non tria, sed unum fuisset in tendine illo foramen. Artus quoque superiores peculiare quiddam habuere. Cum enim Longum Palmarem musculum in brachio dextero non ita ut ad originem solet, crassum, & carneum, sed vel ibi tenuem, & ferme tendineum esse, animadvertissem; retectum autem in sinistro, esse ad originem conspicerem duplo quam dexterum, crassiore carne, & longius descendente; quis hujus discriminis effectus, & quæ ex parte causa fuisset, suspicatus, ex Anus domesticis quæri, jussi, an forte pro dextera, manu uti sinistra consuevisset, qui sic reapse consuevisse, retulerunt. Verum huc magis spectant quæ in artubus inferioribus claudæ hujus fœminæ deprehendi. Claudicaverat in latus dexterum: neque causa in luxationem, quæ nulla erat, neque in acetabula referri poterat, quippe quæ inter se comparata, nec sede, nec positu, nec profunditate quidquam descriminis ostendebant. At si femorum ossa inter se conferres, evidens inter utrumque apparebat discrimen, ex quo intelligeres, artum dexterum sinistro breviorem, ut reapse erat, esse debere. Os enim femoris tanto erat brevius sinistro, ut si utrumque juxta poneres, summa capitis illius pars infimæ hujus parti responderet. Causa autem hujus brevitatis erat major illius ossis, quam hujus, curvitas, eaque manifestissima. Nec præterea deerant in illo osse vitia alia, ut minor capitis ad imum latitudo, subsidentia nulla inter majorem trochanterem, & cervicem, & quemadmodum hæc, ita ille æquo erat crassior; ut, si mulier unquam gracilis fuit, potuisset quipiam exploranti Chirurgo ista crassitudo imponere pro luxatione. Erat item os illud femoris a cervice ad longitudinis suæ saltem medium justo crassius, & curvaturæ convexam partem ad externum latus conversam habebat, &, quod consequitur, ejus condylorum posterior facies sinistrum femur spectabat, ut crus quoque, & pes non possent recte esse posita. Quæ omnia cum attenderis; facile intelliges; hæc artus inferioris vitia aut a primordiis, aut ab infantia extitisse; itaque non mirum esse, quod mulier semper claudicasset. Caput denique cujus potissimum causa hanc tibi dissectionem descripsi, adapertum est, detractaque Crassa meninge, vasa quidem per Tenuem ducta sanguine distenta conspeximus; sed nihil hujus, aut seri effusum usquam repertum est, donec cerebri, cujus substantia erat firma, sinistrum hemisphærium secando, ad hujus ventriculum perventum est. Tunc enim prodire cœpit cruentum serum, nec paucum, ex non pauco videlicet sanguine qui in eo ventriculo concreverat. Ejusmodi serum in ventriculo quoque dextero, & in Transitu, quem vocant ad ventriculum quartum, invenimus, sed nullam usquam pro certo læsionem, unde sanguis erupisse videretur: quanquam latuisse in sinistro ventriculo, arbitramur. Tunc cultro ad cerebellum, quod undique integrum exterius apparebat, translato, ecce intra ejus dexterum lobum caveam, neque ita parvam, offendimus, sanguinis in grumos concreti plenissimam.

---

(1) Epist. 5. n. 9.

7. De claudicationis expositæ causis satis modo dictum est. De aliis alias & diximus (1) & dicemus (2). De duabus autem quæ hanc ultimam præcesserant, apoplexiis illud credibile est, reliquisse utramque in cerebro, & cerebello eas dispositiones quæ, nullis præsertim remediis adhibitis, faciliorem aditum paraverint, tertiæ, ut disruptis internis vasis mulierem necaret. Quæ quoniam vasa non intra cerebellum dumtaxat, sed intra cerebrum quoque perrupta sunt, ut effusus in utroque sanguis ostendit; duo idcirco quæ ex dissectione hac deduci potuissent ad cerebellum attinentia, incerta ac dubia reddiderunt nempe an læsionem alterius ipsius lobi resolutio in opposito corporis latere consequatur, itemque an a cerebello pulsus pendeant, & respiratio. Quid enim si tantummodo cum mors instabat, illa in cerebello cavea ab irrumpente sanguine producta esset? vel quid, si resolutio quæ utrinque fuit, a sanguine in utrumque cerebri Lateralem ventriculum effuso esset repetenda? Verum de utraque illa quæstione dilucidius agendi alia, quæ ad te scribetur, nostra observatio (3) occasionem præbebit. Nunc vero ne forte suspiceris, sanguineam illam quæ celerrime necat, apoplexiam sine disruptione vasorum esse non posse; tribus quæ cum hac disruptione propositæ sunt, totidem quæ sine illa aut celerrime, aut satis cito necarunt, protinus subjiciemus.

8. Vir, ut videbatur, quadragenarius cum A. 1756. ante Januarii finem Mediolano pedibus Patavium venisset, lassus adeo, ut mox Nosocomium peteret, in quod ob lassitudinem, non ob febrem ullam, exceptus est, dum ibi extra lectum adhuc, sedens cibum caperet, forti apoplexia repente perculsus, sine ullo externi motus, & sensus indicio, nocentibus potius, quantum visum est, quam opitulantibus, venarum sectionibus, intra biduum vivere desiit. Cadaver nobis ad persequendam Publicam Anatomen datum est. Quod dum faceremus, antequam aperiendæ calvariæ tempus adveniret, hæc pauca adnotavimus. In Ventre fellea vesicula bile turgebat. In Thorace figura cordis, qualem in homine alias vidisse non memini, referebat illam quam rudes pictores nobis effingunt quasi cordis latus dexterum curva linea finiretur, summa videlicet basi, & mucrone infimo dextrorsum prominentibus. Quin eandem insolitam curvaturam septum ipsum cordis sequebatur. Cor parvum erat potius, quam magnum; sed valvulas, aliasque ejusmodi partes vel infra hanc proportionem parvas habebat. Magna arteria postquam sinistram Subclaviam emiserat, intus ad aliquem tractum erat aspera ob prominentes fibras, tanquam intima deesset tunica. Cranii demum fornice, & Crassa meninge amotis, vasa quidem per Tenuem conspeximus nigro sanguine perquam distenta, ut & minima quoque illa quæ per medullarem cerebri substantiam confertissima ferebantur; sed nihil usquam effusi sanguinis deprehendere potuimus: tametsi quod Lateralibus ventriculis serum inerat, nec ita paucum, esse vidimus sanguinolentum, in plexibus autem Choroidibus qua in ascensus fine se inflectunt, hydatides in altero præsertim, non parvulas.

9. Has certe in aliis pariter quos apoplexia non sustulit, sæpe ibi conspicere soliti sumus: serum autem, dum cerebrum in quo conferta vascula sanguine distenta sint, persecamus, vix fieri potest quin ab hujus guttulis illabentibus, etiam perpaucis, sanguinolentum non appareat. Quod si forte in sero aut per acrimoniam irritante, aut per copiam, etiam non magnam, compressiones cerebri augente, causam hujus apoplexiæ ex parte aliqua velis agnoscere secundum ea quæ de serosis apoplexiis agens, alias (4) ad te scripsi; non repugnabo; difficile enim interdum est ab illis sanguineas separare, & de certis quibusdam historiis utrum ad genus attineant, pro certo constituere. Fac tamen, ut conjecturas quæ utrinque esse possunt, ante perpendas, atque ubi cerebri vasa externa simul, & inter-

(1) Epist. 56. passim. (2) Epist. 69. n. 2. 10. & seqq. (3) Epist. 62. n. 15. (4) Epist. 4.

na sanguine sunt maxime distenta, velut in proposito Viro, vide ne nimis facile neges, causam præcipua ex parte a sanguine esse repetendam. Ad lassitudinem autem illam magnam, longi itineris laborem consecutam, eo anni tempore peracti, num aliquid conferre potuerit hominis constitutio, quem insolita illa forma cordis, & læsio illa intima Aortæ indicat, fortasse robustissimum esse non potuisse, ego quidem in medio reliquo: lassitudinem tamen universi corporis cerebri quoque robur, & ejus vasorum minuere, eoque illud compressionibus, hæc distentionibus oppotuniora facere posse, non dubito.

10. FŒMINA, eadem facile qua is Vir, ætate, non multis post eum diebus in Nosocomium excepta indeque, ubi intra biduum decessit, in Anatomicum Theatrum illata est. Mortis causa apoplexia fuerat ejusmodi, ut quarto ab hujus initio die cum in Nosocomium advecta est, tunc certe nullum facultatis sentiendi, aut movendi retineret indicium, vixque oculos aperuerit, dum plantis candentes laminæ ad excitandum adhiberentur; sed frustra; mox enim clausit. CADAVER, si crus alterum exciperes ulcere deformatum, nihil exterius quod docendi usui repugnaret, usquam ostendebat: sed & interius vix aliquid in iis quas perlustravi, partibus ab naturæ norma alienum offendi. In Aortæ enim trunco qui per Ventrem descendit, leves intus alicubi erant albedines, quæ futuras olim osseas squamas indicabant: quarum una jam erat, sed parva. Tuba Fallopiana sinistra medio in itinere cum teste cohærebat: hic erat, si cum dextero conferres, minor, paucosque intus habebat albos globulos, quorum unum dissecans, ex compacta substantia factum vidi, ad centrum cava. At dexter, cujus magnitudo vel juniori conveniret, nullos globulos, vesiculas nullas continebat, superficie tamen erat tuberosa, & si oculos defigeres, non sine cicatricularum indiciis. Illud quoque in hujus cadaveris dissectione animadversum est, membranas passim scalpello magis quam æquum est, etsi pinguedo non deerat, fuisse resistentes. Calvaria denique reclusa, omnia intra hanc vasa, ne plexibus Choroidibus exceptis, inveni sanguine turgentia. Sed præter aquæ pauxillum in ventriculis Lateralibus, nihil usquam vitii in cerebro, cerebello, medulla Oblongata, quoquoversum persecando, potui deprehendere.

11. Si omnia quæ aut in vivis præcesserant, aut in mortuis conspecta sunt, inter se conferre volueris; minus, opinor, miraberis, quod mulier hæc mortem obierit tardius, quam vir de quo ante ipsam dictum est, multoque etiam tardius uterque eorum, quam vir alter de quo statim dicetur.

12. TONSOR annos natus quinque, & quinquaginta, capite maxima ex parte calvo, bibax adeo, ut ebrius domum deductus sit ad vesperas, 16. Januarii die A. 1757. postridie mane inventus est mortuus, humi jacens inter lectum, & parietem prope fractam matulam, nulla tamen corporis parte læsa. Hoc ad ejus anni Publicam Anatomen inchoandam cum uterer, hæc quæ præter naturam, essent, animadverti. VENTRE aperto, amplus ventriculus in conspectum venit, cujus interior facies vini colore infecta erat. Omentum multa pinguedine refertum, ut plerorumque intestinorum externa tunica, & mesenterium, in quo glandulæ quædam majori quam ea ferat ætas, magnitudine. Bilis e flavo fusca, reliquerat per cystis faciem interiorem multa alba quasi arenæ granula, sed quæ, inter digitos conterendo, minime erant dura. Renum, quorum alter altero longior fuit, superficies non sine vitiorum vestigiis quibusdam, inter quæ erat sub tunica fovea adhuc parva, humore plena. Vesica lotio distenta adeo, ut pubis ossibus, nec paulo, summa ejus pars altior esset. Quam ut credibile erat, sæpe in vivo quoque præter modum fuisse expansam, sic mirum non fuit, solita non esse forma: etsi enim ad imum paulo erat latior, quam ad summum; tamen cylindrum potius, aut prisma, quam aliam figuram, primo aspectu referebat. Urethra intus ubique alba, nec paucioribus tantum, & minoribus, quam solet,

canaliculorum nostrorum osculis prædita, verum insuper caruncula Seminali quasi diffluente, ut in hac nihil perspicue ostendi potuerit, & cum præterea ipsius omnino deesset rostrum, proclive esset existimare, majori olim labe nec carunculam, nec urethram reliquam caruisse. Arteriæ Magnæ qua per vertebras lumborum decurrit, interior facies ossium inchoamenta ostendebat, Iliacæ autem lamellas habebant prorsus osseas, eoque duriores, quo magis in Externas, Internasque divisæ ad inferiora accedebant, ut Crurales quoque passim, & inter femoris condylos ad poplitem jam exceptæ, duræ essent, & rigidæ, viderenturque arteriæ quo longius a corde remotæ descenderent, eo magis esse huic vitio obnoxiæ. Et supra Ventrem certe ubi Aorta Inferiores emittebat Intercostales, apparebant ossium inchoamenta; sed prorsus levia. Præter quæ nihil in Thorace, nihil in reliquo corpore, si quæ dicentur, excipias, vitiorum animadverti. Cranii enim fornice, & exteriore meninge ademptis, quorum utrumque crassius fuit, ut hæc, etiam qua inter cerebellum, & cerebrum se interponit, scalpello magis quam consuevit, resisteret, cum omnia diligenter perlustrarem, nihilque eorum quæ intra calvariam sunt, sine dissectione prætermitterem; non modo quidquam seri, aut sanguinis effusum, sed vitium omnino ullum præter id quod dicam, non deprehendi. Nimirum vasa quæ per Tenuem meningem feruntur, referta adeo erant sanguine, ab eoque dilatata, ut nunquam magis vidisse meminerim. Distenta quoque erant quæ Choroides plexus faciunt, & quæ per Lateralium ventriculorum parietes ducuntur, ubi aquæ aliquantum erat, præsertim a sinistris.

13. Observationem hanc cum ea conferas, velim, quam habui in Petro Fasolato (1). Plura in utraque reperies quæ conveniant inter se, & plura pariter in iis quæ ad illam adnotavi, & hic non vacat repetere, ad hanc explicandam, Adjicere tamen quædam licet, hominis hujus peculiaria. Fuerat hic bibax, & quod non difficile inde consequitur, sæpe ebrius: quæ res quantum ad copiam sanguinis augendam, & ad vasa quæ intra cranium sunt, infirmanda valeat, facile intelligis. Huc adde ossea illa in arteriis inferioribus vitia, quæ ut sanguinis deorsum motui officiebant, ita sursum majori copia ferri cogebant. Sed illud præcipue addendum est, in tanta ista ultima abrietate cum homo cubaret, atque dormiret, ad pristinam sanguinis copiam multum ex iis accedere cœpisse quæ ingurgitaverat, ex vino præsertim; cujus accessionis cum tantam partem vesica excepisset, ut plus posse admittere non videretur, neque homo, quippe ebrietate, & somno oppressus, mingendi necessitatem sentiret, qua ratione locum in vesica iterum paravisset reliquæ lotii materiæ, interea in alveum sanguinis advectæ; cum hæc, inquam, ita se haberent, accidere debuisse, ut ab ea retenta materia vasa magis distenderentur, eaque potissimum quæ intra calvariam sunt, nempe jam diu antea infirmata, & in decubitu præsertim, repletioni magis obnoxia. Videsis, ut ferme pariter Lowerus (2) a decubitu, somnoque post largiores statim potationes, priusquam maxima epoti liquoris copia per vesicam prodierit, ortos explicet graves, ut sæpe viderat, cerebri morbos, & in his nominatim apoplexiam.

14. Credo igitur, hominem a me propositum, quod nimis sero vesicæ plenitudinem senserit, dum matulam tandem capere vellet, aut potius cepisset, lotiumque ex nimis distenta vesica, quod facillimum non est, ejicere conaretur, in eo ipso nisu qui sanguinem magis in vasis capitis moratur, forti apoplexia correptum, cecidisse. Scilicet ad eum distentionis gradum pervenire denique potuerunt externa, internaque vasa quæ intra calvariam sunt, ut quidquid ipsa concludit, vehementissime comprimerent. Quoniam viro & his, & aliis sæpe ad te Litteris ab ejusmodi compressionibus petita causa est apoplexiæ; cavæ suspiceris, obs-

(1) Epist. 3. n. 26. (2) Tract. de Corde, c. 2.

tare

tare nobis Cl. Laghii (1) experimenta, quibus per instrumentum illud sane elegans, ab Nobilissimo, eodemque Ingeniosissimo Comite Gregorio Casalio excogitatum, ostendit, in canibus cerebrum posse comprimi ad Londinenses lineas minimum sex absque ullo in illis molestiæ indicio: quin ubi queri incipiunt; paulatim mox quiescere, nisi compressio augeatur: nec prius quasi apoplexia prehensos cadere, quam compressionis gradus ad pollicem circiter pervenerit. Alia enim est illa compressio, alia ista de qua hic quidem nos loquimur. Illa exiguæ adhibetur cerebri parti; nostra circum undique, imo etiam ubique interius, simul cerebro, cerebello, & Oblongatæ medullæ, ut in eo de quo agimus, homine. Quod siquando in aliis non ejusmodi fuit; at alia addidimus, eamque intra cranium certe posuimus undique clausum, & resistens; non ex parte ulla apertum: quanquam fœminæ illi de qua Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensi retulit Poupartius (2) dimidium calvariæ deerat, & tamen cum Crassam meningem apice digiti leviter aliquis tetigisset, eam attulit molestiam, ut mille faculæ ante oculos obversari viderentur, magnumque edere clamorem cogeretur. Tu vero experimenta illa, quantum ad me attinet, accipito, iisque utitor cum ad alia, tum præsertim ad hoc sine admiratione agnoscendum, posse certo compressionis gradui absque molestia ferendo cerebrum par esse, eidemque ita auctæ ut molesta esse incipiat, paulatim modo non crescat, assuescere, donec illud denique addatur, sub quo succumbere necesse sit.

15. Hactenus (alias enim ad hunc morbum attinentes Observationes præstabit ad Hemiplexiam (3), & ad Aphoniam (4) differre) hactenus, inquam, de Apoplexia. A qua mox ad alios cerebri affectus pergemus. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXI.

Pertinet ad Deliria quæ sine febri contingunt.

GRAVIS certe is est cerebri morbus de quo nuper ad te scripsimus, Apoplexia. Sed gravis quoque, atque adeo miserabilior est ille de quo scripturi nunc sumus, sine febre Insania. Quæ ad hanc pertineant, tres adhuc dissectiones habemus.

2. MULIER stulta, post varios casus, media, ut videbatur, ætate in hoc obierat Nosocomio, ineunte A. 1746. Ne mihi deessent quæ ibi de Re Anatomica tunc ostenderem; quæsivi, an cadaver ad id esse posset idoneum. Cum accepissem, ob maciem summam, itemque ob magnam, fœtidissimamque ad os Sacrum gangrænam, vix thoracem, & caput idonea fore; cætera omnia humari jussi, caput dumtaxat cum thorace, si modo hic sine pure esset, cujus tanta illa macies suspicionem faciebat, servari.

THORACE igitur aperto, cum suspicionem haud vanam fuisse, appareret, quippe altero pulmone magna ex parte puris pleno, his quoque visceribus sepulturæ datis, capitis sectionem aggressi sumus. Cranio recluso, illud unum in meningibus animadversum est, Tenuem vix apprehensam, & tractam, facillime sequi, & ex anfractibus cerebri educi. Subfuisse igitur aquam, non erat dubium, cujus etiam in ventriculis copia modica inventa est; sed plus ex verte-

---

(1) De Sensibilit. &c. Serm. 2.
(2) Hist. An. 1700. Obs. Anat. 20.
(3) Epist. 62. n. 9. & 11.
(4) Epist. 63. n. 13.

brarum tubo profluxerat. Et tamen cerebri, & cerebelli substantia utraque durior procul omni dubio fuit, quam solet; Choroides plexus decolores quidem conspexi; sed qua rimæ imponuntur ventriculi tertii, erant per sua vascula cum illius oris firme adeo conjuncti, ut nisi postquam sunt ea vascula diligenter soluta, rima nihil prorsus hiaret. Præter hæc, quidquam adnotatione dignum non occurrit, nisi Pinealis glandula, quæ visa major, & longioribus radiculis medullaribus ad suam sedem annexa, eademque mucosior.

3. Cum de stultis alias scriberem, meminisse potes, quæ in iis vitia, ab aliis, & a me præsertim animadversa, memoraverim (1) ad Pinealem glandulam attinentia: quæ in aliqua etiam alia Epistola (2) non reticui. Prodiit postea Justi Godofredi Gunzii Prolusio (3), quæ utinam illo tempore extitisset. Ut enim eruditissimus fuit, plerosque eorum laudavit qui de vitiis ejus glandulæ fecerunt mentionem; itaque meam in iis Auctoribus producendis qualemcumque operam minuisset, sive quod ad stultos, sive quod generatim ad eos spectat qui lapillos, arenulasve in illa glandula habuerunt (4). Sed tamen id accidit quod in ejusmodi rebus est facillimum, ut aliquis eorum qui a me nominati sunt, ipsum fugerit, & vicissim ut alii ex illis qui ab ipso adducuntur, me fugerint, non alios fere nominare solitum nisi qui inter scribendum succurrunt. Huc illud accedit, cur me meæ illius operæ minus pœniteat, quod ex ea, cum meis quas aut simul, aut seorsum proposui, Observationibus conjuncta, proclive est intelligere, non modo non contigisse aliis quod Præclaro contigit inter viventes Anatomico, *ut in omnibus cadaveribus hominum adultorum, morbo defunctorum*, Pinealem glandulam *pluribus* arenulis *refertam* invenirent; verum hoc etiam, non esse cur ex ejus glandulæ aut integritate in non stultis, aut vitiis in stultis speremus amplius posse Cartesii sententiam de sede in ea cogitantis animæ confirmari. Certe ego tibi tredecies saltem a me perspecta in illa, aut ad illam glandulam vitia descripsi. Novies (5) videbis, hæc fuisse sine stultitia. Contra videbis, stultitiam fuisse in aliis (6) quorum illam glandulam nihil quidquam vitii habuisse, ex silentio ipso meo intellexeris. Fere enim semper cum cerebrum disseco; nedum in stultis; Pinealem glandulam attente solitus sum intus, extraque inspectare, & si quidpiam adnotatione dignum habeat, in adversaria, ex iisque in descriptiones referre.

4. Quæ mea ferme perpetua consuetudo satis ostendit, non esse a me quidem laudabiles Gunzii adhortationes expectatas; sed diu antea tum quæ secundum naturam, tum quæ præter hanc essent in Pineali glandula, simulque, ut nosti, in reliquo & cerebro, & corpore, & quæ in viventibus præcessissent, quantum quidem videre, & scire licuit, in meis Observationibus non fuisse neglecta: quanquam cum eam glandulam memorandi occasio incidit; non alia volui, nisi quæ proposito satis essent, attingere, nec me adhuc pœnitet, ob eas rationes quas an ipse prorsus dissolverit, non est hic videndi locus, de ejus natura glandulæ ita esse locutum, ut viderer, num ab reliqua substantia cerebri nil plane differret, dubitare. Nulla certe alia in tota hac substantia particula est quæ crebro adeo, ac illa glandula, peculiaribus sit vitiis obnoxia, & arenulas præsertim, lapillosque contineat. Quod tu vitium etsi cum stultitia, & sine hac quoque deprehensum fuisse, supra intellexeris; nolim tamen oblivìscaris, non sæpe adeo inveniri cum uno alio aliquo morbo, ac cum stultitia, conjunctum. Cui rei

---

(1) Epist. 8. n. 14. & 16.
(2) Ut 59. n. 15.
(3) De Lapillis Gland. Pineal. in quinq. mente alienat. invent.
(4) Epist. 5. n. 12.
(5) Epist. I. n. 14. III. n. 14. V. n. 11. VI. n. 12. VII. n. 15. X. n. 17. XI. n. 11. XIV. n. 35. XVI. n. 24.
(6) Epist. VIII. n. 4. 8. & 11.

ostendendæ si forte non satis essent quas & proposui alias, & indicavi (1), Observationes; at sunt quas addas apud Gunzium. Non eas dico, in quibus alienatam mentem fuisse, ita ipse conjicit, ut, si velis, negare liceat. Sed alias dico, in quibus manifesta, & vera stultitia fuit, tum ex laudatis Auctoribus acceptas, tum præsertim ipsius proprias, ea cura scriptas, ut dignæ, siquæ aliæ, sint quæ Sepulchreto adjiciantur. Eas si perlegeris; fac inter cætera animadvertas, lapillos quos in Pineali glandula deprehendit, eos etiam flavos fuisse, aut subflavos, tum quæ alia fuerint vitia, mox a nobis quoque commemoranda, ab eodem in stultorum cerebro, non modo in ea glandula, conspecta, quæ in proposita muliere qualia fuerint, vidisti, ut infra (2) in altera videbis.

5. VIR quadraginta circiter annos natus, ex quo remex in triremibus fuerat, primum hypochondriacus, deinde stultus est factus, sed læte stultus, idque annos ad decem, tandem ex cachexia toto corpore subtumidus, non sine difficili respiratione in Nosocomio mortuus circa primos Januarii dies A. 1750. hæc quæ ad morbos attinent, nobis animadvertenda reliquit. THORAX multam habuit aquam, & duriorem quandam pulmonum partem. Caput cum amputarent, vix aliquid aquæ e cranio effluxit, quod etiam cum hoc circumsecarent, animadverterunt, itemque cum cerebrum eximerent. Quod ego certis de causis non nisi tertio, an quarto ex quo exemerant, die non potui dissecare, ut neque potueram quæ Ventre continebantur, inspicere. Cerebrum igitur diligenter perlustrans, si omittam illud quod dubium fuit, Pinealis glandulæ parvitatem, non alia quæ huc spectent, deprehendi, nisi medullarem utriusque hemisphærii substantiam duriorem, tractum autem per mediam faciem superiorem Callosi corporis secundum longitudinem nonnihil prominentem, non hic unum ab initio ad finem usque, sed quodam loco duplicatum.

6. De duritie videbimus postea. Nunc quod ad Callosum corpus attinet, consideremus. Vir Cl. Joannes Fantonus, ad quem suam de Sede Cogitantis Animæ in Calloso corpore Dissertationem Lancisius scripsit, sicuti in Viro quodam (3) minime stulto Pinealem glandulam *triplo crassiorem* conspexerat, ita alterum (4), cujus in corpore Calloso tumorem durum, juglande majorem, deprehendit, diuturna quidem in vertice cephalæa, & epilepticis insultibus vexatum, sed vix tandem postremis mensibus absurda locutum esse, adnotavit, neque id semper, sed tantum sæpe, idque, cum vehementius ille dolor urgeret. Nos vero in illo eodem Calloso corpore multo leviora animadvertimus. Pro tractu enim illo de quo novissime dicebamus, in aliis unico; & simplici, in aliis duplici ut Lancisius *nervulos longitudinales* duos vocaret, quemadmodum alias (5) commemoravimus, duo in stulto, nec parum profundi sulci nobis occurrerunt (6). In alio videbis Gunzium (7) animadvertisse tum Lancisii nervulos, tum sulcum *flexuose procedentes*, & qui *hinc inde quasi deficere viderentur*. Et Lancisius ipse in fatuo illos adnotaverat *non qua solent ratione inter se parallelos* fuisse. Num ergo in ejusmodi rebus stultitiæ causam agnoscemus? Dubitandi ratio non jam inde mihi est quod suspicatus sim aliquando, tractus ibi illos, & sulcos non ab natura ipsa utilitatis ullius causa, sed aut a compressionibus formari utriusque hemisphærii cerebri, ubi dexterum sinistrumque inter se accedentia in imam desinunt oram, & corticalem faciem in medullarem illam mutant quæ lacunaris instar, ut alibi dilucidius ostendam; se dextero sinistroque lateri imponit Callosi corporis, aut, quod nuper Solertissimo quoque Viro in mentem venisse,

(1) Epist. 8. n. 16.
(2) n. 7.
(3) De Obs. Med. & Anat. Epist. 8. n. 3.
(4) Epist. 5.
(5) Epist. 8. n. 6.
(6) Ibid.
(7) Prolus. supra ad n. 3. cit.

vidi, pulsationibus deberi arteriarum quæ in longitudinem pariter eidem mediæ Callosi corporis superficiei incumbunt. Utrique enim suspicioni adversari videntur humiliores, tenuioresque illi paralleli tractus qui hinc, & hinc ad medium ducuntur ejusdem superficiei, quorum conformatio ab illis de quibus suspicabar causis repeti non potest. Quin etiamsi utraque, & secunda præsertim suspicio staret, ac licere aliquis crederet ab diverso arteriarum ductu diversam conjicere, & noxiam constitutionem intimam corporis Callosi; is tamen quomodo per hæc stultitiam non innatam, sed adventitiam explicaret? Dubitandi igitur ratio aliunde mihi est, animadvertenti videlicet, non solum perraro in stultis abnormes illas superficiei corporis Callosi conformationes reperiri, verum etiam esse a me visas in pluribus quorum mens fuerat sanissima. Itaque cum de his amplius videndum censeam; ad illud quod mihi in stultorum cerebro, si non semper; at ferme semper occurrit, & quod vel in duabus fuit propositis Observationibus, transibo.

7. Fœmina major triginta annis, ab ortu usque stulta, & quæ novissime nihil alimenti capere volens, in Nosocomio decesserat eo tempore quo ibi solitus sum intermissas paulisper Anatomicas exercitationes persequi, id est sub initium Januarii A. 1757. Ventris partes examinanti; nam quæ ad Thoracem attinent, ex aliis cadaveribus antea ostenderam; nihil mirabilius visum est, quam florente adhuc ætate stultam, virginitatem, quantum apparuit, servasse. Neque enim ad vaginæ orificium, quod, ut in virgine, angustum erat, hymenis annulus defuit, lato quidem foramine, sicut in maturioribus solet, nusquam tamen ruptus. Quo magis mox hæsi, cum vaginam conspicerem, perpaucis exceptis ad infimam partem rugis, tota reliqua facie lævissimam. Uteri osculum, & ipse uterus sana, & quæ virgini convenirent. Tubarum neutra specillo vel tenui, per majus orificium immisso, ultra medium earum longitudinis viam dedit. Testis uterque duriusculus, alba, & inæquali superficie, nullam intus vesiculam habuit. Cranio autem comprehensas partes attente persecans, omnes secundum naturam inveni. Quod si peculiariter quæras de corpore Calloso, & de glandula Pineali; in illo tractus unus, & simplex; hæc majuscula quidem, & ex fusco quasi subflava, sana tamen erat. Unum igitur adnotatione dignum fuit, quod cerebri, & cerebelli substantiam ubicunque inciderem, manifesto duriorem offendi.

8. Nempe hoc illud erat quod etiam in duabus propositis Observationibus, imo in cæteris stultorum ferme omnibus, a me quidem habitis, fuisse, dicebam, Relege sis Epistolam VIII. (1) videbis in cunctis quos ad id tempus secueram, rem ad eundem modum se habuisse. In quibus autem idem ab aliis compertum esset, ibidem (2) reperies. Addere nunc poteris Gunzium (3), qui in duobus *siccum* cerebrum vidit, atque *compactum*, eaque *firmitate*, ut pro sanissimo non posset habere. Huic tamen non contingit certe, ut neque aliis illis, quod sciam, idem quod mihi acciderat, ut plures stultos dissecando, in omnibus durius cerebrum invenirent. Sed & mihi tandem accidit, quemadmodum Epistola legeris LIX. (4) ut in eo qui delirio quodam melancholico laboraverat, valde laxum deprehenderem, an quod delirium fuisset levius? an quod jam esset curatum? quanquam mea parvi refert utram ob causam, an ob aliam sic fuerit, cum cerebrum in stultis laxum qui conspexerint, non reticuerim (5), & durum sine stultitia esse posse, non dissimulaverim (6), ubi illud quoque diserte addidi, crebram adeo in hoc morbi genere observationem cerebri duri non esse quidem negligendam; sed tamen, quod nunc confirmo, non videri ipsam esse præcipue spectandam. Eo autem minus spectandam credent siqui Doctum Virum sequen-

(1) n. 14. (2) n. 17. (3) Prolus. supra cit. (4) n. 15. (5) Epist. 8. n. 18. (6) Ibid.

tes, cui placet stultitiæ causam deducere a sanguine crassiore facto, & viscidiore, lentiusque propterea per intimas cerebri arteriolas pergente, hasque distendente, & per harum distentionem substantiam medullarem cerebri attiguam comprimente, minusque aptam sic efficiente ad solitos usus præstandos, siqui igitur ad hæc addent; pressam a distentis arteriolis cerebri substantiam sic quidem compingi ac constipari, &, quod consequitur, duriorem fieri; verum stultitiæ causam a mutata quocunque modo illius substantiæ intima dispositione, non ab duritie quæ ex accidenti mutationem hanc comitetur, esse repetendam. Cæterum num sæpe adeo in stultorum cerebro ut durities, ita vasa præter modum sanguine distenta reperiantur, si forte velis ex nostris Observationibus existimare; fac relegas; & quando Viri alii Docti non desunt qui a polypis intra cerebri Sinus concrescentibus maniam esse posse, autumant, eaque mente duas tresve producunt cerebri, & viscerum Maniacorum dissectiones; has tu quidem accipias, velim, quibus numerum Observationum augeas huc attinentium; sed quod ad polypos attinet, non tam quæras, an mihi unquam in stultorum Sinibus occurrerint; quam eorum memineris quæ alias (1) a me accepisti de polypis non nisi in moribundo, aut mortuo homine agnoscendis. Verum jam ad alia veniamus.

9. Etsi non omnes delirant hydrophobi, ut VIII. Epistola (2) ostensum est; in eadem tamen, ne a Sepulchreti ordine recederemus, post Maniacos de Hydrophobis verba fecimus. Idem in hac quoque faciemus. Et quoniam hoc temporis intervallo non accidit, ut eorum cadavera incidere possemus; aliorum, quæ tunc non extabant, observationes in iis habitas commemorabimus. Quas utinam plenas dedissent: quod nonnullis institutum, aliis causa alia aliqua non permisit. Et Amplissimo quidem Viro Senacio (3) susceptum scribendi propositum non concessit, nisi ut hoc unum diceret, se pericardium vidisse in homine ex rabie mortuo adstrictum adeo, & cordis faciei annexum, ut ab hac separari non posset. Alexander autem Bruce in dissertatione (4) Edimburgi edita A. 1755. Cl. Rutherfoerdii Observationem referens in vivente, & mortuo hydrophobo *nosocomico*, postea quam cætera proposuit, & in his Crassa intestina aere mirum quantum distenta, Ileum leviter inflammatum rarisque livoribus, ut jecinoris quoque portionem, affectum, & cum reliquis ventris visceribus extra suam sedem compulsum, in thorace autem nihil insoliti; cum expectas cerebri, laryngis, pharyngis constitutionem, hæc, legis, inspici, a consanguineis prohibitum esse. Ob eandem fortasse causam factum crediderim, ne de tribus hisce Partibus quidquam scripserit is quem ante diem obiisse ægre tuli, Morandus Morandius (5), cum quasdam suas eodem morbo confectorum dissectiones illo ipso anno vulgaret. In uno enim nihil memoratum video, nisi musculos thoracis aliquot externos, internosque inflammatos, imo gangrænæ, & quasi putredini proximos. In duobus autem de iis musculis nihil attigit: sed ventriculum, & intestina fuisse, dixit, gangræna affecta, & nigra graveolente bile conspurcata, vesicam, & cavernosa penis corpora inflammatione correpta, ex membranis multas, aridas, tensasque, multasque alias arcte, ut in peripneumonia, cum visceribus cohærentes, pinguedinem quasi nullam, omentum propemodum arefactum, venas denique sanguine prorsus plenas quam fluidissimo, arterias autem omnino vacuas contra, atque alii, id quod minime ignorabat, sed non omnes, in aliis hydrophobis conspexerant.

10. Quæ Observationes, si spectes quod in singulis deest, continuo ostendent,

(1) Epist. 24.
(2) n. 19. & 22.
(3) Traité du cœur, l. 2. ch. 1. n. 1.
(4) De hydrophobia.
(5) Della Cura preservat. della Rabbia Canina.

per ipsas non augeri earum numerum, quas VIII. Epistola (1) nimis paucas adhuc esse, querebamur. Si tamen spectes quod singulæ in cadaverum vel quibusdam tantum Partibus compertum proponunt, idque cum tot conferas cujusquemodi Observationibus, quarum summam eadem illa Epistola (2) partite atque ordine indicavimus; fore utiles saltem videbis ad tantam inter hydrophobos varietatem, quantam ibi ostendimus, comprobandam: nec mirum, cum vel paucæ hæ quas nunc addidimus, ita discrepent inter se, ut quod habent aliquæ, non habeant reliquæ, aut certe non omnes. Quo magis autem novis Observationibus varietates illas video confirmari, eo magis intelligo, non aliunde æque verisimilem conjecturam de hydrophobiæ causa peti posse, ac unde cum gravissimis Viris tunc (3) petii. Quomodo enim communem omnibus deglutiendæ aquæ difficultatem, exempli causa, a sanguinis vitio repetam, quem in aliis aliter se habentem conspici, sciam? Quin e venis emissus illius hydrophobi quem Edimburgensis Dissertatio (4) proponit, *per totum morbi decursum bonus fuit.* At si ab hoc veneno peculiarem quandam mutationem in cerebrum, nervosve inductam suspicer, unde ad convulsiones ciendas externas, internasve facile adigantur; nihil ferme jam obstabit quo minus & difficultatem illam deglutiendi communem omnibus, & tot illas pro alia aliorum dispositione non modo in viventibus, sed & in mortuis varietates explicem: quod si a me satis non esse tunc factum videatur; poteris laudatam Dissertationem perlegere, quæ cum eandem conjecturam sequitur, tum per hanc fusius in viventibus præsertim, satis autem in demortuis omnia exponit.

11. Vides quatenus cerebrum, & a veneno hoc quidem affici, suspicer; ne forte cum iis facere me, credas qui imaginationis vi morbum hunc omnem tribuerunt. Equidem non is sum qui a concepto terrore augeri illum posse, negem. Sed neque is sum qui a terrore ipso fieri, censeam. Quo enim modo a terrore in compluribus factus esset (quorum casus aliquot infra (5) commemorabo) qui cum animal a quo morsi fuerant, esse rabidum, ignorarent, alia omnia cogitantes, repente se teneri jam morbo de quo ne suspicati erant quidem, per manifestissima, & mox funesta signa ostenderunt? Admissum igitur venenum, quacunque id ratione agat, pro morbi causa est agnoscendum. Quod sane quo magis latenter, & insidiose vim suam conservat, & tandem exerit, eo magis ne admittatur, cavendum est, & si forte admissum fuerit, diligenter priusquam vires suas exerat, impugnandum. Itaque si quæstio incideret, an carnes rabie affecti animalis eadem inficere comedentes possint, minus me moveret Scaramuccii (6) exemplum de suis, a rabioso cane demorsi, carne innoxie sumpta, etiamsi constaret, in sue illo rabiem fuisse jam manifestam; quam moveant contraria exempla, & nominatim Bauhini (7), accedente insuper Lemeryi (8) Observatione canis rabientis a comesto sanguine qui hydrophobo detractus fuerat: neque enim quod coctus non fuerit; ut carnes solent, rem valde mutat, cum longe alia, atque adeo extrema ignis vis requiratur, ut virus pertinacissime inhærens; prorsus abigi potuisse, credamus. Etsi vero quæ ex Zacuto (9) producuntur, Observationes sanguinis rabiosorum canum, gladio quo ii transfossi fuerant; sic adhærentis, & venenum conservantis, ut inde immissus in vulneratos vel multis post annis rabiem induxerit, etsi, inquam, mirabiliores sint,

---

(1) n. 32. in fin.
(2) n. 30. & 31.
(3) n. 32.
(4) Supra ad n. 9. cit.
(5) n. 15.
(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. in Append. sub n. VI.
(7) Apud Stalpart. Cent. 1. Obs. 100. in Schol. haud procul a fine.
(8) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1707. Obs. Anat. 1.
(9) Apud Stalpart. Schol. cit.

quam ut omnes adhibere fidem queant; tamen credibiliorem, ni fallor, aliam legisse videor apud Cl. Brogianum (1), admonendosque esse Prosectores, non negaverim; ut in cadaveribus hydrophoborum perlustrandis, attente caveant, ne manus sibi forte compungant, neve has, si casu ulcusculis affectas habeant, temere illorum aut sanguine, aut succo alio aliquo audeant inquinare.

12. In his vero, aliisque cautionibus ne tam dirum admittatur venenum, si forte in alteram partem peccandum est, satius fore nimis esse cautos, quam parum, nemo inficiabitur qui cogitet, quam difficile, incertumque sit, postquam admissum est, ipsum ante pervincere, quam bibendæ aquæ difficultate, & formidine se prodat. Cum enim huc pervenit; raræ adeo sunt felices, stabiles, perfectæ, certæque curationes, ut illud quod fit ut plurimum, spectantibus verum adhuc videri possit quod de Medicina suo tempore ajebat Ovidius (2),

nec formidatis auxiliatur aquis.

Quo magis ne eo parveniat, optandum est. Et balneum quidem, alibi adeo laudatum, cum ibi, ut alias (3) vidimus; tum apud nostrates quoque plerosque invenit, qui ei non fidant. Itaque non defuerunt qui ad argentum vivum, aut ad ea quæ ex ipso parantur, confugerent. Quos alii, hac præsertim ætate sequentes, etiam inter Italos, eadem uti cœperunt præservandi ratione. Sic Morandius (4) Observationes plures hujus generis protulit suas. Mercuriale tamen remedium cum aliis conjunxit, quæ alexipharmaca sunt: quin & moschum addidit postea, Sinenses imitatus, idque: ut præservatio, quemadmodum ipse ait, esse posset *tutior*. Quæ tot res, & cucurbitulæ in nonnullis vulneri initio adhibitæ, imo candens ferrum, in omnibus fere, alte impressum, non modo apud Medicos dubium relinquunt, cui potissimum auxilio salus sit accepta referenda, verum etiam demorsi hominis, iisdem usuri, animum & pavidum faciunt, & incertum, num sic quoque in tuto futurus sit, dubitantis præsertim, an qui servati dicuntur, venenum revera contraxissent, & in hydrophobiam essent pro certo incursuri. Quæ dubitatio etsi de omnibus justa non sit; attamen ipsa animi suspensio in re gravissima tantum molestiæ afferat, necesse est, ut vel hujus unius fugiendæ causa, nulla in vitando rabiosum virus cautio nimia videri cuiquam debeat.

13. Nec remedio, cum Regia Scientiarum Academia Parisiensi (5) communicato, etsi non ad præservationem solum, sed etiam ad curationem mire profuerit, tantum tribuendum est, ut in eo antea acquiescamus, quam constet, in omnibus, idque longo decursu temporis, idem præstitisse. Diuturno enim periculo facto, compertum est, multa quæ olim in honore fuerant, hujusce generis auxilia non respondere. Itaque Academia pro ea qua pollet sapientia, in re *tanti momenti* non omittendum censuit, ut communicatam secum historiam ederet, suum tamen judicium non interponeret. Historia autem illa digna certe est quæ legatur, quippe exacte perscripta, & illud adversus dubitantes confirmans, vera scripsisse qui ab rabido cane venenum sine vulnere, sed per affusam dumtaxat spumam, immissum interdum fuisse, tradiderunt: quorum nomina ubi posses legere, alias (6) indicavi; addes autem præter cæteros Cl. Professorem Ticinensem Mazzucchellium (7). Utinam veniat tempus quo aut illud, aut aliud aliquod pariter simplex remedium satis sit usu multiplici comprobatum, aut etiam auxilium id quod Vir Doctus Arrigonius (8), hæc dum scriberem, proposuit, arteriotomiæ in dorso pedis ea ratione institutæ qua ipse est solitus,

---

(1) De Veneno Animant. P. 2.
(2) De ponto, l. 1. Eleg. 4.
(3) Epist. 8. n. 26. & 29.
(4) Supra ad n. 9. cit.
(5) Hist. de l'Ann. 1749. Obs. Anat. 4.
(6) Epist. 8. n. 21.
(7) Apud Morandium paulo ante cit.
(8) Dissertaz. della Mania &c. P. 3. c. 2.

& felicis exitus adjecta Observatione ostendit. Quæ etsi una est, nec sine aliis peracta remediis quæ alii quoque, & in his Morandius, exhibere consueverunt; tamen a te libenter legetur, ut tres aliæ pariter quæ ad Maniacos spectant, auxilio eodem sanos e Nosocomio dimissos, si unum excipias, quem sanitati jam restitutum, importune intra dies quinque phlegmon occidit. A metacarpo enim quem antea dum furens, vehementius se agitabat, circumjecta ferrea vincula contuderant, incipiens, ad brachium inde, & a brachio ad humerum magno impetu, & celeritate se extenderat. Quod dum leges, Valsalvæ consilium, a me tibi alias (1) memoratum, laudabis, firmis quidem vinculis eos qui furunt, sed minime duris, continendi.

Cæterum quod ad eam attinet arteriotomiam, nolo te ignorare, cum Studiosi Juvenes a me petiissent, ut arteriam in illa ipsa tarsi parte ubi incidenda est, retegi juberem, vidisse nos, eam non sub communibus solis integumentis, verum etiam sub tendinibus, digitos extendentibus, in eo certe corpore jacuisse.

14. Antequam scribendi finem facio, placet casum non omittere, quem Patavii A. 1754. observavit Medicus, cujus mihi fides spectatissima est. Non ille quidem ad hydrophobiam prorsus attinet; accedit tamen, & plura habet quæ attinere videantur, quemadmodum ex brevi ejus narratione, & perpaucis, quas addam, animadversionibus cognosces. Felis ab adveniente catello timens, ne fœtui quem enixa erat non ita pridem, noceret, adversa occurrit. Felis dominus catellum in ulnas recipit. Improba autem felis imum crus domini dentibus, & unguibus invadit, & paulo supra tarsum anterius sauciat. Homo diebus tribus primis quidquam mali neque sentit, neque metuit, quippe cum felis neque antea, neque postea ullum dedisset rabiei indicium. Sed quarto a morsu die tanta illum circa præcordia anxietas corripuit, ut cum amplius par ferendo non esset, ad Medicum, qui hæc mihi omnia narravit, confugeret, opemque flagitaret ea contentione, iisque oculis, & vultu, ut proximi furoris metum incuteret. Itaque confestim hirudinibus, & cucurbitulis ad vulnera admotis (quibus postea diu impositus, sic ægro cupiente, lapis est ille exoticus quem *cobram* vocant) & sanguine, ut pulsus requirebant, de superiore, & inferiore artu opposito, nec semel, detracto, & multa aqua sæpius data, quam homo sine ulla repugnantia, & difficultate potabat, cum per hæc, aliaque nihil omnino proficeretur, imo vaniloquia accederent, unum modo auxilium fuit quod anxietates levaret, aquæ balneum ita, ut quotiescunque illæ gravius urgerent, in hanc æger ultro se conjiceret, quod sæpe; erat enim calidum anni tempus, faciebat. Postremo febre non levi, nec longa tamen, prehensus, cum multum sudasset, quartodecimo a morsu die jam sanus esse videbatur. Sed in pleniluniis deinde singulis, ab demorso loco, quem, nimis cito clausis vulneribus, lividus, quasi ut solet in Sugillationibus, color cingebat, sentire cœpit irritationes quasdam ascendere, quæ cum ad præcordia pervenissent, summas anxietates easdem illas quæ prius fuerant, inferebant, a quibus non poterat, nisi per venæ sectiones, liberari. Postquam ad eundem modum, eodemque tempore hæc ad duodevigesimum usque mensem redierant, cœperunt quarto quoque dumtaxat plenilunio redire: quod tempus jam quarto a morsu anno, hæc dum scriberem, adhuc servabant.

15. Si canes excipias; non sæpius fere quam a felibus hydrophobiam, aut graves, ad hanc accedentes, noxas illatas memini legisse. Quod si canibus dumtaxat, & felibus illi dati essent folliculi qui graveolentem quendam humorem ad anum emittunt; non levis hinc confirmatio repeti posset conjecturæ eorum qui inter causas cur rabidi fiant canes, obstructionem recensent *sacculi*; imo

(1) Epist. 8. n. 5.

sacculorum;

sacculorum; duo enim sunt qui fœtidam illam materiam continent, *quæ humorum acerrima pars esse videtur*, ut si *in sanguinem resorbeatur*, *vel ex eo rite minus secernatur*, summo cuique morbo pariendo idonea sit. Et magna certe irritandi vi esse præditam, cum alias, tum præcipue tunc intellexi, cum mustelam persecans, & ex istis sacculis, quos proportione grandiores habebat, humorem effundens, continuo nares perculsas sylvestri quodam acuto odore sensi, ut nulli alii magis assimilandus, quam accensi sulphuris, videretur. Verum non mustelis tantum, sed tot aliis animalibus hi obtigere, quot vel antequam alii in aliis, & nominatim Peyronnius (1) in *Moschifero Animali*, indicassent, in Adversariis nostris (2) jam legeris; ut mirum non sit, scriptum esse postea a Præstantibus Viris, *in quadrupedum pene toto genere*, aut saltem, quoniam plures tamen species sunt excipiendæ, *maxime*, ut Cl. Fantonus (3) loquitur, *in digitatis quadrupedibus & carnivoris reperiri.* Illa igitur causa rabiei seposita, si rem tantummodo spectemus, vix dubium est, quin post canes, feles præ cæteris, ut dicebam, hydrophobiam inferant, aut noxas ad hanc proxime accedentes. Tria habet exempla Scaramuccius (4): in duabus videlicet fœminis, & in Presbytero: bina Brogianus (5), alterum in Sacerdote, in viro quodam alterum: unum Lindernius (6): &, ne longius faciam, unus Stalpartius (7) novem produxerat a felibus rabie infectos, eaque occisos, quorum primum ipse viderat, reliquos Amatus, Hildanus, Zacutus memoraverant. Neque apud Patavinos exemplum defuit annis superioribus in Nobili Viro, qui, ut Brogiani Sacerdos, invisentes rogabat, ut longius absisterent, ne ipsos morderet, sic confirmans quæ non unus ex Medicis admonuerat, non omnes hydrophobos delirare. Sed & pleraque ex indicatis exemplis si inspicere volueris: insuper cognosces, accidisse non semel, ut nemo posset a terrore natum esse morbum, contendere, ut qui ignaros, felem esse rabidam quæ ipsos invaserat, multis post mensibus prehenderit, ut in Stalpartii, & Hildani Observationibus. Quin ignari quoque fuisse videntur viri duo, ab Lindernio, & Brogiano memorati, secundus præsertim, quippe a fele quam percutiebat, demorsus; ut ira potius, quam rabie, quemadmodum in casu a me exposito (8), concita fuisse videretur. Ad eundem autem casum quadantenus id pertinet quod in Scaramuccii Presbytero accidebat, ut faucium angustia, a qua cito evaserat, rediret *per multos annos eodem anni tempore* quo fuerat a rabida fele impetitus, sola dentium impressione relicta, sine cutis laceratione. Sed attinent magis duo alia Auctoris ejusdem exempla. Scilicet in fœmina, de qua, & de aliis similibus Epistola VIII. (9) nimis presse indicavi, prima hydrophobiæ signa se prodiderunt, cum a vulnere jam occluso *quasi radium aliquem inflammatorio sensu per brachium versus pectus moveri sensit.* In viro autem qui unus de tribus, ab eodem cane demorsis, postquam duo ob eam caussam obierant, quatuor circiter annos vixit, ex vulnere cui ferrum candens impressum fuerat, quotannis; nunquam enim ad cicatricem pervenerat; multum sanguinis exibat per illud tempus quo morsus inflictus fuerat, *usque dum in tibia, ubi vulnus contigerat, vena dissecta fuit.* Et quando jam de rabido quoque cane mentionem fecimus; præter alias Observationes huc attinentes, legas velim quam ad Hildanum (10) Roscius scripsit. Videbis, quot, & quam gravia, nisi quod aquæ potio nunquam recusata est, Matrona pertulerit post acerbissimum brachii dolorem, quod septimo ante anno rabiosus canis momorderat,

---

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1731.
(2) IV. Animad. 29.
(3) Differt. Anat. Renov. 4.
(4) Supra ad n. 11. cit.
(5) P. 2. ibid. cit.
(6) Commerc. Litt. A. 1735. Hebd. 11. n. 2.
(7) Cent. 1. Observ. 100. & in Schol.
(8) n. 14.
(9) n. 21.
(10) Cent. 1. Obs. Chir. 86.

itemque post annos totidem principio malorum semper ducto ab eodem brachio, & deinde interjecto sexennio, tum anno dumtaxat uno, insequente autem anno bis, & ter proximo sic tamen, ut quo crebriores, eo breviores essent insultus. Fuerant post acceptum morsum auxilia plura confestim adhibita; sed post hæc vulnus ad cicatricem perductum. Quæ res cum male cesserit fœminæ quoque ex Scaramuccio commemoratæ, contra autem valde profuerit viro de quo ex ejus Observatione dictum est, nunquam vulnus coaluisse; facile apparere potest, egregium esse eorum omnium monitum, qui diutius apertum servandum, & si forte citius clausum sit, reserandum statim esse, docuerunt. Quas sicut alibi (1) laudavimus; ita in exposito a nobis casu fuisse factum, vellemus.

16. Cæterum ut idem casus, cum aliis qui alias (2), & modo præsertim producti sunt a nobis, conjunctus, quæ de hujus veneni per nervos communicatione, & convulsiva natura conjecimus, non leviter confirmat, sic levamen unicum ex aquæ balneo cum iis consentit quæ de hujusmodi auxilii usu non prorsus contemnendo censuimus (3): multæ autem sudorum profusionis utilitas ea comprobat quæ de hac Veteres & Recentiores docuere. Quorum præcipuos; ne hic singillatim nominem; satis illa quam supra (4) laudavi, Edimburgensis Dissertatio indicabit. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXII.

Spectat ad Epilepsiam, Convulsionem, Paralysim.

NUNC quæ supersunt accipe de iis quæ ad reliqua tria gravia cerebri, & nervorum mala pertinent, Epilepsiam, Convulsionem, Paralypsim. Et de Epilepsia quidem nullam haberem quam hic adderem, Observationem, nisi eam perire nollem quæ mecum Venetiis circa A. 1708. communicata est a spectatis, & tibi alias laudatis Amicis duobus Alexandro Bonis, & Joanne Hieronymo Zanichellio.

2. ADOLESCENS annos natus duodeviginti, nulla prævia manifesta causa, febre prehenditur, nec de ullius Partis, nisi capitis dolore, molestiaque conqueritur. Accedunt epileptici insultus, qui mortem afferunt intra horam a febris initio vigesimam quartam. CRANIO aperto, nihil usquam vitii repertum est, si mucosum excipias serum quod super anteriorem cerebri partem inter Crassam, Tenuemque meningem congestum, has multum diduxerat, illudque compresserat. Et Ventriculus quidem apparuit inflammatus, & lumbricorum teretium glomeramen in primis intestinis compertum est. Sed nullum rerum harum indicium fuerat.

3. An tantus fuit capitis dolor, ut ventriculi, & intestinorum dolorem, quemadmodum Hippocrates (5) loquitur, *obscuraret?* Certe alterum ejus aphorismum (6) confirmavit mors, convulsiones in febricitante supervenientes consecuta. Sed ut hæ ægrotationem, non ita brevem futuram, fecerunt brevissimam; quidnam fecit, ut ipsæ essent adeo vehementes? Num lumbrici, Tenuia intestina irritantes? Crederem, si ulla in ventre molestia dolorem capitis antecessisset.

(1) Epist. 8. n. 26.
(2) Ibid. n. 21. & 32.
(3) Ibid. n. 29.
(4) n. 9.
(5) S. 2. Aph. 46.
(6) Ibid. Aph. 26.

Hunc vero quæ causa effecerat? An febris? Sed quæcunque ejus causa fuerit; si vehementissimum agnoscimus; remoratum ab eo in meningum vasis fuisse sanguinem, & hinc serum illud effluxisse, non mirabimur. Cujus vel minori copia posse epilepsiam fieri, cum alia Epistola (1) indicaverimus; non opus est hic illa iterare quæ ibi potes relegere. Quod si Bohnium (2) inspicias, ubi in dissecto ab se decenni puero *ex cephalalgia primo immani, hinc epilepsia, & torpore omnium sensuum* defuncto, quid sibi apparuerit, proponit; facile intelliges quid de sero, aut si mavis lympha vel non effusa, sed circa anfractus cerebri in vasis remorante, censuisse in ejusmodi casu Vir doctissimus videatur.

4. Ad Convulsionem transeamus. Nam Epilepsia quidem esse nequit sine Convulsione; at Convulsio sæpissime est sine Epilepsia, velut in eo quoque fuit, cujus tibi historiam continuo subjiciam.

5. FORICARIUS annorum, ut videbatur, circiter quinquaginta, robustus, boni coloris, atque habitus, vel potius plethoricus, bibax, & sæpe ebrius, Nosocomii latrinas intempesta nocte, ut solent, suis cum ministris expurgabat. Quibus identidem, ut ea sordida ars requirit, ultro citroque commeantibus, cum forte ille solus esset, de improviso spectrum, albis indutum, sibi videre visus est, & illico toto corpore contremiscens, simulque oris distortione captus, sic ab redeuntibus ministris repertus, & ad lectulum perductus fuit. Datis continuo antispasmodicis, & cardiacis, cum remisissent tremores, viresque pulsibus rediissent, sanguis eadem nocte e brachio ad selibram missus est. Mane autem tantumdem ex altero brachio detractum est, cum tremores jam magis remisissent, & expansi, febrilesque essent pulsus. Sed & postridie vena in pede secta est, levamine aliquo, sed brevi, a singulis venæ sectionibus relato sanguine autem, præsertim in prima, spumoso, pernigroque exeunte, cujus crassamentum fuit duriusculum, serum paucum. Perstabat febris, & pro clonicis jam tonicæ convulsiones subinde toto corpore vehementer urgebant. Loqui homo non poterat quæ intelligerentur, idque ex eo tempore quo ministris suis quid sibi contigisset, narraverat. Se tamen cognoscere, & internoscere adstantes, ostendebat: & gestu, cum poterat, gravantem capitis dolorem molestum sibi esse, indicabat. Per hæc, quibus frustra interna alia, externaque opponebantur remedia, intra sex, an septem dies confectus est pridie Kal. Februarias An. 1747.

CADAVERIS, ut Publicam Anatomen absolverem, in Gymnasium postridie illati, brachia quidem erant non rigida, sed manuum digiti rigidissimi. Penis, & scrotum, sed cute tenus, nigricabant. Ventre aperto, & omento, cujus exigua pinguedo erat, sublato, Colon intestinum quod ab aere incluso fere ubique, nec tamen nimis, tumebat, animadverti sic incedere, ut postquam ad jecur ascenderat, inde se demitteret infra umbilicum ad duos tresve digitos ab dextero hujus latere, hinc vero cum in suam rediisset sedem, eamque, ut solet, transversum sub ventriculo, obliquum autem in sinistra hypochondrii sinistri parte, & rectum per totam anteriorem faciem subjecti renis servasset, inde rursus in idem hypochondrium regrederetur, unde iterum descendens, pelvimque subiens, sine ullo flexu in Rectum intestinum abibat. Tenuia Intestina, si tractus eorum quosdam, & in his partem Ilei non parvam exciperes, quæ intra pelvim valde profunde se demittebat, erant aere distenta, ibique per eorum tunicas flavedo qua intus infecta erant, transpiciebatur. Scilicet bilis quæ cystim hepaticam ferme implebat, ut exsudans, intestina proxima fecerat exterius flava, sic influendo, fecerat etiam interius. Jecur vero subcæruleo fuit colore, uti & lien; sed etsi ad illius crepidinem is color saturatior erat,

(1) IX. n. 10. & alibi.

(2) Dissert. de Trepanation. Difficult.

nusquam tamen ultra superficiem pergebat, ut neque in liene. Hic modicus, jecur autem magnum; sed sanum viscus utrumque. Thorace recluso, pulmones, qui vix alicubi, idque a tergo, ad pleuram adhærebant, erant potius turgidi, & quibusdam locis majusculas ostendebant areas, nonnihil superficie reliqua altiores, in quibus manifesto apparebant inclusæ quasi vesiculæ. Nullus omnino intermedius lobus fuit a dextris, sed ita res ibi se habebat, ut a sinistris. Pericardio inciso, nullam in eo humoris guttam inveni, faciemque ejus interiorem hactenus humidam, ut non prorsus cordi adhæreret, quamvis alicubi jam quasi adhærere inciperet. In corde parum omnino sanguinis fuit; an quod dum majora sub diaphragmate secarent vasa, antea defluxisset, præsertim cum passim in hoc cadavere sanguis animadversus sit fluidus? Concretiones tamen duas polyposas deprehendi, quarum una ex auricula dextera in venam Cavam Superiorem, altera, quæ paulo erat spectabilior, ex ventriculo ejusdem lateris in Pulmonarem arteriam pergebat, teres nec digitulo crassior. Cranium denique, & Crassa meninx cum secarentur, nihil occurrit adnotatione dignum. Sed Tenuis vasa habuit sanguine adeo plena, ut vel minima, quasi ab injectione ubique apparerent. Plena in ventriculis quoque, imo etiam intra ipsam medullarem cerebri substantiam erant: & cum initium Spinalis medullæ, quod cum Oblongata extractum fuerat, lente comprimerem; sanguinem animadverti non solum ex ejus medullæ rima, verum etiam ex sectione substantiæ ipsius quæ rimæ propior erat prodire. In Laterali ventriculo utroque copiam aquæ limpidæ non ita modicam; rubentes tamen Choroides plexus, & in his non vesiculas, ut sæpius, sed minimas particulas rubras conspexi, easque solidas, ut glandulosæ viderentur. Cerebrum, & cerebellum naturali erant firmitate; sed laxus Fornix, laxaque medullæ Oblongatæ crura, & mox truncus; sed hæc facie dumtaxat interiore. Nec vero hoc prætermittam, quod, ut quædam alia ex ac dissectione tibi descripta, ad ea quidem pertinet quæ minus sunt consueta, sed ab ortu tamen, non a morbo repetenda; cerebri anteriores lobi qua inter se contingunt, ad medium ferme altitudinis partem aliquam habebant superficiei, alioqui intestiniformis, ita factam ut eorum alter ibi exciperetur, alter exciperet.

6. Quid terror, etiam vanus, possit, producta monstrat historia. Vides, ut illico & clonicæ, & tonicæ, ut ad os, convulsiones a perturbato spirituum motu obortæ sint, quæ sanguinem in vasis, cerebro inservientibus, remorando, sicque effusionem seri inducendo, novas facile attulerint causas ob quas convulsiones ipsæ ad mortem usque perstarent; nisi forte mavis limpidam illam aquam in Laterales ventriculos esse effusam e compressis insuper vesiculis, quæ in Choroidibus plexibus, ut sæpe videmus, antea extitissent, quarum disruptarum in se contractæ reliquiæ illa fortasse quasi glandulosa corpuscula repræsentaverint, qualia, nec dissimiles ob causas, iis quoque Anatomicis apparere olim potuerint, a quibus ejusmodi glandulæ iisdem in plexibus agnitæ sunt. Quibus ego de rebus, ut quæ mihi pariter venerunt aliquando in mentem, etsi tibi fortassis non prorsus repugnarem; illud tamen quod de remorato sanguine dixi, tanto credibilius est, quanto is majori, quippe in bibaci, & plethorico, erat copia, & quanto in ægrotante evidentius fuit levamen, quantumvis breve; quod ex singulis venæ sectionibus relatum est, in mortuo autem vasorum, etiam minimorum, cerebri manifestior distentio, ut vel ex hujus appendicis, medullæ Spinalis compressione intellectum est; perraro enim ex ipsa ejus medullæ substantia licet sanguinem exprimere. Adde huc acres ex tam sordida arte in hominis sanguine particulas, ut posita hujus mora exeuntes, irritare magis, & vellicare potuerint. Verum de Epilepsia, & Convulsionibus satis, præsertim cum de opposito malo, Paralysi plura supersint quæ huc adjiciamus.

7. VETULAM octoginta annis minorem, sed majorem septuaginta, repente

apoplexia gravissima corripuerat. Continuo in Nosocomium intulerunt stertentem, pulsu debili, & quod huc maxime attinet, artu utroque dextero resoluto. Ibi intra biduum eadem qua primum apoplexia ingruerat hora mortua est post medium Martium A. 1750. CRANII fornice postridie ibidem circumsecto, cum effluxisset nihil: priusquam ille attolleretur, magna audiente studiosorum Juvenum corona, dixi, etsi ob ignotum mihi ejus Vetulæ temperamentum, & genus tum victus, tum morborum quibus fuisset obnoxia, non auderem, quam inventuri essemus apoplexiæ causam pro certo definire; tamen non inficiaturum, vel in muliere id ætatis esse posse a sanguine, præsertim cum ab hoc valde tumerent in collo venæ, & fortis fuisset apoplexia: cæterum, quæcunque fuisset causa, dummodo in organica conspicua læsione consisteret; ex paralysi dexterorum artuum conjici probabilius posse juxta Valsalvæ tot Observationes, & meas, in sinistro cerebri hemisphærio apparituram. Tunc avulso a subjecta meninge cranii fornice, cum in ea morbosi nihil, mox autem per meningem Tenuem repentia vasa pleraque vidissem nigro sanguine turgida, & aliquid cruentæ aquæ circa inferiores Oblongatæ medullæ fines animadvertissem; ad cerebri, quod erat firmum, cum cerebellum esset laxum, dissectionem ventum est. Primum autem aperto Laterali ventriculo dextero, non pauca cruenta aqua se obtulit, quæ res videri poterat aliquid indicare quod paulo ante memoratis Observationibus non responderet. Sed cum in toto eo ventriculo nihil disruptum, aut laceratum, nisi Lucidi septi quandam partem conspicerem; ad sinistrum ventriculum recludendum perrectum est. Qui totus partim eadem cruenta aqua, partim vero, præsertim posteriora versus, nigro non pauco sanguine, eoque concreto, erat plenus. Sicque intellectum est, aquam illam cruentam serum fuisse e concrescente eo sanguine expressum, quod sibi per septum, ventriculis interpositum, ab sinistro viam fecerat in dexterum, qui nihil habebat adnotandum, nisi Choroidem plexum pallidulum, multisque, sed parvis, hydatidibus, qua antrorsum inflectebatur, distinctum. At in sinistro ab erumpente sanguine læsus adeo fuerat Choroides plexus, ut quemadmodum se haberet, satis perspicere non licuerit. Eruperat autem sanguis ex ampla, cui adhærebat, fovea, excavata in dilacerata parte ferme tota Striati corporis quæ ab hujus longitudinis medio ad posteriora extenditur, & in simul lacerato contiguo nervi Optici Thalamo propemodum toto; vix enim parva hujus portio, eaque lurida, reliqua erat quæ ad oram est ventriculi tertii; pleni eadem illa aqua sanguinolenta: ab altero autem Thalami ejusdem latere non ipsum dumtaxat, sed & aliquam attiguam partem hemisphærii sinistri erumpens sanguis dilaceraverat. Cæteraquæ intra cranium erant, cum diligenter persecuissem, omnia intra naturæ modum deprehendi, ut ne arteriæ quidem duri quidquam haberent, cum cæteræ pene omnes, & vel ipsæ per collum Carotides non sine lamellis osseis in hac Vetula invenirentur. Sed neque in ostendenda, dissecandaque diebus insequentibus in sua sede Spinali medulla quidquam offendi quod esset præter naturam. Thoracis quoque, & Ventris viscera nihil obtulerant adnotatione dignum, si Colon excipias, quod ab sua sub ventriculo sede inflectebat se deorsum in arcus modum, nec breve ad spatium: eratque, ut ventriculus pariter, valde contractum. Animadversum etiam est ad alteram axillam corpusculum forma, & magnitudine lupini, ambigua inter os, lapidemque natura, quod nisi pleuræ magis, quam axillaribus glandulis, vicinum fuisset; fortasse ex earum aliqua factum esse, existimasses.

8. Dissectio hæc, ut tot aliæ, simul Hippocratis aphorismum (1) *solvere apoplexiam fortem impossibile*, simul Valsalvæ dogma de quo sæpe, & supra diximus,

---

(1) 42. S. 2.

comprobavit, tum insuper quam exitialis sit effusio sanguinis per Striata corpora, aut proximos Thalamos, aut eorum saltem viciniam. Quae omnia proxima quoque confirmabit historia.

9. FOEMINA jam cana, ibidem circa medium Decembrem A. 1756. ex eodem morbo intra paucas horas mortua erat, paralysi in dexteris artubus adnotata. CEREBRUM in sua sede incisurus, iis, qui qui post a ma habitam de universis ossibus Exercitationem plures substiterant, studiosioribus Adolescentibus cum idem quod in superiore muliere prædixissem, tum Crassa meninge amota, vasa per Tenuem discurrentia pleniora sanguine a sinistris ostendi, ubi & quidpiam sub ea apparebat quasi *gelatinæ* simile. Deinde cerebrum secans, cujus erat substantia firma, cerebelli autem mollissima, cum paucam aquam in Lateralibus ventriculis conspexissem, nihil autem in hemisphærio dextero, ut neque ulla alia in parte ex his quæ calvaria continentur, offendissem quod ab naturæ norma recederet; sinistro hemisphærio alte secundum longitudinem dissecto, nigrum, concretumque sanguinem ad duas, ut omnibus visum est, uncias deprehendi. Erat is ad latus Striati corporis, & sub hoc ipso intra medullarem substantiam effusus: quam etsi laceraverat; nullam tamen sibi viam inde aperuerat per quam in proximum ventriculum, aut extra cerebrum perveniret. Nihil præterea, quippe aliis occupatus, in hoc cadavere dissecui.

10. Hactenus scripseram Kalendis Januariis A. 1758. cum postridie, ut interruptas Anatomicas Exercitationes resumerem, in Nosocomium redeunti continuo alia habendæ ibi Observationis occasio se obtulit, ad laudatas Valsalvæ adjungendæ.

11. MENDICUS quinquaginta circiter annorum, cujus Spina sic præter naturam se habebat, quemadmodum infra describam, cum in foro esset, ante mensem apoplexia ictus ceciderat, dexteris ipse quoque artubus resolutis, & ore distorto. Illico in Nosocomium excepto cum venæ sectiones, & alia quæ solent, essent administrata, hactenus profecerat, ut loqui aliquid posset. Interpositis diebus iterum apoplectico insultu corripitur; iterumque medicis auxiliis levatur. Denique tertio insultu conficitur. CALVARIAM circumsecando, & mox a Crassa meninge, quæ arctius illi adhærebat, avellendo cum effluxisset nihil adnotatione dignum, & ipse Auditoribus, qui confertissimi aderant, quæ solitus sum, prænunciassem; exitus prænunciationem confirmavit. Nihil enim usquam per sectionem deprehensum est quod intra cranium peccaret, nisi cerebri hemisphærium sinistrum. Cujus intima pars medullaris, Laterali ventriculo adjacens, a sanguine disjecta, tantum hujus nigri, & semiconcreti continebat, quantum mediocre cochleare vix caperet. Hujus autem hominis Spina sic erat inflexa, ut in nullo magis vidisse meminerim. Ad infimam enim thoracis vertebram adeo flectebat se dextrorsum, ut angulum faceret deorsum versus recto minorem, simulque & illius vertebræ, & quatuor, an quinque, ipsi impositarum corpora sinistrorsum convertebat, ut hæc non anteriorem thoracis parietem, sed prorsus latus sinistrum spectarent. Et descripta quidem flexione multo erat minor quæ in vertebris universis lumborum, & quæ in superioribus thoracis, imisque cervicis conspiciebatur. Sed tamen erat manifesta utrobique Spinæ inclinatio arcum referentis, cujus convexitas in lumbis ad dexteram, concavitas ad sinistram; in superiore autem dorso, proximisque cervicibus illa ad sinistram, hæc ad dexteram pertinebat. Denique ligamentum quod intra primam colli vertebram secundæ processum quem Dentem vocant, dimidiati annuli instar a tergo amplectitur; animadverti cum Dente, præsertim a dextris, connatum, fortasse ob assiduum aut certe creberrimum colli positum, sic facto homini commodiorem.

12. Prava adeo, quam descripsi, Spinæ figura, quantum inflectebat adhæren-

tem arteriam Magnam, tantum expedito ſanguinis curſui inferiora verſus obſtabat. Itaque efficiebat, ut plus ex ipſo cerebrum peteret, hocque ad ſanguineam apoplexiam diſponeret. Quæ tamen ne citius occideret, tum illæſæ duæ illæ in ventriculorum baſi Protuberantiæ, tum opportunæ venæ ſectiones præſtiterunt, quibus nimirum factum eſt, ne læſio in illas uſque procederet, nec ſanguinis effuſio, niſi lente, & parce, & per intervalla fieret.

13. In eo autem cerebri hemiſphærio quod paralytico opponitur corporis lateri, in hoc quidem apoplexiæ genere labem quam ſæpiſſime deprehendi, non hæ ſolum Obſervationes, ſed & aliæ plurimæ confirmant noſtræ, quarum etſi pleraſque alibi (1) indicavimus, aut propoſuimus, aliquæ ſunt tamen quæ ſuperſint, ex iiſque una quam proximis Litteris (2) ad te mittemus. Nec tantum noſtræ, ſed etiam aliorum, pariter alibi (3) indicatæ, ad quas addes laudatam a Cl. Sulzero (4) ex Archibaldo Adams, & quas *olim in noſocomio non ſemel* ab ſe habitas eſſe teſtatur Meadius (5), & eam tandem quæ ſimillima noſtrarum Experientiſſimo Viro occurrit M. Antonio Caldanio (6), cum poſt fortem apoplexiam, & totius lateris dexteri paralyſim ſiniſtrum vidit Striatum corpus pro dimidio eroſum, grumoſique ſanguinis plenum. At enim ſunt etiam Obſervationes reſoluti lateris non oppoſiti, ſed illi cerebri hemiſphærio ſubjecti, quo in hemiſphærio erat labes. Sunt vero: nec Valſalva (7) inter ſuas diſſimulavit, nec ego (8) inter meas diſſimulo. Quin imo in Epiſtolis Anatomicis (9) produxi ſeptem ex aliorum libris acceptas. Quibus ſi forte accenſere velis quandam ex Præcl. Bergenio (10), & unam, aut alteram quæ apud laudatum Sulzerum (11) eſt, non repugnabo: rogabo tamen, ut quæ ad earum plures poſſunt regeri, perpendas: quod & ego (12) ad quaſdam feci, ut Sulzerus (13), qui Epiſtolas meas Anatomicas non viderat, poſtea ad alias, etſi nonnullas eſſe, credas, quibus nihil opponi liceat; tum exiguum harum numerum cum innumeris propemodum Valſalvæ, & aliorum conferas. Sic enim continuo intelliges, utris a Medico ea quæ ut plurimum fiunt, ut debet, ſpectante, utris inquam, magis fidendum ſit, nec in theoria tantum, ſed & in praxi, ut ſi præſertim, quod ſæpe nominatus Sulzerus (14) indicat, terebra calvariæ percuſſæ, ob ſanguinem, aut pus ſub hac effuſum, ſit adhibenda, & ad ſigna accedat alterutrius lateris reſolutio, a qua nimirum compreſſionis cerebri, & quod conſequitur, effuſionis circa hoc ſedes indicetur.

14. Et quod ad cerebrum quidem attinet, ſatis dictum eſt. Quid vero, ſi noxa ad cerebellum attineat? num ſi in alterutro, aut ad alterutrum hujus lobum ea ſit, hemiplexiam inducet, & ſi inducet, in oppoſito ne, an in ſubjecto corporis latere? Hoc ego problema Epiſtola Anatomica XIII. (15) propoſui; nec me pœnitet conſuetudinis meæ, quam tunc ſervans, nolui ex una Obſervatione quidquam definire; imo eam poſſe multifariam explicari, faſſus, alias, & generis alius expectandas eſſe, monui. Nam incidi poſtea in unam minus recentem, legique alteram novam Obſervationem, in quarum utraque ei lobo cerebelli in quo læſio erat, hemiplexia reſpondebat ſubjectorum, ar-

(1) Epiſt. 2. n. 10. & ſeqq. III. n. 2. 3. 14. & ſeqq. V. n. 7. XI. n. 10. & 12. LI. n. 43.
(2) Epiſt. 63. n. 12.
(3) Vid. eaſd. Epiſtolas.
(4) De Actione Cerebri decuſſ. §. 8.
(5) Monit. Med. c. 2. §. 2.
(6) Lettera ſull' Inſenſitiv. &c §. 51.
(7) Tract. de Aure Hum. c. 5. n. 5.
(8) Epiſt. 57. n. 14. 15. & Epiſt. Anat. 13. n. 23. & 25.
(9) Ibid. eod. n. 25.
(10) Ventriculor. Lateral. Cerebri nova Tab. not. *d d*.
(11) §. 13.
(12) Vid. Epiſtolas indicatas.
(13) §. 16. & ſeqq.
(14) §. 21.
(15) n. 23.

tuum, non adversorum. Quas tibi aliis Litteris (1) significavi: quanquam iis varietatibus admonitus quæ nonnumquam contra ipsum Valsalvæ dogma, tot alioquin constantibus exemplis comprobatum occurrerunt, tutius consilium esse, censui, ne ex duobus quidem præpropere quidquam constituere, sed alia, atque alia; quod priusquam suum dogma vulgaret, Valsalva fecit, his antea addere, quæ idem ostenderent. Non sum nescius, si velis omnia, ut par est, perpendere, rarius hæc quam quæ ad cerebrum attinent, exempla occurrere, ut cognoscere potuisti ex iis, quæ ad Observationem quandam meam adnotavi (2), in qua non parvam caveam intra alterum lobum cerebelli deprehenderam, eamque sanguine plenissimam: & cognoscere ex altera poteris, ibi, & alio quoque loco (3) tibi promissa, quam protinus communicabo.

15. Vir annos natus circiter duodequinquaginta, cum vel magis quam ars ejus requireret, quæ erat Coquinaria, accensis carbonibus uti, & propius adstare capite consuesset; de hujus acutissimis doloribus jam ante annum conqueri cœperat. His accessit utriusque pariter inferioris artus debilitas tanta, ut neutro amplius posset insistere. Qua re, illisque doloribus, & febricula, quæ his se addiderat, cubare coactus, & denique Medicum advocare, sanguine primum e brachio, tum e pede emisso ea quoque de causa quod subdelirio identidem laboraret; febricula quidem solutus est; at cætera omnia perstiterunt. Medico dimisso, cephalicis quæ hic imperaverat, remediis uti perrexit; sed frustra adeo, ut postquam mensem jam quartum domi decubuerat, cunctis quæ dixi, malis afflictus, & propterea in Nosocomium denique illatus, ibi dies vixerit non amplius decem. Pulsus erant tensi, & vibrati, cætera mediocres, nunquam febriles. Respiratio naturalis, ut alimenti quoque appetitus. Nec quamvis artus inferiores essent, quod ad motum attinet, resoluti; superiores, aut aliæ ullæ corporis partes ejusdemmodi affectione tentabantur. Interdiu plerumque somnus; noctu autem subdeliria. Inter cætera, quantumvis supervacua, auxilia, cum venæ in brachio, sectio, & paucis interjectis diebus, in pede quoque facta esset; forte accidit, ut nocte insequente obiret, nullo defectionis toto eo die indicio dato: quin prandio ita, uti consueverat, usum, & prima nocte etiam parte cœnulæ, de improviso animadversum est, animam agere. Cum mente per intervalla vigeret; neque enim vigebat ut plurimum; tum domi non semel sorori, tum in Nosocomio aliis dixerat, optare se, ut suo post mortem cranio aperto, atrocis morbi causa perquireretur. Id a me postridie factum, qui dies fuit VI. Idus Januarii A. 1754. inspectantibus pluribus qui absoluta Anatomica Exercitatione, in Nosocomii Schola substiterant. Caput dum amputarent, & calvariam secarent, aqua effluxerat. Priusquam cerebrum inciderem, & magis postquam incideram, ostendi, obliquum fuisse huic homini cranii cavum, ejusque sinistrum latus, ad posteriora præsertim, magis, nec ita paulo, distare a medio, quam dexterum. Vasa quæ per meninges, & per Lateralium ventriculorum parietes repunt, plus habebant sanguinis, quam æquum sit: quod etiam de vasculis quæ per medullarem cerebri substantiam traducuntur, sanguinea puncta magis conspicua significabant. Erat ea in hemisphæriis quidem substantia durior. Contra fuit laxum corpus Callosum, Fornix autem, & tractus medullaris qui ante columnas ejus basis ducitur, multo laxiores, eæque columnæ laxissimæ; ut dissoluta earum substantia videretur. Corpus quoque Striatum sinistrum laxius, quam dexterum. At Lucidum septum satis firmum. Ventriculis tribus anterioribus multum inerat aquæ limpidæ, in eaque alæ plexuum Choroidum, nec tamen pallidæ, natabant. Pinealis glandula, aqua eadem distenta, cum facile inter attollendum mediam illorum plexuum partem,

(1) Epist. 52. n. 27. (2) Epist. 60. n. 7. (3) Epist. 52. n. 26.

disrupta esset, nihil de se præter exiguam basis particulam reliquit, suæ sedi affixam. Ventriculus tertius visus æquo brevior; at æquo longior certe apparuit quartus, postquam cerebellum per medium, ut solet, dissectum, & ad latera diductum fuerat. Quod cum ita, ut dico, secarem; id offendi quod superficies, consuetæ similis, ne suspicari quidem sinebat. Scilicet vix cultro ad digiti transversi profunditatem perveneram, cum insolitam resistentiam percipiens, substiti, & eam quam dissecueram, partem diducens, magnopere miratus sum, nullum in sectionibus indicium medullaris arbusculæ apparere, sed ejus loco strias parallelas medullares inter corticalem substantiam ductas, quibus ex striis nihil usquam ramusculorum emittebatur. Tunc acutiore, & validiore cultro connixus, quidquid ex medio cerebello supererat, ad quartum usque ventriculum dissecui, vitiumque illud ob quod potissimum hanc tibi Observationem describo, cœpi conspicere. Erat non mollis, nec bicolor, nec profundis creberrimis sulcis intercisa substantia; sed scirrhosa, unius coloris, qui ad carneum dilutissimum accedebat; & quasi ex corpusculis subrotundis constans, inter se ita compactis, ut nullum usquam interstitium, nulla membrana, nulla sanguifera occurrerent vasa. Hujusmodi vitium hinc dextrorsum nonnihil, inde vero per totum pene cerebelli sinistrum lobum se extendebat. Si enim exciperes hujus lobi superficiem, quæ ex naturali fiebat substantia, nonnullis locis exigua, ad infimam autem faciem nulla, reliquam omnem partem idem prorsus vitium, tenebat, & ad imum præsertim arcte se cum Dura meninge nectebat; ut ex eo loco ortum, indeque in cæteras quas diximus, partes propagatum credi posset. Lobus autem dexter etsi ex molli erat substantia, eaque duplici, corticali videlicet, ac medullari; tamen in transversum dissectus, non eam ostendit utriusque dispositionem, quam in aliis solet, sed evidenter ab ea discrepantem, quamvis non adeo ut media illa cerebelli pars, quæ ubi mollis erat, & ex duplici substantia facta, sectiones obtulit ab iis quas semper conspicimus, ita diversas, ut paulo ante indicatum est. Nec plura quæ ab naturæ norma aberrarent animadvertere potui, etsi omnia diligenter, & in sua quodque sede persecui. Nihil præterea in hoc cadavere inspiciendi tempus fuit.

16. Cerebelli hic scirrhus quo ex loco videri possit incepisse, dictum est. Num vero ideo a sinistris inceperit, quod cranii cavum ibi præter modum esset amplum, non magis dicam, quam unde originem habuerit insolita medullaris substantiæ per dexterum lobum, & mediam illam cerebelli sedem dispositio. Sic enim ab ortu usque rem fuisse; credibile in eo non videtur qui sine ullo capitis incommodo annos vixerit septem & quadraginta. Veri potius simile est; ut ad alia transeam; scirrhoso increscente vitio, cum minus minusque sanguinis, in totam illam cerebelli partem admitteretur, in qua nulla amplius conspicerentur de tot vasis quæ alte inter segmenta (hic prorsus oblitterata) in omnibus passim descendunt, tanto plus sanguinis in cerebri tum extima, tum penitiora vasa propulsum esse, indeque & dolores, & creberrima subdeliria, & denique, cum multa simul aqua in cerebrum defluxit, mortem provenisse. Quæ eo facilius omnia accidere potuerunt non modo ob artem hominis & minus cautam in ea exercenda consuetudinem, verum etiam ob pravam illam, ad quam hæc accesserant, cerebri dispositionem, quæ a cranii abnormi figura indicatur, sive hæc intra uterum, sive in ipso exitu ab utero fiat. Sæpius enim accidere hanc, credo, cum in difficili partu infantis caput diutius in angustiis moratur, imperitæ autem, socordesque obstetrices postquam rudi, & inæquali pressione arreptum, & violenter protractum deformarunt, mox nesciunt, aut minime curant apta, blandaque contrectatione in naturalem formam restituere. Quantum vero tunc detrimentum capiat tenella cerebri, & cerebelli structura, neque tunc solum, verum etiam deinceps, cum intra male conformatam calvariam

crescendo, ad hujus figuram acommodare se cogitur, profecto etiam me tacente, satis intelligis. Nec quia cum similem; nisi quod amplius erat ad occiput non a sinistris, sed a dextris cranii cavum; in viro alio conformationem deprehendi (1), cerebri morbis obnoxium hominem fuisse, non scivi, ut neque senem in Nosocomio a me dissectum sub initium A. 1755. cujus frons a dextris, occiput autem a sinistris adeo prominebant, ut longior cranii axis valde esset obliquus; idcirco non fuisse obnoxios, facile existimes; neque enim omnia quæ ignotos plebeios homines in vita male habuerint, facile est post eorum interitum scire. Quin potius in fœminis duabus quomodo se habuerit cerebrum, vide, quarum alterius (2) calvariam, ut in viro, alterius (3), ut in sene, male conformatam offendi, & quam atroces capitis dolores primam vexaverint, lege, ad quorum diuturnitatem quantum conferat vitiosa capitis figura, de aliorum quoque sententia (4) cognosces. Huc adde puellum (5), cujus posterior pars cerebri non ad sphæræ, sed potius ad cubi superficiem accedere videbatur, convulsivis motibus peremptum, & mulierem (6) cui cranii cavea pro longitudine erat angustior, apoplexia, nec semel fortasse, correptam, certe autem ab eadem occisam. Quod si forte dixeris, accessisse ad pravam capitis dispositionem alias causas, easque externas; nempe idem quod ego de proposito Coquo, dices.

17. Cujus cerebelli scirrho, si neglectis omnibus quæ in cerebro erant, vitiis, quasi nulla eorum initia ante paralysim contra ac capitis acutissimi qui hanc præcesserant, dolores indicant, esse potuissent; si illi, inquam, scirrho unice, & per se paralysim velis imputare; haud videberis meminisse, non eum dumtaxat artum inferiorem qui scirrho erat subjectus, sed utrumque pariter fuisse resolutum; quæ res nimirum facit, ut illud quod dixeram (7) per alias Observationes adhuc esse confirmandum, per hanc certe confirmari ne possit. Idemque prohibuissent alia in duabus Observationibus in quibus alterutram cerebelli partem effuso intra ipsum sanguine, vel affuso erodente pure aut magis, aut unice læsam Epistola II. (8) & XIV. (9) proposuimus. In altera enim ullane hemiplexia fuerit, animadverti non potuit: in altera certe nulla fuit.

18. At enim, inquies, descripta Coqui historia illud saltem confirmabit quod adversus tot illa quæ a Willisio fuerant cerebello attributa, nunc passim proferunt Viri Docti. Cum tanto enim visceris illius vitio, respiratio, & alimenti appetitus in Coquo erant naturales, pulsusque ipsi tensi quidem, & vibrati, cætera mediocres. Ego vero sicuti non omnia quæ de cerebello Willisius scripsit, agnosco; ita aliquando vereor, ne forte nonnulli cerebello nimium detrahant. Quapropter si aliquid pro hoc viscere, præsertim antequam objecta in ipsum adeo crevissent, in meis ad te Litteris (10) attigi, in eam partem accipias, velim, ut existimes, non aliis omnino repugnandum, sed caute, & pedetentim in hujus quoque doctrinæ mutatione esse a me incedendum, censuisse. Nec aliud me consilium permovit, ut cum de cerebelli vulneribus scribendum fuit (11), ea ne prætermitterem quæ tunc legisti, ut neque ea quæ ad læsiones ejusdem attinent, quæ non illico, ut vulnera, sed tempore aut minus, aut magis longo fiunt (12), ut præ cæteris scirrhi. Quæ cum relegere possis, non hic iterabo. Noli autem putare cum in cerebello vitium hoc tantum offendi quod ti-

(1) Epist. 53. n. 26.
(2) Epist. 1. n. 14.
(3) Ibid. eod. n. in fin. & Epist. 12. n. 2.
(4) Epist. 1. n. 15.
(5) Epist. 10. n. 9.
(6) Epist. 3. n. 6. & 7.
(7) n. 14.
(8) n. 22.
(9) n. 3.
(10) Epist. 2. n. 24.
(11) Epist. 52. n. 27.
(12) Ibid. n. 46.

bi accurate, ingenueque perscripsi, me non minus quam te in perlegendo, fuisse miratum, hominis tamen respirationem, & pulsus ita, ut diligenter quærendo comperi, se habuisse. Certe enim plus ante hæc novissima tempora ei visceri tributum esse, perspexi, quam conveniret, laudandosque illos esse Egregios Viros, qui non tantum esse ipsi tribuendum, monuerunt. Minus quidem, ut aliis quibusdam corporis Partibus alia in re, ita in iis quæ dicta sunt, cerebello deferendum esse, apparet, quam superiori tempore. Videndum tamen quatenus; idque puto melius quam nos, posteros esse constituturos. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIII.

Attinet ad Cæcitatem, ad Aphoniam, ad Anginam.

ET si præter eas quas ante edideram (1), non unam ad te misi (2) ex meis Cæcitatis Observationibus, unam vero, haud amplius, quæ ad Aphoniam (3), itemque unam quæ ad Anginam (4) attineret; tamen sic accidit, ut ex iis etiam quas postea habui, singulas possim nunc tibi describere quæ ad singulos hos duos ultimos Affectus pertineant, cum plures suppetant quæ spectent ad Cæcitatem, a quibus propterea initium ducetur.

2. ANUS cujusdam oculus inter non paucos alios quibus A. 1747. ad Anatomen Publicam uteremur, oblatus est mihi, quem eo libentius dissecarem, quod cæcum fuisse indicabat ejus figura non satis sphærica, Corneæ autem maxima pars a magnis albis maculis valde opaca. TUNICÆ Scleroticæ Choroides arctius, quam solet, adhærebat, præsertim posterius. Crystallini humoris anterior facies in medio erat inæqualiter excavata, idque altiuscule: reliquæ humoris ejusdem partes, quanquam luci objectæ flavum succinum referebant; sanæ pro ea ætate erant tamen. Iridem cum vellem a Cornea dimovere; totam auferre non potui, a medio præsertim. Cum enim ab una parte ad medium usque, imo ultra medium Corneæ adhæreret; nusquam arcte adeo, ac in medio, adhærebat ubi illa Corneæ facies erat inæqualis, & lamellam habebat quasi abscedere incipientem, & introrsum nonnihil extantem, cum facies exterior lævis esset, neque in eadem præter minutissima quædam quasi puncta, eaque subobscura, aliud possem animadvertere.

3. Quæ cum ita se haberent, nec ullæ usquam in exteriore oculi facie cicatrices conspicerentur, non secus atque in altero quem Cl. Anatomicus incidit Phil. Conr. Fabricius (5), alia quidem, digna quæ a te legantur, habente, sed in sede excavationis humoris Crystallini cum hoc nostro conveniente; non ita difficile mihi erat vitia quæ descripsi, omnia ad interiorem, quæ olim præcessisset, causam, sive ea inflammatio fuisset, sive alia, referre. Contra in oculo quem anno insequenti pariter in Gymnasio secui, anceps hæsi, an omnia quæ continuo dicam, ejusmodi causæ essent imputanda.

4. VIRI oculus habebat Corneam a longo, ut videbatur, tempore opacam, & geminæ cicatricis tenuia quidem, sed evidentia, vestigia retinentem. CRYSTALLINUS humor cum tunica modo dicta connexus erat, nec tamen durus,

(1) Epist. Anat. 18. n. 22. 38. & 49.
(2) Epist. 13. n. 8. 9. & 15.
(3) Epist. 14. n. 35.
(4) Epist. 44. n. 3.
(5) Progr. quo Obs. Anat. recens. A. 1754.

quanquam decreverat adeo, ut vix quarta ejus pars superesset. Uvea non pessime; at Vitreus humor, & Retina multo pejus se habebant. Nervus Opticus, tenuior factus, pro medulla substantiam arcte compactam, albidamque continebat toto eo tractu quo intra orbitam fuerat. Ab orbita autem interius qualis fuisset, cum cerebrum præpropere humassent, scire non potui.

5. Hoc autem quam ægre tulerim, & cur tulerim, ex iis quæ tum in Epistolis Anatomicis (1), tum alias (2) ad te quoque scripsi, facile intelliges. Quo magis, principio saltem, gavisus sum, cum in Nosocomio anno proximo 1749. sub initium Januarii occasio mihi se obtulit eum nervum a cæco oculo intra cranium persequendi. Quæ observatio, cum una sit de duabus quas tibi olim (3) indicavi, & cum alteram quidem postea (4), hanc autem necdum miserim, nunc diligenter describetur.

6. Viro olim, cum puer esset, variolæ oculum dexterum male adeo affectum reliquerant, ut nihil videret. Parentes autem diu lambendo hactenus profecerunt, ut tandem aliquid, sed vix, subvideret. Neque ab illo tempore ad mortem usque, ad annum videlicet quadragesimum, plus unquam vidit. Et sane is oculus non modo erat altero minor, sed Cornea etiam ipsa; in qua nullum cæteroquin apparebat læsionis vestigium, ut albedo quæ pone illam erat, præclare transpiceretur; Corneam alteram non æquabat.

Scleroticam igitur cum a tergo vix incidere cœpissem; limpida aqua statim effluxit, in quam pars magna Vitrei humoris videri poterat abiisse, cum pars reliqua, naturali quadantenus similis, annexa, ut solet, Crystallino humori restitisset, qui illam cum retrorsum traherem, secutus est. Is parvus erat secundum omnes dimensiones, crassitudine autem vel paulo minor quam ejusmodi oculo conveniret. Facie anteriore in medio erat albus, sicuti per Corneam transpexeram; cætera albidus: & cum inter digitos leviter comprimerem, mollis. Cum vero ejus tunicam incidere cœpissem; continuo aqua erupit, nihil purulenti habens, imo pura, & limpida, eaque copia pro parvitate Crystallini, ut hic statim ad multo minorem crassitudinem redigeretur. Quidquid de substantia ipsius reliquum fuit, lentis pristinam figuram retinuit: & cum per diametrum dissecuissem; utraque sectio quandam quasi seriem minimarum nigrescentium particularum ostendit; quæ per medium recta ab uno ad alterum sectionis extremum ducebatur, cum ubique alibi color obsolete albidus appareret. Cætera in oculo non male adeo se habebant. In palpebra superiore Sebaceæ glandulæ, quas in priore Viro (5) vel pulchriores, crassioresque conspexeram, in hoc, propter variolas fortasse, minus quam solent, conspicuas animadverti: duas tamen inter se proximas perspexi, quæ summum versus se decussabant: quod adnotare hic volui, ut ab nonnullis, qui minime, opinor, attendentes, cum Icon rerum minus bene antea pictarum proponitur, hasce ex eo potissimum corpore esse describendas in quo magis eleganter se habeant, cum in mea, quasi non una, sed multiplex fuisset, varietates quas solicite enumerant, desiderarent, hanc tamen quam modo dixi, visam non esse, intelligeres. Verum ad illud cujus præcipue gratia hanc tibi exscribo Observationem, veniamus. Nervus, ad descriptum oculum pertinens, Opticus intra orbitam quidem sub crassioribus tunicis medullam comprehendebat æquo tenuiorem, & quam si comprimeres, humidiorem agnosceres, quam par esset, quasi aquam haberet admistam. Sed intra cranium idem nervus omnino secundum naturam se habebat, nisi quod ubi cum socio committebatur, ibi paulo minus quam hic, videbatur crassus: supra autem eum locum; nam alte quoad potui, sum persecu-

(1) XVIII. n. 40.
(2) Epist. 13. n. 7.
(3) Ibid. n. 10.
(4) Epist. 52. n. 30.
(5) n. 4.

tus; ne id quidem, ſed nullum prorſus animadvertere diſcrimen aut ego potui qui omnifariam inquirebam, aut alii qui perattente inſpectabant, a me in Re Anatomica exercitati, potuerunt.

7. De aqua loco Vitrei totius, nedum poſterioris ejus partis, a me quoque alias reperta, quid tradiderim in Epiſtolis Anatomicis (1), videre potes: de Optico autem nervo, ad cæcum oculum attinente, quæ locis ſcripſerim ſupra (2) indicatis. Quoniam vero cum id agerem (3), duas tibi Obſervationes promiſi, ex quibus non ſine admiratione intelligeres, nonnunquam ejus nervi eſſe vitia, ipſamque extenuationem, nec eſſe tamen reſpondentis oculi cæcitatem; de iis Obſervationibus cum alteram dumtaxat miſerim (4); nunc alteram habebis.

8. SENIS, diebus primis A. 1752. ex cachexia, ut ajebant, in Noſocomio mortui, cadaver cum ibi ſecaremus, quamvis non ad morbi cauſas indagandas: hæc tamen quæ præter naturam eſſent, adnotavimus. THORAX, ut Venter quoque nihil quidem habuit effuſæ aquæ; ſed non ſine duritie pulmones, ſiniſtrum præſertim, qui arcte inſuper Spinæ adhærebat. Cranii fornix, qui non ſine vi avelli potuerat, conſueta majori, intus erat foveis pluribus excavatus in oſſe frontis, & in altero ſincipitis, aliis quidem minoribus, ſed grandioribus tribus, & profundioribus, quorum duæ ad os illud, reliqua ad hoc ſpectabat, eaque non modo, ut illæ, exterius lamella dumtaxat tenui, ſed tenui adeo operiebatur, ut foraminulis pervia appareret. Unde intelligis, cranium illud quam facile, & quanto cum periculo ab levibus etiam ictibus, nedum a Chirurgis terebra illuc forte admota, pertundi potuiſſet, cum ſub ea lamina eſſent vix paucæ quædam fibræ oſſeæ, in reticuli modum diſpoſitæ, quibuſcum Craſſa meninx, foveas illas conveſtiens, implicabatur, unde illa in avellendo cranio major difficultas orta erat. Quæ non ideo tibi deſcribo quod a prægreſſo morbo, cujus hic nullum uſquam occurrebat indicium, potius quam a natura fuiſſe, crediderim, eorum oblitus quæ alias (5) ad te ſcribens de his foveis attigi; ſed quod tum grandiores erant, tum nulla e ſubjectis meningibus exſtabat protuberantia ex corpuſculis quæ Pacchioni glandulæ dicebantur, quorum ne unum quidem hic fuit, confecta, cujuſmodi protuberantiæ, ut tunc ad te ſcripſi, ſolent alioqui intra eas foveas excipi.

Etſi vero in cerebri diſſectione ſeptum Lucidum, & Fornicem laxa præter omnem modum, imo inter duas ejus ſepti laminas aquæ aliquid deprehendi, in Lateralibus autem ventriculis aquam ejus ſimilem in qua recens caro lota ſit, non multam quidem, neque cum pallore Choroidis plexus conjunctam; cerebri tamen ipſius, & Oblongatæ medullæ, & nervorum, ex hac orientium, ſubſtantiam ſatis firmam, & omnino ſecundum naturam inveni. Quo magis me perculit nervi Optici dexteri conſtitutio, qui cum ad unionem uſque cum ſiniſtro, ſanus prorſus, hujuſque ſimillimus fuiſſet, repente ab unione minus quam ſiniſter, evidentiſſime craſſus, & ad cinereum colorem accedens conſpiciebatur, & ſic ad orbitam pergebat. Quamobrem continuo an cæcus oculo dextero homo fuiſſet, ſciſcitatus ſum, & cum id diſerte negaretur, oculum illum inſpectavi, nec minus ſiniſtro pulchrum, ſanumque deprehendi: neque intra orbitam Opticum illius nervum ab ſiniſtro quidquam jam differre amplius, conſpexi, niſi quod paulo minus tamen erat craſſus.

9. Sed quæ difficillimos habent explicatus in aliud tempus rejicientes, ad planiora nunc redeamus, Obſervationemque aliam, & deinde conjecturam quandam adjiciamus.

(1) XVIII. n. 38.
(2) n. 5.
(3) Epiſt. 13. n. 11.
(4) Epiſt. 56. n. 21.
(5) Epiſt. 8. n. 3.

10. MOLITORIS quem cæcum fuisse, ajebant, nec alio tamen præter bacu-
lum suum duce, per urbem ire consuevisse, oculi, quos dissecarem, oblati sunt
in Nosocomio sub anni finem 1755. Exterius per Corneam inspecti, turbidi
potius, quam albi, videbantur. CRYSTALLINUM utrumque humorem subo-
pacum offendi, non ut alibi magis opacus esset, alibi minus; sed ut æqualiter
ubique. Sub digito, imo inter digitos visus uterque æque durus. Sed tamen
alter, qui erat tenuior, ficciore substantia fuit, magisque compacta. Alter qui
crassior, plus æquo humidus, ut humorem in dissectione totus emittere vide-
retur, non qui exsiliret tamen, sed qui exsudaret. Eorum alteri; nam utri ad-
notatum non habeo; amplior; alteri mediocris diametri pupilla respondebat.

11. Si forte alia cupis opacitatis non tam Crystallini humoris, quam ejus tu-
nicæ, exempla; Cel. dabit Hallerus (1). Cujus (2), & Cl. Zinnii (3) Obser-
vationes, inventam a Præstantissimo Wachendorffio (4) pupillarem fœtus mem-
branam confirmantes cum legerem; facile mihi conjicere posse visus sum, quid
fuerit *tegumentum quoddam membranaceum pupillæ obductum*, *ex infantis corpore*,
cera etiam liquidissima repletis arteriolis id perreptantibus, eximio Medico Richar-
do Meadio (5) ostensum, quo ipse usus est ad comprobandum, rarissime qui-
dem, sed tamen revera membraneam Cataractam esse deprehensam, cum vide-
licet *membranula quædam infortunio aliquo ariditatem forte contraxit.* Veri igitur
simillimum censeo, pupillarem membranam in nonnullis fœtibus crassiorem,
& Iridi firmius adhærentem, cum ante partum dissolvi nequeat, & evanesce-
re, ibidem restitare; & clausam ab ortu pupillam facere, eoque cæcitatem non
secus inducere, ac surditatem quidquid crassius, magisque adhærens Mem-
branæ Tympani ex recens natorum Meatu Auditorio, ut in cæteris, non ex-
cidit, quemadmodum in Epistolis Anatomicis (6) non uno loco memoravi.
Sunt & alia vitia, eaque etiam intima, quæ comparatis inter se Auditus, &
Visus organis possunt illustrari: sed quæ oculo accidunt, tanto facilius possunt
accidere, quanto subtilior ipsius structura est. Quæ res si aliunde non pateret,
non difficile conjici posset ex varia dumtaxat ratione qua nerveas Olfactorias,
Auditorias, Visorias fibras in suum quasque organum Sapientissimus Conditor
induxit. In nares enim per evidentia Ethmoidis ossis foramina, eoque crassio-
res ipsas immisit; per multo minora in aures, eoque tenuiores; per exilissima
tandem, ut recentissimi Prosectores ostenderunt, eoque tenuissimas in oculos;
ut per quosdam quasi gradus mihi videatur subtilem, subtiliorem, & subtilissimam
singulorum horum sensuum Instrumentorum fabricam indicasse. Verum hæc alias
fortasse fusius. Nunc ad morbos, ut promisimus earum Partium quæ vocis,
& deglutitionis causa sunt conditæ, & potissimum ipsis inservientium nervo-
rum transeamus.

12. De lethali ex ebrietate Aphonia alias (7) ad te scripsimus, nostram quo-
que, cum dissectione conjunctam, Observationem mittentes. Hic alteram adji-
ciemus.

13. FAMULUS annos natus circiter sexaginta, statura alta, habitu corporis
bono, ebriosus, sæpe antea in Nosocomium exceptus, semel ob gonorrhœam
Veneream gravem, ex qua laboranti tantum jam virosi humoris effluxerat, ut
de lumborum debilitate quereretur, at non semel ab ebrietate aphonus illuc
delatus; sed aphonia tamen simul cum ebrietate discussa, postridie mane sanus
abierat. Verum novissime cum ab eadem causa aphonus in via jaceret noctu,

(1) Opusc. Pathol. Obs. 3.
(2) Opusc. Anat. XIII.
(3) Descr. Anat. Oculi hum. c. 2. S. 3. §. 4.
(4) Commerc. Litt. A. 1740. Hebd. 18. n. 1.
(5) Monit. Medic. c. 11. S. 2.
(6) V. n. 2. & 6. & XIII. n. 3.
(7) Epist. 14. n. 34. & seqq.

pro moribundo habitus; & sane humillimis erat pulsibus; eodem illatus, etsi vini plurimum, dum inferretur, evomuerat; nunquam tamen amplius vocem edidit. Quin die insequenti, magna febri mane correptus, & præterea facultate orbatus sentiendi movendique in sinistro dumtaxat artu superiore; stimulatæ enim reliquæ partes sentire se, ostendebant; sanguine emisso, nonnihil quidem minus male habere visus est; sed vel erodentibus emplastris, quæ appellant vesicatoria, ad crura postremo adhibitis, nihil prorsus agentibus, sic aphonus, ut illatus fuerat, ad mortem usque perstitit: quæ, nullis unquam accedentibus convulsionibus, die quarta ineunte advenit pridie Idus Martias A. 1756. CADAVER ante diem a morte septimum, improvisa gonagra me domi retinente, inspicere non potui, ubi cum me diutius fore, timerem; jussi, caput saltem, & penem cum annexæ vesicæ parte servari. Dum Caput a collo dividerent, idque biduo ab obitu, multum nigri, & densi sanguinis effluxerat. Quo minus miratus sum, reserato demum cranio, meningis Tenuis vasa non distenta sanguine a me conspici. In ventriculo Laterali dextero multum aquæ inveni, plexumque Choroidem pallidum, & qua antrorsum se inflectit, parvis auctum, sed confertissimis, hydatidibus. In sinistro ventriculo aquæ, & hydatidum multo minus. Ab hoc tamen inter utrumque discrimine resolutio illa a sinistris non provenerat. Nam cum præter cerebellum, medullamque Oblongatam, sinistrum quoque cerebri hemisphærium recte se haberet, in dextero cavernulam deprehendi subrotundam, nuculæ juglandis capacem, nigri sanguinis plenam. Ea corporis Striati, & Thalami nervi Optici externum latus non modo contingebat, sed & utriusque partem aliquam occupabat sic tamen, ut intra ventriculum non hiaret. Quibus perspectis, oculos ad imam illam vesicæ partem, ad urethramque annexam converti. Vesicæ tunicæ crassiores erant, ut in eo qui gonorrhϾ tempore ex urinæ difficultate laboraverat. Per interiorem vero illam vesicæ faciem tot orificium versus sanguifera tendebant vascula, & sanguine adeo distenta, ut a primo crederes, tot ibi exstare hæmorrhoides, eum locum operientes, quot erant quasi aggeries parallelorum vasculorum. Ab eo orificio cum urethram ad finem usque aperuissem; nullum usquam ulcus; imo nihil usquam ab naturali colore alienum occurrit. Quin etsi ex osculis Prostatæ glandulæ materiam expressi quasi putridam, & quæ ex albo ad cinereum colorem vergeret; id tot dierum moræ imputavi; hæc vero, quæ dicam, cætera prægressæ olim gonorrhϾ. In caruncula Seminali Sinus orificium mei laxius, Sinusque ipse quam soleat, longior fuit. A carunculæ autem utroque latere lineolæ erant quædam parallelæ, secundum longitudinem ductæ. Sed hæ humillimæ. Non sic vero annulus ex intima urethræ substantia, lacerti instar, prominens, ut aliquantum, ferme ad valvulæ parvæ modum, descendenti lotio, aliive humori potuisse obstare videretur. Transibat is annulus super carunculæ non infimum rostrum, huic, ut reliquæ circumcirca superficiei urethræ affixus, nusquam solutus. Cum ad Littrii glandulam, ad eamque sedem in qua oscula hiant ductuum Cowperi glandularum, nihil internoscere potuissem quod esset præter naturam: rursus in ea parte quæ tribus, aut quatuor transversis digitis supra finem urethræ est, albas quasi fibras oblique, sed leviter, exstantes animadverti. Tenebant hæ latera. Quæ autem inter hæc erant meorum Canaliculorum orificia satis erat inspicere, ut morbum olim esse passa, intelligeretur; adeo ipsa magis quam cæterorum orificia, contracta erant, & proxima utrinque superficies aliter ac reliqua omnis, se habebat. Quæ ad graves morbos spectabant, descriptis, non ægre feres, ut opinor, si pauca addidero in hujus hominis capite animadversa, quorum unum ad morbum, sed levem, tria reliqua non ad morbum quidem, sed ad res præter consuetum naturæ modum pertinebant. Primum fuit tumor cysticus, me-

diocri uvæ acino haud major, in tempore prominens dextero non ita procul a fronte. Materia plenus erat alba lactis instar, sed lacte aliquanto minus fluida. Cavum tunicæ eam materiam continentis sphæricum, dimidia ex parte ad cutem pertinebat; altera dimidia erat infra cutem. Secundum. Sinus frontis pituitarii nulli erant. Tertium. Sinus ejusdem generis Sphenoidæi erant quidem, nec tamen in dexterum, sinistrumque divisi, sed in superiorem, & inferiorem, quorum hic major fuit. Quartum denique. Processus Styloides sinister digitos transversos propemodum quatuor longus, ut vix digitulo distet (servo enim adhuc) ab osse Hyoide, id intervallum vinculo implente illo terete per quod cum eo osse connectitur; nisi forte mavis, superiorem omnem ejusdem vinculi partem multo crassiorem factam esse, in osque conversam, quando vinculo quoque dextero in medio ferme suæ longitudinis accidit, ut ad sesquidigiti tractum crassius, & osseum fieret, idque manifestissime, cum supra, infraque nihil nisi vinculum sit.

14. Sed istud vinculum num; quod Weitbrechtus (1) facere non dubitavit; negandum sit, non est hic disputandi locus. Hoc tantum dicam, optandum fuisse, ut priusquam negaret, si non in ea quæ modo descripsi, at in series saltem incidisset ossiculorum, quales Vesalius (2), & Eustachius (3) ab se visas pinxerunt, & magna ex parte ipse vidi: quæ ossicula sic facta, & connexa sunt, sicque ab Styloide processu ad os Hyoides recta contendunt, ut tot particulas fuisse illius vinculi, intelligas, quæ cartilagineæ primum, dein, sicut appendices solent ejusdem ossis, ipsæ quoque in os sint mutatæ, & locum vicesque retineant vinculi de quo loquimur. Weitbrechtus autem nunquam nisi in *granulum osseum* videtur incidisse *unum vel alterum innatum* ossi Hyoidi (4). Alibi igitur quatenus sit ejus sententiæ indulgendum, videbimus, ubi alia pariter ad os idem attinentia examinabimus, ut, quod nonnullis ex Decessoribus etiam nostris excidit, vinculum de quo dictum est, in appendices inseri adjectas extremis cornuum apicibus, item num hæ aliæ appendices, aut certe quæ perbrevi vinculo sæpe innascuntur, apices illos cum superioribus cartilaginis Thyroidis processibus colliganti, ita ab Anatomicis neglectæ fuerint, ut quidam Eruditi alioquin Viri credere videntur, Fabricii nostri ab Aquapendente (5), & Bauhini (6) obliti, aliorumque, etiam recentiorum, ut Verheyenii (7), Winslowii (8), Weitbrechti (9), quorum alii olim vel geminatas pinxerunt, alii descripserunt, alii usum aliquem proposuerunt, fere omnes satis memorarunt. Verum hæc alibi, ut diximus. Hic præstat cætera quæ in proposita historia legisti, ad morbos procul dubio, nec leves attinentia, tantisper considerare. Spectant enim ad res quas fuse tractavimus aliis Epistolis, velut ea ultima; ut ab ipsis incipiamus; quæ in urethra conspeximus. Fac igitur conferas cum illis quæ a virulenta gonorrhœa alias (10) vidimus esse relicta. Exstantes tunc quoque in urethra lineas, & canaliculorum, nedum contracta, sed oblitterata orificia occurrisse nobis, leges, unde prægressas exulcerationes conjiceremus, & obices, lotio, ac catheteri se opponentes, & pro caruunculis perperam sæpius habiti, quid essent, perspiceremus. De cavernula autem sanguine plena in eo cerebri hemisphærio quod resoluto erat artui oppositum, proximaque Striato corpori, & Thalamo nervi Optici

(1) Syndesmolog. S. 6. §. 15. & seqq.
(2) De corp. hum. fabr. l. 2. c. 13.
(3) Tab. 47. Fig. 14.
(4) S. cit. § 17.
(5) De Larynge, Fig. 9.
(6) Theatr. Anat. l. 3. c. 44. & Tab. 33. Fig. 1.
(7) Anat. corp. hum. tr. 3. c. 11.
(8) Expos. Anat. tr. de la Tête, n. 433.
(9) S. cit. §. 20.
(10) Vid. Epist. 42. n. 41. & Epist. 44. n. 9. & Epist. 60. n. 12.

deprehensa,

deprehensa, non opus est indicem, quibuscum ex nostris Observationibus possis comparare, cum id fecerim novissimis ad te Litteris (1). De funesta vero ex ebrietate aphonia cum supra (2) indicatum sit ubi scripserim, si historiam illam cum hac contenderis; utrumque hominem intra idem ferme tempus esse mortuum, animadvertes, utrumque sine convulsione, alterum etiam cum febris cito corripuisset; ut si hæc ad Hippocratica dogmata, quæ tunc produxi, velis exigere: vel hinc intelligas, quam pauca extent Medicorum dictata quæ sine ulla exceptione possis accipere. Etiam quæ de febre tradita sunt, apoplexiam cui superveniat, solvente, non sine pluribus exceptionibus vera esse posse, ex iis quæ alias ad te scripsi, perspexeris. Nec sane hic uti licet exceptione illa quæ in extrema Epistola XI. (3) memorata est; cito enim febris advenit. Et de alia quam Epistola II. (4) indicavi, hic fortasse a primo dubitabis, cum in utriusque aphoni cerebro fuisse aquam, videris: quanquam in hoc quem corripuit febris, non serosam fuisse apoplexiam, sed propter cavernulam, ab sanguine excavatam, sanguineam potius credere liceat.

15. Quoniam vero cum de Aphonia alias egi, non de funesta dumtaxat, eaque ex ebrietate, verum etiam de alia longe dissimili verba feci, curationem quandam referens meam; nunc quoque placet curationes duas alias in aphonis duabus Virginibus tibi, sed perpaucis, significare. Pro utraque & consultus sum, & respondi. Et sanata quidem utraque est Adolescentula, altera fortasse a me, altera certe potius a casu. Cum enim, remediis non proficientibus, rus forte ducta esset vindemiæ tempore, ibi dum uvam gustaret, accidit, ut aliquid ex ea in laryngem incidens, tussim vehementem moveret, post quam statim loqui potuit; sed non longum ad tempus; nec mirum quippe in ea quæ & alias in diuturno aphoniæ decursu cum libera aliquando ab hac fuisset, rursus in eandem recidisset. Quod pariter & Virgini illi alteri acciderat priusquam Generosissimi ejus Parentes a me pro ipsa consilium peterent. Sed hanc post remediorum usum iterum vocem recuperasse certior factus sum; rursus autem amisisse, necdum audivi. Quam autem ad tempus sanaverat tussis, qua ratione sanaverit, scire, sive aliquid forte, quod tamen sub sensus non cecidit, discutiendo, sive inertes laryngis musculos incitando, sive aliud aliquod ejuscemodi in nervis præstando, id, inquam, scire Medicis haud inutile fortasse esset, ut in pari casu tanto fidentius experiri possent quid tussis, sed moderatæ, auxilio consequi liceret.

16. Jam vero ad alterum laryngis, aut pharyngis, aut utriusque morbum, Anginam videlicet, transeamus. Ex hac mortuorum dissectiones non extare, cum de ipsa ad te scribens mentionem injeci (5), non sine admiratione questus sum. Neque enim id videbatur accidere potuisse in morbo non solum adeo periculoso, verum etiam non infrequenti, imo aliquando epidemice grassante haud secus ac olim, ut ex Julio Modesto Macrobius (6) retulit, cum sacrificia instituta sunt Angeroniæ Deæ, *quod populus Romanus morbo, qui angina dicitur, præmisso voto sit liberatus*. Propiore autem nobis tempore in pueros potissimum imcumbens, magnas, & diuturnas strages edidit. Nec tamen etsi laudabilis cadavera humana dissecandi mos jam vigebat, & Medici aderant in Anatome non mediocriter versati, ut apud Siculos Jo. Bpt. Cortesius, & apud Neapolitanos M. Aurelius Severinus, qui & ægros inviserunt, & de hoc eorum morbo scripserunt (7); ullam ad hunc pertinentem in illorum scriptis

(1) Epist. 62. n. 13.
(2) n. 12.
(3) n. 24.
(4) n. 10.
(5) Epist. 14. n. 39.
(6) Saturnal. l. 1. c. 10.
(7) Miscell. Medic Dec. 9. Epist. 6 De recond. Abscess. nat. l 8. sive Diatriba de Pedanch.

dissectionem invenies. Quin Cortesius ex iis fuit qui Messanensibus Senatoribus, eam requirentibus, persuaserunt, aut certe recte persuasum esse censuerunt, *cadaverum sectionem ad cognoscendum* eum *morbum esse prorsus inutilem*, quippe cum in partium quæ adaperto ore cerni possent, & tonsillarum præsertim, inflammatione, gangrænaque consistere, existimaret. Severinus quoque satis per signa notum censens, ne verbis quidem (1) *insumere* voluit *anxium laborem in delineanda sede affectus, aut vitio ipso.* Igitur vix unam tandem ad typographum Francofurtensem misit Observationem, quæ libro, jam formis descripto inseri non potuit, quapropter inter alia; libris quoque antepositis adjicienda, in calce voluminis edita est. Eam habes quidem in Sepulchreto (2), ubi & ipse legeram; verum adeo oscitanter exscriptam, ut inter verba cætera, ad confirmandam Severini hypothesim ferme spectantia, perpauca hæc, quæ una ad titulum *de Angina* attinebant, sint prætermissa: *Pervestigata larynx crustacea quadam pituita facie exteriore contecta citra ulceris speciem.* Hæc autem ex quo ad te scripseram, unica fuit Observatio quam de inspecta mortui ob anginam larynge potui reperire, non dubitans, quin Severino, si non semel instituere, sed sæpius ejuscemodi pervestigationes placuisset; occasio enim minime deerat, cum angina illa *tot millia puerorum*, ut ipse testatur (3), occidisset; non, inquam, dubitans, quin & alia in aliis occurrissent. Cum igitur præter eam unam Severini Observationem, alias non invenirem quæ in homine habitæ dicerentur; an ex bestiis saltem, aliquot extarent, quæsivi; sed vix in canibus ex angina mortuis reperi hæc esse a Stegmanno (4) conspecta, *colla externe intumefacta: internæ fauces, gutturisque musculos inflammatos.* At si crebrius, ut aliorum morborum, sic hujus quoque sedes ab Anatomicis quæsita, & proposita esset num putas, hoc nostro sæculo futurum fuisse qui, nulla producta istiusmodi perquisitione., asseveraret, Thyroidæam glandulam *solam & unicam illam ipsam esse, quæ violentissimo morbo Anginæ sedem constituat?*

17. Ex quo autem ego Observationem habui, postea ad te missam (5), faucium, & laryngis, & Asperæ arteriæ Juvenis quem angina interemerat; alias prodiisse, scio, anno eodem habitas, præsertim in pueris, quos ut olim in Regno Neapolitano, & Siculo diximus, angina violentissima tunc perdebat in Gallia. Non ibi Medici contenti fuerunt aut morbi signis, aut inspectione earum dumtaxat partium quæ, ægrotantium ore adaperto, sub oculos cadunt: neque id frustra; dissectis enim puerorum cadaveribus, quantum labis in arteria Aspera lateret, manifesto, deprehenderunt, quemadmodum ex duabus dissectionibus cognosces, ab Solerte Medico Aurelianensi Arnault ad Regiam Scientiarum Academiam missis, & ab hac editis (6). Sed etiam ex nostratibus aliqui spectatæ diligentiæ, & fidei Viri non sibi defuerunt, ut ex historia intellexi quæ ab uno eorum descripta ad meas pervenit manus. Summa erat, in viro ab angina occiso inflammatam laryngem, pharyngis vero fornicem cum palato mobili, & tonsillis gangræna, & sphacelo prorsus nigricantem, & corruptum fuisse inventum.

18. Intelligis, hic a me, non secus ac Epistola XIV. (7) sermonem hactenus esse factum de legitima, id est Inflammatoria angina. De spuria autem, quam nunc Aquosam a Claris Medicis vocari video, a quibus aliæ quoque anginæ species, & in his Convulsiva, memorantur, si forte quæris, per dissectio-

(1) Part. 1. in fin.
(2) L. 1. S. 23. Obs. 4.
(3) De effic. Medic. l. 1. P. 2. ubi de Phlebot c. 16.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 169.
(5) Epist. 44. n. 3.
(6) Mémoir. A. 1748.
(7) n. 39.

nem quid ipse viderim; sic habeto. Quod ad spuriam attinet, unum, aut alterum me secuisse, quos Epistola eadem (1) tibi descripsi, cum ea, si ita vis, certe non ex ea mortuos. Ad Convulsivam autem referre non possum quæ ad *Paralytodeam*, ut quidam vocant, potius accessit in muliere cujus historiam continuo subjiciam.

19. Anicula, quæ diu jacuerat in Nosocomio sic extenuata, ut nihil, nisi ossa, & pellis, esse videretur, accedente demum, aut manifestiore facta febre, cum deglutire non posset, neque os ita aperire, ut introspici satis liceret, credita est ex angina mortua circa finem anni 1755. Caput ibidem secantes, amplas quidem Maxillares Internas glandulas, & præsertim dexteram invenimus, ut maxillæ depressioni, quanta ad os valde aperiendum necessaria est, officere fortasse possent, & quadantenus etiam deglutitioni, nec tamen adeo ut omnino prohiberent. Sana autem larynx, sana Aspera arteria, sanæ fauces cum palato mobili, tonsillis, & linguæ radice compertæ sunt: neque illa glandularum Maxillarium amplificatio recens esse videbatur. Thorax modicam pulmonis alterius partem duram habuit; nec sine pure. Tunc etiam Spina animadversa est ab naturali incessu deflectens, sed leviter. Quæ tamen inclinatio causa mulieri fortasse fuerat sic caput gerendi, ut de teretibus duobus vinculis per quæ secundæ vertebræ Dens ad oram maximi calvariæ foraminis alligatur, dexterum sinistro longius, & crassius invenerim.

20. Et Meadius (2) sane in eo quem Convulsiva angina sustulerat, dissectis faucibus *ne minimam quidem tumoris vel inflammationis in* earum *glandulis*, *aut musculis notam* offenderat: sed crassiore sanguine vasa omnia turgida, & ubique prominentia. Quin & nervorum omnium convulsionem in angina hac memorat, ipsamque *strangulationem faucium* nominat. Cujus neque sensus, neque cætera quæ modo dicta sunt, cum in proposita Anicula fuerint, fuerint autem quædam alia ex iis quæ Boerhaavius (3) in angina commemorat *nervos, & musculos resolutos habente*, ut puta quod non modo *sine ullo signo tumoris externi*, *internive appareat*, verum etiam *in fine morborum diuturnorum*, corpore *maxime* succis exhausto, *contingat*, & *fere semper* tum *sit signum imminentis mortis*, tum *post* hanc *suppuratum pulmonem demonstrat*; idcirco anginam hanc non ad convulsivam affectionem, sed potius ad paralyticam, si ad alterutram referenda est, accessisse, crediderim.

21. Scripseram hæc, cum recens huc Lipsia importatum Actorum Eruditorum Volumen (4) versans, ex libris quibus hic caremus, quibusdam nonnulla cognovi ad unum, atque alterum morborum genus spectantia de quibus hac Epistola actum est, Anginam, & Cæcitatem. Ad illam Historica Dissertatio (5) attinet, gallice scripta, de gangrænosa puerorum angina, eadem, opinor, de qua supra (6) indicatum est; ad Cæcitatem vero Observatio Cl. Viri Philippi Adolphi Boehmeri (7) in fœmina quæ post diuturnos capitis affectus, correpta visus obscuratione, & tandem jactura, dissecanti exhibuit præter alia, & præsertim seri copiam ex parte fœtidi quo tres priores cerebri ventriculi, quippe cum Pituitaria glandula scirrhosa esset ac ulcerosa, distendebantur, exhibuit, inquam, excrescentiam fungosam, conjunctioni incumbentem Opticorum nervorum. Simul plura, quæ alio pertinent, in cadaveribus observata, ibidem reperies; ut tibi pergratum fore, non dubitem, quod indicaverim. Vale.

---

(1) n. 24. & seqq.
(2) Monit. Medic. c. 4.
(3) Aphor. de cogn. & curand. morb. §. 784. & seqq.
(4) An. 1758.
(5) Vid. M. Jul.
(6) n. 18.
(7) Vid. M. Januar.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIV.

Ad Thoracis Morbos pertinet.

QUANTO longius ſpatium inter illud tempus quo de Morbis Capitis primas ad te Litteras miſi, & annum hunc interceſſit, & quanto plures in Capite, quam in Thorace, ſunt Partes; tanto pauciores de hujus Morbis Obſervationes potui inſtituere; ut facile omnes queam hac una Epiſtola comprehendere, qua primo loco quæ in Pulmonibus conſpexerim, deinde quæ in Corde, Magniſque ejus Vaſis, exponam.

2. MULIER conſiſtente ætate mortua erat in Noſocomio ex pulmonis inflammatione ſub finem Januarii A. 1755. cum ego Anatomen in Gymnaſio docerem. Quod ut plenius facere pergerem, illata illuc ſunt ex ejus etiam cadavere; nam & ex aliis habebam: ſimul cum iis Partibus quæ tum urinæ tum generationis gratia mulieribus ſunt attributæ, Thoracis, qualiacunque erant, ipſius viſcera cum diaphragmate. VENTRIS illas Partes cum examinarem; alia quæ a conſueta naturæ norma dumtaxat diſcederent, alia quæ præter naturam omnino eſſent, deprehendi. Inter prima corpus ſubrotundum fuit diametro pollicis tranſverſi, rubello colore, ſua tunica cinctum, quod etſi in membrana erat adipoſa renis ſiniſtri, tamen neque ren Succenturiatus, qui ab eo latere duplex eſſet, nec ren alter parvulus, nec lymphatica glandula certe erat; ſed potius ſplen alter exiguus, ut bifariam ſecti natura oſtendit. In ambitu enim, ut ſæpe in liene animadverti, erat coccineum, cætera ex rubro fuſcum; ut quamvis ſtructura eſſet paulo magis reſiſtens cultro, quam lien, lienem eſſe, omnes qui aſpicerent, facile agnoſcerent. Ren idem ſiniſter longior fuit, quam dexter: nec mirum, cum pelvibus inſtructum eſſet duobus, ſuperiore, & inferiore, prorſus inter ſe viſis non ſecus, ac ureteres qui ſinguli ex ſingulis pelvibus profecti, in conſecutam veſicæ ſedem influebant orificio (id quod exercitatiſſimo Proſectori Euſtachio (1) videre non contigerat; mihi autem caſus ter ſaltem (2) obtulit) orificio, inquam, ſinguli proprio, alter parvulo infra alterum intervallo. Ad morbum autem, an ad inſtans fortaſſe menſtruorum tempus id attineret quod in utero animadverti, dubium fuit. Nam fundi pars ſuperior intus rubebat; ſed quamvis ſanguifera vaſcula per intimam membranam tranſpicerentur; tamen appreſſis ſubtus digitis, non, ut ſæpenumero alias ſolet, quidquam ſanguinis prodibat. At certe ad morbum referenda erant quæ in trunco arteriæ Magnæ, ejuſque Iliacis ramis vidi. Nempe in illo maculæ intus erant albæ, futuri oſſis inchoamenta; in his autem ramis per internam pariter faciem lineæ exſtabant parallelæ ſecundum longitudinem ductæ, quæ, utrumque latus in diverſa trahendo, minime poterant oblitterari. Thorax quoque, & multo quidem magis, morboſa exhibuit; ſed & aliqua tamen quæ ſunt magis extra conſuetudinem, quam præter naturæ modum. Diaphragma enim non per unum, ſed per duo (quæ nuperrime quoque A. 1759. in viro offendi, & publice oſtendi) per duo, inquam, inter ſe proxima foramina ita videlicet, ut alias vel per tria expoſui, venoſum e ventre aſcendentem ſanguinem tranſmittebat. Cor vero orificium Coronariæ venæ habebat non membranea valvula inſtructum, ſed tenuibus, crebriſque parallelis filamentis ab ſummo ad imum deſcendentibus tam a dextris, quam a ſiniſtris, ita oper-

(1) De Renib. c. 19.

(2) Vid. Epiſt. 7. n. 17. & Epiſt. 54. n. 33.

tum, ut sanguis tamen inter filamentum, & filamentum, magis autem per orificii medium, ubi filamenta prorsus deerant, transire posset. Ad morbidam autem constitutionem sanguinis quidem, spectabant quæ ex Magnis cordis vasis eductæ sunt albæ concretiones polyposæ; solidarum autem partium cum ea tubercula, a quibus, ut alias, nec raro, vidi crassiorem factum limbum valvularum Mitralium, tum præsertim id quod mortis causam attulit, pars magna alterius pulmonis tumens, dura, gravis, densaque intus, ac firma substantia, quæ colore erat non solum dilute subrubro quasi elixi jecinoris, qualem in pulmonum inflammationibus sæpius conspexi, verum etiam albescente ex immista, ut facile erat conjicere, purulenta materia, eaque gelu, quod per eos videbat dies, concreta. Per Asperæ autem arteriæ dorsum cellulosa membrana sic erat a coercito humore distenta, ut glandulæ quas in illo olim (1) delineavi, minime, aut vix apparerent.

3. Non unam hanc quæ ad Thoracis inflammationes spectaret, habui dissectionem ex quo tot illas ad te misi Epistola XXI. Alias enim postea accepisti, aliis Litteris (2) descriptas, ultimam præsertim quam cum iis conjunxeris Epistola illa, & XX. propositis, in quibus pleura inflammatione non carebat, quamvis ægrotantes sensu pungentis doloris caruissent. Quod etsi qua ratione accidere potuisset, cum illas proposui, conjicere non omisi, tamen cum pleuram ex instituto naturæ sensu defici, quod nemo facile tunc probasset, nunc Viri Experientissimi doceant; non ægre feram, si ubi controversia ista in eorum tandem fuerit sententiam composita, ipsorum dogmati conjecturas postponas meas, longe facilius sic explicans tum illas, tum alias earum similes Observationes; in quibus sunt quam Vir Cl. habuit Ignatius Vari (3), & quam idem a Petro Crispo olim habitam indicavit. Certe earum utraque, quacunque ratione explicare velis, digna est quæ in Sepulchretum referatur. Cæterum quod ad pectoris, & laterum dolores attinet, aliæ, nec unius generis, sunt in quarum consideratione haud immerito verseris, illa in primis quæ ex acuto prope sterni sinistrum latus dolore, cum peripneumoniæ signis conjuncto, ad inflammationem anterioris partis pulmonis sinistri pertinere videbatur, cum post ægri tunc inexpectatam mortem Præcl. Lieutaudius (4) deprehendit, ad inflammationem, suppurationemque membranæ quæ interius pericardium, exterius autem cor amicit, pertinuisse. Sed hæc propter adeo spectabilem morbi sedem a te perlegenda Observatio, at cum aliis ejusdemmodi conferenda, quas ubi quæras, infra (5) indicabo, ad inflammationum tamen genus spectabat. Aliæ autem sunt ad aliud genus attinentes, ut puta quam apud auditorem quondam meum, nunc Doctum, & exercitatissimum Medicum legeris Joannem Larber. Hic enim in Adnotationibus quas suæ Palfinii Editioni (6) interserit, narrat de Juvene quem ab diuturna tussi, sputo sanguinis, & recurrente dextri lateris dolore liberatum vidit, cum frustrum extussivisset lapideæ materiæ, albi coralii simile. Ibidemque Nobilis. Viri qui *nigrum* Hippocratis *morbum* diu pertulerat, & marasmo confectus obierat, pulmones memorat flaccidos, in quorum pluribus partibus dura corpuscula deprehendit pisorum magnitudine, sphærulæ autem forma. Quæ ut ipse adjicit ad eam Auctoris sui Observationem qua in pulmone militis repertum ab se refert lapidem, columbino ovo non minorem, neque hujus figuræ dissimilem, ita ego hic etiam commemoro, ut tres hasce illis addas, & cum earum quibusdam conferas

(1) Adv. I. Tab. 2. Fig. 1.
(2) Epist. 36. n. 23. & Epist. 75. n. 16.
(3) Apud P. Tosetti sull' Insensib. &c. Lett. 4. n. 24.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1752. I. Mém.
(5) n. 14.
(6) Anat. Chirurg. Tom. 3. P. 6. c. 9.

quas tibi bene multas collegi Epistola XV. (1), cum de pulmonum calculis, eorumque effectibus sermonem haberem.

4. Ad ea vero quæ XIX. Epistola (2) nec pauca, & varia protulimus super agitata controversia, an submersorum pulmonibus, & ventriculo aqua insit, an non insit, dissectiones attinent quædam, a nobis lectæ non ita pridem. Meckelius enim diligentissimus Anatomicus inter suas morborum Cordis observationes quinctam describens (3) in milite habitam qui semet in flumen dejecerat, pulmones, ait, omnino plenos aeris, sanguinisque fuisse, hujus videlicet intra vasa, quæ in cæteris quoque visceribus, ut in submersis aliis, fluido tumentia sanguine deprehendit: quod si ab aqua tumere ventriculum, conspexisset; non videtur fuisse prætermissurus. Dissectio altera epileptici est, qui in balneum frigidum cum se immersisset, mox in eo suffocatus inventus fuit. In nullis autem hujus visceribus quidquam aquæ repertum est a Cl. Weszpremo (4), qui cum Aspera arteria perforata est, *aerem in pulmone contentum tum levi quodam sibilo erupisse*, audivit: quamobrem non aquam, sed aerem esse, censet, qui *repetita* antea *inspiratione accumulatus*, & *vesiculas pulmonales distendens*, sanguinis per pulmones transitum, & quod consequitur, per universum corpus circulationem prohibeat, sicque submersos, *forte & strangulatos*, interimat. Et quod ad strangulatos quidem spectat, meminisse potes, quid ipse de retento in eorum pulmonibus, & dilatante se aere in illa eadem Epistola (5), sim suspicatus. Attamen, quod ad submersos attinet, eorum memor quæ aliter alii, & ego experiendo conspeximus, tanto magis hæreo, quanto attentius alteram lego Observationem (6) quam priori Cl. idem Vir continuo subjecit. Cum enim quendam nautam, in Tamesi fluvio submersum, nec nisi *post quadrantem horæ cum dimidio* inventum, & extractum, in vitam cujus nulla supererant signa, revocare conaretur, non illico Asperam arteriam, sed *hora integra* jam in usum cæterorum auxiliorum insumpta, tum denique perforavit, nec ullum sibilum, aut aliud erumpentis aeris indicium, quod ajat, animadvertit; imo per illud foramen fistula immissa aerem *iteratis vicibus* impulit, *ut sic inflatis pulmonum vesiculis*, aliisque adhibitis (quæ omnia haud inutiliter leges) auxiliis hærentem sanguinem promoveret, quod tandem est felicissime consecutus. Nec vero intra ejus curationis tempus, quod horas excessit duas, donec videlicet *mortuus*: ut a primo videbatur *nauta in vitam revocatus est*, quidquam ex ejus ore ejectum dicitur; ut hanc non possimus cum Observationibus nostris, aliorumve conciliare, Halleri in primis Solertissimi Viri cujus non tam in muliere quæ plusculis horis, quam in fele; & canibus, brevissimum ad tempus submersis, habitas dissectiones satis fuerit hic verbo indicasse tum quia tibi in mea illa Epistola (7) commemoratas, tum quia nuperrime ab ipso iterum propositas (8) videre potes, simulque cognoscere, ut viscidam illam spumam quæ ex aqua cum aere agitata in submersorum pulmonibus oritur, in iisque reperitur, diserte adhuc (9) ajat *nulla nobis nota arte* inde posse *depelli, & ejici*, ubi donec subsistat, necessarium sanguinis transitum a dextero cordis ventriculo ad sinistrum impediat. Quod tanto magis nunc dicit postquam ne in violentiore quidem electrizatione satis esse auxilii expertus est. Ipse quoque tamen fatetur, summæ esse difficultatis suas cum oppositis tot submersorum quos Ars excitavit, Observationibus ita conciliare, ut conciliatoris, nedum cætero-

(1) n. 19. & seqq.
(2) n. 40. & seqq.
(3) Sect. 1. Vid. Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. de Berlin, A. 1755.
(4) Obs. Med. 8. §. 2.
(5) n. 38.
(6) sub n. 9.
(7) n. 45.
(8) Mém. sur plusieurs phénom. de la respir. S. 4.
(9) Ut antea Opusc. Pathol. Obs. 62.

rum, animus acquiescat, cujusmodi aliquas in suis novissime editis Physiologiæ Humani Corporis Elementis (1) inter argumenta pro re quam ibi tractat, ultro producit.

Inter experimenta autem quæ ad eam attinent controversiam, cum alia addiderit ad alteram spectantia, videlicet ex natantibus in qua fœtus pulmonibus recte arguatur, vivum esse editum, an secus; hæc etiam velim, & quæ ex his deducit, attendas. Invenies enim quod iis adjicias quæ de cauto istius Medico-Legalis Experimenti usu ad te scripsi Epistola eadem XIX, (2) sive cum fœtum cujus cadaver invaserit putredo, spectavi, sive cum ipsum inter exeundum e maternis locis aerem inspirantem, ibique mortuum, sive demum cui per os aer immissus fuerit; animadvertes enim de tot fœtuum inflatis pulmonibus vix uno in agno exprimi aerem potuisse, ut amplius non natarent. Cætera, & siquæ alia ad pulmones attinent, in præsentia omittimus. Jam enim ad alia de quibus plura scribenda sunt, id est ad Cordis, Magnorumque ejus Vasorum affectiones transeamus, oportet, a Pulsibus initium ducentes, & a rarissimis quidem illis quos cum in Sene a me perceptos indicarem (3); fieri posse, dixi, ut plenam ejus aliquando historiam, id quod nunc facio ad te mitterem.

5. MERCATOR erat Patavii annos natus quatuor & sexaginta, quadrata statura, & obeso, non tamen nimium, corporis habitu. Is olim rheumati, & nervorum contractionibus cum esset obnoxius, Medicis auxiliis sanatus fuerat, ut quamvis pluribus, variisque negotiis assidue distineretur, valeret tamen ad eam usque ætatem quæ modo indicata est, cum improviso ea acciderunt, unde vehementissimis animi affectibus terrore, timore, iraque deinde, & mœstitia corriperetur. Paucis post hæc diebus, quadam ingruente quasi vertigine, cecidit. Postridie autem motibus convulsivis cum insultu, epileptici simili, vexari cœpit. Is erat brevis, sed frequens, & ructibus fœtidis erumpentibus solvebatur, subsequente faciei interdum rubore, interdum pallore, sensu autem angustiæ faucium, & ventriculi perpetuo gravis. Erant pulsus eo tempore validi quidem, sed duri, & rari: alvus autem, & vesica perpauca reddebant. Medicis jam inde a principio repetitis sanguinis detractionibus frustra usis, visus est morbus a ventriculo pendere, præsertim cum æger adventare insultus ex sensu fumi quasi cujusdam, ab hypochondriis ascendentis, præsentiret. Igitur præter blandiora adversus epilepsiam remedia, lenibus eccoproticis ventriculum per intervalla repurgare, intestina autem quotidie clysterum ope studuerunt. Si quid vero morbi sævitiem mitigavit, oleum fuit ex dulcibus amygdalis recens expressum: quo identidem utebantur. Verum cum æger nunquam fortasse melius quam die ab initio morbi vigesimo septimo habuisse videretur, insultus, qui nonnullis ante diebus abfuerant, eo ipso die vehementes adeo redierunt, ut præter cætera quæ dicta sunt, exinde æger cibum quemcunque aversari cœperit, sumptum vomitu subinde rejicere, & singultu vexari, & fœtente halitu esse, & quamvis nulla unquam esset respirationis difficultas, sputa sæpe cruenta, & putrida reddere. Huc accesserunt sudores algentibus extremis corporis partibus, & identidem vaniloquia. Per hæc modo graviora, modo mitiora ad diem morbi ventum est trigesimum quartum: eoque die postquam cruenta, grumosa, & putrida: trium ferme unciarum pondere, sunt dejecta, mirum in modum sedata sunt, omnia, nec pulsus dumtaxat raritate, & duritie deposita, ad naturalem statum mox redierunt; sed omnino pristina sanitas est restituta. Hæc menses perstitit circiter quatuor, donec post brevem ambulationem, & scalarum ascensum, priores illi convulsivi insultus, rariores tamen, & breviores, invadere iterum cœperunt, & pulsuum raritatem reducere. Mensis tum erat December. A quo tempore usque ad Junii initium cum

(1) Tom. I. l. 4. S. 5. §. 11. (2) n. 45. & seqq. (3) Epist. 24. n. 33.

morbus vinci non posset, tunc ego consulendi causa accersitus, & ea quæ tibi hactenus descripsi, audivi, & ægrum qualem ex memorata Epistola cognoscere potes, inveni. Raritas præcipue pulsuum illa tanta, ut eorum numerus duabus circiter tertiis partibus minor esset quam oporteret, tum inculcabatur, tum a me quoque reperiebatur. Ea autem perpetua a pluribus jam mensibus raritas, quotiescumque insultus imminebant, vel multo major percipiebatur: ut ex hoc ejus incremento nunquam fallerentur Medici, si instantem prædicerent insultum: quo durante, pulsus non modo ex raro frequens, sed ita frequens fiebat, ut in ægris frequentem vocamus. Hæc cum accepissem, & cætera omnia perpendissem, respondi implicitum mihi videri morbum, & qui propterea non omni ex parte sine erroris periculo dignosci posset. Hinc temere nihil audendum, sed iis quæ levaminis aliquid afferre hactenus consuessent, innoxiis remediis utendum. Attamen cum & vetus ille morbus, & præsentis causa initium, & symptomata pleraque nervos affici, aut certe in consensum trahi, significarent; ad convulsiva horum irritamenta saltem mitiganda tentari posse opii pauxillulum, & si forte hic aliquid præstaret, ut in meo illo Cive (1), non ita absimilibus affectionibus laborante, multum præstiterat, cautum ejus, & opportunum usum non deserendum. Et sane Cl. Jacobus Placentinus, quocum eam consultationem habueram, mihi postea retulit, id non sine ægri utilitate ab se fuisse tentatum. Sed morbus tamen ea æstate perstitit. Sub cujus finem aucta respirationis difficultate cum tussi, & sputis plumbeo colore tinctis, insultus quoque crebriores, longiores, gravioresque sunt facti, & mens, quæ inter illos cum memoria vigebat, iis præsentibus abesse videbatur. Pulsus tamen validos, sed raros adhuc fuisse, scivi ab iis qui inviserant die ante mortem vigesimo. Quæ penultimo tandem accidit Septembris die anno eodem 1747. quo die tres, quatuorve, insultus præcesserant. Ut liberum semper ægro fuerat, sive supinus vellet, sive in alterutrum latus cubare; sic in latus cubans sinistrum, suffocati instar mortuus est, exerta lingua & vasis faciei ad hujus usque nigredinem tumidis. A primo initio morbi ad finem usque, id est quindecim ipsis mensibus, nulla unquam se prodidit febris, nullus unquam fuit capitis dolor. CADAVERIS dissectioni, ut rogatus fueram, postridie præfui. Thoracis cavum dexterum aquæ, lotium referentis, libras plures; sinistrum autem minus habuit. Pulmones nusquam ad pleuram adhærentes, nusquam duri, colore hic illic per anteriorem superficiem cinereo, incisi nihil usquam vitii ostenderunt, nisi quod inter dissecandum lobum superiorem sinistrum, pluribus in locis ex sectis, opinor, bronchiis materiam albam fluidam puriformen potius, quam purulentam exire, animadversum est. Asperam quoque arteriam cum aliquo ex majoribus bronchiis secundum longitudinem aperiendo, vitii quidquam non potuit conspici, præter colorem ex rubro fuscum per interiorem illius arteriæ faciem. Intra pericardium aquæ ejusmodi, qualem, in thorace fuisse, dixi, mediocris copia. Cor vero amplum valde ob dilatatos ventriculos, non ob parietes factos crassiores: amplificatæ tamen columnæ, quod in dextero præsertim ventriculo adnotavi. Auriculæ pariter, & valvulæ omnes amplificatæ, sanæ tamen: & majora quoque erant arteriarum Coronariarum orificia. Magna etiam arteria ad curvaturæ usque initium æquo latior. In facie ejus interiore paulo supra valvulas animadverti paucas quasdam protuberantias, ibique substantiam arteriæ crassiorem, duriorem, magisque albam. Earum quoque aliquam vidi qua eadem arteria secundum vertebras thoracis descendebat; illuc enim usque aperiri jussi. Pulmonaris autem arteria, & pars ima venarum ejusdem nominis, & Cava utraque prope cor, intus, extraque secundum naturæ modum fuerunt. Nigri, fluidique sanguinis sine ulla vel levissima concretione

(1) Epist. 9. n. 6. & 7.

polyposa

polyposa cum in venis Cavis, tum præsertim in auricula dextera, & ventriculo utroque multum vidi. Ventre adaperto, turgidula aere intestina occurrerunt, Tenuibus omentum, quod ad ventriculum retractum erat, operientibus. Jecur duriusculum, & ad cæruleum colorem vergens. Liem paulo major, quam secundum naturam. Ventriculus quoque amplus, ejusque interior facies ex rubro fusca, & hic illic subnigra, credidi ab sanguine novissime restitante; nam & Tenuia intestina exterius subrubra. Quæ, & Colon cum omnia contrectata, & versata etiam huc illuc essent; nihil morbidi potuit animadverti. Pariter neque in pancreate, neque in mesenterio durities, aut vitium aliud fuit. Illud denique non est omittendum, cum primum manu dimota sunt intestina, aquæ copiam non omnino paucam sub illis apparuisse. Cranium autem secare nec locus, nec hora permiserunt.

6. De plena hac, ut promisi, atque adeo prolixa historia, omissis, consulto quæ morbi effectus evidentes fuerunt, & quæ longiorem historia sermonem requirerent, ad ea dumtaxat redibo quæ statim a cadaveris dissectione Præclarissimo Placentino, & Solertissimo Prosectori Publico Mediaviæ, & aliis qui aderant, dixi, fuisse quidem universi cordis, & Magnæ arteriæ dilatationem a nobis conspectam, quæ certe antequam affectus illi vehementissimi animum hominis percellerent, nulla fuerat; optime enim valebat: itaque a maxime perturbato spirituum per nervos motu, eosque præsertim qui cor eamque arteriam adeunt, videri ejus dilatationis initium repetendum, ab iisdemque irritatis subinde nervis, ventriculo quoque subservientibus, tum sensum illum quasi fumi inde ascendentis, tum convulsivos insultus qui eum sensum consequebantur, a certo autem quodam, necdum tamen aucto, confirmatoque spirituum, & nervorum vitio primam illam non ita magnam pulsuum tarditatem facile deducendam. Quæ si omnia symptomata a cruenta illa dejectione primum quidem sedata sunt, non difficile ab iis causam quadantenus conjectum iri qui ab hæmorrhoidibus hanc repetant, & venæ Portarum radices cunctas, præsertim quæ a ventriculo in illius venæ truncum demum confluunt, non ignorent. Nec tamen propterea negandum, eam quam diximus, cordis, & Magnæ arteriæ dilatationem, præsertim postquam adaucta fuerat quidquam ad pulsuum raritatem contulisse, quippe cum utrumque sic minus aptum esset ad se statim ac oporteret contrahendum, nervis præsertim ob dilatationem ipsam distractis. Sed neque ad ejusmodi causas aut solum, aut præcipue, pulsuum tantam raritatem esse referendam, vel hinc intelligere proclive fore, quod in tot aliis quorum cordis, & arteriæ Aortæ aneurysmata, multo etiam istis majora, deprehendimus, ejuscemodi pulsus non fuere; ut nisi aliud aliquod accedat, eos non inde fieri satis constet. Hoc autem quod debet accedere, nisi certum quoddam spirituum & nervorum vitium sit, perdifficile est, conjicere. Hæc ferme dixisse tunc memini & nunc placet altera quæ ad pulsus attineat, mea Observatione quo ad interea possum, confirmare.

7. Rusticus jam propemodum octogenarius, in Nosocomium admissus ob Tertianam febrem Intermittentem, postquam sanatus fuit, ibidem propter paupertatem tandiu perstitit, donec mense octavo diarrhoea semel, iterum, ac tertium correptus, levi demum febre accedente, sensim mortuus. Mense hoc ultimo urinæ fuerunt crassæ, sedimento quasi lacteo, sed inodoro. Respirationis vitium nullum, ut neque pulsuum, nisi quod cum antea molles, & sicut ætas, morbusque ferebant, humiles, & parvi fuissent, tribus extremis vitæ diebus imminuti erant adeo, ut minime perciperentur. Cadavere in Gymnasium illato, ubi Anatomen tradebam: adventabat enim Januarii finis A. 1754. hæc in Ventre animadverti. Intra imum intestinum Rectum hæmorrhoidalia tumebant vasa. Intestina reliqua, ut ventriculus quoque, & pancreas, & lien, sana. In mesaræo quidem glandulæ erant aliquot pro illa ætate non exiguæ, nec tamen morbidæ.

Sanum quoque jecur, quamvis in se contractum, & parvum, vesicula autem valde a bile distenta. Renes, si exteriorem faciem aspiceres, non optime constituti. Vesica autem optime. Interea scrotum, de quo nunquam tam longo tempore questus in Nosocomio Senex fuerat, animadversum est utrinque morbo non vacare. A dextris enim intra Vaginalem tunicam, quæ non magis erat madida, quam secundum naturam, calculos deprehendimus duos, undique solutos, alterum majusculum, alterum minimum, utrumque durum. Sinistra autem Vaginalis, crassior facta, nullum calculum, sed aquam continebat multam, colore lixivium referentem. Crassior quoque erat ea pars vasis semen Deferentis, quæ intra aquam erat, ut etiam Albuginea, quæ convestiebat Epididymidem, majori hic tractu ad testiculum arcte se annectentem, quam solet. Nec prope illius superiorem globum corpusculum deerat subrotundum, ex Albuginea exstans, quale in hoc hydroceles genere invenire nos solitos esse, aliis ad te Litteris (1) scripsimus. Thorax pulmones habuit sanos: cordis autem superficiem ferme totam multa, duraque pinguedine opertam. Venæ Pulmonaris Sinus ea fuit amplitudine, ut omnes tantam dilatationem mirarentur, carneis fibris per internam ejus faciem exstantibus. In valvulis Magnæ arteriæ omnibus Arantii corpusculum in modicam quidem, sed inæqualem, & ex parte osseam excrescentiam mutatum vidimus, in facie autem interiore ejusdem arteriæ toto eo tractu quo ab arcus fine, ad diaphragma usque descendebat, osseas passim bracteas, quamvis non magnas, & tenuiores: inde vero ad divisionem usque in Iliacas, & in Iliacis ipsis alba dumtaxat illarum bractearum inchoamenta, sed confertissima, & internam illam faciem inæqualem reddentia. Caput, quippe aliis deinceps usi cadaveribus, non attigimus.

8. Igitur, ut cætera, & vel istas valvularum Magnæ arteriæ excrescentias prætermittamus; satis vides, ne a tanta quidem Sinus venæ Pulmonaris dilatatione peculiare ullum in pulsibus vitium fuisse cum, tamen sinister cordis ventriculus, &, quod consequitur, ex hoc profecta arteria Magna non ita ut pars est, justam, & æqualem semper copiam sanguinis ex adeo amplificato Sinu potuisse accipere videantur, sicuti nec Sinus ipse ex pulmonibus admittere, quippe ob dilatationem haud amplius satis aptus ad se ita constringendum, ut alterne tantum sanguinis ex se ejiceret, quantum præcise ad naturæ normam requirebatur, ne locus videlicet deesset novo e pulmonibus adventuro. Sed neque in respiratione vitium erat ullum: quod tamen esse consuevisse, alias (2) agnovimus. Licet igitur hinc intelligere, ne consuetas quidem noxas semper, & necessario succedere vasorum Magnorum dilatationibus, nedum infrequentissimam illam pulsuum raritatem, cujus occasione hanc tibi historiam esse mittendam, putavi.

9. Cum de inæqualitate, & intermissione pulsuum ad te scriberem (3), & an vitia ejusmodi a polypis, ut complures fecerant, repeti possent, disquirerem; memineris, ut puto, me tantum dubitationibus Viri Cl. Andræ Pastæ tribuisse, ut donec Vir alter experiens, doctusque existeret qui perspicue, & solide cunctas illas nobis eximeret dubitationes, me quidem tandiu cum Pastat an polypi ante mortem diu præsertim, formarentur, dubitaturum, nec tamen illas eximere ita facile esse, dixerim. Quod dixisse nunc tanto minus me pœnitet postquam in duos incidi Scriptores, quorum neutri esse notam Pastæ illam Epistolam, nisi citarent, credidissem. At certe perlegisse attente, non puto. Uterque enim quædam objicit, quæ ab eo fuerunt satis superque dissoluta. Alter insuper una, quam proponit, Observatione, cunctis Pastæ rationibus satis esse factum, putat, quasi vero perdifficile esset eam, non posito diu ante mortem polypo, explicare. At saltem is polypus ex paucis illis fuisset, quos ego quoque excipiendos esse, exis-

(1) XXI. n. 19. & XLIII. n. 16. & seqq. (2) Epist. 24. n. 36. (3) Ibid. n. 30.

timavi. Sed neque ad genus illorum spectat, neque ad eos accedit qui difficiles habent explicatus. Quos habuisset fortasse ille de quo litteras adhuc servo, A. 1707. postridie Nonas Junii ad me datas ab egregio, dum viveret, Bononiensi Professore, Amicoque optimo Joannne Antonio Stancario. Scribebat is fuisse sibi eo die ab nostro Laurentio Bonazolio ostensum muliebris venæ Cavæ segmentum suis cum Emulgentibus, quæ venæ erant omnes multum dilatatæ, tunicis instructæ magna ex parte cartilagineis, ex aliqua etiam osseis, plenæ autem substantia dura, & polyposa ita ut prorsus obturatæ viderentur: quanquam attentius inspiciendo, sinus aliquis in ea substantia animadvertebatur, per quem sanguis poterat, quamvis difficulter, transire. Ad eundemque modum eadem polyposa duraque substantia venas quoque Iliacas, & Pudendas, & vel capillares per Abdominis musculos fuisse plenas, sibi esse a Bonazolio asseveratum. Qui cum ventrem ejus fœminæ properanter, nullamque aliam ob causam aperuisset, nisi ut quæ ad generationis Partes ad requisitam ab se ostensionem, ut fit, præparandas extraheret, vix præter plenas illas capillares venulas, aliquid seri inter musculos effusi, & quasi saniosi animadverterat, in cavo autem ventris minimam aquæ copiam. Serius vero, jamque humato cadavere, præparationem inchoando, ea quæ de Cava, aliisque illis venis sunt dicta, perspexisse, ut ægre tulerit, se neque thoracem, neque caput reserasse, & quemadmodum se ibi venæ haberent, & reliqua, perquisivisse. Sed ut de mortua nihil aliud sciri potuit, sic de vivente nihil compertum esse, nisi in S. Mariæ de Morte Nosocomio, ubi decesserat, pro hydropica fuisse habitam, cum tota esset tumida, colore autem ubique livido, quali est cutis ubi plures ipsi venæ sanguine turgidæ subjiciuntur: summa cum difficultate respirasse, pulsusque humiles semper habuisse, & parum digitis explorantis Medici resistentes. Hanc tibi historiam, quippe mancam, non ut explicarem, descripsi; sed tum quia ex parte ad illam accedit Præstantissimi Halleri, quam alias (1) conatus sum explicare, tum quia ex rarissimis certe, nec una de causa, est. Sed ab iis quæ de Polypis Epistola XXIV. scripsi, ad ea quæ de vehementibus arteriarum omnium pulsationibus in extrema eadem Epistola (2) attigi, transeamus.

10. Eas cum a meri abusu, tum præsertim ab nervorum irritatione provenire, tunc non conjeci modo, sed & Mercatoris cujusdam exemplo me tibi vel magis esse alibi confirmaturum, promisi. Is qui me, etiam post id tempus, nec semel consuluit, a patre genitus fuerat, usque adeo hypochondriaca, vel potius melancholica mœstitia affecto, ut molestiarum finem per devoratum opium quæsiverit, & quamvis paulo post devorasse pœnituerit; frustra tamen vomitu ejicere conatus, illius vi interemptus sit. Qui casus animum filii, tunc adolescentuli, non mediocriter perculit. Accessit deinde Bacchi, & Veneris abusus nimius. Quem exceperunt convulsivæ tusses, & stuporis sensus in manibus, simul ita affectis, ut quæ vellet, stringere, atque attolere nequiret. Post hæc demum vehementes cordis, & arteriarum omnium pulsationes inceperunt; ut dubium non esset, quin & hæ ab nervis efficerentur, præsertim quoniam invitus caput, & cervices sæpe inflectere, aut movere humeros cogebatur, & posteaquam, multis exactis mensibus, arteriæ minus vehementer micabant, ea crebrius, magisque cogebatur facere; & musculorum palpitationibus, quas egomet in suris vidi, & molestissimis contractionibus ad artus, ad ventrem, & ad cor ipsum factus erat obnoxius, a quibus vel cum somnum primum caperet, expergefactus, dormire amplius non poterat. Cor autem, etsi arteriæ, ut dixi, non amplius ita vibrabant, non modo vibrabat ipsum, sed & ejus vibrationes oculus, nedum admota manus, percipiebat, præsertim in spatio intercostali, modico sub mamilla sinistra

(1) Ibid. (2) n. 35. & seqq.

intervallo, ubi ad tractum duorum, aut trium transversorum digitorum se attollebat ad vibrationes singulas quidquid inter duas illas costas erat, quod si tunc manu tangeres, vesicæ instar cujusdam, cedebat. Quid mali homini postea acciderit nescio. Quid morbus tunc minaretur, vel potius jam effecisset, certe autem unde primam originem habuisset, intelligis.

11. Nunc quando verba fieri de Aneurismatibus cœpta sunt, quas eorum Observationes, post tot alias ad te scriptas, habuimus, huc addere non omittemus. Altera ad Cordis, & Majorum Arteriarum, altera ad Aortæ dumtaxat aneurysma attinet. Quorum illud tamen non subito; hoc autem subito occidit.

12. Vir quidam menses jam duos in Nosocomio decubuerat propter incommoda plura, in thorace omnia. Nam præter fistulam, quæ ad hujus cavum non perveniebat, cordis palpitatione, & æquo majori pulsatione laborabat. Hæ duæ ante annum inceperant, non jugiter quidem, sed tamen sæpe vexantes adeo, ut nudato pectore, oculis omnium apparerent. Pulsus in carpis certe non erant vibrati. Expectorabatur autem tanta puriformis materiæ copia, ut si quis a purulenta non internosceret, is fistulam in cavum thoracis pervadere posset suspicari. Mortui denique pulmones dissecuit Medicus, ac Prosector Spectatissimus Mediavia noster, & sanos deprehendit. Non ita cor; quod propterea cum vasorum Magnorum proxima parte in Gymnasium ad me curavit afferendum, cum ibi Anatomen haberem A. 1757. extremis Januarii diebus. Vidi igitur utrumque cordis ventriculum dilatatum, non imminuta tamen parietum crassitudine. Arteriæ quoque Pulmonaris truncus justo erat latior; Aortæ autem latissimus ad curvaturam usque incipientem, reliquum enim deerat. Interior ejus partis facies tota fuit alba prædura, inæqualis.

13. Mendici Viri easdem Partes, in Gymnasium per dies eosdem (sed biennio ante) allatas, inspexeram. Is quibus affectus antea fuisset incommodis scire pro certo non potui, nisi duo levia ulcera in crure altero, quæ etiam tum erant, gessisse, & diebus proximis creberrima tussi, noctu præsertim, vexatum fuisse, qua concussione internam, ut videbis, hæmorrhagiam esse acceleratam, existimo. Hunc syncope ut ajebant, de improviso correptum, & pro moribundo habitum, mox ad se reversum, sed omnium quæ tunc accidissent, prorsus nescium, in Nosocomium intulerunt, pulsu quidem turgido, sed prementibus Medici digitis non resistente. Is erat Hieronymus Trivisanus, Meus olim Auditor assiduus, Vir Nobilis, & Doctus, qui hæc, & quæ sequuntur; adfuerat enim; diligenter narravit. Cum ex ægro quæsivisset, quid, & ubi tunc ipsi molestum esset; dolor quidam, respondit, hoc loco, imamque hypochondrii alterius partem designabat. Vix Trivisanus ad proximos invisendos ægros processerat, cum repente ille insultu altero prehensus est, qui certe syncope vera non fuit; nam quamvis pulsus essent nulli, facies tamen potius rubebat, & cum spiritus, quem vocant, salis armoniaci naribus subjiceretur, æger se nonnihil agitabat. Itaque intra horæ dimidium ex quo novus hic ceperat insultus, vivendi finem fecit, alvi recrementis, unde ille videtur fuisse ad imum hypochondrium dolor, in lectulum prius effusis. Cadaver cum laudatus Mediavia dissecaret, pericardium offendit sanguine plenum, Aortam autem arteriam, quantaquanta in thorace erat, dilatatam. Hanc igitur, & annexum cor a me voluit inspici. Et cor quidem, intus, extraque spectatum, justa erat magnitudine, & constitutione. Sed arteria jam inde ubi a corde incipiebat, ad septum usque Transversum æquo latior, quanto magis descendebat, tanto dilatata erat minus, nisi quod in medio ferme descensu magis latescebat propterea quia ab uno latere in cavæ sphæræ segmentum protuberabat, cujus caveæ orificium, intra Aortam hians, diametro erat bini digiti transversi. Similis hujus, sed major, lateralis protuberantia inter cor, & primum ramum occurebat qui ex Aortæ curvatura nascebatur; ut si homo diutius vixisset, appare-

ret, ad dilatatum arteriæ truncum duo præterea sacciformia aneurysmata fuisse accessura, quorum non parva in duabus illis protuberantiis extabant initia. Justo erant etiam latiores arteriæ tres ex curvatura illa profectæ, nec secus ac totus arteriæ truncus, albis ossium inchoamentis facie interiore passim distinctæ, non magnis tamen, nec crassis, neque introrsum prominentibus, neque intimam tunicam, ut sæpe fit, cum osseam sunt nacta duritiem, exulcerantibus, quod ne ibi quidem fecerant, ubi jam ad istam duritiem perducta deprehendi, in perpaucis videlicet trunci locis. Attamen intervallo ferme sesquidigiti supra valvulas Semilunares transversam tenuem fissuram vidi, quæ longitudine semunciam Bononiensem æquasset. Ei fissuræ in exteriore arteriæ facie respondebat, sed paulo inferius, foramen cujus diameter vix par fuisset duabus lineis unciæ illius idque oris cruentis, & semilaceris; ut palam esset, per fissuram sanguinem inter tunicas subiisse, & harum extima demum perrupta, in pericardium exiisse.

14. Similes hujus historias habes a nobis ad te scriptas Epistola præsertim XXVI. (1), ad quas non pauca adnotavimus, interque illa, quædam huc attinentia, quæ repetere non est opus. Quod si forte alias potius legere cupis aneurysmatum Observationes; non ita dissimilem nostrarum in Programmate (2) invenies quod Walterus, illustris olim Professor, Lipsiæ edidit A. 1738; complures autem, & varias apud Solertem Pistoriensem Medicum Antonium Matanum (3) sive in corde habitas velis, quod immani vidit amplitudine, idque ex ingluvie perpetua (4), in alio autem magnitudine plusquam duplo majori (5); sive in toto arterioso genere, ut in Sene (6) cujus per corpus universum, innumera dipersa erant aneurysmata; sive in Magna arteria; ut in Juvene (7) cui ex inveterata lue Venerea thoracis, & ventris caveam aneurysma occupabat, aut in Viro (8) cujus aneurysma, œsophago adhærens, per hunc viam aperuerat sanguini, quo ventriculus refertus erat. Utinam singulas voluisset, aut potuisset perficere historias, additis iis quæ præcesserant, peculiaribus aneurysmatum istorum indiciis; aut iis saltem quæ postrema omnium ante mortem apparuerant, ut in eo (9) fecit, cui paulo ante obitum intumescens abdomen ascitem mentiebatur, cum tumor non ab aqua, sed ab sanguine esset qui ex eroso circa Emulgentes arterias ejusdem Aortæ trunco in ventrem defluxerat, itemque in eo (10) quem perrupta arteria Pulmonaris intra adsitum, opinor; bronchium, & per hoc in fauces immanem vim sanguinis effundendo, interemerat. Sed hoc nimirum illud est, de quo nos ipsi, nedum cæteri Medici Anatomici, subinde querimur, non semper posse eorum quæ morbum sint comitata, aut mortem prægressa, notitiam haberi cum propter alias nonnunquam causas, tum haud ita raro ob hanc quod corpora quæ plerumque dissecamus, ut hominum sunt infimæ sortis, sic multo sæpius quam vellemus, contingit, ut propter summam aut inopiam, aut inscitiam, eorum morbi non fuerint aut observati, aut intellecti. Hæc ipsa Meckelii Cl. Viri (11) querela est, primæ de Sectionibus duabus præfixa, in quas divisit accuratas alioquin, & non vulgares suas Morborum Cordis Observationes, spatio plurium annorum collectas. Eas nihilominus attente perlege. Dignæ enim, siquæ aliæ, sunt, & huc, & ad Sepulchretum maxime pertinentes: nec omnes signis carent suis; quin aliquæ morbi historiam habent diligentissime expressam. Huc adde interjectas, sane congruas, explicationes, utilesque animadversiones ad propositorum vitiorum naturam, & sedem internoscendam; ut puta nequando ægrorum angoribus, & respirandi difficultate abrepti, pulmones

(1) n. 13. & seq.
(2) De Aneur.
(3) De Aneurysm. Præcordior. Morbis.
(4) §. 7.
(5) not. ad §. 9.
(6) §. 27.
(7) §. 50.
(8) §. 62.
(9) Ibid.
(10) §. 63.
(11) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin, A. 1755. & 1756.

temere incusemus; sed omnibus bene perpensis, ubi eos incolumes dignoscemus, cordi, ut par est, morbum imputemus; nisi forte (sicut alibi (1) vere pariter admonuit) symptomatum illorum causa in ventre sit, quæ res sæpius quam creditur, minime animadversa, facit, ut curatio thoraci adhibita, noceat potius, quam sanet. Illas igitur Observationes cum leges sive pericardii, & cordis inflammationum, hujusque, vel potius pinguedinis qua insternitur, suppurationum; sive pericardii, & cordis cohæsionum vel per steatomatosam, hoc insuper comprimentem, materiam, vel, ut sæpius, per telas quasi quasdam, & fibras, hasque ad mucronem potissimum alligatas; sive valvularum ad cor attinentium aut quam vocitant, ossificationis, aut intumescentiæ, ut orificiorum viam ex parte impediant, aut contra lacerationis, & propemodum destructionis, sive unius, aut alterius cavearum cordis amplificationis; sive arteriarum ab eo discedentium dilatationis, aut constrictionis, sive internæ in ipsa Magna arteria scabritiei, & ulcusculorum, & ossificationis; sive demum non alterutrius, sed utriusque, id est tum cordis, tum Aortæ dilatationis; ejusmodi igitur Observationes cum leges, si forte quarundam in mentem venerit, a me olim ad te scriptarum, quæ ad harum aliquas propius accedant; non illibenter collaturum te, scio. Quæ causa etiam fuit, ut has tibi indicarem, simulque est, ut Descriptionem quoque indicem Aneurysmatis arteriæ ejusdem Magnæ, & cordis insuper, quam alter ex Inclyta illa Regia Academia Egregius Vir dedit Roloffius (2). Poteris enim cum ea conferre descriptione quam ad te misi Epistola XXVI. (3) viri quem idem Aortæ morbus, iisdem ex parte ossibus absumptis, & sanguine itidem extrorsum effuso interemerat, & cur tamen non illico, ut meus, perierit, iste alter, cognoscere. Quod vero in ea Dissertatione quam de Trombelli casu verba faciens eadem Epistola (4) memoravi, sperabam te aliquid non prorsus dissimile Verlichii Observationis reperturum ea spe excidi, cum Dissertationem illam tandem nactus, non de steatomatibus quæ in Magnæ arteriæ tunicis increvissent, agi, cognovi, sed de concretionibus in bis dilatato hujus cavo hærentibus, nec ullum cum arteriæ pariete intimum commercium habentibus, ut eas pro polyposis quæ in aneurysmatibus paulatim per strata crevissent, posse accipi intellexerim. De duabus autem, quas tibi pollicitus sum (5), rupti cordis Observationibus, mihi a spectato, dum viveret, Medico, & vetere Amico Laurentio Mariano significatis, primam de qua scripserat A. 1750. prætermittere nunc licet, quando postea ipso qui illam habuerat, Galeatio proponente (6) perlegeris, fuse ut ab eo qui ægrum curaverat, & hoc potissimum agebat, perscriptam. Alteram vero, quemadmodum ex Mariani litteris accepi, A. 1755. XIV. Kal. Martias ad me datis, continuo describam tanto libentius, quia sic augebitur numerus earum Observationum, in quas; si ea quæ præcesserunt, & quæ deprehensa sunt, perpendamus cum sanguis intra pericardium effusus conspectus est; cadere dubium non possit, an is ante mortem vi morbi exierit, an postea prosectorum dumtaxat incuria, minime videlicet animadvertentium, se dum pericardium apperirent, scalpello simul quæ pericardio includuntur, vulnerasse, neque enim desunt qui vel in plerisque, si Superis placet, harum Observationum sic accidere potuisse, suspicentur.

15. MEDICUS annos natus duodesexaginta, valde, siquis alius, hypochondriacus, lurido colore, anno quem paulo ante dixi, ineunte, dolore gravi correptus est qui e ventre ad thoracem ascendebat, non sine convulsivis quibusdam motibus, anxiaque respiratione. Et hæc quidem per repetitam sanguinis missionem

---

(1) Hist. An. 1757.
(2) Ibid.
(3) n. 9.
(4) n. 40.
(5) Epist. 27. n. 10.
(6) Vid. Comment. de Bonon. Sc. Inst. T. 4. in Opusc.

leviora sunt facta. Sed postridie cum omnia ad priorem modum rediissent, hominem intra tempus brevissimum confecerunt. Venter nihil vitii ostendit præter quam in hepate, & Ileo intestino, quorum hoc ad tractum aliquem erat sublividum, illud vero magnitudine multo quam par esset, majori. Thorax autem effusum intra pericardium habebat sanguinem; qui illuc per tria foramina ex sinistro cordis ventriculo exierat. Is ventriculus adeo erat dilatatus, ut cavum triplo majus quam secundum naturam comprehenderet.

16. Hunc ego Medicum credo, ut ad Marianum rescripsi, nisi ita esset hypochondriacæ affectioni obnoxius, non ex eo morbo, aut serius saltem fuisse moriturum, tum quia non ita crebris, validisque pressus fuisset hypochondriacis internis convulsionibus, a quibus sinistri cordis ventriculi aneurysma, & demum perforationes repeto, sanguine videlicet sæpius cohibito intra eum ventriculum, irritatum propterea ad se fortius contrahendum, illumque expellendum, tum etiam quia mature occurrisse initio & progressui aneurysmatis sui, nisi ejus indicia ad hypochondriacam affectionem, ut fit, retulisset. Scilicet hoc maximum ex illa affectione sæpenumero est detrimentum, ut ob pleraque signa quæ ei sunt, & organicis vitii communia, Medici cum in aliis, tum præsertim in se ipsis ita ut opus esset, curandis diutius hæsitant, & de morbis, duobus eum esse quem mallent, nimirum leviorem, facilius credunt.

Cæterum etsi cum hanc tibi sum Observationem pollicitus, multo rariora exempla esse, crederem, disrupti ventriculi cordis dexteri, quam sinistri; rariora quidem esse, adhuc credo, sed non tanto rariora. Cum enim in Dissertatione quadam (1) Cl. Christiani Vateri aliud forte quærerem, incidi in militis dissectionem, haud absimilem ejus quam ex Bohnio produxeram (2); in æstu venereo mortui, nisi quod vehemens quoque in diuturna chorea saltatio præcesserat, & quod ruptio in ventriculo dextero inventa est. Sed præter hoc, duo alia ab aliis causis rupti ejusdem ventriculi exempla indicari nuper vidi ab Illustri Hallero (3). Apud quem occurrent tibi complures Auctorum allegationes, quorum ego aliorum si libros habere aliorum si Observationes ad intimos thoracis morbos spectantes, a me quondam lectas, retinere omnes memoria potuissem: non eas tibi inter cæteras quas protuli, facile eram omissurus, sed nonnullas certe producturus quæ magis ad propositum meum facerent, magisque spectandæ esse viderentur. Ibi (4) igitur velim quæras, & seligas quas adjungas iis quæ mihi, dum scriberem ad te Epistolas, succurrerunt, ubi cavearum cordis, adjectorumque huic vasorum dilatationes, harumque aut causas, in primisque valvularum vitia, aut effectus, ut præternaturales respirationes, & pulsus, syncopem, internasque hæmorrhagias considerarem. Id si facias; quæ ad Sepulchretum addas, non pauca habebis.

17. Antequam de improvisis mortibus a Magnæ arteriæ, aut a cordis aneurismatibus, horumque ruptione scribendi finem faciam; illud fortasse ex me quæres, an inter Veteres quoque accidisse illas ab iisdem causis, putem. Plures sane tunc etiam mortuos repente esse, negari non potest, quod aliis ad te Litteris (5) memini ostendisse, & nunc confirmare, si opus esset, vel ex Cicerone ipso possem, cujus hæc nempe sunt verba (6): *Ad repentina morte periit. Quod si esset ita factum; tamen ea res propter multorum ejusmodi mortem, satis firmam veneni suspicionem non haberet.* Igitur inter improvisas multorum mortes cur ejus quoque generis de quo dicebamus, tunc contigisse, non putemus? Num

(1) De Mort. subit. non vulg. caus. thes. 8.
(2) Epist. 27. n. 1.
(3) Elem. Physiol. corp. hum. Tom. I. l. 4. S. 4. §. 13.
(4) Ibid. §. 10. 14. 16. 18. & S. 3. §. 17. & l. 2. S. 2. §. 9.
(5) Epist. 26. n. 1.
(6) Orat. pro A. Cluentio.

forte quod iis temporibus ab illis animum; corpusque abstinerent, a quibus homines his nostris non abstinent? At ex eorum historiis, librisque constat, vel longe minus abstinuisse. Et quamvis ex iisdem minime constet, se lue Venerea infecisse, quæ postquam ab America tandem in alias regiones allata fuit, una ex tot causis ipsa quoque est vitiorum cordis, & arteriarum, illiusmodi; tamen cum cæteris horum causis vel magis quam nostri homines, abuterentur, cur pravis earum effectibus non ad eundem modum obnoxii essent, haud video. Tanto autem id minus video cum earum ad hos morbos dispositionum venit in mentem, quas a primordiis usque extare, cum Lancisio me alias (1) agnovisse, memineris. Iis enim dispositionibus quis Veterum corpora omnino caruisse, contendat. Itaque eos a me probari facile intelligis, qui illud quod tu, quærentibus, ad eundem fere modum respondendum esse, censuerunt.

18. Jamque hanc eram Epistolam obsignaturus, cum occasio data est Observationem habendi quæ ad Litteras attineret in quibus de pulsuum vitiis, & de aucta magnitudine cordis, ut in his ipsis, auctum esset. Illam igitur huc adscribam.

19. Vir annos natus ad sexaginta, adventante die VI. Kal. Februar. anno hoc 1759. in Nosocomio decesserat inter difficilis respirationis angustias. Ibi nunquam, nisi de his, questus erat, nec levaminis quidquam, nisi a venæ sectione retulerat, idque & exiguum, & breve. Decimo ante obitum die pulsus vix ullus percipi poterat, multo autem minus cunctis qui insecuti sunt, diebus, cum homo tamen ad extremum usque mente viguerit, libens alimentum sumpserit, in lectulo se movere valuerit, quin, si ultimum excipias diem, semper quotiescunque major solito respirationis angustia cogeret, impetu quodam se ad sedendum continuo erigere. Facies erat ex rubro violacea. Nihil quod morbosum esset, expectorabat, nisi quod biduo ante mortem sanguinea aliquot sputa apparuerunt. Quæ vero ad initia morbi, causasque attinerent, cum homo esset alienigena, quærenti mihi post mortem scire non licuit. Bibacem tamen fuisse, suspicabantur. Ventrem, & Thoracem Mediavia noster cum aperuisset in Nosocomio; in altero aquam, sed multo plus in primo fuisse, retulit, ventriculumque peramplum: in Thorace autem pulmonem dexterum arcte ad pleuram adhæsisse. Quem cum sinistro, & cæteris quæ intra Thoracem sunt, ex iis autem quæ sunt in Ventre, Magna vasa, & quidquid fere ad urinarias, & genitales partes attinet, ad me, ut petieram, afferenda curavit, in Gymnasio Anatomen docentem. Igitur inspeximus diligenter: neque in pulmonibus morbosi quidquam vidimus. Pericardium erat dilatatum, & sicuti fluctuatio indicabat, humorem continebat, qui aqua non multa fuit, eaque flava: quo colore ut serum fuisse, dixerunt, emissi e vivente sanguinis, ita mox interiorem dissecti cordis, & arteriarum faciem ubique infectam animadvertimus. Cor magnum, ejus omnibus caveis, una excepta sinistra auricula, amplificatis, non tamen extenuata parietum crassitudine; imo aucta passim æque ac longitudine in omnibus cordis partibus, & præcipue in columnis. Amplificata manifestius in longitudinem, & latitudinem auricula dextera, ipsa quoque interiores lacertos crassiores, & exstantiores ostendebat. Sanguis in ea multus, ut in utroque etiam ventriculo, isque nigerrimus, & semiconcretus, nihil tamen polyposi habens. Valvularum utriusque arteriæ aggeres magis exstabant; sed quanquam prope unam Semilunarium ossei quidpiam erat; nihil ejusmodi in ulla valvula usquam fuit. In aliqua ex valvulis quæ venæ Cavæ orificio subjiciuntur, itemque in minori Mitrali quandam alicubi duritiem cartilagineam animadvertimus. Non dilatata inventa est arteria Pulmonaris, non Magna. In hac autem ad Iliacas us-

(1) Epist. 27. n. 6.

que

que dissecta, & detersa, etsi albedines illæ quibusdam locis non deerant, indicia futuri ossis; re tamen vera ossei nihil fuit; si unum excipias locum, eumque procul a corde, & parvum. Quod reliquum est, urinaria vesica, quam simul cum iis de quibus dictum est, Partibus ante septuagesimam a morte horam inspexi, ex sublivido virere jam cœperat; sed exterius solum; interius enim secundum naturam se habebat, ut ex eo quoque cognosces quod cum exponere hic paucis non possim; opportuniore & tempore, & loco (1) non omittam.

20. Intelligis, cum hanc historiam adjicerem, publicis fuisse me occupationibus distentum. Quamobrem non miraberis, quod super ea nihil addiderim. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXV.

Ad plerosque attinet Ventris Morbos.

QUOD in Thoracis Morbis feci, idem si in Ventris Morbis facere non potero, ut quas a me horum Observationes expectas, omnes his unis complectar Litteris; at certe operam dabo, ut quam paucioribus potero, comprehendam. Neque enim illæ multæ sunt, & pleræque breves. Sed ut raras novissimis annis occasiones habui mortuos ex Ventris affectionibus dissecandi; ita sæpe in ea incidi quæ alii interea, aut antea ejusmodi corpora secantes, deprehenderunt. Quare ut Sepulchreto possis addere, subinde illa, quemadmodum in missis ad te Epistolis feceram, ipsarum fere servato ordine, indicabo.

2. Et primum, quod ad læsam attinet Deglutitionem, legas velim, qualem angustiam in imo œsophago ab intumescentibus hujus tunicis, nec sine indiciis prægressæ ibidem excrescentiæ, animadverterit Abr. Vaterus (2), tum, nisi antea videris, quæ ex pluribus Observatoribus relata sunt apud Ampliss. Swietenium (3) de gula, eodem, aut superiore etiam loco perangusta; quod tunicæ essent in scirrhosam, & vomicis refertam, aut in cartilagineam mutatæ substantiam, sive quod ejus cavum glandulosus obturaret tumor, sive quod ingens steatoma adsitum, aut scirrhosa pulmonis pars comprimeret, ac coarctaret. De ruminantibus hominibus ad ea quæ cursim attigi Epistola XXIX. (4) nihil est quod addam, nisi corniculum quod paulo supra frontem Parens ille gesserat, minime videri ad filii ruminationem pertinuisse; quando Sachsius (5) cum tot exempla protulerit cornutorum, hominum, non modo ullum horum, aut filiorum, præter illum unum, ruminasse, adnotavit; sed denique admonuit, *plerosque Authores ex verrucarum genere hæc cornua esse, pronunciasse*; quas inter, & ruminationem, sive origo, sive natura spectetur, quis aliquid dicat esse commune? Ex verrucarum autem genere illud certe erat cornu quod nuperrime ipse in Sene vidi ex Agro Patavino. In illud enim verrucam quam diu in læva sincipitis parte gesserat, ante annos quatuor degenerasse, ajebat; & sensim ad eam qua tunc erat, digitorum transversorum amplius quatuor longitudinem excrevisse. Nisi basim versus reprimeres; homo non dolebat: nec mirum; cutis enim quadam quasi phlogosi affecta circum basim ita se attollebat, cum eaque cohærebat, ut

---

(1) Vid. Epist. 66. n. 10.
(2) Disp. de Deglut. Diffic. & imped. Hist. 3.
(3) Comment. in Boerh. Aph. §. 797.
(4) n. 4.
(5) In Schol. ad Obs. 30. A. 1. Eph. N. C.

ex cute cornu fieri, intelligeres juxta Malpighii (1) sententiam: & quid aliud denique sunt verrucæ, nisi productæ, morbosæque cutis papillæ? Basis pollicem æquabat, unde, coni instar antrorsum curvati, sensim exilescens, in apicem abibat. Totum cornea erat duritie, superficie autem striata secundum longitudinem, facile id quoque ab intervallis inter papillas in longum pergentes, relictis. Singulare id fuit, quod ut stolo ex humo suæ proxima arbori se attollit, & pullulat, ita ex cute proxima lateri majoris cornu, alterum jam crescere corniculum cœperat, illius simile, nisi quod ut subtripla adhuc erat longitudine, & crassitudine, sic necdum se inflectebat. Sed de hoc satis.

De Ventriculi autem Doloribus præter ea quæ infra (2). cum cysticorum calculorum per angustos bilarios ductus egressum commemorabimus, a nobis facile indicabuntur, plures extant Observationes a Christiano Wenckero productæ cum Historia Virginis per 27 annos ventriculum perforatum habentis (3): quæ omnes, aut fere omnes ventriculi ulcera proponunt. In iisdem sæpe Vomitus creber memoratur, in una (4) nigricantis etiam materiæ: de qua mentio quoque fit a Gothofr. Sandio in *raro ventriculi Abscessu* (5) describendo. Cæterum vomitionem frequentem Jo. Kæmpfius (6) conjunctam profert cum omnium ventriculi vasorum ab nigro, & sphaceloso sanguine incredibili distentione; itemque cum illius angustia, & tunicarum crassitudine, & in cartilagineam propemodum naturam mutatione: Langguthus (7) autem ab iisdem tunicis immanem in modo crassis, scirrhosisque, ut pylorum undique adstringerent, & angustissimum redderent, qualis in memorata quoque fuit Wenckeri Virgine. Et harum quidem Observationum pleræque cum iis conveniunt quæ jam pridem a me tibi descriptæ sunt. Postremæ autem insuper ad memoriam reducunt Feltriensem Virum pro quo, Januario mense A. 1754. consultus fueram. Cujus dissectionem idem postea mecum communicavit Cl. Pujatus, qui tunc per litteras ejus morbum exposuerat.

3. VIR annos natus quatuor & quadraginta, cum a patria abesset in montosis, & incultis locis, multa adversus levissimam gonorrhœam virulentam ex argento vivo remedia sumpsit, qualia habere potuit, perperam fortasse & præparata, & servata. Quibus dum uteretur, ventriculus non modo irritabatur, verum etiam vomere cogebatur. Ab eo tempore quæcunque comederet, aut biberet, cœpit fere omnia rejicere: ni rejiceret; ventriculi angore, quo semper propemodum, sed leviter, afficiebatur, multo magis torqueri, & singultu quoque, at postquam rejecerat, si nova sumeret alimenta, hæc sæpius retinere. Multam, eamque crassam, & pravi saporis, expuebat salivam. Pigra alvus, lacte injecto nihil; nisi duros recrementorum globulos, reddebat. Et quamvis pulsus necdum quidquam haberent quod ab naturæ modo recederet; macies tamen non erat levis. Plura, & varia adversus hunc morbum in usum tracta sunt auxilia: sed incassum omnia; ut denique homini moriendum fuerit. VENTRICULUS pylorum angustum habuit, & prædurum, & prope hunc ulcusculum; in reliqua autem interiore facie, multas quasi glandulas passim disjectas.

4. Nunc age, quæ ad Intestinorum Morbos spectant, attingamus, & primum quæ ad eos in quibus sæpe etiam ventriculus affici solet. Cl. Anatomicus Phil. Conr. Fabricius (8) in Dysentericis subinde vidit præter Crassa, Tenuia quoque intestina, & ventriculum inflammata. Sic in uno Crassa quidem magis

(1) Differt. Epistol. de Corn. Veget.
(2) n. 12. & seqq.
(3) Argentor. An. 1743.
(4) Obs. 1.
(5) Regiomont. A. 1701.
(6) De Infarct. vasor. ventric. cas. 5. & 9.
(7) Progr. de Tabe ex callosa pylori angustia. Wittemberg. A. 1750.
(8) Progr. quo Obs. Anat. &c. Helm. An. 1754. M. Oct. pag. 19. & not. *v*.

corrupta, & pure ſanguinolento obducta conſpexit, Tenuibus tamen omnibus ſimul ſphacelo affectis, & ventriculo ipſo inflammato: quamvis in altero dyſenteriæ ſedem in Colo dumtaxat, Rectoque inteſtino deprehenderit. Henricus autem Henrici (1) in fœmina quam Cholera morbus vehementiſſimus per 35 horas ſumme infirmaverat, tenuem, flaccidumque ventriculum reperit, hujuſque ſupernam partem macula quadam affectam obſcure rubicunda, ſugillationem referente, cui ſimiles erant hic illic in Colo inteſtino, ſed minores. Quæ Obſervatio facit, ne hoc loco omittamus noſtram alterius fœminæ, quam alvi fluxus ſuſtulerat, diſſectionem, ante extremum Januarium habitam A. 1753.

5. Anus ab diuturna diarrhœa ad ſummam denique macritudinem, viriumque infirmitatem, mortemque ipſam redactæ cadaver in Gymnaſium illatum eſt. Ubi ejus dumtaxat ventrem perluſtravimus, cum mox virile aliud, idque ad Anatomen perſequendam longe magis idoneum, nacti eſſemus. Abdomen adeo emaciatum, ut ſub cute non Adipoſam, quod in mulieribus vel macilentis eſt rarum, ſed inanem, telæ inſtar, membranam haberet, vix alicubi exiguas reliquias pinguedinis retinentem, cum reſeratum eſt, nec male oluit, nec aliquid oſtendit adnotatione ſtatim dignum, niſi quod cyſtis infra jecur, neque ita paulo, deſcendens, bilis quæ non pauca, & obſcurior inerat, colore ſuo proxima inteſtina multo latius quam plerumque ſolet, infecerat. Sed nec ullum Tenue inteſtinum, nec ventriculus, qui erat contractus, vitii quidquam habuerunt. Craſſorum dumtaxat partes aliquæ, ut quæ in Colo, & vero Cæco proximæ ſunt valvulæ Bauhini, ex inflammatione intus rubebant. Rectum vero ferme totum ab inflammatione jam livebat, & hic illic, ac præſertim in imo, introrſum tumebat, unde macula, quaſi circuli forma, ad digiti pollicis latitudinem ſurſum ſe extendebat, mollicula, & prominens, ut ſi a ſanguine fieret, ibi ſub intima tunica ſemiconcreto. Superius autem exſtabant disjectæ, & ex rubro vel magis fuſcæ aut veræ lenticulares glandulæ, aut quædam, earum inſtar. Cæterum in meſenterio glandulæ nonnullæ, quamvis ſanæ viderentur, majores tamen erant quam illi ætati conveniret. Hoc autem in ea frequentius, quod Magnæ arteriæ truncus hic illic erat ſubdurus, & interiore facie albidus ob plura oſſium inchoamenta. Sed illud peculiare, quod ſi eandem faciem inſpiceres, tunicæ latus arteriæ ſiniſtrum, & poſteriorem partem facientes, ad angulum inter ſe jungi, non curvæ inſtar lineæ, videbantur.

6. Quæ de Recto inteſtino ſcribebam modo, ad memoriam reducunt membranam illam ex Mercatoris Hebræi (2) podice propendentem, nec ſine ſanguine, & pravo ichore, & prægreſſis inteſtini ejuſdem moleſtiſſimis doloribus excuſſam ita ut poſtea ſanus ipſe vixerit ab A. 1729. ad initium A. 1748. Nunc addo, ad annum uſque vixiſſe 1758. quo longe alio, id eſt thoracis, morbo abſumptum audivi. Cur vero nihil præterea ad Viri, & Anus propoſitas Obſervationes adnotem, facile intelligis, qui repetitiones quantum oderim, ſcias, & quæ de morbis hujus generis ad te alias ſcripſerim (3), ſatis, ut opinor, memoria teneas. Quod de pleriſque etiam aliis dictum puta, qui infra memorabuntur. Præcipue de Ani tum Imperforatione, tum Prolapſu nihil habeo quod addam, niſi quod de illa nuper legi Cl. Phil. Adolphi Boehmeri (4) in recens editi infantis cadavere Obſervationem, cui propter podicem imperforatum acciderat, ut ex Coli inteſtini parte, ſphacelo correpta, & rupta tantum meconii effunderetur ut tumidum valde, ac durum eſſet abdomen: legique item in Regiæ Pariſienſis Scientiarum Academiæ Hiſtoria (5) diſſectionem triennis pueri, qui per urethram

(1) Diſſ. de Cholera morbo, c. 1. §. 20.
(2) Epiſt. 31. n. 19.
(3) Epiſt. ead.
(4) Vid. Act. Erud. Lipſ. An. 1758. M. Januar.
(5) A. 1752. Obſ. Anat. 4.

in quam Rectum intestinum desinebat, hujus recrementa semper emiserat, causamque ostensam cur hæc demum retenta fuerant: De Ani autem Prolapsu id quod mihi illustris Hallerus per litteras anno datas 1758. V. Kal. Februarii significavit, hic tibi fideliter describam. „ Mirificum nuper vidi spectaculum, „ inquit, vix crediturus alteri, prolapsum nempe crassioris intestini, in quo „ ipsam coli valvulam facillime dignoscendam, & patentem videres. Ruberri- „ ma erat villosa tunica, nitroque conspersa humorem sudabat, cæterum im- „ mota. Vetustus morbus est: frustra repositum intestinum, cum chirurgus „ ventriculum per colon palpasset. Solet subinde elabi. "

7. Ad intestinorum autem Dolorem, atque adeo ad Iliacam Passionem attinet Cl. Kaltschmidtii Programma (1), quod te legisse non pœnitebit. Nam præterquam quod totum intestinorum tractum inflammatum invenit, ibique magis ubi prope Bauhini valvulam erat Ileum dilaceratum, hoc alvi recrementis non eo tantum loco, sed ad ulnæ longitudinem prorsus obstructum vidit, tam duris, ut argenti vivi libra una, ægro data, per ea sibi viam facere non potuerit, aliaque insuper adnotavit, & in his causam famis præter naturam qua sæpius homo vexatus fuerat, pylorum videlicet duplo quam soleat, ampliorem. Nos qui de Iliaca Passione plura alias ad te misimus, nunc de intestinorum doloribus unam dumtaxat Observationem addemus, quam in Gymnasio pariter, eodem anni tempore ac priorem, sed anno insequente 1754. habuimus.

8. Anicula sex & octoginta annos nata, quæ coqua olim fuerat, quindecim jam menses omnimodam pertulerat artuum inferiorum paralysim, quorum mensium tres ultimos in Nosocomio exegit, cum ibi tandem acuta febri, & dolore sub regione hypochondriorum non sine magna siti, & genarum rubore correpta, his omnibus perstantibus, intra dies septem vivere desiit. Abdomen exterius aspectum, nihil vitii, nisi parvum ad alterum inguen tumorem ostendit: quem pro hernia habui: nec deceptus sum; intestini enim particulam continere mox vidi: quin etiam pro doloris causa habuissem, si unquam mulier, præsertim cum ille sæviret, de eo loco questa esset. Cum vero abdomen incideretur, ejus virere musculos; & cum reseratum esset, intestina, & mesenterium ex viridi & rubro variegari, conspexi, nec sine gravissimo fœtore, ut quamvis tertio, haud amplius, a morte die, eoque anni tempore, continuo humandum cadaver fuerit, vix nonnullis; quæ protinus dicam, in genitalibus, & jecinore adnotatis. Vagina disjectas intus habebat maculas ex rubro obsoleto flaventes. Testium vix supererant humillimæ reliquiæ. Quorum hoc ætati, illud inflammationi, ex proximo intestino contractæ, & jam in gangrænam degenerare incipienti, erat tribuendum: ut peculiaris morbi inchoamento parum inæqualis ex rubro nigricans protuberantia, quæ ex fundi uterini supremo interiore latere exstabat, & dissecando visa ex parte est paucis compingi vesiculis, pellucido humore plenis. In jecinore autem, cujus cystis valde erat bile distenta, erant peculiaria, quædam a primordiis, alia a prima fortasse juventute, alia a morbo repetenda. A primordiis quidem figura infimi limbi insolita, ut inter dexterum, sinistrumque lobum alte in arcus modum curvatus, hinc illum, hinc vero hunc lobum haberet ad parem prope tractum, quod sinister alioqui non solet, descendentes, a prima autem juventute; si quid dandum est suspicioni, alias (2) ad te scriptæ; profundi paralleli sulci per convexam ejus visceris faciem a Summo deorsum versus ducti: certe autem a morbo hydatides duæ in eadem facie, altera a dextris, altera a sinistris jecinoris tunica ambæ opertæ, intus autem membrana cinctæ, quæ rugis, vel potius quibusdam quasi institis inæqualis, in

(1) De Ileo a scrupul. piror. mespil. perfor. Jenæ, A. 1747. M. Oct.
(2) Epist. 56. n. 17.

illa non modicum, & valde profundum cavum, in hac exiguum comprehendebat. Ex hisce hydatidibus, & magis ex rara ista jecinoris figura hanc, illam fuisse Vetulam, intelligis, ex qua tibi hæc utraque cum alias (1) obiter indicaverim, hic plenius volui, & dilucidius describere.

9. Jam vero ad eas quas de Hypochondriorum Dolore, & Tumore, ad te scribens, Observationes produxi, has addas velim; quarum aliæ ad jecur, aliæ ad lienem, aliqua etiam ad ventriculum spectat; de jecinore autem illam potissimum qua (2) ejus proponitur vomica *in pectoris dextram cavitatem aperta*. Utinam Solertissimus Richertzius, ut quæ in mortuo invenit, diligenter descripsit, pariter quæ mortem præcesserant, indicare potuisset. Nam certe memineris, cum rarissimam, & fortasse primam ejusdemmodi casus Observationem Valsalvæ ad te scriberem (3), etsi non pauca quæ in ægra fuerant, non omisit, me tamen plura desiderasse. Quod tanto magis facio in hac altera, quanto diutius videtur ex pulmonis dexteri, & pleuræ ejusdem lateris inspectione ab ejusmodi singularis generis empyemate ægrum fuisse vexatum, ex magnitudine autem jecinoris, & purulentæ in hoc caveæ gravissimas ibi quoque molestias pertulisse. Ibi, inquam; Lutetiæ enim Parisiorum accidit, ut cum ægrotus quidam (4) *de summo dolore in dextro hypochondrio* conquestus esset, pernegante Chirurgo contra ac Medicus statuebat, dolorem illum esse hepati adscribendum; in cadavere tandem *hepar inflammatum* deprehenderetur. Quod si forte ob *aliquod adjunctum per intervalla delirium*, contigui diaphragmatis inflammationi, quam tamen neque Chirurgus, neque Cl. Auctor fuissent tacituri; malles ipse in illa doloris causam suspicari; alias prius consideres Observationes oportet; & in his quasdam ad susceptum sermonem attinentes. Neque enim dubito, quin molestiis gravibus in hypochondrio eodem illa quoque mulier conflictata sit, in qua ingens, nec inflammatum tamen jecur ibidem (5) videre potes descriptum, cujus utinam in vivente symptomata indicari potuissent. At certe scio, in Disputatione Cel. Rudolphi Jac. Camerarii, & Jonæ Brunneri exhibente *Hepatite defunctorum Extispicia* (6) adulescentuli, itemque mulieris casum produci, quorum ut huic *maxima erat de hypochondrio dextro querela*, illi autem *dolor fere intolerabilis* ibidem fuerat; sic jecur utrique prægrande erat, & a calculosa materia durum, mulieri insuper a triplici auctum atheromate. Num ergo in his pariter dolorem omnem tribues adjacentibus partibus, quas tumor, & pondus hepatis comprimeret, ac distraheret? Quod si tanto facilius a te fieri posse, credideris, quia calculosa materia indurando jecur, hujus qualemcunque sensum hebetasset; non ultra adversabor tibi; nam quocunque tandem modo explices; semper quas hic tibi addidi, Observationes ad Dolores, Tumoresque dexteri hypochondrii, ut sum pollicitus, spectabunt, quemadmodum ad hypochondrium sinistrum pertinebunt illæ quæ protinus sequuntur.

10. Magnus certe, præsertim ut in novenni puero, lienis tumor fuit, quem descripsit Cl. Kaltschmiedius (7), quo in tumore, si manibus tentaretur, dolorem puer percipiebat; nisi forte tribuere hunc velis subjecti renis sinistri amplo pelvi: quem inclusus asper calculus, tunc appressus, compungeret. Aliquando autem e contrario non in lienis tumore occurrit dolor, sed in lateris sinistri ima parte ad dorsum vergente; ut in viro qui cum præterea pluribus aliis symptomatibus, phthisim mentientibus, fuisset conflictatus, nihil denique in pulmoni-

---

(1) Epist. 58. n. 42.

(2) Observ. Viscer. Abdom. Labis Epicris, Obs. 2.

(3) Epist. 36. n. 4. & seq.

(4) Vid. Bulcwald. Obs. Quadrig. Obs. 2. Ætiol. §. 9.

(5) Obs. 2. cit.

(6) c. 1.

(7) Progr. de hoc Tumore.

bus quod vitiosum esset, post mortem ostendit, sed lienem grandiorem, durissimum, & valde gravem, quippe ex densa compactum substantia quam Abr. Vaterus (1) cum dissecto *petasone porcino*, *fumo leviter indurato* comparavit. Decipit etiam lienis tumor, cum valde se extendit, aut cum ea continet quæ rarissime solet. Cujus utriusque constitutionis in uno eodemque homine exemplum Regiæ Scientiarum Parisiensis Academiæ præbebit Historia (2). Is enim ascitis correptus signis, in quibus manifestissima erat humoris in ventre fluctuatio, paracentesim bis expertus, & pro aqua educto pure, a secunda hujus eductione postridie mortuus, lienem tanta habuit magnitudine, ut ab sua sede ad pubis ossa perveniens, viscera a fronte, & ab lateribus operiret, atque comprimeret, quippe tantumdem propemodum continens puris, quantum e vivente extractum fuerat; plurimum autem fuerat extractum. Pus quidem, non modo aquam, in liene inventum nonnunquam fuisse, alias (3) tibi commemoravimus; sed immani adeo copia repertum esse, non meminimus. In tanta non magni visceris extensione, & fluctuantis humoris sensu quis lienem potissimum culpasset? Doloris sedes, nisi forte inter initia, non id poterat significare. Colici enim vehementes, qui denique ingruerant, dolores, cum ab intestinorum compressione facile essent, non ad illam unam ventris partem attinere poterant. Suspicio ex hoc dumtaxat aliqua poterat oriri, quod febri quartanæ, duodeviginti, aut amplius, menses duranti, successerat morbus.

In admirando quoque illo casu quem legeris apud Præstantissimum Fantonum (4), quis in abscessu, ad umbilicum aperto, latere splenem, dixisset? Vix levissima conjectura duci poterat ab atrocissimis doloribus de quibus maxime infra sinistrum hypochondrium questa ægra fuerat. Splen tamen ad umbilicum prociderat, unde & tunc extractus fuit: & postquam fuerat anno quincto muliere mortua, quæ interea conceperat, & pepererat, ne quis dubitaret, extractum esse, nullus in cadavere est usquam repertus; *cicatrices tantum in proximis partibus apparuerunt, quibus ille naturaliter adhærere solet.*

11. Quoniam autem in sinistro hypochondrio aliud præter lienem est viscus; hujus quoque tumentis singularem historiam mox indicabo; si prius de liene osseo, aut lapideo facto, de hoc enim alias (5) ad te recordaberis me scripsisse; illud adjecero quod in Sene, propter cranii obliquam formam Epistola LXII. (6) commemorato, animadverti. Splenicæ membranæ pars, quantam circulus diametro gemini transversi digiti operire potuisset, ossea facta esse videbatur, eique arctius visceris substantia adhærebat. Partem hanc membranæ cum detraxissem; & dies aliquot in aqua macerassem, adhærentemque lienis substantiam abrasissem; nihil superesse aliud in membrana, vidi, quam tenuem & hic illic deficientem ex manifesta materia tartarea incrustationem. Itaque non me pœnituit tartareæ quoque materiæ locum in illa XXXVI. Epistola reliquisse, ut neque ex convexa lienis facie indurationem fere incipere, dixisse, indeque alio se extendere. Nam proximam induratæ parti membranam cum detraherem, non ipsam quidem ita duram, sed rigidam tamen jam factam sensi, & hæc omnia in ea splenis facie vidi quæ diaphragma contingebat. Id autem non recte conjecerim alternæ hujus musculi compressioni posse tribui, nonnunquam postea dubitavi, cum faciem illam jecinoris quæ eidem est compressioni obnoxia, non eandem, nisi forte rarissime, indurationem contrahere, animadverti. Nunc singularem illam ventriculi Observationem jugiter, nec sine molestia, tumentis ex Cel. Viro Lieutaudio (7) indicabo. De molesto in regione ventriculi, quæ sem-

(1) Differt. de Scirrhis Viscer.
(2) A. 1753. Obs. Anat. 5.
(3) Epist. 36. n. 18.
(4) De Obs. Med. & Anat. Epist. 1. & 6.
(5) Epist. 36. n. 14. & seqq.
(6) n. 16.
(7) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1752.

per elatior erat, sensu plenitudinis, aut ponderis æger cachecticus primum, deinde hydropicus querebatur, & de quibusdam circa eam regionem minime acutis doloribus. Libera erat deglutitio, sed adstricta alvus, ut non nisi datis quæ cierent, reponderet unquam, imo vel tunc leviter. Vomendi erat cupiditas: vomitum autem neque natura, neque ars movere poterant: & quanquam de alimentis minimum toto hujus morbi tempore, ultimo autem nihil propemodum sumebatur, non ille tamen plenitudinis, aut ponderis sensus decrescebat. Post obitum denique supra modum extensus, & plenus ventriculus inventus est, intestina autem omnia, quamvis ita angusta, ut universa molem ventriculi non superarent, erant haud secus ac pylorus, omnino pervia; ut proclive fuerit ex his quæ in mortuo, & ex iis quæ in vivo observata fuerant, existimare ad paralysim ventriculi quandam morbum esse referendum. Et quoniam de Ventris Tumoribus verba facimus, non reticebimus, si diutius is æger vixisset, facile tumorem alterius generis in eodem ventris latere fuisse appariturum. Acerbissimi enim doloris, qui diebus ante mortem quindecim ibi ortus fuerat, causa in sanguine reperta est inter Obliquos abdominis sinistros musculos ad duas libras effuso. Sed neque dexterum hypochondrium sine labe fuit. Jecur enim plures solidissimos continebat lapides, quorum aliqui supra ejus visceris superficiem manifestime prominebant, accedebantque ad avellanæ magnitudinem.

12. Quibus de Calculis facile biliariis cum plurima ad te alias (1) scripserim, nec solum de hepaticis, verum etiam, idque præsertim, de cysticis; perpauca restant quæ nunc addam, & primum quidem ex Epistola, quæ forte nuper in manus rediit, missa ante multos annos ab non ignobili Medico, qui meus olim perattentus Auditor fuerat. Sic autem scribebat quæ ipse tum viderat.

13. SENEX qui ad annum usque sexagesimum sextum sine ullo notabili morbo pervenerat, gravibus ad ventriculum cruciatibus correptus est cum bilioso, & copioso vomitu, alvi adstrictione, & febri non valde acuta. Medicus oleo dato ex dulcibus amygdalis recens expresso, alioque aliquo remedio ejusmodi, morbum levavit, sed non sustulit, doloribus identidem redeuntibus; donec duabus magnesiæ drachmis in usum tractis visus sibi æger est persanatus. Sed, contra Medici consilium, cum ad priores curas, cibosque insalubres reversus esset; dolores quoque reversi sunt; cito autem abacti magnesiæ usu. Progressu interea dierum Medico displicuit, pulsum parvum esse factum, nec sine aliqua intermissione, appetitum ciborum decrescere, sed præcipue aliquot interjectis diebus per alvum nigerrima reddi, atram Antiquorum bilem referentia. Denique cum gravissimum ingruisset deliquium, & mox desiisset, subdelirare æger cœpit, & de acerbissimo capitis dolore queri. Itaque post dies septem per hæc exactos, non sine pulsus intermissione, & magna virium infirmitate, sexto circiter mense a morbi initio, decessit. ABDOMINE inciso, & diducto, nihil vitii in ventriculo repertum est, neque in hepate, nisi quod paulo erat pallidius quam solet. Sed ejus vesicula, triplo propemodum naturali major, nigerrimam bilem continebat, vel potius amurcam, in qua calculi erant octo alia alius figura, omnes autem rara magnitudine: præter quos in ipsis vesiculæ parietibus alii conspecti sunt ad decem, milii granis haud majores.

14. Minimi hi calculi in cystis parietibus animadversi, ad eos facile attinebant quos tibi alias (2) in illius glandulis, aut certe inter ejus tunicas memoravi. Fortasse autem paulo iis majores per Cysticum, & Communem ductus exitum molientes, at ob parvitatem minime in alvi fæcibus animadversi, cruciatus illos ventriculi, & vomitus ciebant; cum maximi illi octo in vesicula ob

(1) Epist. 37. (2) Ibid. n. 21. & 29.

magnitudinem quiescentes, nullum sui indicium darent ne ponderis quidem sensu; an quod iis quæ paulatim augentur, assuescamus? Vides hic quoque nullam de ictero mentionem fieri. Certe autem Vir Nobilissimus pro quo non ita pridem per litteras consultus sum, vix postquam diu noctes omnes insomnes duxerat ob gravissimum ad regionem pylori corripientem dolorem, & perpetuos vomendi conatus, vix, inquam, ictericus tandem per intervalla fieri cœpit. Morbi tamen causam ostendit sanatio; dolore enim a ventriculo paulatim umbilicum versus, indeque ad pubis regionem descendente, ubi aliquot substitit dies, denique corporibus dejectis duobus non parvis; ad cubi figuram accedentibus, cruciatus omnis tum ventriculi, tum jecinoris; nam & hoc dolebat; tum intestinorum solutus est. Erant ea corpora subflava, ex stratis composita, nucleum complectentibus, & flammam concipientibus, ut spectatis omnibus, cysticos esse calculos, non dubitares. Vide autem, quantum in eodem morbo variis in corporibus discrimen sit, Fr. Slare (1) nobilem fœminam, hepaticis doloribus valde cruciatam, animadvertit *statim* atque duos cysticos calculos repetitis vicibus in Duodenum intestinum ejecerat, maximum sensisse levamen, illos autem *vix per aliquot horas* in tota intestinorum via perstitisse, cum ipsi quoque non essent parvi; alter enim ambitum crassioris superabat digiti, alter autem erat tenuior, nec tamen multo. De ejusdemmodi autem calculis illa quoque tibi legenda sunt quæ Præstantissimus scripsit Ellerus (2), cujus explicationem præsertim naturæ, & originis ejus lapidis qui per abscessum hypochondrii dexteri cum pure exierat, facile comprobabis tribus illis consimilibus quæ tibi Epistola XXXVII. (3) protuli, exemplis. Simul cognosces quæ Experientissimus idem Vir de renalium quoque calculorum origine eadem occasione proponit, & lapidis etiam quem inter vesicæ urinariæ tunicas abditum conspexit.

Ad alia autem Renum vitia attinent tum eorum hydrops, sive a sero flavo distentio, tum substantia ipsorum maximam partem deleta, tum indurata Adiposa eorundem membrana, itemque in Ascitica renum alter duplo major, alter justo minor cum uretere, vasisque sanguiferis valde contractis. Quas Cl. Bohemeri Observationes in eodem libro relatas invenies in quo alias, a me tibi supra (4) indicatas. Quod si eum librum versans, in locum forte incideris ubi *Morgagnus* dicitur *nuper operam dedisse, ut sententiam de viis urinæ ex ventriculo ad vesicam novis argumentis confirmaret;* noli mirari qui scias in contraria huic sententia me semper fuisse, & adhuc esse; sed id nimiæ tribue erga me typographorum liberalitati qui alteram litterulam *g* addentes, non semel quæ ad alium omnino spectabant, mihi donare voluerunt.

15. Quæ de calculis paulo ante interjecta sunt, & ipsa quidem ad Morbos attinent Ventris; sed non modo ad istos, verum etiam ad susceptum de Tumoribus ejusdem sermonem, cujus tibi obliti forte videbamur ea spectant quæ novissime ex Bohemero indicavimus de renum hydrope, & de Ascite. Ad nonnulla autem quæ de Tympanitide agentes, attigimus illustranda facere poterit Programma ab Hambergero editum *de ruptura intestini Duodeni*, cum brevissimus quidem, sed ingens, lethalisque tympaniticus tumor est consecutus. Fac igitur perlegas. Nos enim tum eorum memores quæ de cæteris Ventris Tumoribus, & multa, & varia ad te scripsimus, tum de alio hydrope non paucissima scribenda mox esse, cogitantes, non omnibus in quæ incidimus, immorari nunc possumus. Quamobrem haud alia, quod ad Mesenterium spectat, hic indicabimus, nisi ut ex Cl. Viris Henrico Henrici (5), & Joanne Fantono (6) excer-

(1) In Epist. edita a Sigism. Kœnig. in suo Lithogen. hum. Specim.

(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. de Berlin, A. 1755.

(3) n. 52.

(4) n. 6.

(5) Differt. de Abscess. Mesenter.

(6) De Obs. Med. & Anat. Epist. 8. n. 9.

pas quæ tunc nos fugerunt Observationes, Sepulchreto adjungendas. Hic enim magnum mesenterii tumorem, ille vero non paucos ejusdem abscessus proposuit. Et hæ quidem Observationes utiles sunt; illæ autem utiliores in quibus mutata viscerum sedes Medicum potest decipere. Itaque totidem adjiciemus quas cum præclara illa Valsalvæ (1) conjungas, ventriculi e sua sede prolapsi, ibique tumorem efficientis ubi ventriculus secundum naturam esse non solet. Altera ea ipsa est quam supra (2) ex parte memoravimus, Cl. Langguthi: ut scirrhosus enim tunicarum quæ pylorum cingebant, tumor immani crassitudine hunc arctaverat, ita & pondere ventriculum omnino loco moverat, ut orificium superius a diaphragmate ad maximam palmæ latitudinem distaret, fundus autem infra umbilicum in regionem hypogastricam protenderetur, & loco, ac mobilitate innatum omento magnum tumorem in vivente mentiretur. Altera autem Observatio est Cl. Schlenkeri (3), qui ventriculum vidit *pyloro ad os pubis usque perpendiculari linea pertingentem.* Cujus prolapsus satis apta causa ex reliqua historia non apparet; præcipuum enim vitium propter quod tunc scripsit, inter ventris cætera viscera in ovario sinistro fuit *lapideo*, *magno*, *ponderoso*, & omnino digno quod tot aliis accenseas, a nobis alias (4) memoratis, Ovariorum Tumoribus. Quos inter deesse tamen credimus nonnullos ab laudato Fantono (5) propositos, ut cum ovarium sinistrum decies erat naturali majus, & scirrhosum, aut cum dexterum intus cavum, albicantem & durum globum ex materia sebacea, ovo columbino similem, continebat, aut denique cum, vesicæ instar, ambo turgebant sero subflavo.

16. Etsi vero nullius generis tumorum muliebrium testium plura, quam hujus tertii, exempla commemoravi ubi de *Saccato* hydrope ad te scribens (6), illuc denique perveni, ut quærerem, num, & quomodo peritonæi, uteri tubæ; aliique ejusmodi hydropes ab ovarii hidrope internosci possent; quædam tamen generis ejusdem Observationes supersunt, quas haud inutile censeo hic tibi presse quidem, sed ita indicare, ut facile queas cum prioribus illis, & cum iis quæ tum dixi, conferre, & quod melius tibi videatur tum de cognoscendis, tum de curandis ejuscemodi morbis constituere. Ut a vetustioribus incipientes, ad recentiora veniamus; editum fuit A. 1671. a Ludovico Salzmanno (7) exemplum fœminæ cui post diuturnam menstrui sanguinis suppressionem, abdomen sensim a sinistro hypogastrio sinistrum versus hypochondrium attollebatur, absentibus ascitis indiciis, & facie sic satis colorata. Verum ex quo non sine impetu in terram cecidit, brevi ascitis indicia cum magno totius abdominis tumore, & paulo post mors accessere. In Ventre præter aquam, & pus ea copia quæ tantæ distentioni conveniebat, ingens tumor viscera operiens inventus est, plurimas continens cystes alia alias magnitudine, aliaque singulas fere materia plenas. Tumoris autem communis tunica etsi contiguis partibus undique per membranas nectebatur, sanusque erat uterus; tamen cum tumor, ut in vivente inceperat, ita in mortua dicatur peculiariter *sub inguine sinistro* fuisse conspectus; non a veri similitudine procul abibis, si e sinistro ovario ortum existimabis: quanquam fortasse ad Saccatos alios, & aliunde natos hydropes referre males. Quales certe erat is quem non ita pridem legi inter Observationes Medicas (8) Cl. Weszpremi in viri cadavere qui per biennium pro ascitico habitus, graveolentem humorem in quo magnæ hydatides natabant, conclusum ostendit intra immanem

(1) Epist. 39. n. 14.
(2) n. 1.
(3) Differt. de singulari Ovar. sin. morbo.
(4) Epist. 38. n. 54. & seqq. & Epist. 39. n. 37. & seqq.
(5) Epist. cit. 8. n. 13. & 16.
(6) Epist. indicatis 38. & 39.
(7) De Abscessu interno miræ magnitud. &c.
(8) Obs. 11. Cas. 1.

quasi vesicam, cujus erat collum inter vesicam veram, & Rectum intestinum implantatum, cum pars reliqua per cellulosum tantummodo contextum vicinis partibus annecteretur: & qualem, nisi quod in nullæ in aqua limpida continebantur hydatides, fuisse, nunc video ex historia Cl. Steubio (1) accuratius descripta, hydropem illum in quo alias (2) merito hæseram, nempe Virginis cujus venter per decennium tumidus, etsi a sinistris eminebat magis, neque ascitis notas, imo colorem faciei floridum conjunctum habebat; tamen cum temere & asciticus crederetur, & sero propterea pertunderetur, & nimia statim aquæ copia exhauriretur, sicque citam afferret mortem, magnum tamen dissecantibus obtulit membraneum saccum in quo aqua fuerat, nullis aliis annexum partibus, quam lieni, & reni sinistro, quibuscum ut vasa communia habebat, ita firmiter cohærebat. Ut tibi igitur alias ovariorum hydropis de quo dubitare non possis, Observationes indicemus; ad eos qui suas post Ludovicum Salzmannum vulgarunt, sicuti promisimus, veniamus. Abr. Vaterus (3) fœminam proposuit, quæ non ut duæ, de quibus paulo ante dictum est, aliæque, & in iis Vidua, de qua mox dicetur, anno morbi primo in falsa graviditatis suspicione apud Medicos fuerunt, quæ res quanto longius curationem differt, tanto redit difficiliorem, non, inquam, ejusmodi suspicione aspergi potuit, cum ex viro suo, non alii modo, sed & ipsa gravidam se crederet, jamque mammis humore, lactis non dissimili turgentibus, notos sibi ex quo gemellos, perquam difficili partu editos, utero gesserat, infantis motus vel manu admota se percipere, confirmaret: quos motus post graviorem lapsum cum amplius non sentiret, mortuum esse fœtum quoad vixit; vixit autem tres annos cum dimidio; non dubitabat, tumore ventris duriore quidem, sed primum non adeo ponderoso, permanente, deinde vero mirum in modum aucto, & molesto. Huic igitur cum maxima fœtidissimæ aquæ copia prægrandis tumor inerat, non ad uterum, quem in vaginam suo pondere detruserat, sed omnino ad dexterum ovarium attinens, quod in rotundas capsulas totum abierat, viscido, ac purulento liquore oppletas. Sed longissime tumorem hunc tumor superat in Cl. Nicolai Willi Dissertatione (4) legendus. Cum enim in vidua sensim tumere cœpisset abdomen, viribus interea, & appetitu integris, corporis habitu non cachectico, & lotio secundum naturam fluente, quinque annorum spatio majorem in molem accrevit, inæqualem tamen; nam a dextris magis prominebat; neque cum in lecto de latere in latus converteretur, ullum fluctuationis sensum faciebat. Quin cum intra annos aliquot sic esset auctum, ut in perpetuo corporis paulo altiore decubitu ad spithamæ longitudinem infra genua, procerioris alioquin mulieris, propenderet, nec pedes erant tumidi, nec facies multum decolor, nec appetitus dejectus, nec sitis, nisi matutinis horis, & vel tunc levis, nec febrilis pulsus; somnus autem pacatus. Sed morbo dein ad duodecimum usque annum persistente, abdomine autem magis tumente, pleraque horum mutata sunt tandem, & quamvis e tumefactis, erosisque pedibus magna aquæ vis distillaret, ventre tamen non detumescente, illisque gangræna correptis, mors ingruit. Nihil aquæ in ventre, in thorace, in pericardio inventum est; immani ejus copia intra membraneum saccum omnino conclusa. Cujus sacci duplex erat tunica, & exterior alba, crassa, fibrisque tenacibus compacta, cavum unum, origo una; ovarium enim dexterum in tam miram amplitudinem excreverat, vasis Spermaticis quæ ad ipsum pertinebant, duodecuplo quam solent, crassioribus.

---

(1) Dissert. de infelici hydr. saccati curat.
(2) Epist. 38. n. 63. in fin.
(3) Dissert. inscripta Graviditas Apparens.
(4) Dissert. inscripta Stupendus Abdom. Tumor. n. 5.

17. In eadem quoque Dissertatione (1) collectas invenies notas, per quas hydrops hic cognosci, & ab aliis, uteri præsertim, distingui posse creditur, tum etiam (2) quam varius variis in corporibuss reperiatur. Quæ omnia cum productis alias, aut nunc a me exemplis, si conferas; quid crebrius, quid rarius tum in viventibus, tum in mortuis occurrat, perspicies quidem: sed non propterea, si me audis, quidquam pro certo in diagnosi affirmare audebis, multo autem minus de efficaci, præsertim chirurgica, curatione promittere. Quidquid enim scribant nonnulli; Eruditus Dissertationis Auctor ipse quoque diserte fatetur (3), *nullum medentium hactenus gloriari potuisse, se in hydrope hoc ovarii multa pollicitum fidem adimplevisse*: & quamvis ubi de paracentesi tentenda loquitur (4), hujus neque locum, neque modum, nec rationem præcipue omittat curandi, ut tumoris parietes inter se coalescant; tamen primum omnium monet Medicum, & Chirurgum, ne *dubium* ejus curationis *eventum prædicere* omittant. Urget enim, & inculcat (5) illud in primis, signa adhuc desiderari per quæ priusquam ea suscipiatur, scire liceat, sitne aqua intra unum cavum collecta, an dispersa in plura. Vides autem, vel quod venerat nobis in mentem (6), ex aquæ fluctuatione tunc sensibili, nunc vero nulla id discrimen conjicere, perlecta Viduæ novissime propositæ historia esse procul dubio abjiciendum. Cæteras mitto satis animadversas, & tibi alio loco a me expositas difficultates: quibus potius nunc velim addas quæ ex Observationibus eliciuntur Virorum Cl. Georgii Christ. Brehmii (7), & Stephani Weszpremi (8), quarum neutram antea memoravi, quoniam hæc est sine morbi signis, illa cum plurium Partium morbis est complicata. Quid enim Chirurgus ageret, si, ut secundus, magnum in saccum incideret, cum fœtido humore non parvam concretionem osseam continentem, quem ad ovarium sinistrum attinuisse, quidam quasi funiculus ostendebat cum hoc colligans, majori ex parte una cum proxima tuba, & ligamentis uteri putrefacto, & lacerato; ut pronum esset intelligere, unde orta esset Virginis illius ascites, aut quid ageret, si post non pauca Saccati hydropis indicia, ferro profundius in mollissimam tumoris partem adacto, pauca glutinosa aqua, hydatides autem plurimæ exirent: quæ post mortem a Brehmio inventæ sunt numero prope incredibili, cum crassissima scirrhosa carne singula quidem ovaria in *magnitudinem duorum pugnorum* extendentes, sed & ventris pene omnia viscera, & diaphragma quoque obsidentes.

18. Igitur Saccati hydropis non alia prudentius curatio laudari posse videtur, quam probata alias (9) a nobis palliativa. Sic enim sæpius, & paucioribus quidem, levioribusque cum incommodis vivere diutius, multosque ad annos potuerunt ægrotantes; quin etiam casu, & natura opitulante, nonnunquam sanari. Vide sis quid acciderit Virgini, cujus historiam accurate scriptam diligentiæ Villi (10) debemus. Cum enim quatuordecim annos tantum ventris molem pertulisset, ut intra octo annos primos pondus corporis duplo majus ad lancem esset, quam antequam morbus inciperet annum videlicet argenti vigesimum secundum, tandem in ventrem prolapsa, crepitu intus percepto quasi tympani disrupti in regione sinistra epigastrica (quæ res, & initium tumoris ex latere eodem pelvis, & signa etiam quædam, ejusmodi hydropes de quibus hic loquimur, comitantia, ad horum aliquem hunc facile referendum esse, indicabant) tantam limpidæ, & inodoræ aquæ per intervalla mingere copiam cœpit, ut intra

(1) n. 9.
(2) n. 10.
(3) n. 16.
(4) n. 18.
(5) Ibid. & n. 16.
(6) Epist. 38. n. 64. in fin.
(7) Dissert. de Hydatidib.
(8) Obs. Med. 1.
(9) Epist. 38. n. 71.
(10) Dissert. ad n. 16. supra cit. n. 6.

novem dies ventris tumor evanuerit, nec longo post tempore sic convaluerit, ut annos jam quinque, cum historia edita est, valetudine satis prospera uteretur. Antea vero a Cl. Christoph. Ernesto Cono (1) edita Observatio fuerat Matronæ, quæ primum gravidam se esse, credens, quinquennium exegerat ventre tumido, sed florido faciei colore, appetitu integro, somno tranquillo, respiratione satis libera, nullo pedum tumore, urina non imminuta, deinde vero tumentibus pedibus, ventre autem adeo distento, ut mox dicetur, cum septem jam annos perstaret morbus, ipsa prolabens, ad siliceum stratum gravissime abdomen allisit. Mox autem idem ipsi, quod Virgini, accidit, ut ejusdem generis urinam ea copia subinde excerneret, quanta, largo etiam spontaneo sudore adjuvante, ad inaniendum ventrem satis fuit, qui sic rugosus, ac plane, collapsus, ultra genua extendebatur: itaque biennium sana vixit, donec epidemica dysenteria extincta est. His duabus igitur fortuitus lapsus tam felix fuit, quam totidem infelix dequibus supra (2) dictum est. Et ne forte suspiceris, Virgini huic, & Matronæ ideo aquam profluxisse, quod non ventris, sed uteri cavo includeretur, ut in quibusdam a Cunrado (3) memoratis, quarum felix pariter lapsus fuit; pro certo habe, duabus de quibus dicebamus, aquam ex utero non effluxisse, ut pote quæ non præter voluntatem reddebant, imo pro arbitrio poterant cohibere.

19. De eo autem quem modo dicebam Uteri, aut de hujus Tubæ Hydrope sane perpauca sunt quæ indicem Sepulchreto adjicienda. Nempe hydropis tubæ exemplum unum quidem, & a me tibi alias (4), sed nimis presse, cum liber deesset, memoratum, nec vulgare profecto exemplum, quippe tubæ libras aquæ centum circiter, & quinquaginta continentis in muliere quam, primum gravidam, deinde asciticam, putatam, dissecuit Abr. Cyprianus (5), qui curandam suscipere noluerat, & sapienter quidem; nam præter aquam, intra tubam multos offendisset *tumores carcinomatosos*. Hydropici autem uteri exemplum a Brehmio (6) habebis in Matrona quæ, cum a Medicis plurimis Saccato hydrope laborare jam per biennium crederetur, sumpto medicamento emmenagogo saccos ex utero edidit septem, quorum uno quidem sceletum fœtus continebatur, reliquis autem serum gravissime olens; ut hydropem ab infelici graviditate ortum esse, intelligeres, intra saccos tamen conclusum. In historia autem quæ apud Cunradum (7) legitur, uno ingenti utre comprehensam vim aquæ immanem reperies in muliere quæ præter ponderis sensum, nulla alia de re querebatur, pedibus non tumidis, & sine ullo, dum corpus moveret, fluctuantis aquæ sensu, &, quod maxime omnes mirabantur, per sexennium circiter; tot enim annos tumorem gesserat; non solum non erat emaciata, sed neque menstruis, rite provenientibus, purgationibus unquam caruerat. Quæ res, & ipsa dissectio dubium facere te potest, an uter ille pro utero fuerit habendus; plurimi enim ex iis qui sectioni intererant, corpus aliud potius quod uterum referebat, ejusque sedem obtinebat; indeque tumor pugni magnitudine primum inceperat; revera uterum fuisse, suspicabantur. Sed quoniam id ipsum corpus & scirrhosum, & aliis vitiis depravatum erat, neque cum vagina, sub ipso prorsus occlusa, communicabat; communicabant autem sanguifera vasa, per utrem illum repentia; tu cum omnia perlegeris, attenteque perpenderis, an saltem pro uteri distenta parte uter ille sit accipiendus, conjicies, intereaque ex Dissertatione eadem (8) notas considerabis, par quas

(1) Dissert. inscripta Casus Hydropicæ lapsu sanatæ.
(2) n. 16.
(3) Dissert. de Hydr. Uteri, c. 4. §. 3.
(4) Epist. 38. n. 66.
(5) Epist. hist. exhib. fœtus hum. post 21. menses &c.
(6) Dissert. supra ad n. 17. cit. §. 2.
(7) Dissert. supra ad n. 18. cit. c. 1. §. 14.
(8) c. 3. §. 3.

uteri hydrops posse dicitur ab aliis sive hydropis speciebus, sive uteri ipsius morbis, ut scirrho, & Cancro, internosci.

20. Quod ad hos ultimos attinet, meis duabus, alias (1) propositis, Observationibus totidem poteris adjungere ex Cl. Viris Kieslingio (2) & Roederero (3), & cum ea quoque ovariorum, tubarumque, & urinariæ vesicæ constitutione, quæ a me, & quæ ab illorum utroque, aut altero tunc simul inventa est, comparare. Hic enim de Utero, & Vesica, cæterisque Urinariis, & Genitalibus Partibus a me alia non adduntur, quippe de ipsarum morbis plura insequentibus Epistolis scripturo. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVI.

Ad Urinariæ Vesicæ Morbos potissimum spectat.

DE morbis qui ad Urinarias, & qui ad Genitales partes attinent, ut superiore Epistola pollicitus sum, scripturus, primum Observationem afferam ad utrosque spectantem, deinde alia quæ ad illos, alia quæ ad hos singillatim pertinent, tecum hisce, & proximis Litteris eadem qua solitus sum, ratione communicabo.

2. ANNICULA, quæ doloribus ad infimam ventris partem, inter mingendum præsertim, septem jam menses laboraverat, primis quidem mensibus in Nosocomio fuerat. Unde domum reversa, novissime eodem rediit, cruciatibus illis acerbissimis sævientibus, & urina, quotiescunque reddebatur, multum pus deponente. Convulsionibus denique prehensa, decessit prope finem A. 1757. EX CADAVERE quod non nisi aliquot a morte diebus inspicere poteram, cum statim intestina saltem detrahi jussissem; præsens tandem omnia quæ urinæ, & generationis causa creata sunt, organa, tum deposita, perlustravi. Inter ovaria alba, scirrhosa, parva, parvus quoque uterus fuit, intus, extraque sic satis sanus, nisi quod exterius in fundi tergo habuit rotundam quasi papulam, subalbo pure plenam. Sed vagina, e cujus orificio fœdissima prodibat materia, itemque vesica dissectis, universa utriusque interior facies apparuit quasi exesa, cinereoque, crasso, fœtidissimo pure operta, quod si cultri manubrio auferre velles, sequebatur simul exesæ utriusque illarum substantia; ut manifestum esset, ambas teterrimo carcinomate laborasse. Puris autem tantum fuerat, ut vesica, quæ antequam incideretur, lotio semiplena visa erat, sic a pure, quod continebat, apparuerit. Cæterum cum uterque ureter, & præsertim dexter, latior esset, nihil vitii in persectis renibus potuit deprehendere.

3. Historiam hanc protuli, ut cum aliis conferas, quas alias (4) indicavi, in quibus & mea (5) est, dissimilis in quibusdam, sed in eo similis quod gravis morbus simul genitalia, & urinaria instrumenta occupaverat. Nunc alia, ad hæc secunda singillatim pertinentia, adscribemus.

4. Et primum cum eam Epistolam releges in qua de Urinæ Difficultate a calculis præsertim verba facientes, de aquis attigimus quædam ad eos gignendos, aut præcavendos magis idoneis (6), adjungas velim experimenta, quæ multa, & diligenter in patriis, alienisque aquis examinandis habuit is quem mœrenti

---

(1) Epist. 38. n. 34. & Epist. 39. n. 33.
(2) Differt. quæ inscribitur Uterus post part. inflamm. §. 13.
(3) Differt. de Uteri Scirrho, n. 18.
(4) Epist. 47. n. 26.
(5) Epist. 39. n. 33.
(6) Epist. 42. n. 17.

Bononiæ ſuæ mors immatura eripuit nuper, Vincentius Menghinus (1). Deprehendit enim vel inter puteales, quaſdam quæ non modo calculos non augeant, ſed & imminuant, aliquoſque plane diſſolvant. Eædemque a calculoſis aliquot epotæ, & ad vina, & jus conficiendum in uſum tractæ, vires iſtas felici eventu comprobarunt.

Cum acu autem illa per virilem urethram intra veſicam traducta, & ſibi increſcente calculo adaucta, ſicuti eadem propoſui Epiſtola (2), conferre poteris triticeam quoque ſpicam (nam de hordeacea (3) ibidem legiſti) quam vir alter (4) cum ruri olim eſſet, ibique arenarum mictu valde cruciaretur, candelæ tenuis loco in urethram immiſerat, retrahere autem ob repugnantes, non ſine acerbiſſimo videlicet dolore, ariſtarum aculeos non potuerat, ideoque intra illam reliquerat, lithotomus denique ex ipſa veſica extraxit racemi inſtar quem petroſa materia incruſtaſſet. Cum hæc contuleris: ea quoque conferes, quæ tum adnotavi, ut magnum, quod inter meam eſſet, & aliorum ejuſmodi Obſervationes, diſcrimen pateret.

5. De obice autem qui urinæ egreſſui ab excreſcente Proſtata glandula opponitur, non iiſdem tantummodo Litteris, ſed & aliis, illiſque præſertim quæ eas proxime anteceſſerant (5), a me tibi ſcriptum eſſe, memineris. Nunc vero alia addenda ſunt. Quod enim ego tuberculum in ipſo urethræ initio nonnunquam deprehenderam, & pro excreſcentia Proſtatæ, ſaltem inchoata, habueram, id tuberculum noviſſime legi, ſine ulla dubitatione accipi pro naturali omnino, & omnibus communi particula, uvulamque appellari a Cel. Anatomico, cujus nomen hic non ideo omitto, quod ejus ingenium, diligentiam, & cætera merita non tanti faciam, quanti debeo, & hæ ipſæ meæ non uno loco oſtendunt Epiſtolæ; ſed ut meam conſuetudinem ſervem, quotieſcumque ab Docto aliquo, & Spectato Viro qui vivat, & præſertim qui ex Cœtu illo Inclyto ſit ex quo ipſe eſt, cogor pro veri ſtudio diſſentire. Igitur ſi in omnibus ſua iſta Uvula eſt; utar enim, brevitatis cauſa, hic eo nomine; jure miratur, a me non eſſe conſpectam. Multo autem magis mirari ipſe hoc deberem, qui (6) cum ibi leviter extantem lineam quæ ad Seminalem deſcendit caruncùlam, imo in caruncula hac longe tenuiſſimam lineolam alteram, quæ videlicet conditi in ea Sinus orificium eſt, perviderim; corpus tanto extantius, & cum uvula comparandum, oculis aſſequi non potuiſſem: nec vero tunc ſolum cum lineolam carunculæ primum animadverti; ſed neque antea, neque poſtea cum eam urethræ partem, ſecundum naturam quidem ſe habentem attente inſpectarem, id quod a me quoties ſit factum, non dico: hoc tantum dico, vel ante hujus initium ſæculi a me fieri cœpiſſe, quot autem in cadaveribus, Bononienſes, & Venetos Amicos ſcire; nam Patavii per hos annos quatuor, & quadraginta in quot fecerim annis ſingulis ſive in Gymnaſio, ſive in Noſocomio, Studioſi omnes conſpexerunt. Quid ergo eſt? Non quod aliis contigit, in dubium voco. Sed quod mihi contigit, ingenuo expono. In tanto enim inſpectionum mearum numero ut quam raro id viderim, plane intelligas, ſic habeto, quotcumque huc pertinent, ad eas perpaucas redire quas tibi jam ſcriptas alibi, hic tantummodo commemorabo, aut ſi nuſquam ſcribendi occaſionem habui, huc fideliter adſcribam. Vide igitur, ut in Sutore (7) uvulæ iſtius pyriforme inchoamentum offenderim; erat enim aliquanto major, quam ſubjecta Seminalis caruncula,

---

(1) Comment. de Bonon. Sc. Inſt. Tom. 4. in Opuſc.
(2) n. 28.
(3) n. 29.
(4) Hiſt. de l'Acad. Roy. des Sciences, Ann. 1753. Obſ. Anat. 1.
(5) Epiſt. 41. n. 17. & ſeqq.
(6) Adverſ. Anat. I. n. 9.
(7) Epiſt. 37. n. 30. in fin.

cum in Ascitico (1), itemque in Rustico (2) grandiorem, quippe æquantem mediocrem uvæ acinum, deprehenderim, paulo autem in eo majorem, cujus ob id unum protinus hic describetur historia.

6. Vir sexagesimo anno proximus, lacertosus, procerus in Nosocomio ex suppurata thoracis inflammatione erat mortuus quinctodecimo morbi die. Ad me igitur qui ante Januarii finem A. 1755. in Gymnasio Anatomen inchoaveram, nulla ex illo nisi ventris viscera allata sunt. In quibus præter naturam quæ essent, hæc solummodo animadverti. In Ventriculo ex pylori annulo perparva exstabat subrotunda excrescentia, intus, extraque concolor eidem annulo, cujus ex substantia erat facta. In mesenterio raræ quidem erant glandulæ; sed majores, quam pro ea ætate. Lien potius parvus, intusque diffluens propemodum. Arteria Magna intus ostendere incipiebat maculas albidas, in os postea abituras. Vesica demum urinaria cum esset immisso aere satis distenta, parva apparuit si cum hominis statura, & ventris plerisque visceribus conferres. Attamen aperta, non visa est habere tunicas valde crassas, nec vitium aliud ullum, nisi quod ab orificii posteriore parte intra illam exstabat corpus parvi cerasi figura, & magnitudine, quod per subjectæ urethræ initium quo magis descendebat, eo magis, magisque se extenuabat, ita ut ad Seminalem carunculam non perveniret. Læve erat exterius, ibique, & interius album, & evidenter adeo cum Prostata glandula continuatum, cæteræque ejus substantiæ simile, ut ex ea excrevisse, non dubitares.

7. Nunc sic quartam hanc & tres quas antea (3) indicavi, meas excrescentiæ hujus descriptiones cum ejus uvulæ de qua loquimur, descriptione comparaveris; proclive tibi erit perspicere, eadem me vidisse, sive parvum, sive majus jam factum erat id corpusculum. Cur ergo si in omnibus esset, in aliis, innumeris propemodum, non vidissem, quorum eadem loca pari, ut soleo, attentione ad id usque tempus inspectaveram, satis assequi non possum. At enim, inquies fortasse, vide, ne memoria te fallat; ex tuis enim scriptis in nonnullis quoque aliis meminisse videor, te ad ea loca excrescentias conspexisse. Ego vero conspexeram, tum ad ea loca, tum in iis ipsis locis, sed non ejusmodi excrescentias. Quam enim in cortinio (4) descripsi, ad ea quidem loca, sed ad latus erat, neque ex Prostatæ, sed ex vesicæ substantia. Quam vero duodecim post illam annis a me visam in Sene quodam Epistola I. Anatomica (5) memoravi, ad urethræ quidem initium ita uti vesicæ orificium fere obturaret, inventa est, sed carnea, inæqualis, flaccida, subrubra. Quæ autem in quodam repente mortuo (6) a me tibi descripta fuit, ea quidem & forma, & sede, & substantia, & origine cum ea de qua hic agimus, omnino conveniebat; sed hoc discrepabat, quod duplex erat; non una. Magis autem discrepabat duplex illa excrescentia quam in Muliere (7) a me deprehensam legisti, ut pote quæ non modo erat ex duabus non inter se, ut in illo, contiguis sed ex duabus adeo sejunctis, ut singulæ e singulis orificii lateribus intra vesicam prominerent, apicem digiti pollicis æquantes, eædemque erant insuper abnormi figura; ambæ cæteroquin albæ, & ex circumjecto urethræ glandoso corpore productæ, quod ipsum quoque album hic erat, & durum, & crassius factum. Hoc enim corpus etsi ego non universe dixero muneribus Prostatæ fungi; huic tamen in eorum quibusdam respondere, non negabo. Quod addere volui, quoniam in mulieribus quoque uvulam istam, minus tamen, quam in viris prominentem, poni vi-

---

(1) Epist. 41. n. 18.
(2) Epist. 43. n. 24.
(3) n. 5. in fin.
(4) Epist. 42. n. 13.
(5) n. 43.
(6) Epist. 42. n. 11. in fin.
(7) Epist. 39. n. 33.

deo; quanquam mihi nondum contigit, ut ejusmodi sive parvulam, sive majorem excrescentiam ibi in fœminis, ubi in maribus, invenirem. Et ne forte suspiceris, si antea quam summam urethram toties in utroque sexu perattente examinarem, ea quæ de ista uvula novissime proposita sunt, legere potuissem, me ipsam facilius in viris, mulieribusque fuisse agniturum; omnes quas perbrevi hoc tempore ex quo ea legi, habere potui dissectiones, quamvis nihil ferme præter quod ad propositum hoc attinet nostrum, dignum contineant ut perscribantur; tecum fideliter communicabo, & a fœmina initium ducam.

8. VETULÆ in hoc Nosocomio nescio, quo morbo sublatæ, urinariæ, & genitales Partes in Gymnasium, ubi Anatomen docebam, allatæ sunt paulo ante finem Januarii mensis anno hoc 1759. IN GENITALIBUS quod præter naturam esset, nihil nisi unam, aut alteram subrotundam prominentiam adnotavi, utramque parvam, & in facie intima posteriore uterini fundi nonnihil exstantem, quales in eodem fundo majores, minoresve a me tibi alias descriptas esse, memineris. Quod vero ad urinarias attinet Partes, in renum dexterum præter communem omnibus arteriam Emulgentem, alia, in nonnullis a me, ab aliisque pluribus Anatomicis visa, ferebatur ex trunco pariter arteriæ Magnæ. Sed hoc præter frequentiorem naturæ consuetudinem; illud vero habuit ipse Aortæ truncus præter naturam non modo ut quod in senioribus alioquin solet, non parvas intus ostenderet albas maculas, futuri ossis indicia, verum etiam ut angustior esset quam mulieri, non ita humilis staturæ, conveniret. Sana vesica nullam ad imum prominentiam, nullamque pariter ad summum urethra, imo ne prominentiæ quidem vestigium ullum habebant.

9. VIRI sexagenarii, ut videbatur, cadaver eodem tempore, ibidemque consecabatur. Quo de viro nihil aliud scivi, nisi olim priusquam Patavii mendicaret, in triremibus fuisse, rixarum causa fortasse damnatum. Certe acceptorum vulnerum cicatrices plures in abdomine, proximisque partibus apparebant. VENTRE, & Thorace dissectis, nullum ex iis vulneribus in eorum cavum pervenisse, præter unum compertum est, quod tamen in omento substiterat, quippe cujus particula, subjectis visceribus illæsis, agglutinata hærebat intra ellypticam pertusi olim peritonæi foveolam. Ventriculus ferme inanis, & tamen grandior, interius levem ostendit phlogosim, œsophagum versus. Tenuia autem intestina colorem exterius e flavo fuscum, cystica bilis flavum, sed dilutum, & obsoletum. Jecinoris facies cava a dextris macula fœdabatur nigerrima, figura ad aream circuli quasi accedente, cujus diameter transversum digitum pollicem non superaret. Cum subesse humoris quidpiam videretur; jecinoris tunicam qua operiebatur, incidi, & semiconcretum sanguinem esse, cognovi, non valde profunda fovea comprehensum. Interior facies Magnæ arteriæ particulas quidem habuit osseas; sed disjectas, parvas nec multas. Quas inter; ut de Thoracis quoque Partibus aliquid dicamus; major certe fuit quæ orificio ipsi erat imposita in quod desinebat apertus olim in fœtu canalis arteriosus. Cor magnum: venæ autem Coronariæ ostium pro vulvula nihil aliud habuit, quam tenue filamentum, ab superiore ostii ora ad inferiorem productum. Quod hic, sicut alia etiam, retuli, ut intelligeres, meam vel parvarum rerum diligentem fuisse in hoc cadavere observationem. Quanto igitur diligentius a me quæsitam uvulam fuisse, putas, in vesicæ osculo hujus, & alterius de quo mox indicabitur, Viri, ejusque de qua paulo ante dictum est, Vetulæ; præsertim cum in hoc, jam aperta vesica, exstari aliquid intra proximam urethræ partem necdum apertam videretur, subrotundum, & mediocriter prominens. Verum enim vero urethra porro incisa, continuo apparuit, deceptum me esse, imo omnes qui aderant cum exercitatis Prosectoribus studiosiores Adolescentes; has enim Observationes, ut fere soleo, publice habui. Quæcunque enim fuerit deceptionis causa;

causa; certe nulla omnino prominentia fuit, quæ toto illo spatio quod vesicam inter, & Seminalem carunculam interest, a nobis conspici jam posset.

10. Quoniam autem veri discendi adeo cupidus sum, ut quidquid novi de Corporis structura audio, aut lego, perquirendum mihi existimem vel in iis Partibus in quibus centies a me perlustratis nihil ejusmodi vidisse memini, easque Partes quasi nunquam antea inspexissem, solicite aveo iterum, iterumque, non sine eorum qui me adjuvant, non obscura admiratione, & fortasse tædio, inspectare; per mihi gratum fuit per illos eosdem dies occasionem incidisse vesicam tertiam examinandi. Itaque petii, ut ejus Viri cujus ad te historiam scripsi extrema Epistola LXIV. (1) non solum thoracis viscera, in quibus morbi erat sedes, verum etiam urinæ inservientia organa ad me afferrentur. Cum igitur vesica, & urethra apertæ satis mihi idoneæ viderentur, in quibus prominentiam istam attente quærerem; feci id quidem; sed frustra feci; nulla enim prorsus reperta est. Quin etiam, cum deessent, absoluta Anatome, humana cadavera; in cane non parvo inquirere placuit. Hunc in Gymnasio, more Majorum, viventem secari jusseram cum ob alia, tum insuper ut appareret, num inter pericardium, & cor sive in hujus systole, sive in diastole interstitium relinquatur nullum, ut non ita pridem legeram, sed pericardium in viventibus, sanisque semper quidquid continet, exacte adeo complectatur, nihil ut vacui intra ejus cavum supersit. Ut enim obvia, ita dubitationibus minus obnoxia ea mihi ratio ad id cognoscendum visa est, si canis thorace sic aperto ut sanguis non multus effunderetur, statim, dum cor adhuc suos valide exercet motus, experiremur an pericardii, necdum incisi, membrana cor arcte adeo contingeret, ut nullo modo, aut certe non facile inter duos digitos apprehendi, attollique posset. Quod vero potuit multo facillime, non uno experiente, & conspicientibus omnibus: in aliisque postea canibus idem periculum eodem exitu factum esse, scio. In eo igitur cane postquam, id quod sæpe alias feceram, an Seminales vesiculæ non desint, sed, ut nonnulli videntur credere, sint minus conspicuæ, frustra quæsivissem; frustra pariter istam uvulam perquisivi. Aperta enim vesica, & urethra, ut nihil in prima eminere vidi, nisi duo illa teretia corpora quæ ab ureteribus descendentia, ad angulum denique inter se coibant, sic ab eo angulo nihil ad carunculam usque Seminalem prominere conspexi, nisi lineam illam in quam se ea corpora producebant, multo ipsis tum angustiorem, tum humiliorem. Nihil, inquam, exstare inveni, neque illud in vesica esse trigonum, ut video appellari, de quo in hominibus quid antea, nedum postea, observaverim, & quid de ipso mihi sentiendum videatur, deque aliis ejusmodi rebus quoniam non est hic multa dicendi locus; ad uvulam de qua necesse habui hic loqui, confestim redeamus. Pro morbosa enim Prostatæ excrescentia non immerito a me esse acceptam, ex iis quæ in hominibus mihi aut plerumque non occurrerunt, aut nonnunquam occurrerunt, te intellexisse, non dubito.

11. Neque aliter ab aliis, & nominatim a Valsalva, & Pohlio acceptam fuisse ex iis intellexeris, quæ alias ad te missis Epistolis XLI. (2), & XLII. (3) significavi. Cum enim visa ab utroque indidem orta ex senili Prostata esset, referretque altera pyrum, altera cerasum, qualibus videlicet formis a me quoque fuit in Sutore illo de quo alibi (4), & in Viro de quo supra (5) dictum est, olim animadversa; nec Valsalva, nec Pohlius pro certa quadam naturali Prostatæ particula, quæ forte grandior facta esset, habuerunt, sed omnino pro excrescentia, ut erat, sive pro tumore præter naturam. Et sane quantum Prostata glandula obnoxia sit excrescentiis quæ ex superiore ejus ambitu, aut undique, aut certa e parte intra vesicam se attollant, facillimum mihi esset ostendere, si

(1) n 19. (2) n. 6. (3) n. 37. (4) Epist. 37. n. 30. (5) n. 6.

placeret quæ alias (1) scripsi, hic iterare. Satius erit, si ea relegas: quæ etsi multa sunt; non alia tamen desunt quæ addas, velut Cl. Fantoni (2) exemplum illud, in Sepulchretum referendum, sexagenarii videlicet hominis qui post diutinum, ac permolestum urinæ stillicidium mortuus, Prostatam habuit non modo purulentam, duram, ac præter modum tumidam, sed & *infimam versus partem vesicæ longe lateque productam*: erat autem, quod alias (3) ad te scriptis adjunges, *perexigua capacitas vesicæ: crassiores autem membranæ*. Noli mirari, quod lotii non suppressio, sed permolestum dumtaxat esset stillicidium; nam in Pohlii etiam casu frequentiores solum ad mejendum stimuli, quibus se addebant statis temporibus dysuria, & stranguria, memorantur, & in Medico illo apud Vallisnerium a me Epistola XLI. (4) indicato, quamvis excrescentia quæ e Prostatæ substantia intra vesicam ascendebat, nucis juglandis magnitudinem æquaret; tamen suppressioni urinæ hujus tantummodo stillicidium successit, cum urethræ cruciatibus, & tenesmo conjunctum: neque ipse de Muliere, & Viro, quorum ejusdem generis excrescentias superius (5) commemoravi, aliud, quod ad has spectaret, accepi, nisi illam assiduo urinæ stillicidio affectam, hunc vero auditum fuisse aliquando conqueri de urinæ acrimonia, & vesicam vidi utriusque, sicut in Medico quoque illo fuerat, urina distentam. Itaque apparet, pro varia rerum circumstantium, quarum aliquæ sunt certe variabiles, dispositione aliud aliis creari incommodum, & majus, minusve urinæ egressui objici ab excrescentiis Prostatæ impedimentum.

12. Satis autem cum his quæ modo dicebam, convenire, gaudeo Observationes tres quas ibidem lego, ubi eam uvulam proponi video qua de sermo hic est institutus. Cum enim in tribus inventa esset uvula ista parvæ nuculæ (an avellanæ?) crassitudine; primus cum frequentibus ad mingendum stimulis permolesta urinæ difficultate, alter octo jam dies ischuria, cui per catheterem medebantur, tertius alterutra; nam utra ignorabatur; affectione laboraverat; omnium autem vesica lotio inventa est valde plena. Sed hoc discrepamus, quod illis aucta creditur fuisse uvula; cum meæ mihi Observationes persuadeant, inde ubi nulla esset uvula, præternaturalem omnino excrescentiam e Prostata extitisse. Measque illud adjuvat Observationes, quod & alibi (6) animadverti, & hac quoque Epistola confirmavi, nulla in junioribus, omnia autem quæ vidisse, aut legisse antea memini excrescentiæ istius exempla in senibus fuisse, quos videlicet morbis esse magis obnoxios, & nominatim *urinæ stillicidiis, & difficultatibus*, nemo ad Hippocratis (7) usque temporibus ignorat. Neque obest illud alterum quod una a me animadversum legisti, eas excrescentias esse consuevisse ex illa per quam exstans linea ducitur, Prostatæ parte; nam facilius est, lineam jam nonnihil extantem tumidiorem fieri; & non ex ea solum parte excrescentias Prostatæ incipere, ibidem ostensum est. In eo autem non minus discrepamus, quod ista uvula excrescendo sedes morbi sit frequentioris quidem, sed ignoratissimi. Non rarus est utique; sed tamen non ita frequens, ut tametsi de tribus illis ægris secundus, qui persenex erat, a Medicis non aliter tractaretur, quam si vesicæ paralysi laboraret, cui nempe causæ tribuitur is morbus, senibus adeo communis; propterea consequatur, non sæpe quoque aut paralysi, aut saltem infirmatis ob ætatem expellentibus vesicæ viribus esse tribuendum: & sane si hæc ignota hactenus, ut creditur, causa frequentissima esset; mirari oporteret, quomodo inter examinatas illas sexaginta, aut septuaginta

(1) Epist. 41. n. 17. & 19.
(2) De Obs. Med. & Anat. Epist. 8. n. 18.
(3) Epist. 42. n. 33. & 35.
(4) n. 17. & 19.
(5) n. 7.
(6) Epist. 41. n. 19.
(7) S. 3. Aph. 31.

vesicas non nisi ex tres fuissent, in quibus hæc occurrisset causa. Qui vero dici eadem possit hactenus ignoratissima, ego quidem assequi non valeo: nec solum propter illa hoc dico quæ tot ab aliis jam vulgata exempla indicavi (1); verum ob id maxime, quod illud dictum sit ubi hæc ipsa verba mox proferuntur Santorini (2), *Vesicæ osculum, cui prominulum corpus præfigitur, quod* in affectis vesicis sic promit aliquando, *ut urinæ iter prorsus intercludat.* Et in Figura quidem cujus explicandæ causa hæc scripserat Santorinus, bene trigonum, bene uvula expressa esse dicuntur (utrumque igitur ante hos annos sex & triginta) sed de morbo cujus uvulam esse causam, diserte ibidem, ut vides, scripsit, cur, quæso, non idem dicitur? Imo quasi is qui ita scripserat, ea quæ explicavit, minime animadvertisset, dubitatur, an eadem delineatori potius debeamus, qui fideliter quæ videbat, expresserit: idque eo magis, quia in Santorini libro, cujus gratia, ut cæteræ, ita & ea Figura, adjecta est, frustra quæritur istius uvulæ descriptio, & de trigono vel unum verbum in illo ipso articulo qui ei respondet Figuræ. Sed tu Santorini librum inspiciens, sicuti Figuræ illi respondere non dubitabis caput X. quippe inscriptum *de Virorum Naturalibus*, ita invenies, eam ipsam Figuram sæpe in margine ibi indicari, & verba tandem bis fieri (3), de iis quoque particulis de quibus loquimur. Et primum quidem sic: *quanquam aliquando ad cervicis Vesicæ osculum posterius quidpiam, de quo mox, in magnam satis molem prominere vidimus; id vel perraro compertum est, vel ex iis dumtaxat subjectis, quorum Vesica laboraret, usque adeo extare observavimus, ut ea res haud mereatur, quæ ceu perpetua & constans, quæque vitiosa, & infrequens est, vel Tironum, vel minus Exercitatorum damno exhibeatur.* Altero autem loco sic: *Illud vero quod ad cervicis vesicæ osculum ita aliquando prominet, ut urinæ iter intercludere aliquantum valeat, sub tenui intimaque vesicæ membrana conditum, sic ut conspicuis interdum, aggregatisque glandulis formatum viderim, cujus latam circum aream a minoribus licet, extantibus tamen occupatam memini in sene, intra cujus vesicam sex supra triginta ex albo flavescentes calculi continebantur, quorum aliquot Avellana vix minores ab sacculis ex ejusdem vesicæ validissimis, diremptisque lacertis constructis, concludebantur.* Itaque apparet, quid de uvula, & de trigono quoque; nam de ambobus simul locutus videtur; censuerit Santorinus; quanquam alia mihi de nonnullis ibi ab eo positis sententia est, nihil aliud hic spectanti, quam morbum excrescentiæ isti aliquando tribuendum, ne ipsi quidem fuisse ignotum.

13. De minimis autem vesicæ glandulis quid viderim, & quid sentiam, a me alibi (4) scriptum est. De sacculis autem illis, sive, ut vocavi, vesicæ herniis, a me observatis in areis quas ejusdem lacerti ambiunt, ex tunicis, nimiæ interdum copiæ retenti lotii cedentibus, quanto jam antea tempore hæc ipsa, & quo libro ediderim, satis superque a me fuit XLII. Epistola (5) indicatum, ubi etiam de calculis non pauca dixi, intra eos sacculos comprehensis, & de iis quæ inde oriri possunt, lithotomorum deceptionibus. Ob id ipsum autem hæc, & quæ sequuntur, tibi commemoro, nempe quia, ut de illa uvula, ita etiam de his aliis quæ ad te, aut ad alios scribens, interdum posui, necesse habeo, si non multa, at perpauca saltem adjicere quæ veri studium cogit simul ea spectantem quæ illa de uvula & de vesica nuper legi, & quæ de hac olim cum apud plerosque Anatomicos, tum apud eum legeram qui multos antecellebat, Amicum meum Santorinum illo ipso capite X. quod paulo ante laudabam. Ejus igitur, & cæterorum descriptiones, aut delineationes fibrarum vesicæ carnearum attendens, ac cum iis conferens quæ ipse ultimis A. 1725. primis autem insequentis anni

(1) Epist. 41. n. 12. 17. 19.
(2) Obs. Anat. in Explic. Tab. 2. Fig. 2. ad I.
(3) §. 20 & 22.
(4) Epist Anat. 1. n. 63.
(5) n. 30. & seqq.

mensibus videre potueram (1), illud præcipue intelligere visus sum, tantam esse in earum fibrarum dispositione varietatem, ut ad unam certam, constantemque descriptionem redigi non possint. Itaque non valde postea miratus sum, cum in aliorum variantes Icones incidi, ut puta spectati Viri Gulielmi Rutty (2), aut cum Illustrem Anatomes Professorem Albinum (3) de eo quem pingit, vesicæ musculo, ab ossibus pubis nascente, seque per inferiorem vesicæ partem quasi in transversum extendente, & cæteris ejus fibris continuante, monere animadverti, *perraro* sibi esse visum. Sed neque miratus fueram, cum anno, opinor, 1731. descriptionem legerem Joh. Wilhelmi Albreckt (4), quam totam tibi describam oportet non ob varietatem modo, sed etiam ob illud quod adversus cæterorum Anatomicorum sententiam, consuetudinemque proposuit. *In Vesica Urinaria robusti hominis* per syphonem Wolfii Anatomicum *sex distinctissimas separavimus tunicas, quæ pro triplici membrana ab Authoribus vulgo habentur. Quam vero muscularem appellant, non video, quo jure inter tunicas referri possit. Fibræ enim musculares in unam continuam membranam non coeunt, sed hinc inde collectæ instar fasciarum unum digitum latarum, vel etiam angustiorum, vesicam amplectuntur, sine ordine sibi occurrunt, & ad diversos angulos se invicem secantes in membranis vel circa collum, vel circa ipsum sphincterem terminantur.* Ego vero Auctorum neminem qui carneas vesicæ fibras haud semel ea qua par est, ratione quæsiverit, non vidisse, credo, interstitia quæ inter se relinquunt, eosdemque propterea, si forte interrogati essent, possentne eæ fibræ sic inter se implicitæ, ut *areas*, quemadmodum in Adversariis (5) designavi interstitia illa, comprehendant, possentne, inquam, reticularis musculi nomine appellari; non minus libenter affirmaturos fuisse, existimo, quam musculi urinæ Detrusoris, aut quam musculosam propter eas fibras vocarunt illam vesicæ membranam, quæ ipsas sibi impositas, aut intertextas haberet, suoque interjectu conjungeret interse. Vides igitur, quo sensu cum cæteris ego quoque membranam, aut tunicam carnosam dixerim, aut musculosam; cum cæteris, inquam. Etsi enim is quem nuper mœrentes amisimus, Cl. Fantonus (6) viginti ante Albrechtum annis de iisdem fibris, eademque vesicæ membrana hæc scripsit, *Completam vero membranam hæ fibræ minime efformant; extensa enim vesica, multum distractæ ab invicem occurrunt;* non negavit tamen, quam fibræ non complent tunicam, interjectam ipsis membranam complere. Nec porro cum hæc continuo subjecit, *unde lotium per intervalla earum fibrarum efflueret, ni exterior membrana densitate obstaret, interiori quandoque erosa;* nec, inquam, propterea necesse est sic intelligere, quasi illa intervalla, si non densa, & firma, at tenui saltem membrana compleri, noluisset, præsertim cum docuerit, nihilominus *ex tribus componi vesicam tunicis, quarum exteriorem peritonæum efformat, media carnosa est, intima nervea ex candidis fibris densissime texta.*

14. At membrana, inquis, sive tunica in illis interstitiis nulla est. Tu vero dic, quæso, mihi, credisne, si nulla esset, id summos inter Veteres Anatomicos non fuisse agnituros? Gravissimus certe, siquis alius, & perspicacissimus inter eos fuit Eustachius, quem animadvertisse interstitia illa satis superque ostendit Figura, qualis ea cunque est, quam vides sub numero VII. in ipsius Tabula XII. exhiberi. Num propterea e tunicis visicæ hanc de qua loquimur, exclusit? Imo vero diserte hæc scripsit (7): *vesicæ propria tunica gemina est, obtinetque exterior* (de qua hic sermo est) *fibras conspicuas crassas ac fere carneas, quæ adeo variæ quoquoversum distribuuntur, ut intuentibus multarum tunicarum speciem habere videan-*

(1) Epist. Anat. 1. n. 60.
(2) Treatise os the Urinary Passag. Tab.
(3) Tab. Sceleti, & Musc. corp. hum. Tab. 12. Fig. 41.
(4) Observat. Anat. §. 5.
(5) III. Animad. 36.
(6) Anat. corp. hum. Dissert. 7
(7) Tract. de Renibus, c. 19.

tur. At enim, inquis, cellulosam telam, ut Veteres alii; a membrana non internoscebat. Nolo hic dicere, consuevisse illos res magis, ut in corpore humano inveniuntur, spectare, quam ubi aerem vi, ut Albrechtus, aut aquam impuleris, in quæ resolvantur, attendere, quærentes videlicet, quales ab natura ipsa, & quare ita ut per se occurrunt, sint factæ; non quonam artificiis redigantur. Satis est dicam, Eximium hoc tempore Anatomicum Winslowium (1) cum egregie nosset, vesicæ carneas fibras inter se necti per textum cellulosum, ideoque separari posse *artificiose* ope aeris immissi; sine ulla tamen dubitatione hanc musculosam cæteris vesicæ tunicis annumerasse membranam, probe conscium, si quia membranæ, pluresque partes eodem artificio queunt in cellulosum textum magis, aut minus manifestum resolvi, alio debeant, ac semper consueverunt, vocabulo appellari; multo hinc majorem in Anatome tradenda confusionem, quam utilitatem, invectum iri. Utique si nunc imponenda essent nomina quæ Facultatis hujus Parentes, aut qui olim auxerant, primi imposuere, non dubito, quin plura excogitari possent meliora, & cum vero magis congruentia. Sed præstat, opinor, verum postea animadversum, docere, vetera autem, & usitata vocabula retinere. Sic cordis venosis orificiis quæ, & qualis, & quam varie ad imum divisa membrana subjiciatur, opportune tradere non omitto; sed cum a Viris Solertissimis nuper imposita nomina valde probem, ipse tamen Tricuspidum, & Mitralium valvularum consuetis nominibus uti pergo, & dexterum, sinistrumque cordis ventriculum tanto libentius dicere, quod illorum aliqui diserte fatentur, se, cum eos designare novis aliis appellationibus maluissent, ab auditoribus vel bene Doctis non fuisse intellectos. Sed ut intentioni huic meæ, si non laudem, at veniam saltem non esse negandam spero, ita hanc etiam spero, si Prostatam ausim, quemadmodum vidisti, inter glandulas adhuc referre, quod non modo cæteros, sed vel ipsos qui glandulis bellum indixerant, & fecisse, & facere, ignorat nemo. Qui nimirum etsi non omnes Prostatæ partes secernendo, asservandoque peculiari ipsius humori aptas esse posse, sciebant, ex hujus tamen glandulosis tubulis *pene totam compingi prostatam*, cognoscebant; ut verbis utar Santorini, qui non id solum eodem quod supra laudavimus, capite (2) sed & ejus glandulæ musculum Levatorem, & Ligamentum, & Capsulam descripsit (3). Quanto autem plures, & confertiores sunt ii tubuli, tanto magis Prostatam inter glandulas retinendam esse, constat, & mea quædam confirmatur opinio de causa cur Seminalium vasorum extrema, & tenuior pars per eam glandulam traducatur, nempe ut dum ii tubuli per venerem deplentur, simul vasorum illorum compressio assidua remittatur, semenque conclusum ejiciatur.

15. Sed ut redeam ad urinariarum Partium Morbos; cum ea nuper legerem quæ hæc mihi pro me & pro aliis qui ad eundem modum & sentiunt, & loquuntur, hæc, inquam, mihi interjiciendi necessitatem attulerant, in illum quoque locum incidi ubi indicia proponuntur Ischuriæ cujusdam, quæ valde frequens esse dicitur, Mediæ inter Renalem, & Vesicalem, sedem videlicet habentis in ureteribus extremum in modum ab lotio dilatatis, quod defluere in vesicam non possit propter illorum vehementem ad insertionem strangulatum. Indicia autem hæc afferuntur, conjunctus cum ischuria dolor *surdus*, & sensus quidam ponderis in lumbis propius vesicam, quam renes. Extant quidem, ut nosti, non pauca ureterum dilatationis exempla, alia ab aliis causis quæ illos ad insertionem aut stringant, aut etiam obturent. Verum si tandiu hæ persistant causæ, ut extremum in modum eos possit urina dilatare; multo prius quam hoc fiat, jugiter secreta urina tenuissimas intra renes semitas sic opplebit, ut vim

(1) Expos. Anat. tr. du bas-Ventre, n. 451. (2) 10. §. 22. (3) §. 5. 17. 20.

his afferat, & eam quæ ibi fit, secretionem, premendo impediat cito adeo, ut vix tempus sit Mediæ illius ischuriæ signa animadvertendi ab signis disjuncta, quæ illa obscurent, ejuscemodi ischuriæ Renalis: aut si Mediæ indicia vel antea, vel postea adnotare satis liceat; certe si erunt propiora vesicæ, quam renibus, non in lumbis, quos renes ipsi occupant, sed infra lumbos percipientur. Sed alia, nedum ista, ex conjectura, non ex observatione proposita, libens omitto, ut potius inter plura quæ ingenue commendo, unum laudem, unde potest inter cæteras illas tum incontinentiæ urinæ, tum ischuriæ Vesicalis caussas quæ ad sphincterem attinent, nova quædam referri. Quot, & quam varia de sphinctere vesicæ hactenus sint tradita, non ignoras, propter quæ, measque ipsas, alias alio tempore habitas, Observationes, ego quoque alias aliter de illo sentire coactus sim. Nunc autem cum pro sphinctere proponi videam fibras eas ipsas quæ ad vesicæ orificium sitæ non musculi, sed ligamenti natura, suo ipsæ elatere circum prementes, urinæ exitum intercludant, donec validioribus potentiis urinam expellentibus cedant, hisque cessantibus suapte vi elastica se continuo restituant, & ad pristinum officium redeant; ipsa mihi se rei simplicitas commendat, & quomodo fibrarum illarum distractioni, erosioni; incisioni impotentiam retinendi lotii imputare possim, ostendit. Nec minus placet gravis utique difficultatis solutio. Nam si nullum est in ligamenta, sed in musculosas dumtaxat partes voluntatis imperium; qui fit, dixisses, ut pro arbitrio hominibus liceat urinam vel in medio cursu statim cohibere? Responsum est igitur, id licere non propter fibrarum illarum, sed propter musculi Levatoris ani contractionem sua illa parte quæ inter Prostatam, & urethræ bulbum huic subjicitur ansæ instar. Quam ego musculi illius partem *pseudosphincteris vesicæ* nomine designaverim, quod tamen nomen sphincterem supponit, qui nullus est. Verum ego ut intelligerer, eo nomine usus sum quo usi illi erant, adversus quos ibi disputabam: quanquam si forte ipse nomen istud; a qua consuetudine longe semper abfui; veteris loco imponere voluissem; non video, qui consequeretur, vesicæ sphincterem supponi, cum satis sit, veros alios sphincteres alicubi non deesse, quibuscum non verum conferens, hunc possit quilibet pseudosphincterem appellare. Illam igitur præcipue partem, si urinam pro arbitrio cohibet, posse, intelligis, si convulsione aliquando corripiatur, ischuriam Vesicalem afferre tanto facilius quod etiam pro voluntatis imperio diutius ad retinendam urinam contracta, sæpe istam ipsam ischuriam induxit, num sola, an cum aliis quoque musculis quos tunc iisdem ani Levatoribus Cl. Gysbertus Beudt (1) accensendos credidit, aut quos alii credidere, & præsertim Cel. Winslowius in calce suæ numquam satis laudatæ Expositionis Tractatui de Ventre (2) adjungendos describens, ab ipsis, docuit formari in parte, & fortasse *præcipue* id quod sphincter vesicæ appellatur. Etsi enim in iis quæ nuper proposita sunt, simplicitatem præsertim laudo; tamen in præsentia rem arbitrio relinquo tuo, quippe morem conservans meum, & pro certo habens, si quid immerenti alioquin mihi ab Summorum Virorum benignitate donatum est, fecisse id ipsos non quod celeriter quidquam statuerim, sed quod lente festinaverim, imo ubi subsistendum esse, credidi, ibi substiterim donec satis repetitæ observationes, & numquam prætermittenda eorum lectio qui ante me idem fortasse in quo ego hærebam, pervidisse; & scripsisse poterant, non amplius subsistendum esse, docuerunt. Utrumque autem, si unquam alias, certe nunc faciam. Prius enim quam istam quæ novissime proposita est, uvulam cæteris quæ secundum naturam sunt, Partibus adjungam, quid de ipsa visum interea fuerit aliis, legam, iis dico quibus nihil jure negari possit de tot adjumentis quæ in magno, si ingenue loquimur, Ana-

(1) Differt. de Fabrica, & Usu Viscer. Uropoieticor. Class. 3. (2) n. 660. & seqq.

tomico requiruntur, simulque ipse, quantuluscunque sum, ad eas quas retuli, alias addam perquisitiones. Quarum exitum fideliter tibi post absolutas insequente hyeme dissectiones significabo (1).

16. Cætera vero quæ, sicut initio harum Litterarum promisi, ad morbos Genitalium attinent Partium, quam primum potero, perscribam. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVII.

Ad partium utriusque Sexus, & Muliebris præsertim, Genitalium attinet Morbos.

QUÆ de Ventris Morbis scribenda restant, ad Genitales utriusque Sexus attinent Partes. Sed pleraque erunt de Muliebribus.

2. De Herniis quæ in scroto accidunt, postquam ad te scripseram (2), dissectio prodiit, a Cl. Richerzio (3) habita, quam, si legas, & accuratam, & ad chirurgicam curationem esse utilem, cognosces. Apud eundem (4) herniam quoque peculiarem videbis, an post ortum natam, an potius congenitam, in puella videlicet semestri, cujus ovarium sinistrum, & tubam adjectam intra eum sinum invenit per quem Teres uteri ligamentum e pelvi egreditur. Sed hæc ad bubonocelas est referenda. De quibus, & de Ventralibus si hic sermo esset instituendus; duas inter cæteras commemorarem ob ea quæ dilatatis intestinis continebantur, memoria dignas, quæ in Historia Regiæ Scientiarum Parisiensis Academiæ (5) propositæ sunt.

3. Ad ea autem quæ de Uteri descensu, & excisione scripsimus (6), Sclenckeri (7) Observatio spectat illius descensus ob laxata ligamenta ab imposito ovarii pondere, quod amplificatum, & lapideum factum erat. Sic Abr. Vaterus (8) idem alteri mulieri accidisse viderat a gravante ovarii prægrandis tumore. Ex quibus ut per dissectionem confirmatur, uterum ipsum intra vaginam descendere, & quæ causæ interdum id faciant, ostenditur; ita ex Cl. Kaltschmiedii Observatione (9), sive ex inverso utero magnum excidit scirrhum, sive molam scirrhosam, cum utero certe ita cohærentem, ut cultello opus fuerit quo excideretur, suspicio nimirum augeri potest deceptionis eorum qui minus quam hoc, illustri tempore uterum ab se amputatum fuisse, crediderunt.

4. Etsi vero ubi de Hysterica Affectione verba feci (10) diserte professus sum, nolle me cum iis altercari qui illam ab Hypochondriaca distinguendam esse, contendunt, neque cum iis qui contra negant; memineris tamen, generatim laudasse qui utramque ad nervorum passionem referunt. In hac me sententia magis magisque nuperrime etiam confirmavit auctoritas Præstantissimi, & erga me Humanissimi Viri Comitis Sylvestri Ponticelli, in Parmensi Aula Ar-

---

(1) Vid. Epist. totam 70.
(2) Epist. 43. & alibi.
(3) Observ. Viscer. Abdom. labis Epicris. Obs. 1.
(4) Obs. 3.
(5) In Obs. Anat. A. 1752. n. 5. & A. 1723. n. 7.
(6) Epist. 45.
(7) De Singulari Ovar. Morbo in Proæmio, & §. 19.
(8) Dissert. inscripta Gravidit. Appar. in Hist. & thes. 18.
(9) De Mola scirrhosa in utero inverso extirpata.
(10) Epist. 45. n. 17.

chiatri, & Consiliarii Meritissimi (1), ut aliæ quoque aliorum confirmaverant Observationes, in iisque duæ Docti Viri Antonii Fracassini (2), & præsertim altera quæ cum dissectione cadaveris juncta est. Legendo quæ, & qualia: & quomodo in descriptis duobus illis viris contigerint, cur hoc dixerim, facile conjicies.

5. Nunc ad ea transeamus in quibus paulo amplius immoremur, nempe ad ea quæ spectant ad Veneris Impedimenta, & Sterilitatem. Cum de illis in maribus sermonem habentes, urethræ vitium perpenderemus non canalis forma, sed dimidiati canalis, per inferiorem penis faciem productæ, Salzmanni quoque Observationem memoravimus (3) urethræ in semicanalis modum, sed per oppositam faciem, id est per totum penis dorsum apertæ. Quam urethræ, quantumvis non apertæ, sedem cum Ruyschius non bis, ut ille ait, si attente rem consideres (4), semel dumtaxat viderit, & *id se nunquam antea abservavisse*; fateatur; non dubito, quin tibi gratum facturus sim, exemplum alterum communicando quod ab se A. 1758. accurate perspectum narravit mihi Joannes Gianella, Caroli Professoris quondam hic Emeriti filius, ipse quoque olim auditor meus, tum morum, tum ingenii, & diligentiæ causa dilectus, nunc Lemniaci multa cum laude Medicinam exercens.

6. VIR erat ex Lemniacensi agro, qui tametsi hermaphroditus esse dicebatur, tamen a muliere quæ se gravidam ab ipso factam ajebat, in judicium vocatus, non se defenderat, eamque dotaverat. Is cum sibi postea uxorem quæreret, a fratre autem, ab aliisque tanquam matrimonio minime aptus deferretur; & Medici proximæ Civitatis non ignobiles qui genitalia illius inspexerant, delationem confirmassent, repulsæ dolore incensus, litibusque cum fratre implicitus, ob has curas in adeo gravem incidit morbum, ut vivendi finem fecerit. CADAVERIS inspiciendi, non dissecandi, copia facta, scrotum, & testes sede, magnitudine, & forma omnino secundum naturam apparuere. In pene autem, qui cæteroquin nec parvus erat, neque in vivo flaccidus fuisse videbatur, hæc desiderabantur, ne sursum ad abdomen conversus, neve glande, quæ naturali erat magnitudine, & figura, prorsus fuisset imperforata, denique ne urethram insolita brevitate, & sede, & constitutione haberet. Neque enim ad glandem usque perveniebat, neque per inferiorem penis faciem, sed per dorsum, ferebatur, neque perfecti canalis, sed semicanalis in modum aperta erat; ut canaliculorum meorum ostia quæ in opposito, ut solent, pariete cum esse non possent, in eo qui non deerat, statim oculis obvia fierent, quippe, quam in aliis sunt, ampliora; quibus inspectis minus fuit mirum quod ajebant, hominem olim fuisse infectum gonorrhoea virulenta. Porro ejus semicanalis initio, quod reliqua parte erat latius, quædam imminebat, ut matri, aliisque mulierculis videri olim potuerat, vulva. Sed nullum ad hanc pertinebat foramen, nisi quod in semicanalis initium urinam ducebat, quam inter mingendum e semicanali exundare consuevisse, & sic aliqua sui parte conspurcare hominem, satis aliunde constabat; non item quid ejaculato semini accideret, cui per illud idem foramen in semicanalem erat transeundum. Et foramini quidem specillum indere, & in quoddam cavum introducere licebat, & conjicere, id cavum ad vesicam attinere; per dissectionem autem id quod conjiciebatur, & cætera perspicere, minime, ut dictum est; licuit.

7. Cum hæc Gianella narrasset quæ videre ipse in eo viro potuerat; tum de multo admirabiliore in quadam muliere genitalis ostii sede, cujus imaginem tan-

(1) Tratt. di tre Specie di Affez. Ister. e Ipocondr.

(2) Naturæ Morbi Hypochondr. &c. Investigat. P. 3. c. 1.

(3) Epist. 46. n. 8.

(4) Thes. Anat. 3. n. 5. not. 1. & 2. & n. 22. not. 1. 2. 3.

tum

tum conspexisset, rem autem pro certa, & testata a Lemniacensibus audivisset, narrare in hunc modum perrexit. Ante annos circiter quadraginta ancilla erat domi Patricii Veneti, qui Lemniaco præerat, conservo nupta; sed eam quam indicavimus, partem non eo quo debebat, loco, verum supra umbilicum habens, eamque angustam. Gravida tamen facta, cum parere non posset; Chirurgum accersivit, qui viam infanti, frustra exitum quærenti amplificaret: quod ita præstitit, ut ab ima ostii illius parte sectione ad os usque pubis producta; sive omnino ex imperitia, sicut ibi creditum est, sive potius quod non satis sibi nota, cæsarea, quam vocant, sectione uti in animo habuerit, infans, quod constat, servatus sit, & mater quoque post longam curationem tandem persanata. Qui vero huic postea acciderit, quoniam cum marito; neuter enim indigena erat; inde discessit, Lemniaci, quidem ignoratur; at certe; quod unum ad hoc propositum satis est, ibi adhuc imago extat, quam mulieris Medicus reliquit, illius abdomen, sicut ante sectionem erat, fideliter repræsentans.

8. Nunc quando verba fieri de fœminis cœpta sunt, minus matrimonio idoneis; quæ ipse in duarum dissectione, non de sede quidem, sed de occlusione, genitalium observaverim, continuo subjiciam.

9. MULIER annos nata septuaginta, jam diu propter asthmaticam affectionem in Nosocomio jacuerat; cum peripneumonia accessit, eamque sustulit circa medium Martium A. 1752. CADAVERIS macilenti pulmones detraxerat Mediavia, quos revera duros fuisse, affirmabat. Nonnullas vero alias Partes ego Studiosis Adolescentibus ibidem postea demonstravi, in Capite præsertim, & Genitalibus. Et in illo quidem nihil animadverti quod præter naturam esset, nisi tendinis Trochlearis musculi alterius oculi cum sua trochlea coalitum; ut retrorsum trahentis digitos musculus non sequeretur. In Partes autem quæ generandi causa creatæ sunt, multo plura quam voluissem, deprehendi ab naturali constitutione prorsus aliena. Primum enim de Falloppianis tubis altera extremo suo fimbriato ita cum teste coaluerat, ut interpositum fimbriis osculum non appareret; altera autem illud osculum impervium habebat, suamque proximam partem immobilem propter alam vespertilionum, quæ ibi non, ut solet, latior, sed perangusta, tubam ad testem annectebat. Uteri parietes erant crassi, eorumque sectio vas sanguiferum, seu mavis sinum comprehensum intra ipsorum substantiam ostendit ad transversi pollicis longitudinem, diametro autem sesquilineam unciæ Bononiensis æquante: in eo sinu pauxillum concreti sanguinis vidimus. Interior uteri superficies tota erat levissime humida; in fundo, & in cervicis infima parte fusca, in reliqua autem albida; quæ cur hic memorem, infra dicam. Eadem infima cervicis pars erat equo angustior, & uteri osculum perparvum. Cum specillum per hoc vellem in vaginam demittere; obstaculum sensi impediens, ne infra osculum, nisi extrema sui parte, descenderet. Itaque per orificium vaginæ immittere specillum coactus sum. Verum ultra digituli transversi intervallum cum transire non posset; vaginam secundum longitudinem profunde incidi, ut, si cavum esset aliquod, in conspectum veniret. Cum frustra sic quærerem; tum non uno loco totam in transversum vaginam dissecui; sed nusquam apparuit cavum, & ne cavi vestigium quidem. Vagina tota; si initium, & finem exciperes; omnino erat solidi cylindri instar, ex substantia facti ubique pariter alba, & duriuscula; ut parietes, cum eo quod includebat, continuatos, ab hoc ipso internoscere non liceret. Cum hæc vaginæ acciderunt; nihil quidem, si exterius aspiceres, de sua diametro amisisse videbatur; sed longitudinis amiserat tantum, ut cum ab ejus orificio ad summum uterum intervallum esset digitorum transversorum octo; tres dumtaxat illa æquaret, quinque reliqui ad uterum attinerent, sic tamen, ut contra ac solet, cervix longior esset, quam fundus. Cæterum ipsa neque ullas vesiculas, neque ullos qui introrsum exstarent, lacertos habuit. Fruf-

tra autem in ea, frustra in fundo, frustra in vaginæ, ubi obturata non erat, extremis; quorum inferius omni hymenis carebat vestigio; frustra denique in reliquo naturali ullius cicatricis indicia a nobis quæsita sunt.

10. Attamen hunc tantum vaginæ coalitum ab erosione, aut ab laceratione aliqua, aut nullo modo, aut negligenter curata, fuisse, credo, puta ab ultimo partu; nupta enim mulier fuerat, annisque antea non multis virum amiserat, quocum in matrimonio vivere; imo ne vivere quidem, sic clausa a primordiis vagina, potuisset. Quomodo enim censes, menstruum sanguinem, qui ab illiusmodi utero non scaturiisse florente ætate non videtur, intra ejus cavum sine pernicie mulieris potuisse retineri? Ego certe vix intelligerem, qui posset humor, ut perpaucus, & tenuis sit, quo secundum naturam, ut in hac quoque fœmina vidisse me, dixi, intus leviter madet uterus, huic labem non attulisse, nisi per lymphæ ductus, aut alia absorbentia vascula reveheretur. Sed hæc num sanguini quoque, & ea copia qua scimus in uteri cavum singulis mensibus influere, abducendo paria esse, existimabis? Quod vero de hac, idem ferme de muliere etiam altera ex te quæro, cujus tum fuerat in Gymnasio cadaver dissectum vix duobus ante mensibus, & hæc quæ sequuntur, a me adnotata.

11. Anus in Nosocomio decesserat non ex alio, quantum apparebat, morbo, quam deficientium sensim virium; nec mirum in ea quæ annos exegerat nonaginta duos. Corpus erat strigosissimum. Ex Abdomine duæ prominebant herniæ, altera in medio hypogastrio, quæ puelli caput æquabat, altera ad prioris latus dexterum. Utrique inerat pars intestini Ilei; minori vero pars omenti quoque: quæ nisi quod herniarum saccis adhærebant, nihil præterea habebant vitii. Ventriculus æquo inferior visus, an quod deorsum tractus fuisset ab illa omenti parte, herniæ, ut diximus, inclusa, an potius ab aliis causis, & in his quadam glandula, ut a primo videbatur, prope lienem omento, innexa, magnitudine, & forma ovi majoris columbini. Quam cum paulo attentius inspectarem, & lienem alterum esse, suspicarer; suspicionem luculenter confirmavit dissectio, & cum proximo liene collatio; eadem enim prorsus utriusque structura, & substantia fuit. Minorem crassiuscula omenti adibant sanguifera vasa. Majoris arteria erat magna; sed vix levissime flexuosa, neque in tanta ætate duri quidquam habebat; ut neque, si Iliacas excipias, aliæ, quascunque examinavi, arteriæ aliquid ossei habuere, neque cordis valvulæ; tametsi quæ Aortæ præficiuntur, contractiores erant, & nonnihil vitiatæ. Erat tamen, quantus quantus in ventre est, ipsius Aortæ truncus ad ossificationem dispositus, quippe superficie ubique propemodum tum albis maculis, tum inæqualitatibus quibusdam distincta, idque interius. Propterea autem idem truncus hoc habebat insoliti, quod statim infra Emulgentes se ad tractum inflectebat duorum, aut trium digitorum: quæ inflexio vertebris imputari non poterat, ut quas recte positas, & bene se habentes videbam. Sed ad viscera ut redeam; Mesaræi glandulæ neque exiguæ erant, neque duræ, neque atro, exterius saltem, colore, sed rubello: Vermiformis Appendicula duobus transversis digitis brevior, & tenuissima, & omnino solida, ut nunquam cavi aliquid habuisse videretur: jecur autem num semper fuisset sanum, facile dubitasses. Lobus enim dexter qua jam sinistro propior erat, & unde se præter morem extendere deorsum pergebat, faciem convexam ostendebat nec lævem, & subalbam, quam si ibi ad aliquam profunditatem secares; eundem colorem, substantiam autem inveniebas accedentem ad ligamenti naturam. Reliquum est, ut de Genitalibus, quemadmodum pollicitus sum, dicam. Tuba utraque ita suo quæque cum ovario connata erat, ut neutrius fimbriæ, nedum osculum, quod inter eas est, apparerent. Intra ovaria autem erant hydatides. Uteri fundus cum sectus esset: in medio posterioris faciei conspecta est altiuscula subrotunda excrescentia, quæ a primo quasi ex vesiculis facta videbatur;

secta autem, ex solida uteri substantia constare inventa est. Cum specillum a fundo vellem in vaginam transmittere, nec possem; cervicem incidi, comperique hujus infimæ partis ad brevissimum tractum, sed & osculi ipsius uterini parietes sic inter se coaluisse, ut nullus, nisi forte aliquis tenuissimus, transitus superesset.

12. Coalitus hosce a difficili partu laceratione, ut dixi (1), aliqua relicta, facile induci posse, illud fortasse comprobat; quod in utraque muliere tubarum occlusio, & cum ovariis concretio reperta est. Abrahamus enim Cyprianus (2) ad eundem modum, sicut adjecto quoque Iconismo (3) ostendit, tubas se habuisse, animadvertit in fœmina quæ ex partus quarti difficultate, multoque etiam magis ex imperitæ obstetricis violentissima tractatione cum in gravissimam uteri, & huic annexarum illarum Partium inflammationem, ut indicabant acerbissimi ventris, & præcipue circa lumbos dolores conjecta esset, & vix tandem evasisset, de fœcunda sterilis quo ad vixit, vixit autem annos decem, facta erat. Sed hæc, eadem, aut alia simili de causa mulieribus, atque utinam paucis, accidunt quæ per se fœcundæ fuerant, & porro essent. Nonnullis tamen viarum quæ sunt ad gignendum necessariæ, occlusiones, aut impedimenta a primordiis esse, constat, neque abditarum tantum, sed earum etiam quæ visui, aut tactui obviæ sunt, ut alias (4) commemoravimus. Hujusque generis ex Cl. Boehmero quoque (5) exemplum duplex habebis. Qui ut Virginem dissecuit quæ muliebri prorsus carebat orificio, cum cicatricis vestigium appareret nullum, sic & Mulierem incidens, cui maritus nunquam potuerat conjugale præstare officium, apertum quidem genitalis ostium invenit: sed unius loco vaginas duas, ad bipartitum, ut in vaccis, ovibusque, uterum pertinentes, adeo quantum intelligere, licet, angustas, ut neutra viro excipiendo par esset. Sed ex his inspicienti, aut tangenti non occultis sive occlusionibus, sive impedimentis sunt quæ tolli possint, & quæ non possint. Tolli enim facile possunt quæ in membrana, vaginæ orificio prætensa, consistunt, aut in ejusmodi quasi institis per quarum unam in Virguncula colligatos inter se, quemadmodum ad te scripsi (6), vaginæ parietes offendi. Quæ vero ejusmodi sint qualia in nupta illa ex Boehmero indicabam modo, quis tollat?

13. Adventitii autem coalitus, aut occlusionis causam non ab laceratione dumtaxat, aut ab inflammatione, sed ab erosione quoque esse posse, tum supra, tum alibi a me agnitum est, sive erosio luem Veneream, sive uteri fluorem consequatur. Ab hoc enim prægresso vel in Virginibus integerrimis, qualis erat illa cujus tibi dissectionem scripsi Epistola XLVI. (7) licere, credo, siquis forte velit, membranulam subalbam repetere, quæ infimam cervicis partem, uteri osculo proximam, occludebat. Sed is fluor ex acrioribus sit, oportet; non ex frequentioribus illis de quibus meas plures Observationes ad te misi Epistola XLVII. Cum iis conjungere poteris quam subjicio, quamvis ob alia, quæ continet, majoris momenti, libentius misissem eo tempore, si jam tunc habuissem, quo Epistolas scripsi LX. LXII. LXIII.

14. Fœminam annos natam circiter sexaginta apoplexia confecerat intra quatuor, haud amplius, dies. Quorum tres cum domi exegisset, quarto denique in Nosocomium intulerunt jam toto corpore ab suo morbo adeo oppressam, ut indicium aliquod gravioris in latere sinistro resolutionis peti non po-

(1) n. 10.
(2) Epist. ad Millington.
(3) Tab. 2.
(4) Epist. 46. n. 11. & seqq.
(5) Vid. Act. Erud. Lips. An. 1758. M. Januar.
(6) Epist. 50. n. 51. & seq.
(7) n. 17.

tuerit, nisi a vena quæ domi secta a dextris fuerat. Anatomen in Gymnasio tunc docebam ea frigidissima tempestate quæ sub Januarii finem A. 1758. permolesta omnibus esse pergebat, illucque cadaver est importatum, cujus ut pleræque antea partes, sic præsertim cerebrum dissectum est, idque octavo circiter a morte die, cum adesset Cl. Vir Caldanius qui Bononia huc venire, meisque omnibus ejus anni Publicis Exercitationibus pro sua erga me humanitate interesse voluit.

Calvaria cum meninge Crassa arcte adeo cohærebat, ut sine validissimis conatibus avelli non potuerit. Per meningem Tenuem vasa erant sanguine distenta. Substantia cerebri exsucca erat, & dura, vi, opinor, summi frigoris, qua certe cruentum serum, quod multum in sinistro Laterali ventriculo offendimus, conglaciaverat, in plurimasque lamellas concreverat. Porro etsi in posteriore ejusdem ventriculi extremo aliquantum sanguinis erat nigri, concreti, & durioris, ibique ventriculi basis videbatur quasi in cavum subsedisse quod eum sanguinem contineret; tamen ea seri quam dixi, copia eum extitisse etam pauco sanguine non posset; conjeci, & ipsum, & maximam seri illius partem per disruptum Lucidum septum in ventriculum sinistrum ex dextero transiisse. Nec me conjectura fefellit. Aperto enim dextero, nihil seri, nisi aliquid forte erat in extremo anteriore, tantum vero sanguinis conspectum est, qualem in sinistro descripsi, atri, concreti, imo eam quam gelu inducit, duritiam nacti, ut hunc ventriculum totum dilatatum plurimum, cerebri substantia non ad basim tantum, sed etiam in externo latere vehementer extenuata, viderimus. Nihil autem in cerebello, nihil in medullæ Oblongatæ facie exteriore vitii apparuit. Sed quod erat in basis ventriculorum, dexteri præsertim, facie interiore quantum, quale, & quibus potissimum in illius esset partibus cum propter sanguinis magnam effusionem, tum propter conglaciationis præcipue effectus, satis discernere non potui. Thorax, qui antea apertus fuerat, bina, ut alias videram, pro uno qua Cava trajicitur vena, in diaphragmate ostendit foramina. In pingui autem corde, quale & reliquum corpus sic satis fuit, parvas osseas squamulas animadverti ad valvulas Aortæ subjectas, & ad proximam ejusdem arteriæ faciem interiorem, neque ibi dumtaxat, sed & passim in trunco reliquo. Imo qua parte desinebat ejus arcus; quæ pars, & arcus ipse erant dilatata; conspiciebatur insuper quædam superficiei inæqualitas, colorque alius. Ventrem autem dissecantibus in ejusdem arteriæ trunco tum lamellæ osseæ, tum superficiei inæqualitates occurrebant majores, quin etiam passim erosionum sanguinolentarum species: quæ omnia & per Iliacas propagari conspeximus. Sed & Crurales qua per femina descendebant, rigidiores erant, & intra sinum poplitis, quod in una saltem animadverti, osseæ. Nec in altera certe Carotide bracteolæ osseæ defuerant, nec in Spermaticis ipsis arteriis durities, quæ inchoatam ossificationem indicabat. Muliebri denique Fluori, unde occasio extitit hanc ad te Observationem his Litteris mittendi, fœminam laborasse, non pauca indicavit crassa, & ex albo ad cinereum vergens materia, qua cervix uteri, & proxima vaginæ pars fœdabantur. Infimam autem hujus partem, ipsumque orificium, quod erat amplissimum, hujusque inferiorem viciniam cum rubere vidissem; inde propterea ad superiora scalpello pergens, tum materiam illam conspexi, tum osculum uteri, cervicemque ambo æque latissima. Per uterini autem fundi interiorem superficiem, quæ erat cæteroquin levis, transpexi sanguifera vascula nec pauca, & conferta, & nulla certa norma disposita, quæ, subtus appressis digitis, a sanguine intumescebant quasi erupturo, non secus atque in iis videre solitus sum quæ nuper in menstruis fuerint.

15. Haud absimilem vasculorum constitutionem is, puto, videret qui na-

rium interiorem membranam inspiceret coryza affectam; cum hac enim affectione uteri fluorem istiusmodi convenire; Medicos agnovisse veteres, nedum recentiores, a me satis alibi (1) scriptum est. Satis etiam de cæteris scripsi quæ in hac quoque sunt dissectione animadversa ad Apoplexiæ Sanguineæ, & Hemiplexiæ causas attinentia. Quin alias (2) tibi effectus etiam gelidissimæ tempestatis significant intra cadaveris cranium a me deprehensos; quibuscum postquam hosce alios contuleris, tempestate minus aliquanto frigida adnotatos, utrosque autem cum dissectione, a Cl. Lipsiensi Professore Quelmalzio (3) in sene habita, quem mense Januario iter habentem frigus vehemens extinxerat; miraberis, huic in cerebri ventriculis lympham dumtaxat *viscidam*, non gelu concretam, fuisse: nam etsi blando calore fotum antea cadaver fuerat; tamen cum in priore quoque illo nostro id vel magis factum esset, non propterea illud quod in ventriculis iisdem concreverat, serum est regelatum, nec sane ille a nobis dissectus senex, aut hæc anus vi frigoris in itinere oppressi fuerant, sed in Nosocomii lectulis uterque mortui; ut credere debeam, vel frigus quod interemit Quelmazii senem, non acre adeo, ut tunc nostrum, fuisse, vel potius cadaver illud multo citius quam nostra quæ in aperto jacuerant, in tepidum locum esse translatum. Quod vero ad vitia arteriarum attinet, in anu eadem animadversa, meminisse potes, quot in cadaveribus viderim, & quot inde repetierim circumitionis sanguinis detrimenta (4). Ea autem vitia cum hic in arteriis magis fuerint inferioribus, minusque propterea sanguis posset per has facile moveri, tanto majori copia crederem in superiores compulsum, intra anus cerebrum effusum fuisse. Cum vero animadverteris, quo longius a corde arteriæ descendebant, eo lamellas osseas habuisse majores; noli statim cum iis facere, qui Boerhaavio id objiciunt, a validiori, qualis propius cor est, sanguinis impulsu deducenti arteriarum ossificationem, eorum memor quæ responderi posse, non uno loco indicavimus. Neque enim semel idem quod in muliere ista, vidimus; tametsi nunquam in tot arteriis, in quot Cl. Buchwaldio (5) videre contigit. Qui cum in decrepito sene arteriam Magnam a corde ad curvaturam ferme totam, cartilagini dumtaxat haud multum dissimilem, inde vero per universum propemodum corpus suis cum ramis osseam factam deprehenderet, singulare illud animadvertit, *quod extremitatum arteriæ, quo magis ad manus, & pedes accedebant, eo magis ossificatæ fuerant.* Cujus senis incommoda, & mortis genus utinam sic addere potuisset, ut ejusmodi constitutionum signa aliqua per conjecturam attigit in adjuncta Ætiologia (6).

16. Nunc ab his sexus utriusque communibus morbis, ad fœminarum proprios esset redeundum, nisi de ipsis longissima illa Epistola XLVIII. tot scripsissem, ut vix de infelici aut uteri gestatione, aut partu sive quod ad matrem, sive quod ad fœtum attinet, hæc habeam adjicienda. Et de gestatione quidem; ut omittam, me non pœnitere eorum quæ attigi super vi maternæ imaginationis in fætum, postquam in quædam incidi quæ a Viris Doctissimis prodierunt, nihil magis ostendentia, quam ne ingeniis quidem excellentibus licere in quibusdam exemplis quæ neque possunt negari, neque intelligi, aliter explicandis difficultates effugere, quin se in majores, si quæ ex propositis consequerentur explicationibus, spectare velis, plane conjiciant; ut igitur hæc omittam; inter Boehmeri, quas sæpius, meritoque laudavi, Observationes (7) præter alias

(1) Epist. 47. n. 11.
(2) Epist. 13. n. 15.
(3) Progr. quo frigoris acrioris in corp. hum. effectus expend.
(4) Epist. 26. n. 32.
(5) Obs. Quadrig. Obs. 3.
(6) §. 13.
(7) Vid. Act. Lips. A. 1758. M. Januar.

ad affectionem hypochondriaco-hystericam, ad ovarii hydropem, ad infantem cum hydrorachitide natum pertinentes, unam legas, huc maxime spectantem, qua numerum augeas fætuum in Falloppii tuba deprehensorum. Infelicis autem partus, aut puerperii Observationes Cl. Kierlingius (1) protulit duas, quas, ut illas, Sepulchreto addas. Altera puerperæ est, quam nono a partu die inflammatio uteri extinxit. Altera autem parturientis, cui gemini infantes vitam, ut sibi quoque, ademerunt. Mihi vero nullam, quæ huc attineat, habere contigit præter unam, quæ tibi, qualis qualis est, describetur eo libentius, quod alias (2) id fortasse me facturum promisi.

17. Fœtum, aliunde advectum, eumque fœminei sexus, studiosi Juvenes ad me attulerant, ut in Nosocomio dissecarem, circa medium Martium A. 1751. Qui illis dederat, novimestrem esse, dixerat, duas vixisse horas, ejusque morti parentis mortem paulo post successisse, quo morbi genere, sibi ignotum, at certe ante biduum hæc accidisse. Quæ ultima fuisse poterant vera: num autem & priora, vehementer dubitavi; nam corporis universi magnitudo non paulo minorem, funiculus autem umbilicalis non obligatus aliud videbantur ostendere, ea vero quæ dissecando offendimus insuper confirmare. Thorace enim aperto, pulmones ex rubro maxime fuscos inveni, eorumque partes, aquæ impositas, ruere ad fundum statim, conspexi. Abdomine recluso, plurimus sanguis occurrit in ventris caveam effusus. Quo exhausto, abstersoque, nullum apparuit intestinum; si Rectum, & partem aliquam excipias Coli, cum illo continuatam; sed neque mesaræum, neque mesocoli pars maxima usquam conspiciebatur. Tunc jecinoris cum totam convexam faciem diaphragmatis, & proximis abdominis musculis adhærentem, alteram autem, sive cavam, non parum inæqualem animadverterem; ratus quod erat, sub hac quidquid intestinorum, & mesenterii deesse videbatur, coercitum deprehendi, obtectumque membrana crassiuscula, tenaci, & quibusdam quasi arenulis aspera, cum ea jecinoris facie connexa. Eadem facies non exiguum ad spatium erosa, aut lacerata, unde tantum sanguinis in ventrem effluxisset, monstravit. Et nihilominus de mox secta ad diaphragma vena Cava sanguis profluxit multus, isque ater, qualis & in ventre effusus, & in vasis totius corporis fuit. Mitto cætera quæ hujus loci non sunt, quippe secundum naturam in hoc fœtu a me demonstrata, illud unum memorans, cum in quibusdam superioribus intestinis meconium esset, in Recto non fuisse; quæ res, & viscerum parvitas, reliquo corpusculo respondens, novimestrem fœtum non fuisse, confirmabat, juncta præsertim cum majori partium mollitie, quod siqua in alia, certe in cerebro maxime fuit. Cranium enim cum aperuissem, cerebri, & cerebelli substantiam vidimus tanquam *gelatinæ* cujusdam in modum ferme diffluentem. Cæterum nullus toto corpore fœtor, nullum putredinis indicium animadversum est. Membranæ autem omnes scalpello, & unguibus, si discerpere forte velles, præter modum renitebantur.

18. Qui ea quæ præcesserant, aut comitata fuerant partum, pro certo sciret, aut etiam placentam examinasset, eorum quæ in hoc fœtu vidimus, non omnium, sed nonnullorum, & effusionis præsertim sanguinis causam, fortasse posset conjicere. Cujus, & ex lacerato quidem jecinore, sanguinis in fœtu effusionis mentionem alias (3) a me tibi factam fuisse, memineris. Sed jam ad longe aliud morborum genus est transeundum. Vale.

---

(1) Dissert. de Utero post partum inflamm. §. 14. & 6.

(2) Epist. 39. n. 28.

(3) Epist. 48. n. 19. & seqq.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXVIII.

De Febribus quædam; de Tumoribus autem plura adjiciuntur.

POST Epiſtolam XLVIII. quæ de Morbis Ventris ultima fuerat, cæterarum quas deinceps ad te dederamus, argumenta ad eos Morbos ſpectabant, qui aut in totis corporibus ſunt, aut ſi in partibus, Chirurgum magis, quam Clinicum, poſtulant. Nunc igitur ordinem quem tunc ſequebamur, conſervaturi, a Febribus initium, & a Tumoribus repetemus, de primis quidem perpauca, de alteris autem aliquanto plura verba facientes.

2. Quod ad Febres attinet, cum per alium ipſis adjunctum morbum noceant potiſſimum, atque interficiant, imo etiam ſæpe ab ipſo oriantur, & conſerventur; facile intelligis, quanti referat adjuncti hujus morbi ſedem, naturamque cognoſcere. Verum ſicuti diſſectio interdum ſub oculos utramque hanc ponit, ut viſcerum inflammationem, aut ulcus aliquod; ita haud raro neutram oſtendit, cujus rei exempla obvia ſunt, & nos cum de Febribus ad te ſcriberemus (1), eorum quædam ex Valſalvæ ſchedis produximus. Quod tunc magis dolendum eſt, quando in iis febribus, ut ſæpenumero contingit, quæ & perniciosiores ſunt, & plures eodem tempore invadunt, malignis videlicet, ac epidemicis. Neque enim tunc febrem impugnare tanti intereſt, quanti adjunctam illam malignam vim, &, quod difficultatem maxime auget, in ſingulis propemodum Conſtitutionibus peculiarem. Et certe niſi adverſus hanc potiſſimum pugnes; idem agis, ac ſi febrem, a viperæ morſu natam, remediis vincere antifebrilibus, neglecto veneno, conareris; ut exemplo eodem utar quo Cl. Queſnayum uſum eſſe, intelligo ex Hiſtoria Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis (2). Quo magis Dei O. M. Providentiæ agendæ ſunt gratiæ, quod in ſumma rei tum obſcuritate, tum varietate remedium obtulit, cujus etſi obſcurus ſit verus agendi modus, vires tamen in quibuſdam ſaltem perniciosis febribus abigendis experientia comprobavit, corticem dico Peruvianum. Qui, tametſi earum febrium aliæ alia cum malignitate, quantum externæ cauſæ, & ſymptomata ſignificant, conjunctæ eſſe videantur, has, illaſque pariter, variamque ipſarum poteſt malignitatem pervincere, quemadmodum nos & noſtræ, & aliorum Obſervationes docuerunt. Nec vero ſalubri corticis efficaciæ repugnat materia quæ aut ad cutem, aut ad articulos ejici e ſanguine cœpta ſit, inde autem introrſum vi frigoris externi repulſa. Perſanavit enim cortex Cardinalem Eminentiſſimum qui poſt id in maligniſſimam inciderat febrim, ut fuſe ad te alias (3) ſcripſi, & perſanavit quoque Famigeratiſſimum Virum Hallerum, quem ab ſic repulſa podagra febris vehementiſſima cum eryſipelate pariter faciei pene oppreſſerat, ut ipſe narrat in iis quæ ad CLII. Diſputationem adnotavit ex illis quas ab ſe collectas boni publici ſtudio edidit *ad morborum Hiſtoriam, & Curationem facientes.* Scilicet non tam hæc, quam illud quod tunc diximus, attendendum eſt, an periodicæ ſint febres, id eſt intermiſſionem, aut remiſſionem ſaltem habere conſueverint, ut per tempeſtivum, ac juſtum uſum corticis ſperare liceat, ipſas, adjunctamque iis malignitatem abactum iri. Neque enim dumtaxat quod febrile eſt; ſed & illud quod non eſt, etiamſi abſque manifeſta febre ſit, quamquam tunc non fere

(1) Epiſt. 49. n. 2. 12. & ſeqq. (2) A. 1753. (3) Epiſt. 49. n. 30. & ſeq.

ſemper, abigit cortex, dummodo periodice id recurrat: quod cum alias (1) obſervatum jam eſſe, ſcripſimus, tum recentiore, & luculentiore Stephani Weſzpremi (2) Obſervatione confirmare nunc poſſemus eodem remedio pervictæ æque atrocis, ac pertinacis hemicraniæ, binas jam hebdomadas quarta quaque hora exacerbatæ, nec niſi poſt horas duas remiſſæ. Quod ſi hæc Obſervatio ut A. 1756. & habita, & edita eſt, ita ante hos annos quinquaginta extare potuiſſet, cum acerbiſſimam hemicraniam illam (3), quotidie mane hora eadem revertentem, variis, & pluribus præſcriptis auxiliis vix tandem profligavi; nullo certe libentius, & felicius quoque fortaſſis, quam hoc, uſus eſſem, quantumvis rationem qua opituletur ignoraſſem.

3. Atque utinam febres malignæ, & epidemicæ, de quibus dicere cœperamus, eſſent omnes periodicæ, ut fere omnes cum varia, & obſcura vi malignitatis conjunctæ ſunt; haberemus in illo cortice medicamentum, quod etſi quomodo agat, neſciremus, non ſine ſpe tamen poſſemus experiri. At synochæ perſæpe ſunt, & quæ, ſi eorum quos ſuſtulerunt, corpora diſſeces, aut nihil, ut initio dixi, oſtendunt quod peculiarem præcipui morbi ſedem, naturamque patefaciat, aut viſcerum graves quidem, & manifeſtas læſiones oſtendunt, ſed quas ſi cum iis conferas quæ ſunt in ægrotantibus obſervata, facile intelligas ab latente alio præcipuo morbo fuiſſe productas. Scilicet febris, exempli gratia, viſcerum inflammatoria videnda exhibet in cadaveribus viſcera inflammata, ſive benigna fuerit, ſive maligna; at in ægrotantibus, ſi benigna ſit, repetitis miſſionibus ſanguinis levatur; ſi maligna, deterior fit, & citius occidit. Diſcriminis cauſa eſt præcipuus alter adjunctus morbus ut in Rothomagenſi illa febri, a Cl. Malovinio (4) deſcripta, quæ ſub finem A. 1753. plures brevi tempore ibi interemit. Ob malignam enim materiæ acrimoniam, ventriculum, & inteſtina irritantem, inflammatio demum illa fiebat, quæ in iis viſceribus, jam in gangrænam degenerans, reperta eſt, reliquis internis illæſis partibus, & præſertim capitis, quod dolore alioquin, per conſenſum videlicet, in dies creſcente, & delirio vexatum fuerat. Sapienter igitur, atque utiliter Medicorum Rothomagenſium Collegium, non attendendam tunc inflammationem ſtatuit, quæ aut nulla initio erat, aut ex accidenti in progreſſu naſcebatur; ſed materiæ acerrimæ e primis viis educendæ eſſe operam dandam; ab hac enim, ſi intus relinqueretur, irritationem permanentem multo magis, quam tranſeuntem ab evacuantibus præſertim mitioribus eſſe timendam. Rectæ autem facies, ſi ad Sepulchretum addideris quæ in illis ſint cadaveribus deprehenſa, & quæ in aliis etiam, cum epidemicæ aliæ febres graſſarentur, quorum alicujus diſſectionem apud eundem Auctorem invenies, item quæ dum peſtilentiæ hoc ſæculo aut homines, aut, quod multo ſæpius, & multo pluribus locis accidit, boves invaſerant. Extant enim horum extiſpicia tum ab noſtratibus, tum ab exterarum Nationum Medicis litterarum memoriæ commiſſa. Nunquam tamen non cogitabis, quæ in viſceribus ſive inflammationes, ſive gangrænæ, ſive alia diſſecantibus ſe obtulere, effectum potius præcipui latentis morbi, quam morbum ipſum, facile fuiſſe. Quin aliqua in iis diſſectionibus tanquam præter naturam propoſita, ſecundum conſuetas naturæ leges fortaſſe eſſe potuiſſe, ut puta cum in bobus, lue enectis, paſſim videbis adnotatam nimiam veſiculæ fellis plenitudinem, imo ab nonnullis pro cauſa habitam dyſenteriæ quæ boves cruciaverat, & inflammationis, ſphacelique inteſtinorum, quo videlicet tanto majorem copiam immiſiſſet erodentis bilis,

(1) Ibid. n. 29. in fin.
(2) Obſerv. Med. 4.
(3) Epiſt. 1. n. 11.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, An. 1753.

quanto

quanto ipsa hac magis referta erat. Vix unus, quod sciam, Mauchartus (1) rem aliter explicari posse, censuit, sive non tam bile quam aeris, in putrescente bile se expandentis, particulis distendi vesiculam, conjiciendo, sive, quando istam aeris expansionem *aliquoties* (non semper) observatam esse, dicit, ponendo, ab Duodeni intestini tunicis inflammatione tumentibus, aut spasmodice, constrictis, aut etiam flatuum expansione compressis, liberum, plenioremque influxum bilis in id intestinum prohiberi per Communis ductus extremam partem ob eas causas contractam, unde illa in vesiculam uberius tum regurgitando, tum influendo divertat, sicque hanc distendat, præsertim (id quod addere poterat) cum multiplex per hepaticysticos ductus sit in bovinam vesiculam aperta via. Mihi vero antequam Mauchartum legerem, in mentem venerat causa alia dubitandi, facilior fortasse, & cum frequentiori lege naturalis consuetudinis valde conveniens. Cum enim bilis e vesicula pleniorem effluxum natura opportune eo tempore instituerit, cum ventriculus, proximave intestina alimentis referta, tumore ipsa suo vesiculam urgent; boves autem a primis usque contractæ luis diebus alimenta omnia aversentur, consequi hinc, cogitabam, ut numquam compressa vesicula longe majorem quam alias soleat, influentis jugiter bilis copiam retineat, ab eaque præter modum expandatur. Quam dubitandi rationem, qualis ea cunque sit, cum in Theatro Anatomico proposuissem, non displicuisse iis qui me audiebant, & nominatim Professori Clarissimo, meique, dum viveret, amantissimo Carolo Gianellæ, ex edita ejus Dissertatione (2) cognovi.

4. Tumorum autem; de his enim post Febres ad te scripseram; & sedes, & natura cum sæpius per se, tum plane per dissectionem patent; ut sine dubitatione referre in Sepulchretum possis quæ ab diligenti Observatore J. Alb. Henr. Reimaro in perutili Dissertatione de Tumore Ligamentorum, Fungo Articulorum dicto, proposita sunt, & commemorata. Nec ejus dumtaxat Tumoris Ligamentorum circa articulos, quanquam ejus potissimum; sed aliorum quoque Observationes in illa invenies, qui ad juncturas pariter, genuum præsertim, occurrerunt, ut puta aut ab acri humore (3) in cavo articuli acervato, & ossa, aut cartilagines erodente, hasve (4) in aliam substantiam mutante, tumidasque faciente, aut a mucilaginosis glandulis (5) tumentibus, earumque & ossium læsionibus occasionem præbentibus, & vicissim ab eorum imminuta pressione causam magis intumescendi accipientibus. Omitto alia, quæ cum his reperies, exempla, suis quæque signis quo ad ejus fieri potest, distincta; ut desiderium moveant legendi cætera, quæ angustiis temporis exclusus, adjicere non potuit, nominatim de articulorum hydrope (6), cujus proposuerat notas. Sed & signorum causas ex iis quæ per dissectiones conspiciuntur, dilucide explicat, ut ganglii (7) rotunditatem, mobilitatem, & a casu, vel ab ictu de industria inflicto discussionem, &, ne plura memorem, ossium in Spina Ventosa expansionem (8), cujus morbi Observatio, & sectio producitur eo notabilior quod non pueri, sed hominis quatuor & viginti annos nati tibiam invaserat.

Porro expansorum ossium alias & Observationes; & dissectiones alibi reperies quas Sepulchreto addas. Nam præter eas quas sæpius sibi occurrisse, indicat Abrahamus Cyprianus (9), extat altera fuse descripta, & pertractata a

(1) Disput. de Lue Vaccar. Tubingensi, §. 18.
(2) Dissert. inscripta, non semper ex cadaderum sectione &c.
(3) §. 48.
(4) §. 58.
(5) §. 50.
(6) §. 46.
(7) §. 65.
(8) §. 62.
(9) Epist. ad Millington.

Frid. Jac. Tittmanno (1). Quæ autem commemoravimus expanſionum oſſium exempla, aliaque cum leges; facile animadvertes, eas deberi copiæ pravi humoris intra oſſa redundantis, urgentiſque extrorſum horum parietes, non difficile cedentes, ubi oſſeas fibras, laminaſque interiores humor idem mollive-rit, aut ſic eroſerit, diſſolveritque, ut jam perpaucæ exteriores laminæ reli-quæ ſint. Utrolibet enim modo os duritiem amittit ſuam. Cujus mutationis complures hiſtorias indicatas videbis a Cl. Morando (2), ubi admirabilem il-lam proponit, quam ipſe vidit. Lege ſis eandem, atque alteram quæ paucis poſt illam annis ſe obtulit Egregio Lipſienſi Profeſſori Ludwigio (3). Videbis in hac alia oſſa tam mollia facta, ut leviori digiti impreſſioni cederent, alia lamina externa adeo extenuata, ut ſubjectæ cellulæ tranſpici poſſent: in illa vero eandem externam laminam redactam alicubi ad formam vaginæ membra-neæ in ipſis femoris, & tibiæ oſſibus, ſolida eorum ſubſtantia diſſoluta, & in ſanguinis alveum ut videbatur, relata, & per lotii vias ejecta; hujus enim ſe-dimentum mirifica erat copia, & tunc majori, cum pejus membra ſe habe-bant, natura autem peculiari, album videlicet, terreum, cretaceum, & per acetum, aliave acida ſolubile, cujuſmodi humoribus injecta oſſa emolliri, conſ-tat (4). Hæc cum perleges; fortaſſe tibi Obſervationis Zelleri (5) veniet in mentem. *Acor* enim, *qui expirabat ex abdomine aperto* undecennis pueri, *in-ſignis admodum atque penetrantiſſimus fuit*; erat autem is puer rachiticus, ejuſ-que *oſſa adeo mollia, ut tibiam incurvatam, aliaque facili levique opera ſcalpello diſcindere potuerit*. Quapropter minus mirum fuit, quod, ut rachitici ſolent, circa articulos haberet nodos, hoſque *inſignes* eo in loco ubi ſternum jungi-tur coſtis, utroque in latere, qui *diſciſſi, iſti pariter ſanguinem ſtillarunt*. Cre-dibile autem eſt, pravo eodem humore quo fibræ oſſeæ emolliuntur, aut diſ-ſolvuntur, vaſcula erodi quæ ſanguinem vehunt, & hoc effuſo medullare oleum reddere ſanguinolentum, qualis & is erat humor quem intra oſſa de quibus diximus, invenit Morandus; grumis autem ſanguineis refertam medullam in quibuſdam ſuorum offendit Ludwigius; qui in aliis eorum *vix congelatam, ſed maxime mollem & fere fluidam* deprehendit, imo *fluidam & quaſi aquoſam*. Quod hic memoro, ut cum medullari illo oleo conferas, quod tibi alias (6) a me animadverſum deſcripſi intra virilis tibiæ exoſtoſim, & caveam quoque ejuſ-dem oſſis, exoſtoſi reſpondentem, liquidum adeo & multum, niſi enim mul-tum ſit, urgere extrorſum emollitas oſſium laminas non poteſt, ut tunc, & paulo ante etiam diximus. Itaque in Morandi Obſervatione femoris os ad tro-chanterem externum, & fibulæ extrema facta erant craſſiora, tum calvariæ craſſitudo duplo erat major, quam ſecundum naturam; ſanguine autem, qui erat inter utramque ejus tabulam per non brevem compreſſionem expreſſo, magna tenuitas tantæ illi ſucceſſit craſſitudini. Hæc igitur ad illa potes adjice-re, quæ eo tempore de oſſium tumoribus ad te ſcripſi (7), & de eorum emol-litione (8); ſic enim alia magis confirmari, intelliges, alia autem in aliis poſſe interdum aliquanto aliter & ſe habere, & explicari.

5. Nunc age ab duriſſimarum partium tumoribus ad molliſſimæ, nempe ad Membranæ Adipoſæ Tumores tranſeamus. Quorum mihi interea præter alias (9) indicatos, duo alii obtigerunt perluſtrandi.

---

(1) Diſſert. Oſteo-Steatom. Caſ. rarior. &c.

(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1753.

(3) Progr. Obſerv. in cadav. cujus oſſa emollita erant, propon.

(4) Vid. Epiſt. 58. n. 7.

(5) Diſput. de Morbis ex ſtructura glan-dular. c. 2. n. 15.

(6) Epiſt. 50. n. 60.

(7) Ibid. n 57. & ſeqq.

(8) Vid. etiam Epiſt 58. n. 6. & ſeqq.

(9) Epiſt. 50. n. 22. & ſeqq.

6. Anus in Nosocomio decesserat, cum tempus instaret Publicæ Anatomes inchoandæ A. 1755. Cadaver, ob meliorum inopiam, in Gymnasium illatum cum inspicerem, nec aliud de ea muliere constaret, nisi sensim esse mortuam; animadverti; ut alia omittam, & in his ungues ex pollice utriusque pedis in corniculi modum excrescentes, quod se utrinque pariter supra duos, tresve ex proximis digitis contorquebat; animadverti, inquam, ex femoris sinistri anteriore, & media secundum longitudinem parte protuberantem hemisphæricum tumorem, cujus diameter digitos transversos duos superabat, mollemque adeo, ut pro meliceride posset imponere. Cutis erat ibi reliquæ concolor, in qua nihil usquam erat icterici; sed levis tantummodo scabies. Quid, & quomodo contineret tumor, dicam, cum ea quæ ex viscerum inspectione adnotata sunt, indicavero.

Venter laxa intestina habuit, & in his Rectum, ab introrsum tumentibus hæmorrhoidibus male habitum: lienem aliquanto majorem æquo: in hepatis vesicula bilem subflavam, in eaque calculum sphæræ forma, magnitudine avellanam quamvis maximam excedentem, colore nigrum, sed crassiusculis quasi punctis exterius distinctum ex albo flavis quorum unum prominebat. Intelligis, cur mulierem icterico non fuisse colore, supra adnotaverim: itaque hanc poteris ad tot alias addere Observationes, a me olim (1) tibi memoratas. Et ne cætera de hoc calculo animadversa desideres; sic habeto, statim atque extraximus, in aquam mediocriter calentem conjectum, illico fundum petiisse, indeque receptum, & mox leniter summæ aquæ impositum, statim iterum subsedisse. Cum vero sepositum inspicerem illo ipso die, & magna ex parte in plurima nigra frusta per se abiisse, viderem, hæc autem, chartæ inclusa, quadragesimo circiter post die rursus in manus sumerem, & plura ex parvulis, unum autem omnium maximum in summo aquæ ponerem; omnia primum innatarunt; sed ne sexagesima quidem adhuc exacta horæ parte ad fundum descendit illud maximum, quod paulo post cætera sunt consecuta. Extractum porro, & statim aquæ impositum, statim subsedit. Unum vero, aut alterum ex iis quæ aquæ non immiseram, cum flammulæ admovissem, flammam quidem conceperunt; sed non retinuerunt, nec liquata sunt, & quod plumæ combustæ, oluerunt. Sed alia accipe, in altero ovario, in tubis, uteroque conspecta, quæ pariter ad noxas similes adjungas, quas alias scripsi. Ovarium maximam juglandem nucem æquabat, factumque erat ex albis, crassisque membranis, aquam intercipientibus. Tubarum utraque cum Ligamentis uteri Latis sic erat confusa, ut majus illarum extremum non appareret. Uteri fundus habebat intus ab altero latere duas, tresve excrescentias; ab altero unius dumtaxat inchoamentum. Et omnes quidem constabant ex alba substantia; sed hæc in earum maxima ex albis fiebat membranis, cellulas aquæ plenas continentibus. Figura ipsius erat ovalis secundum uteri longitudinem posita, cujus intimæ tunicæ per latiusculum, sed multo quam ipsa, angustiorem pedunculum continuabatur in facie illius cavi anteriorem. In qua erant & duæ reliquæ, eidem tunicæ continuatæ, non per pedunculum quidem, sed per totam basim, depressæ, nec aquam continentes. In Thorace, & Collo; nam Caput non attigimus; duo quæ ad Vasa pertinent, animadvertimus. Magna intra illum arteria maculis erat albis intus distincta, osseas, si longior fuisset vita, lamellas ibi prænunciantibus. Jugularis autem Externa vena a sinistris per collum descendens, in medio cursu dividebatur in partes tres, quæ, duabus insulis effectis, rursus post tractum digitorum circiter trium, in unum confluebant. Sed hoc rarum magis, quam morbosum; illud ea ætate

(1) Epist. 37.

creberrimum. Illuc jam redeo quo sum pollicitus, ad tumorem videlicet ut ante sectionem apparuerat, hemisphæricum, qui in femore meliceridem ob id etiam mentiebatur quod non per pedunculum inde pendebat, sed suum alterum hemisphærium condebat sub cute. Hac igitur incisa, manifestum omnibus qui aderant, fuit, nihil aliud esse; nisi Excrescentiam, sicut ego intelligo, membranæ Adiposæ. Ex hac enim ipsa in tot parallelas quasi partes disposita, omnino constabat, nullo alio discrimine, nisi quod pinguedo, quæ subfusca alibi erat, in tumore magis albicabat. Cæterum neque sub cute membrana alia erat quæ cystis in modum tumorem complecteretur, neque sub hoc quidquam intersepti instar, quod a continuata Adiposa membrana secerneret.

7. Paucioribus nunc verbis alteram, quippe in viventis adhuc viri tumore habitam, Observationem describam.

8. Vir honestus ex Agro Patavino tumorem gerebat fici non parvæ instar ex altero fœmine pendentem per brevem pedunculum, digito non crassiorem. Mollis erat tumor; ut si contrectares, intelligeres, nec sarcoma esse, nec a multo qui inclusus esset, humore distentum. Eodem quo reliqua cutis, colore, hoc uno discrepabat, quod ex hemisphæricis hic illic, humilibus tamen, nec minimi digiti apice crassioribus, protuberantiis conspiciebatur inæqualis. Nusquam pulsabat: nunquam, vel pressus, dolebat: nec unquam, nisi cum equitare opus erat, incommodum ullum afferebat. Ob hanc igitur unam causam, timori adjunctam, ne magis in dies, magisque cresceret, an sine periculo abscindi posset, ex me quæsivit. Qui cum ea quæ dixi, attenderem, neque aliud vas præter unam venam per tumoris cutem repere, viderem, quæ ne in summo quidem ad columbini calami crassitudinem perveniebat, felices autem tumorum ejusmodi amputationes memoria tenerem; facile annui: præsertim cum Vir Experientissimus, Publicus in hoc Gymnasio Chirurgiæ Professor, Hieronymus Vandellius se recepisset exsecturum. Quod & feliciter præstitit ineunte Junio A. 1757. pauco omnino sanguine effuso, etiamsi paululo profundius quam esset pedunculi initium, exsecuisset, & facile cicatrice obducta, intra breve tempus homine persanato. Tumor, qui uncias circiter quinque pendebat, eodem mane per Filium, parente, & Doctissimis Patruis dignum, ad me missus, &, hoc inspectante, a me continuo persectus, id omnino erat quod censueram, nempe Adyposæ membranæ Excrescentia. Qualem, per Valsalvam abscissæ, pedunculum alias (1) tibi descripsi, talis hic fuit, id est ex eadem quæ in sanis est, membranæ Adiposæ structura, & substantia, quasi in cylindros aliquot contracta, intra pedunculum descendente, ex hoc vero intra tumorem continuata, subflava, molli, unctuosa, tumorem universum, & illa ipsa exterius protuberantia parva hemisphæria efficiente. Partes ex quibus compingebatur, non solum cuti, verum etiam inter se passim, tenacius adhærebant; ut per solos digitos pars a parte sejungi non posset; nulla tamen prorsus præter cutem erat tunica, quæ, ut in cysticis videmus tumoribus, hunc complecteretur: nec cutis ipsa, quanquam erat crassiuscula, in duas poterat dividi laminas. Cuti autem hic illic suberant, præsertim superiora versus, tenuia vascula sanguifera.

9. Parvi quidem hi quos persecuimus, tumores fuerunt, si cum grandibus illis compares, quorum alias (2) exempla indicavimus videnda præsertim apud Palfinium, aut cum aliis etiam majoribus, quos ad eos addiderunt Præstantes Viri (3) pondo librarum sexaginta, aut amplius. Sed cum similes eorum censeantur qui Cystici, & peculiariter *Natte* dicuntur; etsi pinguedinem continerent, a nostris tamen intelligis fuisse discrepantes. Verum age, ab his qui singulares, & sæpe non parvi sunt ad alios qui sunt multiplices, & exigui, aut

(1) Epist. 50. n. 23. (2) Ibid. n. 22. (3) Vid. in Italica Palfin. Edit. Part. 5. c. 4.

certe modici, veniamus. Subsistemus autem in iis de quibus Epistola L. vix pauca attigimus, in summa aliis lingua, aliis toto propemodum corpore succrescentibus.

10. LINGUARUM, quas Februario mense anno hoc 1759. in Gymnasio dissecuimus, una erat tumida, in eaque linea quam medianam vocant, primum quidem ab apice ad tractum pollicis transversi in sulci modum nec levis, nec si hinc & hinc linguæ latera traheres, tollendi, subsidebat, deinde vero nulla usquam apparebat; imo æque mediam ac laterales superficiei illius partes occupabant tubercula, nullam prorsus ad normam disposita, humilia quidem, sed crassa ad sesquilineam usque unciæ Bononiensis, facie inæquali, albo autem, ut lingua reliqua, colore. Desinebant prope eam sedem ubi esse debuissent illæ ultimæ crassiores papillæ: quarum locum perexilia, sed confertissima implebant tubercula. Post hæc denique succedebat tota illa sedes in qua extare solent glandulæ, at sine ullo harum vestigio plana omnino, & lævis.

11. Quid præcessisset, unde ea sic facta esset lingua, & quid afferret incommodi, scire non licuit. Contra vero & post quæ inceperit, & quæ attulerit non glandularum absumptio, sed amplificatio, & citissimus magna parte corporis intus, extraque novarum quasi glandularum proventus, apparet ex historia, hic minime prætermittenda, quæ ab laudato alias Laurentio Mariano, & ab Genero eo digno Josepho Bonio A. 1752. communicata, mihi eo gratior fuit, quod morbum non ita dissimilem annis superiorihus spectare quidem, sed non per dissectionem, potueram, ut tibi de Tumoribus scribens (1), significavi.

12. ADOLESCENS Generosus annos natus quindecim, ab infantia usque sanus, & vivido colore præditus, duriori objurgatione exceptus, gravique timore tanto magis inde perculsus, quod natura erat cogitabundus, tunc quidem triduum quasi stupidus exegit, tertio autem post mense parvas per collum glandulas cœpit animadvertere, quæ paulatim primum creverunt, mox vero morbus celeriter adeo auctus est, ut præter salivarium, & Axillarium glandularum tumorem, brevi per dorsum, per pectus, & præsertim circa claviculas extiterint corpora, ovi columbini instar crassa, strumosas glandulas referentia, qualia paulo post in abdominis, quoque integumentis, imo, ut tangendo cognoscebatur, in ventris etiam cavo non defuerunt. Dolore carebant fere omnia; nam quod Pectorali musculo dextero insidebat, tres digitos transversos longum, colore autem lividum, ad tactum nonnihil dolebat, ut ventris quoque interiora, a sinistris magis, major etiam tensio, & renixus percipiebatur. Sive intus, extraque, id quod initio statim, magisque in progressu factum est, multa, & varia in usum traherentur remedia, etiam validiora, quæ a Medicis Consultissimis proponebantur, sive nulla denique adhiberentur, tumorum moles increscebat, cursu morbi adeo rapido, ut cum cœpisset mense Decembri, simul cum vita circa Maji finem desierit. Non multo post morbi initium, acutus dolor in genu, & crure nunc dextero, nunc sinistro ingruerat, qui & postea semper male habuit, symptomaticis, & incerta periodo accedentibus febribus, vigiliis, macie stipatus. Cæterum ad extremum usque mens prompta, & hilaris, ciborum appetitus, imo acris fames, ultimis præsertim diebus, nunquam defuit: & quamvis aliqua ad jugulum molestia esset ex mucido catarrho, qui facile, & levi cum tussi ejiciebatur; nulla tamen spirandi difficultas unquam animadversa est, id quod, perlecta thoracis dissectione, miraberis.

COLLI, Pectoris, Abdominis tegumentis communibus incisis, tumores illos externos sedem in cellulis habuisse membranæ Adiposæ, compertum est, arcte

(1) Epist. 50. n. 28. in fin.

ibi ad subjectos musculos annexæ. Pleni erant omnes subalbæ materiæ, ex parte nonnihil fluidæ; at majorem partem solidæ, & sebaceæ. Eminentiorum aliqui, ut qui musculis adhærebant Pectoralibus, unum cum Axillaribus glandulis continuatum corpus facientes, secti subflava, & saniosa emiserunt. Ventre aperto, omentum omne corpusculis duris hic illic obsessum apparuit, subalba illa materia plenis. Jecur, lien, renes ipsa quidem secundum naturam se habebant, sed circa singula fuerunt hæc adnotata. Jecinoris parti dexteræ valenter annexum erat peritonæum: quod pluribus deinde locis quasi unum idemque cum attiguis musculis factum, anterius excrescebat in corpus ovi gallinacei magnitudine, quod ea qua diximus, refertum materia, cum vesica urinaria connectebatur. Juxta splenem vero mesocoli sinistra pars in corpus intumescebat constans ex pluribus colligatis quasi ovis columbinis, eadem illa materia farctis: quibus & pancreas plenum erat: per mesenterium autem disjectæ ejusmodi strumæ conspiciebantur. Renum denique Adiposa tunica erat monstrosum in modum crassior facta; nam qua parte vertebras spectabat, duorum, parte autem opposita quinque transversorum digitorum crassitudinem occupabat, materia quam diximus, ubique distenta: propterea que rem sinister, accedente etiam dura & strumosa, quæ materiam illam intersecabat, linea, pondo fuit unciarum circiter sex & triginta. Nec vero intestina morbo vacabant. Nam Coli tum adiposæ appendices, tum ligamentorum, per ipsum ductorum, fasciolæ corpusculis ejusdemmodi conspiciebantur distinctæ. Tenuia autem intestina per intervalla glandulas Peyeri habebant lupini figura, & magnitudine: quas inter quædam multo major, phlogosi affecta, corruptum continebat humorem. Thorace recluso, mediastinum conspectum est circa medium corporibus sæpius dictis obsitum, & in his aliquo non minus crasso, quam modicum ovum gallinaceum, Asperæ arteriæ truncum non modo contingente, sed etiam comprimente. Pulmones intus erant sani, quamvis extimæ superficiei infixi essent duri, petrosique globuli, granorum hordei crassitudine. Eadem superficies a tergo tota excavata erat utrinque, sed a sinistris præsertim, ob incurrentes in ipsam non parvas strumas, pleuræ innatas, alias quidem prope dorsi vertebras, alias autem in seriem quasi quandam ita dispositas, ut singulæ singulis costis ab ima ad summam insiderent. Cor secundum naturam se habebat, nisi quod auriculæ dexteræ facies exterior tota erat tanquam granosa a consimilibus corpusculis. Igitur (sic concludebatur missa historia) descripti tumores majori ex parte erant cystici, & particulis turgidi tophaceis, duris, & velut sebaceis intra cellulas depositis membranæ Adiposæ, præter æque dura, quæ descripta sunt, corpora glandulosa.

13. Redii in memoriam historiæ hujus, cum aliam legerem nuper æthiopis duodecennis, quam Præcl. Anatomicus litteris mandavit Meckelius (1). Nam iniens ægri utriusque ætas, acrisque fames, cum morbo conjuncta, & perstans, usque adeo per interiores tunicas, ventris præsertim, diffuso in tuberculorum modum, quorum pleraque sebacea implebat materia, hæc, inquam, faciunt, ut abs te cupiam utramque conferri historiam. Quod si Viri illius Solertissimi in eo, itemque in altero æthiope (2) accuratas, quod ad eorum quoque nigredinem spectat, Observationes simul perlegens, forte miraberis, in illa apoplectici æthiopis, quam tibi olim misi (3) ante hos quinquaginta annos Venetiis habita, dissectione adnotatum nihil fuisse de nigrescentibus, aut fuscis in æthiopum cerebro partibus, nihilque de eorum nigro potius, quam rubro, sanguine, scias velim, cadaver illud ante noctem incidere non licuisse, lucem autem aliam, nosti, esse solis & lychnorum, nec pariter licuisse aliud in posterum diem ser-

(1) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. de Berlin, A. 1753.

(2) A. 1756.

(3) Epist. 5. n. 17.

vare, nisi cutis, & cuticulæ segmenta quædam, in quibus mihi quid acciderit videre, in Adversariis (1) est indicatum. Sed de his, & de cuticulæ natura neque hic est scribendi locus, neque antea facile scribam, quam aut dissecandi æthiopis iterum facultas detur, aut quædam saltem de æthiopum infantibus pro certo sciam, ut puta num forte umbilicalis funiculi initium non, ut nostri, cinctum cute habeant quæ postea in umbilicum se contrahat, num paucis illis a partu diebus cum primum infuscari incipiunt, non ita albis prorsus, ut in adultis postea videmus, sint plantis, & volis, alia ejusmodi. Nunc enim a proposito non est divertendum. Collata igitur utraque tot sebaceorum tuberculorum historia, ut in eo quoque convenire videbis, quod viscera quædam sub tunica sic male se habente, erant tamen sana; ita discrepare tum symptomatibus, animadvertes, tum sede etiam tuberculorum, quæ in Berolinensi Observatione tantum abest, ut sicuti in quadam Roedereri quoque historia (2), scirrhosa corpuscula cellulosam occuparent substantiam; id singulare habebant, ut, hac prorsus salva, in propria ipsa, firmaque peritonæi, aut pleuræ hærerent membrana; tum denique ut exterius tubercula essent nulla, sed interius omnia. Ad externos autem, simulque internos tumores attinet Observatio altera, quam ante illam Meckelius indicat, ab se, & Clarissimo Professore Zinnio in infante habitam, cujus præter partes cerebri induratas, conglobatæ glandulæ toto ferme corpore scirrhosæ erant.

14. At sive ad utrosque, sive ad externos, quos potissimum hic attendimus, tumores exempla spectant quæ continuo memorabimus, illorum alii aut ea, continebant quæ evidenter sunt præter naturam, aut ea propter quæ ab sanarum glandularum modo vix, ac ne vix quidem viderentur discrepare, nisi ibi occurrerent ubi manifestas glandulas conspicere non solemus. Ad primum horum generum, præter eas quas modo protulimus, historiæ pertinent non paucæ in Sepulchretum (3) relatæ, ut, cum strumosæ glandulæ, multæ præsertim, aut magnæ, exterius protuberarent: multæ quoque interius deprehenderentur insidentes non mesenterio solum, sed & omento, stomacho, intestinis, pancreati, vesicæ urinariæ, pulmonibus, ex Fontani observatione (4); ex Heurnii (5) autem, etiam peritonæo, hepati, lieni, renibus, uteri ligamentis, diaphragmati, mediastino, ipsique cerebri Duræ meningi. Mitto cæteras, quas descriptas ibi videre poteris glandulas minus diffusas, sed omnes strumosas, & quasdam gypsea, pultacea, purulenta, serosa, alba, flava continentes. Quibus & tubercula addere potes illa plurima, quæ Laubius (6) in pulmonibus vidit materiæ sebaceæ plena, ejus similis quæ in glandulis colli induratis ejusdem hominis spectabatur. Ad secundum vero genus propter eam quam M. Aurelius Severinus simul profert, Aetii, imo Leonidæ sententiam, spectasset crediderim glandulas quas Severinus ipse (7) vidit tuberculorum instar in artubus, pectore, dorso, sub alis, & ad inguina exstantes, quarum plus sexaginta per Senis universum corpus dispersas ob id maxime admirabatur, quod tubercula quam plurima *circa loca* conspiciebantur, *quæ glandularum sunt prorsus expertia: itaque venit in mentem*, inquit, *illud Aetii, qui Tetrab. 4. cap. 5. . . . . professus est, ex integro nasci plerumque candidas, & rubras caruncualas in corpore.* Olaus autem Borrichius (8) cum in icterici dissectis cruribus in glandulas incidisset sub cute latentes *infinitas*; non ab integro ortas, opinabatur; sed *in sano corpore esse adeo minutas, ut visum pene effugiant, in morboso conspectiores.* Has quoque ad secundum genus referri posse, vix dubito. At quas Whartonus Observatione pariter

(1) II. Animad. 4.
(2) Diss. de Uteri Scirrho, n. 18.
(3) L. 4. S. 2.
(4) Obs. 6. §. 1.
(5) Ibid. §. 5.
(6) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 106.
(7) De recond. Abscess. nat. l. 4. c. 5.
(8) Sepulchr. S. 2. cit. Obs. 17. §. 2.

in Sepulchreto quoque (1) legenda, in militis brachiis, & femoribus conspexit, eodem referendas esse pro certo scio. Cum enim omnes sub cute mobiles, & vel pressiuscule contrectatæ, essent indolentes, nec validissimis remediis cedentes; majusculam unam a Chirurgo extractam, deprehendit *citra ullum putridum aut corruptum humorem totam ex solida glandulosa atque alba carne constantem*; ut sic glandulas *dari adventitias plane sanas, nisi quod in numero partium præternaturalium recensentur*, experientissimus glandularum scrutator demonstratum esse, pronunciaverit. Quæ Observationes ad exteriores quidem glandulas pertinent, quemadmodum Antonii etiam Cocchii (2), ubi de Mesentericis Morbis loquens, id quod Leonida *raro* viderat, non semel sibi occurrisse ait (Severino autem *sæpe* occurrerat) conglobatas videlicet externas glandulas non modo auctas, sed & ubi esse non videntur, quasi creatas. Quin exemplum insuper addit, in quo præter nonnullas non solitas conspici, ut in lateribus, carneas, neque pure scatentes, ad hunc eundem modum alias intra ventrem offendit. Quam tu, & Severini Observationem ut quæ nedum mihi in Sepulchreto occurrit, huic adjicies, & Valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXIX.

Ad Ictus, & Vulnera Capitis, & Thoracis, ad Juncturarum Vitia, & ad Luem Veneream pertinet.

QUÆ ad Morbos attineant, Epistola LI. & insequentibus deinceps cæteris a me comprehensos, non tot in præsentia habeo, ut his denique Litteris complecti non possim. Ad illam igitur Epistolam qua de Vulneribus Capitis, & ictibus scripsi, hæc addes.

2. VIR necdum quinquaginta annos natus, cum bibacissimus esset, indeque ebrius: per scalas descendens, tanto facilius lapsus est, quod crure altero annos jam aliquot ex doloribus, Veneream, ut ajebant, luem consecutis, claudicabat. Cadens autem sinistrum tempus adeo contudit, ut omni sentiendi, movendique facultate statim amissa, sic intra horas haud amplius quatuor interierit. Cadaver opportuno ad Publicam Anatomen inchoandam tempore, id est paulo post medium Januarium mensem A. 1756. Theatro concessum est, in quo, cum diligenter persecaretur, hæc adnotavimus. VENTER pane, & vino maxime distentum adhuc ventriculum exhibuit, ut ab ictu parum, vel potius nihil videretur evomuisse. Postquam ea omnia exhausta fuerant, ne minimam quidem intus rugam ventriculus ostendit. Jecur, & lien magna, nec tamen morbida, nisi quod dissectis lienis visa mihi est substantia laxior, color autem dilutus. At renum uterque pluribus hydatidibus excavatus, quæ sub ipsa eorum tunica incipientes, eo perveniebant, ut tubulos qui papillas excipiunt, contingerent, inæquali intus superficie, sed sua undique membrana comprehensæ. Vesica urinaria amplior, in longitudinem præsertim, ut duplo propemodum longior esset, quam soleat. Sed hæc, ut in biboso, mira non sunt. Ad Veneream autem luem num pertineret, an a primordiis sic esset quod in Seminali caruncula animadverti, non facile dixerim. Sinus qui in illa est, orificium maximum erat ex omnibus quæ vidisse unquam memini, nec secundum longitudinem, sed, quod in ne-

---

(1) Ibid. Obs. 15. in Append. ad §. 1.

(2) Dei Bagni di Pisa.

mine conspexi, in transversum positum. Semen tamen, e vesiculis expressum, non per illud, sed per bina oscula, ut consuevit, prodibat, quæ ab lateribus illius sunt. Aortæ interior facies contra Cœliacæ ostium non lævis erat, ut per ventrem alibi, imo duas ibi osseas squamulas ostendebat. In Thorace quoque eadem Magna arteria nonnullis locis idem intus vitium fovebat; sed prope valvulas præsertim suas, quarum duæ osse non carebant. Supra ipsas autem; quanquam cor erat mediocre; major Valsalvæ sinus æquo erat latior. Sed hæc a morbo. Ab natura vero id quod non videor alias vidisse. Subclavia vena dextera ex duabus constabat, quæ in axillari jam incipientes, non ante in unam confluebant quam ad ostium accessissent Jugularis Internæ, ut insula fieret longa digitos transversos quinque. Erant autem duæ illæ quæ insulam comprehendebant, venæ pari ambæ crassitudine; at a sinistris in Axillari vena erat insula multo brevior, quippe non longa digitos duos, imparibusque comprehensa venis, altera videlicet multo quam altera, tenuiore. Priusquam de Capite dicam, aliquot sunt interjicienda, quorum alia omittere hic nolo, alia autem nequeo. Cum pinguedo in abdomine, & intra abdomen non pauca esset; in cervice, dorso, lumbis non erat quidem ita multa; sed musculorum superficiei, & fasciculorum ex quibus ipsi compinguntur, adeo præter solitum adhærebat, imo affixa erat, ut Prosectoribus molestiæ esset non levi. Ubi ad Artus inferiores ventum est; in eo qui sanus erat, mihi accidit quod raro, ut Posteriorem nervum Cruralem immisso, ut solitus sum, cultri manubrio aut manu inter duos ramos in quos denique ad poplitem videtur dividi, non possem, sursum versus tendendo, confirmare, non unum esse, sed ex duobus fieri, per totum femur, imo interdum supra quoque, cohærentibus quidem, sed revera in unum minime coalescentibus. Cum vero, id quod in eorum singulis, aut certe in crassiore facere consuevi, secundum longitudinem inciderem, ut parallelas, ex quibus constat, fibras demonstrarem; miratus sum tantum inter has pinguedinis interjectum conspicere, ut hujus plus quam fibrarum, continere ubique videretur. Etsi enim plurimi sunt anni ex quo in cadaveribus non prorsus macilentis interjici iis fibris manifestam pinguedinem haud raro animadverti contra ac creditur ab iis præsertim quibus nervos placet cum intentis fidibus comparare; attamen ea qua tunc vidi, copia interjici, nunquam antea conspexeram, nec in mentem venerat, posse, ut facile intelligis, si pinguedinis loco aliud quod præter naturam sit, aliquando huc conjiciatur, eos nasci morbos quos obstructis, aut aliter vitiatis ipsis nerveis fibris imputant. Sanus tamen, ut dixi, is artus erat. Alter vero quo homo claudicabat, sic attractus erat, ut quacunque manuum vi adhibita extendi crus non posset. Neque potuit satis extendi; etsi tunc aliquanto facilius extendebatur; cum Flexorum musculorum tendines, qui ad poplitem valde contenti erant, in transversum dissecti sunt. Quorum musculorum, ut neque Extensorum, color fuit, ut cæterorum sane fuerat, rubens; sed fuscus, & obsoletus. Quin etiam perpaucæ mucilaginis quæ in genu illo erat, color ab naturali discrepabat, & Mucilaginosa major glandula, albæ instar, subduræque pinguedinis apparebat. Sed hæc fere omnia a motuum cessatione illorum musculorum, ejusque juncturæ deducenda esse videbantur. Caput denique secando, Temporalem quidem musculum qui ab ictu contusus fuerat, tumidum, nigrumque conspexi ob remorantem in eo sanguinem, interioremque structuram laxantem. Cranium vero neque ibi, neque alibi ulla fractura, fissurave, & ne depressione quidem læsum offendi. Vasa autem per Tenuem meningem repentia nigro sanguine passim turgidissima occurrerunt, cujus supra eam meningem effusi grumus non mediocris conspiciebatur. Hujus igitur, & concussionis cerebri mors illa tam cita effectus fuit.

3. Historiam hanc aliis addes quas sub initium scripsimus Epistolarum LI.

& LII. cranium pariter ab ictibus illæsum, at non ea quæ cranio subsunt, ostendentes; quamquam in illarum nulla tam cita mors secuta est. Nunc accipe quam adjicias alteri in proxima Epistola LIII. descriptæ (1). Secunda enim est in qua nobis se se obtulit cordis vulnus. Sic a præcipuo videre cerebro ad alterum viscus præcipuum cor, & a celeris mortis casu ad celerrimæ exemplum transibimus.

4. Sutori annorum circiter quadraginta per scalas ascendenti inimicus descendens obviam venit, cultrumque in pectus defixit, & continuo aufugit. Ille vero se vulneratum esse, clamans, & cultrum e vulnere extrahens, tam cito ibidem mortuus est, ut qui de proximo accersiti, confestim accurrerant, vivum invenire non potuerint. Cadaver Studiosa Juventus non difficile optinuit, & ad me, in Gymnasio tunc Anatomen docentem, mense videlicet Januario A. 1753. afferendum curavit. Magnum erat, sanoque habitu, ut nisi aliquanto pinguius esset, quam vellemus, melius ad observandum, demonstrandumque optari non posset. Quorum utrumque factum a nobis est accurate: quanquam hic nihil præter ea quæ ad vulnus, & ictus in cadendo attinent, memorabimus.

Igitur vulnus perbrevi intervallo ab sterni sinistro latere inter cartilagines tertiæ, & quartæ costæ inflictum, exterius vix longius erat semuncia pedis Bononiensis, inde autem per mediastinum, & pericardium, ad dexterum ventriculum cordis pervenerat, ejusque parietem septo proximum, media fere inter basim, & cuspidem sede, pervaserat, non longius ibi lineis tribus. Itaque pericardium nigro sanguine grumoso distentum inveneramus, mediastini autem anteriorem partem, qua vulnus transierat, & supra, infraque ad non brevem tractum a sanguine nigricantem, & quasi turgidam; nihil autem sanguinis, in ventriculis cordis, ejusque auriculis. Neque intra thoracem quidquam præterea læsum fuerat. Exterius autem in summo dorso contusionis vestigia quæ a cute in pinguedinem usque se extendebant, Rotundis utriusque scapulæ musculis interjectam. Capitis etiam integumenta contusionis signa in fronte servabant, credo inter cadendum relatæ, sicuti mortuum credo in scalis (in quarum gradus, surgere conatus, iterum cecidisset) ita denique jacuisse, ut in caput proclivius sanguini fuerit, quam in oppositam partem, defluere: certe quæ infra cor erant, vasa mediocrem sanguinis copiam, at quæ supra, plurimum continebant. Itaque cerebri superficies rubebat a distentis sanguine vasis quæ per Tenuem meningem ducuntur, eorumque ramusculis non secus ac si rubens materia fuisset injecta. Nec minus plena vasa illa vidi, quæ intra medullarem substantiam apparent alias filorum instar; hic enim cavos esse tubulos, manifestum omnibus fuit.

5. Si vulnus hoc cordis cum eo contuleris quod tibi Epistola LIII. (2) ex Valsalvæ observatione descripsimus, utrumque autem in ejusdem, nempe dexteri ventriculi caveam, nec multo dispari in ejus pariete aperta rima pervenisse, animadverteris; miraberis fortasse, ab illo hominem octavo denique die, ab hoc vero tam cito fuisse interemptum; præsertim cum per illud tanta sanguinis copia in thoracem & ventrem effusa videretur. Verum ob illam ipsam non modo extra cor, sed etiam extra pericardium defluentis sanguinis effusionem, cum hic non potuerit, ut in nostra Observatione inter pericardium, & cor subsistere, illudque distendere, hoc premere, discrimen id extitisse, facile, ut opinor, existimabis. Quod si facias; ex utriusque hujus Observationis comparatione habebis unde illud confirmes quod alibi (3) inter cæteras causas posuimus, cur multo minor inter pericardium, quam plerisque aliis in locis, hæmorrhagia longe citius interitum afferat.

---

(1) n. 26. (2) n. 3. (3) Epist. 26. n. 18.

6. Dixi, quam plerisque aliis in locis, & dixi item inter cæteras causas, non ignorans, quam celeriter vel paucus intra cranium sanguis, aut plurimus, sed vel in ventrem ipsum effusus, homines soleat conficere, ut putà a liene disrupto, id quod ex pluribus cognosces earum Observationum, quas, ut perlegeres, tibi, cum de Ictibus Ventris scriberem (1) indicavi. Quas inter si forte deessent (neque enim rursus vacat singula inquirere) quæ a Michaele Vanselowio (2), aut ab J. Valentino Scheidio (3) propositæ sunt; fac videas; vera a me dici, tanto magis intelliges.

7. Et harum quidem Observationum commemoratio me, si forte interea aut legendo, aut secando in alia incidissem ad ea quæ fuse tunc scripsi, nunc adjicienda, opportune commonefaceret, ut hic adjicerem. Sed neque de illis, neque de Ulceribus cum in præsentia quidquam suppetat; ad ea transibo quæ ad juncturarum vitia pertinent, motui officientia. Nonnulla enim de his sunt quæ post datam ad te Epistolam LVI. aut ipse vidi, aut visa ab aliis legi. Ad prima spectant historiæ hæ duæ.

8. Senex erat Patavii, quem non sine difficultate caput in latus inclinare potuisse, ab iis qui diu cum ipso familiariter versati fuerant, post dissectionem accepimus. Is cum ex catarrho, ut ajebant, ineunte Martio A. 1755. in Nosocomio decessisset, nobis qui tunc ibi quædam, ad thoracis, est colli, & capitis anatomen pertinentia, ostendebamus, hæc observandi occasionem præbuit. Thorax in facie anteriore pulmonis dexteri hydatides exhibuit duas, majorem unam, minorem alteram. Capiti intra cranium aqua inerat, cujus pars aquæ in Lateralibus ventriculis supererat. Glandula Pinealis tenuis. Cum parvi musculi qui anterius inter primam colli vertebram, & caput interjiciuntur, vix ac ne vix quidem apparerent, neque id mihi pessimæ dumtaxat, id est laxissimæ, ut in cæteris quoque musculis, constitutioni imputandum videretur; attentius inspectans, & profundius inquirens, in illud incidi cujus potissimum causa hanc scribere volui Observationem. Scilicet non modo quod Columbo (4) occurrerat scribenti, *primam vertebram occipitio ita adhærentem hisce oculis vidi, ut moveri neutiquam posset*, hic quoque erat; sed præterea adhæsio a sinistro præsertim anteriore latere ejusmodi conspiciebatur, ut unum idemque os essent tum ea vertebra, tum occipitium: idque a primordiis usque fuisse, plura indicabant proxima conformationis vitia. Nam secunda vertebra corpus habebat, mitto cum tertia conatum; erat enim hic, quod inter primum, & occiput ibi ubi dixi, nullum prorsus erat, aliquod tamen antiquæ divisionis vestigium; corpus, inquam, habebat, & Dentem lateri capitis magis dextero, quam sinistro, propinqua, Dentem autem ipsum breviorem, processus vero qui Obliqui Superiores dicuntur, tota illa facie qua Inferiores primæ vertebræ processus excipiebant, qui hic officio condylorum occipitis fungebantur, nequaquam inter se pares; quippe dexterum sinistro tum arctiorem, tum altiorem, tum antrorsum magis quam retrorsum vergentem. Sunt & alia, quæ tanto libentius brevitatis causa prætereo, quod ossa hæc poteris, cum Patavium veneris, apud me inspicere. Sed quæ, ut erant, servare non potui, ligamenta describere non omittam. Transversum, ut vocant, quidquid erat Dentis a tergo complectebatur, ima parte excepta, unde Lateralia longiora, quam solent, & tenuiora, præsertim dexterum, oriebantur. A sinistro tamen quasi summo Dentis latere perbreve quoddam proficiscebatur, & crassius.

9. Sed ligamentorum quæ modo dicebam, vitia alia, quamvis non ut hæc, a primordiis repetenda viderentur, memineris superioribus unis, atque alteris

(1) Epist. 54. n. 5.
(2) Disp. exhib. Hist. de Ruptura Lien.
(3) Observ. Lienum disrup.
(4) De Re Anat. l. 15.

Litteris (1) fuisse proposita. Multo autem magis memineris, quia sæpius factum est, cum de Claudicatione esset injecta mentio, ut inter cæteras causas descripta sint vitia in ea junctura quæ inter femoris caput, & Innominati ossis acetabulum intercedit. Huc sequens spectabit historia, peculiaria quædam habens, quæ in scriptis alias non legisti.

10. Mulier annos nata septem & septuaginta, in lucem edita fuerat, & vixerat sana, filium quoque feliciter pepererat. Secundo autem partu qui difficillimus fuit, enixa filiam (quæ hæc narravit) doloribus ad ischiadicam regionem dexteram corripi cœpit, & claudicare. Hæc mala neque ars ullis remediis, neque natura, etsi tertius, quartusque partus felix fuit, tollere unquam, aut minuere potuerunt: quin sæpe etiam cadebat, quod pondus corporis satis firme artus dexter non ferret. Denique in Nosocomium propter paupertatem magis quam ob morbum, admissa, ibi annum, & menses aliquot fere semper cubuit propterea quia si surgere conaretur, dolores exasperabantur. Appetitu alimentorum vigente, viribus autem paulatim deficientibus, & subinde desipere visa, tandem sensim mortua est sub initium A. 1754. Cadaveris macilenti partes quædam non inutiles nobis fuerunt, tunc ibi plura, & varia recognoscentibus, & demonstrantibus. Cerebrum enim, cerebellum, medulla Oblongata sic satis firma fuerunt; nam etsi Lateralibus ventriculis aquæ limpidæ mediocris copia inerat; plexus tamen Choroides rubebant, nec Tenuis meninx detrahentem facile sequebatur, duo fere indicia non diu aquam illam intra cranium fuisse. Uterum quoque tametsi inclinatum vidi in eandem partem in quam anicula hæc claudicaverat, & ovariis stipatum maxime contractis; ad reliqua tamen ostendenda fuit idoneus, & inter cætera ad monendos Studiosos Adolescentes, ne propter illud quod in I. Adversariis (2), vaccini, & muliebris uterini osculi situm comparans, olim scripseram, negare me, crederent, illius osculi, secundum naturam in muliere se habentis, coronam aliquanto; etsi non semper quanto Eustachii Icones (3) collatæ inter se indicant; ab anterioribus magis, quam a posterioribus, descendere. Femoris dexteri juncturam cum acetabulo novissime examinavi; & cum vitium haud leve, ob eam sedem extrorsum in latus deformiter protuberantem, me deprehensurum, existimarem; non unum, sed plura, mox instituta dissectione, deprehendi, qua, ut facilius esset, certiusque ex comparatione judicium; utriusque femoris superiorem partem, & ossis utriusque Innominati inferiorem primum reteximus. Innominatum igitur os dexterum, sive exteriorem, sive interiorem faciem inspiceres, ampliore in latus gyro, quam sinistrum, extendi videres, & crassiore exterius pariete acetabulum comprehendere. Acetabulum autem hoc dexterum orificio erat majori, quam sinistrum, nec flexili, ut illud supercilio quod vocant, sed osseo: figuraque, & dimensionibus, ut sinistrum sano, sic ipsum ab naturæ norma alieno capiti femoris prorsus respondebat. Hujus enim capitis forma non hemisphærii erat, sed coni. Coni autem basis externo quidem in latere ad radices ipsas incipiebat trochanteris majoris, cum in latere interno non parvo intervallo distaret a minori trochantere. Erat igitur acetabuli dexteri figura eadem quæ cavi coni, profunditas autem ab exteriori quidem latere permagna, ut ibi duplo propemodum profundius esset, quam sinistrum: glandulæ autem mucilaginosæ, quæ in sinistro major esse, quam soleat, & ex sua fovea quasi prominere videbatur, ejus, inquam, glandulæ, & foveæ vix, ac ne vix quidem in dextero quidquam erat. Sed & cartilaginea crusta, quæ alba, & nitida a sinistris tum acetabuli, tum capitis femoris superficiem secundum naturam convestiebat, fusca, & lurida a dextris conspiciebatur, & præterea hic illic rubens. Quæ cum satis omnia, &

(1) Epist. 62. n. 11. & Epist. 63. n. 19. (2) n. 15. (3) Tab. 14. Fig. 3. & 4.

simul quam flaccidum esset ligamentum quod teres vocant, capitis femoris dexteri, animadvertissem; tum caput idem serra, a vertice ad basim per axem ducta, secari jussi, sectionemque in proximam quoque femoris partem produci, ut quid interius discriminis esset, cognoscerem. Quod manifestissimum fuit. Nam etsi hæc, & illud firma sua ossea lamina undique obducta cernebantur; medulla tamen quam pars hæc femoris proxima, & quam caput intra cancellos continebat suos, cum in hoc ex albo subflava, ad aquosam magis, quam ad oleosam, ubi premeres inter digitos, naturam inclinaret; in parte illa femoris ad rubedinem magis, & ad oleosam vergebat naturam. Denique cum femur utrumque inter se compararem; animadversione digna visa est ejus partis quæ, interjecto aliquanto intervallo, trochanteribus suberat, tum figura quæ a terete multum discrepans, ad angulosam propius accedebat, tum incurvatio ad modum segmenti arcus sua convexa parte anteriora spectantis: quæ incurvatio major tamen in sinistro erat femore, quam in dextero; id quod facilius intelligeres, si dolores, & claudicatio eo tempore jam fuissent quo ossa adhuc flexilia magis cederent corporis ponderi in illo artu quo puellula, ut magis firmo, & dolores minus movente, magis niti consuevisset.

11. Quid ergo est? Num filia non verum narrabat? an mater non sine structuræ vitiis quibusdam ex iis quæ descripsimus, nata, modice jam ab initio, & juventute florens, claudicabat? Ubi autem ex difficillimo partu, unde aliis aliter claudicationem accidisse, a me alibi (1) memoratum est, nova causa ad structuræ vitium accessit, tum vero acerbi dolores, & claudicatio manifestissima advenere? & mater, ut mulierum mos est, inde potius quasi per infortunium, quam ab ortu ipso, credi maluit suum morbum extitisse? Certe eas omnes, & ejusmodi, quales deprehensæ a nobis sunt, mutationes in ossibus contigisse adultæ mulieris, & duorum filiorum jam matris, non facile quispiam existimabit, præsertim cum humorem illum quem accessisse, & ischiadicos fecisse dolores, arbitrari possit, ne ea quidem acrimonia fuisse præditum, animadvertet, quam in clauda altera, & ab ischiade male habita muliere (2) ex erosione cartilaginis, femoris caput obducentis, & ex sanguinolenta acetabuli facie cognovi. Quam tamen historiam, si vis, relegito, & cum illa hanc conjungito, aut, si mavis, cum iis etiam in quibus ut in hac, simul claudicationem, simul uteri inclinationem proposui (3).

12. Hactenus quæ ipse vidi; nunc accipe nonnulla in quæ interea legendo incidi, ab aliis tum visa, tum animadversa de articulorum morbis ad Ankylosim, ad Arthritidem, ad alia vitia pertinentibus; quæ in Observationibus aut modo, aut alias a me allatis; commemoratisve attinguntur. Ne ad plures te rejiciam; unam illam quam Epistola quoque superiore (4) laudavi, Reimari Dissertationem (5) inspicito. Quod ad Ankylosim spectat, primum narrat (6) quid Londini Cl. Hunterus in femoris osse viderit non ita pridem fracto, ut mollis adhuc esset callus utrique extremo interjectus, propullulantes videlicet ab utroque horum osseas fibras, sanguifera autem vascula ab ossis meditullio evidenter profecta, indeque intra callum producta. Hinc animadvertit Reimarus, si forte ossium, ad juncturam efficiendam inter se accedentium, crusta lædatur, progerminare utrinque posse fibras, & vascula, & cum oppositis conjungi, sicque ankylosim, quam veram vocat, & insanabilem, efficere. Sed quam in dissecto pueri genu conspexit (7) factam a connectente extremas oppositarum partium cartilagines quadam tela

(1) Epist. 48. n. 32.
(2) Epist. 57. n. 2.
(3) Epist. 48. n. 32. & seqq.
(4) n. 4.
(5) De Fungo Articulor.
(6) §. 61.
(7) §. 45.

qualis fere ab inflammatione in thorace, alibique nasci solet, eam vero non modo sanari, sed accidere etiam posse, non dubitat, ut casu a vi subito illata, ut puta in lapsu, extenso, aut flexo rigido articulo, rumpatur ejusmodi cohæsio, sicque Meekrenii Observationem quandam feliciter explicat, non facile aliter intelligendam. Et tu fortasse eodem referendas existimabis subitas quasdam adventitiæ juncturarum inflexilitatis sanationes per validam, a Chirurgis factam, subjecti membri flexionem, aut contra si extendi hoc per se non possit, extensionem, eodemque etiam crepitum pertinere qui tunc audiatur, nempe ad telæ ejusmodi jam satis firmæ, non ad alius partis disrumptionem. Quo magis optandum esset, extare signa ankylosis factæ ab hac tela: quæ si vera habet vasa non secus ac quædam earum telarum per quas pulmones cum pleura connectuntur; credibile est, ut ibi, sic quoque intra articulum, læsionis aliquid olim præcessisse, unde, veluti de ossium fractorum extremis diximus, & vasa, & fibræ, sed hæ membraneæ, potuerint expullulare.

13. Quod vero ad alios attinet articulorum morbos, quam variæ Observationes in Dissertatione eadem occurrant, cum in illa in qua laudatam a me dixi, Epistola presse quidem, at sic satis indicaverim; hic ea tantummodo attingam quæ ad morbum spectant, ut Reimarus ipse agnoscit (1), *singularem*, nimirum ad globulos intus osseos, exterius cartilagineos quos sicuti A. 1746. intra Vetulæ genu deprehenderam, tibi diligenter descripsi Epistola LVII. (2) In Anglia, ubi rarus adeo apud nos morbus, non infrequens est; ut *vulgo* etiam vocent *mures in genu*, plura ille vidit, audivitve, & legit ejusdem exempla. Libere per caveam articuli ejus vagantur huc illuc ista corpuscula, ut vix in uno, quantum sine dissectione percipere licuit, *corpusculum adhærere quasi ligamento cuidam visum sit, ut per totam commissuram vagari non posset.* Per se, aut manu in eas articuli sedes compelluntur, ubi motui non officiant, nec dolores creent. Quibus in sedibus per remedia exterius adhibita, & circumjectas fascias nonnunquam sic retineri potuerunt, ut vel auxiliis ejusmodi postea omissis, rursus inde non exciderent. Sed alios motus impedimentum, aut, si movere conarentur, dolor coegit ad Chirurgos confugere, qui parietes articuli incidendo, illa eximerent, successu alias felici, alias ob ea quæ eorum parietum incisionibus supervenire posse, atque adeo non semel supervenisse, diligens Auctor (3) adnotavit, sane funesto. De corpusculorum autem illorum origine, etsi duo exempla profert, unde videri possit, frustula esse quæ vi illata ab ossium extremis discerpta fuerint; tamen cum undique *cartilagine æquali vestita* spectentur, nec morbum semper vis extrinsecus illata præcesserit; nihil definiri ab se posse, prudenter fatetur ante ulterius exemplorum complurium examen. Itaque me non pœnitet quid non modo ipse, verum etiam Illustris ejus Præceptor Hallerus olim viderimus, ad te scripsisse. Fugit enim, ut fit, Eruditissimum Reimarum, negantem, in alio ac genu articulo sibi nota esse hujus morbi exempla; fugit, inquam, Halleri Observatio, qui morbum hunc in articulo maxillæ offendit, offenditque simul ibi cartilagines ex parte absumptas: quarum & ego nonnullas tunc vidi sulcatas, extenuatasque, nec tamen quantum ad multo pauciora quam ego invenerim, efficienda corpuscula satis esse potuisset; erant enim non viginti, sicut in Halleri Observatione, sed plura, & in iis non deerant quinque ea magnitudine, ut mediocres fere æquarent uvarum acinos: erantque omnia quæ uterque invenimus, globulorum forma; cum Reimarus non nisi unum memoret, aut, summum, duo, nec de magnitudine aut figura quidquam indicet, nisi unum fuisse *mole circiter phaseolum æquans.* Mihi autem peculiariter accidit, ut non omnia cartilagineo cortice induta, sed plura invenerim

(1) §. 54. & seqq. (2) n. 14. (3) §. 26. & seqq.

omnino ossea; ad soluta nulla, sed omnia cartilaginibus, vel potius mucilaginosis glandulis continuata deprehendi: quanquam non difficile fieri posse, intellexi (1), ut in genu agitationibus inde aliqua avellerentur. Hæc igitur, quæ non repetendi, sed comparandi causa a me dicta sunt, vide num Reimari exemplis adjuncta, inservire possint ad nonnullas de origine morbi istius conjecturas vel excogitandas, vel confirmandas, vel interea seponendas.

14. Neque hic omittenda est illa quam laudatus idem Vir perpaucis verbis indicat (2), cum Cel. Gaubio habita Observatio; ad articulorum enim morbos; imo ad eum qui ab articulis nominatur, Arthritidem spectat. Scilicet in viro qui, cum podagra laborasset, hac cessante asthmaticus obierat, hic illic intra pulmones *materiam* deprehenderunt *albam, quibusdam partibus satis spissam & gypseam naturam referentem.* Quod tu legens, eorum facile recordaberis, quæ de arthritica materia ad te scripsimus (3), sive cum articulos deserens, in alias partes incumbit, sive contra cum opportune e corpore eliminatur, ut per intestina, quemadmodum Albertinum vidisse, retulimus, *quasi ex calce esset, aut gypso recens coagmentato*, aut per lotii vias, cujusmodi præclaram historiam habes, ab Regia Scientiarum Academia Parisiensi (4) editam, viri quem levibus arthriticis insultibus per intervalla tentari incipientem, ab eorum reditu multo, ut credibile est, graviore futuro, liberum fecerunt urinæ, quas per novem circiter menses lacteas reddidit, subsidente mox argillacea materia quæ intra unam, aut alteram horam ad gypsi perveniebat duritiem. At si non exeat, in articulos autem irruere nequeat, aut non pergat irruere; quam funesta inferat mala, ut tunc exemplo ostendimus (5) Eminentissimi Cardinalis Cornelii, sic confirmare nunc possemus Amplissimi alterius Cardinalis, atque adeo Aug. Imperatoris Caroli VII. exemplis, a Cl. Jo. Godofr. de Hahn (6) propositis, nisi statutum a nobis esset in aliis hic arthriticorum historiis non immorari; sed de longe alio morbi genere aliquid adjicere. At tu nihilominus utrumque Hahnii exemplum cum iis quæ de Cornelio Cardinali scripsimus, haud inutiliter comparabis; in primo enim illorum & constitutionem corporis, & suspicionem saltem de bilariæ vesiculæ calculo; in altero inventum calculum renum; in utroque autem symptomata quædam ad thoracem, caputque attinentia reperies, quæ in Cardinalis quoque nostri casu potes animadvertere.

15. Cum de Lue Venerea Epistolam ad te dedi LVIII. facile memineris, me eo pauciores in illa Observationes scripsisse, quod plures quas initio ibidem (7) singillatim indicavi, in aliis sæpe Litteris miseram occasione variorum morborum quibuscum ea lues conjungebatur. Ad illas nunc alias addes, & præsertim quam, de Aphonia scribens (8) ad vitia simul, a virulenta gonorrhœa virili urethræ illata, pertinentem non omisi. In fœmineis autem genitalibus quæ mala ab lue illa producta viderit Cl. Roedererus, ex ejus Dissertatione de Uteri Scirrho (9) quæ, cum primum scripsi, necdum prodierat, & ex mea hac quam eo tempore nondum habueram Observatione quæ mihi se obtulerint, cognosces.

16. MULIEREM consistente ætate, crurum œdemate, quod postea abierat, correptam fuisse, constabat; quia autem potissimum occidisset morbus, ignorabatur. Sed lue Venerea laborasse, dubium non erat. Nos, cum ad alia quæ secundum naturam essent, examinanda, & ostendenda illius cadaver ante medium Martium A. 1754. in Nosocomio incideretur; hæc quæ ab naturæ modo aliena

---

(1) n. 15.
(2) In notula *a* ad §. 40.
(3) Epist. 57. n. 9.
(4) Hist. A. 1747. Obs. Anat. 3.
(5) Epist. 57. n. 10.
(6) Hist. Podagræ & cæt. ad finem.
(7) n. 2.
(8) Epist. 63. n. 13.
(9) n. 48.

essent, adnotavimus. THORAX quidem nonnihil aquæ; Cranium vero, & cerebri ventriculi, & Spinæ cavum plus habuerunt. Venter autem uterum exhibuit in sinistram partem valde inclinatum. Ab eademque parte nullum prorsus ovarii, nullum finis tubæ vestigium perattente inquirenti mihi licuit deprehendere. Tuba enim, quantum videre potui, non cava, sed solida, vix ab utero tractum digitorum transversorum emensa erat trium, cum ibi repente desinebat; neque indicium læsionis, corruptionis cicatricis ullum vel minimum illic, aut in vicinia apparebat; ut a primordiis usque se ita res habuisse videretur. A dextris tuba finem quidem ad ovarium habebat; sed ita cum hoc concretum, ut neque illius fimbriæ ullæ apparerent, neque ovarium, non excisa quæ super accreverat, tuba posset in conspectum venire, parvum præsertim, ut erat. Ex subalba constabat substantia, quæ incisa, albido humore intus madens, albidosque nonnullos concludens globulos conspecta est. Uterus, dum una cum vagina, & vesica, quæ erat maxima, & lotio distenta, Rectoque intestino detraheretur, simul magna præter morem in non pingui præsertim muliere, pinguedinis copia animadversa est intestino illi circumjecta, simul grave olens ichor, aquæ similis in qua caro recens lota est, e pudendo, & podice exibat. Uterini autem fundi interior facies tota uda erat humore lento colore subflavo fusco, & obsoleto, per quem rubentia puncta, & lineolæ transpiciebantur, quæ appressis subtus digitis crescebant, ab expresso videlicet sanguine. In cervice, & osculo nihil erat adnotatione dignum. Sed lurida intus, & fusca vagina universa in medio posteriore pariete, aliquanto propius imo orificio, quam uteri osculo, foramen habebat forma circuli, cujus diameter duos transversos æquabat digitos, oris comprehensum nigris, & pessime olentibus. Id foramen in Rectum intestinum patebat.

17. De Morbis a Veneno inductis, ad quos Epistola spectabat LIX. nihil habeo quod huc addam. Nam etsi non vulgaris fama laudes interea ad me pertulit, quas adversus tum viperæ, tum rabidi canis morsus antidotus consecuta est, a Spectato Medico quem tibi alias merito laudavi, adinventa, Joanne Larber; tamen cum certior factus sim, Dissertationem a Clariss. eodem Viro nunc scribi, qua sua per eandem antidotum non solum in canibus experimenta, sed in hominibus quoque felicissima curationum exempla complectitur; ad eam malo te rejicere, unde omnia plene, distincteque cognoscas, quam pauca ipse, eaque imperfecte, indicare. Illam igitur propediem, ut spero, prodituram expectabis. Vale.

EPISTOLA

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA LXX.

Pertinet ad promissa in extrema Epistola LXVI. simulque ad quosdam Ventris, & Thoracis Morbos.

QUOD de absolutis hac etiam hyeme dissectionibus, & Exercitationibus gratularis; agnosco benevolentiam erga me tuam. At simul sentio quo præterea spectet ista gratulatio, nempe ut admoneat quid in extrema Epistola promiserim LXVI. me postquam illas absolvissem, esse facturum. Æquum postulas, neque committam, ut flagites. Quin continuo promissi mei summam non complebo solum, verum etiam cumulabo. Historias enim singulorum quæ post illam ad te missam Epistolam sunt a me inspecta, cadaverum, quales eæ cunque sint, perscribam; quanquam aliqua per se digna est quæ scribatur; sic ulteriorum in illa Uvula perquirenda sectionum quis exitus fuerit, cognosces.

2. Quinque omnino fuerunt cadavera hac hyeme dissecta. Exercitatis Prosectoribus, nedum Juvenibus Studiosis quos Anatomen docerem, frequentissimis, inspicientibus. Primum in Nosocomio sectum est ante medium Decembrem A. 1759.

3. MULIERIS herniosæ, & ob hoc ipsum inflammatione intestinorum sublatæ, cum viscera pleraque detraxissent, ut partes ex reliquo corpore sumerent, quas ad anatomica elementa, ut mihi mos est, demonstranda appararent; nihil nisi Caput, & Genitalia, ipse examinavi. CEREBRUM, etsi firmum erat, imo duriusculum; tamen intra Laterales ventriculos Choroidum plexuum eam ipsam partem qua se ad angulum sursum reflectunt, ut Thalamos operiant nervorum Opticorum, obsessam utrinque habebant acervo quodam quasi muci, cinerei obsoleti coloris, in sphæroidis figuram conformati, transversi digiti crassitudine. Nihil autem erat aliud, nisi hydatidum acervus, quæ ei potissimum plexuum parti, quantumvis non ea copia, haud raro solent insidere. In Genitalibus quidquam non fuit quod adnotatione dignum esset. Itaque annexam urinariam vesicam, quæ in se contracta erat, urethramque persecui. Et in facie quidem illius interiore priusquam ad orificium propius accederet, duas præter naturam exstantes parvas, subrotundas, depressas, subrubras, læves quasi glandulas conspeximus; ad ipsum autem orificium, aut intra hoc nihil prorsus videre potuimus quod vel leviter promineret. Atque ut intelligas, quam attente, & diligenter quæsiverim; meos oculos lineola quædam insolita non fugit, quæ per interiorem, posterioremque urethræ superficiem ad tractum pro urethræ brevitate non modicum recta secundum longitudinem descendebat, & medio in cursu nonnihil latior fiebat. Sed ea lineola non nisi infra urethræ initium ipsa incipiebat, humilisque adeo erat, ut inter nigricantia illa quæ sæpius per urethram muliebrem parallela descendere videmus sanguifera vascula, percipi vix posset: quæ humilitas, & sedes num ad eam pertinere possit quæ nobis descripta est, Uvulam, etiam tacente me, intelligis.

4. Secundum cadaver, sub initium An. 1760. ibidem incisum, plura quæ adnotarentur, digna obtulit, quamobrem mea quoque longior erit descriptio.

5. Bajulus annos natus ad quinquaginta, bibacissimus, & hinc sæpe ebrius, multi quoque cibi, nec tamen pravi, non modo erat valetudinarius, sed hactenus sanus, ut ab sociis ob ea quæ dicentur, sedulo interrogatis, nihil aliud sciri potuerit, nisi identidem de quadam molestia queri consuevisse, cujus sedem manu epigastrio imposita ad cordis scrobiculum designabat. Is igitur cum tres ante menses in Nosocomium venisset propter febrem Tertianam continuam; hac cessante, obnoxius fieri cœpit alimentorum vomitionibus: quæ tempore aliquo intermisso, redierunt iterum, nec postea ad vitæ usque finem desierunt. Itaque etsi nihil unquam, nisi quæ sumeret, eaque sine ullo malo sapore, aut odore evomebat, uno excepto generoso vino quod *moscatum* vocant, præter quod, cardiaci remedii loco datum, nihil quidquam toto ultimo vitæ mense potuit, unde viveret, retinere; tamen ob id ipsum macie summa, & febre iterum, sed lenta, pressus, ad finem properabat suum, non de ventris tumore ullo, aut dolore in Nosocomio unquam conquestus, neque pulsibus præter aliquam nonnunquam intermissionem, quidquam ostendentibus quod peculiariter displiceret. Vana omnia fuerunt intrinsecus, aut extrinsecus ad vomitiones compescendas adhibita. Quin argentum ipsum vivum, quod uno circiter ante obitum mense, cum alvus minime respondens Iliacæ passionis metum incuteret, trium unciarum pondere datum fuerat, neque profuit, neque postea cum clysteres dejicerentur, a quoquam visum est; quanquam famuli cum alvus postea nonnihil reddere incepisset, cum fæcibus exiisse, crediderunt. Mortui denique cadaver cum inspicerem, ad eam maciem redactum vidi, ut in dorso manuum, & pedum metacarpi, & metatarsi ossa præclare possent demonstrari, oculi autem ob pinguedinis a tergo defectum, mire introrsum retracti essent, sani tamen, etsi ab lobulo sinistræ auriculæ tenuis annulus ex oricalcho pendebat, indicium, ut sæpius solet, morbi in proximo oculo olim prægressi. Cum forte os hiaret; paucos superesse dentes, animadverti. Hæc exterius; incidendo autem, in Ventre, Thorace, Capite ea deprehendi, quæ, ab hoc initum ducens, accurate describam. Cerebrum dissecans, in Lateralibus ventriculis aquæ aliquantum, in plexibus autem Choroidibus eo ipso loco ubi in superiore cadavere plurimas, unam saltem hydatidem vidi, sed majusculam, quæ mucum pariter a primo mentiebatur: tum Pinealem glandulam exiguam, sed non exiguum pro ea parvitate corpusculum intus habentem, abnormi figura, durum, non friabile, colore subflavo obsoleto. Spinalis medulla; nam hanc quoque, & nobiliores quosque nervos suis in sedibus, ut solitus sum, ostendebam Discipulis; valde erat laxa. In Thorace cor vidi sine ulla, ut expectabam, pinguedine; sed, quod non expectabam in viro præsertim cujus procera potius erat statura, & vita in laboribus attollendi, & ferendi onera semper fuerat, cordis eam parvitatem offendi quam in adultis unquam conspexisse non memini; pueri enim cor videbatur, non viri, & omnibus quidem dimensionibus, & his, proportione, respondente parietum tenuitate. Cæterum præter venas quæ in cordis superficie alicubi erant varicosæ, nihil extra, nihil intus vitii occurrit, ut neque in Aortæ valvulis, cujus tamen truncus videbatur esse dilatatus. Antequam de Ventre dico, omittere hic nequeo, diaphragma in centri sui, ut vocant, nervei parte dextera factum fuisse osseum, aut certe ibi inter pleuram, & peritonæum osseam laminam fuisse non adeo tenuem, sesquidigitum transversum longam, sed angustam quodam præsertim prope alterum extremum loco; ad extremum autem alterum quo magis accedit, eo latior fit, sed nusquam latitudinem superat apicis digiti minimi; asservavi enim, & cum hæc scriberem, sub oculis habebam. Venter denique, si intestina, & ventriculum præsertim, excipias, nihil ferme habuit quod non esset intra naturæ modum. Intestina hic illic erant livida ma-

cula distincta; mitto id quod ex narrata diuturna rejectione alimentorum consequitur, præter solitum tenuiora, Crassa quoque: sed hæc ad breviores tantum tractus, nec sine recrementis, sed perpaucis. At ventriculus insolita in sede, & mira longitudine, atque inflexione spectaculum nobis præbuit inusitatum. Incipiens enim unde solet (neque enim hic œsophagi quidquam in ventrem descenderat) per sinistrum ventris latus recta ad pubis usque os se extendebat, inde autem se reflectens sursum, ac dextrorsum, in Duodenum intestinum desinebat. Latitudine erat mediocri: nec aliud quam albam quandam, & tenuem quasi pulticulam continebat, alimentorum, ut opinor, quorum partes quædam nonnunquam restitissent, reliquias. Nihilne igitur, inquis, in ventriculo erat argenti vivi: fuisse, credo; sed dum ventriculus dimoveretur, in Duodenum intestinum transiisse. In quo nimirum, paulo ante per injectum vinculum non multo infra pylorum constricto, ad sescunciam repertum est; at nullum in reliquis intestinis, sicut ii quibus inquirendi cura data fuerat, retulerunt. Sed hæc postea. Antea autem cum pylori sedem exterius contrectando, duritiem percepissem; ventriculum aperiendo, pylori annulum videram in duas, tresve nos magnas quidem, sed duras, protuberantias quasi divisum. Dura erat etiam ventriculi pars pyloro proxima ad spatium bini transversi digiti, crassioribus factis ibi tunicis, & ad osseam duritiem accedentibus, non tamen revera osseis, neque eam partem coarctantibus, sed quod flexiles minus essent, alimenta in Duodedum intestinum satis compellere non valentibus. Præter hæc, & levem in ventriculi interiore facie livorem, qui ab induratis illis tunicis ad brevem tractum extendebatur, nullum aliud vitium in eo viscere animadverti. Sanam autem exterius vesicam, & lotii non multum continentem, cum antea in sua sede spectassem, & nonnulla quæ hujus loci non sunt, adnotassem; aperui, sanamque interius pariter comperi, ut annexam quoque urethram. Sed nullam omnino ad orificium, unde hæc incipit, videre potuimus subrotundam protuberantiam, id est Uvulam; cum ubi hæc esse debuisset, lineola illa dumtaxat tenuis in conspectum veniret, quæ, uti solet, in Seminalem carunculam desinebat.

6. Quanquam alias incidisse non memini in septi Transversi ossificationem; cordis tamen illa tanta parvitas, & aliena adeo ab naturæ consuetudine ventriculi sedes meum longe magis animum perculerunt; non facile invenientem rationem qua utramque illarum cum iis conciliarem quæ in vivo tum fuerant, tum defuerant. Nam si ut cæteros musculos, ita cor quoque in macie extrema imminui unquam vidissem; non quærerem certe quomodo ante maciem bajulo robur præstare valuisset. Nam igitur quod cor non poterat, supplebant arteriæ? Sed quomodo, a corde, omitto ut carne, ita viribus minus valido, at propter parvitatem paucum sanguinem, quem in eas contruderet, habente, urgeri, earum parietes satis poterant, ut mox valentius se restituerent, illumque propellerent? Hæc tibi qui ingenio polles, dispicienda libens relinquo, ut illud pariter quod ad istam attinet ventriculi sedem. Nam aut a primordiis, aut a causa repetas, necesse est, quæ ejus visceris attulerit prolapsum, cujus tibi alias (1) exempla memoravimus. Sed si hoc alterum malis; defuisse, mirum est, signa quæ novum hunc morbum insolito dolore, aut tumore indicarent homini præsertim minime veletudinario. At si a primordiis usque repetas; non minus esse mirum, intelligis, laborantis ventriculi indicia manifestissima non modo nunquam fuisse, imo

(1) Epist. 39. n. 14. & seqq. & Epist. 65. n. 15.

quantum viſcus id vigeret, ingeſtam aſſidue, & digeſtam non vini ſolum, ſed & ciborum, haud ſatis a perpaucis dentibus ſubactorum, tantam copiam oſtendiſſe, donec poſt febrem illam Tertianam vomitiones primum acceſſere. Nam quod ejuſmodi vivendi norma pylorum denique, & proximam ventriculi partem ita vitiaverit, ut inverti potius ventriculi motus, quam compelli alimenta in Duodenum inteſtinum debuerint, veri adeo ſimile eſt, ut ab illa viſceris ſede neque ut congenita, neque ut nova deducere vomitus opus ſit, qui ſi a congenita ſemper fuiſſent; ſi ab nova, non ſine hujus recentis mutationis indiciis acceſſiſſent. Sed ſcribere præſtat quæ in tertio cadavere adnotaverim.

7. LANARIUS juvenis, aut certe non multo major, cum in Noſocomio triduum, an quatriduum decubuiſſet, inſtante jam tempore quo publice Anatome erat inchoanda anno hoc 1760. e vita deceſſerat. Itaque in Theatrum cadaver illatum eſt, quod qui aſpexerant, præter ſtaturam potius magnam, ex nitida cute, & bono, ut undique videbatur, habitu ad diſſectiones idoneum exiſtimaverant. VENTER cum brevi intumuiſſet, ac vivere cœpiſſet; quamvis ſuſpicarer quid mali in Lanarii corpore latere poſſet, nec mox deeſſet qui certiorem me faceret, hunc alias ſanguinem expectoraſſe; tamen dum melioris cadaveris copia fieret, ventris interea viſcera demonſtrare aggreſſus ſum: quibus circumfuſa quidem urinæ ſimilis aqua, nec pauca, erat; ſed vix ullus fœtor, & levis inteſtinorum livor animadvertebatur. Et ſane omentum macrum erat; ſed integrum: lien æquo major, nec paulo; ſed neque durus, neque laxus: cyſtis felleæ tunicæ craſſæ, & bilis pallidula; ſed jecur ſanum, & juſta magnitudine: meſenterii glandulæ juſto craſſiores; ſed non duræ. Nec in ventriculo, neque in ipſis, quamvis lividulis, ut dixi, inteſtinis vitii apparuit quidquam. Nam quod Colon in medio ferme ſuo illo tranſverſo infra ventriculum tractu umbilicum verſus deſcendebat, inde ſe ad hypochondrium ſiniſtrum reflectens; inter varietates potius hic viſum eſt, quam inter vitia referendum, ut illud certe; quanquam mihi antea non ſe obtulerat, quod arteria non tenuiſſima ab ſiniſtra Emulgente ad veſicam uſque urinariam ferebatur oblique adeo, ut in hujus poſteriorem faciem prope dexteram Seminalem veſiculam ſe inſereret. An vero ad varietates ſolum ſpectarent nulli flexus in Splenica arteria aut ſulci quidam pauci, qui per totam anteriorem utriuſque renis faciem oblique nullo certo ordine ducebantur, ipſe arbitraberis; certe renum ſtructuram, atque ſubſtantiam, aliarumque omnium, quæ urinæ cauſa creatæ ſunt, partium ſaniſſimam deprehendi. Neque tamen intra imam veſicam, neque intra ſupremam urethræ partem videre ego, aut eorum qui plurimi aderant, quiſquam potuit quidquam protuberans præter id quod in proximo ſuperiore cadavere dictum eſt. Sed in hoc Partem ullam aliam demonſtrare non perreximus; ad Thoracem enim fuiſſet tranſeundum, qui ut ſuſpicati eramus, & qui antequam tumulo mandaretur, obiter inſpicere voluerunt, plane confirmarunt, pulmones continebat fracidos, & putridam, ac grave olentem, ex ipſis effuſam, materiam.

8. Cadaver quartum; & quinctum utrumque mulierum fuit, quæ interea obierant in Noſocomio. Sed ex prima quædam tantummodo thoracis, & ventris in Gymnaſium allata ſunt viſcera. Ab ea incipiamus.

9. ANUS ex aſcite deceſſerat. CORDIS ſubſtantia erat pallida. Ren ſiniſter minor dextero, & ſuperficie ob leves perpaucos quaſi ſulcos nonnihil inæquali, nihil tamen intus habuit quod ab naturæ conſuetudine diſcreparet. Dum hæc inſpicerem, animadverti, pro una duas inter ſe proximas, atque adeo contiguas,

sed suo tamen singulas orificio præditas ex Aorta existere arterias Cœliacas, duas quoque Spermaticas venas ab sinistro Pampiniformi corpore in lateris ejusdem venam Emulgentem redire, alteramque tum de binis illis arteriis tum de binis hisce venis esse altera minorem. Sed hæc a variante natura. Illud vero a morbo quod in fundi uteri cavo exstabat ad latus rotunda, alba, dura, modica excrescentia. Aperta demum vesica urinaria, quæ omnino erat sana, conspexi quidem corpora illa duo quæ ab ureteribus descendunt, inter se non ad angulum, sed per curvum in quod abibant, corpus æque ac ipsa, crassum ac prominens convenire; at quidquam ab hoc mitti ad vesicæ orificium, quod digitum saltem transversum ab eo distabat, videre non potui, multo autem minus subrotundam ullam protuberantiam toto illo intervallo, aut intra urethram exstare.

10. VETULAM alteram pulmonis inflammatio, ad hanc accedens alvi profluvium confecerant. Hujus cadaver, demptis omnibus, præter uterum, & vesicam urinariam, ventris visceribus, in Theatrum illatum est.

THORACIS aperti lateri dextero inferior pulmonis lobus arcte adhærebat, qui lobus valde amplificatus, & gravis, cum dissectus esset, jecur elixum referebat. Cor quanto in Bajulo (1) minus fuerat, tanto ferme in hac muliere majus erat, cujus alioquin statura mediocris. Nec vero erat majus quod ejus cavearum parietes extenuati, distractique conspicerentur, imo erant, si non majori, at justa saltem crassitudine, eorum autem columnæ, lacertique, ut auricularum etiam, crassiores; ut minus mirarer, quod cæteroquin alias vidisse non recordor, Coronarias orificia habere diametro superantia lineas duas Bononienses, & quæ eorum alterius lateri erat proxima, Adiposam puta ne ipsam quidem minimo esse osculo: in venæ autem Pulmonaris Sinu, præter oscula plura mediocria, orificium patere vix paulo minus, quam fuisse dixi arteriarum Coronariarum, quod cum incidissem, confluere in ipsum vidi venulas duas tresve, sanguinem ex Sinus parietibus reducentes. Ejusmodi cor ventriculos habuit plenos polyposis concretionibus. Magnæ autem arteriæ quantum thorace concludebatur, inspiciens, unum modo locum animadverti ubi interior ejus facies non lævis esset, introrsumque promineret, ubique inter tunicas duritiem osseam, non majus occupantem spatium, quam quod unguis posset digitis pollicis operire. Erat is locus a dextris ubi Aorta finito jam arcu, recta descendere incipiebat. Simul in oculos incurrit quidpiam adnotatione non indignum. Nam inter arterias quæ binæ, & binæ ab Aortæ jam descendentis posteriore pariete ad partitionem usque ejus trunci egrediuntur, pro binis unam aliquando egredi, rarum non est. Verum hic infra arteriarum Intercostalium Inferiorum duo suprema paria, tria proxima desiderabantur, uno ter continenter osculo pro duobus in medio occurente, eoque non cæteris majori, neque statim, ut sæpius cum unum est, solet, in gemina diviso, imo ad tractum saltem transversi digiti, quantum videlicet depositæ Aortæ adhærens relictum fuerat, in arteriam unicam producto. Sed vicissim diaphragma (quando enim de varietatibus loqui cœpimus, hanc, quamvis non ita raro a nobis quidem & conspectam, & ostensam nolumus prætermittere) unius vice foraminis pro vena Cava in thoracem transmittenda, duo habuit, tenuissimo quidem interstitio, sed evidentissimo, divisa.

---

(1) Supra, n. 5.

Venter denique in iis quæ relictæ in ipso fuerant, infimis Partibus hæc exi-
buit adnotanda. Ovarium utrumque, & præsertim dexterum, album, & gran-
dius permulto quam consuevit, & tuberosum, ex tuberibus fiebat, sive ex hy-
datidibus, quas inter majores erant aliquæ, præ cæteris, aqua adeo distentæ, ut
altiuscule, si pungeres, prosiliret. Tuba utraque tamen ab illis erat omnino so-
luta. Uterini fundi interior facies ex rubro nigricabat, nempe a sanguine pluri-
bus locis subsistente, quem si ut exprimeres, digitos exterius utero subjiciebas,
præ laxitate facies illa interior lacerabatur. Quæres, atque altera, a me in
eodem cadavere animadversa, & hic pro raritate non reticenda, nempe de
duobus nervis (1), in quos manu dumtaxat interposita Cruralem Poste-
riorem ad ventris pelvim usque diviseram, cum alterum, qui paulo erat so-
cio crassior, cultro in duas secundum longitudinem partes discidissem, vas
inter ejus fibras, hisque propemodum parallelum, nec procul ab nervi ejus-
dem axe offendi, sanguine plenum, cujus diameter vasis Bononiensem li-
neam ferme æquabat; hæ igitur, ut dicere inceperam, duæ res suspicionem
incusserant sanguinis, ut in vasis pelvis, & quæ ad hanc pertinent, sic in
vesicam quoque, & urethra adnexa ea fortasse copia restitantis, ut meæ so-
litæ officeret perquisitioni. Sed utraque aperta, urethræ quidem internam tu-
nicam a vasculis illis confertis, & secundum longitudinem parallelis totam
nigricantem inveni, sed eo magis, quo magis ad imum orificium descendebat
suum, quod laxum erat, & laxatam a dextris ejusdem tunicæ particulam, ut
in quibusdam aliis vidi mulieribus (2), extrorsum prolabi sinebat; urethræ
tamen superior pars præter colorem nihil habebat quod Observationi obsta-
ret nostræ, vesica autem ne id quidem. Sanissima enim erat, & corpora
illa duo exstantia ostendebat ab ureteribus profecta, & sic satis ad angulum
convenientia qui transversi digiti intervallo a vesicæ orificio distabat. Neque
autem in hoc intervallo, neque in eo orificio, neque in proxima urethra
subrotundum quidquam, & vel leviter protuberans meis, & mecum attente ins-
pectantium oculis se se obtulit, & ut verbo dicam, Uvulæ illius nec vola, nec
vestigium fuit.

11. Habes hujus meæ perquisitionis exitum in vesicis quinque repetitæ, qua-
rum nullam morbus, aut urinæ copia, aut injectus aer distenderat, si tertiam ex-
cipias, in quam tamen vix tantum aeris immissum fuerat, quantum esset ad ejus
ostendendam figuram satis. Nec plura hac hyeme cadavera dissecuimus; sed ex
horum aliis alias partes quæ pro minus sanis substituerentur, accepimus, & sic
nostris totam complectentibus Rem Anatomicam Exercitationibus hoc quoque
anno, qui ab suscepto hoc gravissimo illam tradendi Munere quinctus nobis fuit
& quadragesimus, finem haud infeliciter imposuimus.

12. Quod reliquum est, si forte miraris, me in his Litteris consuetudi-
nem minus servasse meam ad historias videlicet fere singulas aliquid, imo
interdum plurima adnotandi, & contra, quas inter dissecandum varietates
animadverteram, vix paucas, nec sæpe adeo dissectionibus interjiciendi; quod
ad primum attinet, sic habeto, non fecisse, tum quia cito quod pollicitus fue-
ram, mittere placuit, tum quia de plerisque ejusdemmodi jam satis multa tot
aliis Epistolis adnotaveram: quod vero ad alterum spectat, non tam fecisse,
ne Litterulæ hæ tibi forte viderentur esse breviores, quam quia spes jam in-
cipit me deficere, tantum mihi adhuc vivendi tempus fore ut seorsum in

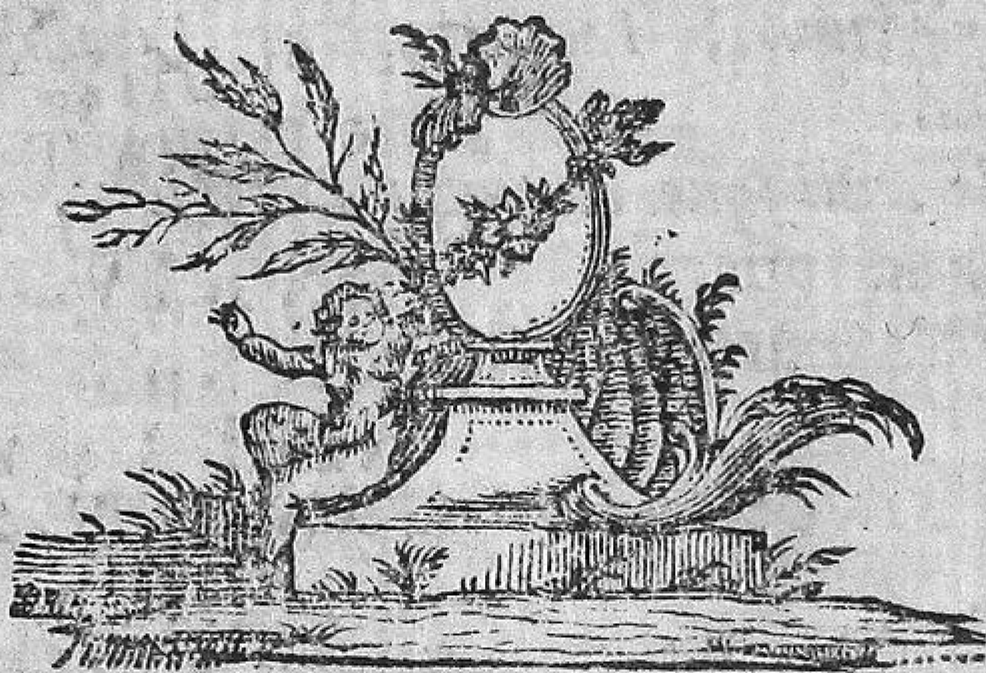
---

(1) Vid. Epist. 69. n. 2.

(2) Epist. 50. n. 51. & Epist. 56. n. 21.

unum colligam quas omittebam, varietates, & complura item quibus eſſe locum inter morbidarum Partium deſcriptiones, identidem negabam, nempe obſervationibus quibuſdam meis, ad Anatomen earundem Partium ſecundum naturam pertinentibus. Utrumque igitur pro tua humanitate æqui bonique facies, & Valebis.

FINIS LIBRI QUINTI.

INDEX

Epistolarum Tom. III.

INDEX PRIMUS

Morbos, & Symptomata exhibens, illorumque externas causas, ætates extremas, vitæ genus, artes, & alia ejusmodi.

Romani numeri Epistolas; barbari autem articulos denotant.

A

B

C

D

I

L

T

INDEX SECUNDUS

Eorum est quæ præter naturam in cadaveribus intus, extraque observata sunt.

Romani numeri Epistolas; barbari autem articulos denotant.

B

C

vasculis,

G

L

M

N

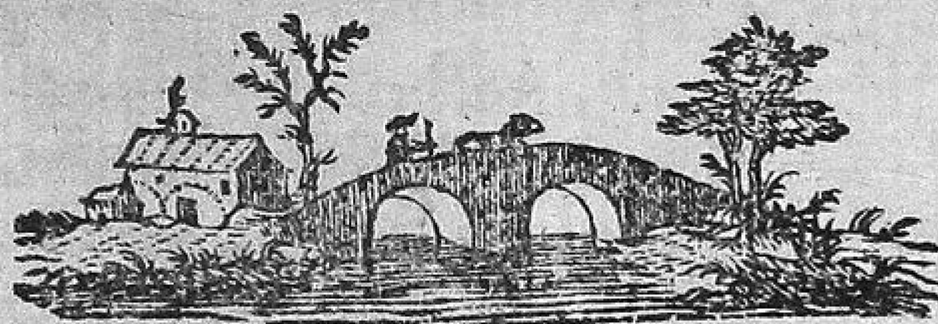
O

P

S

T

V

INDEX TERTIUS

Nominum, & Rerum magis notabilium.

Romani numeri Epiſtolas; barbari autem articulos denotant.

A

Ano

B

Tumor

D

I

K

L

M

Michinus,

N

Q

R

Roncallus

S

V

Urinæ

W

Y

Z

FINIS.

APPROBATIO.

JO. Baptistæ Morgagni de sedibus & causis morborum *opus eximium imprimi permittitur Ebroduni* 13 *Martii* 1779.

E. Bertrand, *Censor.*